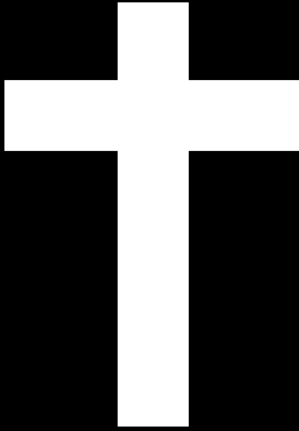

Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa;
monigka'uyatenok; Diostaj mo'manopo'yarea'ika'ne

New Testament in AmaraKaeri (PE:amr:AmaraKaeri)

Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa; monigka'uyatenok; Diostaj mo'manopo'yarea'ika'ne

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
9f244e52-4e0f-5ab2-a2bc-389d22cb8fbb

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 66
SAN LUCAS 104
SAN JUAN 179
HECHOS 232
ROMANOS 291
1 CORINTIOS 318
2 CORINTIOS 342
GÁLATAS 361
EFESIOS 373
FILIPENSES 384
COLOSENSES 390
1 TESALONICENSES 397
2 TESALONICENSES 403
1 TIMOTEO 406
2 TIMOTEO 414
TITO 421
FILEMÓN 425
HEBREOS 427
SANTIAGO 452
1 PEDRO 459
2 PEDRO 467
1 JUAN 472
2 JUAN 478
3 JUAN 479
JUDAS 480
APOCALIPSIS 483

SAN MATEO

Mateoa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane'.
(Lc. 3.23-38)

¹ Jesucristo Davidkudaken adhuea'si'po kenpa'ti Abrahamkudaken adhuea'si'po o'uyate. In beroba'te do Mateoa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen adhuea'pane'dik on'nigmadoya'dene.

² A'nnanada Abraham Isaacen huaoj o'uyate. Isaac Jacoben huaoj o'uyate. Jacob Judáen huama'buyereen huaoj o'uyate. ³ Judá Faresen Zaraeren huaoj o'uyate. Tamar kenomeyen huaoj o'uyate. Fares Esromen huaoj o'uyate. Esrom Aramen huaoj o'uyate. ⁴ Aram Aminadaben huaoj o'uyate. Aminadab Naasónen huaoj o'uyate. Naasón Salmónen huaoj o'uyate. ⁵ Salmón Boozen huaoj o'uyate. Rahab Boozen huaye o'uyate. Booz Obeden huaoj o'uyate. Rut Obeden huaye o'uyate. Obed Isaíen huaoj o'uyate. ⁶ Isaí Huairi Daviden huaoj o'uyate. David Salomónen huaoj o'uyate. Uriasen ayhua Salomónen inag o'uyate.

⁷ Salomón Roboamen huaoj o'uyate. Roboam Abíasen huaoj o'uyate. Abías Asaen huaoj o'uyate. ⁸ Asa Josafaten huaoj o'uyate. Josafat Joram huaoj o'uyate. Joram Uzíasen huaoj o'uyate. ⁹ Uzías Jotamen huaoj o'uyate. Jotam Acazen huaoj o'uyate. Acaz Ezequíasen huaoj o'uyate. ¹⁰ Ezequías Manasésen huaoj o'uyate. Manasés Amónen huaoj o'uyate. Amón Josíasen huaoj o'uyate. ¹¹ Josías Jeconíasen huama'buyereen huaoj o'epo kenoka' Israel aratbuttaj Babilonia huadaribayo on'batohua'de'uyate.

¹² Nogok Jeconías Salatielen huaoj o'uyate. Salatiel Zorobabelen huaoj o'uyate. ¹³ Zorobabel Abiuden huaoj o'uyate. Abiud Eliaquimen huaoj o'uyate. Eliaquim Azoren huaoj o'uyate. ¹⁴ Azor Sadocen huaoj o'uyate. Sadoc Aquimen huaoj o'uyate. Aquim Eliuden huaoj o'uyate. ¹⁵ Eliud Eleazaren huaoj o'uyate. Eleazar Matánen huaoj o'uyate. Matán Jacoben huaoj o'uyate. ¹⁶ Jacob Joséen huaoj o'uyate. José Maríaen huatoe o'uyate. María Jesúsen huaye o'uyate. Jesústaj konogdikda o'dikka'uy Cristo, Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁷ Ken Abraham Davidte catorce Daviden adhuea'pane' o'nuyate. Kenpa'ti David Babilonia huadariyo en'batohuade'te Jeconíaste catorce adhuea'pane' o'nuyate. Kenpa'ti Jesús e'si'poede'te nog catorce adhuea'pane' o'nuyate.

Jesucristo o'si'poe'uyate.
(Lc. 2.1-7)

¹⁸ In konig Jesucristo o'si'poe'uyate. María Jesúsen huaye Josére o'toepakapo. Toepakhuedada huaboa'da bogdakhue'da o'e on'tinopoe'uy. Diosen Nokirega o'dapoka'uy. ¹⁹ José Maríaen huatoe huadak huaka'eri e'eda María bogdakhue' o'enek e'huaa'ta' pakhue'ada soatayo' huatoe e'enta' o'pakuynig'a. ²⁰ Kenpa' José e'nopode'te o'yorokpo Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—On José i'e. Daviden adhuea'si'po i'e. María e'toepaktaj me'pukehue'yae'. Huasi'po o'toepaonig Dios Nokiregen o'eapo. ²¹ Bokereksi'poa' o'si'popakapo. Kentaj i'dikka'apo Jesús. (Jesúsdik Judíoen hua'ate dakhuea'

e'ka' huamanopo'yarea'eri o'e'apo) konigepo ke'nen aratbut Israel aratbut-taj dakhuea' e'kika' o'manopo'yarea'apo. —Diosen huata'moneria kenda ona'uyate. Josétaj ona'uyate.

²² Dios Huairien huamanbatia'pakeria o'manbatia'pakuynig in aya'da o'uy.

²³ Mune'yo katenohued e'eada bogdakhue' o'epo. Huabokereksi'po o'si'popakapo. Kentaj on'dikka'apo Emanuel. Dios Huairia o'mana'uyate.

Emanuel huadik konig Dios oro'ere o'ika'.

²⁴ José o'mabodepo Dios Huairien huata'moneritaj o'nigpepo huatoe e'toeada ²⁵ e'si'popakde'te batohuedhue' o'uyate. E'si'popakde'te Jesús o'dikka'uyate.

2

Digada huanopoe'eria Jesús yobedtaj on'ta'huade'uyate.

¹ Belén huakka' jakyo Judea huadaribayo Jesús o'si'poe'uyate. Kenoka' Herodes Roma huae'eri Judea gobierno huairi o'uy. Kenoka' Jerusalén huakka' jakyo sue'da huabokerek on'tiakdepo, kenomey digada huanopoe'eria nogbaya' niokpo e'behuikyon on'tiakdepo,

² —Judío aratbuten huairi o'si'popakdeme'. ¿Meyon ya'e? Keyon niokpo ome' judío Huairi e'si'popakde' huanopoe' siokpo o'tiahuayme'po, judío Huairitaj dakiti Dios aa'ya'po o'tiakdey. —On'mana'uyate.

³ Kenoka' Herodes Huairi kenda o'matipeedepo o'me'puke'uyate. ⁴ Aya' sacerdote huairitaj kenpa'ti aya'da Apagba' huamanmadika'eritaj o'makupopaka'uyate Herodesa. Oqkupopakdepo, “¿Cristo Diosya' o'tiakdepo meya' ya'si'poe'apo?” o'mana'uyate.

⁵ —Judeabayo Belén huakka' jakyo o'si'poe'apo. Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'nigmadoya'uyate:

⁶ Judea huadaribayoda Belén huakka' jak suhuigda ee'pi' huakhuairi Cristo o'si'poe'apo. Belén jakya' huamata'monanhua' Huairi Cristo o'orokapo. Ke'na Israel aratbuttaj o'batiokika'apo. —Judío huairia o'nona'uyate.

⁷ Kenoka' digada huanopoe'erite o'mata'mona' Herodesa. “Iregireg yan'batotiak.” Herodesa o'mana'uyate. “¿Judío huairien siokpo menok huaboa'da ya'orokuy bo'tiahuayne?” Herodesa digada huanopoe'eritaj o'mana'uyate. ⁸ O'nopodepo digada huanopoe'erite Beléno o'mata'mona'po,

—Ayon yan'huati'. Huasi'potaj daka' yaduk. Kenoka' yan'huahuaydepo do'taj yan'tiakti'. Enade'te do kenpa'ti huahua'dik ijje'po kentaj huikudate ijti'huadpo, “Urua'da huairi i'ene.” Yona'apoy. —Herodesa nama'da o'mana'uyate.

⁹ Ken Herodestaj on'peedepo digada huanopoe'eria o'nokhua'uyate. Ken siokpo niokpo ya'behuikyon on'tiahuayde ken siokpo huakkuruyon o'hua'uy. O'hua'po kutaya' kente huasi'po e'huage'te o'batik. ¹⁰ Digada huanopoe'eria siokpo on'tiahuaypo huakka'da on'durugpakuy. Judío aratbuten huairisi'po kente o'e on'nopoe'po. ¹¹ Jakyo on'kuddepo huasi'potaj on'tiahuay'uy. Huasi'po huaye Maríaere on'tiahuay'uyate. Konig gobierno huairitaj huikudate on'huadikuy huasi'po Jesús'taj huikudate on'ti'huadpo 'uru'da judío aratbuten gobierno huairi o'e on'batia'pakpo. Kenoka' caja' o'nokhuikedepo katetehue' huasi'potaj oro on'yokuyate. 'Urua'da ohuey huasihuaj daka'da e'bakpakte 'uru'huie'ada o'huir'ikika'. Huakka'teda

ee'tada Jesústaj on'yokuyate. Nogda konig 'uru'huieada e'huirjika' kenpa'ti huakka'teda ee'tada on'yokuyate. Katetehue' huasi'po huairitaj on'yokuyate. ¹² Nogok on'yorokdepo "Herodeste onte'ti huahue' yane'," kenda on'peedepo kenomeyembayo nog dagtekon on'hua'uyate.

Nog aratbutenbayo Egiptobayo on'mon'uyate.

¹³ Diga'da huanopoe'eri en'huade'te José o'taypo o'yorokpo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—Herodes Jesússi'potaj a'arakya'po o'ukaponok, yamabo', huasi'po huayeere yabatohua'po Egipto aratbutenbayo yamatomon'. Keyo yanikati'. Kenok yakumejti' ona'apone. —José e'yorokya' Diosen huata'moneria ona'uyate.

¹⁴ Ken José o'peedepo o'maboduyate. Sikyo huasi'po huayeerea o'tohua'bedpo Egiptobayo o'tohua'uyate. ¹⁵ Egiptooyo o'ika'uyate. Herodes Huairi e'bueyde'te o'ika'uyate. Konig Oseas Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uy konigti'ogka'uyate. "Egiptobaya' yaorok. Do'hued Huasi'potaj yona'apoy." Dios Huairia oa'uy.

"Huasi'potaj yan'batiaraka'." Herodesa o'mana'uyate.

¹⁶ Diga'da huanopoe'eria judío huairisi'potaj a'batia'pakya'po tiakhue' ya'neapet. Nama'da me'nona'uyne. Herodes kenda o'nokotdepo diga'da o'diaypo, "Aya'da huabokereksi'po yobed nogbayoktidaere botta' huabayokere en'taetada yan'batiaraka'. Belén huakka' jakyo kenpa'ti Belén meyhue'da huasi'potaj yan'batiaraka'." O'mana'uyate. Diga'da huanopoe'eria a'nenda botta' huabayok Jesúsen siokpo huaboa'da on'tiahuay'uyate. Kenoka' Herodestaj on'batia'pakuy. ¹⁷ Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Kenda Herodesa o'ka'uy.

¹⁸ Ramá huakka' jak huaje'eria diga'da on'bahuikonhuahua'. Bidteda on'mapeonhuahua'. Huasi'po on'mabueynok Raquel huasi'potaj on'bahuikonhuahua'apo. Jeremías kenda oa'uyate.

¹⁹ Herodes e'bueyde'te José e'yorokya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy. Egiptobayo o'epo o'tiahuay'uy.

²⁰ —Ke'na huasi'potaj e'arakta' o'pakuy o'bueyde, yabo', Israel aratbutenbayo yakumejti'. Huasi'po huayeeretaj yabatohua'. —Diosen huata'moneria Josétaj ona'uyate.

²¹ José o'peedepo o'bodpo huasi'po huayeere Israel aratbutenbayo o'batohua'uyate. ²² Herodensensi'po Arquelao Judeabayo gobierno huairi o'e. José o'peedepo Judeayo e'hua'ta' o'me'pukpo o'bayorokpo, "Judeayo huahue' yae'," o'peedepo Galileabayo o'hua'uyate. ²³ Nazaret huakka' jakyo o'hua'uyate. O'ika'uyate. Jesús Nazaret huaje'eri o'e on'dikka'apo Apagba' huamanbatia'pakeria oa'uyate. Konig Apagba' oa'uyate aratbut Jesústaj on'dikka'uyate.

3

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan bautiza huaka'eria Diosba' o'mana'onhuahua'uyate.

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Nogok Jesús Nazaretyo o'kerekdopo Juan bautiza huaka'eria huaboa'da o'mana'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jordánhueyon o'mana'onhuahua'uyate.

² —Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'. Diosen Huairi o'tiakdeapo Diosensi'po mo'eapone. —Juana aratbut egkupopakya' o'mana'uyate.

³ Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda Juantaj o'timadoya'uyate, Sue'da aratbut e'nahue'yo kentaj mo'peepo. 'Utta' ena'pakte mo'peepo. "Huairi e'tiakde'te daka'da ae'ya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpee'. Huairitaj yade'." 'Utta'da o'mana'apo. Kenda Isaías a o'timadoya'uyate.

⁴ Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak maka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'hapika'uyate. Asigku o'minika'uyate. ⁵ Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'da aratbut Juantaj on'huatiakuyate. Huakka' Jerusálén huakka' jakyo huag'eri kenpa'ti huakka' Judea huadari huag'eri kenpa'ti Jordánhue idbodte huag'eria Juantaj on'huatiakuyate. ⁶ "Dakhuea'da ijkika'mey, bekkahuea' Dios." Enade'te Juana bautiza o'magka'uyate. Jordánhueya' bautiza o'magka'uyate.

⁷ Huakka'ada huamanmadika'eri huairi on'bahua'po fariseo huairi saduceo huairiere on'bahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate. Juana o'batiahuaydepo:

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhue'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egkade'te Diosa dakhue'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopoene. ⁸ 'Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuaydik mo'eapone. ⁹ "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o'enok Diostaj me'pukhue'dik o'ey." Nopoehue' yanika'. Diosa e'paknayo in huid o'bahuednigtaj Abrahamen huayayoa' magka'dik o'e. ¹⁰ Nopo'koreahue' ee'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'e. Konig ta'bayo huada huatoe'eri o'epo. Huada 'uru'a'da onhuadhue' o'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo yami'a o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'. ¹¹ Dakhuea' e'kika' mo'nopo'korea'de huamanopoega' hue'eya do'hua bautiza egka'tada noganayo Cristoanayo o'tiakdepo Diosen Nokirega ta'akerea bautiza o'magka'apo. Kennayo huakhuairinana teynnada e'gada do'huataj ehue'nanada ijjej. ¹² Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri o'epo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo o'huigonhuahuika'po okbithue' o'epo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopoe'eri o'ne. On'nigpeika'. Huaknopoe'eritaj o'bakuda'apo, Diosen jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'majenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

Juana Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Kenoka' Galilea huadaribaya' Jordánhueyo Juante o'huahua'uyate Jesús. Bautiza megke'po o'huahua'po. ¹⁴ Juan Jesústaj bautiza egka'ta' pakhue' o'epo,

—Do'taj bautiza ogka'dik o'ene o'na. ¿Mena'po bautiza megke'po do'taj i'tiak? —Juana Jesústaj ona'uyate.

¹⁵ —Aya'da Diosa o'paknig e'ka'ta' ijpaknok bautiza megka'. —Jesús a ona'uyate.

—Huadak bautiza ogkai'. —Juana ona'uyate. ¹⁶ Juan bautiza ogka'denok Jesús huahueya' e'behuikde'te ida kurud konig akbogpe okhuikepo Diosen

Nokirega daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot. Jesúsa e'tiahuaYTE o'tikotpo.

17 —On do'hued Huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj ona'uyate.

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

1 Nogok sue'da aratbut e'nahue'yo Diosen Nokirega Jesústaj o'tohua'uyate. Toto'a Jesústaj a'dikdikya'po keyo Jesústaj o'tohua'uyate.

2 Jesús cuarenta huame'noe cuarenta sikyo bapehue' o'unhuahuika'depo aypota' o'uyate. 3 Jesús nama'da kake'po toto'a Jesústaj o'huahua'depo,

—On buttida Diosensi'po ee'nayo in huidtaj aypo yae' yana'. —Toto'a Jesústaj ona'uyate.

4 —Aypoayo'da noikahue'dik o'ne aratbut. Aypo on'bapepo aya'da Apagba' huadikkon nigpeika'dik o'ne. Apagba' kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

5 Kenoka' toto' Jesústaj o'tohua'po Jerusalényo Diosen huakka' jakyo o'tohua'po Diosen huaboro' jak kutayoda jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

6 —On buttida Diosen Huasi'po ee'nayo barakte yakudaj Apagba' oa'po: Kanokba'huade'po e'kotte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik i'ea'pone. Huaba'a kutate monokba'huada'pone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.

—Toto'a ona'uyate.

7 —Kenpa'ti “Dios Huairitaj nama'da kake'po dikdikhue' yae'.” Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.

8 Onte'ti toto'a Jesústaj o'tohua'. Kutayoda ote'yo o'tobehuikuyate. Nogyo nogyoda aya' 'urua'da huadaribayo kenpa'ti aya'da huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'tiahua'y'ea'uyate.

9 —Do'taj huikudate be'tihua'dpo “Urua'da huairi me'taene,” do'taj ea'nayo aya'da i'tiahua'y'nig aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadaribayo huairi huaunhua' o'bayokapone. —Toto'a nama'da Jesústaj ona'uyate.

10 —Keje', yahuati', toto'. “Dios Huairitayo'da huikudate yan'tihua'dpo kentayo'da yan'nigpeika'.” Apagba'a oa'. —Jesúsa ona'uyate.

11 Ken toto'a okhua'depo Diosen huata'moneria Jesústaj on'huatiakdepo aypo on'yokuyate.

Galilea judío'en huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

12 Juan Bautista huabakuda' jakyo o'e, Jesúsa o'tipeedepo Galilea huadaribayo o'hua'uyate. 13 Nazaret huakka' jakyo e'hua'ada ijhuiti ehue' Capernaum huakka' jakyo o'hua'po Capernaumyo o'ika'uyate. Capernaum huaboro' e'pogte o'e. Zabulón huadaribayo kenpa'ti Neftalí huadaribayo huakka' jak Capernaum kenteda o'e. 14 Capernaumyo o'ika'po konig Isaiaskudaka a'nenda o'timadoya'uyatenig, Jesúsa o'ka'uy.

15 Zabulón huadarieri kenpa'ti Neftalí huadari onteteyo' e'pogtone' huae'eri Jordánhue' akodpeneri Galilea huae'eri Galilea kenteda nog aratbutda judío huae'eri ehue' o'nika. 16 Inomey aratbut Diostaj oknopoe'hu' o'nepo konig sikkiregyo o'nika'po huaboa'nayo Diostaj o'noknopoe'depo konig huaboro'da huakjey huaboa'da on'tiahua'yde.

Kenomeya dakhuea'da ogkika'po kenpa'da bueydik ya'neapetnig'a huaboa'nayo huakjeytaj on'tiahuayde. Isa'askudaka o'madoya'uyate.

¹⁷ Kenoka' Jesúsa huaboa'da o'mana'po:

—Diosen Huairi o'tiakdenok dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea' Diostaj yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopoe'. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'ika'uyate.

Botta'botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Nogok Galilea e'pog akta'bogpete Jesúsa o'hua'epo botta' huama'buy o'tiahuay'uy. Simóntaj o'tiahuay. Simón nogdikda o'dikka' Pedro. Andréstakon o'tiahuay'uy. Huakjene'eri o'ne'uy. E'pogyo o'nokjen'epo:

¹⁹ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁰ On'pēdepo huakjene' kenpa'da on'maenonpo Jesúsere on'hua'uyate.

²¹ Adyonda nog botta' huama'buytaj Jesúsa o'tiahuay'uy. Jacobo Juanere o'tiahuay'uy. Zebedeoen huasi'po o'nuy. Kusi'petone'yo o'nepo huaojere huakjene'taj on'to'ka'po, "Doere monhua'po do'taj me'nigpeika'." Jesúsa o'mana'uy. ²² On'pēdepo kusi'pe huaojtere kenpa'da o'nenonpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huakka'tada o'manmadika'uyate Jesúsa.
(Lc. 6.17-19)

²³ Ken Galilea huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesúsa o'hua'epo judío aratbuten huaitake' jakyo nogya' nogya' o'manmadika'onhuahua'po Diosen Huairi o'tiakdepo yan'nopo'korea'po yan'nigpeika' Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'onhuahua'po kenpa'ti aratbut nogpa' nogpa' dakhue'da en'toete o'bayareadhua'uyate.

²⁴ Jesúsa aratbuttaj o'bayarea' bideda Siria huadaribayo on'tipepedepo aya'da dakhue'da aratbut Jesúste on'batohua'po nogda nogda dakhue' en'toete on'batohua'uyate. Nog e'are', nog e'so'teyye', nog ayhue', nog toto' e'nopo'to'e'taj on'batohua'uy. Jesúsa o'bayareadhua'uyate. ²⁵ Galilea huadaribaya' aratbut, Decápolis huakka' jakya' aratbut, Jerusalén huakka' jakya' aratbut, Judea huadaribaya' aratbut, kenpa'ti Jordánhue akodpen huaje'eri huakka'ada Jesúsere on'huahuudhuahuika'uyate.

5

Ote'ta' Jesúsa o'manmadikanhua'uy.

¹ Huakka' aratbut egkupopakte Jesús o'batiahuaypo ote'yo o'behuikpo o'huaduy. Ke'nen huamanigpeika'eri kentaj meyo'hue'da ogkupopakuy.

² Huaboa'da o'manmadika'apo:

Durugda huaje'eri konig o'ne. Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Lc. 6.20-23)

³ —Opudomey huata'da Diosen kikahue'dik ihuey, mo'nopoepo, "Be'tihuapok Dios," bo'tiona'pakika'po, durugda mo'e. Dios opuden Huairi o'e. Diosensi'po mo'ene.

⁴ Opudomey dakhuea' e'ka'de' nama'da ijkamey mo'nopoika'denok pai'da mo'enok, Dios opudtaj mo'manoeynoeya'apone. Durugdakon mo'ika'apone.

⁵ Opudomey daknopo'da huata'yo'da pakhue' yanika'po Diosen aratbut mo'eapo kenpa'ti Diosere Diosenbayo huaje'eri mo'eapo. Durugda mo'ika'apone.

⁶ Opuḍomey Diosen e'mana' 'urunanada e'kika'ta' bo'eretpakika'nok. Diosa bo'tihuapokaponok daknopo'da mo'taeapone. Durugnada mo'ika'apone.

⁷ Nogomeytaj mo'matinepahui'nok Diosa opudtaj mo'matinepahui'po. Durugda mo'ika'apone.

⁸ Diosenyoda huapakeri 'urunanada huanopo'e'riomey Diosere mo'eapone. Durugda mo'ika'apone.

⁹ Opuḍomey huamanoeynoeyeri do'huedsi'po mo'ene. Diosa mona'apone. Durugda mo'ika'apone.

¹⁰ Diosen e'mana' bo'kika'nok nogomeya bo'huadiaypo bo'tierikpo mogka'ne. Opuḍ Diosen bo'kika'po Diosensi'po mo'ika'apone. Durugda mo'ika'apone.

¹¹ Opuḍ do'hued hua'a e'kika'ta' bo'paknok nama'da bo'tidi'kene kenpa'ti nama'da mogka'ne kenpa'ti dakhuea'da bo'huaa'ne. Durugda mo'ika'apone.

¹² A'nenda opud si'popakhued Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti on'magkuyate. Konig premio Diosa 'urua'da mo'toea'apone. Durugda mo'ika'apone.

Cristoen huanigpeika'eri konigti sal huadak on'manigkika'po konig huakjey Diosen egkika'te aya'ada on'batiahuaypo oknopo'e'dik o'neapo.
(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³ Sal huadakda o'epo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpeika'eri konig salonig huadakda o'nepo aratbuttehuapa' huadakda o'ne. Sal pai' e'titknayo onte'ti huadakda kahue'dik o'epo. Sal pai' e'titknayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o'epo. Paichi kahue'dik o'epo. Kenpa'da en'dik o'e. Batikhue'ada daka'men'pee'. Batikhue'ada daka'me'noknopoenka'.

¹⁴ Opuḍomey konig huakjey mo'ene. Diostaj mo'nigpeepo huadak bo'kika'nok aratbuta tiahuaydik mo'ene. Konigti be'edpi huakka'jak ote'yo ee'nayo aya'ada jaktaj tiahuaydik o'ne. Konigti Diosen bo'kika'nok aya' aratbutada tiahuaydik mo'eapone. ¹⁵ Huakjey e'bakpakde'te ektiok'e'yo jonhuadahue' o'nika'. Aya' on'kudpo tiahuaydik ka'ne'po kutopa kutapen huakjey o'nonhuadika'. Aya' jakyoda jeyda o'e. ¹⁶ Konigti opud huadak yag'kika'po konig huakjey ya'nepo aya'ada opudtaj tiahuaydik ka'ne'po kenpa'ti huadakda Dios o'ea' batia'pakdik ka'ne'.

Moisés e'mana'taj Jesúsa o'tia'pakuy.

¹⁷ "Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj peehue'dik yane'." Ea'ta' o'pakpo o'tiakuy. Kenda nama'da nopoehue' yane'. "Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj peehue'dik yane'." Ahue' a'eya'po aya'tada daka'da e'manopo'e'taj ijpakpo ijtakuy. ¹⁸ Kurud huadari ee'te batikhued kenpa'da Moisésen e'mana' dikhue' o'epo. Suigpi' dikhue' dik o'epo. Kene huaya' huame'noe e'ede'te aya'da Moisés e'mana' kuhuitdik o'epet. Buttida ijay. ¹⁹ Be'api' Diosen e'mana'taj kahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen e'mana' kahue'dik yane' e'manmadika'nayo Dios Huairiens'i'po ehue'da o'neapo. Kenpa' Moisésa o'mana'uyate opud bo'ka'po kenpa'ti yag'kika' e'manmadika'nayo Dios Huairiens'i'po mo'eapone. ²⁰ Moisésba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut eretpakhue' e'eadá Moisésba'taj nama'da on'nigpeika'nig'a. Opuḍomeynayo huadakada yan'nopepo Diostaj daka' yag'kika'. Huadaknopo' ehue' ee'nayo Diosen aratbut ehue' mo'eapone.

Madiayahue' yanika' Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 12.57-59)

21 “Aratbuttaj arakhue’ yae’. I’huadiaypo e’arakhayo o’nakon bueydik i’ene.” Opuđen adhuea’pane’ mona’uyate. Kenda opud mo’pee’uy. 22 Kenda huadak ee’pi’ nogda iija’apoy. Be’api’ nog aratbuttaj e’huadiaynayo dakhue’da o’ka’nok gobierno huairite castiga kagke’po tohua’dik mo’ene. Nog aratbuttaj o’bahuadiaypo e’batidi’ke’nayo dakhuea’da oa’nok mabitbitdik mo’ene. Castiga kagke’po gobierno huairi egkupopakyo tohua’dik mo’ene. “Huasegda i’epo dakhuea’ i’kika’ne.” Nog aratbuttaj ena’nayo dakhuea’da ia’nok ta’akyo huigdik mo’ika’apone. Do’a ijjay.

23-24 Diostaj a’tiona’pakya’po i’hua’po nog aratbuttaj dakhue’ada ijkamey huabo’a’da i’nopoede. Tiona’pakhuedada yahuati’. Kentaj yamanoeynoey. Yamanoeynoeydepo a’tiona’pakya’po yahuati’.

25 “O’na dakhuea’ megka’ne,” noga ena’nayo gobierno huairitaj bo’tohua’depo e’tohua’te kentaj yanoeya’. E’ma’dehue’nayo huakupepi’ yayokti’. Noeyahue’pi’ yokhue’pi’ ee’nayo gobierno huairitaj bo’tohua’apone. Ken gobierno huairi sorotataj bo’yokapone. Sorotataa huabakuda’ jakyo bo’kuda’apone. 26 Keyoda ijhue’da orokhue’dik i’ea’pone. Aya’da dehue’te i’yokde’po orokdik i’ea’pone.

E’bokerekbo’nayo konig huatoe toehue’ o’epo e’bakdej o’e. Kenda Jesusa o’manmadika’uy.

27 Nogen bakdejhue’ yane’. Kenda mo’pee’uyate. 28 Kenda buttida ea’pi’ be’api’ e’bokerekbo’nayo konig huanopoya’ o’eretpakpo konigti o’bakdej. Dakhuea’da o’ka’. Donayo ijjay.

29 E’bokerekbo’nayo dakhuea’da ijkay yan’nopoepo kenpa’da yan’batikti’. Batikhue’da dakhuea’da e’kika’nayo Diosa castiga mogka’po ta’akyo huigdik mo’ika’apone. 30 Dakhuea’da huaba’a eka’nayo kenpa’da yan’batikti’, dakhue’da e’kika’nayo. Batikhue’da Diosa castiga mogka’po ta’akyo huigdik mo’ika’apone.

Huatoe konig e’entaj Jesusa o’manmadika’.
(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

31 Be’api’ huabokerek huatoe e’ennayo ettone’taj e’ende’ huanopoe’ beroba’ yokdik o’e. Opuđen adhuea’pane’ kenda mona’ika’uyn. 32 Donayo nogda ijjay. Huabokereken huatoe bakdejhed ee’tada e’ennayo ettone’taj dakhue’da ogka’. Ken ettone’ e’ende’taj e’toe’nayo konig e’bakdejonhuahuika’ o’e. Kenpa’ti huabokereka nogen huatoe e’entaj e’toe’nayo konig e’bakdejonhuahuika’ o’e. Diostehuapa’ dakhuea’da o’e, ijjay.

“Ijka’apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene.” Ken konig aratbut o’dika’nig Jesusa o’manmadika’uy.

33 “Ijka’apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene.” Diostaj e’huaa’nayo da ahue’ yae’, kenda yakati’. Kenda opuden adhuea’pane’a on’mana’uyate mo’peede’uy. 34 Donayo nogda ijjay. “Ijka’apoy. Buttida ijjay.” Ahue’ yanika’. “Ijka’apoy,” kenyo’da yaa’. Kurud Diosenbayo o’e. Keya’ o’mata’mona’ika’. “Ijka’apoy. Buttida ijjay. Kuruda meknopoene da ahue’ ijje.” Ken konig ahue’ yanika’. 35 Dios huadarite o’ibonok, “Ijka’apoy, buttida ijjay. Huadaria meknopoene. Da ahue’ ijje.” Ken konig ahue’ yanika’. Jerusalén Dios Huairien huakka’ jak o’enek, “Ijka’apoy, buttida ijjay. Jerusaléna meknopoene. Da ahue’ ijje.” Ken konigton ahue’ yanika’. 36 Opuđada kuhuirihueahue’dik mo’ene. Diosayo’da kuhuirihuea’dik o’e. “Ijka’apoy, buttida ijjay. Do’hued huaku o’nopo. Da ahue’ ijje.” Kention ahue’ yanika’. 37 Kenpa’da buttida yada’. Menokpi’ da ahue’ yane’. Nogiti nogitinada ea’nayo toto’a mena’nok ia’ne.

Noga ontaj dakhuea' egka'nayo konigti kahue' yae'. Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 6.29-30)

³⁸ Huabokerekapi' nogtaj dakhuea' egka'nayo kenpa'ti huairiakon konigti kentaj ogka'dik o'e. Kenda opud mo'pee'uyate. ³⁹ Nogpa'da donayo ijay. Noga ontaj dakhuea' egka'nayo diayhue' yaepo kentaj ogkahue' yaeti'. Noga ontaj nogatida egka'nayo diayhue' yaepo ogkahue' yaeti'. Onte'ti egka'nayo onte'ti diayhue' yaepo ogkahue' yae'. ⁴⁰ Noga gobierno huairipi' "Opiot beyok," ena'nayo daka da yayokti'. Kenpa'ti diayhue'ada chompakon yayokti'. ⁴¹ "Do'hued yudtaj adtemon betatohua'." Sorotataapi' ena'nayo diayhue'ada adyoda yatatohuati'. ⁴² "Aypo beyok." Noga ena'nayo sue'nopo ehue'ada yabayokti'. Yudtaj bektoyok ena'nayo daknopoda yaepo yaktoyokti', ijay.

Dig huadiayeritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di' yan'maika'.

(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ "Huadi'taj di' yamaika'. Ontaj huatinosikeritaj konigti yan'huadiayikati'." Kenda opuden adhuea'pane' on'mana'uyatenig mo'peede'uyne. ⁴⁴ Donayo nogpa'da ijay. Matinosikeritaj di' yan'maika'. Dakhuea'da huaa'eritaj Diosa "Kanopo'kore'," yan'tiona'pakikati'. Huadiayeritaj huadakda yakikati'. Huabatidi'keritaj yan'tiona'pakikati'. Huamagkeritaj kenpa'ti yan'tiona'pakikati'. ⁴⁵ Kenda bo'kika'po konig Apag Dios Kuruderiensi'po mo'ika'apet. Huadak huaka'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere aypo kan'toike'po Diosa niokpoa kata'teike'po o'kuyate kenpa'ti ehui' mo'nigta'mona'ika'ne. ⁴⁶ Di' aratbuttayo'da di' e'maika'nayo gana e'ka'huayak baehue'dik mo'ea'pone. Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'. Di' aratbuttaj di' on'maika'. Dakhuea' huakeritaj kenpa'ti di' maika'dik mo'ika'apone. ⁴⁷ O'nen huabettayo'da 'urua'da e'huai'ka'nayo "Huadakda ijkay," nopoehue' yanika'. Dakhuea' huaka'eria kenda ogkika'. Dakhuea' huakeritaj kenpa'ti di'da huaa'dik mo'ika'ne. ⁴⁸ Opuden Apag Dios kurudyo aya'tada di' o'maika' kenpa'ti aya'tada huadaka'da o'magkika'. Konigti opuden Apag Dios aya'tada di' yan'maika' kenpa'ti aya'da huadaknopo'da yag'kikati'.

6

Huadaknopo'ada huadaky'o'da yag'kikati'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

¹ Aratbuta men'tiahuaye'poyo'da pai'da aratbuttaj e'bayoknayo nama'da boka'ne. Ken konig kahue' yanika'. Kenda e'kika'nayo Apag Dios kurudyo huae'eria kenpa' e'ka'huayak bayokhue'dik mo'ea'pone. ²⁻³ Nama'da huanopoe'eria huakka' aratbut men'tiahuaye'po pai'da aratbuttaj on'bayokika'. Kenpa'ti huaitake' jakya' huakka' aratbut men'tiahuaye'po pai'da aratbuttaj on'bayokika'. Konigepo huadakda ogka' batia'pakika'dik me'nepo. Kenpayo'da on'peika'po. "Huadak ogka'." Diosa ahue' mo'ea'pone. Kenomey nama'da huanopoe'eria diga'da aratbuttayo'da on'pakika'. Diostanayo pakhue' o'ne. Konig kenomey ogkika' kikhahue' yane'. Iregireg yan'bayokikati'. O'nen huadi'a tiahuayhue'te pai'da aratbuttaj yan'bayokikati'. ⁴ Iregireg aratbuta tiahuayhue' ene'te pai'da aratbuttaj yan'bayokikati'. Kenda e'kika'nayo Dios iregireg e'bayokika'nayo o'tiahuaypo Diosa nogitida 'uruda bo'yokapone.

Diostaj konig tiona'pakika'dik Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 11.2-4)

⁵ Do huadakda ijey nama'da huamanopoe'a'eri huaitake' jakyo kenpa'ti jak kurute aratbut egkupopakikaya' on'tiona'pakika'. "Huadakda

o'ne." Aratbuta menhuaike'po on'tiona'pakika'. Kenda dakuapa e'eadā on'tiona'pakika'nig'a Diosanayo sigpi' peehue'dik mo'eapone. ⁶ Opudomeynayo menokapi' e'tiona'pakta' bo'pakpo o'nenbayo dubayapi' nogtia'da Apag Diostaj yan'tiona'pakikati'. Iregireg e'tiona'pakika' da Apag Diosa tiahuaaydik mo'ene. Mo'peeika'apone. Montihuapokika'apone.

⁷⁻⁸ Diostaj oknopogehue' huae'eria konigdikti onte'ti onte'ti ijhue'da on'tiona'pakonhua'nig'a Diosa mo'peeapone nama'da on'nopoenig'a. Kenomeytaj Diosa nigpee'ehue'dik o'maika'apo. Konigti kikahue' yane'. Tiona'pakhued ee'ted kenda i'paknig Apag Diosa o'nopoe. ⁹ In konig yan'tiona'pakikati':

Oro'en Apag i'ene, Apag Dios. Kurudyo i'ika'ne. Kenpa'da 'urunanada i'ika'ne. O'nen huadik kenpa'da huadakda o'ika'. Aya'ada ka'dike'.

¹⁰ Huakhuairi i'enok ida aya'ada ontaj mo'nigpee'ike'. Dios Huairi i'epo aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo huae'eria mo'nigpee'ika'po ogkika' konigti iyo huadariyo aya'ada huaka'. ¹¹ Inme'noete aypo oro'taj a'nigyaya'po bo'tihuapok. ¹² Oro'taj dakhuea' mogkame'nightaj oroa o'bakkahueay konigti oro'en dakhuea' e'kika'taj bokkahuea'.

¹³ Dakhuea' e'ka' nopogehue' kaike'po montihuapok. Nama'da e'ka'ta' e'paknayo kikahue' ka'e'po bo'tihuapok, Apag Dios. Dios Huairi-nayo aya'enda Huakhuairinanada i'epo teynananada i'epo kenpa'da huadaknananada i'enok kenda aya'ada kan'manbatia'pakike', ken. Ken konig yan'tiona'pakikati'.

¹⁴ Opudtaj dakhuea' mogkame'nightaj ekkahuea'nayo o'nen Apaga kurudya' o'nen dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. ¹⁵ Opudomey nogomeytaj okkahueahue' ee'nayo Diosa opudtaj okkahueahue'dik mo'eapone.

Diosa kapeunhue'po in konig bapehue' mo'unhua'nig'a Jesusa o'manmadika'uy.

¹⁶ Oro' huadakda o'e nama'da huamanopoea'eri, pai'da o'e, nama'da e'manopoea'ta' on'pakpo huakok koyoahue'da ogkokparoka'po "Huadakda o'ne." Aratbuta kan'batia'pake'po aypo bapehue' o'neonhua'nig'a, "Huadakda o'ne." Diosanayo huaahue'dik mo'eapone. Opudomeynayo Diostaj aypo bapehue' mo'unhua'po ken konig kikahue' yane'. ¹⁷⁻¹⁸ Opudnayo e'tiona'pakte aypo bapehue' e'unhua'nayo yag'kokkoyoika' kenpa'ti daka' yag'kuirida'ika'. Kenda eka'nayo aratbut bo'tiahuaypo aypo bapehue' o'nunhua'nightaj nokothue'dik o'neapo. Opuden Apag Diosayo da soatayo' bo'tiahuayapone. Bo'tiahuaypo mo'pee'po huanoeonhuahuika' mo'bayokapone.

Diostaj bo'eretpakpo yan'nigpee'ika'po kenda Diosa okkahuehue' mo'eapone.

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Katepi' 'uru yudtapi' huakka'nada e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Huakka'da matogehue' yanikati'. Huakka'da e'matog'e'nayo indariyo huithuita ya'bapeapetpi', huakka'da ya'para'apetpi', yan'bereapetpi', ²⁰ Dios kuruderienyo'da yaderetpakpo yan'nigpee'ika'. Diosa okkahuehue'dik o'eapo. Kenpa'ti Diosen o'tae' kateapi' bapehue'dik parahue'dik okbrehue'dikpi' o'unhuahuika'apo. ²¹ Diosen e'kika'nayo Diostaj di'nanada mo'epo Diostaj bo'eretpakika'apone.

Opudomeyen huakpo huaso'en huakjey o'e.

(Lc. 11.34-36)

²²⁻²³ Opudomeyen huakpo huaso'en huakjey e'dik o'e. Huakpoa katepi' bo'tiahuaypopi' ontehuapayo'da eretpakdik mo'ene'pi', huadaknopo'da

mo'epo nogomey pai'da huae'eritapi' e'bayokta' bo'eretpakpopi'. Katetapi' uruda e'tiahuayada nogomey kan'tamae'po e'paknayo huadaknopo'da mo'epo durugda mo'epo huadakda bo'kika'ne. Konig huakjeyyonig mo'ika'. Katetapi' bo'tiahuaypo ontehuapayo'da bo'eretpakpo dakhue'nopo'da mo'epo durugnopo' ehue' dakhue' bo'kika'. Konig sikkiregyonig mo'ika'ne.

Dios huairi o'e. Huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo ken konig nogda huairi-onig mo'tae.

(Lc. 16.13)

²⁴ Diosyo'da konig huairi o'e. Kentayo'da nigpeika'dik mo'ene. Kentayo'da di'nanada ika'dik mo'ene. Huakka'da katapi' e'eretpakika'nayo nogda huairi mo'tae. Konigepo huakka'da katapi' eretpakhue' yanikati'. Diostaj e'nigpeika'nayo huakka'da katetapi' eretpakhue'dik mo'ene.

Dios ke'nensi'potaj o'batihuapokika'.

(Lc. 12.22-31)

²⁵ Aypota' e'mai'ta'pi' yudtata' mepu'kudhuahuahue' yanikati'. Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne kenpa'ti oro'en aypo oro'en yudtaj bo'yokika'ne. Konigepo Diostaj yanoknopounhuahuika'. ²⁶ Bakoy baahue'tada o'nen Apag Diosa aypo o'bayokika'. Bakoyta' suigda o'pak. Opuđtanayo Apag Diosa huakka'da o'pak. Konigepo bo'tihuapokika'apone. Aypota' mepu'kikahue' yanika'. ²⁷ Huabokerek e'kereka' e'pakada huakka' e'mepu'kudhuahuada nogiti kerekhue'dik o'epo.

²⁸ ¿Mena'po yudtata' mo'mepu'kika'? Mepu'kehue' yanika'. Mirebayo huakhuen yan'tiahuayika'. Mire huakhuen baahue'ada o'e. Joda o'kereka. ²⁹ Salomónkudak huairitone' o'uyate. Huakka'da o'to'e'uyate. 'Uruda yudtaj o'matō'ika'uyate. 'Uruda o'otika'. Huakhuennayo nogitinada 'urunanada Salomónkudak sue'da 'uruda o'otika'uyate. ³⁰ Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'nada e'ka'tada idada okhuenkot. Diosa huakunopiada okhuenpaka'ika' kenpa'ti opudtaj huakka'da o'pakpo o'tihuapokapone yudtaj yokika'dik mo'ika'apone. ³¹ Konigepo katetapi' mepu'kehue' yanikati'. "¿Kate o'bapeapo?" Nopoehue' yanikati'. "¿Kate o'mayapo?" Nopoehue' yanikati'. "¿Kate ijotapo?" Nopoehue' yanikati'. ³² Oknopoehue' huae'eri huakka'da yudtaj kenpa'ti huakka'da aypo diga'da on'pakika'. Kenoka' opud toehue'da mo'enok Apag Diosa o'nopoepo bo'tihuapokika'apone. ³³ Nogiti nogiti Dios Huairitaj yan'pakika'. Nogiti nogiti Dios Huairitaj e'nigpeeta' yan'pakika'. Ken konig Diostaj e'pakika'nayo Diosa bo'yokika'apone. Yudtaj aypo huamai' katapi' bo'yokika'apone. ³⁴ Eme'te katapi' ijotapo, katapi' ijbapeapo katapi' yamayapo kenpa' nopoehue' yanika'. Konig oy Diosa bo'tihuapokpo eme'tepi' nogok nogok Diosa daka' bo'tihuapokika'apone.

7

Nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'.

(Lc. 6.37-38, 41-42)

¹ "Dakhuea' o'ka'," Diosa huaahue' mo'e'po nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'. ² Konig nogomeytaj bo'huaa'ika'nig konigti Diosa opudtaj bo'huaa'apone. Konig nogomeytaj bo'kika'nig konigti Diosa mogkika'apone. ³⁻⁵ Noga' sue'pi' dakhuea' e'ka'tada "dakhuea' ika'," ida onahue' yanika'. Ona'taj dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopoehue' mo'ene. In konig o'e ijbata'pakapoy. Nogen huakpoyo huata'sujsi'po ekpohuedte o'na i'tiahuaynig'a. O'nen huakpoyota' huaboro'ta'suada bekpohuedne. "Huata'suj huakpoyo oktoki, eg'." Menpa' ina'. Nama'da i'nopoepo

ia'. Ken o'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada ekpohuedtada tiahua'y-hue' i'ene. Nama'da huanopog'eri i'ene. Huakkuruda o'nen huakpoyo huaboro'ta'sutaj on huata' yakokpotoken. Ken konig dakhuea' i'ka'uynig yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'nopo'korea'depo daka' i'tiahua'ydepo nogen huata'sujsi'pokon okpotokdik i'ea'pone. Noga nama'da eka'nayo dakhuea' e'ka' kabatike'po batihuapokdik i'ea'pone.

⁶ Huatidi'keritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. Kentaj e'manmadika'nayo dakhuea' magka'dik ya'neapetpi'. Konigti Diostaj pakhue' huae'eritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. Urunanada e'manmadika'nayo opudomeytaj bo'huadiaypo dakhuea'da mogka'apetpi'.

In konig Diostaj yan'tiona'pakika'.

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ Katepi' bo'pakpo "Beyok" Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'yokikapone. Diostaj bo'ukpo bo'hua'huayapone. Menigokhuike' Diosyo ijkudapoy. Yan'tiona'pak. Mo'tiona'pakdepo kuddik mo'ea'pone.

⁸ Konigepo beyok o'na ea'nayo Diosa bo'yokapone. Kenpa'ti e'uknayo bo'huahuayapone. Ijkudapoy menigokhuike' ena'nayo kuddik mo'ea'pone.

⁹ "Aypo beyok." O'ensi'poa ena'nayo huid yokhueada ayпода yokdik mo'ene. ¹⁰ "Biig beyok." Ena'nayo bihui yokhueada, biigda yokdik mo'ene. Kenda huasi'po o'paknig kenda bo'yokne. ¹¹ Opud dakhue'da ee'pi' katepi' huadakda mo'bayokika'ne huasi'potaj. Kenpa'da Diosnayo huadakda o'kika'. Opud Diostaj e'tiona'pakika'nayo Diosa huadakda mogkika'apone kenpa'ti huadakda huakika' bo'tihuapokika'apone.

¹² Konig nogomeya opudtaj huadakda egkika'ta' e'paknayo huadakda ogkikahue' ee'pi' kenomeytaj huadakda yag'kikati'. Konig nogomey opudtaj di'da ee'ta' e'batipaknayo kenomeytakon di'nanada yan'maikati'. Ken konig Moisesa o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Kenpa'ti huamanbatia'pakeria ken konigti on'manbatia'pakonhuahua'uyate.

Diosyo huahua' suigda akbogpe huakud o'e.

(Lc. 13.24)

¹³ Diosyo huahua' suig akbogpe huakud o'e. Diosyo huahua' suigdagda o'e. Diosyo bo'hua'po suigdag huakka' bo'pakpo hua'dik mo'ika'pone. Suigdagte huahua' Diostaj mo'nigpeika'po Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apo. Boro'dagte ta'akyo on'hua'ika'. Ta'akyo huahua' dag huaboro'dag o'ika'. Boro'dagtaj huakka'da eretpakdik o'nika'. Katepi' huakka'da e'tamaeta on'pakika'. Dakhuea'da kika'dik o'nika'. Boro'dagte huakka'nada on'bahua'ika'. Ta'akyo on'bahua'ika'. Ta'akyo mahuigdik o'ika'apo. ¹⁴ Diosyo huahua' suigdagda o'e. Dagsipoda o'e. Suigdagteda huakka'da katepi' toghue'dik mo'ika'apone. Diosenyoda kika'dik mo'ika'pone. Suigdagte bo'hua'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Suigdagtaj sue'ada on'huahuaypo on'hua'ika'.

Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo huadak huada o'te.

(Lc. 6.43-44)

¹⁵ Nama'da huamanmadika'eria opudtaj e'manmadika'ta' on'pakpo yan'tiakapet. Keyoj nama'da monmadikapet. Nama'da e'manopoea'ta' on'pak. Konig oveja ijje. Huadakda ijkikay. Buttida ijjay. Nama'da opudtaj mona'ika'apet. Konig apetpet o'ne. Huiyokda o'ne. Dakhuea'da ogka'dik mo'ea'pone. ¹⁶ Huamanmadika'eria dakhuea'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Konig okposidsi' uruda huada dapakhue'dik o'e. Konigti nama'da huamanmadika'eri

huadak kikhue'dik o'ne. ¹⁷ Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymeya kenpa'ti huadak huada o'tojka'. Hueymey e'aya huada kenpa'ti o'ay. Dakhue'da o'e. ¹⁸ Hueymey huadakda ee'nayo dakhue' huada toehue'dik o'e. Hueymey e'aya huadak huada toehue'dik o'e. ¹⁹ Aya'da hueymey e'madaayika'nayo ta'tegdik o'eapo. O'ta'tegpo huigdik o'eapo ta'akyo. ²⁰ Nama'da huamanmadika'eria dakhue'da ogkika'. Huamanmadika'eria dakhue'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Kenomeytaj manigpeehue' yaneti'.

Diosensi'po aya'da ehue'dik o'neapo.

(Lc. 13.25-27)

²¹ “Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi.” Do'taj huakka'ada o'nona'apet. Sue'da huakka'amon aratbuta huadaknopo'da kenda o'nona'po Apag Diostaj mo'nigpeika'nok kenomeynayo Diosensi'po o'ne. “Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi.” Huakka'ada do'taj nama'da o'nona'apet. Apag Diostaj nigpeehue' o'nepo dapita' Diosensi'po ehue'da o'ne. ²² Kene'huaya' huame'noete aya'ada Diostaj on'toboapo. “Diosa mona'nok Diosba' oro'a o'manbatia'pakika'uy. Diosa mona'nok aratbuttaj o'bayarea'po toto' nokireg o'maoroka'uy. Diosa mona'nok konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e konigti oro' urua'da o'kika'uy.” Diostaj on'tobopo huakka'ada ya'nona'apet. ²³ “Opudtaj okiehue' ijjeahuadikamey. Dakhuea'da huaka'eri mo'ene. Kenpa'da yanhuati'.” Ijmana'apoy.

Konig jak ogka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴⁻²⁵ Aya'ada do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po bo'kika' kenpa'da buehue'dik mo'ika'apone. Onte'ti doere mo'noeonhuahuika'apone. Konig huadak huanopoe'eri jak huaka'eri o'nepo jak ogka'. Ote'ya' dariteyta' jak ogka'. Adteda iddu ogkudea'. Diga'da o'hui', diga'da kenpa'ti o'bapok. Huekurukon o'tiak. Ote'yo o'enok huekurua jak tohuahue'dik o'e. Bapoka onhuekehue'dik o'e. ²⁶ Aya'ada do'hued hua'ataj nigpeehue' o'nepo konig nama'da huaka'eri o'ne. Nama'da huaka'eri konig kuhuadta' jak huaka'eri o'ne. Adteda iddu kudeahue' o'ne. ²⁷ Huakka' o'hui' kenpa'ti diga'da o'bapok kenpa'ti huekuru o'huepokpo jak o'tohua'. Ke'poda o'ka'. Nama'da huaka'eri ken konig ogkika' kenpa'ti do'ed e'manmadika'te nigpeehue' o'nika'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'ahuaduy.

²⁸ Jesúsa kenda e'manmadikade'te “Kenpihuay 'urua'da o'manmadika'.” Aratbuta on'batia'pakuy. ²⁹ “'Urua'da o'manmadika'nok nigpeika'dik o'ika'apoy. Moisésenba' huamanmadika'eria konig huairi manmadikahue' o'nika'.” Aratbuta on'batia'pakuy.

8

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Jesús ote'ya' o'huarakpo huakka'ada on'ta'bahua'uy. ² Jesústaj huabokereka o'huatiakuy, kena ke'poda e'so'set. Konig a'nenda aratbut gobierno huairitaj ogkika'uyinig ke'na Jesústaj huikudate o'tihuadpo:

³ O'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Ona'uy.

³ Jesúsa o'tibata'tepo ona'po:

—E'yarea'ta' ijpak. Ijyareapoy. —Jesúsa ona'uy. Ena'te idada o'yarud'uy.

⁴ —Jesúsa be'yarea'ne mantia'pakhue' yae'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakerite yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate ken

konig yayokti'. Sacerdotea 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po o'yaredepo aratbuta mo'tinopoeapone. —Jesúsa ona'uy.

Roma gobierno capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Lc. 7.1-10)

⁵ Huakka' jak Capernaumyo Jesús e'kudonde'te Roma sorotataj Capitána Jesústaj o'huahua'uy. Cien sorotataj o'mata'mona'ika'. ⁶ Jesústaj

—Do'hued huanaba' jakyo onpahued. Huaso' dakhue'da o'epo konig ayhue'da o'e. Pai'nada o'nopo'e, Huairi. —Capitána digá' o'pakpo ona'uy.

⁷ —A'yareaya'po ijhua'apoy. —Jesúsa ona'uy.

⁸ —O'na 'urua'da Huairi i'e. Donayo nog aratbutda ijje. Ehue'da ijje. Do'hued jakyo kudhue'dik i'ene, Huairi. Kayare' yaa'. Eade'te o'yarudapo.

⁹ Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpeikay. Kenpa'ti do'hued sorotataj ijanikay do'taj men'ningpeika'ne. "Yahuati." Do'hued sorotataj enade'te on'hua'ika'. Nogtaj "Yatiak," ena'te on'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo o'kika'. —Capitána Jesústaj ona'uyate.

¹⁰ Kenda Jesúsa o'peedepo,

—Kenpihuay, huakka'da meknopoe. Israel aratbut Diosen aratbut e'ada sue'da Diostaj o'noknopoe. ¹¹ Huakka'da nog aratbutda judío ehue' o'noknopoeapo. Bidta'da on'tiakapo nogya' nogya'. Abrahamere Isaacere Jacobere on'bape'po on'noeonhuahuika'apo. Diosensi'po o'neapo. ¹² Huakka'ada judío aratbuta Diosensi'po o'ey nama'da on'nopoeapo Diostaj oknopoehue'ada on'nopoenok Diosa o'maenapo. Sikkiregyoda on'bahua'apo. Pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Kenpa'da on'huikonhuahuika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uy.

¹³ Ona'ti capitántaj ona'po:

—O'nen jakyo yahuati'. Konig do'taj iknopoenig o'nen huanaba' o'yarudde. —Jesúsa ona'uy. Kenda ea'te huanaba' o'yarud.

Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴ Pedroen jakyo Jesús o'hua'uy. Pedroen huasu' o'digpakpo onpahued. Jesús e'kudde'te o'tiahuay'uy. ¹⁵ Huaba'ta' o'nejpo o'yaread'uy. Ken Pedroen huasu' o'yaruddepo o'bodpo o'manigmanhuada'uy.

Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶ Nogya' nogya' huakka' aratbut o'nepo, dakhue'da o'nepo, noga noga nogda nogda dakhue' on'toeapo on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati o'batibata'te'epo o'bayarea'uyate. Nogomey kenpa'ti dakhue'da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Aya' dakhue' huaje'eritaj o'bayarea'uy. ¹⁷ "Oro'taj mo'tinepahui'po bo'yarea'apone." Isaías a'nennada oa'uyate. Kenpa' Isaías Jesústaj o'tia'pakpo oa'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'po o'bayarea'uy. Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

Nogomeya Jesústaj e'tahuata' on'pakuy.
(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Nogok Jesústaj huakka'ada en'tikupopakte Jesúsa o'batiahuaypo, "E'pogtone' mo'dayhua," o'mana'uy. ¹⁹ E'pog ayhuahued Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj o'huatiakuy. Ona'po:

—Meyoppi' i'huika'apo o'nen huanigpeika'eri ee'ta' ijpaki. Ontaj e'tahuika'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Jesústaj ona'uy.

²⁰ —Nubakuhued huakog o'taika'. Bakoyen kenpa'ti huapak o'taika'. Do huabokerek ijjeпо Diosya' ijtiaкуy. Donayo nog jakyo nog jakyo ijtay'ikay. Doere e'huana'yo meyokon yatayapet nopoehue' yae'. —Huamanmadika'eritaj Jesús'a ona'uy.

²¹ —Ontaj etahuata' ijpaknig'a huakkuru bueyhued ee'ted huoajtone'taj daka' toedik ijje. —Noga huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

²² —Huabo oknopoehue' huag'eria nog oknopoehue' huag'eritone'taj daka' kan'toike' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo diga'da yaeretpakpo beta'hua'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uy.

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Jesús huanigpeika'eriere e'pog aktegya'po kusi'petone'yo on'bahuadpo on'hua'uy. ²⁴ E'pognopoyo ee'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'huekudpo huata'kotdikte o'uy. Jesús'nayo o'tay'uy. ²⁵ A'maboaya'po Jesústaj on'huahua' huanigpeika'eria:

—Bo'tihuapok, Huairi. Montakotnede. —Jesústaj o'nona'uy.

²⁶ —Me'pukhue' yane'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosa bo'tiokkika'apo daka' yanoknopoika'. —Jesúsa o'mana'uy.

O'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae', huenirihue' yae',” ona'nok o'batikanpo, bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uy. ²⁷ “Kenpihuay. I'na huabokerek 'uruada'oka'. Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee.” Huanigpeika'eria on'batia'pakuy.

Botta' huabokerektaj toto' huakka'ada o'manopo'to'e'ika'uyate.

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Jesús e'pog akodpen o'be'tuy. Ken huadari Gadarabayo o'e. Jesústaj botta' huabokerek on'huatiakuy. Huakka'ada toto'a o'manopo'tounhuahua'nok kubarakbayo o'nika'uyate. Sorokeyo o'nika'uyate. Huiyokda o'nika'uyate. Huiyokda o'nenok ke'nenbayo aratbut huahue'dik o'nika'uyate.

²⁹ —¿Mena'po oro'taj o'huatiak, Jesús? Diosen Huasi'po i'ene. Kene'huaya' castiga huame'noe ehued oro'taj castiga magkahue' moe'. —'Uta'da Jesústaj o'nona'uy toto'a.

³⁰ Kenta'da meyoehue'da huakka'da huakyari' on'bape'uy.

³¹ —Oro'taj e'maoroka'nayo huakyarien huanopo'yo mota'mona'. —Jesústaj diga'da o'nona'uy.

³² —Yanhuati, huakyarien huanopo'yo yan'bakud. —Jesúsa o'mana'nok, toto' botbokerektaj on'maenonpo huakyarien huanopo'yo on'hua'po on'bakud'uy. Ken, aya'da huakyari' huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuy.

³³ Ken huakyari' huamatog'erri kenda on'tiahuaydepo diga'da on'mame'pukonpo kenomeyen huakka' jakyo on'baket'uyate. On'tiakdepo kenda huaboa'da on'tiahuaynig on'batia'pakato'uyate. ³⁴ Aya'ada huakka' jak huag'eria on'peedeпо Jesús'te on'huahua'uy. Jesústaj on'huahuaydepo, “Oro'enbaya' yahuade'.” Jesústaj diga'da o'nona'uyate.

9

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ken, Jesús kusi'peyo o'huadpo akodpen oktegdepo huaen jakyokon o'tiakuy. ² Jesúste aratbuta asukte huabokerektaj o'nonpahueda'po on'ngitotiakuyate. Ke'na e'ketpak o'ika'uy. Jesúsanayo o'yareapo o'noknopo'epo on'ngitotiakuy. Kenda Jesúsa o'nopo'epo.

—Durugda yae'. Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a doa yokkahueay. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uy.

³ “Inbokerek nama'da o'nopo'epo Diostaj dakhuea'da o'huaa'.” Sue'da Moisésenba' huamanmadika'eria huanopoya'da on'no'epo. ⁴ Kenda huanopoya'da on'no'poenig Jesúsa o'nopo'epo o'mana'po:

—Mena' dakhuea'da on'tinopo'e. ⁵ Diostaj dakhuea' e'ka' huabokerekada okkahueahue'dik o'ne. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo sigpi' yareahue'dik o'ne. Diosayo'da yarea'dik o'e. ⁶ Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ijje'po opudtaj kenda a'manopo'e'aya'po,

—Yabo', asuk yatopo, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa ona'uy.

⁷ Ke'na o'boddepo jakyo o'hua'uyate. ⁸ Huakka'da aratbut ogkupopakpo kenda on'tiahuaypo on'mame'pukpo Diosa o'tihuapoknok Jesús teyda o'epo konig Diosonigti okkahuea'dik o'e. Yarea'dik o'e. 'Urua'nanada Dios o'e. On'huaa'uy.

Jesúsa Mateotaj “menigpeunhuahuika'po beta'huika',” ona'uyate.

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ken keya' Jesús o'tiakuy. Do Mateotaj Jesúsa be'huahuay'uyne. Jaksi'poya' gobiernoen huakupe ijtabae'ika'uy.

—Do'taj a'nigpeunhuahuikaya'po beta'huika'. —Mena'uynok ijbodpo kenere ijhua'uy.

¹⁰ Ken jakyo Jesúsere Jesúsere huanigpeika'eri'ere ijbape'po huakka'ada gobiernoen huakupe huatabae'eri on'bakudpo oro'ere on'bapepo kenpa'ti nogomey Moisésenba' daka' p'ehue' huag'eri on'bape'uy. ¹¹ Kenda fariseo huamanmadika'eria on'tiahuaypo:

—¿Mena'po Jesúsa gobiernoen huakupe huatabae'eri'ere kenpa'ti dakhuea' huaka'eri'ere ya'bape'? Dakhuea' huakika'eri'ere bapehue'dik o'ika'ne. —Fariseoa Jesúsere huanigpeika'eritaj on'huaa'uy. ¹² Jesúsa kenda o'mape'edepo,

—Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'erita' on'pakika'. Opud fariseo huamanmadika'eri huadadka o'ey mo'nopo'epo do'taj pakhue' mo'ene. Gobiernoen huakupe huatabae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eri'ere dakhue'da o'ne on'no'epo do'te huamanopo'yarea'eri ijjenok on'pakpo on'batiakika'. ¹³ “Nog aratbuttaj di' yan'maepo yan'matinepahuika'. Kenda huakka'da ijpaki. Do'taj 'uhua' e'nigarakika' kennayo sue'da ijpaki.” Apagba'a oa'. Kenda daka' yan'nopo'ika'. Konigepo “Yan'nopo'korea', onte'ti Diostaj yan'nigpeika'.” Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'taj ijpakpo ijtiakuy. Huadak huaka'eritaj “Yan'nopo'korea',” a'manaya'po Diosya' tiakhue' ijju'y. —Jesúsa o'mana'uy.

Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios kamape'e'po aypo bapehue' ehue' yanika'. Jesústaj o'nona'uyate.

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

14 Juan Bautistaen huanigpeika'eria Jesústaj on'huatiakpo:

—Diosa me'pee'po bapehue' o'ikay oro'. Fariseo huamanmadika'eriakon Diosa me'pee'po bapehue' o'nika'. Q'nen huanigpeika'erinayo kenpa'da on'hapika'. ¿Mena'po yan'hapika'? —Jesústaj o'nona'uy.

15 —Huabokerek o'toepakpo ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'hapika'. Ken huabokerekere o'nepo pai'da ehue'dik o'ne. Do kenpa'ti do'hued huanigpeika'eriere ijika'nok durugda o'nika'. Pai'da ehue' o'nepo on'hapika'. Nogok do'taj mo'baktohua'apone. Kenoka' pai'da o'neapo. Nogok nogok Dios kamapee'po bapehue' o'nika'apo.

16 Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o'ikay oro'omey judío aratbut. Huaboena huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuae'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'. 17 Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huebiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo o'huapoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su huitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'neapo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 Juan Bautistaen huanigpeika'eritaj Jesúsa e'mana'te judío huairia o'huatiakpo Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo:

—Do'hued huayobu huaboa'da e'bueytada on ehua'nayo tanoyhuada'dik i'ene. Bohua'. Yakutibata'te', e'kutibata'te'te o'noyhuadapo. —Jesústaj ona'uy.

19 Kenda Jesúsa o'peeonpo o'bodpo kenere o'hua'uy. Oro' Jesúsen huanigpeika'eriere Jesúsere o'hua'uy. 20-21 Jesús dagte e'hua'te ettone' huata'piyen o'tatiakpo. Mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'unhuahuika'po, “Jesúsen huaok huakubogpita' e'nejnayo iyyareapoy.” Huanopoa o'nopoepo huako huakubogpita' o'ne'uy. 22 E'nejde'te Jesúsa o'tikorudpo o'tiahuaypo:

—Yadurugpak. Do'taj oknopoenok o'yareaddene, sion. —Jesúsa ona'uy. Kenda eade'te o'yareadpo huadakda o'unhuahuika'uyate.

23 A'kubarakka'deya'po música huaka'eri on'tiakdepo huairien jakyo o'nedepo kenpa'ti huakka'ada aratbut on'bahuik. Jesús o'tiakdepo o'batiahuaydepo:

24 —Yan'maorok. Ettone'si'po bueyhue'ada o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'uy. Aratbuta kenda on'peepo Jesústaj on'tierikuy. 25 Jesúsa o'maoroka'depo o'kudpo ettone'si'pobuey e'huedyo o'huahua'po huaba'taj o'toegato'nok o'noyhuadonpo o'body. 26 Jesúsa judío huairien huayobusi'potaj o'noyhuada' aratbuta Capernaum aya'bayoda on'batia'pakuyate.

Botta' ekpobigtaj Jesúsa o'bakpoyarea'uyate.

27 Jesús huairien jakya' o'bakhua'depo e'pokte botta' ekpobiga on'tatiakpo: —Mo'tinepahui', Davidkudaken adhuae' huayayo. —Jesústaj 'utta'da o'nona'uy.

28 Jakyo e'kudonde'te ekpobiga on'huahua'nok

—¿Do'a okpoyarea'dik me'ene menpa' mo'nopoe? —Jesúsa o'mana'uy.

—Ee', oknopoe, huairi. —O'nona'uy.

²⁹ Ekponejde'te:

—Bo'tiahuayapone moknopoenok, yan'tiahuay'. —O'mana'uy.

³⁰ O'nokpoyardpo on'tiahuayon'uy.

—Bokpoyarea'ne, be'tapi' batia'pakhue' yaneti'. —Huiyoka'da o'mana'uynig'a. ³¹ O'norokondepo, Jesúsa bokpoyarea'ne huabada on'batia'pakuyate.

A'pakhue'da e'ika'tada Jesúsa o'yarea'uy.

³² Jesúsomey e'norokonde'te sue'da nogomeya huabokerektaj on'totiakuy. Ken huabokerek a'pakhue'da o'ika'uy, toto'a o'no'toika'nok. Jesús te on'totiakuy. ³³ Jesúsa toto'taj okenonnok a'pakhue'da huae'eria idada oa'pakon'uy.

—Kenpihuay, Israel aratbut ken konig tiahuayhued o'neahuadikame'te. —Huakka' aratbut egkupopakte on'batia'pakuy.

³⁴ —Toto' huairia o'teypaka'nok toto'taj o'maen Jesúsa. —Fariseo huamanmadika'erianayo nama'da on'huaa'uy.

Jesús aratbuttaj o'matinepahui'uy.

³⁵ Kendariyo aya'da huakka' jakyo Jesús o'huae'uy. Nogyo nogyo o'huae'uy. Judioen huaitake' jakyo o'manmadikika'uy. Dios Huairia me'nopo'toike'po yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopoe' yan'nigpeika'. Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'uy. E'digpaktaj kenpa'ti nogpa' nogpa' dakhue' ee' en'toe'tada o'bayarea'uyate. ³⁶ Huakka' aratbut egkupopakte o'batiahuaypo o'matinepahui'uy. Kenomey konig oveja 'uhua o'nepo konig huamatoe'eri toehue' o'nika'uy. Pai'da o'neonhuahuika'po kate ka'dik nopoe'hue' o'nepo, kenpa'ti Diostaj buttida manmadikahue' o'nenok kenomeytaj Jesúsa o'matinepahui'uy.

³⁷ —Huakka'ada Diosensi'po ee'ta' e'pakada Dios Huairitaj eknopoe'ta' e'pakada sue'ada huadak hua'a huamanmadika'eri o'ne. ³⁸ Konigepo Diosa huadak hua'a huamanmadika'eritaj yamata'mona', Diosa aratbuttaj kamano'pore'po yamata'mona', Diostaj yan'tiona'pakika'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

10

Docetaj huamata'mona' Jesúsa o'baktie'ea'uy.

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Oro'taj doce huanigpeika'eritaj, “Menhuatiak.” Jesúsa mona'uyne. E'tiakde'te, “Dakhue' toto'a huamanopo'toe'eritaj kan'maoroke'po on'teypakapone on'tihuapokapone. Aya'da dakhue' ee' kan'bayarike'po on'teypakapone on'tihuapokapone. Bayarea'dik mo'eapone.” Jesúsa mona'uyne.

² Jesús en doce huamata'mona'eri o'nepo: Simón nogdikda Pedro, Pedroen huama'buy Andrés, nog Jacobo huama'buy Juanere Zebedeoensi'po, ³ nog Felipe, Bartoloméere, kenpa'ti Tomás do Mateoere huakupe huabae'eri ijjikamey, kenpa'ti Jacobo Alfeoensi'po, Lebeo konogdikda o'dikka'uy Tadeo,

⁴ Simón cananista jonyo huapakari, kenpa'ti Judas Iscariote. Judas Iscariote Jesústaj kan'arake'po judío huairitaj bayokdik o'eapo.

Doce huanigpeika'eritaj kan'manmadike'po o'mata'mona'uy.

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Jesúsa oro' doce huanigpeika'eritaj mo'ta'mona'uyne.

—Judíoenbayoyo'da yanhuati'. Nog aratbutenbayo huahue' yane'. Samaria aratbuten huakka' jakyo kudhue' yaneti'. ⁶ Israel aratbut konig oveja Diostaj e'tiyoyahue'taj yanhuati'. ⁷ Dios Huairi o'ede. Yanoknopoe'po yan'nigpeika'. Nogyo nogyo yanhua'epo yan'manati'. ⁸ Ke'poda e'si'dakpara'tada yan'bayareati'. Dakhue'da ee'tada yan'bayarea'. E'bueytada yan'manoyhuada'. Toto'a e'manopo'toetada yan'maenti'. Katetehue' Diosa bo'tihuapokaponok katetehue' yan'batihuapokika'. "Huakupe beyok," manahue' yanika'.

⁹ Yan'hua'po oro tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. ¹⁰ Kutama batohuahue' yane'. Nogtida huaok yan'tohuati'. Huabo zapatos tohuahue' yane'. Oteypapi' tohuahue' yane'. Huakka'da mo'manmadika'aponok kenpa'ti mo'batihuapokapone tobape'dik mo'eapone.

¹¹ Huakka' jakyo bo'kudondepo, "¿Be'a Diostaj bo'pak? ¿Be'a Diostaj e'nigpeeta' bo'pak?" Yan'manati'. Be'a Diostaj ya'pakapet ke'nen jakyo yanikati'. Yanhua'apo keyoda yan'tayikati'. ¹² Jakyo yan'kudondepo, "Opudtaj Diosa mo'manopo'noeye'." Yan'mana'. ¹³ Jak huatae'eria opudtaj e'paknayo kenpa'ti e'peenayo Diosa kenomeytaj kamanoeye'. Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo yanokhuati'. Diosa jak huatae'eritaj manoeyahue' kamae'. ¹⁴ Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopoe'po soroka e'itimabette yan'itihuekeati'. ¹⁵ Ken jaktaj Diosa diga'narada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huae'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huae'eritaj sue'da huakka' castiga o'magka'uy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

"Opudtaj dakhuea'da mogka'apone." Jesúsa mona'uyne.

¹⁶—Opudomeytaj on'ta'mona'ne. Aratbut opudtaj dakhuea'da e'magka'ta' on'pakapo. Konig ovejasi'ponig dubakuhuaenbanopoyonig mo'eapo. Huadaka'da yan'nopoe'po yag'kikati'. 'Urunopo'da yanika'. ¹⁷ Opudomey do'hued huanigpeika'eritaj huabokereka dakhuea' mogka'aponok "keyoj" ijjay. Castiga kan'magke'po judío huairite bo'tohua'apone. Judíoen huaitake' jakyo mo'batibitapone. ¹⁸ Do'taj moknopoenok nog aratbuten gobierno huairite bo'tohua'apone. Diostaj kenpa'ti do'taj kan'manbatia'pake'po huairite bo'tohua'apone. ¹⁹ Gobierno huairitaj e'yokde'te "Katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo." Me'pukehue' yane'. Kenoka' a'dik ka'ne'po Diosa mo'nopoea'apone. ²⁰ Huairitaj mo'batia'pakpo Apag Diosen Nokirega mo'nopoea'aponok mo'batia'pakapone.

²¹ Nogok oknopoe'hue' huae'eria huaknopoe'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopoe'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. ²² Do'taj moknopoenok aya'ada bo'huadiayapone. Dakhue'da mogkadhuahuika'apone. Opud batikhue'da eknopounhuahuika'nayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. ²³ Huakka' jakya' opudtaj e'huadiaynayo e'batiarakata' e'tipakte idada yan'makmamonti'. Nog huakka' jakyo yan'bakhuati'. Keya' kenpa'ti e'huadiaynayo onte'ti ida yan'bakhuati'. Nog judíoen huakka' jakyo nog judíoen huakka' jakyo e'hua'te konigti dakhue'da mogka'apet. Aya'da judíoen huakka' jakyo huaehued ene'ted do Diosen Huairi ijje'po onte'ti ijtiakapoy.

²⁴ Opud do'hued huanigpeika'eri mo'ene. Do'taj dakhuea'da egka'nayo opudtakon dakhuea'da mogka'apone. ²⁵ Do'taj toto' huairia e'tidike'nayo opud do'hued huanigpeika'eritakon dig'a da dakhuea'da bo'huua'apone.

¿Be'taj okme'pukdik ya'e?
(Lc. 12.2-9)

²⁶ Aratbuttaj me'pukhue' yanika'. Opudtahuanig Diosen huadak hua'a o'nonmadika'ne. Nogok aya'ada on'nokotapo. ²⁷ Kenda soatayo' o'nonmadika'nig nogok aya'tada yan'manikati'. ²⁸ Huabokereka huaso'tayo'da barakdik o'ne. Huabokereka nokiregtaj arakhue'dik o'ne. Huabokerektaj mididhue' yanika'. Diosanayo huaso'taj nokiregeretaj ta'akyo en'dik o'e. Onte'ti noyhuadhue'dikda o'ne. Konigepo Diostayo'da yanokme'pukikati'.

²⁹ Bakoyisi'potaj aratbuta suhuigda on'pak. Botta' bakoysi'pote huasigkupesip'o bayokdik o'e. Opuden Apag Diosa e'paknayo bakoyisi'po bueydik o'e. E'paknayo bueyhue'dik o'e. Opuden Apag Diosa bakoyisi'potaj daka' o'matoika'. ³⁰ Opudtaj kenpa'ti daka' mo'matoika'ne. Opuden huakuhuitaj mo'dikika'ne. ³¹ Diosa bakoytaj sue'da o'pakpo opudtanayo huakka'da bo'pakne. Daka' mo'matoika'ne. Konigepo aratbuttanayo mididhue' yanikati'.

“Jesucristotaj huaknopoe'eri ijjej” huua'eritaj Apag Diostaj Jesusa huadaka o'bahuua'apo.
(Lc. 12.8-9)

³² “Do Jesucristotaj huaknopoe'eri ijjej.” Aya'ada aratbuttaj e'manika'nayo Dioste kurudyo en'tiakte, “Do'hued huaknopoe'eri o'ne.” Do'hued Apagtaj yona'apoy. ³³ “Do Jesucristotaj oknopoe'hue' huae'eri ijjej.” Aya'ada be'api' aratbuttaj e'ika'nayo, “Kenomey do'hued huaknopoe'eri ehue' o'ne.” Do'hued Apag Diostaj kurudya' yona'apoy.

Jesucristotaj oknopoe'hue' huae'eria huabeta huaknopoe'eritaj on'huadiayapo.
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Do'a aya'da aratbuttaj a'manoeyaya'po Diosya' o'tiakuy nopoe'hue' yane'. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakanhuaya'po Diosya' i'itiakuy. Nogtaj nogtaj on'bahuadiayika'apo. ³⁵⁻³⁶ Diosya' i'itiakuynok huabet nog onaratbuttaj huabetaj yan'mahuadiayika'apet. Oknopoe'hue' huae'eria huaknopoe'eritaj yan'mahuadiayika'apet. Huasi'po huaojtaj yan'mahuadiayikapet. Kenpa'ti huayobua huayetaj yan'mahuadiayika'apet. Kenpa'ti huakabu huasu'taj yan'mahuadiayika'apet.

³⁷ Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di'nanada me'nikati'. Apagtapi', huayetapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huakka'da di' ee'nayo do'taj sue'da di' ee'nayo, do'hued huaknopoe'eri ehue'dik o'ne. ³⁸ “Jesucristoen huaknopoe'eri ijjej.” Nog aratbuttaj e'mana'nayo opudtaj dig'a on'huadiayapo mogka'apet. “Jesúsen huaknopoe'eri ijjej.” Aratbuttaj manahue' ee'nayo do'taj huaknopoe'eri ehue'dik mo'ene. ³⁹ Do'hued huaknopoe'eri mo'enok dig'a da mogkadhuahuika'apone. “Jesúsen huaknopoe'eri ehue' ijjej.” Ena'nayo ontaj arakhue'dik mo'ea'apone. Onte'ti Diosere noeonhuahuika'hue' mo'ea'apone. Do'hued huaknopoe'eri i'enok aratbut dig'a da mogkapone. Batikhue'da “Jesúsen huaknopoe'eri ijjej.” I'mana'ika' nok e'araknayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

Diosen huadak e'kika'nayo Diosa 'urua'da mogkika'apone.

(Mr. 9.41)

⁴⁰ Aya'ada opudomeytaj on'nigpeepo bo'ika'ne, do'takon me'depo on'nigpeika'. Kenpa'ti aya'ada do'takon on'nigpeika'po Apag Diostakon on'pakpo on'nigpeika'apo. Ke'na do'taj be'ta'mona'uyne. ⁴¹ Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mata'mona'ika'. Diosen huamanbatia'pakeri o'enok kentaj e'nigpee'nayo konig huamanbatia'pakeritaj huadakuapa Diosa o'bayokapo, ontaj konigti huadakuapa Diosa mo'bayokapone. Diosenba' uruda huanigpeika'eritaj e'de'nayo konig kentaj huadakuapa Diosa o'yokapo konigti ontaj huadakuapa Diosa bo'yokapone. ⁴² Huakka' huaknopoe'eri o'ne. Diostaj sue'damon huaknopoe'eritaj hue'eypi' e'yoknayo huadakda bo'ka'nig Diosa okkahuehue'dik o'unhuahuika'apo. Nogok kurudya' huadakuapa mo'bae'apo. —Kenda oro'omey huanigpeika'eritaj monmadikahuaday Jesusa.

11

Juan Bautistaa botta'taj Jesuste o'mata'mona'uyate.

(Lc. 7.18-35)

¹ Jesusa oro'taj ke'nen doce huamata'mona'eritaj monmadika'depo oro'taj bokhua'uy. Meyohue'da huakka' jakyo Jesus o'hua'uy. A'manmadikaya'po o'hua'uy.

² Juan Bautista huabakuda' jakyo o'epo Cristo o'bayarea'po nogda nogda 'uruda o'kika'. Juana kenda o'tipeedepo botta' ke'nen huanigpeika'eritaj Jesuste o'ta'mona'uyate.

³ —Diosa Cristotaj mo'nigta'mona'apone. Cristo ya'tiakapet oknopoey. “¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?” Jesustaj ya'nonati'. —Juana mona'ne. Jesusa Juanen huanigpeika'eritaj o'peedepo,

⁴⁻⁶ —Huakpobigtaj ijbakpoyareay. Hua'ehue'dik ee'tada ijbayareay. Ke'poda e'si'dakpara'taj ijbayareay. E'peokbettaj ijbayareay. Huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuaday. Do'taj eknopoe'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone. Pai'da aratbuttaj ijmanikay. Do'taj o'noknopoe'po okbatikhue' o'nenok kenomeytaj ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayonhua'nig on'peonhua'nig Juantaj yan'huahua'po yan'nonati'. —Jesusa Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁷ Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesusa Juantaj o'tia'pakpo:

—Nogbayo sue'da aratbut e'nahue'yo opudomey bo'hua'uyne. Huabokerek nogpa' nogpa' huaa'eritaj a'peeya'po huahue' mo'uyne. ⁸ Huabokerek 'urunada yudtaj e'otika'te kenda a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig huairien 'uru jakyoda o'nika'. ⁹ Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bo'hua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juannayo nogiti hueretnana Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bo'hua'uyne. ¹⁰ Do'taj katia'pake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj yanoknopoe'. Aratbuttaj o'mana'apo. Apagba'te o'timadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

¹¹ Oyedda aya'da huabokerek sue'da huadak o'nika'. Juannayo huadakhana o'e. Diosa oknopoe'. Dios Huairitaj huaknopoe'eri huadakhana

o'neapo. Diosa kenomeytanayo huakka' o'baeretpakika'apo. Juantanayo sue'da o'pakapo. Ijjay.

¹²⁻¹³ Diosen Huairi o'eapo Moisésa Apagba'te o'batia'pakuyate. Kenpa'ti Diosen Huairi o'eapo Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te on'batia'pakuyate. Juan bautista tiakhued ee'ted on'batia'pakuyate. Juan bautista Diosen Huairitaj huaboa'da e'batia'pakde'te aratbuta Diosen Huairitaj diga'da on'pakika'. Diosensi'potaj e'nigpeeta' on'pak. Nogomeyanayo Diosen Huairitaj on'huadiaypo Cristoen huaknopoe'eritaj eknopoe'batika'ta' on'pakpo, "Yan'batik. Dakhue' ia'ne." Huaknopoe'eritaj on'manika'nig'a. ¹⁴ Eknopoe'ta' e'paknayo Elías Diosen huamanbatia'pakeri o'e Juan. Diosen Huairi o'tiakde Elías huakkuru o'eapo. Apagba'a oa'uyate. ¹⁵ Kenda yonay daka' yan'pee' bo'peokhuadne.

¹⁶⁻¹⁹ Aratbut oy ken konig o'nika' ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurugpakahue'dik o'nika'. Katepi' nogomey on'pakpo ogkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijikika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da o'ne. Juan Bautista katepi' 'uruda aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti vino mayhue' o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'toe kenomeya nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhuaika'ne. "Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huama'eri o'ika'. Kenpa'ti Jesúsda dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huatabae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o'nika' nogda ijbatia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo ogka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po "Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'keay opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene, baila ee'ta' pakhue' mo'ene. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'ene." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda ogkika'. Diosa 'urua'da o'nopoika'nok Diostaj huanigpeika'erinayo 'urua'da on'nopoenkika'po kenomeyo'da durugda o'nika'. —Jesúsda o'mana'uyate.

Huakka' jakyo huae'eria Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue'da o'ne'uy.

(Lc. 10.13-15)

²⁰ Huakka' jakyo nogyo nogyo Jesúsda o'bayarea'uy. Aratbut nopo'koreahue' o'nenok Diosa ke'poda o'magka'apo. Jesúsda huaboa'da o'manbatia'pakapo:

²¹⁻²³ —Huakka' jak Corazín huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huae'eria pai'da mo'nopo'eapone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazinya' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro nog aratbuten huakka' jakya' Sidón nog aratbuten huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da eka'nayo kenomeya ida yan'manopo'korea'aymetnig'a kenpa'ti kenomey pai'da o'nea' aratbuttaj moknopoe'po saconig yan'otay'metnig'a. Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huae'eritaj Sidón huae'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo ke'poda castiga mogka'apone. Opud Capernaum huakka' jakyo huae'eri "Huadakda o'ey. Kurudyo o'hua'apoy." Mo'nopo'nig'a. Kubarakyoda bohuapone. Sodoma huakka' jak

huæ'eria dakhuea'da ogkikuynok Diosa huakka' jak ta'aka o'mahuig'uyate. Kenomeytaj mahuighued konig opudtaj ijbayarikay konigti Sodomayo e'bayarika'uyunayo Diosa ta'akyo mahuighue' ya'ëay'uyetnig'a. ²⁴ Nogok Diosa castiga egka'te opudtaj ke'poda mogkapet. Sodomataj sue'damon castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'bayareaddepo huakka' jakyo huæ'eritaj huiyokada o'mana'uy.

Do'taj me'noknopø'e'po dakhuea' e'ka' on'batika'apone. Jesúsa o'mana'uyate.

(Lc. 10.21-22)

²⁵ —'Urua'da i'ene, Apag Dios. Kurudyo huæ'eried huairi i'ene. Kenpa'ti huadariyo huæ'eried huairi i'ene, Apag Dios. Suhue'damon huanopø'e'eritaj 'urunopo'tada o'nen huairitaj i'maknopøe'a'ne. Huakka' huanopø'e'eritaj o'nen huairitaj huaknopø'ika' men'tiokhueyne. ²⁶ I'paknok huaknopø'ika' men'tiokhueyne, kenpa'ti i'paknok menoknopøene, Apag. —Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

²⁷ —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'manopøe'a'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopøe'a'ne. Konig Apag Dios o'ëpo, konig o'nopøe, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopøey kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopøeay. ²⁸ Opuð dakhue'da bo'kikame'te. Diostaj dakhuea' huakeri mo'ene. Dakhuea' e'ka' a'nopo'yareaya'po diga'da nama'da bo'kika'nig'a. Opuðtaj e'tihuapokta' ijpaki. Do'taj meknopøenok on'nopo'yarea'apone. Dakhuea' e'ka' on'batika'apone. ²⁹ Diosen ijkikay. Doere bokika'. Do'taj men'nigpe'ika'po nogiti nogiti yan'nonponhuati'. Opuðtehuapa' ihue'da daka'da ijinigikay. Opuðtaj ijmatinepahuika'nok onte'ti dakhuea' kikahue'dik mo'ëapone. Ona'ti me'pukehue'dik mo'ëapone. ³⁰ Doere bo'pakpo Diostaj o'nigpeene kenpa'ti on'tihuapoknok do'hued e'manmadika'taj nigpe'ika'dik mo'ëapone. —Jesúsa o'mana'uy.

12

Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesúsen huanigpe'ika'eri ogkupoktega'uy.

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Nogok judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesústaj huanigpe'ika'eri Jesúsere o'huæ'uy. Ta'bayo o'huæ'uy. O'kusitokpo ogkupaya'po o'bape'uy. ² Fariseo huamanmadika'eri huairia oro'taj bo'tiahuaypo Jesústaj:

—Yatiahuay'. Kenda judíoen okmapie'ahuaddik e'e'te kikahue'dik o'enig o'nen huanigpe'ika'eria ogka'. Dakhuea'da ogka'. —Fariseo Moisésba'taj nama'da huaknopø'e'eria Jesústaj o'nona'uy.

³ —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huæ'eri ogkusitokuyate. ⁴ Diosen carpa jakyo on'kudon'uyate. Pan Diostaj o'nighueda'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik o'nika'. David kenere huæ'eri ogkusitokpo ken pan o'depo on'pe'uyate. ⁵ Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeritaj Moisésenba' o'batia'pak mo'ba'tiahuayde. Judíoen okmapie'ahuaddik e'e'te sacerdote 'uhua Diostaj on'nigbarakika'. Judíoen okmapie'ahuaddik e'e'te baahue'dik o'e. Moisésa o'madaya'uyate. Opuðomeynayo sacerdote dakhuea'da ogka' bahuaahue' mo'ika'ne. ⁶ Diosen jak huadakda o'enig'a do huabokerek ijjepe Diosya' ijtiakuy. Do'tataj aya'ada nigpe'ika'dik o'ne. ⁷ “Uhua e'nigbatiarakika' sue'da ijpaki.

Aratbuttaj e'matinepahuiataj huakka'da ijpaki," Apagba'a oa'. Kenda e'nopogē'nayo do'hued huanigpeika'eritaj mo'matinepahui'po dakhuea'da ogka' ahue' mo'eayet. ⁸ —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete huairi ijje'po katepi' yagka' aratbuttaj mana'dik ijikay. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'bayarea'uy.

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Kenda Jesúsa o'mana'depo o'hua'uy. Judíoen huaitake' jakyo o'kudon'uy. ¹⁰ Jakyo huabokerek eba'po'ketpak o'uy.

—¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya'e? —Jesústaj o'nona'po Jesúsa nama'dapi' kae'po Jesústaj dakhue' e'huaa'ta' on'pakpo kenpa' Fariseomeya' o'nona'uy.

¹¹—Opuden nogtida oveja e'taeada judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' huabid sorokkogyo e'takotnayo dapita' ida sorokkogyo bo'totokika'ne.

¹² Diosa oveja 'uhuataj sue'da o'pak. Aratbuttanayo huakka'da o'pak. Konigepo judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete aratbuttaj tihuapokdik ijje'y. —Jesúsa o'mana'uy.

¹³ —Yaopite'. —Jesúsa ona'uy. Huabokerek o'opitedepo o'bayaruduy. Dakba'da nogbapenonigti o'un'uy. ¹⁴ Fariseo huamanmadika'eri o'nokbahua'uy. Oqgupopakpo ontatayo on'batia'pakpo, monig Jesústaj o'arakapo, huaboa'da on'batia'pakuyate.

A'nenda Jesústaj Diosen huamanbatia'pakeria o'timadoya'uyate.

¹⁵ Fariseo huairi Jesústaj e'arakta' on'paknok kenok Jesús o'nokotpo keya' o'bakhua'uy. Kenere huakka'da on'hua'uy. Aya'da dakhue' huae'eritaj o'bayarea'uy. ¹⁶ Jesúsa o'bayarea' nogyo nogyo batia'pakhue' yane'. Huiyoka'da o'mana'uy. ¹⁷ Kenda Isaíasa Diosen huamanbatia'pakeri o'batia'pakuyatenig Jesúsa aya' o'ka'uy. Oa'po:

¹⁸ In do'hued huanaba' me'taene. Do'hued kakike'po ijta'mona'apoy. Kentaj di' ijje'y. Do'taj me'durugpaka'apone. Kentaj ijdurugpakapoy. Do'hued Nokirega ijnopo'toepoy. Aya'tada nog aratbuttakon dakhuea' e'ka' manopo'yarika'dik o'ika'apo. ¹⁹ Nog aratbuttaj maboyhue' o'ika'apo. Aratbuttaj 'utta'da okoyhue' o'eapo. Jak kuruta' utta' mana'pakhue' o'eapo. ²⁰ Konig hue'pi sue'pi' tey e'ek daka' toika'dik o'ne, konigti aratbut sue'da o'noknopoenok daka' o'matoika'apo. Konig kerosenbij aya' e'pakada ida bakayhue'dik o'e. Konigti pai'da aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Do'hued huanaba'a aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'depo kenpa'da Diosen huadak hua'a o'mananhua'huika'apo. Ke'nen huaknopogē'eriomeynayo kenere on'neonhuahuika'apo. ²¹ Nogbayo nogbayo huae'eria kentaj yanoknopojka'apet. Isaíasa a'nenda oa'uyate.

“Toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²² Toto' nokirega dakhue'a o'nopo'toenok huabokerek botpenpenda ekpogē'uy kenpa'ti a'pakhue'dik o'uy. Jesúste on'tohua'uy. Jesúsa o'yarea'nok o'yarud. Huaboa'da 'urua'da mabo'dik o'uy kenpa'ti huaboa'da a'pakdik o'uy.

²³ —¡Kenpihuay! Diosa huabokerek huairitaj o'ta'mona'apo. Kentaj on'maboikay. ¿Menpa' Diosa Jesústaj ya'ta'mona'uy? ¿Menpa' Jesús David Huairien adhuea' huayayo ya'e? —Huakka' aratbuta ogkupopakpo o'da'uy.

²⁴ Fariseo huamanmadika'eria on'peedepo,

—Ehue'. Diosa ta'monahue' o'uy. Toto' huairia o'teyya'nok Jesúsa toto' nokiregtaj maendik o'e. —Fariseoa on'huaa'uy.

²⁵ Kenda fariseo en'huaa'te Jesúsa o'nopoepo,

—Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo go-bierno huairi toehue'dik o'neapo. Onyoyo' huae'eri aratbut e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. ²⁶ Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet. ²⁷ Toto' huairi do'taj o'teyya'nok nog toto' nokiregtaj o'maena'. Opud fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'ne. Opuden huanigpeika'eria toto' nokiregtaj kan'maene'po menpa' toto' huairia ya'bateypaka'po. Ehue'. Nama'da boa'ne. Opuden huanigpeika'eria mona'apone ²⁸ Diosen Nokirega be'teyya'nok toto'taj ijmakenikay. Konigepo do Diosen Huairi o'tiakde. Diosa o'ta'mona'uy. Opudere Diosen Huairi o'ede. Kentaj yanoknopoe'.

²⁹ Huabokereka huairien e'tamaika' ekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj e'tinukude' okbakaydik o'e. Donayo teyda ijje'y. Toto' huairitaj tinuku'dik ijje'y. Toto' huairien huanaba' maendik ijje'y.

³⁰ Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'hued taka' mo'ika'ne. Be'api' doere e'baktie'ea'ta' tihuapokhue' ee'nayo do'hued huaknopoe'eritaj on'baknopoe'batika'po dakhuea' ogka'po.

³¹ Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o'e. ³² Be'api' do'taj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Be'api' Diosen Nokiregtaj dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bakkahueahue'dik o'eapo.

Hueymeyen huada huadakda ee'nayo o'tiahuaypo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o'ne nopoe'dik o'ene.

(Lc. 6.43-45)

³³ Daknopoda hueymey ee'nayo 'uru huada o'toika'. Hueymeya e'aynayo huadakon o'aypo dakhue' huada o'jika'. Huadakdada enhuadnayo 'uruda ohuey o'e o'nopoene. Do kenpa'ti huadakda ijikika'nok huadakda o'e. Yan'nopoe'. ³⁴ Konig bihui a'nenda nama'da ona'uyate, opudkon nama'da huaa'eri mo'ene. Opud dakhuea' huae'eri mo'epo huadak sigpi' ahue'dik mo'ika'ne. Katepi' huanopoya'da o'nopoepo kenda o'batia'pakika'ne.

³⁵ Huabokerek huadaknopo'da o'nepo huadakda on'nojoika'po huadaky'o on'batia'pakika'. Huabokerek dakhue'nopo'da o'nepo dakhue'da on'nojoika'po dakhueayo' on'batia'pakika'. ³⁶ Kene'huaya'me'noete Diosen castiga huame'noete aya'da dakhue'dik oda'ika'uyningtaj castiga o'magka'apo. ³⁷ Huadaky'o' huaa'eritaj "Huadakda mo'ene." Diosa mona'apet. Dakhuea' huaa'eritaj "Dakhue'da mo'ene." Diosa mona'apet, ken. —Jesúsa o'mana'uy.

—On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

38 —On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya oknopog'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamadoya'eria kenpa'ti fariseo huamanmadika'eria o'nona'uy.

39 —Oy aratbut dakhuea'da o'nika'. Diostaj oknopojkay odanig'a Diostaj nigpeehue'da o'ne. Konig Dios teyda o'kika' konigti yaka' o'nona'nig'a kahue' ijjeapoy. Kenyo'da konig Jonás Diosen huamanbatia'pakera o'kuyate sue'da konigtimon ijka'apoy. ⁴⁰ Jonás bapa'me'noe bapa' sikyo sikidbi'dapoyo o'unhua'uyate konigti do bapa'me'noe bapa' sikyoere sorokkogyo ijjeapoy. ⁴¹⁻⁴² A'nennada huakka' jak Nínive huag'eritaj Jonás Diosen hua'a e'manade'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpe'e'uyate. Oy aratbut do'taj mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo do'taj oknopog'hue' mo'ene. Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo hueretda huairi ijje. Konigepo kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj e'nigbakupobote opudomey oy huag'eri dakhuea'da ogkika'uyate. Nínive huag'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo. A'nennada huadaribayo ettone'a huairi o'uyate. Ke'nenba bidtenada o'uyate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopoepo 'urua'da o'batia'pakika'pok'apeya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidta'nada o'tiakonhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo o'tiakonhuahua'uyate. Salomónmayo sue'da 'urua'damon o'nopog'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopogepo huadaka'da ijmanmadikika'nig'a oy huag'eria sue'ada do'taj mo'peepo o'noknopog'ene. Konigepo nogok kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te opudomey do'taj oknopog'hue' huag'eri Diostaj dakhue'nada o'ne ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

*Dakhue' toto' nokirega huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'huakume'uy.
(Lc. 11.24-26)*

⁴³ —Dakhue' toto' nokireg huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' huajka' e'uktada huahuayhue'da o'epo. ⁴⁴ “Keyo ijikamey a'kumeyi.” Kenpa' nokirega o'nopogepo, ken huabokerektaj o'nopo'tojkame', kenaj ekyede'te Diosapi' nopo'toghue'da daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'enek ⁴⁵ ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nanadakon nokiregtaj o'bahuahuaydepo o'batotiakpo ken ontayo' huabokerektaj on'nopo'tog'enek. Huakkuruda nogtotoatida o'nopo'togepo sue'da dakhue'mon o'epo ta'pota'taj ochoa dakhuea'nanada toto' on'nopo'tog'edenok huabokerek dakhuea'nanada o'e'uy. —Jesúsa o'mana'uyate.

*Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakuy.
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)*

⁴⁶ Jesús e'batia'pakonhua'te Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere o'nokyedepo on'boato'po, “Jesústaj e'batia'pakta' o'paki.” Huabokerektaj o'nona'uy.

⁴⁷ —Iyo jak kurute o'nen huaye o'nen huama'buyere bo'ukne. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Huabokereka Jesústaj ona'uy.

⁴⁸ —Be do'hued huaye ya'et. Be do'hued huama'buy ya'net. —Jesúsa o'mana'po, ⁴⁹ huanigpeika'eritaj o'ba'tohua'ea'po:

—Inomey do'hued huaye do'hued huama'buy o'ne. ⁵⁰ Aya'ada kenda do'hued Apag kurudyo huag'eri o'paknok ogkika' kenomeyyo'da do'hued huama'buy o'ne. Kenomey Diosen ogkika' do'hued huidpo o'ne, kenomey Diosen ogkika' do'hued huaye o'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

13

Huabakidena'eri konig ogkika'nig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Kenme'noe Jesús o'orokpo e'pogyo o'hua'po akta'bogpete o'huad'uy.
2 Huakka'ada aratbut Jesústaj on'tikupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po.
Aratbut kuhuadte ogkupopakuy. 3 Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeapet
a'manmadikaya'po o'manbatia'pakonhua'po:

—Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uy. 4 Nogyon nogyon
o'hua'e'uyate. O'hua'epo o'bakidenea'po dagte sue'da o'kidbakotapo
bakoy o'batiakpo o'kidye'kea'uyate. 5 Huidbate sorok burujte sue'da
o'kidbako'tuyate. Kenta'idada o'kereku. Sorok buruj o'epo idada
o'kereku. 6 Ken diga' niokpo o'ta'tedepo eyya' o'pakpo suhue'da
hua'ihuit o'epo o'ay'uy. 7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate.
Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj
o'batibuk'uyate. 8 Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate.
O'batipakbodepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia cien
huakid ogkupa'epo. Noga huakpia sesenta huakid ogkupa'epo. Noga
treinta huakid ogkupa'e'uyate, ken. 9 Kenda o'nona'dene daka' yan'pee'.
Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uy.

*Jesúsa konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a
nopenkahue'dik ya'neapet.*
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

10 Oro' Jesúsén huanigpeika'eri o'huatiakpo:

—¿Mena'po aratbuttaj nopenkahue'dik e'huae' jonbatia'pak? —Jesústaj
ona'uyne.

11 —Diosen Huakhuairitaj konig aratbuta on'nigpeika'apo
opudtanayokon konig e'manopoea'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopoea'ta'
pakhue' ijje. 12 Kenomey sue'da huakka' on'nopoe'epo e'nigpeika'ta'
on'pakpo nogda on'nopoe'apo. Nogomey suhuigda on'nopoenig'a
nogda e'nopoeta' pakhue' o'nenok Diosa o'bakkahuea'apo. 13 Nogomey
e'tiahuayada e'peeada nopenkahue'dik e'huae' Diosen huakhuairi
konig o'e ijmanbatia'pakpo ijmanmadikikay. 14 Isaías Diosen huaman-
batia'pakeria nopenkahue' huae'eri konig o'nika' o'batia'pakuyate:
Opudada mo'peeapetnig'a nopogkahue' mo'epet. Kenpa'ti
bo'tiahuayapetnig'a nopogkahue' mo'epet. 15 Nopo'teyda mo'epo.
Diosendiktaj dakhuea'da mo'peeapet. Konig ekposikonig ya'nepo
hueretda hua'a tiahuayhue'dik ya'neapet. Peehue' ya'neapet.
Nopogkahue' ya'neapet. Kenpa'ti a'nopo'yareaya'po nopo'koreahue'
mo'epet. Kenda Isaías o'ayate.

16 Opudnayo do'hued huanigpeika'erianayo on'tiahuayne on'peene.
Konigepo durugda mo'ika'ne. 17 A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria
kenpa'ti huadaknopoda aratbut do'taj e'tiahuayta' e'pakada
tiahuayhue'dik me'nyuate kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj e'peeta'
e'pakada pee'hue' o'nyuate. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

*Huakidena'eri konig o'e kan'nopenke'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka'
o'manopoea'uyate.*

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

18 —Yan'pee'. Huabakidena'eri konig o'e daka' ijbata'pakapoy.

19 Huabakidena'eria o'bakidena'po dagte o'kidbakot. Diosen Huakhuairitaj
huadak hua'a konig huakid o'e. Sue'ada aratbut konig dag o'ne.

Teynopo'da o'ne. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' o'ne. Do'hued e'manmadika' e'peeada nopoekahue' o'ne. Toto' o'bahuatiakpo huadak hua'ataj o'bakkayika'. ²⁰⁻²¹ Sue'da huiddbate o'kidbakot. Sorok burujda o'e. Ken konig aratbut do'hued e'manmadika'taj on'peepo idada o'noknopoenig'a durugda on'peeatunig'a kenpa'da nigpeonhuahuahue' o'nepo sue'da o'nopoekapo. Sue'da huame'noe o'noknopoehua'. Nogok Jesúsen e'manmadika'taj yoknopoey o'da'nok aratbuta on'batierikpo diga' on'magka'nok o'noknopoebatikapo. ²²⁻²³ Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peepo on'peenig'a nogok nogta' nogta' on'mame'pukepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huakka' e'matoe'ta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti hua'enda e'duruggakta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o'neapo, nigpeehue' o'neapo. Diosen kahue'dik o'neapo. Ken huakid huadak sorokyo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut huadagnopo'da Diosba'taj on'peehua'huika'po on'nigpeehua'huika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da huadakda ogkika'apo. Kenomey Diosensi'po o'ne, huakka'ada on'nopeapo. Noga suhuignada on'nigpeika'. Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

A'manmadikaya'po nogdakon Jesúsa o'manbatia'pakuy. Trigo mireere e'tipakbo' konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakuy.

²⁴ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoepaonigtaj on'nigpeepaonigtaj ken konig o'eapo Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi in konig o'e. Huairien huanaba' ta'bayo huadakkidda o'batuke'uyate. ²⁵ Aya'ada en'batayte huairien taka' ta'bayo o'tiakbedpo trigotaj mireokda o'noktibatukbed'uyate. O'noktibatukbedpo on'hua'uyate. ²⁶ Ken trigo huakpi o'kerekepo trigokid o'magkupapa'kuyate. Mire trigoere o'bakerekuyate. ²⁷ Huanaba' mire on'tiahuaydepo huairite on'hua'po, “Huadakkidyo' o'batu'kemey. ¿Mey ee' mire ya'bo, huairi?” O'nona'uyate. ²⁸ “Taka' ogkame'te.” Huairia ona'nok, “¿Menpa' e'taburuta i'pak?” Huanaba'a huairitaj o'nona'uy. ²⁹ “Keje', mire mo'burupo trigo huakpitaj tionurudikpi' mo'et. Trigoere mireere kenpa'da kae'. ³⁰ O'gkupayea'hued ee'ted teteteyo' kenpa'da kae'. Huakkuro a'bakpakaya'po mire yan'burupo yan'kupahuia', trigokidnayo ayo jakyo yag'kudati'. Ijmana'apoy.” Huairia oa'uyate. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoepaonigtaj on'nigpeepaonigtaj ken konig o'eapo o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi konig suhuigidda mostaza huakid o'e. Huabokerek ke'nen ta'bayo mostaza huakidsi'po o'tukpo. ³² Suhuigidda e'kereke hueymeytonea' o'kerekepo huaboro'nanada o'eapo. Hua'opite huakka' bakoya on'pakka'apo. Konigti huakkuruda Dios Huairien huaknopo'e'eri sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopoepo on'nigpeonhuahuika'po huakka'da o'neapo. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Pan huabia'og ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Lc. 13.20-21)

³³ Ona'ti a'manmadikaya'po Jesús a o'manbatia'pakpo:

—Ettone'a harinaogyo huabia'og o'buk. 'Urua'da o'tiogkuayaga'nok huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. Ken konig Diosen Huakhuairitaj huabada yanoknopoe'apet. —Jesús a ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Huakka' aratbut egkupopakte Jesús a Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoe'apo ken konig o'e'apo o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.33-34)

³⁴ Huakka' aratbut egkupopakte konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uy. ³⁵ Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok aratbut egkupopakte Jesús a ken konig o'unhuahuika'apo o'manbatia'pakika'uy. Huadari e'ka'detada kenda aratbut nopoe'hued o'nunhuahuika'uy, kenda kan'nopoe'po, ken konig o'e'apo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uyate.

Mire trigoere e'bakerek Jesús a ken konig o'e' o'manbatia'pakde daka' o'manmadika'uy.

³⁶ Huakka' aratbut egkupopakte Jesús a o'bakhua'po jakyo o'kudon'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eria o'huatiakondepo,

—Trigo mireere ta'bayo onteteyo' o'bakerek ken konig i'manbatia'paknig daka' mona'. —Oro' Jesús en huanigpeika'eria ona'uyne.

³⁷ —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ken konig ijmanbatia'paknig. Huairien ta'ba o'ta'apo huadakkidda e'batuke'. Ken huairi do ijje.

³⁸ Huadarite huae'eri aratbut konig huairien ta'ba o'ne. Aratbut do'taj mo'nigpeika'nig konig huadakkidda o'ne. Aratbut toto'taj on'nigpeika'nig konig mire o'ne. ³⁹ Taka' mire huabakbatuke'eri konig toto' huairida o'ne. Toto'ada nama'da o'manopoe'a'nok Cristoen huaknopoe'eri o'ey nama'da ya'manopoe'a'apet. Nogok kene'huaya' huame'noete Diosen huata'moneri aya'tada o'bakbaea'apet ⁴⁰ Konig aratbut tajpo mire on'bakpakika'nig konigti kene'huaya' huame'noe ee'te Diosa dakhuea' huakka'eritaj huehuea'nanada ta'akyo o'mahuigapo. ⁴¹ Do Diosen huata'moneritaj ijmata'mona'apoy. Aya'da dakhuea' huaka'eritaj on'bakbe'ea'apo. ⁴² Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenaponok on'bahuikonhuahuika'apo pai'nanada o'neonhuahuika'apo. ⁴³ Kenoka' Diostaj huanigpeika'eri 'uruana'nanada o'neapo. Konig niokpo e'ta'teonig 'uruana'nanada o'neapo. Kenda o'nona'nig daka' yan'peikati'. Bo'piokhuadne.

Huakka'te huapa'da o'ika'nig katepi' o'huahuaypo konig o'e. Jesús a o'manbatia'pakuy.

⁴⁴ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoe'aponigtaj on'nigpee'aponigtaj konig e'dik o'e'apo ijmanbatia'pakapoy. Konig huabokereka nogen ta'bayo huakka'te huapa'da o'ika'nig o'huahuaypo kenda huakka'da o'pakpo soroka o'tibukanpo. Ken ta'ba huakupete e'bake'nayo kenda o'huahuayme'nig o'taeonhuahuika'apo. Konigepo ken ta'ba e'baketa' huakka' o'pakpo aya'da o'mato'e huakupete o'bahuaya'po, ken huakupo o'toedepo ta'ba huakupete durugteda o'bakepo. Kenda 'urunaanada o'huahuayme'nig huabo'a'da o'taeonhuahuika'apo. Konigti Diosen huakhuairitaj huakka'da pakdik o'nepo kentayo'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo.

'Urua sakbij huakka'tenanada o'ika', konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' o'ika'.

⁴⁵⁻⁴⁶ Diosen Huakhuairien e'manmadika' on'nigpeeonhuahuika'aponigtaj konig o'e ijbatia'paki. Konig yudtaj huabahuaya'eria 'uruda sakbij o'ukika'po 'urunanada o'huahuaydepo kenda sakbijtaj o'pakpo aya'da o'matopeo huakupete o'bahuaya'po sakbij o'bake. Ken konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' huakka'nada pakdik o'neonhuahuika'apo.

Dios Huairien huaknopoe'eri konig biigentotok o'e. Hueretda huaknopoe'eritaj on'baktie'ea'apo. Nogtaj ta'akyo mahuigdik o'neapo.

⁴⁷ Dios Huairien huaknopoe'eri ken konig o'ne. Konig biig huakjenea e'pogya' o'nokene. Nogda nogda biig o'nontotokpo ⁴⁸ hueda'da o'enok kuhuada'ta' o'nontotok, o'nontotokdepo huadak biigyo' o'noktie'ea'. Nogda biig pehue'dik e'huag' o'nen. ⁴⁹ Diosen kene'huaya' huame'noete ken konig Diosa aratbuttaj o'magka'apo. Diostaj hueretda huaknopoe'eritaj Diosen huata'moneria on'baktie'ea'apo. ⁵⁰ Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenapo. Ta'akyo pai'da o'nepo on'bahuikapo. —Jesúsa mona'uyne.

Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eria Jesústaj eknopoe'nayo huatone'bapi' kenpa'ti Jesúsen huaboda e'manmadika' manmadika'dik o'ne.

⁵¹ —¿Menpa' o'nonbatia'paknig mo'nopoenka'? —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj mona'uyne.

—Ee', o'nopoenkay. —Jesústaj ona'uy.

⁵² —Opud Moisésenba' huamanmadika'eri Moisésenba'taj daka' mo'nopoe. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' mo'nopoe. Oy Diosen Huairitaj ijmanmadika'nig opud moknopogedene. Huatone'ba' kenpa'ti do'hued huaboda e'manmadika' manmadika'dik mo'ene. Konig jak huatae'eri ken konig yag'kikati'. Jak huatae'eria pai'da huag'eritaj on'batiahuayika'. Jaky katapi' o'tae huatone'pi' huabopi' o'batotiakpo pai'da huag'eritaj o'bayokika'. Opud konigti yag'kika'. Apagba' huatone'ba' do'hued huaboda e'manmadika'ere yan'manmadikikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

Nazaretyo Jesús o'ika'uy.

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Kenoka' Jesúsa ken konig o'manmadikandepo o'batikuy. Keya' on'bakhua'uy. ⁵⁴ Hua'enbayokon okye'uy. Judioen huaitake' jakyo huaboda da o'manmadika'uy. Aratbut on'peedepo e'me'pukeada oknopogehue' o'nepo:

—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopoe. Menpapi' huakka'da yanopoe'. Menpapi' yabayarea'. ⁵⁵ Huamenhuea'eriensi'po o'enig'a. Ke'nen huaye María o'e. Jacobo ke'nen huama'buy o'e, José Simón Judas. ⁵⁶ Jesúsen huidpopi' oro'ere o'nika', meya' huakka' ya nopuyet. —Aratbut Jesúsen huakka' jakyo huag'eri huayahuaya on'batia'pakuy.

⁵⁷ Konigepo Jesústaj digda on'huanopoe'uy.

—Aya'da nogbayo nogbayo huag'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Kenpa'ti huadakda o'ne. E'bahuua'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huag'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri huadak o'ne. E'bahuua'ta' pakhue' o'ne. —Jesúsa ke'nenbayo huag'eritaj o'mana'uy.

⁵⁸ Keya' aratbut Jesústaj oknopogehue' o'nenok sue'tada o'bayarea'uy.

14

Juan Bautistataj on'huerenokteg'uyate.

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

1-12 Galilea huadari gobierno huairi Herodes o'uyate. Herodesen huama'buy Felipeen huatoe Herodíastaj o'toe'uyate.

—Felipeen huatoe Herodíastaj toehue'dik i'ene. —Juana Herodestaj ona'ika'nok Herodes Juantaj o'tita'mona'uyate. “Huabakuda' jakyo yag'kuda'.” O'mana'uyate. Herodes Juantaj e'arakta' o'paknig'a arakhue' o'uyate. Aratbuttaj o'me'pukpo Juantaj arakhue' o'uyate. Juan Bautista Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoenok. Herodesen cumpleañote huakka'tada o'batobape'uyate.

Aya'tada Herodíasen huayobua bailea' o'manige'uy. Herodes huakka'da o'durugpakpo “Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda o'yokapone.” Aya'da en'peete huayobutaj ona'uy. Mune'yoa Herodías huayetaj o'huahuatupo. “¿Ka'tia' yona'apo?” Onatupo. “Juan Bautistaen huaku beyok.” Yanati'. Mune'yoen huayea ona'uyate. Herodeste o'kumej. “Baegte Juan Bautistaen huaku beyok.” Herodestaj ona'uy. Herodes kenda o'peedepo pai'da e'nopo'eada “Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda iyyokapoy.” Aya'ada huabokerek on'peenok sorotataj “Huabakuda' jakyo yanhuati', Juantaj yanhuerenokteg. Yag'kutotiaj. Herodíasen huayobutaj yan'yok.” Huairia o'mana'uyate. Sorotataj on'nigpeepo huaku on'totiajpo Herodesen huayobutaj on'yokuyate. Ke'na huayetaj o'kutohua'po o'kuyokuyate. A'timon Juan Bautistaen huanigpeika'eri on'tiakpo huabuey on'tohua'uy. Oqkubarakka'uyate. Oqkubarakka'depo Jesústaj on'hua'po Juantaj on'huerenokteg o'nonbatia'pakato'uy.

Nogok Jesús 'urua'da o'kika'nok Herodes huairia o'tipeedepo:

—Ken Juan Bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuadame'te. Konigepo 'urua'da o'kika'te. —Kenda nama'da o'nopoepo oa'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesús aypo o'bia'po o'batobape'uyate.

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Juan Bautista e'bueyde'te Jesús aypo o'peedepo keya' o'bakhua'uy. Kusi'pete o'hua'uy. Kente aratbut ehue' e'nika'yo o'hua'uy. Jesús o'hua'de on'tipeepo huakka'da jakya' o'norokonpo akta'bogpea' on'tahua'e'uy.

14 Kusi'pe o'betatodepo Jesús a'kutuy. O'kutdepo huakka'da aratbuttaj o'batiahuay'uy. O'matinepahui'po dakhue' e'ne'taj o'bayarea'uy. 15 Huaboa' e'sikonyakte oro' Jesús en huanigpeika'eria Jesústaj o'huahua'po,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. Huakka' jakyo aypo kan'bae'po yamata'mona'. —Oro'a Jesústaj ona'uynig'a.

16 —Huahue'dik o'ne. Opuda aypo yan'bayok. —Jesús aoro'taj mona'uyne.

17 —Ehue' toehue'da o'ey. Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toey. —Jesústaj ona'uy.

18 —Iyo do'taj menigtotiaj. —Jesús a mona'uyne.

19 “Mirebate yan'bahua'd.” Huakka'da aratbuttaj Jesús a'mana'depo, huabaniga' pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Dakiti oa'depo pannopote o'posakea'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro' huakka' aratbuttaj o'bayoke'uy.

20 Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uy. On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uy. Huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. 21 Cinco mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'pobeta' kenpa'ti on'bape'uy.

Jesús huahuetiudte o'huae'uy.

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²² “Huakkuru kusi’pete yan’kudpo yanoktegi’.” Jesúsa oro’taj mona’uayne. Enade’té huakka’ aratbuttaj jakyoda o’mata’mona’uy. ²³ O’mata’mona’depo ote’yo o’behuikuyate. Diostaj a’tiona’pakya’po o’behuikuyate. Osikdenok Jesúsy’da o’uyate. ²⁴ Kenok oro’ e’pognopoyo o’uy. Diga’da o’bapokpo kusi’pete monbosaka’uayne. ²⁵ Sikyoedda Jesúsa huahuétiudte bo’huatiakuyne. ²⁶ Jesús huahuétiudte oro’ o’tiahuayo o’me’pukon’uy.

—Nokireg’ o’e. —O’me’pukonpo o’okoy’uy.

²⁷ —Me’pukhue’ yane’. Do ijje. —Jesúsa mona’uayne.

²⁸ —O’na ee’nayo do’taj yatiak. Mena’ Huairi. —Pedroa ona’uy.

²⁹ —Yatiak. —Jesúsa ona’nok Pedro o’kotpo Jesústaj huahuétiudte o’huahua’uy. ³⁰ Huahuétiudte o’huahua’po e’huahuada diga’da o’bapok o’noktopo o’me’pukon’uy. O’me’pukonpo huaboa’da o’ta’kotaypo.

—Be’totok, Huairi, ijta’kotdey. —Pedroa Jesústaj o’nokoy’uy. ³¹ Jesúsa Pedrotaj o’ba’totokpo,

—¿Mena’po suhuigda meknopoe’ do’taj? Huahuétiudte i’huatiakpo be’tihuapokapone mena’po oknopohue’ o’e. —Ona’uy. ³² Jesús Pedroere kusi’peyo en’huadde’té bapoka o’batikon’uy. ³³ Oro’ huikudate o’huadpo,

—Kenpihuay, on buttida i’e Diosen Huasi’po. Kurudya’ i’tiakuyate. —Oro’a ona’uy.

Genesaret huadaribayo Jesúsa huakka’tada o’bayarea’uyate.

(Mr. 6.53-56)

³⁴ E’pogtone’ oktegedepo Genesaret huadaribayo o’betdepo okye’uy. ³⁵ En’kotde’té Jesús o’e aratbuta o’nokie’depo aya’tada huabada on’mana’uy. Aya’da dakhue’ e’huae’ Jesúste on’manpatotiakuy. ³⁶ “O’nen huaok huakubogpi a’neya’po,” Jesústaj diga’ o’nona’nok aya’ada on’nejdepo Diosa o’bayaread’uy.

15

Huabokerekapi’ dakhuea’ eka’nayo Diostaj dakhue’nopo’da o’ne.

(Mr. 7.1-23)

¹ Nogok sue’da judío huae’eri huairi Jesústaj on’huatiakuy. Jerusalén huakka’ jakya’ on’huatiakuy. Jesústaj o’nona’po:

² —A’nenda oro’en adhuea’pane’ huairi huadaknop’ oro’en Diosa moknopoe’pope bapehued on’ba’koyo’ika’uyate. Mena’po kenda o’nen huanigpeika’eria nigpeehue’ada ba’koyohue’ada yan’bape’ika’. —Judío huairia Jesústaj o’nona’uy.

³ —Konig opuden adhuea’pane’ ogkika’uyate opudakon a’kikaya’po Apag Diostaj nigpeehue’ mo’ika’ne. ⁴ “Opuden huaojtaj huayetere nigpeika’dik mo’ene kenpa’ti tihuapokika’dik mo’ene.” Diosa oa’uyate. Kenpa’ti “Huaojtaj huayetapi’ be’api’ dakhuea’ e’huaa’ika’nayo bueydik mo’ene.” Diosa oa’uyate. ⁵ “Huaojtaj huayetere oyda tihuapokhue’dik o’nene kenpa’ti bayokonhuahue’dik o’nene. Diostaj aya’da mo’tamaika’nigtaj o’bayokde’uy.” Be’api’ huaojta huayetapi’ a’dik o’ne. ⁶ Ken konig huaojta huayetapi’ ea’nayo tihuapokhue’dik o’neapo. Opuda mo’manmadikika’ne. Konig adhuea’pane’ nama’da on’manmadikika’uyatenig opuda nama’da mo’manmadikika’nok aratbuta Diostaj nigpeehue’dik o’nika’apo. Bo’ika’ne. ⁷ Opud nama’da huanopoe’eri mo’ika’ne. Isaiás Diosen huamanbatia’pakeria a’nenda ’urua’da bo’timadodaya’uyate opudtaj:

⁸ In aratbuta Diostaj o’paki nama’da o’dika’nig’a do’taj huanopoya’da eretpakhue’ o’ne. ⁹ Nama’da do’taj dakiti mo’tiona’pakika’ne.

Huabokerekada e'huua'yo'da on'manmadikika'nig'a. Isaíasa o'manigmadoya'uyate.

—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

¹⁰⁻¹¹ —Iyon yan'batiak. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'depo,

—Katepi' e'pe'pi' konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Kenda dakhue'dik ea'nayo konig da ea' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. In o'nona'nig yan'pee' kenpa'ti yan'nopoenka'. —Jesúsa huakka'tada o'mana'uy.

¹² Kenoka' oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'bahuahua'po,

—Fariseo huamanmadika'eri ontaj mo'pepo bo'huadiayne. ¿Menpa' i'nopoe? —Jesústaj ona'uy.

¹³ —Konig huakpi do'hued Apaga konig batukehue'da sue'da huamanmadika'eria konigti o'ne. Huakpi do'hued Apag batukehue'taj o'baurua'po o'maenapo. Konigti nogenda huamanmadika'eritaj o'maenapo. ¹⁴ Fariseo huamanmadika'eritaj mepu'kehue'yane'. Kenomey nama'da o'noknopoepona'nama'da on'manmadikika'nig'a. Konig ekpobigtaj e'tohuanig o'ne. Kenomey kenpa'ti konig ekpobig o'ne. Fariseo ekpobigy'o' e'hua'enayo huabidkogyo kotdik ya'neapet. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹⁵ —Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'енок daka' mona'. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

¹⁶ —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. ¹⁷ Mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'. Huaminyak'on o'rokika'. Kenda Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Kenpa' mo'nopoe. ¹⁸ Dakhue'da ea'nayo huanopo'ada i'nopoepona'ia'. Diostaj dakhuea'da i'ene Diosa o'nopoe. ¹⁹ Aratbut huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Huanopoya' on'huadiaypo on'barakika'. Huanopoya' on'eretpakpo nogen huatoe on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo huatoe toehue' huae'eri on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo on'bere'ika'. Huanopoya' on'eretpakpo nama'da on'mahuia'ika'. Huanopoya' on'pakpoda on'mahuia'ika'. ²⁰ Kenpa' ogkika'po dakhue'da o'ne Diosa o'nopoe. Ba'koyohue'ada e'bape'nayo "dakhuea' i'ka'," Diosa manahue' o'e. —Jesúsa mona'uyne.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopoe'uy.

(Mr. 7.24-30)

²¹ Keya' Jesús o'hua'po Tiro huakka' jakyo kenpa'ti Sidón huakka' jak huadaribayo o'hua'uy. ²² Ettone' judío aratbut ehue' keyo' o'ika'. Cananea huae'eri o'uy. Jesústaj o'huahua'po,

—Do'taj me'tinepahui'po be'tihuapok. Do'hued huayobu'taj toto'a o'nopo'toepona'dakhue'nanada o'e, Huairi. On Daviden huayayo i'ene. —Ettone'a Jesústaj 'utta'da ona'uy.

²³ Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy.

—Ettone'taj yata'mona'. Konigepo oro'taj bota'tiakpo 'utta'da o'okoy'onyak. —Oro' huanigpeika'eria Jesústaj diga'da ona'uy.

²⁴ —Judío aratbuttaj kabatihuapoke'po Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbut konig oveja e'titikononig Diostaj nigpeikahue' o'ne. Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosa ta'monahue' me'uyne. —Jesúsa oa'uy.

²⁵ Ken ettone'nayo Jesústaj o'huahua'po hua'ikudate o'tihuadato'po,

—Be'tihuapok, Huairi. —Jesústaj ona'uy.

²⁶ —Konig huasi'poen aypo kuhuataj e'yok dakhue'da o'e. Konigti judío aratbuttaj tihuapokdik ijje'y. Nog aratbuttaj tihuapokhue'dik ijje'y. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.

27 —Buttida ia'ne. Kuhuanayo huasi'poen e'ta'sujkahua' on'hapika', Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.

28—Huakka'da do'taj iknopoenok. Kenda ona'nok o'tayarea'ne, ettone'. —Jesúsa ona'uy. Kenpa' ea'te ettone'en huayobu o'yarud'uy.

Jesúsa aya'pa'da e'ne'taj o'bayarea'uy.

29 Keya' Jesús o'hua'po Galilea e'pog akta'bogpete o'hua'e'uy. Nogok ote'yo o'behuikdepo o'huaduy. 30 Kentaj huamojta'po sododa, ekpobig, a'pakhue'dik aratbut, kenpa'ti huakka' dakhue' nogpa' nogpa' ee' on'batotiakpo Jesústaj huakka'da on'huatiakuy. On'batotiaknok Jesúsa o'bayarea'uy.

31 —Kenpihuay. A'pakhue'a aratbuta huaboa'da on'a'pak. Huamojta'po sododa huaboa'da 'uruda on'hua'e. Huakpobiga huaboa'da on'tiahuay. —On'batia'pakpo, “Urua'da o'e Israelen Dios. Dakiti Dios.” Huaboa'da on'batadi'kea'uy.

Cuatro mil huabokerektaj ettone'eretaj Jesúsa o'batobape'uy.
(Mr. 8.1-10)

32 Oro' huanigpeika'eritaj bo'kupopakade'po mona'po:

—Iyoda huakka'nada bo'kupopakme'ne. Bapa'me'noea' o'nedepo aypobayo' kate bapehue'dikda o'nenok ijmatinepahui'po bapehued en'bahua'nayo jakyo okyehued dagta' arogdik o'nenok e'mata mona'ta' pakhue' ijje'y. —Jesúsa mona'uyne.

33 —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Oro'a Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyne.

34 —¿Meniga' pan mo'tae? —Jesúsa mona'uyne oro'taj.

—Siete pan sue'da biigere mo'taene. —Oro'a ona'uy.

35 —Barakte yan'bahua'd. —Jesúsa o'mana'uy. 36 Siete pan sue'da biigere o'babadpo, “Dakiti Dios. Daka' joka'ne.” O'tiona'pakpo o'posakea'po oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro'a huakka'da aratbuttaj o'bayoke'uy. Aya'tada o'bayoke'uy. 37 Aya'ada on'bape'uy. Noteymeya'da ogka'uy. Siete kusogyo huaboro'pegda boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. Huedmeya'da on'dohuea'uy. 38 Cuatro mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'poere kenpa'ti o'nuyate. 39 Kenoka' “Opuden jakyo yan'huati'.” Jesúsa huakka'da aratbuttaj o'mana'uy. O'mana'depo kusi'pete Magdal-abayo o'hua'uy.

16

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuayhue' o'ika'uyinig mo'nigka'. Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

1 Judío aratbut huairia Jesústaj on'huatiakuy. Jesúsa nama'da katepi' yaka'apetpi' on'nopoe'po, “Katepi' konig Diosayo'da kurudya' ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika'uyinig kake'po.” Judío huairia Jesústaj on'dikdikpo o'nona'uy.

2 —Baysik kurudbed bo'tiahuaypo “Eme'te 'uru'bada o'eapo.” Opuda boa'ika'ne. 3 Sikyoedda kurudbed ee'nayo kenpa'ti diga'da e'sihui' ee'nayo “Dakhue'bada o'eapo.” Opuda boa'ika'ne. Opud huadakda o'ey huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. Dakhue'da mo'ene. Kurud huadakda mo'nopoika'nig'a Diosa o'ta mona'uy, oknopohue' o'nene. 4 In judío aratbut dakhue'nada o'nika'. Diostaj oknopohue'da o'nika'. “Katepi' kurudyo konig Diosayo'da ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika'uyinig yaka'.” Nama'da o'nona'ne.

Kenpa'da konig Jonás o'noyhuaduyate do konigti ijnoyhuadapoy, ijjay. — Jesúsa o'mana'po o'bakhua'uy.

“Fariseo huairi Saduceo huairiere dakhue'dik e'huag' on'manmadikika'. Kenomeytaj keyoj ijjay.” Jesúsa oa'uyate.

(Mr. 8.14-21)

⁵Menka'oro' Jesúsen huanigpeika'eri e'pog akodpen okteppo pan okkahu-udi.

⁶—Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

⁷—Pan okkahuudnok kenda mona'ne. —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuy.

⁸Kenda oro'a o'batia'paknig Jesúsa o'nopoepo,

—¿Menpa' aypota' mo'mepuke? Do'hua daka' toedik o'nene. Suhuigda do'taj o'noknopoene. ⁹Opuda do'taj nopoehue' o'nene. Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijanigposakea'uy. Aya'da noteya' on'bapeme'. Menpa' kenda bokkahue'. Doce kusogyo huedmeya'da o'dohuea'uy. ¹⁰Kenpa'ti cuatro mil aratbuttaj siete pan sue'da biigere ijanposakea'mey. Noteymeya'da on'bapeme'. Siete kusogyo huata'suj huedmeya'da o'dohueame'. ¹¹“Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj.” Huaboa'da o'nona'dene. Pantaj o'batia'pak nama'da mo'nopoene. Judío huairien e'bia'ogtaj keyoj o'nona'ne kenti. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹²Jesúsa nog konig monbatia'paknig huaboa'da o'nokoti. Pan e'bia'ogtaj batia'pakhue' o'e. Judío huairia dakhue'diken on'manmadika'ika'. Kenomeytaj keyoj. Kenda Jesúsa o'batia'paknig o'nopoenka'uy oro'a.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³Nogok Jesús Cesarea Filipino huadaribayo okyedepo oro' ke'nen huanigpeika'eritaj mona'po:

—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Oro'taj mona'uy Jesúsa.

¹⁴—Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Jeremías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeripi' o'e. Nogomeya' bo'huaa'ika'ne. —Oro'a Jesústaj ona'uy.

¹⁵—¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Oro'taj mona'uyne.

¹⁶—On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uy.

¹⁷—Kenda ona'ne aratbuta onahue'tada ona'ne. Apag Dios kurudyo huae'eria men'nopo'ne, Simón Jonásensi'po. Konigepo durugda i'ika'apone. ¹⁸O'nendik Pedro o'e. Pedro huidtone'dik o'e.

On konig huakkuruda huaknopo'eria judiotaj nog aratbuttaere mo'manbatia'pakapone. Ken aya'da ijkika'nig mo'manbatia'pakika'apone. Huakka'ada do'taj o'noknopo'epo. Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Kenomeytaj toto'a kenpa'da engaña magkahue'dik o'ea'apo. Do'hua ona'ne.

¹⁹On Pedro mo'manbatia'paknok aratbut Diosen Huairitaj huaboa'da on'igpe'epo Diosensi'po o'neapo. Katepi' aratbut dakhue' kahue'dik e'huag' manmadikika'dik i'ea'apone. Katepi' huadakyo' ka'dik e'huag' manmadikika'dik i'ea'apone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

²⁰—“Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uy.” Be'tapi' manahue' yane'. —Oro'taj mona'uyne Jesúsa.

“Ijbueydeapoy.” Jesúsa o'batia'pakpo oa'uy.

(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

21 “Jerusalén gobierno huairien huakka’ jakyo hua’dik ijje. Keyo judío huairitone’ sacerdote huairiere Moisésen e’mana’ba’ huamanmadika’eriere do’taj pai’da me’nogka’apone. Do’taj men’arakapone. Bapa’me’noe e’pokde’t Diosa me’noyhuada’apone.” Kenoka’ Jesúsa huaboa’da kenpa’ monbatia’pakuyne. Oro’taj monbatia’pakuyne.

22—Kenpa’ ahue’ yae’, Huairi. Dios kenpa’ pakhue’ o’e. Konig ogkahue’dik mo’ea’pone. —Pedroa adyon o’tohua’depo Jesústaj ona’uynig’a. 23 Jesúsa Pedrotaj o’tikoretupo,

—Yahuati’. Konig totoniga ona’ne. Nama’da mena’ne. Konig huabokerekada nama’da on’nopoi’ka’nig o’na konigti i’nopoi’ka’. Diosen e’nopoe’ nopohue’da i’ene. —Pedrotaj ona’uyate.

24 —Bepi’ do’taj e’nigpeika’ta’ e’paknayo katapi’ hua’enda on’pakika’ ona’ti eretpakhue’ ka’nike’. Ona’ti do’huedyo’da kan’pakike’. Kenpa’ti do’taj moknopoi’ka’po pai’da nopo’edik mo’ea’pet. 25 Kenpa’da hua’enda e’paknayo Cristoere kurudyo’ onte’ti noeonhuahuahue’ o’nika’apo. Kenomey kenpa’da hua’enda pakhue’ o’nepo, Diostayo’da e’nigpeika’ta’ huakka’ on’pakpo onte’ti Diosere kenpa’da on’noeonhuahuika’apo. 26 Aya’ada oy katetapi’ huakka’ta’da on’eretpakpo on’bae’ika’po do’taj e’nigpeeta’ pakhue’ o’nepo kenpa’da on’bueyapo. Kurudyo’ Diosere noeonhuahuikahue’dik o’neapo. 27 Do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne. Diosen huata’moneriere nogok kurudya’ ijtiakapoy. Konig Apag Dios ’urua’da o’e konigti ijjeapoy. Konig Apag Dios huairitone’ o’ika’ konigti ijika’apoy. Konig daka’ on’nigpeika’ nigtaj huakka’ dakhuapa ijbayokapoy. Sue’da on’nigpeika’ nigtaj sue’da ijbayokapoy. 28 Sue’da opud iyo doere mo’ening bueyhued ee’t huakka’ada Dios Huairitaj moknopoi’ka’ nigtaj mo’nigpeika’ nigtaj mo’batiahuayapet. —Jesúsa mona’uyne.

17

Jesús o’eypakatu’uyate.
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

1 Seis huame’noe e’pokde’t Pedrotaj Jacobotaere Jacoboen huama’buy Juantaere o’batohua’po huakupa kutayo Jesúsa o’batobehaikuyate. 2 Kenomey on’tiahuaypo Jesúsen huakok konig niokpo o’kokeypakuyate. Yudtakon diga’da o’takerepakatupo konig senogda o’etuyate. 3 Moisés kudak Elíaseretaj Jesús en’batia’pakte Pedromeya on’batiahuay’uyate.

4 —Oro’ iyoda o’epo huadakda o’ene. O’na e’paknayo bapa’ bak o’kay’. Ontehuapa’ nogtida Moisés’taj nogtida kenpa’ti Elíastaj nogtida o’kay’, Huairi. —Pedroa Jesústaj ona’uyate.

5 Pedroa kenpa’ enade’t senogada e’sihuija’ o’batibuk’uyate. E’sihuiya’ on’peepo,

—In do’hued Huasi’po me’taene. Huadi’da me’taene. Kentaj huakka’da ijdurugpakikay. Kentaj yan’nigpeika’. —Diosa e’sihuiya’ oa’nok on’pee’uyate.

6 Kenda on’peepo konig gobierno huairitaj ogkika’nig Diostaj okkubuka’ huakka’da on’me’pukpo on’bahuedon’uyate. 7 Ken Jesúsa Pedromeytaj o’bahuahua’po o’tibatá’tepo,

—Yanbo’. Me’pukhue’ yane’. —Jesúsa o’mana’uyate.

8 Ona’ti en’tiahuayte Jesústayo’da on’tiahuay’uyate.

9 Huakupaya’ on’huarakdepo,

—Do huakudaka’da e’bueyada noyhuadhued kenda huakupayo huaboa’da bo’tiahuaynig batia’pakhue’ yane’. —Jesúsa o’mana’uyate.

10 —“Diosen Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik o'eapet”. ¿Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria kenda yadika'? —Jesústaj oro'omeya ona'uy.

11 —Elíasonigti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada ya'manopo'yareaya'po ya'tiakapet. Buttida oa'uyin'ga. 12 Elías e'tiaktada kentaj okiehue' o'nuy Apagba' huamanmadika'eria. Dakhuea' huaka'eria kentaj dakhuea'da o'nogka'uy. On'pakpo dakhuea'da o'nogka'uyate. Do'taj kenpa'ti dakhuea'da me'nogka'apone. Pai'da men'nopo'ea'apone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uy. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'omeytaj mona'uyne.

13 Jesúsa Juan Bautistataj o'huaa' oro'omeya huaboa'da o'noponde'uy.

Huasi'po e'ketpakonka'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Huakupaya' e'huarakde'te huakka'da aratbut egkupopakyo oro'omey ekye'te nogbokerekatida Jesústaj o'huahua'po huikudate o'tihuadato'po,

15 —Do'huedsi'potaj yatinepahui', huairi. O'ketpakonkika' kenpa'ti pai'nanada o'nopo'ika'. Nogok nogok ta'akyo o'huekika' kenpa'ti huahueyo o'huekika'. 16 O'nen huanigpeika'eritaj ijtohua'nig'a yareahue'dik o'ne. —Jesústaj ona'uy.

17 —Opudomey judío aratbut eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoehue' huae'eri mo'epo dakhue'da mo'ika'ne. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopoehue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoe'ne. Huasi'potaj yan'totiak. —Jesúsa mona'uyne.

18 Toto' huasi'potaj e'nopo'toetada Jesúsa huiyokda ona'po o'ta'mona'denok toto' okmonnok huasi'po o'yarud'uy.

19 Nogok oro' Jesúsen huanigpeika'eriyoda o'epo,

—¿Oro'nayo toto'taj mena'po ta'monahue'dik o'e? —Jesústaj ona'uy.

20 —Dios teyda o'epo yarea'dik o'e. Opudnayo suigda moknopoe'ne. Mostazakid sigkidonig sigda sigda eknopoe'nayo ote'taj “yahua” ona'dik mo'enek, ena'te o'hua'apo. Diosnayo aya'da ka'dik o'e yanoknopoe'.

21 Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti e'tiona'pakonhua'nayo in toto'taj ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa mona'uyne.

“Do'taj me'darakapone.” Onte'ti Jesúsa o'mana'uy.

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Jesús oro' huanigpeika'eriere Galilea huadaribayo o'hua'udhuapo, “Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka do'taj huairitaj men'yokapone. 23 Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'ead a ijnoyhuadapoy.” Jesúsa mona'uyne. Jesús kenda eade'te pai'da o'mauy.

Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe on'bayok'uy.

24 Capernaum huakka' jakyo Jesús oro'ere o'tiakdenok Diosen jak e'to'ka' huakupe huabae'eria Pedrotaj on'huahua'po,

—¿Huamanmadika'eria Diosen jak e'to'ka' huakupe menpa' yayokika'? —Pedrotaj o'nona'uy.

25 —Ee'. O'yokikay. —Pedroa o'mana'uy. Jakyo Pedro e'kudonde'te Jesúsa huakkuruda ona'po:

—¿Huadari gobierno huairitaj be'a huakupe yokdik yanika'? ¿Gobiernoen huadakyereapi' esoeriapi' yokdik yanika'? —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

26 —Esoeriayo'da huakupe yokdik o'nika'. —Pedroa ona'uy.

—Ken gobierno huairitaj huadakyerenayo yokhue'dik o'nika'. Konigti do Diosen Huasi'po ijje'po Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe yokhue'dik ijje'y. ²⁷ Aratbut be'api' huadiayhue'dik mo'epo ijyokapoy. E'pogyo yahua'. Yanigka'eti'. Huakkuru biig e'taka' i'totokdepo huakitta'yo huakupe i'huahuayapone. Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe huabae'eritaj yayokti'. Onere doerea dakuapa o'eapo. —Jesúsa ona'uy.

18

“¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?” Huanigpeika'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Kenoka' oro'omey Jesúsen huanigpeika'eri Jesústaj o'huahua'po,

—¿Diosen Huairitaj nogok e'nigpeede'te be'a hueret huairida e'dik ya'eapet? —Oro'a Jesústaj ona'uy.

² Jesús kenda o'pe'edepo, “yatiak huasi'po,” ona'po nopoyo o'boa'po.

³ —Huasi'potaj 'uruada manmadika'dik mo'e kenpa'ti huasi'po 'uruada on'nigpeika'. Diostaj nopo'korea'dik mo'e. Konig huasi'po 'uruada on'nigpeika'nig yan'nigpeika'. Konig huasi'po on'nigpeika' opud nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti nopo'koreahue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'eapone.

⁴ In isi'po huairi ijje'y nopoehue' o'ika'nig aya'ada konigti yan'nopoika'po Cristoere hueret huairida ya'neapet. ⁵ Do'hua ijpaknok aya'ada konig huasi'potaj do'hued huaknop'e'eritaj e'tihuapoknayo daka' e'mato'e'nayo do'takon o'dene, do'takon mento'ene.

Keyoj nama'da eka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Be'api' do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batokanayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo konigepo do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kendanayo konig sue'da castiga e'magka' o'e.

⁷ Dakhuea'nanada o'epo nogtaj nogtaj dakhuea' huabatoka' o'nika'po dakhue'da o'e. On'batoka'ika'aponok dakhuea' e'ka' huabatoka'eritaj Diosa diga'nanada castiga o'magkadhuahuika'apo. ⁸⁻⁹ Konigepo huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da e'tokanayo dakhuea'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Konigepo huabaapi' hua'ia'pi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet, tokahue'dik a'eya'po ekpokotoknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nopoepo dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea'nanada bo'ka'nok castiga mogkadhuahuika'apone.

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

(Lc. 15.3-7)

¹⁰ Huaboa' huaknopoe'eritaj konig huasi'potaj dakhue'da o'ne matinopoe'hue' yanikati'. Diosen huata moneria Diosere o'nika'po daka' on'mato'ika'. Huaboa' huaknopoe'eritaj daka' on'mato'ika'. ¹¹ Do Diosen Huasi'po iijenok Diosa me'ta mona'uyne. Aratbut Diostaj nigpeehue' huae'eritaj a'manopo'yareaya'po ijtia'kuy.

¹² Cien oveja on e'to'e'nayo nogtida e'tatitikonte nogomey noventa y nuevetaj i'bakhua'apo nogtia'da e'tatitikontaj i'ukapo. ¹³ I'huahuaypo durgnada i'eapone. Nog ovejataj sue'pi' durugda i'eapone ¹⁴ Aya'da huaknopoe'eritaj Diosa huadi'da o'maika'. Nogtiapi' huadi'da huaknopoe'eri Diostaj e'yoyahue'ta' Apag Dios kurudya' pakhue' o'e.

Huaknopoe'eri huama'buytaj okkahuea'ika'dik mo'ene. Ken konig Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 17.3)

¹⁵ O'nen huaknopoe'eri huama'buy ontaj dakhuea' eka'nayo kentaj nogtia' yan'to'e'po nama'da ogka'ne. Yanati'. Ke'na o'pe'epo e'nopo'korea'nayo onte'ti on'taj huadi'da o'eapo kenpa'ti Diostaj di'da o'eapo. ¹⁶ Ontaj peehue'da ee'nayo nogtida bottatapi' yabatohua'. O'nen huaknopoe'eri huama'buyte yabatohua'. Kenpa' huama'buy ontaj dakhuea' megka'ne kan'haue'po yabatohua'. Huama'buyte yabatohua'. ¹⁷ Kenda enade'te kenomeytakon e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj huaknopoe'eri egkupopakikaya' daka'yamana'. Ke'na kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eritaj manpe'ehue'da ee'nayo konig oknopohue' huag'eri ka'e'. Konig huakupe huabae'eri dakhue'da ka'e'. Kentaj eg' huaahue' yanikati'.

¹⁸ Opudere nogtiapi' huaknopoe'eri o'kupopakika' dakhuea' eka'nayopi' daka'da yan'nope'po kentaj okkahuea'dik mo'ene. Ekkahuea'nayo Diosakon okkahuea'apo. Okkahueahue'da e'nika'nayo Diosakon okkahueahue'dikda o'eapo.

¹⁹ Opud botta'da konigti bo'pakpo bo'tiona'paknok Apag Diosa kurudyo mo'nigkika'apone. ²⁰ Do'hued e'kika'ta' on'pakpo botta'api' bapa'api' on'kupopak. A'tiona'pakya'po on'kupopakpo kenomeynopoyo ijje'apoy. Kenpa'ti ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.

²¹ Ken, Pedroa Jesústaj o'huahua'po,

—¿Do'hued huama'buy do'taj onte'ti onte'ti dakhuea' egka'nayo meniga'a' okkahuea'dik ijje? ¿Menpa' sietea'a' okkahuea'dik ijje, Huairi? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

²² —Sietea' okkahuea'dik ahue' ijje. Cuatro cientos noventa' okkahuea'dik mo'ene, ijjay. —Jesúsa ona'uy.

Huanaba' nogtaj ekkahuea'ta' pakhue' ee'nayo Dios Huairiakon ekkahuea'ta' pakhue' o'eapo. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

²³ —Dios huairitaj e'nigpeika' konig huadari gobierno huairi o'e. “Ayaada do'taj dehue' ee'nayo yodkik mo'ene.” Kenpa' huairia o'mana'uyate.

²⁴ Kenpa' e'manade'te nogtida huadehue'eritaj on'totiakuy. Huairite on'totiakuy. Huakka'nanada dehue' o'uyate. ²⁵ Ken huabokerek huadehue'eri huakupebayo' o'e'po yokhue'dik o'enok. “Ken huanaba' huakupete yabahuayati'. Ke'nen huato'eere huasi'poere kenpa'ti aya'da o'tamaenig yabahuayati'. Kenda huakupe dehue' bae'dik ijje.” Gobierno huairia o'mana'uyate.

²⁶ Ken huadehue'eria o'pe'edepo huikudate o'tihuadpo “Do'taj menige'. Do'taj me'tinepahui'po dakhuapa ijyokapoy, huairi.”

Ona'uy. ²⁷ Ke'nen huairia o'tinepahui'po o'enpo kenpa'ti aya' dehue' o'titiokahue'uy. ²⁸ O'titiokahue'nig'a ken huadehue'eri e'huah'te nog huanaba'taj o'deato'po. Ken huanaba' huadehue'eritaj suhuigda dehue' ee'tada huahuerenta' o'huerendapikpo “Kenda huakupe e'dehue'te beyok.”

Huiyokda ona'uy. ²⁹ Ken huanaba' huikudate o'tihuadpo. “Menige'. Me'tinepahui'po. A'ti aya' ijyokapoy,” ena'tada ³⁰ noga e'nig'e'ta' pakhue'

o'epo huabakuda' jakyo o'kuda'uy. Huakupe yokhued huabakuda' jakyo e'dik o'epo. ³¹ Kenda nog huanaba' o'ka'nig on'tiahuaypo konig e'tirionig o'nepo. Gobierno huairitaj on'huahua'uy. Aya'da dakhuea' huadehue'eria o'ka'nig o'nonbatia'pakuy. ³² "Ke'na dehueme'enigtaj yan'totiak." Huairia o'mana'uy. En'totiakde'te "Dakhue'da huanaba' i'ene. Pai'da ona'nok o'na dehue' aya' ijtitiokahue'mey. ³³ Konig ontaj o'matinepahuime'ne on konigti nogtaj tinepahui'dik ya'ika'." Ken huairia ona'uy. ³⁴ Ken huairia huakka'da o'huadiaypo, "Huakupe paga kahued ee'te huabakuda' jakyo huamatog'eritaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uy. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo:

³⁵ —Nog aratbuttaj okkahueahue' ee'nayo konigti do'hued Apag Dios opudtaj okkahueahue' o'epo castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

19

"¿Huabokerek huatoe'taj menpa' en'dik ya'ne?" Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Kenpa' Jesúsa o'mana'depo Galilea huadaribaya' o'bakhua'po Jordánhue akodpen Judeabayo o'hua'uy. ² Judeabayo o'hua'epo kentaj huakka' ogkupopakpo Jesústaj on'ta'hua'uy. Keya' huakka'tada o'bayarea'uy. Dakhue'taj o'bayarea'uy.

³ Kenoka' sue'ada fariseo huamanmadika'eria Jesústaj on'huahua'po Jesúsa nama'da kae'po on'pakpo:

—¿Huabokerek huatoe' katepi' dakhuea' e'ka'te menpa' kenpa'da endik ya'e? —Jesústaj o'nona'uy.

⁴ —"Huakkuruda Diosa huabokerektaj ettone'takon o'ka'uyate." Apagba'te kenpa' oa'. ⁵ Kenpa'ti oa'po: "Konigepo huabokerek ke'nen huaoj huayeeretaj okhua'po ettone'taj a'toepakya'po. Botta' e'eda on'toepakdepo konig nogtida o'nede." Apagba'te kenpa' oa'. ⁶ Konigepo huabokerek huatoe'ere ona'ti botta' ehue'dik nogtida o'ne. Konigepo kenda Diosa o'toepaka'de huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

⁷ —Huabokerek huatoe'taj e'enta' e'paknayo e'en beroba' madoya'dik o'e. Huatoe'taj iyokdepo' endik o'e. ¿Mena'po Moisésa kenpa' o'mana'uyate? —Jesústaj o'nona'uy.

⁸ —Aratbut Diosen e'ka'ta' pakhue' o'nepo konigepo huatoe' en'dik mo'ene. Moiséskudaka e'mana'tada a'nenda huakkuruda enhue'dik o'nika'uy. ⁹ Huatoe' nog huabokerekere bakdejhue' ee'nayo ken huabokerek ke'nen huadakda huatoe' e'eneda kenpa'ti nog ettone'taj e'toepaknayo Diostaj dakhuea'da o'ka'po konig nogen huatoe' o'bakdej. Kenpa'ti nogen huatoe' e'en beroba' e'yokde'taj on e'toepaknayo konig nogen huatoe' e'bakdeonig o'e. Diostaj dakhuea'da i'ka'. Do'hua ijjay. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

¹⁰ —Ken konig huabokerek huatoe'taj enhue'dik ee'nayo toepakhue'dik o'ey. —Oro' Jesúsen huanigpe'ika'eria ona'uy.

¹¹ —Sue'damona huabokereka toepakhue'dik o'nika'apo. Kenomey-taj Diosa o'tihuapoknok toepakhue' o'nika'apo. ¹² Sue'da huabokerek dakhue' e'si'poe'a toepakhue'dik o'nika'. Nogomeytaj huabokereken ekte'gok toepakhue'dik o'nika'. Nogomey Diostayo'da di' e'eta' on'pakpo

kenpa'ti Diosenyo'da e'ka'ta' on'pakpo toepakhue' o'nepo Diosenyo'da ogkika'. Kenda pee'dik ee'nayo yan'pee'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuy.
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uy. Jesúsa be'tatibata'te'e'po kenpa'ti me'tationa'pake'po on'pakpo on'batotiaky. Oro' huanigpeika'erianayo "Keje, nigbatohuahue' yane'." O'mana'uyng'a.

¹⁴ —Huasi'po do'te kan'batiake'. "Kaeya'," manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁵ Huasi'potaj o'batibata'te'edepo o'mationa'pakdepo keya' o'bakhua'uy.

Huairi Jesúsere on'batia'pakuy.
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶ Jesústaj huairia o'huatiakdepo:

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahukaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uy.

¹⁷ —Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. Kurudyo Diosere e'noeonhuahuika'ta' e'paknayo Diosen e'mana' yanigpeika'. —Jesúsa huairitaj ona'nok:

¹⁸ —¿Katea' e'mana' nigpeika'dik ijjeapo? —Jesústaj ona'uy huairia.

—Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Nogen bakbrehue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'.

¹⁹ Huaojtaj huayetaere daka'da yanigpeika', kenpa'ti daka'da yamatoika'po, yabayokika'. Konig huata' di'da i'ika' nog aratbuttakon di'nanada yamaika'. —Jesúsa ona'uy.

²⁰ —Do huasi'poedada aya'da ijnigpeika'uy. ¿Kate nog ka'diken ijjeapo? —Huairia ona'nok:

²¹ —Aya'da ka'diken i'epo i'pakpo huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone. Do'taj be'tahua'ika'po do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uy.

²² Ken huairi huakka'nada o'tamaenok suhue'nanada o'unpo okhua'uy.

²³ —Huairi huakka' e'matoge'ta' huaeretpakeri Diostaj oknopogehue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁴ Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matogepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne. ²⁵ Kenpa' oro' o'peedepo,

—¡Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —Oro'a huayahuaaya o'batia'pakuynok.

²⁶ Jesúsa oro'taj bo'tiahuaypo:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeonhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa mona'uyne.

²⁷ —Oro'nayo aya'da o'matoika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey. ¿Oro' kate matoge'dik o'eapet? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

²⁸ —Nogok Diosa konig huaboda aya'da onte'ti o'ka'apo. Kenoka' do huamata'mona'anhua' gobierno huairitone' ijjeapo opud doce huanigpeika'eri Israel tribu aratbuttaj maboroaydik mo'ika'apone. ²⁹ Aya'ada ke'nen

jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. Kenomeytaj huakka'nada Diosa o'bayokapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. ³⁰ Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig gobierno huairitone' o'neapo. —Jesúsa mona'uyne.

20

Huakupete huabaa'eri konig o'ne Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹ Dios huairitaj e'nigpeika' konig o'eapo onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo: —Ta'ba huairi huaboro'da ta'ba o'to'epo uva kan'dake'po sikyoedda ta'ba huabaa'eritaj o'ukuy. ² Nogtida denario huakupe ijyokapoy o'mana'depo ke'nen ta'bayo o'mata'mona'uy. ³ Tokhuada' huadhued ee'ted ona'ti huakka' jak eretnopoyo huabokerektaj o'bahuahuaypo, ⁴ “Do'hued ta'bayo yanhuati'. Dakhuapa on'yokapone.” O'mana nok kenomeykon ta'bayon on'hua'uy. ⁵ Tokhuad e'huadte ta'ba huairi onte'ti konigti o'ka'uy kenpa'ti terea' e'huadte konigti o'ka'uy. Onte'ti onte'ti nogbokerek nogbokerek ta'bayo o'mata'mona'uy. ⁶ Kenpa'ti baysikdakon jak eretnopoyo o'hua'depo nogda o'bahuahuaypo “¿Opud aya' inme'noete mena'po baahue' mo'e?” Huabokerektaj o'mana'uy. ⁷ “Be'api' oro'taj ta'monahue' mo'ene.” Huairitaj o'nona'uy. “Do'hued ta'bayo yanhua'. Keyo yan'baa'. Dakhuapa on'yokapone.” Huairia o'mana'uy. ⁸ O'sikdenok ta'ba huairi ke'nen huakupe huatoe'eritaj ta'bayo o'ta'mona'po, “Huabaa'eritaj yabatotiak. Huakupe yabayoke'. Ta'pota' huahua'eritaj huakkuruda yabayoke'. Kenomey sikyoedda huakkuru on'baa' ta'pota' yabayok.” Huairia ke'nen huakupe huatoe'eritaj ona'uy. ⁹ Kenomey bisikda huaboa'da on'baa'nig en'tiakde'te nogtida denario huakupe o'bayoke'. ¹⁰ Nog huakkuruda huabaa'eria a'timon ta'pota' on'tiakdepo nogitimon oro'taj bo'yokapone en'nopoe'tada konigti o'bayoke'uy. Kenomeytakon nogtida denario huakupe o'bayoke'uy. ¹¹ Huakupe on'to'edepo huaboa'da huairitaj dakhuea'da on'huaa'po, ¹² “Ta'pota' huaka'eria sue'da on'baa'nig'a oro'nayo ukka'da e'ta'te'te huame'noea' o'baa'ahuadnig'a konig kenomeytaj o'bayok konigti oro'taj bo'yokne.” Huairitaj en'huaa'te, ¹³ nogtitada “Ontaj dakhuea' kahue' ijje'y. Nogtida denario huakupete ijbaa'apoy o'na ia'ne i'baa'ne, huadi'. ¹⁴ O'nen huakupe in i'taene yahuati'. Ta'pota'da huabaa'eritaj konigti doada e'yokta' ijpak. ¹⁵ Do'huedda huakupe ijto'epo be'tapi' ijpakpo yokdik ijje'y. Nogtaj ijpakpo huakka'da ijbayoki nama'da o'huadiayne, huadiayhue' mee'.” Huairia ona'uy. ¹⁶ Ken aratbut ta'pota' do'taj o'noknopoe'apo konig huakkuruda huaknopoe'eritaj konigti Diosa o'bayokapo. Diosa o'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesúsa onte'ti oa'uyate.

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesús Jerusalényo o'hua'depo oro' ke'nen doce huata'moneritaj Jesúsa bo'tohua'uy. Meyohue'da bo'tohua'uy. Oro'taj mona'po:

¹⁸ —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e. Men'huaa'apone. ¹⁹ Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj do'taj

on'bayokapo. Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone. Huęypa Cruzte do'taj me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa mona'uyne.

Jacobo en Juaneren huayęa Jesústaj huasi'potehuapa' o'niga'uy.

(Mr. 10.35-45)

²⁰ Zebedeoensi'po Jacobo kenpa'ti Juan o'nepo huayęere Jesústaj on'huahua'uy. Konig huairitaj huikudate on'tihuadika' ettone'a Jesústaj huikudate o'tihuaduy.

²¹ —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'nok.

—O'na huakhuairi e'ede'te in do'hued botta'si'po onere ka'nike' kenpa'ti onere huairitone' yan'manpaika'. —Jacobo en Juanenere huayęa Jesústaj ona'uy.

²² —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'nada ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.

—Ee', onere pai'nada nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uy Juana Jacoboerea.

²³ —Buttida ijjay, konig do pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da mo'nopo'eapone. Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmanika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'nenda o'baktie'ea'uyngtaj do'ere huairi o'bayahuea'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

²⁴ Oro'a Jesúsen nog diez huata'mona'eria kenda o'mapeępo Juantaj Jacobotaere o'mahuadiay'uy. Kenomey huakhuairi Jesúser e'e'ta' on'paknok oro'a o'mahuadiay'uy. ²⁵ Inte yan'batiak Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'depo:

—Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomey en aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'. ²⁶ Opudnayo ken konig kikhue'dik mo'ene. Be'api' huairi e'e'ta' e'paknayo nog aratbut-taj kan'batihuapokike'. ²⁷ Kenpa'ti be'api' do'ere huairi e'e'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba' ka'nike'. ²⁸ Konig do ijrika'nig konigti yag'kika'. “Konig huanaba'a mentihuapok.” A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po ijtiakuy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Botta' ekpobigtaj o'bayarea'uy Jesúsa.

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Jerusalényo o'hua'po huakka' jak Jericóyo e'unhua'de' o'orokdenok huakka'ada aratbut Jesústaj on'tahua'uy. ³⁰ Dagope botta' ekpobig on'huadpo, “Jesús o'pokde,” aratbuta enhuaa'te huakpobiga on'peępo,

—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Daviden adhuea' huayayo. —Jesústaj o'nonokuy'uy.

³¹ —Yan'batikde'. —Aratbuta huiyoka'da en'mana'tada nogiti huakka'a'da o'nonokuyey'uy.

—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Davidkudaken adhuea' huayayo. —'Utta'da o'nonokuy'uy.

³² Ken, Jesúsa e'hua'ada o'boato'po. Ekpobigtaj o'mana'po:

—¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'uy.

³³ —Ekpoyarea'ta' o'paki. Oro'taj boyarea', Huairi. —Jesústaj o'nona'uy.

³⁴ Ken, Jesúsa o'matinepahui'po e'makpotogęade'te huaboa'da on'tiahuaydepo Jesúser e on'hua'uy.

21

*Jerusalényo Jesús o'kuduy.**(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)*

¹ Jerusalén meyo hue' da e'ede'te Betfagé huakka' jakyo o'tiakuy. Olivos ote' kenteda o'e. Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po:

²—Ayon Jerusalén dagoon huakkuruyon huakka' jakyo yanhuati'. Keyo burra' uhua burrasipoere enuku' bo'huahuayapone. Yanogkujpo do'taj menigtotiak. ³ “¿Mena'po bo'tohua'?” Be'api' ena'nayo “Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy.” Ya'nonati'. —Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uy.

⁴ Konig Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok Jesús burrate kan'totiake'po o'mata'mona'uy. O'madoya'po:

⁵ Jerusalén aratbuttaj yana': “Yan'mabo'. O'nen Huairi opudtaj bo'huatiakne. Konig huanaba' huiyoka' ahue' o'epo burrosi'pote o'huadpo o'tiakapo. Burra katepi' huamaba'hu'eri o'e.” Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

⁶ Ken Jesús en huanigpeika'eria konig Jesús o'mana'denig on'hua'depo ogka'uyate. ⁷ Burra huasi'poere on'totiakuy. Huanigpeika'eriomeyen huakka' burrata'pita on'hueda'denok Jesús burrata'pita o'huadde'uy.

⁸ Jesúsere huakka'da aratbut on'kupopakdepo dagte huakkuruyon huaok dagte on'bahueda'po kente Jesús o'pokapo on'nopepo huaok on'bahueda'uy. Huakka' nogomey ohuey 'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uy. ⁹ Huakkurute huag'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—Huairitone' Daviden adhuea' huayayo 'urua'nanada o'ika'. Dios Huairia 'urua'da me'ta'mona'uyate. Dakiti Dios. —Aratbuta 'utta'nada o'nokoy'uy.

¹⁰ Jerusalényo Jesús e'kudde'te aya' huakka' jakyo huag'eria diga'da on'batia'pakpo:

—¿Be'a in ya'e? —Huakka'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

¹¹ —Galilea huadaribayo huakka' jak Nazaret huag'eri o'e. Jesús o'e. Diosen huamanbatia'pakeri o'e. —Huakka' aratbut egkupopakya' on'batia'pakuy.

*Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uy Jesús.**(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)*

¹² Jesús Diosen jakyo o'kudondepo aya' 'uhua huabahuaya'eritaj o'maoroka'. Kenpa'ti aya' huabakbae'eritaj o'maoroka'uy. Kenpa'ti huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'uy. Kenpa'ti tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uy. ¹³ O'mana'po:

—Apagba'te o'madoya'uyate. “In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'tiakika'. Konig huabere'erien jakonig opudomeya' mo'toene.” Apagba'te kenpa' oa'. —Jesús huabahuaya'eritaj o'mana'uy.

¹⁴ Diosen jakyo sue'da huakpobig sue'da huakketkon Jesús taj on'huatiaknok o'bayarea'uy. ¹⁵ Sacerdote huairi kenpa'ti Apagba' huamadoya'eri o'nepo, Jesús e'bayarea'te on'tiahuaydepo, Diosen jakyo huasi'po Jesús taj “On'urua'nanada huairitone' i'e. Daviden adhuea' huayayo i'e.” Huasi'poa 'utta'da e'nona'te huairi on'peedepo on'diaypo:

—¿Inomey huasi'poa bo'huaa'nig menpa' i'pee? —Jesús taj o'nona'uy.

—Ee' i'peey. A'nenda Apagba'te David o'madoya'uyate opudada bo'tiahuayika'ne.

Huasi'po yobederea “urua'da o'e,” on'huaa'apo Apagba'te kenpa' oa'uyate.

—Jesúsa o'mana'uy.

¹⁷ Judío huairitaj o'bakhua'depo huakka' jak Betaniayo o'hua'uy. Keyo o'tay'uy.

Hueymey higuertaj “onte'ti dapakhue'dikda i'ēapone,” Jesúsa ona'uy.
(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Sikyoedmon onte'ti Jerusalényo Jesús o'kumejdepō aypota' oē'uy.

¹⁹ Hueymey higuera dagte o'tiahuaypo o'huahua'uy. Huakutayo'da o'ēnok,
—Onte'ti dapakhue'dikda i'ēapet. —Jesúsa higuertaj ona'nok idada higuera o'ayon'uy. ²⁰ Oro' o'tiahuaydepō,

—Kenpihuay. ¿Menpa' idada o'ayon? —Oro'a Jesústaj ona'nok.

²¹ —Daka' eknopōē'nayo konig higuertaj ijka'dey konigti 'urua'da ka'dik mo'ēapone opudakōn. Nog kenpa'ti daka' moknopōepo “In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen.” Tiona pakdik mo'ēapet. Kenpa' e'tiona'pakde'te Diosa o'ēnapo. ²² Eknopōē'nayo katepi' i'pakpo i'tiona'paknok Diosa o'kika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

“Yabayareadhuati'. ¿Be'a mena'uy?” Jesústaj judío huairia o'nona'uy.
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Nogok Diosen jakyo Jesúsa o'kudondepo e'manmadika'te sacerdotē huairi huatone' huairiere Jesústaj on'huatiakpo:

—¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uy.

²⁴ —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na “yabayarea',” mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. ²⁵ “Bautiza yamagkika'.” ¿Be'a Juantaj yana'uy, huabokereka Diosapi? —Jesúsa o'mana'nok. Ken huairiayo' huayahuaya onpayo' on'batia'pakpo:

—Diosa Juantaj o'ta'mona'uy. Oro'a ea'nayo “¿Kenda Juana do'taj be'tia'ikuynig mena'po oknopōehue' mo'uy?” Oro'taj mona'apone.

²⁶ “Huabokereka Juantaj ona'uy.” Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'ē'uy aratbut o'noknopōē. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakdepō:

²⁷ —Be'a Juantaj yanuyet oro' nopōehue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—“Yabayarea'.” Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa botta' isi'potaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

²⁸ —Huabokerek botta' huasi'po o'tōē'uy. Nogtatida huasi'potaj “Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'.” Huaoa ona'uy. ²⁹ “Ke' baahuey.” E'ada a'timon huadakda o'nopōepo a'baaya'po o'hua'uyate. ³⁰ A'ti huaoj nogsi'potaj o'huahua'. Konigti ona'uy. “Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'.” Huaoa ona'uynig'a. “Eē' ijka'apoy.” Ke'na huaojtaj ona'uy. Kenpa' ena'ada huahue' o'uy. ³¹⁻³² ¿Menata huasi'poa huaoj o'paknig ya'ka'uy? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

—Huakkuru e'huana huasi'po konig huaoj o'paknig o'ka'uy. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—“Yan'nopō'korea' onte'ti Diosen yag'kikati'.” Juan Bautista opudtaj mona'uynig'a opudā nopō'koreahue' mo'uy. Oknopōehue'da mo'uy. Go-bierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriomeynayo

Juana e'manmadika'te on'nopo'korea'po o'noknopo'e'uyate. Opud kenomeytaj e'batiahuayada eknopo'e'taj nopo'koreahue' mo'uynok. Konigepo gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriere huakkuruda Diosensi'po o'neapo. Opudnayo ta'pote Diosensi'po e'dikpi' moet. Buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

Huairien ta'ba huatato'e'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³—In ijmanbatia'pakapoy daka' yan'peeti'. Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' uruda o'kogka'. Hua'ia a'sapaya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy.

Kenoka' uva ta'ba huatato'e'eritaj ta'ba o'baktoyokuy. O'yokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'uyate. ³⁴ Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo o'mata'mona'uyate. Huanaba'taj o'mata'mona'uyate. Sue'da huada kan'totiake'po o'mata'mona'uyate.

³⁵ Ta'bayo en'tiakte huatato'e'eria huairien huanaba'taj on'matopepo nogta'tida on'bitbituyate. Nogtaj o'darakuy. Nogtaj on'pa'ea'uy. ³⁶ Onte'ti nogiti huakka' huanaba'taj o'mata'mona'uy. Huada kan'totiake'po o'mata'mona'uy. Ta'bayo en'tiakde'te huatato'e'eria konig huakkurueri huanaba'taj on'magka'uy konigti kenomeytaj on'barakuyate.

³⁷ Kene'huaya' huairia huasi'po o'ta'mona'uy. Kentanayo 'urua'da on'deapet o'nopo'e'po. ³⁸ Huasi'pokon e'ta'mona'tada ta'ba huatato'e'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo "Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaojen bae'dik o'eapo. Huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj mo'darak." Onpayo' on'batia'pakuy. ³⁹ Ken huasi'potaj on'toepo ta'baya' on'toorokpo, o'darakuy, ken. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakuy.

⁴⁰ —¿Ta'bayo huairi o'tiakdepo, huatato'e'eritaj menpa' magka'dik ya'e? ¿Menpa' mo'nopo'e? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'nok,

⁴¹ —Matinepahuhue'da dakhuea' huaka'eritaj o'barakapo. Ta'ba no-gomey huatato'e'eritaj o'bayokapo. Kenomeyanayo ida ke'nen uva huada on'tatotiakapo. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴² —In Apagba' bo'tiahuayde'uy:

Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huidda e'huae'taj pakhue' o'nepo o'nen'uy. Ken huidte Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda o'ka'apo. Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopo'e'y. Apagba'te kenda oa'.

⁴³ Konigepo Diosen Huairitaj nogomeya o'noknopo'epo 'urua'da on'nigpeika'apo. Diosen 'uruda huasi'po o'neapo. Opudomeytanayo mo'eneapone. ⁴⁴ Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo ken konig e'dik o'neapo. Diosen Huairitaj oknopoehue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' kutahueya' e'tikotnayo konig huagoda ya'magka'apet. Ehue'da o'neapo. Konigti nopo'koreahue' huae'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Kenpa'da ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

⁴⁵ Sacerdote huairi fariseo huamanmadika'eriere Jesúsen e'manbatia'paktaj on'peede'po, Jesúsa oro'taj bo'tia'pakne on'nokotuy. Oro'a huairien ta'ba huatato'e'eri o'nea' Jesúsa bo'tia'pakne judío huairiomeya o'nokotdepo, ⁴⁶ Jesústaj huabakudaj jakyo e'tohuata' on'paknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuy. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopo'enok aratbuttaj on'makme'pukuy huairia.

22

Huairia huasi'potaj e'tatoepakte fiesta o'nigka'uyate. Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹ Ken onte'ti Jesús a ken konig o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uy.

² —Dios Huairitaj e'nigpeika' ken konig huairiensi'po e'tatoepak fiesta o'e. Gobierno huairiensi'po o'toepakaponok huairia fiesta o'nigka'uyate. ³ Huakka'tada kenoka' yan'tiakti' fiesta aypo mon'bape' ikken o'mana'deme'te. Ken aypo e'mahueyde'te huanaba' o'mata'mona'uyate. "Kenomeytaj ijmana'mey kentaj yan'batotiak." O'mana'uyatenok. Huanaba'a "Yan'tiak." Ena'tada tiakhue' o'ne'uyate. E'tiakta' pakhue' o'nepo tiakhue' o'ne'uy. ⁴ Nogomeytakon huanaba'taj o'mata'mona'po, "Kenomeytaj yan'tiak ijmana'demey. Vaca huasihuada ijbatiarakamey. Vacasi'po ijbatiarakamey. Vacaere aypoere o'hueyde. Oyedda e'toepak aypotaj yan'tiak. Huairia mona'ne." Yan'manati'. ⁵ On'hua'depo on'mana'nig'a. Nigpeehue' o'nepo on'tierikpo ehua'ta' pakhue' o'ne'uy. Sue'ada e'peeada ta'bayo on'hua'uy. Noga huabahuaya' jakyo on'hua'uy. ⁶ Nogomey on'peedepo huairien huanaba'taj on'mabitbituy. Dakhuea'da on'magka'uy. Nogte on'barakuy. ⁷ Huairia kenda o'matipeedepo huakka'da o'bahuadiaypo "Yanhuati". Kenomey huabarakeritaj yan'barak. Kenomeyen huakka' jaktaj yan'makhuig." Hua'en sorotataj o'mana'uyate. ⁸ Kenoka' "E'toepak fiesta aya'da o'ka'dey aya' aypo e'mahueyde'tada kenomey e'tiakta' pakhue' o'nenok ⁹ jak nopoyo kente aratbut on'kupopakika' kente yanhuati'. Aya'tada mo'bahuahuayapetnigtaj, 'Yan'tiak, e'toepak aypo mon'bape'.' Yan'manati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. ¹⁰ Huanaba' on'peedepo kurute on'hua'uy. Aya'da on'bahuahuaydepo huairien jakyo on'batotiakpo aypo a'bapeya'po on'batotiakpo huadakda dakhue'daere on'batotia'knok jakyo hueda'da o'uy.

¹¹ Aya'da on'kuddepo 'uru e'toepak huaok on'baenig'a nogbokerekatida othue' o'uyate. Gobierno huairi o'kudondepo othue' o'tiahuay'uyate. ¹² "Uru e'toepak huaok othue' ee'ada menpa' iyoda i'kud, huadi'." Huairia ena'tada ke'na a'tokhue'da o'uyate. ¹³ "Huamata'koypi' hua'itakpipenkon yan'tinuku'. Sikkiregyo yanen'. Keyo kenpa'da o'huikonhuahua'apo kenpa'ti pai'da o'nopo' unhuahua'apo." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate, ken. ¹⁴ "Do'hued huasi'potaj yanoknopo'nhuati'." Diosa huakka'tada o'mana'ika'. Sue'ada o'noknopo'nok sue'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Dios Huairitaj e'nigpeika' in konig fiesta o'e. —Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

*"¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e?"
On'batia'pakuy.*

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Kenoka' fariseo huamanmadika'eria o'nokhua'depo "Jesús a nama'da kae' kentaj kate ona'dik o'e," huayahuaya on'batia'pakuyate. Jesús a nama'da ea'nayo dakhuea'da oa' huaa'dik o'eapone. On'batia'pakuyate. ¹⁶ Konigepo Jesús te on'mata'mona'uyate. Sue'da fariseomey sue'da Herodes huamanmadika'eria Jesús te on'huahua'uy. O'nona'po:

—Buttida ia'ika'. Konig aratbut ka'dik o'nika', kenda Diosa o'pak buttida i'manmadikika'ne. Be'api' aratbut huairiapi' ontaj e'peetada me'pukhue'da i'epo buttida i'manmadikika'. ¹⁷ ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj

huakupe yokika'dik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e, huamanmadika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria Herodes huamanmadika'eria Jesústaj o'nona'uy.

¹⁸ Jesúsa nama'da yaa'apetpi' nama'da kae'po me'nona'ne. Jesúsnayo o'nokotpo,

—Huadakda ijjeý opudada huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. ¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? ¹⁹ Men huakupe gobiernu huairitaj yokdik ya'ika'. Men'tiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok.

Ken denario huakupe e'yokte ²⁰ Jesús o'tiahuaydepo,

—¿Huakupete be'ed huakok ya'e? ¿Huakupete be'ed huadik e'madoya' ya'e? —Jesúsa o'mana'uy.

²¹ —Romano gobiernu huairien huakok huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

—Gobiernoen e'huaje' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e'huaje' yag'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

²² Kenpa' on'peedeipo, kenpihuay, 'urua'da oa' on'nopoipo Jesústaj o'nokhua'uy.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddikya'neapet?

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Saduceo huamanmadika'eria aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia'pakika'uy. Kenme'noete Saduceoa Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

²⁴ —“Huabokerek e'toepakada huasi'po toehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj toepakdik o'epo huama'buykudaktaj huasi'po kanigtog'.” Moisésa a'nenda o'mana'uyate. ²⁵ Ken oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toepakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' huasi'po toehue'ada okbuey'uy. Nog huama'buya ekbuey ayhuataj o'toepakuy.

²⁶ Konigti huakkuruerien ayhua o'toepo huasi'po toehue'ada okbuey'uy. Konigti aya'ada huama'buy ogka'uy. Aya'da huama'buya huakkuruerien ayhuataj on'toepakdepo on'timabuey'uy. Sietea' huama'buya ayhuataj on'toepakdepo on'mabuey'uy. ²⁷ Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. ²⁸ ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatoeg'taj ya'eapet? Aya'ada huama'buya on'to'e'uy, huamanmadika'eri. —Saduceoa Jesústaj o'nona'uy.

²⁹ —Opud Apagba' nopoehue'da mo'ene. Kenpa'ti Dios teyda o'e oknopoehue'da mo'epo nama'da mo'nopoika'ne. ³⁰ Aratbut on'bueydepo onte'ti kubarakya' on'noyhuaddepo toepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katoepake'po bayokhue'dik o'neapo. Aratbut kubarakya' onte'ti on'noyhuaddepo konig Diosen huata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri toepakhue' o'nika'. ³¹ Aratbut kubarakya' onte'ti on'manoyhuadapo nopo'e'dik mo'ene. Apagba'te Diosa kenpa' oa'uyate. Moisésenba'te konig bo'tiahuayika'. ³² “Abrahamen Dios ijjeý. Isaacen Dios ijjeý. Jacoben Dios ijjeý.” Diosa oa'uyate. Kenpa' ea'te inomey huabokerek a'nenda on'bueyon'uyate. Diosere on'noeonhuahuika'. E'bueyen Dios ehue'da o'e. Dios aratbut huanoika'erien Dios o'e. —Jesúsa o'mana'uy.

³³ Jesústaj on'peedeipo 'urua'nada oa' huakka'ada aratbuta on'tinopo'e'uy.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.

(Mr. 12.28-34)

³⁴⁻³⁶ Jesúsa 'urua'da oa'nok Saduceo aratbut onte'ti onahue' o'nuy Jesústaj. Kenpa' fariseo huamanmadika'eria on'nopoendepo ogkupopakpo Jesúsa nama'da yaa'apetpi' ¿katea' ona'dik o'e'apo? On'nopoipo,

—¿Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e, Huamanmadika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria Jesústaj ona'uy.

³⁷ —“Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'.” ³⁸ Kenda Diosen hueretda e'mana' i'nigpeika'po kika'dik o'e. Huakkuruda kenda e'mana' o'e. ³⁹ Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. “Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'.” ⁴⁰ Kenda iija'nig Moisésen e'mana'pi' konigti aya'da o'e. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri e'manmadika'pi' konigti aya'da o'e. —Jesúsa o'mana'uy.

¿Be'ed adhuea' huayayo o'e Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Fariseo huamanmadika'eri Jesústaj egkupopakte,

⁴² —¿Cristotaj katia' mo'tinopoe'? ¿Be'ed adhuea' huayayo o'e? —Jesúsa o'mana'uy.

—Daviden adhuea' huayayo o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴³ —Davidtaj Diosen Nokirega' o'nopo'toedenok, “Cristo do'hued Huairi me'taene.” ¿Mena'po Davida kenpa' yaa'uyate?

⁴⁴ “Doere teyda yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' oknopohue' huae'erikon nogoka'da huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo.” Do'hued Huairi Cristotaj Diosa ona'uy, a'nennada Davida oa'uyate.

⁴⁵ “¿Do'hued Huairi Cristo o'e,” David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uy.

⁴⁶ Fariseo on'peedepo konig a'tokhue'dikda o'nepo kate ona'dik o'e nopohue'da o'nuy. Ona'ti onahue' o'nuy.

23

Fariseo huamanmadika'eritaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuy.

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Huakka' aratbut Jesústaj en'tikupopakte kenpa'ti Jesúsen huanigpeika'eribeta' o'nenok aya'tada Jesúsa o'mana'po:

² —Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri Moisésenba' manmadika'dik o'nika'apo. ³ Konigepo kenomeytaj yan'manigpeika' kenpa'ti kenda ka'dik ena'te kennayo yag'kikati'. Konig huamanmadika'eria ogkika'nignayo kikahue' yanikati'. Kenda on'manika'nignayo kikahue' o'nepo dakhue'da ogkika'. ⁴ Nogda nogda huakka'da yag'kika' opudtaj mona'ika'nig'a. Aya'da menpa' kikahue'dik mo'ene. Huamanmadika'erianayo kenda on'mana'ika'nig'a katepi' sigpi' kahue'dikda o'nika'. ⁵ Aratbuta men'tiahuaye'po huamanmadika'eria aya'da ogkika'. Aratbuta men'tiahuaye'po Apagba'si'po huanoyte on'beta'ika' kenpa'ti hua'opite on'beta'ika'. Kenpa'ti aratbuta men'tiahuaye'po huabidada ogkubogpiokdea'ika' huaoktaj. ⁶ Fiesta aypo e'bape'nayo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika' kenpa'ti judioen huaitake' jakyo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. ⁷ Huakka' jak eretnopoyo e'huae'te, “Ttiak huairi,” kenpa'ti “Ttiak huamanmadika'eri,” ena'ta' on'eretpakika'. Apagba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri kenpa' e'peika'ta' on'eretpakika'.

8 “Huamanmadika’eri, menona’,” manahue’ yanika’. Aya’da huama’buy mo’maene kenpa’ti nogtida Huamanmadika’eri mo’taene. Cristoyo’da mo’taene. 9 Kenpa’ti in huadariyo nogbokerektaj “pag,” manahue’ yanika’. Nogtida Pag mo’taene. Kurudyo o’e. 10 “Huairi menona’,” manahue’ yanika’ Cristoyo’da Huairi o’enek. 11 Nogtaj huabatihuapoke’eri ke’na opuden huairi o’ne. Huabatihuapoke’eritaj Diosa o’pak. 12 Kenomey “huairitone’ ijje,” huata’da huatinopoe’eri ehue’dikda o’neapo. Kenomey “huairi ehue’da ijje,” huanopoe’eria konig huairi o’neapo.

13 Moisésenba’ huamanmadika’eri fariseo huamanmadika’eriere pai’da mo’nopo’eapone. Huadakda o’ne, ‘uruda huamanmadika’eri o’ne. Aratbuta opudtaj men’tinopoe’po kenpa’da bo’eretpakika’ne. Nama’da huanopoe’eri mo’ika’ne. Dakhuea’da bo’kika’nok aratbut Diosensi’po ee’ta’ e’pakada Diosensi’po ehue’dik o’neapo. Opudkon Diosensi’po ehue’dik mo’eapo.

14 Moisésenba’ huamanmadika’eri Fariseo huamanmadika’eriere opud pai’da mo’nopo’eapone. Huadakda o’ne. Nama’da mo’manopoea’ika’ne. Ayhuataj huakka’ huakupe dehuea’ nama’da mona’po ayhuataj huid jak katepi’ en’tae’ mo’bakkay’ika’ne, nogok aratbut e’tiahuayte Diostaj ijhue’nada bo’tiona’pakika’ne. Nama’da bo’kika’ne. Ke’poda Diosa castiga mogka’apone.

15 Moisésenba’ huamanmadika’eri fariseo huamanmadika’eriere pai’da mo’nopo’eapone. Huadakda o’ne. Nama’da mo’manopoea’ika’ne. Nama’da huaka’eri mo’ene. Opuden e’manmadika’taj nogtia’ kanopo’kore’ opudtaj mo’nigpeike’po nogta’tipi’ bo’ukonhuahua’po diga’da bo’hua’udhuahua’po. Huadarite kenpa’ti e’pogte bideda bo’hua’udhuahua’po. Nogtiada o’peedepo e’nopo’korea’de’ konig opud dakhue’da mo’ene ke’nanayo dakhue nanada o’yahueapo.

16 “Diosen jaka meknopoenok katepi’ Diosenpi’ ijkika’apoy buttida ijjay.” Be’api’ kenpa’ ea’ada kahue’dik e’eada oa’. “Diosen jak oro huakupea meknopoenok katepi’ ijkika’apoy buttida ijjay.” Be’api’ ea’nayo kenda ka’dik mo’ene. Opuda nama’da boa’ika’ne. Opud huamanmadika’eri ekpobiga huabatohua’erionig pai’da mo’nopo’eapone. 17 Nama’da mo’nopoika’ne. Ekpobigonig mo’ene. Diostaj oknopoehue’ mo’ene. Diosen jak o’enek oroa e’tihujt Diostaj ‘uruda o’e. Diosen jaktanayo Diosa huaka’ o’pak. 18 “Ijka’apoy, buttida ijjay. Diosen ‘uhuataj e’nigbakpaka kutopa meknopoe,” kenda ea’ada kahue’ mo’ika’ne. “Ijka’apoy, buttida ijjay. ‘Uhuataj e’nigbakpaka kutopate ‘uhua’o’huedpo meknopoeene ea’nayo ka’dik mo’ene.” Opuda nama’da boa’ika’ne 19 Konig huakpobigonig Diostaj oknopoehue’ mo’ika’ne. Diosen kutopa o’enek ‘uhua’ Diostaj huadak o’e. Kutopatanayo Diosa huakka’ o’pak. 20 Ijka’apoy, kutopa meknopoeene buttida ijjay ea’nayo kutopayo’da oknopoehue’ mo’ene. Kutopa ‘uhuaerea moknopoeene. Ka’dik mo’ene. 21 Kenpa’ti Diosen jaka meknopoenok ijka’apoy ea’nayo ka’dik mo’ene. Dios jakyo o’ika’. 22 Kenpa’ti kenda ijka’aponig, kurudapi’ meknopoeene buttida ijjay. Kenpa’ ea’nayo Diosen huahuada Diosakon moknopoenok kenda ka’dik mo’ene.

23 Opud Moisésenba’ huamanmadika’eri fariseo huamanmadika’eriere Apagba’ huakka’ mo’nopoenig’a nama’da mo’nopoika’po bo’kika’ne. Opud pai’da mo’nopo’eapone. Menta anís cominoere aypo huatokbuk Diostaj sig sig bo’yokika’nig’a Diosen e’manmadika’ kenda Dios huakka’ o’pak kenayo kahue’ mo’ika’ne. Opudnayo butukda huadik kakahue’ mo’ene. Nog aratbuttaj matinepahuihue’ mo’ika’ne. Kenpa’ti Diostaj oknopoehue’da mo’ika’ne. Aya’ Diosen ‘uru e’manmadika’ kika’dik mo’epo, nogomeytaj butuk huadikyo’ kika’dik mo’epo, aya’tada yan’matinepahuika’po, kenpa’ti

aypo huatokbukkon Diostaj yokdik mo'ika'apone. ²⁴ Kenda Diosa pakhue' o'ika'nig bo'kika'ne. Kenda Diosa huakka' o'pak opudnayo kahue' mo'ika'ne. Opud konig ekpobiga e'batohua'nig mo'ika'ne.

²⁵ Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopoe'po kenda bo'eretpakika'. Huaso'tayo'da bo'koyoa'ika'ne. Huanopo'nayo dakhue'nopo'nada mo'ika'po huakka'tada katetapi' bo'eretpakika'po kenpa'ti mo'bakkay'ika'ne. ²⁶ Fariseo Diostaj konig ekpobigonig mo'ika'ne. Konig vaso huakiregpenkon koyodik mo'ika'ne, ken konig e'nopo'koyoa'yanika'. Huakkuruda nopo'koyoa'dik mo'ene. Mo'nopo'koyoa'depo huaso'kon 'uruda o'eapo.

²⁷ Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. 'Uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbut opudtaj men'tinopoe'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Konig kubaraktone'onig mo'ene. Huid huanokbet-taj yereda e'tihuitde'te 'uruda e'eda sorokya'nayo pagda o'epo e'bueyen hua'ay huakka'da o'nika'. ²⁸ Ken konig mo'ika'ne. Opuden huaso' 'uruda mo'enig'a dakhue'nopo' mo'ika'po kenpa'da nama'da mo'nopo'ika'po dakhue'da bo'kika'ne.

²⁹ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere pai'nada mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Aratbuta men'tinopoe'po nama'da mo'nopo'ika'po bo'kika'ne. Apagba' huamanbatia'pakerikudaken kubarakta' konig okkahuehuedik huid jaksi'po bo'kika'nig'a. Kenpa'ti huadak huaka'erien kubarak huanokbet 'urua'da boto'kika'nig'a. ³⁰ "Oro'en adhueya'pane'kudaka Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakika'uy. Oro' kenoka' ee'nayo batiarakahue' o'eay'uuyet." Opuda nama'da mo'mana'ika'ne. ³¹ Diosen huamanbatia'pakeritaj oro'en huaoj on'batiaraka'uyate. Opuda huata'da bo'huaa'ika'ne. ³² Kenda opuden huaoj huaboa'da ogkika'uyatenig kenpa'da yagka'po yan'batikti'.

³³ Opud konig bihui mo'ene. Konig bihuien aratbut mo'ene. Nama'da huaa'eri mo'ika'ne. Kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'po kenpa'da ta'akyo mo'eonhuahuikapone. ³⁴ Opudtaj Diosen huamanbatia'pakeritaj ijmeta'mona'apoy. Diosen huanopoe'eritaj ijmeta'mona'apoy. Kenpa'ti huadak hua'a huamanmadika'eritaj ijnigta'mona'apoy. Dakhue'da mo'epo opuda sue'da huakka'mon mo'baarakapone. Hueypa cruzte nogtaj mo'baarakapone. Nogtaj opuden huaitake' jakya' huiyokbiada mo'mabitbitapone. Nogtaj huakka' jakyo nog huakka' jakyo mo'bahuahua'po dakhue'ada mo'magka'apone. ³⁵ Konig opud judio aratbuten adhuea'pane' huairi dakhuea'da mo'nigkika'uyatenok opudomeyakon konigti bo'kika'. Huakkuru mo'diaypo Abeltaj o'darakuyate. Abel 'urua'da Diostaj o'nigpeika'uyate. Nogok nogda nogda Diosen huamanbatia'pakeritaj on'huadiaypo o'darakuyate. Ta'pote Zacarias Berequiasensi'potaj Diosen jak kuruta' o'darakuyate. ³⁶ Opuden adhuea'pane' dakhuea'da mo'nigkika'uynok opudkon dakhuea'da bo'kika'nok Diosa diga'da castiga mogka'apone, buttida ijjay. —Jesusa judio huairitaj ighua'nanada o'mana'uy.

*Jerusalén huakka' jakyo huqe'eritaj Jesusa o'matinepahui'uyate.
(Lc. 13.34-35)*

³⁷ —Opud Jerusalén huakka' jakyo huqe'eritaj di' o'nika'nig'a. Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti Diosen huata'mona'eritaj opuda mo'batiarakika'uyate kenpa'ti a'araka'po huida mo'bapa'ea'uyate. Konig huatahuaj huayea huasi'potaj okajpea o'batioka'ika' konigti menigaa' opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakika'uynig'a opudnayo

konig Diosensi'po ee'ta' pakhue' mo'ika'uyne. ³⁸ Opudomeytaj Diosa bokhua'nede. Opuden huakka' jaktaj Diosa onte'ti tiokahue' mo'eapo. Jak ehue'da o'taepone. ³⁹ Onte'ti do'taj tiahuyhue' o'neonhuahua'apone. Kenoka' "Kentaj Diosa o'ta'mona'uyate 'urunanada o'e. Kentaj o'paki." Opudomeya'eade'te onte'ti do'taj on'tiahuyayapone, ijjay. —Jesusa o'mana'uy.

24

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Diosen jakya' Jesusa o'orokdepo jak kurute e'huae'te, "Diosen huakka' jak yatiahuay', 'uruda o'e." Oro'a Jesusen huanigpeika'eria Jesustaj ona'uy.

² —In huid jak bo'tiahuyadenigtaj nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'eapo. Diosen jak ehue'da o'eapo. Buttida ijjay. —Jesusa oro'taj mona'uyne.

Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesusa o'manopoqa'uyate.
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ken Olivos o'teyo o'hua'de'uy Jesus e'huadte oroayo'da kentaj o'huahua'po ona'po:

—¿Menoka' Diosen huid jak yansakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopoeya'po kate huakkuru o'tiahuyayapet? —Jesustaj ona'uy.

⁴ —Keyoj, huakka'ada opudtaj nama'da ena'te peehue' yanikati'.
⁵ Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. "Cristo ijjey." Nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpeeapo. ⁶ Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted. ⁷ Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakeonhuahua'apet. Diga'da yan'barakeonhua'apet. Nogya' nogya' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabueyonhua'apet, huakka'da dakhue'da yan'mamaeapet, kenpa'ti nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. ⁸ Kenpa' huaboa' dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'eapet.

⁹ Nogok do'taj moknopoika'nok opudtaj diga'da mogka'apet. Opudtaj bo'arakapet. Nogba nogbaya' huabada opud huaknopoe'eritaj bo'huadiayika'apet. ¹⁰ Kenoka' huakka'ada yanoknopoebatikapet. Nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da yan'magka'apet yan'bakudea'apet kenpa'ti huayahuaya yan'bahuatitotia'keapet. ¹¹ Kenpa'ti huakka'da huamanbatia'pakeri ya'neapet. Diosen huamanmadika'eri ijjey nama'da yada'apet. Kenpa' on'mona'nok huakka'ada nama'da yanoknopo'eapet. Ona'ti Diostaj pakhue' ya'neapet. ¹² Diga'da dakhuea' on'magka'aponok huaknopoe'eria di' on'maepo sigda sigda yan'batikapet. Onte'ti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya suepi' di' yan'maeapet. ¹³ Kenomey Diostaj daka'da on'nigpeepo o'noknopoehuahuika'po batikhue'da huayahuaya di' on'mae'ika'nignayo on'bueydepo batikhue'da onte'ti Diosere on'noehuahuika'apo. ¹⁴ Konig ijmanmadika'nig, Dios Huairitaj huaknopoe'eri Diosensi'po ya'neapet. Kenda nogbaya' nogbaya' huabada yan'manbatia'pakika'apet. Aya'ada yan'mapeapet. Aya'ada en'mapeedeika'te kene'huaya' huame'noe ya'eapet.

¹⁵ Kenda Diostaj konig tahuiregnanada o'epo Diosen jakyo ya'eapet. Daniela a'nenda o'madoya'uyate. Yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. Kenda Diosen jakyo e'ede'te yan'tiahuyaydepo ¹⁶ aya'da aratbut Judea

huadaribayo o'nepo ote'yon ida ken'mamone'. ¹⁷ Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute opud ee'nayo jakyo katepi' mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Idada yan'mamonti'. ¹⁸ Kenomey ta'bayo o'nepo jakyo huaoktaj a'etuya'po kumejhue' yane'. Idada yan'mamonti'. ¹⁹ Ettone' bogdakhue' ya'nepo kenpa'ti ettone' yobed yan'toepo on'minognok ida monhue'dik o'nenok kenomeytaj dakhue'nanada ya'eapet. Pai'da yan'nopo'eapet. ²⁰ Yan'tiona'pakikati'. Huahui'okpi' uu'ok ee'tepi' monhue'dikpi' a'eya'po, okmapie'ahuaddikte monhue'dikpi' a'eya'po, yan'tiona'pakikati'. ²¹ Huakka'nada pai'da yan'nopo'eonhuahua'apetnok. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. A'nenda sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa'ti nogok onte'ti sue'da dakhue'mon yan'nopo'eapet. ²² Aya'ada mabueyhue'dik ka'ne'po kenpa'ti Diostaj huaknopog'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj Diosa o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet. Konigepo yan'tiona'pakikati'.

²³ Kenoka' pai'da e'nopo'unhuahuade'te "Yan'tiahuay' in Cristo o'e." "Yan'tiahuay' ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²⁴ Nogok "Cristo ijje," huabokerekapi' nama'da yan'mana'apet. Noga "Diosen huamanbatia'pakeri ijje," nama'da nogok nogok yan'mana'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig yagka'apet kenpa'ti yan'bayarea'apet. ²⁵ Nama'da huaa'eria nama'da yan'batia'pakapet. Nama'da huaa'eri tiakhued daka'da opudtaj on'nopog'ane. ²⁶ "Aratbut ehue' e'nahue'yo Cristo o'e." Aratbuta e'na'nayo huahue' yaneti'. "Iyo Cristo o'e jakyo." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²⁷ Konig ojbestedne' adteda kurudya' e'eypak o'huaika' aya'ada aratbuta nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayika'. Ken konig do onte'ti e'tiakte aratbut nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayapet. Do'taj Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. ²⁸ Huaso' o'bueypo ida pagda o'e. Matuk ida on'batiakika'. Konigti nogok aratbut dakhuea'da ogkika'deaponok doere Diosen huata'moneriere ijhuarakapoy. Dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy.

In konig ijtiakapoy Jesúsa o'batia'pakuyate.

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Kenoka' pai'da en'nopo'unhuahuade'te diga' e'magkadhuahua' en'batikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puug jeyhue'da ya'eapet. Kurudya' siokpo yakahua'apet. Kurudyo huag'eri huairinig yan'kiriga'apet. ³⁰ Kenoka' kurudyo do Diosen Huasi'pota' bo'tiahuayapet, 'urua'nanada ee'te aya'ada bo'tiahuayapet. Diostaj dakhue'da ogkika'po on'manokotdepo on'mame'pukpo diga'da on'bahuikapo. Do e'tiakte bo'tiahuayapet. Teynanada ijje'po 'urunanada ijje'po ijhuarakapoy. ³¹ Utta'da huato'ka'pu' e'to'ka'te do'hued huata'moneri ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da on'bakupopaka'apo.

³² Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopog'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakonyak mo'nopoika'. ³³ Kenda kenpa' huaboda ijmanay e'ede'te opud bo'tiahuaydepo kurudya' o'tiakdeapo nopog'dik mo'ene. ³⁴ Aya' opud aratbut bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataj ke'poda magka'apet. ³⁵ Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Huadari batikdik kurud batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.

³⁶ Ken huame'noe o'tiakapo kente niokpo e'huadte aya'ada be'api' nopoehue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopoehue' o'ne. Do, Diosen Huasi'po itipi' nopoehue' ijyey. Apag Diosayo'da o'nopo.

³⁷ Konig a'nenda Noékudak ee'te aratbut huahue' e'pogtaj onmabohue' o'nuy. Do e'tiakte konigti o'epo. Aratbut do'taj onmaboikahue' o'neapo. ³⁸ A'nenda Noé e'noete huekurutone' tiakhued ee'ted aratbut on'bapeika', on'mamay'ika', on'toepakika', kenpa'da ogkika'uy. Diostaj nopo'koreahue'da Noéomey kusi'petone'yo egkudde'te ³⁹ kenpa'ti huekurutone' o'tiakapo oknopoehue' o'nuy. E'tiakte enta'kotde'te huaboa'da on'nokotuyate. Kenoka' huekurua aya'da o'batohua'uyate. Do e'tiakte konigti ya'neapet. ⁴⁰ Do e'tiakte ta'bayo botta' huabokerek ya'neapet. Diosen huata'moneria nogtatida yanoktohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet. ⁴¹ Botta' ettone'a yan'atarua'apet. Diosen huata'moneria nogtatida yan'tohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet.

⁴² Kenoka' do opuden Huairi o'tiakdeapo nopoehue' mo'epo, daka' ekpoe' menigikati' opudanayo. ⁴³ Jak huatae'eri e'tayte huabere'eri a'bereya'po on'tiakika'. Ken horate huabere'eri o'tiakapo jak huatae'eri e'nopoehue' nayo tayhue' o'epo huabere'eritaj o'mabonok berehue'dik o'epo. ⁴⁴ Konigti opud kenpa'ti do'taj daka' maboika'dik mo'ika'ne. Kenoka' Huairi o'tiakapo nopoehue' e'ne'te ijtiakapoy.

Huairien huanaba' huamatog'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatog'eri daka' kihakue' huag'eri konig o'ne.

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Huaknopoe'eritaj 'urua'nanada huatamatog'erita' Diosa o'pakika'. 'Urua'nanada huatamatog'erita' huaknopoe'eritaj daka' on'manmadikika' kenpa'ti daka' on'matoika'. ⁴⁶ Do e'tiakte huatamatog'eri daka'da on'nigpeika'po huadakda e'manmadikika'nayo kenpa'ti 'uruda nog huaknopoe'eritaj e'tihuapokika'nayo durugda o'neapo. ⁴⁷ Daka'da Diosen ogkika'po aya'da Diosen e'tamae' on'toika'apo. ⁴⁸ Do'hued huairi ijhue'da ya'epo yatiakapet nama'da e'nopoehue' nayo kenpa'ti ⁴⁹ Diosen huaknopoe'eritaj e'mabitbitnayo kenpa'ti sine' huakkuda'eri e'ere e'bape'ika'nayo kenpa'ti kenomeyere e'mamay'ika'nayo ⁵⁰ kenoka' Huairitaj mabohue' ene'te ijtiakapoy. Kenme'noete nopoehue' ee'te ijtiakapoy. ⁵¹ Kenomeytaj diga'da o'nogka'apone. Nama'da huaa'eri dakhuea'da o'nenok kenomeyere o'nogka'apone. Keyoda aratbut pai'da on'nopo'ika' kenpa'ti diga'da on'bahuikika' keyo kenomeytaj ijmaenapoy.

25

Diez mune'yo konig ogka'uyate.

¹ Konig Dios Huairien hueretda huanigpeika'eri, Dios Huairiensip'o o'nepo daka' ekpoe' on'nigonhuahuika'depo durugda Diosyo on'bakudapo. Ken konig o'e ijmanbatia'pakapoy. Konig opud judio aratbut ogkika' huabokerek a'toepakya'po sikyo huatoe ae'ya'po o'tiakapo. Kentaj a'deatuya'po diez mune'yoa sikyo on'huahua'uy. Huasihuj huakjeysi'po o'nontog'epo on'huahua'uy. Mune'yo konig Jesusen huaknopoe'eri o'ne. ² Huabaniga' daka' nopoehue'ada o'nuy. Nog huabaniga' daka'da on'nopoepo huadakda ogkika'uy. ³ Daka' manopoe' ehue'ada mune'yo sue'da huasihuj o'nontohua'uy. Nog huasihuj ontohuae'ue' o'nuyate. ⁴ Nog mune'yoanayo nog huasihuj o'nontohuae'uyate. Diosen Nokirega o'manopo'toika'nok Diosen 'urua'da ogkika'po huabokerektaj keyoda

on'niguyate. Huasihuj konig Diosen Nokireg o'e. ⁵ Huabokerek a'toepakya'po ijhue'ta'da o'tiaknok aya'da o'nokbatai'uyate. ⁶ Ken sikyo nopoka' "Ken huabokerek a'toepakya'po o'tiakde. Kentaj yan'dej." 'Utta'da aya'ada on'peede'uyate. ⁷ Aya'ada mune'yo on'mamabo'uyate. Huakjeksi'potaj a'bakpakaya'po ogka'uyate. ⁸ Daka' manopoe' ehue'ada huae'eria mune'yo nog mune'yotaj on'mana'po: "Sue'da huasihuj beyok. Oro'en huakjey o'bakayde." On'mana'uyate. ⁹ "Keje' sue'da mo'taene. Yokhue'dik o'nene. Huabahuaya'erite yanhua'. Keyo ya'detu'." Daka'da huanopoe'eri mune'yoa on'mana'uyate. ¹⁰ Nog huabaniga' daka' nopohue'ada huae'eri mune'yo huasihuate enhuade'te huabokerekakon o'tiakuy. Ke'na a'toepakya'po o'tiakuy. Kenere huabaniga' mune'yo Diosen Nokirega o'manopo'toika'nok daka'da Diostaj on'nigpeika'po jakyo e'toepak fiestate on'kuduyate. On'kuddepo akbogpe o'nokhuikuy. ¹¹ A'timon huabaniga' daka' nopohue'ada huae'eri mune'yo on'tiakuy. "Monigokhuike', Huairi." O'nona'uynig'a. ¹² "Opudtaj okiehue' o'nene. Buttida ijjay." Huairia o'mana'uy. Ken konig ya'epet. —Jesusa o'manbatia'pakuy.

¹³ —Konigepo Diosen daka'da yag'kikati'. Batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'. —Jesusa mona'uyne.

Huairien huadak huanigpee'eria huairien huakupe daka' o'taepo nog huakupe gana o'taka'apo. Ken konig Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹⁴ —Konig Dios Huairien hueretda huanigpeika'eri, Dios Huairiens'i'po o'nepo kirigayo' Diosen ogkika'. Konig huairi huanaba' o'matoepo nog-bayo a'ti o'hua'depo huanaba'taj ke'nen huakupe o'baktoyoke'uyate. Gana men'takadhuhue'po o'baktoyoke'uyate.

¹⁵ Nogtatida huabaniga' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj botta' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj nogtida mil huakupe oktoyokuyate. Konig gana men'take'po huakka' huanopoe'eritaj huakka'mon o'baktoyokuyate. Sue'da huanopoe'eritaj huakkahue' o'baktoyokuyate. O'bayokdepo nog-bayo o'bakhua'uyate. ¹⁶ Ke'na huanaba' huabaniga' mil huakupe o'edepo nogok nogok o'bae'kenpa'ti o'bahuaya'. Daka'da o'kika'depo nog huabaniga' mil huakupe o'itaka'uyate. ¹⁷ Konigti o'ka'po noga botta' mil o'toepo nog botta' mil huakupe o'itaka'uyate. ¹⁸ Kennayo nogtida mil o'edepo sorokyo o'ma'irega'uyate.

¹⁹ Huairi ijhue'da o'edepo onte'ti o'tiakuyate. "Yan'tiak." Huakupe huatoe'eritaj o'mana'po en'tiakte, "Men do'hued huakupe mo'toe," o'mana'uyate. ²⁰ Ke'na huabaniga' mil huakupe oe'uy huakkuru o'huatiakuy. Huairitaj botbaniga' mil huakupekon o'tabahua'uyate. "Huabaniga' mil huakupe bekuayne. Nog huabaniga' mil ijjitaka'mey. In botbaniga' mil huakupe itamaene, Huairi." Ona'uyate. ²¹ "Huadakda huanaba' o'taene o'na. Daka'da i'kika'nok. Batikhue'da i'kika'. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taepone. Doere i'durugpakapone." Huairia ona'uy. ²² Nogakon huanaba' botta' mil huakupe oe'uyate huairite o'huatiakpo "Botta' mil huakupe bektoyokuyne. Nog botta' mil huakupe ijjitaka'mey. In botta' botta' mil huakupe itaene, Huairi." Ke'na huanaba'a ona'uyate. ²³ "Huadakda huanaba' me'taene. Daka'da i'kikate. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taepone. Doere i'durugpakapone." Huairia ona'uy. ²⁴ Ke'na nogtida mil huakupe oe'uy huairitaj o'huatiakdepo "O'na ba'tey o'epi', ijnopoepo o'nen huanaba'

diga'da en'baa'tada aya'da i'bakbae'ika'. Huanaba'en ehue'da o'e. Huakid batukehue'ada i'bakbakayika'. ²⁵ Konigepo ijme'pukpo o'nen huakupe sorokyo ijmairega'uy. In o'nen i'taene." Ken huanaba'a ona'uy. ²⁶ "On huanaba'dakhue'da i'ene. Baahue'huag'eri i'ene. Do baahue'da o'bakbaika' kenpa'ti batukhue' e'gada huakid o'bakbaika' i'nopogepo ²⁷ konigepo do'hued huakupe bancoyo e'kudame'nayo do e'tiakde'te do'hued huakupe nogiti huakupe men'tahuayetnig'a." Huanaba'taj huairia ona'uyate. ²⁸ Nogomey kenteda e'ne'te "Ken mil huakupe huanaba' o'tog ya'nokkay'. Ke'na diez mil o'toenigtaj yan'yok. ²⁹ Aya'ada sue'da huakka' on'toepo daka'da e'toika'nayo daka'da e'kika'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogiti o'bayokapo. Nogomey sue'da on'toepo daka'da toehue' ee'nayo daka'da kikahue' ee'nayo kenpa'ti nogda itakahue' ee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da on'toenigtaj o'baktiparatapo. ³⁰ Ken dakhue' huanaba'taj keyoda sikkiregda o'ika', keyoda kenpa'da pai'da on'nopo'ika', keyoda ya'nen'." Huairi o'mana'uyate. —Jesusa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Jesús Huairi onte'ti e'tiakde'te ke'nen hueretda huanigpeika'eritaj daka' o'baepo. Oknopogehue' huag'eritanayo Diosen castiga e'kadhuahuika'yo o'maenapo.

³¹ —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Nogok do onte'ti ijtiakapoy. Onte'ti konig huairitone' 'urua'da ijjepe doere aya'da Diosen huata'moneriere o'tiakapoy. Kenoka' Dios Huairien 'urua'da huahuadte konig huamata'mona' huairi ijhuadapoy. ³² Aya'ada nogbayo nogbayo huag'eria do'taj menhuatiakapone. Do'taj egkupopakte ijbaktie'ea'apoy. Konig oveja huatoe'eria ovejataj cabra uhua o'bakupopaka'ika' ken konig ijka'apoy. ³³ Oveja konig Diosen huabaktie'ea'eri 'uruda Diosen hua'a huanigpee'eri do'hued huada'kopen ijkupopaka'apoy. Cabra konig Diosen huabaktie'ea'eri ehue'da nama'da huaka'eritaj do'hued ope'topen ijkupopaka'apoy. ³⁴ Ijbakupopaka'depo do'hued huada'kopen huag'eritaj "Yan'tiak. Opuđtaj do'hued Apaga o'madurugpaka'uyate. Huadari kurud Diosa a'nenda o'ka'po do'huedsi'po o'neapo Diosa o'nopog'uyate. Oyda Diosensi'po mo'ene. ³⁵ Aypota' e'kusitokte aypo on'yokuyne. Maymaya' ea'te hue'ey on'yokuyne. Nogbayo e'huae'te huatay' on'yokuyne. ³⁶ Yudtaj toehue' ee'te on'yokuyne. Dakhue', ee'te on'ta'huade'uyne. Huabakuda' jakyo ee'te do'taj on'ta'huade'uyne." Do Diosen Huairi huada'kopen huag'eritaj ijmana'apoy. ³⁷ "Menok kenpa' kahue' o'uy ontaj. Q'na aypota' e'kusitokte aypo yokhue' o'uyne. Maymaya' ea'te hue'ey yokhue' o'uy. ³⁸ Q'na nogbayo e'huae'te oro'en jakyo kataye'po kudahue' o'uy. Yudtaj toehue' ee'te menok yokhue' o'uyne. ³⁹ Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te on'taj ta'huade'ue' o'uyne, Huairi." Huadak huaka'eria do'taj kenpa' boa'apone. ⁴⁰ "Kenoka' inomey do'hued huama'buytaj bo'ka'uyate kenda do'taj hueretda bo'ka'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy.

⁴¹ Aratbut ope'topen Diosen huabaktie'ea'eri ehue' e'huag'taj "Menok-bahua". Opuđtaj Diosa diga' castiga magka'dik mo'epone. Bakpak batikhue'da e'ika'yo yanhuati'. Ken ta'akyo castiga a'magkaya'po toto'taj kenpa'ti toto'en huata'moneritaj Diosa o'nigka'de. ⁴² Aypota' ee'tada yokhue' o'ne'uyne. Maymaya' ea'tada yokhue' o'ne'uyne. ⁴³ Nogbayo e'huae'te huatay' yokhue' o'ne'uyne. Yudtaj toehue' ee'te yokhue' o'ne'uyne. Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te do'taj ta'huade'ue' o'ne'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy. ⁴⁴ "Ehue' ontaj e'kusitokte tiahua'yhue'da maymaya' ea'te tiahua'yhue'da o'na nogbayo e'huae'te kenpa'ti yudtaj toehue'

ee'te kenpa'ti dakhue'da ee'te huabakuda' jakyo ee'te tiahuahue' o'e'uyne. Konigepo ontaj tihuapokhue' o'e'uy, Huairi." Ope'topen huakupopak-eria do'taj mona'apone. ⁴⁵ "Inomey do'hued huama'buy do'hued huaknopoe'eri huairihue'da kenpa'ti konig pai'da e'ne'tada batihuapokhue'da mo'ika'uynok konigepo do'tada konig tihuapokhue' o'nuyne. Buttida ij-jay." Ijmana'apoy. ⁴⁶ Kenomey ope'topen huakupobo'eri Diosen casti-gayo kenpa'da o'nokbahua'apo. Kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Diosen 'uruda huakika'eri kenpa'da Diosere on'noeonhuahuika'apo. — Jesúsa oro'taj mona'uyne.

26

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Kenpa' aya'da Jesúsa oro'taj mona'depo nogdakon mona'po:

² —Eme'tekenta' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'epo, mo'nopoene. Do'taj cruzte kan'arake'po judío huairitaj nog-bokereka'tida me'bahuaya'apone — Jesúsa mona'uyne.

³ Jesúsa kenpa' ea'te sacerdote, Moisésenba' huamanmadika'eri, judío huairitone', Caifás sacerdote huairien jak kurute on'kupopakuyate.

⁴ Keya' monig Jesústaj iregireg o'totiakapet kenpa'ti monig o'arakapet on'batia'pakuyate.

⁵ —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiyapo 'utta'da boy'dik mo'epone. —Judío huairia on'batia'pakuyate.

Ettone' 'uru'huieqda huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uy.

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ E'si'dakseta' Simóntaj on'dikka'uyate. O'si'dakya'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús ee'te ⁷ ettone'a Jesústaj o'huahua'po huid yerepu'te 'uru'huieqda huasihua'j huakka'teda ee'tada o'tohua'uy. Jesús huabape' kutopate e'huadte 'uru'huieqda huasihua'j o'kutioy'uy. ⁸ Sue'ada Jesúsen huanigpeika'eria e'kutioy on'tiahua'ydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy. ⁹ Onjoyhued ee'nayo huakka'teda bahuaya'dik huakupe pai'da aratbuttaj bayokdik o'eay'nig'a. — Huanigpeika'eria nopoehue' o'nepo on'da'uy.

¹⁰ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne.

¹¹ Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Donayo opudere ehue' ijika'apoy.

¹² In huasihua'j be'tioyne do'hued huaso' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. ¹³ Do aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo. —Jesúsa mona'uyne.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Doce Jesúsen huata'moneri o'nepo nogtida Judas Iscariote e'eada o'bakhua'uy. Judío sacerdote huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.

¹⁵ —¿Jesús opudtaj e'yoknayo meniga' huakupe do'taj yokdik o'ne? — Judasa sacerdote huairitaj o'mana'uy. Ken Judastaj treinta plata huakupe

on'yokuyate. ¹⁶ Huaboa'da Jesús'taj sacerdote huairitaj monig ijbayokapet Judasa o'nopo'e'uyate.

Kene'huaya' Jesúsere on'bape'uyate.

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Ken huame'noe judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta huakkuru huame'noe o'uy. Oro' Jesús'taj o'huahua'po,
—¿Meya' fiesta aypo manhuada'dik o'eapo? —Jesús'taj ona'uy.

¹⁸ —Jerusalényo yanhua'. Huabokerektaj bo'huahuayapet, “A'ti ijbueyapoy. Q'nen jakyo do'hued huanigpeika'eriere fiesta aypo o'bape'apoy. Huamanmadika'ería oa'.” Ken huabokerektaj ya'nonati'. —Jesús'a mona'uyne.

¹⁹ Kenda Jesús'a mona'nig oro'a o'ka'po fiesta aypo o'manhuada'uy.

²⁰ Esikde'te Jesús doce huanigpeika'eriere kutopate o'epo ²¹ o'bape'po,
—Judío huairia do'taj kadarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Buttida ijJay. —Oro'taj Jesús'a mona'uyne.

²² Ken huaboa'da suhue'nada o'uy oro'. Noga noga Jesús'taj ona'po:

—Doapi' o'yokapetpi', Huairi. —Oro'a noga noga ona'uy.

²³ —Ke'na doere aypo huabape'te o'bape'denig'a ke'nada judío huairitaj me'bahuaya'apone. ²⁴ Konig Apagba'te oa'ika' do'taj ogka'aponiga ke'na me'bahuaya'apone. Kentaj ke'ponada o'eapo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'uyunayo huadakda o'eaynig'a. —Jesús'a oro'taj mona'uyne.

²⁵ —Do'huapi' o'bahuaya'apetpi'. —Jesús'taj Judasa nama'da ona'nig'a ke'na judío huairitaj o'yokapo.

—Ee' o'na o'bahuaya'apone. —Jesús'a Judastaj ona'uy.

²⁶ O'bape'po Jesús'a pan o'badapdo, “dakiti Dios” oa'depo o'posakea'po oro'taj bo'yoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Oro'taj mona'uyne. ²⁷ A'timon vino huamái'pu' o'toepo “dakiti Dios” ona'depo oro'taj bo'yokpo,

—Opud aya'ada yan'mai' ²⁸ Do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Huaboa'da ijJay. Opudtaj a'nopo'e'aya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. ²⁹ A'ti in vino mayhue' ijika'apoy. Nogok do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eria huaboa'da en'nigpeikade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesús'a mona'uyne.

“Jesús'taj jokiahue'ya ijJey.” Ia'apone Pedro. Jesús'a ona'uy.

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Diostaj e'batadi'kea'de' huakka' jak Jerusalénya' o'norokdepo ote' Olivosyo sikyo o'hua'uy.

³¹ —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone. “Oveja huamatog'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo.” Apagba'te kenpa' oa'. ³² Nogok huakudaka'da e'eada ijnoyhuaddeapoy Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. Opud ta'pota' bo'tiakapone. —Jesús'a oro'taj mona'uyne.

³³ —Nogomey bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' ijjeapoy. —Pedroa Jesús'taj ona'uy.

³⁴ —Oyda in sikyo huatahuaj sipoghued “Jesús'taj jokiahue'ya ijJey.” Bapa'a' ia'apone. Buttida ijJay. —Jesús'a Pedrotaj ona'uy.

³⁵ —Ehue' onere bueydik ee'pi' "Jesústaj jokiahue'ya ijje'y," ahue' ijjeapoy. —Pedroa ona'uy. Oro' Jesúsen huanigpeika'eria konigti aya'ada ona'uy.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús oro' ke'nen huanigpeika'eriere okye'uy.

—Inteda yan'bahuadti'. Ayo a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

³⁷ Pedrotaj kenpa'ti Zebedeoen botta' huasi'po Juan Jacobotaj o'batohua'depo Jesús huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,

³⁸ —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyoda men'nige'. Doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁹ Ken Jesús nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

—Do pai'da nopo'ehue' kae'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pakpo megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

⁴⁰ Ken Pedromeytaj o'bahuahua'po en'batayte o'bahuahuay'uy.

—Nogoratipi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'ene. ⁴¹ Nama'da kahue' a'eya'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴² Onte'ti a'tiona'pakya'po adyonda o'bakhua'uy.

—Do'huada pai'da e'nopo'eta' pakhue' ijje'y. Kenpa'ti e'bueya't pakhue' iijenok konig kenda on ipaknok bueydik a'ey', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakondepo ⁴³ onte'ti huanigpeika'eritaj o'bahuatiakuy. Entayte o'bahuahuayato'uy. Taytaya' ijjay. Huakka' o'da'nok.

⁴⁴ O'bakhua'depo bapa'a' o'tiona'pakuyate. Konigti o'tiona'pakuyate. ⁴⁵ Ken o'tiona'pakondepo huanigpeika'eritaj o'bahuatiakpo,

—Oyitiye'yo yan'huedti', yan'tayti'. Oy dakhuea' huaka'eritaj do'taj men'bahuaya'ne. ⁴⁶ Yan'mabo' monhua'. Ke'na men'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas o'tiakde'uy. Jesúsen doce huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbeduyate. Sorotataen siroenpa noga hueypa on'totiakpo on'batiakbeduyate. Sacerdote huairi judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbeduyate.

⁴⁸ —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eri tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokije'po kenpa' o'mana'uyate.

⁴⁹ Ken Judas Jesústaj o'huahuato'po,

—Ijtiaki, Huamanmadika'eri, —ona'depo o'buyukuy.

⁵⁰ —¿Katete i'tiak huadi'? —Jesúsa ona'uy.

Nogomeya Jesústaj on'ta'koyato' on'tohua'uy.

⁵¹ Ken nogtiada huanigpeika'eria siroenpa o'toepo sacerdote huairien huana'aj o'pesodoktegy.

⁵² —Siro yakuda'. Kenomey kenpa'ti siroa ogka'po siroa mabueydik o'eapo. ⁵³⁻⁵⁴ Setenta mil Diosen huata'moneri sorotataj menigta'mona', pag. Oyedda do'hued Apag Diostaj tiona'pakdik ijje'ayetnig'a, kenda

e'tiona'paknayo idada menigta'monayetnig'a inomey do'taj tohua'dik o'ne. Apagba'te oa'ika'nok kenpa'tiona'pakhue'dik ijje. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. ⁵⁵ Kenoka' huakka' aratbuttaj:

—Konig huiyokda huabere'eritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika'. Konigti do'taj on'huatiakbedne. Siroenpa mo'toepo hueypa mo'toepo do'taj on'huatiakbedne. ¿Mena'po? Diosen jakyo aya'da huame'noe ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne. ⁵⁶ Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate. Konigda opud do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uy. Eade'te oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj okmamon'uy.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Caifáste on'tohua'uyate. Caifás sacerdoté huairitone' o'ika'uy. Caifásen jakyo aya' judío huairi on'kupopakbeduy. ⁵⁸ Pedronayo adteda Jesústaj o'ta'hua'uyate. Sacerdote huairien kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo sorotataere o'huadonhua'po, Jesústaj menpa' yanogka'apet o'nopoepo a'tiahuaya'po o'huadonhua'uyate.

⁵⁹ Sacerdote huairiere huatone' huairiere kenpa'ti aya'da nog judío huairi ogkupopakpo, “Jesúsa dakhuea'da o'ka'.” “Jesúsa nama'da oa'.” Be'api' kenpa' a'huaya'po o'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuy. ⁶⁰ Huakka'da nama'da huaa'eria da on'huaa'nig'a “Dakhuea' o'kika', bueydik o'e.” Ahue'dik o'nuy. Ta'pote botta' nama'da huaa'eria on'huaa'po,

⁶¹ —“Diosen huid jaktone'taj sakdik ijje. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijje.” Jesúsa oa'uy. —Kenpa' nama'da huaa'eria on'huaa'uyate.

⁶² Kenoka' sacerdoté huairi o'bodpo Jesústaj

—¿O'na menpa' baa'tokhue' i'e? ¿Kenda inomey ontaj bo'huaa'ne buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairia Jesústaj ona'uyate.

⁶³ Jesúsnayo sohuata' a'tokhue'da o'uyate.

—Diosnayo o'noeonhuahuika'. Diosa mepeika'ne do'taj buttida ona'dik mo'ene. ¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosen Huasi'po i'e? Mena'. —Sacerdote huairia ona'uyate.

⁶⁴ —Ee', Cristo ijje. Diosen Huasi'po ijje. Do'taj Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudyó do'taj on'tiahuayapone. Dios teyda o'e. Ke'nen huada'kopen ijje po kurudya' e'sihuiya' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa huairitaj o'mana'uyate.

⁶⁵ Konig judío aratbuta ogkika'uyate on'diaypo yudtaj on'huisika'. Ke'na sacerdoté huairi Jesústaj o'peedepo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate.

—In huabokereka Dios ijje nama'da o'nopoepo dakhuea'da oa'. Nogiti dakhuea' huaa'eritaj e'peeta' pakhue' o'ey. Diostaj dakhuea'da oa'nigtaj opuda mo'peene. ⁶⁶ ¿Menpa' mo'nopo'e? —Sacerdote huairia nog judío huairitaj o'mana'uyate.

—Dakhuea'da oa'. Bueydik ka'e'. —O'nona'uyate.

⁶⁷ Jesúsen huakoktaj on'tisupue'uy kenpa'ti Jesústaj on'tuktukuy kenpa'ti Jesúsen huakoktaj on'pebas'uy.

⁶⁸ —¿Ontaj Diosa e'ta'monuy'nayo be'a huaboa'da betuktuk ke'na yaa'? —Jesústaj o'nona'uyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijje.” Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Kenoka' jak kurute Pedro e'huadte mune'yo huanaba'a o'huahua'depo, —Jesús Galileayo huag'eriere i'huae'ika'uyate. —Pedrotaj mune'yoa ona'uyate.

⁷⁰ Aya'ada enpee'te,

—Ehue'. Katea' i'et nopog'hue' ijje. —Pedroa oa'uyate.

⁷¹ E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te noga ettone'a o'tiahuaydepo, —Jesús Nazareteriere ken kenpa'ti o'huae'ika'uyate. —Pedrotaj o'huaa'uyate.

⁷² —Ehue'. Kenbokerektaj jokiahue'ya ijje. Buttida ijay Diosapi' o'nopog. —Onte'ti Pedroa oa'uyate.

⁷³ A'timon nogomey meyo'hue'da o'nepo Pedrotaj on'huatiakpo,

—O'na Jesúsen huanigpe'ika'eri i'epo konig Galilea huag'erien hua'a ia'ne. —Pedrotaj o'nona'uyate.

⁷⁴ —Kentaj jokiahue'ya ijje. Buttida ijay. Buttida ahue' ee'nayo dakhuea'da do'taj kagke'. —Pedroa o'mana'uyate.

Kenpa' ea'te huatahuua o'sipogde'uyate. ⁷⁵ E'sipogde'te “Oyda in sikyo huatahuua sipoghued, 'Jesústaj jokiahue'ya ijje,' bapa'a ia'apo.” Jesúsa mename'nig. Pedro huaboa'da okkahuehue'da onte'ti o'noponpo o'orokdepo pai'nanada o'huikuyate.

27

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Emede'te monig Jesús bueydik o'epo aya' sacerdote huairia aya' judío huatone' huairia on'batia'pakdepo on'nopog'uyate. ² Jesústaj on'tinukupo on'tohua'po Poncio Pilato Romano gobierno huairitaj on'yokuyate.

Judas o'buey'uyate.

³ Judas huakupete Jesústaj judío huairitaj o'bahuayame'te. Jesús bueydik o'epo Judas huaboa'da o'nopogdepo huaboa'da o'nopo'korea'uyate. Treinta plata huakupe sacerdote huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj onte'ti a'batahuaya'po o'tohua'po,

⁴ —In huabokerek dakhuea' kahue' o'uy. Kenpa'da huadak o'kika'uy. Opuda kan'arake'po on'yokme'ne. Kenpa' ijka'po dakhuea'da ijka'mey. —Judasa huairitaj o'mana'uyate.

—Kenda e'peeta' pakhue' o'ey oro'nayo. —Huairia Judastaj o'nona'uyate.

⁵ Diosen jakyo Judas plata huakupe barakte o'endepo o'orokuyate. O'hua'depo e'bia o'huerenpitinukupo huata' o'oroa'po o'buey'uy.

⁶ Sacerdote huairi huakupe on'edepo,

—Huabokerektaj e'arak huakupe o'enok Diosen huakupe huantog'yo in huakepe kudahue'dik o'ene. —Huairia oda'uyate.

⁷ Nogok huayahuaya on'batia'pakpo,

—Mamasot huadari in huakupete mon'bake. Keyoda esoeritayo'da bakubarakka'dik o'nika'apo. —Huayahuaya on'batia'pakuyate. ⁸ Ken huakupe Jesústaj kan'arake'po o'bahuaya'uyunig ken huadari on'bake'uy. Mimi huadari o'e. Aratbuta on'batia'pakika'apo. ⁹⁻¹⁰ Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Judío Huairia konigda ogka'de'uy. “Ken treinta plata e'huatitotiak huakupe konig Dios Huairia oa'uyunig mamasot huadari yan'bakepet.” Jeremías o'madoya'uyate. Kenda judío huairi ogka'uyate.

Pilato gobierno huairitaj Jesúsa huakpote o'nigbo'uyate.
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

11 Kenoka' Pilato gobierno huairite Jesústaj on'tohua'depo,
—¿Judíoen gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa ona'uy Jesústaj.

—E'e' kenda ia' kenda ijjeý. —Jesúsa ona'uy.

12 —Jesús dakhue'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'ka'. —Judío huairia Pilatotaj on'huaa'uyinig'a. Jesúsanayo baa'tokhue' o'uy.

13 —Ontaj dakhuea'da bo'huaa'ne. O'na soata' i'ene. ¿Menpa' i'pee? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

14 Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy. Pilato kenpihuay Jesústaj huakka' oknopoen'uy.

Jesústaj yan'arakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uy.
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

15 Ken fiestate gobierno huairia nogtatida huabakudá' jakyo huæ'eritaj o'maoroka'ika'. Kentaj aratbuta o'noktie'ea' gobierno huairia o'oroka'ika'.

16 Kenoka' Barrabás huabakudá' jakyo o'uyate. Dakhuea'da huaka'eri o'e aya'ada on'noppe'uy. 17 Huakka'da en'bakupopakde'te,

—¿Huabakudá' jakya' e'orokata' be'taj bo'pak Barrabástaj Jesústapi'? Jesús opuden Cristo o'e. —Pilatoa o'mana'uy.

18 Judío huairi Jesústaj digda on'huahuaypo menigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uy.

19 Kenoka' Pilato huairi apon huahuadte o'huadde “Jesús huadakda o'e. Bueydik o'e. Ahue' yae'. E'bayorokte kentaj pai'da yoknopo'unhuahuay.” Pilatotaj behuaati' Pilatoen huatoeá o'mana'uyate.

20 —“Barrabástaj yaoroka'. Jesústaj ya'darak.” Pilatotaj ya'nona'. —Sacerdote huairia kenpa'ti huatone' huairia huakka' aratbut egkupopakte on'eretpakpo on'mana'uy.

21 —Botta' o'nenok. ¿Be'tataj ijjoroka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uy.

—Barrabástaj. —O'nona'uy.

22 —¿Jesús opuden Cristotaj monig ijka'apo? —Pilatoa o'mana'uy.

—Hueypa cruzte yaarak. —Aya'ada o'nona'uy.

23 —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uy.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uy.

24 Do'taj peehue' o'nepo kenpa'ti aratbut digá'da o'nokoynok. Pilato o'nopondepo, “Hue'ey yatotiak,” ona'po aya'ada en'tiahuayte o'ba'koyopo,

—In huadak huabokerektaj e'arakta' pakhue' ijjeý. Donayo dakhuea' kahue' ijjeý. Opud bo'paknok ijjarakapoy. —Pilatoa o'mana'uy.

25 —Kentaj ya'darak nama'da ea'nayo oro' kenpa'ti oro'ensi'po pai'da o'nopo'epo. —Aya'ada o'nona'uy.

26 Kenoka' Pilato Barrabástaj o'oroka'uy. Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a en'bitbitde'te Pilatoa sorotata'taj o'bayokuy. Hueypa cruzte kan'arake'po o'bayokuy.

27 Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. 28 Ken Jesúsen huaok o'nokkiroka'po ayagdakon huaok on'ota'po. (Ken konig gobierno huairiayo da on'otika'nig.)

29 Kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po kenpa'ti hueypa huada'kopen on'ba'pada'uyate. Kenpa' o'nogka' depu huikudate on'tihuadpo,

—I'tiak judíoen gobierno huairi. —Nama'da sorotata'a on'tierikpo o'nona'uyate.

³⁰ Kenpa'ti on'tisupu'uyate. Hueypa on'toepo ogkubitbituyate.
³¹ Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.
(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Jerusalén huakka' jakya' on'toörökdepo Cirene huakka' jak huæ'eri Simóntaj on'de'uyate. Sorotataa o'nona'nok Jesúsen hueypa cruz Simóna o'tohua'uyate.

³³ Ken Gólgota ote' onokye'uyate. Gólgota aratbutenjate huakuai' ote'.
³⁴ Keyo sorotataj Jesústaj vino pai' on'yokuyate. Monigti ya'etapo suhuigda o'maypo nogiti mayhue' o'uyate.

³⁵ Sorotataj Jesústaj hueypa cruzte on'betandepo be'a ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopoeya'po huid okmo o'nene'uy. Kenda Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenig kenda ogka'uy. ³⁶ Kenoka' Jesúsen huaso' a'tiokaya'po on'huad'uyate. ³⁷ Huaku kutapen huemeyente "In Jesús o'e. Judío aratbuten gobierno Huairi o'e." On'madoya'uyate. Konigepo bueydik o'e on'nopoe'uyate.

³⁸ Kenoka' botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen nogtaj ope'topen on'mabeta'uyate. ³⁹ Judío aratbut on'pokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uy. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,

⁴⁰ —"Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy." Iame'ne. O'na bueyhue' a'eya'po huata' yatihuapok. O'na Diosen Huasi'po ee'nayo cruzya' yahuarak. —Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj o'nona'uyate. ⁴¹ Sacerdote huairia Apagba' huamanmadika'eria fariseo huamanmadika'eria huatone' huairierea kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da o'nona'po:

⁴² —Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a'eya'po tihuapokhue'dik o'e. Israel aratbuten huairi ee'nayo hueypa cruzya' kahuarake'. E'huaraknayo kentaj oknopoika'dik o'eapoy. ⁴³ Diostaj oknopoekok kenpa'ti "Diosen Huasi'po ijjej." Jesús'a oa'uynok Diosa daka' Jesústaj e'paknayo bueyhue'dik kae'po katihuapoke'. —Judío huairia Jesústaj on'huaa'uyate.

⁴⁴ Huabere'eriere Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

Konig Jesús o'buy'uyate.
(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Tokhuada' e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkiregda o'uyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate. ⁴⁶ Kenteda niokpo e'huadted,
 —Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate:

—¿Mena'po do'taj me'enonne, do'hued Dios? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate.

⁴⁷ Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'peedepo,
 —In huabokerek Eliaskudaktaj o'nokoy. —On'mana'uyate.

⁴⁸ Nogbokerektida ida o'ketpo apon esponja o'totiakdepo vino pai'yo o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.

49 —A'ti, Elías a'tihuapokya'po yatiakapetpi' a'tiahuaya'po mon'nige. —Nogomeya on'mana'uyate.

50 Onte'ti Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate. 51 E'bueyonde'te Diosen huid jakyo konig tela pēgtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. Huadari o'iyig'uy. Huidtone' o'sakuy. 52 Huakka' kubarak' o'bakhuiead'uy. Huakka' Diosen huaknopog'erikudak on'manoyhuadon'uyate. 53 Bapa'me'noe e'pokonde' Jesús e'noyhuadde'te huaknopog'erikudakkon kubarakya' on'maorokon'uyate. Diosen huakka' jakyo Jerusalényo on'kudon'uyate. Keyoda huakka'da on'batiahuay'uyate.

54 Kenta' sorotataj sorotataj capitánere Jesús taj huatioka'eri huadari e'iyeg kenpa'ti nogpa' nogpa' ee'te on'tiahuaydepo huakka'da on'mepukpo, —In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —On'batia'pakuy.

55 Kenpa'ti keyoda huakka' ettone' on'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ettone' Galilea huadaribaya' Jesús taj on'ta'hua'ika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uy. 56 María Magdalena kenpa'ti María Jacoboen Joséereen huaye kenpa'ti Zebedeoen huasi'poed huaye keyoda o'ne'uyate.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 Ken e'sikonyakte José huakka'da huamatog'eri huairi o'tiakuyate. José huakka' jak Arimatea huag'eri kenpa'ti Jesús taj huanigpeika'eri o'epo 58 Pilatotaj o'huahua'depo, “Jesúsensō' beyok.” Ona'nok “Jesúsensō' José taj yan'yok.” Pilatoa o'mana'uyate. 59 José o'so'toepo yereda telaa o'so'tihuiyigdepo 60 Joséen huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate. Ken kubarak akbopete huaboro' huid o'tinokbetandepo o'hua'uyate. 61 Joséen kubarak meyhue'da María Magdalena nog Maríaere on'huadpo on'tiahuay'uyate.

Jesús kubaraktaj sorotataj on'tioka'uyate.

62 Eme'te sábadote sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere Pilatotaj on'huahua'po,

63 —“Bapa' huame'noe e'pokte onte'ti ijnoyhuadapoy.” Ke'na da huaa'eria bueyhued o'epo oame', okkahuehue' o'ey, huairi. 64 Ke'nen huanigpeika'eri yan'huahua'po yan'so'bereapetdapi' “E'bueytada Jesús o'noyhuadde.” Aratbuttaj yan'mana'apet. Kenpa' egka'nayo dakhue'da e'dik o'epo. Diga'da aratbut nama'da yanoknopog'apetpi'. Konigepo bapa'a' huame'noea' kubaraktaj daka' yan'tioka' yamana'. —Judío huairia Pilatotaj o'nona'uyate.

65 —Inomey sorotataj yan'batohuati'. Daka'nada kubaraktaj yan'tioka' yan'manati'. —Pilatoa o'mana'uyate.

66 Ken on'bahua'uyate. Kubaraktaj a'tiokaya'po, huaboro' huid teyda o'nokbettinuku'uyate. Kenpa'ti sorotataj kan'tioke'po sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere on'maenonpo on'bakhua'uyate.

28

Jesúsa huakudaka'da, e'eqada o'noyhuaduyate.

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te María Magdalena nog Maríaere kubarakyo a'tiahuaya'po on'hua'uyate. 2 Kenoka' diga'da huadari o'iyeg. Diosen huata'moneri kurudyá' o'huarakonpo kubarakyo o'hua'po boro' huid huanokbet

okpokorea'depo huaboro' huidte o'huaduyate. ³ Ke'na jeynada konig ojbed. Ke'nen yudtaj keregnanada o'uy. ⁴ Sorotataj on'tiahuaypo diga'da on'me'pukuyate. Konig e'bueyonig on'bahued'uyate. ⁵ Ettone'taj:

—Okme'pukhue' mene'. Jesústaj bo'ukne ijnopoy kentaj hueypa cruzte o'darakme'te. ⁶ Iyo ehue' o'e. O'noyhuadonde. Ken konig mona'uyne. Yan'tiak. Kente on'huedame'te yan'tiahuay'. ⁷ En'tiahuayde te ida yanhuati'. Jesúsen huaknopoe'eritaj yan'bahuahuati', "Huabueya'da o'eme'nig'a o'noyhuadonde. Huakkuruda Galileayo o'hua'apo opud huahued. Keya' bo'tiahuayapone." Kenpa' huaknopoe'eritaj yan'manati'. Kenpa'da ijjay. —Diosen huata' moneria ettone'taj o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' idada on'hua'po on'durugpakonpo kenpa'ti on'me'pukudpo on'bahua'uyate. Huaknopoe'eritaj a'mana'toya'po on'baketonhua'uyate. ⁹ Ida Jesúsa o'madejpakuyate. "Ijtiaki." Oa'uyate. Ettone' Jesústaj on'huahua'depo Jesúsen hua'itaj di'da o'nepo on'bpaduyate kenpa'ti

—'Urua' nanada Diosen Huasi'po i'ika'. —O'nona'uyate.

¹⁰ —Me'pukhue' yane'. Do'hued huama'buyte yanhua'. "Galileayo yanhuati'. Keyoda Jesústaj bo'tiahuayapone." Yan'manati'. —Jesúsa ettone'taj o'mana'uyate.

Kenda sorotataj on'batia'pakato'uyate.

¹¹ Ettone' en'huade'te sue'da sorotataj kubarak huatioka'eria Jerusalén huakka' jakyo on'hua'uyate. Ayoda judio sacerdote huairitaj aya'da kenda on'tiahuaydepo on'manbatia'pakato'uyate. ¹² Kate o'kapoy e'nopoe'ta' on'pakpo huatone' huairitere on'batia'pakuyate. On'nopodepo huakka' huakupe sorotataj on'bayokpo,

¹³ —Sikyo e'tayte Jesúsen huaknopoe'eria on'tiakpo Jesúsen huaso' on'berepo on'tohuate. Nama'da yan'batia'pakti'. ¹⁴ Kenda gobierno huairi e'peenayo oro' opudtaj o'tihuapokpo huairitaj o'batia'pakapoy. Opudtaj menpa'ogkahue'dik mo'eapone. —Judio huairia sorotata'taj on'mana'uyate.

¹⁵ Ken sorotataj huakupe on'baedepo on'hua'uyate. Kenpa' huairia on'mana'nig on'batia'pakonhua'uyate. Konigepo oy kenpa'ti Jesúsenso'taj Jesúsen huaknopoe'eria on'bere'uyate. Judio nama'da on'batia'pakika'.

Once huaknopoe'eritaj Jesúsa o'mana'uy.

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ken ote' Galileayo Jesúsa o'dikkame' oro'a Jesúsen once huaknopoe'eri o'hua'uy. ¹⁷ Jesústaj o'tiahuaydepo "'Urua'da i'e. Diosen Huasi'po i'e." Jesústaj o'nona'uy'nig'a nogte Jesústaj okiogkahue' o'nuy. ¹⁸ Jesúsa oro'taj o'huatiakdepo,

—Diosa mena'nok aya'tada kurudyopi' huadarieretapi' mata'mona'dik ijje. Aya'ada do'taj nigpeedik me'nika'apone. ¹⁹ Yanhuati'. Aya' aratbuten huadaribayo yanhuati'. Do'taj kanoknopoe'po daka' yan'manmadikikati' kenpa'ti Apag Diosa o'paknok do ijpaknok Diosen Nokireg o'paknok bautiza yan'magkikati'. ²⁰ Aya'da ijmana'nig nigpeika'dik mo'ene yan'manikati'. Kenpa'da opudere aya'da huame'noe ijjeonhuahuika'apoy. Kene'huaya' huame'noete onte'ti opudere ijjeonhuahuika'apoy. —Jesúsa mona'uyne, ken.

SAN MARCOS

Marcosa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan Bautistaa Diosen huadak hua'a o'mana'onhuahua'uyate.

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Jesucristoen huadak hua'a huaboa'da on'nigmadoya'ne. Jesucristo Diosen Huasi'po o'e.

² A'nennada Isaías Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

Ontaj oknopog'e'dik ka'ne'po onte huakkuruda do'hued huata'moneritaj ijta'mona'apoy sion. Diosa ona'uyate. ³ Sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'apo. "Yan'nopo'korea'. Huairi e'tiakde'te daka'da a'eya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'." Utta'da o'mana'apo.

Kenda o'madoya'uyate Isaíasa. Juan Bautistataj o'timadoya'uyate.

⁴ Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Juana bautiza o'magkika'po, "Diosa dakhuea' e'ka' kakkahue'po yan'nopo'korea' Diostaj bautiza megke'." Juana aratbuttaj o'manika'uyate.

⁵ Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'nanada aratbut on'huahua'uyate. Huakka' Judea huadari huag'eri huakka' Jerusalényo huag'eriere Juantaj on'huahua'uyate. "Dakhuea'da ijkikamey. Bekkahuea' Dios." Enade'te Jordánhueya' Juana bautiza o'magka'uyate.

⁶ Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak baka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'bpika'uyate. Asigku o'minika'uyate.

⁷ O'mana'po:

—A'ti Diosen Huairi bo'huatiakdeapone. Do'hua e'manikade'te bo'huatiakapone. Kennayo huakhuairinanada teynanada e'gada do'huataj ehue'da ijje'y. Huairinanada o'enok ke'nen huanaba' ehue'dikda ijje'y.

⁸ Hue'eya opudtaj bautiza o'nogka'ne. Ke'nanayo Diosen Nokirega' bautiza mogka'apone. —Juan Bautista o'mana'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Kenoka' Galilea huadaribaya' Nazaret huakka' jakya' Jesús o'tiakuyate, Jordánhueya' Juana bautiza ogka'uyate. ¹⁰ Jesús huahueya' e'behuikde'te ida kurud konig akbogpe okhuikepo, Diosen Nokirega' daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot Jesúsá Diosen Nokiregtaj e'tiahuayte o'tikotpo:

¹¹ —On do'hued huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesústaj toto'a o'dikdikuyate.

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Dios Nokirega' Jesústaj o'ta'mona'uyate.

¹³ Ken, sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huame'noe o'eonhua'po dubayo huag'eriere o'nepo. Toto' huairia Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. E'dikdikde'te Diosen huata'moneri aypo on'yokuyate.

Galileayo huaboa da huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ken Herodes huairia Juantaj huabakuda' jakyo e'kudade'te, Galilea huadariyo Jesús o'hua'uyate. Dios Huairitaj huadak hua'a huaboa da o'manmadika'uyate.

¹⁵ —Oyedda Dios huairi o'tiakdenok, dakhuea' bokika'nig yan'no'porea', Diosen huamanopo'yarea'eritaj yanoknopoika'. —Jesúsa o'manika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Jesús huaboro' e'pog Galilea akta'bogpete o'hua'epo Simón huama'buy Andréstere o'batiahuay'uyate. O'nokjene'uyate. Huakjene'eri o'ne'uy. E'nokjene'te o'batiahuay'uyate.

¹⁷ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁸ Idada huakjene' kenpa da o'nenanpo Jesúsere on'hua'uyate.

¹⁹ Adyonda o'hua'edepo Jacobotaj huama'buy Juantere Jesúsa o'batiahuay'uyate. Jacobo huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'nuyate. Kusi'petone'yo o'nepo huakjene'taj on'to'ka'po, ²⁰ "Monhua', do'taj me'nigpeika'." Jesúsa e'manade'te hua'oj Zebedeo huanaba'tere o'nenonpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Dakhue' nokirega huabokerektaj o'nopo'to'e'uyate.

(Lc. 4.31-37)

²¹ Ken Capernaum huakka' jakyo o'nokye'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaitake' jakyo Jesús o'kuddepo, o'manmadika'uyate. ²² Moisésenba' huamanmadika'eri konig huairi daka' manmadikahue' o'nika'nig'a Jesúsna'yo konig huairitone' urua'nanada o'manmadika'uyatenok, "kenpihuay" aratbut oda'po on'mepuke'uyate. ²³ Judíoen huaitake' jakyo dakhue' nokirega huabokerektaj o'nopo'toenok 'utta da ona'po:

²⁴ —Mena'po oro'taj dakhuea' egka'ta' i'pak Jesús Nazaret huage'eri. Mena'po oro'taj a'maenya'po o'huatiak. Ontaj okia'ne Diosen huadakda nogsi'potida i'ene. O'nopoey. —Kenbokereka Jesústaj 'utta da ona'uyate.

²⁵ —A'pakhue' yae'. Huabokerektaj yakorok, nokireg. —Jesúsa ona'uyate.

²⁶ Nokirega o'iriga'po o'sagkia' depo okhua'uyate.

²⁷ Aya'ada on'tiahuayo,

—Kenpihuay on'nopepo urua'nanada o'manmadika'. Konig huairitone' ighua da o'mana' nok dakhue' nokireg on'nigpeepo o'nokorok. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.

²⁸ Idada Galilea huadaribayo nogyo nogyo Jesúsa urua da o'kika' on'manbatia'pakika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ken judíoen huaitake' jakya' o'norokdepo Jesús Simónen Andréstere jakyo Jacobo Juanere o'hua'uy. ³⁰ Simónen huasu' o'digpakpo, onpahue-duyate. "Simónen huasu' o'digpak." Jesústaj o'nona' nok. ³¹ Jesús Simónen huasu'taj o'huahua'po, o'ta'kuypo o'boda'uyate. E'digpak o'ta'huitato'po aypo o'manigmanhuada'uy.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesús'a o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² E'sikde'te huakka'da dakhue' o'nenok aya'tada Jesús'te on'batohua'uy. Nogomeytaj dakhue' nokirega on'manopo'toenok Jesús'taj on'batohua'uy. ³³ Huakka' jakya' aya'ada akbogpete on'kupopakuy. ³⁴ Huakka'tada Jesús'a o'bayarea'uy. Huakka' toto'taj o'maken'uy. Toto' Jesús'taj okia' nok "Diosen Cristo q'e ahue' yane'." Jesús'a toto'taj o'mana'uyate.

Galilea huadaribaya' Jesús'a o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Ken, meahuedda o'mabo'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jesús o'hua'uyate. Keya' Diostaj o'tiona'pakuyate. ³⁶ Simónomey on'tahua'po, ³⁷ on'huahuaydepo, —Aya'ada bo'ukne. —O'nona'uyate.

³⁸ —Nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a a'manbatia'pakya'po jitiakpo nogyo nogyo monhua'. —Jesús'a o'mana'uyate.

³⁹ Galilea huadaribayo nogyo nogyo o'hua'unhuahua'po judío aratbuten huaitake' jakyo o'manmadikika'po kenpa'ti toto' nokiregtaj o'maenika'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesús'a o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Huabokerek ke'poda o'so'setpo, Jesús'taj o'huatiakuyate. Huikudate o'tihuadpo,

—E'paknayo yarea'dik o'ene. —Jesús'taj ona'nok.

⁴¹ Jesús o'tinepahuiudpo, o'tibata'tepo, ona'po:

—E'yarea'ta' o'pakne. O'yareapone. —Ona'uyate.

⁴² Ena'te idada o'yaread'uyate. 'Uruda huaso' o'uyate.

⁴³ Jesús'a o'ta'mona'po,

⁴⁴ —Keyoj, Jesús'a be'yarea'ne mantia'pakhue' yae'. Huaso' e'yarea' ka'tiahuaye'po sacerdotete yahuati'. A'yarea'po konig Moisés'a o'mana'uyatenig ken konig yayokti'. 'Uhuapi' yayokti'. O'yarede aratbuta mo'tinopoapone. —Jesús'a ighua'da ona'uyate.

⁴⁵ Ke'nanayo o'hua'po Jesús'a be'yarea'ne aya'tada huaboa'da o'mantia'pak'uyate. Konigepo Jesús huakka' jak eretnopoyo mankuahue'dik o'epo sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'uy. Nogya' nogya' on'bahuatiakika'uyate.

2

Huabokerek e'ketpaktaj Jesús'a o'yarea'uyate.

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

¹ Sue'da huame'noe e'pokde'te Capernaum huakka' jakyo onte'ti Jesús e'tiakde'te "Jesús jakyo o'e." Huakka' jak huae'eria on'tipeepo, ² huakka'ada aratbut on'kupopakpo, jakyo ogkupopakpo kurutekon ogkupopakuyate. Akbogpete mente boahue' o'ne'uyate. Apag Diosen huadak hua'a Jesús'a o'manmadika'uyate. ³ Botta' botta' huabokereka huabokerek e'ketpaktaj o'nonokba'huadonpo on'totiakuyate. ⁴ Huakka'ada ogkupopaknok, menpa' ibodte huatotiakhue'dik o'nepo, jak kutayo on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek e'ketpak asukte enpahuedte aratbutnopote Jesús'taj huakokpen o'nonhwaraka'uyate. ⁵ Jesús'a o'yarea'apo o'noknopoenok Jesús'a o'nopopeo,

—Aya' Diostaj dakhuea' i'kika'uyatenig'a yokkahuea'po o'nopo'tihueke'ne, sion. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá ona'uyate.

⁶⁻⁷ Kenteyo sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo, “Menpa' in huabokerek Diostaj dakhuea' oa'. Be'a dakhuea' e'ka' ya'nopo'tihueke'. Diosayo'da nopo'tihueke'dik o'e.” Kenda huanopoya'da on'nopo'euyate.

⁸ Kenda Moisésenba' huamanmadika'eri huanopoya'da on'nopo'enigtaj Jesúsá o'nopo'epo,

—Mena'po huanopoya' kenpa' do'taj on'tinopo'e. ⁹ Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo yareahue'dik o'epo, “Yabod, atisuk yatohua' yahuati',” onahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. ¹⁰ Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik ijje' opudtaj a'manopo'e'aya'po, e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsá Moisésenba' huamanmadika'eritaj o'mana'po,

¹¹ —Yabo', asuk yat'epo, o'nen jakyo yahuati' ona'ne. —Jesúsá e'ketpaktaj ona'uyate.

¹² Aya'ada en'tiahuayte o'bodpo asuk o'udpo o'makorokon'uyate. Konigepo aya'ada,

—Kenpihuay, Dios huadakda o'e. 'Urunanada o'ka'. Ken konig a'nenda tiahuayhue' o'nika'uynig o'tiahuaydey. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuy.

Jesúsá Mateotaj “menigpe'epo beta'hua',” ona'uyate.

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ken onte'ti Jesús o'hua'po, e'pog akta'bogpete o'hua'uyate. Huakka'ada aratbut kentaj egkupopakde'te o'manmadikanhua'uyate. ¹⁴ O'pokonpo, Levítaj o'tiahuay'uyate. (Leví Mateo botta'dik on'dikka'uyate.) Leví Alfoen huasi'po gobiernoen huakupe huatabae' jakyo o'huaduyate,

—Menigpe'epo beta'hua'. —Levítaj ona'uyatenok Leví o'bodpo, Jesúsere o'hua'uyate.

¹⁵ Ken Levíen jakyo Jesúsere huakka'mon on'bape'po huakka' gobiernoen huakupe huatabae'eri huakka' dakhuea' huaka'erikon on'bape'uyate. Huakka'da ken konig Jesús'taj on'tahua'ika'uyate. ¹⁶ Dakhuea' huaka'eriere, Jesús o'bape' Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere on'tiahuaydepo,

—¿Mena'po huakupe huatabae'eri dakhuea' huaka'eriere o'bape'po Jesús? —Fariseoa Jesús'en huanigpe'ika'eritaj on'huaa'uyate.

¹⁷ Kenda Jesúsá o'mape'edepo,

—Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eritaj on'pakika'. Huadak huakika'eritaj “yan'nopo'korea',” a'manaya'po tiakhue' ijje'uy. “Yan'nopo'korea'po do'taj men'ningpe'ika'.” Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'ta' ijpakpo ijtiakuy. —Jesúsá o'mana'uyate.

“¿Mena'po o'nen huanigpe'ika'eria Dios kamape'e'po aypo bapehue' ehue' yanika'?” Jesús'taj o'nona'uyate.

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Nogok Juanen huanigpe'ika'eri Dios kamape'e'po aypo bapehue' e'nika'te, fariseo aratbutkon Dios kamape'e'po bapehue' e'nika'te sue'da aratbut Jesús'taj on'huatiakpo,

—Juanen huanigpe'ika'eri fariseokon Dios kamape'e'po bapehue' o'nika'. ¿O'nen huanigpe'ika'erinayo mena'po yan'bpika'? —O'nona'uyate.

19 —Huabokerek o'toepakapo, ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'bapika'. Ken huabokerekere e'ne'te huadi'a bapika'dik o'nika'. ²⁰ Nogok ken huabokerektaj en'baktohuade'te huadi'a pai'da e'dik o'nepo Dios kamape'e'po bapehue' o'nika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

21 —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o'ika'ne oro'omey aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuae'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'. Konigti konig adhuae'pane' ogkika'uynig nogiti kika'dik manahue' ijje'po huabo e'manmadikayo'da on'madika'ika'ne. ²² Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'e'po konigepo huabo vino sine' huebiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjonnayo o'huapoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'eapo. Konigti adhuae'pane' ogkika' nig kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpeika'po yag'kika'. Konigti konig adhuae'pane' ogkika'uynig nogiti kika'dik manahue' ijje'po huabo e'manmadikayo'da on'madikika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete Jesúsen huanigpeika'eria on'ogkupoktega'uyate.
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete ta'bayo Jesús o'hua'epo huanigpeika'erie' o'huae'uyate. Jesúsen huanigpeika'eria ogkusitokpo trigo on'ogkupaya'uyate.

²⁴ —Yatiahuary'. ¿Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete ogkupayahue'dik o'enig'a mena'po o'nen huanigpeika'eria yagka'? Dakhue'da ogka'. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

²⁵ —A'nennada David kenere huag'eri aypotaj o'nepo ogkusitokuyate.

²⁶ Diosen carpa jakyo on'kudonpo, Abiatar sacerdoté huairi e'ika'te Diostaj e'nighueda' pan on'tabapeduyate. Kenda pan be'api' bapehue'dik ee'tada ogka'uyate. Sacerdoteyo'da bape'dik o'nuyate. Menpa' kenda Apagba'te tiahuaryhue' o'ika'.

²⁷ Huabokerektehuapa' okmapie'ahuaddik ka'nike'po Diosa okmapie'ahuaddik huame'noe o'dikka'uyate. Huabokereka katepi' nogda nogda kiahue'dik yanika' a'manaya'po okmapie'ahuaddik huame'noe Diosa dikkahue' o'uyate. ²⁸ Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtiakuy. Okmapie'ahuaddik huame'noe Huairi ijje'. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

3

Jesúsa eba'po'ketpaktaj o'ba'yarea'uyate.
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Onte'ti okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Jesús o'kuduyate. Keyo huabokerek eba'po'ketpak o'uyate. ² “¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' Jesúsa ya'yareapo?” Fariseo on'nopo'epo, e'yarea'nayo, “Jesúsa dakhue' o'ka'.” Huaa'dik o'ey on'nopo'e'uyate. Konigepo fariseo Jesústaj on'tiahuary'uyate.

³ —Yabo', iyo' eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

4—¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' huadak ka'dik ya'ne? ¿Menpa' dakhuea' ka'dik ya'ne? ¿Menpa' yarea'dik ya'ne? ¿Menpa' arakdik ya'ne? —Jesúsa o'mana'nig'a. Fariseomeya' sohuata' a'tokhue'da o'noke'uyate. 5 E'nopoenka'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa o'bahuadiayonpo suhue'da o'epo nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken o'ba'tepo o'ba'yarud'uyate. 6 Fariseomey o'norokpo ida Herodestaj huapakeriere ogkupopakdepo, menpa' Jesústaj arakdik o'e, on'batia'pakuyate.

E'pog akta'bogpete Jesústaj huakka'da ogkupopakuyate.

7 Huaboro' e'pog akta'bogpeyo Jesús huanigpeika'eriere on'hua'uyate. Huakka' Galilea huadaribaya' huae'erikon on'tahua'uyate. 8 Judeaya' Jerusalénya' Idumea huadariya' Jordánhue adpenya' Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya' huakka'da on'huatiakpo, Jesúsa 'urunanada o'kika' on'tipeedepo, on'tiakuyate. 9-10 Huakka'tada o'bayareaduynok aya'ada dakhue' huae'eria a'yareya'po ken'taj e'nejta' on'pakpo diga'da on'kupopakpo Jesússa'taj sapajdikte e'nenok,

—Ibodteda kusi'pe mo'nigtöe'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

11 Kenoka' toto'a huanopo'toe'eria Jesústaj on'tiahuaydepo on'tihuekpo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —'Utta'da o'nona'uyate.

12 —Keje' matiokiahue' yane'. —Ighua'da o'mana'uyate Jesúsa.

Jesúsa docetaj huamata'mona' o'baktie'ea'uyate.

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

13 Ote'yo o'behuikuyate. Kenomeytaj e'baktie'ea'ta' o'pakpo “Yan'tiak,” o'mana'nok on'huatiakuyate. 14 Jesúsere ka'nike'po huadak hua'a kan'manmadikike'po docetaj o'baktie'ea'uyate. 15 “Do ijpaknok dakhue' ee' bayarea'dik mo'epo kenpa'ti dakhue' nokiregtaj maoroka'dik mo'ea'pone.” O'mana'uyate. 16 Jesúsén doce huamata'moneri o'nepo: Simón Pedro, 17 Jacobo, Jacoboen huama'buy Juan Zebedeoen huasi'po, kenomeytaj o'dikka' Boanerges (kurud ea'ensi'po), 18 Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo Alfeoen huasi'po, Tadeo, Simón cananista huakupakeri, 19 kenpa'ti Judas Iscariote Jesúsén huamata'moneri o'nuyate. Judas Iscariote huakupete Jesústaj kanarake'po ya'bahuatitotiakapet.

“Toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'hua'uyate.

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Nogok huanigpeika'eri Jesúsere jakyo on'kuduyate. 20 Onte'ti huakka'da aratbut ogkupopaknok menpa' bapehue'dik o'ne'uyate. 21 “O'segpakpo o'kika'.” Aratbuta on'batia'paknok Jesúsén huabeta kenda on'nope'edepo a'tohuaya'po on'huatiakuyate.

22 —Beelzebú toto' huairi o'nopo'toe'po o'teyya'nok Jesúsa toto' nokiregtaj o'makenika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria on'batia'pakuy. Jerusalénya' on'tiakde'uyate.

23 “Nama'da on'nope'nig Moisésenba' huamanmadika'eritaj a'manope'eyaya'po menhuatiakpo men'pee',” Jesúsa o'mana'depo konig o'e o'manbatia'pakpo:

—Menpa' toto'a huata' toto'taj en'dik ya'et. Ehue', enhue'dik o'e.

24 Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi toehue'dik o'neapo. 25 Kenpa'ti onyoyo' huae'eri e'batuktukta'

on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. ²⁶ Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet.

²⁷ Huabokereka huairien e'tamaika' jekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj o'tinukudepo okbakaydik o'e. Donayo teyda ijje'y. Toto' huairitaj tinuku'dik ijje'y. Toto' huairien huanaba' maendik ijje'y.

²⁸ Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo nopo'tihueke'dik o'e Diosa. ²⁹ Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bokkahueahue' o'epo Diosa. Diosen Nokiregtaj dakhuea'da o'huaa'uyate Diosa okkahuehue' o'unhuahuika'apo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁰ “Dakhuea' nokirega Jesústaj o'nopo'toe.” Moisésenba' huamanmadika'eria nama'da on'huaa'nok Jesúsa kenpa' o'mana'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakuyate.
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Kenoka' huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakunig'a huakka'nada ogkupopaknok biddemon on'boato'po “bo'huatiakne. Yana,” ona'nok ³² huakka'da aratbut on'tikupohuadpo,

—O'nen huaye o'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. On'taj bo'ukne. —O'nona'uyate.

³³ —Be do'hued huaye ya'et. Do'hued huama'buy be ya'net. —Jesúsa o'mana'po, ³⁴ kenomey en'tikupohuadtaj o'tiokpokubere'po,

—Inomey do'hued huaye do'hued huama'buy o'ne. ³⁵ Kenda Dios o'paknok aya'ada ogkika'po do'hued huama'buy do'hued huaidpo do'hued huaye o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

4

Huabakidena'eri a'manopoeaya'po o'manbatia'pakuyate.
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Onte'ti huaboa'da Jesúsa o'manmadika'po e'pog akta'bogpete o'manmadika'uyate. Huakka'ada aratbut ogkupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po huakka' aratbutnayo akta'bogpete ogkupopakuyate.

² Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeapet a'manopoeaya'po o'manbatia'pakonhua'po o'manmadika'po nogda nogda o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

³ —Yan'pee': Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uyate. ⁴ Nogyon nogyon o'bakidena'po sue'da dagte o'kidbakotapo, bakoy o'batiakpo o'kidye'kea'uyate. ⁵ Sorok buruj huidbate sue'da o'kidbakotuyate.

Kenta' idada o'kerekyu. Sorok buruj o'epo idada o'kerekyu. ⁶ Ken diga' o'ta'tedepo eyya' o'pakpo sue'da hua'ihuit o'epo o'ayuy. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbakotea'po sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo o'bakerekdepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia treinta huakid ogkupa'epo noga huakpia sesenta huakid ogkupa'epo nogda cien huakid ogkupa'e'uyate.

—Jesúsa kenda o'manbatia'pakdepo,

⁹ —Be'api' e'nopoe'ta' e'paknayo daka' yan'pee'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka'ada nopoenkahue'dik ka'ne'po Dios Huairi konig o'e, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate.

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Huakka'ada aratbut en'bakhuae'te Jesús en huanigpeika'eri doce huanigpeika'erierayo da o'nepo, "Ken huabakidena'eri ken konig o'e huaboa'da on'manbatia'paknigtaj nopogkahue' o'ey. Oro'taj daka' mo'nopoea'." Jesústaj onona'uyate.

¹¹ —Dios huairitaj konig aratbuta yan'nigpeika'apet opudtanayo daka' e'manopoea'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopoea'ta' pakhue' ijjepe ken konig o'e ijmanbatia'pakikay. ¹² En'tiahuayada daka' tiahuayhue' o'neapo. En'peada nopogkahue' o'neapo. Nopo'koreahue' ka'ne'po Diosa bakkahueahue'dik kama'gke'po Dios Huairi konig o'e ijmanbatia'pakikay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huabakidena'eri konig o'e kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.

(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

¹³ —Huabakidena'eri konig o'e nopogkahue ee'nayo nogdakon e'manbatia'paknayo menpa' nopogka'dik mo'eapet. ¹⁴ Ken huakid huabakidena'eri o'bakidenea'nig Diosen huadak hua'a o'e. ¹⁵ Kenda huakid dagte o'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'a on'peeto'nig'a idada toto'a huahua' huanopoya' Diosen hua'ataj o'bakkaynok kenpa'da o'noknopoebatikapo. ¹⁶ Huakid huaidbayo on'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'ataj durugda on'peegato'nig'a. ¹⁷ Konig sigda hua'ihuit huadak hua'a sigda o'noknopoedepo daka' nigpeonhuahued o'nepo on'nigpeato'nig'a. Nogok Diosen huadak hua'a huaknopo'e'eri o'nenok aratbut on'batieriknok kenpa'ti castiga on'magka'nok ida o'noknopoebatikapo. ¹⁸ Nog okpota'pidsi'bayo o'kidbakot. Ken konig aratbuta huadak hua'a on'peepo on'peenig'a. ¹⁹ Nogok nogta' nogta' on'mamepuke'po kenpa'ti katépi' on'tiahuayika'nigtaj nogiti nogiti on'pakpo huakka' e'mato'e'ta' on'pakpo, huakka' e'mato'e'nayo durugda ijjeapoy nama'da on'nopo'enig'a nogta' nogta' on'eretpakpo onte'ti Diosen kahue' o'nika'apo. Sigda sigda Diostaj o'noknopoebatikapo. ²⁰ Huakid huadak sorokyo o'kidbakot konig aratbut huadaknopo'da huadak hua'a daka' on'nigpeonhuahuika'po Diosen batikhue'da huadakda ogkadhuahuika'po Diosensi'po o'ne. Noga suhuignada on'nigpeika'. Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'uyate.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Lc. 8.16-18)

²¹ Nog Jesúsa o'mana'po:

—Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosoa huakjeyte tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huataytoyo huakjey huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'. ²² Ken konig Diostaj eknopoe' oy konig e'iregireg nogok aya'ada on'nopoeapo, aya'ada on'tiahuayapo. ²³ Kenda o'nona'ne daka' yan'pee'. ²⁴ Huadak hua'atayo'da daka' yan'nigpeika'. Sigda e'bayoknayo sigda Diosa bo'yokapone. Huakka' e'bayokika'nayo Diosa huakka' bo'yokapone. Konigti Diosen huadak hua'ataj daka' e'nigpeika'nayo Diostaj urunanada moknopo'e'apo. ²⁵ Sue'da e'peenayo sue'da eknopoe'nayo Diosa kaknopo'e'po bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopo'e'apo. Daka' peehue' ee'nayo Diosen huadak

hua'ataj oknopōehue' ee'nayo kenda mo'nopōenigtaj Diosa bokkayapone. Onte'ti oknopōehue'dikada mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dios Huairitaj huaknopōe'eri ken konig huakid o'tipakbopo o'kerekapo.

²⁶ Nogiti Jesúsa o'mana'po:

—Dios Huairitaj huaknopōe'eri in konig o'e: Huabokerekipi' e'borute o'bakidena'po ²⁷ ken o'taybedpo nogok o'taybedpo nogok huakid o'tibopo o'kere. Monig tibodik ya'et nopōehue' o'e. ²⁸ Sorokyo o'enok o'tipakbopo o'kere. Huabokerek tihuapokhue' ee'tada o'kere. Huakkuru huakpi, huametpikon o'kere konig huakka' huakid o'magkupapakpo ²⁹ e'maboyogde'te agkupaeaya'po ta'bayo o'hua'apo o'boyognok ogkupaeaya'apo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Konig mostaza huakid o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerehika'. Ken konig huakka'nanada Dios Huairitaj huaknopōe'eri o'neapo.

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Onte'ti Jesúsa o'manmadika'po:

—Dios Huairitaj huaknopōe'eri ken konig o'neapo ijmanbatia'pakapoy. ³¹ Dios Huairitaj huaknopōe'eri konig mostaza huakid o'ne. Mostaza huakid suhuigkidda o'epo ta'bayo on'tukika'. ³² E'batukde'te nogok o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerehika'. Huaboro'nanada o'enok hua'opite huakka' bakoya on'pakka'ika'. Ta'huiokte ika'dik o'ne. Ken konig oy sue'da Dios Huairitaj huaknopōe'eri o'ne. Nogoknayo huakka'nanada huaknopōe'eri o'neapo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj huaknopōe'eri o'noknopōeapo ken konig o'eapo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.34-35)

³³ Ken konig Jesúsa o'manmadika'po konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhua'huika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po. Ken'iga da eanopo'ikapa' pee'dik yanet o'manbatia'pakika'uyate.

³⁴ Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj ken konig o'eapo yan'nigpeunhua'huika'apet o'manbatia'pakika'po ke'nen huanigpeika'eritanayo daka' o'manopōea'ika'uyate.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uyate.

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Ken huame'noe baysik huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁶ Ken huakka' aratbut egkupopakya' o'nokbahua'po kusi'petone'yo Jesústaj o'nontohua'po nog kusi'petone'ere on'hua'uyate. ³⁷ E'pognopoyo enhua'te huaboro'hapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'hapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'huakudpo huata'kotdikte o'uyate. ³⁸ Jesúsnayo huata'pakte colchónte o'tay'uyate. On'maboa'po,

—Huata'kotdikte o'ene, Huamanmadika'eri. ¿Menpa' mepu'kehue' i'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ Ken Jesús o'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae'. Huenirihue' yae'.” Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uyate.

⁴⁰ —Mena'po diga' mome'puk. Mena'po do'taj oknopōehue' mo'e. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴¹ Huakka'da on'mepu'kepo,

—¿Kenpihuay, in huabokerek be ya'e? Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee. —Huanigpeika'eria huayahuya on'batia'pakuyate.

5

Huabokerektaj huakka'ada toto' nokirega on'nopo'to'e'uyate.
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Ken akodpen Gadara huadaribayo o'betato'uyate. ² Jesús e'kotde'te kubarakbaya' nogbokerektida o'huatiakuyate. Kentaj dakhue'da nokirega o'nopo'tounhuahuika'uyate. ³ Kubarakbayo o'noika'uyate. Kentaj sirobijtone'a tinukuhue'dik o'nuyate. ⁴ Nogok nogok sirobijtone'a huaba'ta'koypi' kenpa'ti hua'itakpi on'tinuku'ea'nig'a teyda o'epo sirobijtone'taj o'tipukpukika' kenpa'ti o'bakpukika'uyate. Kentaj toehue'dik o'nuyate. ⁵ Huame'noe kenpa'ti sikyo o'hua'epo ote'yo kenpa'ti kubarakya' o'sagkia'ika'po huida huata' o'bitakpo o'ayagsikatoka'po o'kika'uyate. ⁶ Jesústaj o'tiahuaypo huikudate o'tisakotuyate.

⁷⁻⁸ —Ken huabokerektaj yakorok, dakhue'da nokireg. —Jesúsa ona'nok huabokereka 'utta'da oa'tokpo:

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huag'erien Huasi'po i'ene. Diosa be'tihuapoke' kenpa'da castiga ogkahue' mee'. —Jesústaj 'utta'da ona'uyate.

⁹ —¿Katedik i'e? —Jesúsa ona'uy. Huakka'da nokireg o'nenok,

—Do'hued huadik o'e "Huakka'," ¹⁰ adyonda oro'taj ta'monahue' moe'. —Jesústaj diga' o'nona'uyate.

¹¹ Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

¹² —Huakyariere a'eya'po yan'kud, oro'taj yamana'. —Jesústaj dakhue'da nokirega o'nona'nok,

¹³ —Yan'kud. —Jesúsa e'mana'te nokirega huabokerektaj o'nenonpo dos mil huakyaritaj on'huankudonnok aya'da huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate.

¹⁴ Huakyari' huamatoe'eriomeya kenda on'tiahuaydepo on'mepuke'po a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Ta'bayo kenpa'ti a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka' on'peedepeo Jesústaj on'huahua'po ¹⁵ o'nokyepo ken huabokerektaj huakka' dakhue'da nokirega huaboa'da en'maorokonde'te huakyari' on'tiahuayuyate. Ken huabokereka daka' e'huadpo yudtaj o'otpo huadakda o'epo huadakda o'nopo'epo. Kentaj on'tiahuaydepo on'me'pukuyate. ¹⁶ Aratbut keyo Jesúsere e'huaga on'tiahuaydepo kenda Jesúsa o'ka'de eatiahuay'a huakka' jakyo huag'eritaj on'manbatia'pakpo, Jesúsa dakhue'da nokiregtaj o'maoroka'de kenpa'ti huakyariyo en'huankudonde'te huakyari' huaduk on'bahuarakpo e'pogyo on'bata'kotnig on'manbatia'pakuyate. ¹⁷ Kenda on'peedepeo "Oro'embaya' yahuade'." Jesústaj diga'da o'nona'uyate.

¹⁸ Jesús kusi'petone'yo a'huaya'po e'huadde'te ken huabokerekya' dakhue'da nokireg okoroka'niga "onere e'hua'ta' ijpaki," Jesústaj ona'nok,

¹⁹ —Doere huahue' yag'. O'nen jakyo yahuati'. O'nen huabettaj yamanbatia'pak. "Dios Huairi me'tinepahui'po be'yarea'dene." Daka' yamanbatia'pakti. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate.

²⁰ Ken huabokereka a'manbatia'pakhuaya'po o'hua'po Decápolis huadaribayo huakka' jakyo huaboa'da o'manbatia'pakonhuahua'po "Jesúsa dakhue'da nokiregtaj mekmaename'ne, be'yareame'ne,"

o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Aya'ada on'peedeipo "Kenpihuay, 'urunanada Jesús Huairia o'kame'te," on'batia'pakuyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesús en yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Onte'ti akodpen kusi'petone'yo Jesús e'kumejde'te akta'bogpete huakka'ada aratbuta on'tikupopakuyate. ²² Jairo judío en huaitake' jak huairi o'uyate. Jesús taj o'huatiakpo o'tiahuaydepo hua'ite huikudate o'tisakotpo,

²³ —Do'hued huayetsi'po huabueydikte mekene. Betayare'po kanoe'po huaba'a be'tatibata'tepo doere bohua'. —Jesústaj diga'da ona'uyatenok.

²⁴ Jairoere Jesús o'hua'uyate. E'hua'te huakka'ada on'tahua'po aratbutpoya' a'daya'po o'nogka'uyate. ²⁵ Huakka' aratbut egkupopakyo ettone' o'epo dakhue'da o'epo doce huabayok o'tipokde mimi batikhue' o'unhuahuika'uyate. ²⁶ Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uyunig'a aya'da ke'nen huakupe e'yoktada yareahue' o'epo nogiti nogiti o'dakhue'pakika'uyate. ²⁷ Jesús a huakka'tada o'bayarea'ika' aratbuta on'batia'paknok o'peedeipo Jesús a'piyen o'huatiakpo egkupopakyo Jesús en yudtaj o'nejpo, ²⁸ "Ke'nen yudtaj e'nejnayo ijyareapoy."

Huanopo'ada o'nopoe'po, ²⁹ o'nejpo mimi o'batikonpo "ijyarudi" o'nopoe'uyate. ³⁰ Betapi' huaboa'da ijyareadi Jesús a o'nopoe'po huakka' aratbutyo huata'piyon o'korudpo, —¿Be'a me'nej? —O'mana'nok.

³¹ —Huakka'ada aratbutpoya' monda'ene a'daya'po mogka'ne. "¿Be'a me'nej?" ¿Mena'po ia'? —Jesús en huanigpejika'eria o'nona'uyate.

³² Jesús anayo be'a me'nejne o'nopoe'po o'tiokpokubere'uyate. ³³ Ken Jesús a be'yareadne ettone'a o'nopoe'po diga'da o'me'pukpo Jesús taj o'huahua'po hua'ite huikudate o'tisakotpo, "o'nejne idada ijyarudi," Jesús taj buttida ona'uyate.

³⁴ —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda j'epo daka'da yahuati', sion. —Jesús a ona'uyate.

³⁵ Jesús a ettone'taj e'batia'pakte Jairoen jakya' huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yae'. —Jairotaj o'nona'uyate.

³⁶ Jesús anayo kenda o'peepo nigpeehue' o'epo,

—Me'pukhue' yae'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. —Jesús a Jairotaj ona'uyate.

³⁷ —Pedro Jacobo Juanereyo'da do Jairoere hua'dik o'ne. —O'mana'po o'hua'po ³⁸ huairien jakyo okyeyakdepo huakka' aratbuttaj o'batiahuay'uyate. Ettone'si'po e'bueyta' diga'da on'bahuikpo on'sagkia'uyate. ³⁹ O'kuddepo,

—Mena'po bo'sagkia'po diga'da mo'bahuik. Ettone'si'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesús a o'mana'nok,

⁴⁰ Jesús taj on'tierikuynig'a aya'tada o'maoroka'depo ettone'si'poen huaoj huaye ke'nen huatahua'eretere ettone'si'pobuey e'huedyo o'batokudpo, ⁴¹ mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—"Talita, cumi." Yabo', mune'yosi'po, ona'ne. —Jesús a ona'uyate.

⁴² Idada mune'yosi'po o'bodpo o'huae'uyate. Doce huabayok o'toe'uyate. Diga'da on'mepuke'po "kenpihuay" oda'uyate. ⁴³ "Ken bo'tiahuaynig betapi'

manbatia'pakhue' yane'." Ighua'da o'mana'po, "mune'yosi'potaj aypopi' yan'yok," o'mana'uyate.

6

Nazaretyo Jesús o'ika'uyate.

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ken, keya' on'bakhua'po huanigpeika'eriere Jesús huaenbayokon okye'uyate. ² Oknapie'ahuaddik huame'noe e'ede'te judioen huaitake' jakyo huaboa'da o'manmadika'uyate. 'Urua'nanada o'manmadika'nok judío aratbut on'pe'edepo on'mepuke'po,

—iKenpihuay! 'Urua'da on'nopoe. Menpapi' huakka'da yanopoe'. Meyopi' huaboa'da huakka' yanopoe'. Ka'bayare'po be'a'yateyya'. ³ Huamenhuea'eri o'eng'a, Maríaensi'po o'eng'a. Jacobo ke'nen huama'buy o'e José Simón Judas. Jesúsén huidpopi' oro'ere o'nika'. —Oda'po onte'ti e'peeta' pakhue' o'nepo konig digda on'huanopoe'uyate.

⁴—Nogbayo huae'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Huadakda o'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huae'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika'. Huadakda o'e. E'bahuaa'ta' pakhue' o'nika'. Konigti ke'nen huabet ke'nen jakyo huae'erikon e'peeta' pakhue' o'nika'. —Jesúsá Nazareteritaj o'mana'uyate.

⁵ Keya' Jesússtaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok konig Dios teyda ka'dik o'eng Jesúsá kahue'dik o'eng'a kenyo'da sue'da dakhue'da o'tibata'tea'po o'bayarea'uyate. ⁶ Ke'nenbayo huae'eri eknopoe'ta' pakhue' o'nenok Jesúsá kenpihuay o'nopoe'uyate. Nogok nogda nogda huakka' jakyo meyhue'da o'manmadika'uyate.

Huanigpeika'eritaj kanmanmadike'po o'mata'mona'uyate.

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷“Menhuatiak.” Jesúsá doce huanigpeika'eritaj o'mana'depo nogda nogda botta' nogyo nogyo o'mata'mona'po,

—Doa o'nona'nok dakhue'da nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone.

⁸ Dage bo'huaudhuahuika'po katepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj nogtियो'da yan'tohua'. Huenpu aypo huakupepi' tohuahue' yane'.

⁹ Hua'iot yan'otpo, nogtida 'opiot yan'otpo nogda tohuahue' yane'.

¹⁰ Jakyo bo'kuddepo keyoyo'da yanikati'. Huakka' jakya' yan'hua'epo keyo yan'tayikati'. ¹¹ Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakuhati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopoe'po soroka e'itimabette yan'itihuekeadi'. Kenomeytaj Diosá digá'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huae'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huae'eritaj sue'da castiga o'magka'apo. —Jesúsá doce huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po o'mana'uyate.

¹² Ken doce huanigpeika'eria on'bahua'udhuahuika'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo “yan'nopo'korea', Dios Huairitaj yanoknopoe',” on'mana'po ¹³ dakhue'da nokiregtaj yan'maoroka'po kenpa'ti dakhue'taj huasihuaa on'batikubata'tepo on'bayareaduyate.

Juan bautista o'buey'uyate.

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Jesúsá 'uruá'nanada o'kika'nig huabada aratbut on'batia'pakika'nok Herodes huairia o'tipe'edepo,

—Ken Juan bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuadame'tenok 'urua'da o'kika'te. —Herodes nama'da o'nopoepo Jesústaj o'tia'pakuyate.

15 —Elías Diosen huamanbatia'pakerikudak o'noyhuadme'te Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

—Diosen a'neneri huamanbatia'pakeri Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

16 Herodes kenda o'peedepo,

—Ke'na Juan o'etaj. Juantaj yan'huerenokteg i'mana'meynig'a o'noyhuaddepo Jesús o'etaj. —Herodesa oa'uyate.

17 Herodías o'paknok Herodes huairi Juantaj huabakuda' jakyo o'kudame'te. Herodías Herodesen huama'buy Felipeen huatoe ee'tada Herodesa o'koreame'tenok.

18 —Huama'buyen huatoe koreahue'dik i'ene. —Juana ona'nok

19 Herodías Juantaj diga' o'huadiaypo e'arakta' o'paknig'a arakhue'dik o'eme'te. 20 Juan huadakyoda' o'kika' kenpa'ti Diosenyoda' o'kika'

Herodesa o'nopoepo Juantaj daka' o'tiokikame'nok Herodías arakhue'dik o'eme'te. Juantaj o'peepo nopenkahue' ee'pi' durugda o'peeme'te.

21 Herodesen cumpleños fiestate Juantaj arakdik ijje Herodíasnayo o'nopoeme'te. Fiestate Herodesen huairi Galilea huairitaj o'batobapeme'te.

22-23 Herodíasen huayobu o'bahuakudpo baile e'nige'te huairi Herodesere huakka'da on'durugpakpo,

—Katepi' i'paknig mena' o'yokapone. Huakka'pi' i'paknig o'yokapone. Buttida ijjay. —Herodesa Herodíasen huayobutaj ona'uyate. 24 Huayetaj o'huahuatupo,

—¿Katepi' ona'dik ijje? —Oname'te.

—Juan Bautistaen huaku beyok. Yana'. —Oname'te.

25 Herodes huairitaj o'huahua'depo,

—Oyedda baegte Juan Bautistaen huaku beyok. —Mune'yoa oname'te.

26 Herodes kenda o'peedepo pai'da eknopogada “Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda ijyokapoy. Buttida ijjay.” Oa'nig. Aya'ada on'peenok nogda ea'ta' pakhue' o'epo 27 “Huabakuda' jakyo yahuati'. Juantaj yahuerenokteg. Yagkutotiak. Herodíasen huayobutaj yayok.” Herodesa sorotataj on-ame'tenok 28 huabakuda' jakyo Juantaj o'huerenokteppo baegte o'totiakpo Herodíasen huayobutaj o'yokme'nok ke'na huayetaj o'yokme'te.

29 Kenda Juanen huanigpeika'eria o'noknopodepo on'tiakpo huabuey on'tohua'po ogkubarakka'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesús aypo o'bia'po

o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30 Nogok Jesúste doce huamata'moneria on'koredepo kenda o'kadhuahua'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Aya'da o'manmadikika'mey o'nonbatia'pakuyate. 31 Huakka'nada on'batiakika'nok on'bahua'ika'nok menokapi' bapehue'dikda o'nepo,

—Monhua'. Kente aratbut ehue' e'nika'yo okmapie'ahuaddik a'eya'po monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate. 32 Kente aratbut ehue' e'nika'yo kusi'pete Jesús ke'nen doce huamata'moneriere on'bahua'uyng'a.

33 En'hua'te huakka'ada on'batiahuaypo Jesústaj on'nokie'po aya' huakka' jakya' keyo yan'betapet on'nopoepo on'baketonhua'po huakkuruda on'bakye'uyatenok. 34 Jesús o'kotpo huakka'tada o'batiahuaypo kenomey

konig oveja o'nepo huabet toehue'onig o'nenok Jesúsa o'matinepahui'po huaboa'da o'manmadika'uyate. ³⁵ Huaboa' e'sikonyakte Jesústaj on'huaatiakpo,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. ³⁶ Aypo toehue' o'nenok nog jakyo nog jakyo huakka' jakyo meyo'hue'da aypo kan'baepo yamata'mona'. —Huanigpeika'eria o'nona'uyning'a,

³⁷ —Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa o'mana'nok,

—¿Aypo a'bayokya'po docientos denario huakupea pan kabae'po menpa' hua'dik o'e oro'? —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³⁸ —¿Meniga' pan mo'toe? Yan'hua'po yan'tiahuay'. —Jesúsa o'mana'uyate.

On'nopoedepo,

—Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toey. —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ “Huakupo huakupoa' mirebate yan'bahuad.” Jesúsa o'mana'nok ⁴⁰ cien kenpa'ti cincuenta huakupo huakupoa' on'bahuaduyate.

⁴¹ Ken Jesús huaba'te cinco pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo pannopote o'posakea'po huanigpeika'eritaj kan'bayoke'po o'bayoke'uyate. Botta' biigkon okpukpukpo aya'tada o'bayoke'uyate. ⁴² Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uyate. ⁴³ On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uyate. Pan biig huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate. ⁴⁴ Cinco mil huabokerek ken pan on'bape'uyate.

Jesús huahuetiudte o'huae'uyate.
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵ “Kusi'peyo yan'kudpo Betsaidayo akudpen huakkuru yanoktegti.” Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'depo huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uyate. ⁴⁶ O'mata'mona'depo Diostaj a'tiona'pakya'po Jesús ote'yo o'behuikpo ijhue'da o'tiona'pak'uyate. ⁴⁷ E'sikde'te kusi'petone' e'pognopoyo o'ening'a Jesúsyo'da huadarite o'uyate. ⁴⁸ E'pognopoyo diga' o'bapoknok e'nokhuayaga'tada huahue' o'nuyate. Sikyoedda Jesúsa huahuetiudte o'bahuatiakpo meyo'hue'da o'batipokayning'a, ⁴⁹⁻⁵⁰ huahuetiudte e'huae'taj huanigpeika'eria on'tiahuaypo aratbuten nokireg o'e on'nopoepo huakka'da on'mepukpo on'sagkia'uyate.

—Me'pukhue' yane'. Do ijjeý. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵¹ Kusi'petone'yo o'kudpo huanigpeika'eriene on'huaduyate. E'kudte bapoka o'batikon'uy. Huakka'nanada on'mepuke'po “kenpihuay” oda'uyate. ⁵² Jesús o'paknok Diosa pan o'biame' nopenkahued kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoe'hued o'nenok diga'nanada on'mepukuyate.

Genesaretyo Jesúsa o'bayarea'uyate.
(Mt. 14.34-36)

⁵³ E'pogtone' o'noktegedepo Genesaret huadaribayo on'betdepo o'nokye'uy. ⁵⁴ En'kotde'te Jesús o'e aratbut o'nokie'depo, ⁵⁵ Jesúste dakhue' e'huae' a'manpatotiakya'po nogyon nogyon on'baketpo huaboa'da Jesúste asukte on'manpatotiakuyate. ⁵⁶ Meyopi' Jesús o'hua'epo jak kuruyo huakka' jakyopi' dagte dakhue' e'huae' on'manpahueda'po “Q'nen huak huakubogpi kan'nejatue'po,” Jesústaj diga' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

7

Huanopoya'da dakhuea'da on'nopøpo Diostaj dakhuea' ogkika'.
(Mt. 15.1-20)

¹ Nogok Jerusalénya' fariseo huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'tiakdepo Jesústaj on'huahua'uyate. ² Konig adhuea'pane' bapehued on'bakoyo'ika'uyatenig sue'ada Jesúsen huanigpeika'eria konig kahue' o'nika'po ba'koyohue'ada on'bapika'nig judío huairia on'bataihuaypo "dakhuea'da ogkika'," on'huaa'uyate. ³ (Konig adhuea'pane' ogkika'uyatenig aya' judíomey fariseoere ogkika'po aypo bapehued huakka'da on'ba'koyo'ika'. ⁴ Kenpa'ti aypo huabae' jakya' on'tiakpo bapehued on'ba'koyo'ika'. Vasos, platos, ollas, kutopatakón on'ba'koyoa'ika'uyate.) ⁵ Konigepo fariseoa Moisésenba' huamanmadika'eriere Jesústaj o'nona'po:

—A'nenda oro'en adhuea'pane' huadaknopø'da Diosa meknopø'po bapehued on'ba'koyoika'uyate. Mena'po kenda o'nen huanigpeika'eria nigpeehue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —O'nona'uyate.

⁶ —Diosen huamanbatia'pakeri Isaías opud nama'da huanopø'eritaj daka' bo'timadoya'uyate:

In aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da eretpakhue' o'ne. ⁷ Nama'da do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a.

Isaíasa o'madoya'uyate. ⁸ Kenda opudomey bo'kika'po Diosen e'mana'ba' nigpeehue'ada konig opuden adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po vasos platos nogtaj nogtaj bo'koyoa'ika'po nogda nogdakón bo'kika'nig'a. ⁹ Konig opuden adhuea'pane' on'pakpo ogkika'uyatenig a'kikaya'po Diosenba'taj nigpeehue'ada bo'kika'ne. ¹⁰ "O'nen huaojtaj huayetere nigpeika'dik mo'ene kenpa'ti tihuapokika'dik mo'ene. Pai'da ee'nayo bayokika'dik mo'ene," kenpa'ti "Huaojtaj huayetapi' huasi'poa dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'ene." Moisésa o'mana'uyate. ¹¹ "Huaojtehuapa' huayeeretehuapa' aya'da Diostaj o'bayokde'po opudtaj bayokhue'dik o'nene." Kenpa' be'api' huaojtaj huayetere ona'dik o'ne. ¹² Kenpa' ena'nayo huaojtaj huayetere tihuapokhue'dik o'nepo bayokikahue'dik o'nepo nama'da mo'manmadikika'po ¹³ ken konig adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po Diosen hua'ataj nigpeehue' mo'ika'po, ken konig nogda nogda nama'da bo'kika'nig'a. —Jesúsa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁴ "Iyon yan'batiak." Huakka' aratbuttaj Jesúsa o'mana'po,

—Do'taj menigpeepo yan'nopoenka'. ¹⁵ Katepi' e'pe'pi' Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Dakhue'dik ea'nayo, da ea'nayopi' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. ¹⁶ Do'taj daka' menigpee'. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁷ Huakka'da aratbut egkupopakya' Jesúsa e'bakhuede' jakyo e'kudde'te "Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'nepo daka' mona'." Huanigpeika'eria Jesústaj o'mona'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ —Mena' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. Katepi' mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'po huaminyo o'hua'po huaminy'a' ken o'orokika'. Huanopo'yo kudhueada Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenda oa'nok katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'ene. Aya'da bape'dik o'ene, huaboa'da on'nopø'uy.

²⁰ —Huanopoya'da dakhuea'da e'nopø'nayo dakhuea'da bo'ka'apone, dakhuea'da bo'a'apone. Kennayo Diostaj dakhuea'da o'e. ²¹ Huanopoya'da

on'pakpo dakhuea'da on'nopoika'po, huanopoya'da on'eretpakpo nogen huatoe on'bakdejpo, nogtaj nogtaj on'bakdeika'po, on'huadiaypo on'barakika'po, ²² huanopoya'da on'pakpo on'bereika'po, huanopoya'da nogen en'tamaeta' on'eretpakpo, huanopoya'da dakhuea' ogkika'po, huanopoya'da nama'da on'manika'po, huanopoya'da aya'da diga'da on'eretpakika'po, huanopoya'da diga on'bahuahuayika'po, huanopoya'da on'bahuae'ika'po, huanopoya'da huata'tada on'pakika'po huanopoya'da konig nopohue'ada ogkika'po. ²³ Ken konig huanopoya'da aratbut ogkika'nok Diostaj dakhuea'da o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopoe'uyate.

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Keya' Jesús o'hua'po Tiro Sidónere huadaribayo o'hua'uyate. Jakyo o'kudpo iregireg e'kudta' e'paktada sue'ada on'tiahuaynok ²⁵ ettone'si poen huaye idada o'nopoepo Jesús en hua'ite huikudate o'tihuad'uyate. Ke'nen huayobutaj toto' nokirega o'nopo'toenok dakhue'da o'uyate. ²⁶ Ettone' esoeri o'epo sirofenicia huae'eri o'uy. “Do'hued huayobutaj toto' nokiregtaj yakoroka'.” Jesústaj ona'uyate.

²⁷ —Hueretda judío huasi'po huakkuruda bape'dik o'nika'. Huasi'poen ayo yokhue'dik kuhuataj. —Jesúsa esoeri ettone'taj ona'nok,

²⁸ —Ee', Huairi. Kuhuanayo kutopatopen huasi'poen e'ta'sujkahua' on'hapika'. —Ettone'a ona'nok,

²⁹ —Huadaknada mena'nok hua'dik i'e. Toto' nokireg huayobutaj o'takorokonde. —Jesúsa ona'uyate.

³⁰ Jakyo o'kumejdepo huayobu huatayte dak e'unde'te o'huednig o'huahuay'uyate. Toto' nokireg o'orokde'uyate.

Huabokerek a'pakhue'dik kenpa'ti e'peokbettaj Jesúsa o'yarea'uyate.

³¹ Jesús Tiro huadaribaya' o'hua'po Sidónyo o'pokpo Decápolis huadaribayo nog jakyo nog jakyo o'pokpo e'pog Galileayo o'tiakuyate. ³² Keyo huabokerektaj on'huatotiakpo e'peokbet kenpa'ti a'pakhue'dik e'huae', “yatibata'te.” Jesústaj o'nona'nok ³³ huakka' aratbutya' o'baktohua'depo o'peokba'kudpo o'hapitisupupo o'no'deya'po, ³⁴ kurudyo o'tiahuaypo, “aaj” oa'po, “yapeokbete',” oa'uyate.

³⁵ Idada o'peokbeteonpo o'noyarudpo huadakda a'pakdik o'uyate.

³⁶ “Kenda ijka'dey nogomeytaj batia'pakhue' yane'.” Jesúsa o'mana'nig'a ighua'mon e'mana'tada nogiti huakka'mon kenda on'batia'pakonhua'po.

³⁷ Kenpa'ti Jesústaj on'mepuke'po,

—Aya'tada 'urua'nanada o'kika'po e'peokbettaj o'mapeea'apo kenpa'ti a'pakhue'dik huaboa'da a'pakdik o'ne. —Aratbuta on'batia'pakuyate.

8

Cuatro miltaj Jesúsa e'batobape'uyate.

(Mt. 15.32-39)

¹ Nogok onte'ti huakka'nanada egkupopakte kenpa'ti aypopi' ehue'da o'uyate. Jesús kenda o'nopoepo huanigpeika'eritaj o'mana'po:

² —Inomey aratbut bapa'me'noea' iyoda doere o'nedepo aypobayo' o'nenok ijmatinepahui'po. ³ Jakyoda mata'monahue'dik ijje. Huakka'mon bidteda on'tiakme'tenok e'mata'mona'nayo dagta' arogdik o'nenok. —Jesúsa o'mana'uyate.

4 —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

5 —¿Meniga' pan mo'toe? —Jesúsa o'mana'nok.

—Siete. —O'nona'uyate.

6 “Barakte yan'bahua.” Jesúsa o'mana'uyate. Siete pan o'ba'padpo, “Dakiti Dios, daka' joka'ne,” o'tiona'pakdepo o'posakea'po huanigpeika'eritaj o'bayoke'uyatenok aratbuttaj on'bayoke'uyate. 7 Sue'da biigkon on'toenok “Dakiti Dios” ona'depo “yan'bayoke',” o'mana'uyate. 8 Noteymeya'da aya'ada on'bape'uyate. Noteymeya'da en'bapepi' siete kusogyo huata'suj huedmeya'da on'dohuea'uyate. 9 Konig cuatro mil on'bape'uyate. “Jakyoda yan'huati',” Jesúsa o'mana'depo, 10 huanigpeika'eriere kusi'petone'yo o'kuddepo Dalmanuta huadariyo o'hua'uyate.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuyahue' o'ika'uynig mo'nigka'. Fariseo huaira Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 A'ti fariseomey Jesústaj on'huatiakdepo huaboa'da on'batia'pakpo a'dikdikya'po, “konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuyahue' o'ika'uynig mo'nigka',” Jesústaj o'nona'uyate. 12 Huanopoya'da “aaaj” oa'depo,

—“Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuyahue' o'ika'uynig mo'nigka'.” Nama'da o'nona'ne. Konig mona'nig opudtehuapa' kahue' ijjeapoy, buttida ijay. —Jesúsa o'mana'uyate.

13 Jesús o'bakhua'po kusi'petone'yo o'kudpo akodpen o'hua'uyate.

“Fariseo huaira dakhue'dik e'huqe' on'manmadikika'. Keyoj ijay.” Jesúsa oa'uyate.

(Mt. 16.5-12)

14 Kusi'pete on'hua'po pan e'tohua'ta' o'nokkahuuduyate. Nogtiyo'da on'toe'uyate kusi'peyo.

15 —Eya', fariseoen e'bia'ontaj keyoj ijay. Herodesen e'bia'ontaj keyoj ijay. —Jesúsa o'mana'uyate.

16 —Pan toehue' o'enok kenda mona'ne. —Jesúsen huanigpeika'eria huaboa'da huayahuaya on'batia'pakuyate.

17 —Pan toehue' o'ey mena'po mo'batia'pak. Pantaj mepu'kehue'dik mo'jka'ne. Kenda ka'dik ijey nopohued mo'e kenpa'ti nopenkahued mo'ene. Menpa' huanopoya'da oknopohue'dikda mo'ika'ne. 18 Huakpoa mokpoenig'a menpa' tiahuyahue' mo'e. Huapeok bo'peokjene menpa' peehue' mo'e. Pan ijbia'mey menpa' bokkahue'de. 19 Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huata'suj huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—Doce. —O'nona'uyate.

20 —Cuatro mil aratbuttaj siete pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'nok,

—Siete. —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

21 —Menpa' kenda nopohued mo'e. —Onte'ti o'mana'uyate.

Huakka' jak Betsaidaya' Jesúsa ekpobigtaj o'yareaduyate.

22 Nogok Betsaida huakka' jakyo on'tiakuyate. Jesúste ekpobigtaj on'totiakpo “yakpotibata'te',” o'nona'uyatenok 23 ekpobigtaj o'ta'koypo huakka' jakya' o'baktohua'po igkusi'huea' okpotihueke'po o'tibata'tepo,

—¿Menpa' sigpi' tiahuyadik i'e'? —Ona'uyate.

²⁴ Ekpobig o'tiahuayatupo,

—Huabokerektaj ijtiahuaypo konig ohuey on'hua'e. —Jesústaj ona'uyatenok, ²⁵ onte'ti Jesúsa okpotibata'tenok huaboa'da 'urunanada aya'tada o'tiahuay'uyate.

²⁶ —O'nen jakyo yahuati'. Huakka' jakyo huahue' yaë'. Kenda o'nigka'ne batia'pakhue' yaë'. —Jesúsa ona'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' me'ta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Cesarea de Filipino huadaribayo nog jakyo nog jakyo huanigpeika'eri Jesúsero on'hua'epo dagte,

—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuua'ika'? —Huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.

²⁸ —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakero o'e. Nogomeya bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria o'nona'nok,

²⁹ —¿Be o'ea' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

³⁰ —Kenda ona'ne be'tapi' manahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Ijbueydeapoy.” Jesúsa o'batia'pakpo oa'uyate.

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Jesúsa huaboa'da o'manmadika'po:

—Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Pai'nanada ijnopo'eapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'erierea do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. ³² —Jesúsa daka' o'mana'uyatenok Pedroa o'tohua'depo, “kenpa' ahue' yaë', Huairi,” ona'uyunig'a ³³ Jesúsa o'batikorudpo ke'nen huanigpeika'eritaj o'tiahuaypo Pedrotaj ona'po:

—Konig huabokerekada nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'po Diosen e'nopoe' nopohue'da i'ene. Konig totonig ia'ne yahuati'. —Jesúsa i'ghua'da ona'uyate.

³⁴ Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huakka'da aratbuttaj menhuatiakde' o'mana'depo huaboa'da o'manmadika'po:

—Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik mo'eapet. ³⁵ Kenpa'da hua'enda e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti nounhuahuahue' o'nika'apo. Do'taj e'nigpeika'ta' on'pakpo huadak hua'a huakka' on'pakpo kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. ³⁶ Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. ³⁷ Diosere a'noeonhuahuikaya'po katepi' Diostaj yokhue'dik mo'epo kenpa'da do'taj pee'dik mo'ika'ne. ³⁸ In aratbut dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'po inomey be'api' do'taj e'nokbira'nayo do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do huabokerek ijjepo onte'ti ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Diosya' kurudya' ijhuarakpo Diosa 'urua'nanada megka'nok Diosen huata'moneriere 'urua'nanada ijjepo ijtiakapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

1 —Huakka'nanada Diosen Nokireg on'nopo'toepo Dios Huairitaj daka' on'nigpeika'apo. Kenpa' opudomey huakka'mon bueyhued mo'epo bo'tiahuayapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'eypakatuyate.
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

2 Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa o'batobehuikuyate. En'tiahuayte Jesúsen huakok konig niokpo o'kokeypakyate. 3 Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. Aratbutnayo konig keregda kahue'dik o'nika'. 4 Elíastaj Moiséstaj Jesúsere en'batia'pakte on'batiahuay'uyate.

5 —Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. Bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida Elíastaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa ona'poda ona'uyate. 6 Pedromey diga'da on'mepuke'po koniga' a'ay' Pedroa nopoehue'ada oa'uyate. 7 Kenpa' ena'te e'sihuija o'batibuk'uyate. E'sihuiya' on'pepo:

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa o'mana'uyate.

8 A'tida en'tiahuayte Jesústayo'da on'tiahuay'uyate.

9 Huakupaya' en'huarakde'te

—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued ee'ted kenda huakupayo huabo'a'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

10 Konigepo kenda batia'pakhue' o'ne'uyng'a huayahuyayo'da kate e'noyhuadtaj Jesúsa ya'batia'pak on'batia'pakuyate. 11 Konigepo Jesústaj:

—“Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik ya'eapet.” ¿Mena'po Moisés huamanmadika'eri kenda yadika'? —Jesústaj o'nona'uyate.

12 —Elíasonigti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada a'manopo'yareaya'po yatiakapet. Diosen Huasi'po pai'nada ya'nopo'eapet. Kentaj yan'tibirae'apet. Kenda huaojba'te on'madoya'uyate. 13 Elíasonigti e'tiaktada on'tibirae'po konigti on'pakpo dakhuea' ogkame'te. Konig Apagba'a oa'nig ogkame'te. —Jesúsa Pedromeytaj o'mana'uyate.

Huasi'po toto' nokirega e'nopo'toetada Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

14 Jesúsen huanigpeika'erite on'bahua'po okyehued ee'ted huakka'nada e'kupopakada Moisésenba' huamanmadika'eria Jesúsen huanigpeika'eritaj en'maboyte Jesúsomey on'batiahuayato'uyate. 15 Jesústaj on'tiahuaydepo on'mepu'kepo on'huaketonyakpo durugteda on'baaka'uyate.

16 —¿Katea' yan'batia'pak? —O'mana'nok 17 nogtiada oa'tokpo,

—Do'hued huasi'potaj dakhuea' toto' nokirega o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'e. 18 Kenpa'ti menokapi' e'nopo'toete o'ketpakonpo barakte o'huekika'po kutajpoa' o'orokika'po hua'id o'idta'peteye'po diga'da o'arognok ontaj o'totiakne. “Dakhue' nokiregtaj ya'noroka',” o'nen huanigpeika'eritaj e'mana'tada orokahue' o'ne, Huamanmadika'eri. —Nogtiada ona'uyate.

19 —Opudomey judío aratbut do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoehue' huage'eri mo'ene. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopoehue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoe'ne. Huasi'potaj yan'totiak. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁰ Huasi'potaj on'totiaknok dakhuea' nokirega Jesústaj o'tiahuyaydepo huasi'potaj o'ketpakonka'nok sorokte o'huekpo, o'pokore'epo o'tiokkutajorokuyate.

²¹ —¿Meniga' huabayoka' dakhuea' nokirega ya'nopo'toika'po ya'ketpakonka'ika'? —Jesúsa ona'uyate.

²² —Si'nog ee'ted nogok nogok huakka'da dakhue' nokirega a'arakya'po ta'akyo huahueyopi' o'enika'. Ka'dik ee'nayo oro'taj mo'matinepahui'po bo'tihuapok. —Ke'nen paga ona'uyate.

²³ —Do'taj eknopoe'nayo aya'tada ka'dik ijje'po yarea'dik ijje'y. —Jesúsa ona'nok,

²⁴ —Yoknopoe'y, nogiti nogiti eknopoe' be'tihuapok. —'Utta'da ona'uyate.

²⁵ Huakka' aratbut on'kupopaknok Jesúsa o'tiahuaypo,
—E'peokbet a'pakhue'dikere nokireg ya'orokpo huasi'poya' yakhuati' onte'ti a'kudya'po tiakhue' yae'. —Jesúsa dakhue' nokiregtaj huiyokda ona'nok, ²⁶ dakhue' nokirega o'sagkiadpo o'ketpakogka'po e'bueyonig o'orokpo o'enon'uyate. Konigepo "e'buey o'e," huakka'mon on'batia'pakuyinig'a ²⁷ Jesúsnayo o'ta'koypo o'boa'uyate. Huasi'po o'bodyuate.

²⁸ Jesús jakyo o'kuduyate. Huanigpeika'eriyoda kenere o'nepo,
—¿Oro'nayo dakhue' nokiregtaj mena'po orokahue' o'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

²⁹ —Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti mo'tiona'pakonhua'po dakhue' nokiregtaj ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Keya' o'hua'po Galileayo konig iregiregteda o'pokonhua'po.
³¹ Huanigpeika'eritaj o'manmadika'po iregiregteda o'hua'onhua'po. "Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka men'bahuatitotiakapet. Men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'eada ijnoyhuadapoy." Jesúsa o'manmadika'uyate. ³² Huanigpeika'erinayo kenpa' nopenkahue' o'nepo on'me'pakpo "¿monig ya'e?" onahue' o'nuyate.

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" Huanigpeika'eria on'batia'pakuyate.

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Capernaumyo on'tiakdepo jakyoda o'eato'po,
—¿Dagte o'tiakpo katetaj mo'batia'pak? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁴ "¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" on'batia'pakpo a'tokhue' o'nuyate.

³⁵ Jesús huanigpeika'eritaj a'manmadikaya'po o'huadpo "yan'kupopak," o'mana'po,

—Bepi' doere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba'nig ka'nike' konig nogtaj kan'tihuapokike'. —O'mana'po ³⁶ huasi'potaj o'ta'koypo nopoyo o'totiakpo hua'opite o'doko'uyate.

³⁷ —Do ijpaknok be'api' in huasi'potaj di'da o'depo o'tihuapokika'po konigda do'takon o'de do'hued Apagtakon o'de. Ke'na me'ta'mona'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo daka' bo'tihuapokika'ne.

(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

38 —Nogbokereka o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika'. O'tiahuaypo oro'ere huahue' o'ika'nok, "Keje', kahue' yae'." Ona'mey, huamanmadika'eri. —Juana ona'uyate.

39 —Kentaj "kahue' yae'," onahue' yane'. Be'api' konig tiahuayhued o'ika'nig do'hued huadik o'dikka'po eka'nayo onte'ti do'taj dakhue' huaahue'dik o'eapo. 40 Ken aratbuta oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. 41 Cristoen huanigpeika'eri mo'enok do ijpaknok be'api' huamai' hue'ey e'yoknayo dapi' Diosa dakuuapa o'bayokapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'po.

Keyoj nama'da e'toka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 —Be'api' do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo. Konigepo do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued huiduntone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kenda konig sue'da castiga e'magka' o'e. 43-48 Huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhue'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Ta'ak o'bakpakonhuahuika'apo bakayhue' o'eapo. Konigepo huabaapi' hua'ia'pi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet, dakhuea' kahue'dik a'eya'po ekpokotoknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nopopeo dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea' boka'nok castiga mogkadhuahuika'apone. Ta'akyo mo'bakpakonhuahuika'apone. Bakayhue'dik o'unhuahuika'apo.

49 Sal pai' e'eada huadakda o'kika'nig konigti pai'da mo'nopo'epo huadakda mo'eapone. 50 Sal huadakda o'epo o'kika'. Pai' ehue' ee'nayo huadak kahue'dikda en'dik o'ene. Konig salonig ya'nepo huadaknopo'da huayahuaya di' yan'maepo yan'manoeyika'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

10

"¿Huabokerek huato'e'taj menpa' en'dik ya'ne'?" Jesústaj nama'da kae'po fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

1 Keya' Jesúsa o'bakhua'po Judeayo kenpa'ti Jordán akodpen huadariyo o'hua'uyate. E'tiakte onte'ti huakka'nanada ogkupopakuyate. Konig o'kika'po o'manmadika'uyate. 2 Jesústaj a'dikdikya'po sue'da fariseo on'huahua'po, "¿Huabokerek huato'e'taj menpa' kenpa'da endik ya'e'?" Jesústaj o'nona'uyate.

3 —¿Kate yamana'uyate Moisésa? —Jesúsa o'mana'uyate.

4 —"Huato'e' e'en beroba' madoya'dik mo'epo huato'e' endik mo'e'." Moisésa o'mana'uyate. —O'nona'uyate.

5 —Konig nopoteyda mo'ika'po Diostaj e'nigpeika'ta' pakhue' mo'ika'nok Moisésa kenda o'madoya'uynig'a. 6 Huakkuruteda Diosa aya'tada o'ka'uypo huabokerek ettone'ere o'ka'uyate. 7 "Konigepo huabokerek ke'nen huaoj huayeeretaj okorokpo ettone'taj a'to'epakya'po. 8 Botta' e'eada on'to'epakdepo konig nogtida o'nede." Apagba'te kenpa' oa'. Botta' e'eada nogtida o'nede. 9 Kenda Diosa o'to'epaka'denok huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

¹⁰ Nogok huanigpeika'eriere jakyoda o'nepo, "¿Huatoe menpa' en'dik o'e?" Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'nok,

¹¹ —Be'api' huabokerek huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo huakkuru huatoe'taj dakhuea'da ogka'. ¹² Kenpa'ti ettone'a huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo dakhuea'da o'ka'. Diostaj dakhuea'da o'ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuyate.

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Jesúsa daka' kan'bake'po huasi'po kentaj en'batotiaktada ke'nen huanigpeika'eria "keje', batotiakhue' yane'," on'mana'uyate. ¹⁴ Kenda Jesús o'tiahuaypo o'diyatupo.

—Huasi'po do'te kan'batiake'. "Kaeya'," manahue' yane'. Konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'apo. ¹⁵ Huasi'po do'taj 'urunopo'da menoknopopepo men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj daka' o'noknopoenig konigti opudomey oknopohue' ee'nayo Dios Huairiensip'po ehue'dik mo'eapone. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶ Huasi'potaj o'badokoe'po o'batibata'te'epo Diosa daka' kabake'po o'mationa'pakuyate.

Huabokerek huairi Jesúsere on'batia'pakuyate.

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Dagte Jesúsa huaboada o'hua'depo huabokereka o'huaketonyakpo huikudate o'tihuadpo,

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik iije, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uyate.

¹⁸ —Ka'tia'po huadakda i'ene ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. ¹⁹ Diosen e'mana' i'nopoe. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Aratbuttaj yahua-diaypo arakhue' yaika'. Nogen bakbrehue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. Da ahue' yaika'. Huaojtaj huayetere daka'da yanigpeika'po daka' yamatoyika'po yabayokika'. Kenpa' Diosa o'mana'uyate i'nopoe. —Jesúsa ona'uyate.

²⁰ —Do huasi'poedanda kenda aya'da ijnigpeika'uy, Huamanmadika'eri. —Huabokereka ona'uyate.

²¹ Jesúsa di' o'epo o'tiahuayatupo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matounhuahuika'apone. Do'taj behuatiakpo beta'hua'ika' e'bueypi' beta'hua'ika'. —Jesúsa huairitaj ona'uyate.

²² Huairia kenda o'peepo nohue' o'unpo huakka'nanada o'tamaenok suhue'nanada o'epo okhua'uyate.

²³ Huanigpeika'eritaj okpokuberudpo,

—Bepi' huairi huakka'nada e'matoe'ta' huaeretpakeri Dios Huairitaj oknopohue'dik o'neapo, Diosensi'po ehue'dikda o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁴ Huanigpeika'eria Jesúsen hua'ataj o'peepo on'mepuke' nok onte'ti Jesúsa o'mana'po:

—Huakka'da e'matoe'ta' huapakeria Dios Huairitaj oknopohue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁵ Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

26 Huanigpeika'eria kenda on'peepo huakka'da on'mepu'kepo huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —On'batia'pakuyate.

27 Jesusa o'batiahuaypo o'mana'po:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —O'mana'uyate.

28 —Oro'nayo aya'da o'matoika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey. —Pedroa ona'uyate.

29 —Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huoajtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Huadak hua'a o'deretpakpo kenpa'ti do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. 30 O'nenok Diosa oy huakka'nanada o'bayokapo. Jak, huama'buy, huidpo, huaye huasi'po, ta'bakon o'bayokapo. Pai'da e'nopo'ebet o'bayokapo. Nogok Diosere on'noeonhuahuika'apo. 31 Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig. Nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig huairitone' o'neapo. —Jesusa o'mana'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Jesusa onte'ti oa'uyate.

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jerusalényo dagte Jesús huanigpeika'eriere on'behuikpo Jesús huakkuruda o'hua'enok huanigpeika'eri on'mepuke'po nogomey on'tahua'po on'mepukuyate. Doce huanigpeika'eritaj nogyonda o'batohua'po konig megka'apone o'mana'po:

33 —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijjepe Diosya' ijtiauky. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e men'huaa'apone. Nog aratbuttaj judío ehue'taj do'taj menyokapone. 34 Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone. Mentisupu'eapone. Me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesusa o'mana'uyate.

Jacoboa Juanerea huairi bo'yahuea' o'nona'uyate.

(Mt. 20.20-28)

35 Zebedeoen huasi'po Jacobo Juanere Jesústaj on'huahua'po, —Kenda ona'nig oro'taj mogka', huamanmadika'eri. —Juan Jacoboere o'nona'uyate.

36 —¿Kate bo'pak? —Jesusa o'mana'nok.

37 —O'na 'urua'nanada huakhuairi e'ede'te konig huairi e'huaje' onte da'kopen ope'topen bohuada'. —Jesústaj o'nona'uyate.

38 —Kenpa'onahue'mene'. Do pai'da ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesusa o'mana'uyate.

39 —E'e', onere pai'da nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uyate.

—Buttida ijjay, konig pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da nopo'e'dik mo'eapone. 40 Nogok do huakhuairi ijjedepo ijman'ika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanyo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'ennada o'baktie'ea'uynigtaj doere huairi o'bahuea'apoy. —Jesusa o'mana'uyate.

⁴¹ Nog diez huamata'moneria kenda on'mapeepo Jacobotaj Juantere on'mahuadiay'uyate.

⁴² —Inte yan'batiaak —Jesúsa o'mana'po — Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'. ⁴³ Opuदनayo ken konig kikhue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuttaj kan'batihuaopokike'. ⁴⁴ Kenpa'ti be'api' doere huairi ee'ta' e'paknayo konig nog aratbuten huanaba' ka'nike'. ⁴⁵ Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. “Konig huanaba' mentihuapok.” A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiaakuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po Apag Diosya' ijtiaakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Bartimeotaj okpoyarea'uyate.

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ken Jericó huakka' jakyo on'batiaakuyate. Huakka' jakya' on'pokondepo Jesús huanigpeika'eriere huakka'nanada aratbutere e'norokte Bartimeo ekpobig Timeoen huasi'po dagte o'huadpo “huakupe beyok,” o'mana'uyate.

⁴⁷ “Jesús Nazaret huæ'eri o'pokde,” aratbuta enhuaa'te o'peepo 'utta'da ona'po,

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —Ekpobiga 'utta'da ona'uyate.

⁴⁸ —Yabatikde'. —Aratbuta huiyokda e'nona'tada nogiti huakka'a'da o'nokoye'uyate.

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —'Utta'da ona'uyate.

⁴⁹ Ken Jesús e'hua'ada o'boato'po,

—Yan'totiaak. —Jesúsa o'mana'nok on'huahua'depo,

—Yadurugpakpo yabod. Jesús “Yatiak” mena'ne. —O'nona'uyate.

⁵⁰ Huaok o'empo o'bodpo Jesústaj o'huatiakuyate.

⁵¹ —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Ekpobiga ona'uyate.

⁵² —Do'taj meknoppepo yayarudpo yahuati'. —Jesúsa ona'uynok ekpobig huaboa'da o'tiahuaypo Jesústaj dagte o'tahua'uyate.

11

Jerusalényo Jesús a o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Jerusalén meyohue'da e'ede'te Betfagéte kenpa'ti Betaniate kenpa'ti ote' Olivoste o'nedepo, botta' huanigpeika'eritaj:

² —Butukda yan'huati'. Huakka' jakyo yan'huati'. Keyo burro 'uhua enuku' bo'huahuayapone. Ken burrote bepi' huadhued o'ne. Yanogkujpo do'taj menigtotiaak. ³ “¿Mana'po bo'tohua?” Be'api' ena'nayo “Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiaakapoy.” Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴ Ken on'hua'po dagte akbogpete burro 'uhua enuku' on'huahuaypo o'nogkujuyate.

⁵ Egkujte huabokerek kenteda o'nepo,

—¿Kate boka'? ¿Mena'po burrotaj mogkuj? —On'mana'uyate.

⁶ Konig Jesús a o'mana'nig kenda on'mana'nok “tohua'dik mo'e,” on'mana'uyate. ⁷ Jesúste burrotaj on'tohua'po kenomeyen huaoka' burrota'pite on'hueda'nok Jesús o'huaduyate. ⁸ Kente Jesús o'pokapo

on'nopoepo dagte huakka'da kenomeyen yudtaj on'bahueda'po nogomeya o'huey'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uyate.

⁹ Huakkurute huag'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—'Urunanada Jesús, Diosen huamanopo'yarea'eri, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. Kentaj Apag Diosa mo'nigta'mona'uyne. ¹⁰ Oro'en adhuea'pane' David huairionig hueretda huakhuairi o'tiakde, Jesús Huairi o'tiakde. Dakiti Dios, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. —Aratbuta 'utta'nanada o'nokoy'uyate.

¹¹ Ken konig Jerusalényo Jesús o'kudpo kenpa'ti Diosen jakyo o'kudpo, aya'tada daka' o'tiahuaypo osikdenok Betaniayo doce huamata'moneriere o'hua'uyate.

Hueymey higerataj "onte'ti dapakhue'dikda i'ea'pone," Jesúsna ona'uyate.
(Mt. 21.18-19)

¹² Eme'te Betaniaya' o'norokdepo Jesús aypota' o'epo ¹³ adteda hueymey higerataj o'tiahuaynig'a huada o'pakpo o'huahua'nig'a huakutayo'da o'uyate. Huadajok ehued o'uyate. ¹⁴ Konigepo higerataj ona'po:

—Onte'ti dapakhue'dikda i'ea'pet. Bepi' o'nenda bapehue' ya'neapet. — Jesúsna ona'uyate. Kenda huanigpejika'eria on'pee'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate Jesúsna.
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús Diosen jakyo o'kuddepo huaboa'da 'uhua huabahuaya'eritaj huabakbae'erieretaj o'maoroka'po huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'po tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uyate. ¹⁶ "Konig dag ekapa' Diosen jakyo katapi' topokhue'dik mo'ene." Jesúsna ighua'da o'mana'uyate. ¹⁷ O'manmadika'po:

—Do'hued jak aya' huadarieri aratbuten huationa'pak jak on'tae. Apagba' e'mana'tada konig huabereerien jakonig opudomeya mo'toene. —Jesúsna huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'peepo Jesúsaj on'mepukuyate. Jesúsna e'manmadika'te huakka'nanada aratbut on'peepo 'urunanada o'e on'mepuke'nok huairia Jesúsaj on'mepukpo huaboa'da e'arakta' on'pakpo monig e'arakta' o'duknig'a. ¹⁹ Esikde'te Jesúsna huakka' jakya' o'orokuyate.

Hueymey higuera o'ay'uyate.
(Mt. 21.20-22)

²⁰ Eme'te sikyoedda onte'ti on'hua'depo higuera hua'ihuitya' aya'da e'ayde' on'tiahuay'uyate. ²¹ Pedro onte'ti okkahuehue' o'epo,

—Ken higerataj "onte'ti dapakhue'dikda" iname'nig o'ayde, yatiahuay', huamanmadika'eri. —Ona'uyate.

²² —Diostaj daka' yanoknope'. ²³ "In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen." Be'api' ena'nayo Diosa yaka'apet daka' eknope'nayo o'ka'apo. Konig ona'nig o'ea'po. ²⁴ Eknope'nayo aya'tada katapi' bo'pakpo bo'tiona'paknok Diosa bo'yokapone. ²⁵ Apag Diostaj yan'tiona'pakpo be'api' ontaj dakhuea' egkame'nayo yakkahuea'. O'nen Apag Dios kurudyo o'ika'po ke'na opudtaj dakhuea' e'ka' bokkahueapone kenpa'ti. ²⁶ Nogtaj okkahueahue' ee'nayo o'nen Apag Diosakon opudtaj okkahueahue' mo'ea'pone. —Jesúsna o'mana'uyate.

¿Be'a Jesústaj ya'ta'mona'uyate?

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús a Diosen jakyo e'huae'te sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'ere on'huahua'depo, ²⁸ —¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uyate.

²⁹ —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na “yabayarea',” mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. ³⁰ “Bautiza yamagkadhuati'.” ¿Be'a Juantaj yana'uyate, Diosa huabokerekapi'? Mena'tok. —Jesús a o'mana'uyate.

³¹ Menpa' o'apo huairia huayahuaya on'batia'pakpo:

—“Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate.” Oro'a ena'nayo “¿kenda Juana do'taj be'tia'pakikuyinig mena'po oknopogehue' mo'uy?” oro'taj mona'apone.

³² “Huabokereka Juantaj on'ta'mona'uyate.” Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'e'uy aratbut o'noknopogonok. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakpo,

³³ —Be'a Juantaj yanuyet oro' nopogehue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uyate.

—“Yabayarea'.” Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesús a o'mana'uyate.

12

Huairien ta'ba huatatoe'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Jesús a konig o'e' o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' uruda o'kogka'uy. Hua'ia asapaiya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy. Uva ta'ba huatatoe'eritaj ta'ba o'baktoyokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'uyate. ² Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo ke'nen huanaba' o'ta'mona'uyate. Sue'da huada ka'totiake'po o'ta'mona'uyate. ³ E'tiakde'te ta'ba huatatoe'eria huairien huanaba'taj on'toepo on'bitbitpo uvabayo' on'ta'mona'uyate. ⁴ Onte'ti huairia nog huanaba'taj o'ta'mona'uyate. Ta'bayo e'tiakde'te on'pa'ea'po huakutaj on'bitbitpo on'tidike'uyate. ⁵ Huairia nogtakon o'ta'mona'uyate. Kentaj o'darakuyate. Nogok nogomey huakka'montaj o'mata'mona'uyate. Nogtaj on'mabitbitpo konogtada on'batiarakuyate.

⁶ Huairien huasi'poyo'da o'taepo kentaj di'nanada o'ika'uyate. Ta'poteda huasi'po o'ta'mona'uyate. Kentanayo 'uru'da yan'deapet o'nopogepo.

⁷ Ta'ba huatatoe'erinayo dakhuea'da on'nopogepo, “Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaoen o'baeapo. On'nopogepo huairien ta'ba oro'en kenpa da mo'tae'po huasi'potaj mon'arak.” Onpayo' on'batia'pakuyate.

⁸ Ken huasi'potaj on'toepo o'darakpo ta'baya' huaso' o'nen'uyate. —Ken konig Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

⁹ —Huairi o'tiakdepo huatatoe'eritaj menpa' ya'magka'apet mo'nopog. Huatatoe'eritaj o'barakpo ta'ba nogomeytaj o'bayokapo. ¹⁰ Apagba'kon tiahuayhue' mo'ika'.

Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huida e'huae'taj pakhue' o'nepo o'nen'uy. Ken huida't Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda o'ka'apo. ¹¹ Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopogene. Apagba'te kenda oa'.

—Jesúsa o'mana'uyate.

¹² Judío sacerdote huairi nog judío huairiere Jesústaj on'peedepo oro'omeytaj bo'tia'pakne. Oro' konig huairien ta'ba huatatoe'eri o'nea' bo'tia'pakne on'nokotdepo Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue' o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopo'enok on'makme'pukpo on'bakhua'uyate.

¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e? Fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Jesúsa nama'da kae'po dakhue'da oa' aa'ya'po judío huairia Jesúste fariseotaj kenpa'ti Herodesen huapakeritere on'mata'mona'uyatenok ¹⁴ on'huatiakpo,

—Konig aratbuta yan'pakapet mentia'pakapetpi' nopohue' i'epo buttida i'mana'ika', huamanmadika'eri. Aya'tada konigti i'pakika'. Huairi huanaba'pi' konigti i'pakika'. Diosen e'kika'nig buttida i'manmadikika'. ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁵ Nama'da me'nona'ne Jesúsa o'nopoepo,

—¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? Men huakupe, mentiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok, ¹⁶ ken denario huakupe e'yokte o'tiahuaypo,

—¿Huakupete be'ed huakok ya'e? ¿Be'ed huadik e'mandoya' ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

—Romano gobierno huairien huakok huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁷ —Gobiernoen e'huag' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e'huag' yag'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenpa' on'peedepo, "kenpihuay," 'urua'da oa' on'nopoepo.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddikya'neapet?

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Saduceo huamanmadika'eri aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia'pakika'uy. Saduceomey Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

¹⁹ —“Huabokerek e'toepakada huasi'po toehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj toepakdik o'epo huama'buykudakendik huasi'po diktoedik o'e.” Moisésa o'manigmadoya'uyate. ²⁰ Oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toepakdepo nogok sigpi' huasi'po toehue'ada okbuey'uy. ²¹ Nog huama'buy ayhuataj o'toepakuy. Ke'nakon huasi'po toehue'ada o'buey'uy. Nogakon konigti o'ka'uy. ²² Ken konig aya'ada siete huama'buye kentaj on'toepakuy. Huasi'po toehue'ada on'timabuey'uy. Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. ²³ ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatoe'a'taj ya'eapet? Aya'ada huama'buya on'to'e'uy, huamanmadika'eri. —Saduceomeya Jesústaj o'nona'uyate.

²⁴ —Nama'da mo'nopoika'ne. Apagba' nopohue' mo'ene kenpa'ti Dios teyda o'e nopohue' mo'ene. ²⁵ Aratbutkudak kubarakya' on'noyhuaddepo toepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katoepake'po bayokhue'dik o'neapo. Konig Diosen huata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri toepakhue' o'nika'. ²⁶ Aratbut e'buey onte'ti kubarakya' noyhuadhue' ya'neapet opud nama'da on'batia'pakika'nig'a kubarakya'

onte'ti on'noyhuadapo nopoedik mo'ene. Moisésenba'te bo'tiahuaypo kenpa' nopoedik mo'ene. Kente Moisésenba'te hueymey e'bakpakte Moisésa Diostaj o'tiahuay'uy o'timadoya'uyate. "Abrahamen Dios ijjeý. Isaacen Dios ijjeý. Jacoben Dios ijjeý." Diosa ona'uyate. ²⁷ E'bueyen Dios ehue' ee'tada huanoe'erien Dios o'ika'. Aratbut noyhuadhue' o'neapo opud nama'da mo'nopoika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.

(Mt. 22.34-40)

²⁸ Jesús saduceo huairiere en'batia'pakte Moisésenba' huamanmadika'eri o'bahuatiakpo o'mapeepo Jesúsa 'uruda o'mana' o'nopoedepo,

—Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. —Jesústaj Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.

²⁹ —Huairi oro'en Dios kenyo'nanada Dios o'e. Yan'pee', Israel aratbut.

³⁰ Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenda Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. ³¹ Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. "Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'." Kenda e'mana' Diosa huakka'nanada o'pakika' nogda sue'da o'pakika'. —Jesúsa ona'uyate.

³² —'Urunanada ona'ne, huamanmadika'eri. Buttida ona'ne. Nogtiyo'da Dios o'e. Nogda ehue' o'e. ³³ Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'. Kenda Diosa huakka'nanada o'pakika'. 'Uhua Diostaj on'yokika'po Diostaj kutopate on'mahuigika' Diosa sue'da o'pak. — Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.

³⁴ Moisésenba' huamanmadika'eria daka' oa'nig Jesúsa o'peepo,

—Dios Huairitaj oknopoe'dik i'ene. Diosensi'po e'dik i'ene. —Jesúsa ona'uyate. Kenda enade'te onte'ti Jesústaj onahue' o'nuyate.

¿Be'ed adhuea' huayayo ya'e Cristo?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Diosen jakyo Jesúsa o'manmadika'po:

—Cristo Daviden adhuea' huayayo o'e. Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria yada'ika'.

³⁶ Doere teyda yamanika'. Aya'da o'nen taka' oknopoghue' huag'erikon nogokda huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo. Do'hued huairi Cristotaj Dios Huairia ona'uy.

A'nennada Davida Diosen Nokireg o'nopo'toepo oa'uyate. ³⁷ "¿Do'hued Huairi Cristo o'e," David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken huakka'ada aratbut ogkupopakpo durugnanada on'pee'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesúsa nogiti o'manmadika'po:

—Moisésenba' huamanmadika'eritaj keyoj ijjay. Huata'da on'eretpakpo nama'da ogkika' daka' yan'nopoika'. Konig huairi kirigayo' huabidokda

e'otta' on'pakika'po kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te "T'iak, huairi," ena'te e'peeta' on'pakika'. ³⁹ Kenpa'ti judioen huaitake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. ⁴⁰ Kenpa'ti ayhuaen huakupe jakpi' katepi' en'tae'te konig engaña ogka'po on'bakkayika'. Kenda ogkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'. Aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o'ne men'tinopo'e'po kirigayo' on'tiona'pakonhuahuika'. Kenda ogkika'nok Diosa daka' o'nopo'epo huakka' castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ayhua pai'da e'eada Diostaj botta' sigkupe o'yokuyate.

(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Diosen jakyo huakupe huabae' cajate meyhue'da Jesúsa o'huadpo huakka' aratbut huakupe en'kuda'te o'batiahuay'uyate. Huairia huakka'da on'kuda'uyate. ⁴² Pai'da ayhua o'tiakdepo botta' sigkupe o'bakuda'uyate.

⁴³⁻⁴⁴ Huanigpejika'eritaj "yan'tiak" o'mana'po,

—In ayhua suhuigda e'togada konig huakka'da o'kuda'. Judío huairinayo huakka'da e'tamaetada suigda on'kuda'. Konigepo ayhua aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Diosen jakya' Jesúsa e'orokde'te,

—Diosen jak yatiahuay', huamanmadika'eri, 'urunanada huid, 'urunanada jak. —Nogtida huanigpejika'eria Jesústaj ona'uyate.

² —In Diosen huid jak bo'tiahuaynig nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'eapo. Diosen jak ehue'da o'eapo. —Jesúsa ona'uyate.

Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopo'ea'uyate.

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ken Olivos ote'yero Diosen jakya' butukada on'hua'uyate. Jesús e'huadte Pedro Jacobo Juanereyo'da on'huahua'po,

⁴ —¿Menoka' Diosen huid jak yan'sakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopo'eya'po kate huakkuru o'tiahuayapet? —Jesústaj o'nona'uyate.

⁵ —Keyoj huakka'ada opudtaj nama'da ena'te peehue' yanikati'.

⁶ Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. "Cristo ijje." Do'hued huadik nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpe'epo.

⁷ Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted. ⁸ Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakonhuahua'apet. Diga'da yan'barakonhuahua'apet. Nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. Nogya' nogya' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabueyonhua'apet. Kenpa' huaboa'da dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'eapet.

⁹ Huata'da daka' yan'nopo'epo do'taj batikhue'da yanoknopoika'. Judío huairi egkupopakyo mo'batohua'apone. Judío'en huaitake' jakyo mo'bitbitapone. Do'taj moknopo'enok do'hued gobierno huairitaj manbatia'pakdik mo'eapone. ¹⁰ Kene'huaya' huame'noe ehued ee'ted

aya'da huadaribayo huae'eritaj e'noeahuahuika' hua'a huadak hua'a manbatia'pakdik ya'neapet. ¹¹ Gobierno huairitaj e'yokde'te "katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo," me'pukhue' yane'. Kenoka' Diosen Nokirega mo'nopo'ea'aponok kenda huairitaj mo'mana'apone. ¹² Nogok oknopoghue' huae'eria huaknopog'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopog'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. ¹³ Do'taj moknopoi'ka'nok nogba nogbaya' huabada opudtaj bo'huadiayika'apet. Kenomey batikhue'ada Diostaj daka' on'nigpeika'po Diosere on'noeahuahuika'apone.

¹⁴ Ken dakhue'da Diostaj konig Diosen jakyo ya'kudapet. Daniela a'nenannda o'madoya'uyatenig Diosen jakyo e'ede'te bo'tiahuaydepo aya' Judea huadaribayo huae'eria huakupayo yan'mamonti'. Beroba' yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. ¹⁵ Huabarakeri idada on'batia'knok jak kurute ee'nayo jakyo katapi' mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Idada yan'mamonti'. ¹⁶ Ta'bayo e'ne'nayo yudtaj a'udya'po jakyo huahue' yaneti'. ¹⁷ Ettone' bogdakhue' kenpa'ti ettone' yobed on'to'epo idada monhue'dik o'nepo pai'da yan'nopo'e'apet. ¹⁸ Uu'ok ee'te monhue'dik o'ey Diostaj yan'tiona'pakikati'. ¹⁹ Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eonhuahua'apet. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. Huakkuruda Diosa huadari e'ka'deya' sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa' ehue' ya'neapet. ²⁰ Aya'da mabueyhue'dik ka'ne'po, kenpa'ti Diostaj huaknopog'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuika'." Diosa ya'aapet.

²¹ Kenoka' "yan'tiahuay', in Cristo o'e," "yan'tiahuay', ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue' yaneti'. ²² Kenpa'ti "Cristo ijjej," huabokere'kpi' nama'da yan'mana'apet. "Diosen huamanbatia'pakeri ijjej," nogok nogok nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo da ka'dik o'eni'g yagka'apet. Kenpa'ti yan'bayarea'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po yan'eretpakpo nama'da yan'mana'apet. ²³ Nama'da huaa'eritaj keyoj ijjay. Engaña huaa'eri tiakhued ene'ted daka' on'nopo'ea'ne.

Kurudya' Jesucristo o'huarakapo.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Kenpa'ti nogok pai'da en'nopo'e'batikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puugkon jeyhue'da ya'eapet. ²⁵ Kurudya' siokpo ya'kahuapet. Kurudyo huae'eri huairinig yan'iriga'apet. ²⁶ Do e'tiakte men'tiahuayapet. Kurudya' e'sihuiya' teynanada ijje'po 'urua'nanada ijje'po ijhuarakapoy. ²⁷ Do'hued ángeltaj ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da aya' kurudbaya'da on'bakupopaka'apo.

²⁸ Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopo'e'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakde mo'nopoika'. ²⁹ Kenda kenpa' huaboa'da iija'nig e'ede'te bo'tiahuaydepo do Diosen Huairi kurudya' o'tiakdeapo nopog'dik mo'ene. ³⁰ Opud aratbut aya' bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda mogka'apet. ³¹ Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'e'apo. Huadarinayo batikdik kurudkon batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'e'apo.

³² Ken huame'noe o'tiakapo, kente niokpo e'huadte o'tiakapo aya'ada be'api' nopohue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopohue' o'ne. Do Diosen huasi'po itipi' nopohue' ijyey. Apag Diosayo'da o'nope.

³³ Keyoj Diosen daka' yag'kikati'. Kenoka' o'tiakapo nopohue' mo'enok batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'. ³⁴ Konig huairi nogbayo a'ti o'hua'deapopo ke'nenda huanaba'taj daka' o'mana'po, "jak daka' mentatojka', daka'da yag'kikati', akbogpe huatoe'eri daka' ekpoe' yanikati'.

³⁵ Kenoka' jak huairi o'tiakapo nopohue' mo'epo baysik nopote sikyo meahude sikyoeddapi' yatiakapetpi' yan'nopepo daka' ekpoe' yanikati'.

³⁶ E'tayde'tepi' yatiakapet yan'nopepo daka' ekpoe' yanikati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uy. ³⁷ Opudomeytaj ken konigti aya'tada ijmanay. Daka' ekpoe' yanikati' ijmanay. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairia on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Eme'tekenta' biahue' pan huape' fiesta o'epo. Jesústaj monig iregireg a'arakya'po huatotiak on'ukpo,

² —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'epone. —Huairia on'batia'pakuyate.

Ettone'a'uru'huieqada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uyate.

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ E'si'dakset Simóntaj on'dikka'uyate. O'sidakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús mesate e'huadte ettone' o'kudonpo huid yerepu'te 'uru'huieqada huasihua'a huakka'teda ee'tada o'totiakpo Jesústaj o'kutioy'uyate. ⁴ Sue'ada on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy. ⁵ Pai'da aratbuttaj kabayoke'po onjoyhued ee'ted huakka'teda bahuaya'dik o'eay'nig'a. —Huayahuya on'batia'pakpo.

—Nama'da i'ka'. —Ettone'taj o'nona'uyate.

⁶ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. ⁷ Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Menokapi' huadaka'da kika'dik mo'epone. Batihuapokika'dik mo'ika'apone. Bayokika'dik mo'ika'apone. Donayo opudere ehue' ijjika'apoy. ⁸ In ettone'a'uru'huieqada huasihua' e'toqada be'kutioyne. Do'taj huaso' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne.

⁹ Do'hua aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Doce Jesúsén huamata'moneri o'nepo nogtiada Judas Iscariotea o'bakhua'uyate. Huakupete Jesústaj huatitotiak judío huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate. ¹¹ Judas Iscariote huakupete Jesústaj e'huatitotia' o'paknok judío huairia kenda on'nopondepo on'durugpakpo, "huakupe bo'yokapone," o'nona'uyate. Judas kenda o'pepedepo huaboa'da sacerdote huairitaj monig ijbayokapet o'nope'uyate.

Kene'huaya' Jesúsere on'bape'uyate.

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

12 Pan biahue' fiesta huakkuru huame'noe ee'te kenme'noe oveja 'uhua Diostaj on'nigbatiarakika'uyate.

—¿Fiesta aypo a'bapeya'po meya' fiesta aypo manhuada'dik o'epo? — Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

13 Botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—Jerusalényo yan'hua'. Huabokereka hue'ey kosote e'tohua'te bo'huahuayapet. Yan'tahuati'. 14 Keyoda e'kudte jak huatae'eritaj "Meya' adkorepen pan biahue' fiesta aypo doere do'hued huanigpeika'eri o'bapeapoy. Huamanmadika'eria oa'." 15 Ken jak huatae'eri o'peedeipo jak kutayo huaboro' kiregyo bo'tohua'apone. Kutopa huabidda huahuadere bo'huahuayapone. Keya' fiesta aypo yan'manhuada'. —Jesúsa o'mana'uyatenok. 16 Botta'a o'nokhua'po Jerusalényo on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuada'uyate.

17 E'sikde'te Jesús doce huanigpeika'eriere ken jakyo o'nokyepo 18 kutopate o'nepo on'bapepo,

—Judío huairia do'taj kadarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Ke'na oro'ere o'bapenig'a. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'nok 19 suhue'nada o'nunpo huaboa'da Jesústaj:

—Doapi' ijbayokapetpi'. —Noga noga o'nona'uyate.

20 —Doceya' nogtiada doere pan o'oye'epo konigti plato' o'oye'e. Ke'na me'bahuaya'apone. 21 Konig Apagba'te men'timadoya'uyatenig do'taj mogka'apone. Ke'nanayo do'taj huairitaj o'bayokapo kentataj ke'ponada o'epo. Pai'nanada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'uynayo huadakda o'eynig'a. —Jesúsa o'mana'uyate.

22 Ken on'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, "dakiti Dios" ona'depo o'posakea'po o'bayoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

23 A'timon vino huamai'pu' o'toepo "dakiti Dios" ona'depo o'bayoke'nok aya'ada on'may'uyate.

24 —In do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy, huaboa'da ijjay. Opuđtaj a'manopoeyaya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. 25 Ona'ti vino mayhue' ijika'apoy. Nogok kene'huaya' do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eri huaboa'da Diosyo en'bahuade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjej." Bapaa' ia'apone Pedro, Jesúsa ona'uyate.

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 Diostaj e'bata'dikea'de' Jerusalénya' o'norokdepo Olivos ote'yokon sikyo on'hua'uyate.

27 —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabirada'pone. Do'taj o'nokmamonapone. Apagba'te kenpa' oa'nig konig: "Oveja huamatoe'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo." 28 Nogok huakudaka'da e'eada ijnoyhuaddepo opudte Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

29 —Nogomeya' bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' o'epapone. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

30 —Oyda in sikyo huatahuaj botta'a' sipoghued "Jesústaj jokiahue'ya ijjej." Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

31 —Ehue' onere bueydik ee'pi' "Jesústaj jokiahue'ya ijje'y," ahue' ijjeapoy. —Pedroa ighua' ona'uyate. Aya'ada huanigpeika'eria konigti o'nona'uyate.

Getsemani ta'baya' Jesús a Diostaj o'tiona'pakuyate.

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Ken sikyoda Getsemani ta'bayo Jesús huanigpeika'eri ere o'nokye'uyate. —Inteda yan'bahuaadi'. Ayō a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

33 Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'bathua'po huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,

34 —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyōda men'nige', doere yanokpohue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

35 Nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

36 —Do pai'da nopo'ehue' kae'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

37 Huanigpeika'eritaj o'bahuaupo en'batayte o'bahuauy'uyate.

—Menpa' itay, Simón. Nogorati'p' mena'po doere okpohuehue'dik mo'ene. 38 Dakhuea' kahue' a'eya'po yanokpohue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Pedrotaj ona'uyate.

39 Onte'ti Jesús o'hua'po konigti huadik Diostaj o'tiona'pakpo 40 a'timon onte'ti once huanigpeika'eritaj o'bahuauiak'uyate. En'taytetion o'bahuauiayato'uyate. Taytaya' huakka' o'dapo kate a'tokhue'dik o'nuyate.

41 Onte'ti o'bakhua'po o'tiona'pakdepo bapa'a' o'bahuauiakdepo, —Oyiti'eyo yan'huedti' yan'tayti'. Kenpa'da yan'tayde' oyda dakhuea' huaka'eritaj do'taj me'bahua'ne. 42 Yan'mabo', mon'hua'. Ke'na me'bahua'ya'dene o'tiakde. —Jesúsa once huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 Ida Jesús a kenpa' e'mana'ted Judas okye'uyate. Jesús en doce huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbed'uyate. Sorotata'en siro on'totiakpo noga hueypa on'totiakpo on'batiakbed'uyate. Sacerdote huari Moisés enba' huamanmadika'eri judío huairitone'a on'mata'mona' nok on'batiakbed'uyate.

44 —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eria tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokje'po kenpa' o'mana'uyate.

45 Judas o'tiakdepo Jesústaj o'huahuato'po,

—Ijtiaki, Huamanmadika'eri. —Ona'depo o'buyukuyatenok 46 Jesústaj onta'koyato'po on'tohua'uyate.

47 Ken nogtiada huanigpeika'eri siro o'tōepo sacerdote huairien huanaba'taj o'pesodokteg'uyate.

48 —Konig dakhuea' huabakbereeritaj a'tohua'ya'po mo'bahuauika' konigti do'taj on'huatiakbedne. Siro mo'tōepo hueypa mo'tōepo do'taj on'huatiakbedne. 49 Diosen jakyo aya' huame'noeda ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne. Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate konigda opuda do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uyate. 50 Kenda eade'te Jesús en huanigpeika'eri aya'ada Jesústaj o'nokmamon'uyate.

Huabokerek e'eqda okmon'uyate.

⁵¹ Huabokerek o'tahua'po yudtayo'da nogtida kuperina o'kudopo o'tahua'nok on'ta'koyato'nig'a ⁵² kuperina o'matienonpo o'makmon'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Jesústaj on'tohua'po sacerdote huairitone'te on'tohua'uyate. Nog sacerdote huairi, huairitone', Moisésenba' huamanmadika'eri ogkupopakuyate.

⁵⁴ Pedronayo adteda Jesústaj o'tahua'uyate. Sacerdote huairitone'en kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo policíasere o'huadonhua'po ta'ak o'tihuadonhua'uyate.

⁵⁵ Sacerdote huairi nog judío huairiere ogkupakdepo “Jesúsa dakhuea'da o'ka'uy.” “Jesúsa nama'da oa'uy.” Be'api' kenpa' a'huaaya'po on'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuyate. On'dikuknig'a dikhuahuayhue' o'nuyate.

⁵⁶ Huakka'ada Jesústaj da on'huaa'nig'a jondikyo' huaahue' o'nuyate.

⁵⁷ Sue'ada on'bopo da on'huaa'po:

⁵⁸ —“Diosen huid jaktone'taj sakdik ijje. Ken jak huabokereka ogka'uyatenig. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijje huabokerekapi' kahue'tada.” Oro'omeya kenda o'peemey. ⁵⁹ —Noga kenpa' o'da'nig'a ondikyo' huaahue' o'nuyate.

⁶⁰ Kenoka' nopoya'da sacerdote huairitone' o'bodpo,

—¿Q'na menpa' baa'tokhue' i'e? ¿Kenda inomeya ontaj bohuaa'ne buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairitone'a Jesústaj ona'uyate.

⁶¹ Jesús nayo soata' a'tokhue'da o'uyate. Sacerdote huairitone' onte'ti ona'po:

—¿Q'na menpa' Cristo Diosen Huasi'po i'e? —Jesústaj ona'uyate.

⁶² —Ee', Cristo ijje. Diosen Huasi'po ijje. Diosa me'ta'mona'uyne. Dios teynanada o'ika'po kenere e'huadte kurudya' e'sihuiya' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa sacerdote huairitone'taj ona'uyate.

⁶³⁻⁶⁴ Konig judío aratbuta on'diaypo ogkika'nig sacerdote huairi Jesústaj o'peedepo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate. Noga huairitaj o'mana'po:

—Dios ijje. Dakhuea'da oa'nok nog dakhuea' huaa'eritaj peehue'dik o'ey.

Opu'da mo'peede. ¿Menpa' mo'nopoe? —O'mana'nok,

—Dakhuea' oa'. Bueydik kae'. —Aya'ada o'nona'uyate.

⁶⁵ Jesús en huakoktaj on'tisupu'e'uyate. O'nokpotidoka'po on'tuktukpo,

—Yamadikka'. Yanopoe' be'a be'tuktuk. —O'nona'uyate. Policiakon huakokta' on'tuktukuyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijje.” Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Ken jak kurute Pedro e'huadte sacerdote huairien mune'yo huanaba'a o'tiakpo ⁶⁷ ta'ak e'tihuadte o'tiahuaypo,

—Jesús Nazaret huaje'eri e'ihuae'ika'uy. —Mune'yoa Pedrotaj ona'uyate.

⁶⁸ —Ehue' jokiahue'ya ijje. Katea' i'et nopohue' ijje. —Pedroa oa'uyate. E'tiokpaka' akbogpeyo e'huadte huatahuaa' o'sipoguyate. ⁶⁹ Mune'yo huanaba' onte'ti o'tiahuaypo,

—In huabokerek Jesús en huanigpeika'eri nogtida o'e. —O'mana'uyate.

⁷⁰ —Jesús en huanigpeika'eri ehue' ijje. —Pedroa onte'ti o'mana'uyate. A'timon Pedrotaj onte'ti nogomeyakon o'nona'po:

—Q'na Jesús en huanigpeika'eri i'epo Galilea huaje'erien hua'a ia'ne. —O'nona'uyate.

71 —Kentaj jokiahue'ya ijjeý. Buttida ijjay. Buttida ahue' ee'nayo dakhuea'da do'taj kagke'. —Pedroa o'mana'uyate.

72 Kenpa' ea'te huatahuua onte'ti o'sipog'uyate. E'sipogde'te “Huatahuua botta'a' sipoghued ee'ted do'taj jokiahue'ya ijjeý bapa'a' ia'apo.” Mename' nig Pedro huaboa'da onte'ti o'nopono pai'nanada o'huikuyate.

15

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Emede'te monig Jesústaj ka'dik o'ey sacerdote huairi huairitone' Moisésenba' huamanmadika'eriere on'batia'pakdepo Jesústaj on'tinukupo Romano gobierno huairi Pilatotaj on'tohua'uyate. On'yokuyate.

2 —¿Judíoen gobierno huairi menpa' i'e? —Jesústaj Pilatoa ona'uyate.

—Ee' kenda ia' kenda ijjeý. —Jesúsa ona'uyate.

3 —Jesús dakhue'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'kame'. Nogda nogda dakhuea' o'ka'uy. —Sacerdote huairia o'nona'uyate.

4 —¿Menpa' a'tokhue' i'e? Ontaj huakka' dakhuea'da bo'huaa'ne. —Pilatoa Jesústaj onte'ti ona'uyate.

5 Jesúsanayo sigpi' baa'tokhue'da o'mauyatenok Pilato “kenpihuay” Jesústaj oknopoe'uyate.

Jesústaj yanarakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38–19.16)

6 Ken fiestate Pilatoa nogtatida huabakudá' jakyo huae'eritaj o'maorokika'. Kentaj aratbuta o'baktie'ea'po o'orokika'. 7 Huabakudá' jakyo dakhuea' huaka'eri Barrabásere o'nepo gobierno huairitaj a'maenya'po on'barakme'te. 8 “Nogok nogok fiestate nogtatida i'maorokika'nig nogtatida yaoroka'.” Aratbuta Pilatotaj o'nona'nok,

9 —¿Judíoen Huairitaj e'nigoro'ka'ta' menpa' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uyate.

10 Sacerdote huairi Jesústaj digda on'huahuaypo men'nigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uyate. 11 “Barrabástaj yaoroka'. Barrabástaj yaoroka'.” Pilatotaj ya'nona'. Sacerdote huairia huakka' aratbuttaj diga'da on'mana'uyate.

12 —¿Judíoen Huairi opudomeya' on'dikka'ika'nigtaj monig ijka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uyate.

13 —Hueypa cruzte yaarak. —'Utta'nada o'nona'uyate.

14 —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka? —Pilatoa o'mana'uyate.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uyate.

15 Ken aratbuttaj o'manigpeepo o'pakpo Barrabástaj o'oro'ka'uyate. “Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a yan'bitbit” o'mana'depo hueypa cruzte kan'arake'po Pilatoa sorotata'taj o'bayokuyate.

16 Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. 17 Jesústaj ayagda huaok on'ota'po (ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig) kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po,

18 —I'tiak, judío aratbuten gobierno huairi. —Sorotata' dakhue'dikda on'nopepo 'utta'nanada o'nona'uyate.

19 Kenpa'ti hueypa ogkubitbitpo on'tisupu'epo huikudate on'tihuaduyate.

20 Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

*Hueypa cruzte on'arakuyate.**(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)*

²¹ Simón Cirene huakka' jak huag'eri Alejandroen Rufoenere huaoj ta'baya' o'tiakpo kenteda o'poknok "Jesúsen cruz tohua'dik i'ene," o'nona'uyate.

²² Ken Gólgota ote'te on'tohua'uyate. Gólgota aratbutenate huakuai' ote'te on'tohua'uyate. ²³ Keya' sorotataj vino pai' on'yokuyatenig'a mayhue' o'uyate. ²⁴ Sorotata'a Jesústaj cruzte on'betandepo be'ati ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopoe'ya'po huid okmo o'nene'uyate.

²⁵ Sikyoedda nuevete cruzte on'beta'uyate. ²⁶ Huaku kutapen hueymeyen "In judío aratbuten gobierno huairi o'e." On'madoya'uyate. Konigepo bueydik o'e on'nopoe'uyate. ²⁷ Botta' huabere'iritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen noga ope'topen on'mabetuyate. ²⁸ "Dakhuea' huaka'eriere ya'bueyapet." Ken konig Apagba' oa'uyatenig Jesús o'buey'uyate.

²⁹ Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uyate. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,

—"Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy." Iame'ne. ³⁰ O'na bueyhue' a'eya'po huata'da yatihuapokpo cruzya' yahuarak. —O'nona'uyate.

³¹ Ken kenpa'ti sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere huayahua dakhuea'da on'huaa'po:

—Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a'eya'po ti-huapokhue'dik o'e. ³² Cristo judío aratbuten huairi kahuarake'. Kenda e'tiahuaynayo oknopojika'dik o'eapoy. Huabereeriere Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

*In konig Jesús o'buey'uyate.**(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)*

³³ Tokhuad e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkiregda o'uyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate. ³⁴ Kenteda niokpo e'huadted,

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate: "¿Mena'po do'taj me'enonne? Do'hued Dios, do'hued Dios."

³⁵ Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'pe'edepo,

—In huabokerek Elíaskudaktaj onokoy. —On'mana'uyate.

³⁶ Nogtida huabokerek o'ketonhua'po apon esponja vino pai'yo o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.

³⁷ Ken Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate. ³⁸ E'bueyonte Diosen huid jakyo konig tela pegtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate.

³⁹ Ken sorotataj capitána romanoa Jesúsokopen o'bopo o'tiahuaypo konig Jesús o'okoyonpo o'bueyonnigtaj o'tiahuaypo,

—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —O'da'uyate.

⁴⁰ Kenpa'ti ettone' o'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. María Magdalena o'epo kenpa'ti María Jacobo huasueden huaye José Saloméereen huaye o'nepo. ⁴¹ Jesús Galileayo ee'te on'tahua'ika'po kenpa'ti on'manigmanhuada'ika'uyate. Kenpa'ti nogomey ettone' huakka'mon bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ke'na Jesúsere Jerusalényo on'huame'te.

*Jesústaj on'kubarakka'uyate.**(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)*

⁴² Ken o'sikonyakuyate. Eme'te judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe o'eaponok ⁴³ José o'tiakpo me'pukhue' o'epo Pilatotaj o'huahua'po "Jesúsenso' beyok." Ona'uyate. José Arimateayo huae'eri o'epo kenpa'ti judío huairi huakupopakyo huae'eri o'uyate. Kenpa'ti Dios Huairitaj daka' o'nigika'uyate. ⁴⁴ Josétaj Pilatoa o'peedepo Jesús o'bueyde o'mepuke'po "¿menpa' ya'bueyonde?" capitántaj ona'uyate. ⁴⁵ "Ee', o'bueyde," capitána ona'denok Jesúsenso' Josétaj o'yokuyate. ⁴⁶ 'Uruda tela huakupete oe'po o'so'huarakapo o'so'tihuiyig'uyate. A'timon huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate. Kenpa'ti kubarak akbogpete huaboro' huida' o'tinokbetan'uyate. ⁴⁷ María Magdalena Joséen huaye' Maríaere keyo' o'so'hueda' on'tiahuay'uyate.

16

Jesúsa huakudaka'da e'eada o'noyhuaduyate.
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe epokonde'te domingo emede'te María Magdalena Salomé Maríaere Jacoboen huaye' uru'huijeda huasihuj huakupete o'depo Jesúsenso' aso'huekeya'po o'de'uyate.

² Domingo emede'te kubarakyo on'tiakdepo,

³ —¿Be'a kubarak huid huanokbet yakpokorea'apet? —Huayahuaya on'batia'pakuyatenig'a ⁴ on'tiahuayato'po kubarak huid huanokbet onokbetahue' on'tiahuaypo, ⁵ kubarakyo on'kuddepo da'kopente huaboa bokerek huabid huaok yerenanada e'ottaj on'tiahuaypo on'mepuke'uyate.

⁶ Okme'pukhue' mene'. Jesús Nazaret huae'eri kentaj cruzte o'darakme' bo'ukne. O'noyhuadde. Iyo ehue' o'e. Iyo on'huedame'te. Ehue' o'e. Yan'tiahuay'. ⁷ Yan'huati', ke'nen huanigpeika'eritaj kenpa'ti Pedrotaj ya'nona', "Galileayo huakkuru o'hua'apo. Ayōda kentaj bo'tiahuayapone. Kenda ijjay bo'tiahuayapone." —Kenda huabo huabokereka ettone'taj o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' o'nokmonpo diga'da onme'pukpo be'tapi' onbatia'pakhue' o'nyuate.

Jesúsa María Magdalenataj o'tiahuay'ea'uyate.
(Jn. 20.11-18)

⁹ Domingo sikyoedda Jesúsa o'noyhuaddepo huakkuruda María Magdale-nataj o'so'tiahuay'ea'uyate. A'nen Jesúsa siete nokiregtaj okmaena'uyate.

¹⁰ María o'hua'po Jesúsen huanigpeika'eritaj o'huahua'depo Jesústaj ijti-ahuaydey o'batia'pakuyate. Kenomey suhue'nanada o'nepo on'bahuikpo.

¹¹ Jesús onte'ti o'noe kenpa'ti María e'tiahuaydetada oknopoehue' o'nyuate.

Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'batiahuay'uyate.
(Lc. 24.13-35)

¹² Nogok botta' Jesúsen huanigpeika'eri dagte on'hua'uyate. Jesús konig nogkokada o'epo botta'taj o'batiahuaydenok ¹³ Jesús o'e o'nokie'depo nog huanigpeika'eritaj on'bahuahua'po "Jesús o'noe," e'mana'tada Jesús o'noe nopoehue'da o'nyuate.

Jesúsen once huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate.
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Nogok once huanigpeika'eri aypo kutopate en'huadte Jesús o'manokyon'uyate. "Do e'noyhuadte huakka'mon do'taj mentiahuaydete

kenda e'tia'paktada o'noyhuad oknopoghue' mo'ene. Dakhue'da mo'ene." O'mana'uyate.

¹⁵ —Aya'bayoda aya' aratbutte yan'huati'. Huadak hua'a yan'manbatia'pakikati'. ¹⁶ Huaknopog'eritaj bautiza egka'te Diosa o'manopo'yarea'apo o'manoeanhuahuika'apo, aya' oknopoghue' huag'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. ¹⁷ Do ijpaknok do'hued huadik ea'te huaknopog'eria toto' nokiregtaj on'makmaoroka'ika'apo. Nog aratbuten hua'ate ona'pakapo. ¹⁸ Bihuitaj on'paytoeapo. Mabokhue'dik o'eapo. E'bueyuruhue e'maypi' bueyhue'dik o'neapo. Dakhue' aratbuttaj huaba'a on'tibata'teaponok on'bayarika'apo. —Jesusa o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ken Jesusa kenda e'manade'te Diosa Jesús Huairitaj o'baktobehuikuyate. Diosen huada'kopen o'huaduyate. ²⁰ Huanigpeika'eria on'bahua'po nogyo nogyo aya'bayoda Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahuika'uyate. Jesús Huairia huakka' o'batihuapokika'po Jesúsen huadak hua'a e'manbatia'pakte teyda o'batihuapoknok on'bayarea'po nogda nogda ogkika'po konig Diosyo'da ka'dik o'enig ogkika'uyate, ken.

SAN LUCAS Jesucristoen huadak hua'a Lucasa mo'nigmadoya'uyate.

Huakkuruda Lucasa Teófilotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² O'nigmadoya'ne, huadi'da Teófilo. Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti o'manmadika'onhuahua'uyate. Ken sue'da huakka'a on'tiahuayonhuahua'uyate. Ken Jesús huaboa'da o'ka'uyate on'tiahuay'uyate. Kenpa'ti Diosba' on'manmadika'uyate. Nogomey on'peeonhuahua'uypa on'timadoya'uyate. Aya' kenda Jesús o'kadhuahua'uyate on'timadoya'uyate. ³ Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti Jesústaj on'timadoya'uyate a'nennada huakkuruda ijba'tiahuayonhuahua'uy. Daka'nada yoknopoeonhuahuikay. Konigepo do'huakon Jesústaj daka' e'timadoya'onhuahua'ta' ijpaki, Teófilo. ⁴ Kenda Jesústaj i'nigpeedeme'te buttida o'e kanopoe'po daka'da on'nigmadoya'onhuahua'ne.

Juan bautiza huamagka' o'si'poeapo. Ken Diosen huata'moneria nogtiada ona'uyate.

⁵ A'nennada Romano gobierno huairi Herodes Judea huadaribayo o'uyate. Kenoka' sacerdotte o'epo sacerdotte Diostaj kenda on'baa'po 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Zacarías sacerdotte o'uyate. Zacaríasere nogomey sacerdotte on'baa'ika'po onteteyo' on'baa'ika'po kenomeyendik on'madikka'uy Abías. Zacaríasen huatoen huadik Elisabet. Elisabeten adhuae'pane' Aarón o'uyate. Aarón huakkuruda sacerdotte huairi o'uyate. ⁶ Zacarías huatoe Elisabeterere Diostehuapa' urunopo'da o'nika'uyate. Aya'da Diosen e'mana' on'nigpeika'uyate. Dakhuea'da ogka' be'api' bahuahue'dik o'ne. ⁷ Elisabet si'popakhue'dik o'uyate kenpa'ti tone'nanada o'nepo huasi'po toehue' o'nuyate.

⁸ Nogme'noetida Zacaríasomey konig sacerdotte Diosen jakyo baa'dik o'ne'uyate. ⁹ Konig sacerdotte ogkika' huidsipo' o'nendepo on'tiahuaydepo Zacaríasyo'da Diosen jakyo kuddik o'uyate. Konig 'uru'huieada vela a'bakpakaya'po Dios Huairitaj Zacarías kuddik o'uyate. ¹⁰ Ken Zacarías Dios Huairien jakyo o'epo vela 'uru'huieada o'bakpaka'depo jakkurute huakka'da aratbut ogkupopakdepo on'tiona'pakuyate. ¹¹ Kenoka' Zacarías Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Ken kutopate 'uru'huieada vela e'bakpakte huada'kopen o'bo'uyate. Dios huairien huata'moneri kente o'bo'uyate. ¹² Zacarías o'tiahuaypo huakka' o'me'pu'kuyate.

¹³ —Me'pukhue' yae', Zacarías. Kenda Diostaj i'tiona'pakuynok Diosa mepee'uyate. Onen huatoe Elisabet bokereksi'poa' o'si'popakapo kenpa'ti kentaj i'dikka'apone Juan. ¹⁴⁻¹⁵ O'nensi'poa Diostaj 'uru'ada o'nigpeeapo konigepo durugnanada i'eapone. Kenpa'ti e'si'poe'te huakka'ada on'durugpakapo. Vino mayhue' i'taeapone. Kenpa'ti pisco'pi' mayhue' i'taeapone. Si'popakhued ee'ted Diosen Nokirega o'nopo'toeapo. ¹⁶ Huakka'tada Israel aratbuttaj Dios Huairitaj huaknopoe' Juana o'manopo'korea'apo. ¹⁷ Cristo Huairitaj Juan huakkuruda o'eapo. Cristo tiakhued o'nensi'poa Juan huakkuruda o'eapo. Elíasen nokirega o'nopo'toeapo konig Elías teyda o'uyate konigti Juan teyda ka'dik o'eapo.

Huaoj huasi'potaj on 'bakkahuea'po on 'manoeynoeyapo. Ken huayahuaya huaoa huasi'poa huadi'da on'maeapo. Kenda Juana o'ka'apo. Kenpa'ti nigpeehue' huae'eritaj o'manopo'korea'apo onte'ti on'nigpeeapo. 'Urua'da on'nopoe'po huadakda ogka'apo. Ken Cristo Huairitaj kanoknopoe'po Juana aratbuttaj 'uru'nopoa'da o'magka'apo. —Diosen huata'moneria Zacariastaj ona'uyate.

18 —Kenda ona'nig buttia' oknopoe'hue'dik ijje. Huatone'da ijje, do'hued huatoekon huatone'da o'e. —Zacarias Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

19 —Do Gabriel ijje. Diosen huanaba' ijje. Diosa me'ta'mona'ne. Ontaj kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. Huadak hua'a kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. 20 Kenda ona'denig'a buttia' oknopoe'hue' o'enok a'pakhue'dik i'ea'pone. O'nensi'po e'si'poede'te onte'ti a'pakdik i'ea'pone. Kenoka' Diosa o'pak kenda yona'dey o'ea'po. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

21 Kenoka' jakkurute aratbut ogkupopakpo Zacariastaj on'nigepo ijhue'da Diosen jakyo o'enok aratbut on'me'pukue'uyate. 22 Ken kenoka' Zacarias o'orokdepo a'pakhue'dik o'uyate. Diosen jakyo konig e'yorokyanig Diosa Zacariastaj o'tiahuaya' kenomey aratbut on'nokotuyate. Ken Zacarias huaba'a o'tohua'yadhua'uyate. Ken a'pakhue'dik o'uyate.

23 Ken ken huame'noete Diosen jakya' konig sacerdote o'baa'onhuahua'po o'kuhuitdepo hua'en jakyokon o'hua'uyate. 24 Nogok ke'nen huatoe Elisabet huaboa'da bogdakhue' o'uyate. Konig o'iregunhuahua'po cinco puug jakkurute orokhue' o'uyate. 25 “Dakhue'da o'e. Si'popakhue'dik o'e.” Ken aratbut huahue' me'neapone. Dios Huairia me'tinepahui'po in megka'ne. Elisabet o'nopoe'uyate.

Jesussi'po i'toe'apone. Ken Diosen huata'moneria Mariataj ona'uyate.

26 Ken Elisabet seis puug bogdakhue' e'ede'te Diosen huata'moneri Gabrieltaj Diosa o'ta'mona'uyate. Nazaret huakka' jakyo Galilea huadaribayo o'ta'mona'uyate. 27 Mune'yo Mariataj o'huahua'uyate. Maria katenohued o'uyate. Katoe'pake'po Mariaen huaoa o'yokuy Josetaj. Jose Davidkudak huairien onaratbutyo' konig huayayo o'uyate. Maria hueretda toepakhued Gabriel o'huahua'uyate. 28 Mariataj o'huahua'depo,

—Ijtiaki, Maria, Diosa 'uru'a'da megka'ne, onere o'e. Nog ettone'taj Dios sue'da huadak o'magka'nig'a ontanayo huadaka'da megka'ne. —Mariataj ona'uyate.

29 Ken, Diosen huata'moneritaj o'tiahuaydepo o'pe'edepo ke'nen hua'ataj o'me'pukatupo, ¿Mena'po ken konig mena'ne? o'nopoe'po Maria.

30 —Me'pukhue' yae', Maria. Diosa metinepahui'po 'uru'a'da megka'ne.

31 Bogdakhue' i'ea'pone. Huabokereksi'poa' i'si'popakapone. I'dikka'apone JESUS. 32 Huairi o'ea'po. Kentaj huakka'da o'noknopoe'apopo on'nigpee'apo. Diosen Huasi'po on'dikka'apo. Dios Kuruderiensi'po on'dikka'apo. Konig Davidkudak huairitone' huakka'da aratbuttaj o'mana'ika'uyate. Konigti Dios Huairi Jesustaj huairitone' o'yahuea'apo. Ken aya'da Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apo. 33 Ken Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apopo, batikhue' o'eonhuahuika'apo. —Diosen huata'moneri Gabriela Mariataj ona'uyate.

34 —¿Menpa' do ijsi'popakapo? Huabokerekere huedhued ijje. —Mariaa Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

35 —Diosen Nokireg betihuarakapone. Kenpa'ti Dios teynanada o'epo konig e'sihuij betibukapone, ontaj betibukapone. Konigepo kensi'po

o'si'pogapo Diosya' o'tiakapo. Diosenyo'da o'kika'apo. Diosen Huasi'po o'ē. Aratbuta on'batia'pakika'apo. ³⁶ Kenpa'ti o'nen huabet Elisabet huabokereksi'po o'si'popakapo. Ke'na huatone'nanada o'enok si'popakhue'dik on'batia'pakikame'te. Ke'na seis puug bogdakhue' o'ēde. ³⁷ Diosnayo aya'da ka'dik o'ē. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

³⁸ —Dios Huairien huanaba' ijje. Ken konig ona'nig kenda Diosa megke'. —María ona'uyate.

Ken konig ona'depo Diosen huata'moneria okhua'uyate.

María Elisabettaj bapa' puuga' o'toksike'uyate.

³⁹ Kenoka' María atoksikeya'po o'huahua'uyate. Idada o'hua'po Judea ote'bayo o'hua'uyate. Ote' huakka' jakyo o'hua'uyate. ⁴⁰ Zacariásen jakyo o'kudondepo Elisabettaj "Ijtiaki," ona'uyate. ⁴¹ Kenoka' Elisabet Mariátaj o'pēdepo yobeda huakiokoya' o'tiarud'uy. Diosen Nokirega o'nopo'toē'uyate. Elisabettaj o'nopo'toē'uyate.

⁴² —Diosa aya' ettone'taj daka' mogkika'ne. Ontanayo 'urua'da megka'ne. Kenpa'ti o'nensi'potaj 'urua'da ogka'apo. ⁴³ ¿Be'a ijje do do'hued Huairied huayea' o'huatiakne? ¿Menpa' Diosa 'urua'da megka'? ⁴⁴ Ken huaboa'da ontaj "Ijtiaki," ea'te ijje'pēdepo yobeda huakiokoya' o'durugpakpo be'tiarudne. ⁴⁵ Dios Huairitaj iknopōepo durugda i'ē konigepo kenda Diosa mename'ne kenda megka'apone. —Ken Elisabeta Mariátaj 'utta'da ona'uyate.

⁴⁶ Dios Huairi 'urua'da o'ē huanopoya'da yoknopōey. ⁴⁷ Do'hued Dios Huairi do'taj huanopo'yarea'eritaj durugnopo'da ijje. ⁴⁸ Konigepo do'taj be'tiahuayne. Pai'da huanaba' ee'pi' daka' be'tiahuayne. Kenda nogok nogok aratbuta mo'batia'pakika'apone. Diosa 'urua'da megka'nig. Kenda mo'batia'pakapone. ⁴⁹ Ke'nendik 'uruda o'ēpo aya'da ka'dik o'ēpo konigepo 'urua'da do'taj megka'ne. ⁵⁰ Diostaj huakme'pukeritaj nogok nogok o'matinepahuika'po, Diosa o'matinepahuika'. ⁵¹ Diosa teyda o'kika'. Nama'da 'uruda ijje huanopōe'eritaj kenpa'da o'maenapo. ⁵² Huairitone'taj o'maenpo pai'da aratbuttaj huairi o'bayahuea'. ⁵³ Ken pai'da huā'eritaj huadakda o'bayokika'. Huakka'da huatoē'eritaj o'mata'mona'. Katepi' toehue'da o'mata'mona'. ⁵⁴ Israel aratbut konig Diosen huanaba' e'huā'e'taj Diosa daka' o'matoika'po, okkahuehue' o'maepo o'matinepahui'ika'po. ⁵⁵ Oro'en huapane'kudakomeytaj kenpa'ti Abrahamkudaktaj kenpa'ti aya'da ke'nensi'po ke'nen huayayo nogok nogok aya'tada "Ijmatinepahui'apoy" ona'uyate Diosa. Kenda o'kika'. Kenda María Elisabettaj ona'uyate.

⁵⁶ Ken Elisabetere o'unhuahua'uyate. Bapa' puug María o'unhuahua'uyate. Bapa' puug o'ēdepo huā'en jakyo o'kume'uyate.

Juan Bautista o'si'poe'uyate.

⁵⁷ Ken, kenoka' Elisabet huasi'popak o'edenok huabokereksi'po o'si'popakuyate. ⁵⁸ Onteteyo' huahuaderi kenpa'ti Elisabeten huabet huā'eri on'mapeundepe ken Dios Elisabettaj o'tinepahui'po yobed o'yoknok on'pēdepo Elisabetere on'madurugpakuyate. ⁵⁹ Yobed ocho huame'noe ee'te huabokereksi'poensi'dak kaktege'po konig judío aratbut ogkika'uyate, aktegya'po on'batia'uyate. Si'nontaj huaendik Zacariás e'dikkata' on'pakuyng'a.

⁶⁰ —Kae'. Ke'nendik Juan o'ē. —Ke'nen huayea' o'mana'uyate.

⁶¹ —¿Menapo? O'nen huabet ken huadik ehue' o'ne. —O'nona'uyate.

⁶² “¿Ke'nendik katedik i'pak?” Konig Zacarías peehue'dik o'енок huaba'a on'tohua'ya'uyate. ⁶³ Kamadoye'po huaen tablataj me'nigtotiak o'mana'uy. En'totiakde'te “Ke'nendik Juan o'e.” Zacarías o'madoya'uyate. Aya'da on'tiahuaydepo kenpihuay on'batia'pakuyate. ⁶⁴ Juanendik o'madoya'depo Zacarías onte'ti huaboa'da a'pakdik o'uy. Dios Huairi 'urua'da o'epo teyda o'kika' Zacarías o'batia'pakuyate. ⁶⁵ Aya'da aratbut keyoda meyhue'da kenpihuay on'nopo'e'uyate. Kenda Zacarías o'ka' kenpa'ti Juantaj huabada on'batia'pake'uy. Judea ote'yo huabada kenda on'batia'pake'uyate. ⁶⁶ Ken aya'ada on'tipe'edepo kenda on'tinopoeonhuahua'po nogtaj nogtaj on'batia'pakonhua'po:

—Ke'na huasi'po Juana Diostaj kate 'urua'da ya'nigkapet. —Diosa 'urua'da ogkame'nok on'batia'pakuyate.

Zacarías konig o'mana'uyate o'batadi'kea'uy.

⁶⁷ Juansi'poen huaoj Zacarías o'epo Diosen Nokirega o'nopo'toenok Zacarías o'mana'pakpo:

⁶⁸ Dios Huairitaj Israel aratbuta o'noknopoika'. Dios Huairi 'urua'da o'e. Kan'batia'pakike'po. Oro'omey Israel aratbuttaj bo'huatiakdepo mo'nopo'yarea'ne. ⁶⁹ Kenpa'ti Diosen huanaba' Davidkudak huakka'da huayayo o'matae'nig'a nogtida bo'yokdene. Dios Huairia oro'omeytaj bo'yokdene. Ke'na Davidkudaken adhuea' huayayo o'epo teynanada huamanopo'yarea'eri o'e. ⁷⁰⁻⁷⁵ Oro'en taka'taj akmaenya'po Dios Huairia o'mata'mona'apo. Oro'omeytaj huahuadiayeritaj Dios Huairia bo'tioka'po o'maenapo. Kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'taj a'matinepahuiya'po, “Me'pukhue'ada o'na o'nen huayayoere Diostaj 'urunopo'da kan'nigpeike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'nigpeike'po opudomeyen taka'taj bo'tioka'apone.” Ken oro'en huaoj Abrahamtaj kenda Diosa ona'uyate. Kenda Diosa okkahuehue' o'ika'. Ken Diosa oa'uyate. Kenda a'ennada Diosen 'urua'da huamanbatia'pakeria o'mana'uyate. ⁷⁶ Kenpa'ti, o'na do'huedsi'po, Dios Kuruderien huamanbatia'pakeri mo'dikka'apone konigepo Cristo Huairia manmadikahued o'na huaboa'da i'manmadika'apo. Konig Cristo Huairi o'epo huakkuruda i'manmadika'apone. Kenda i'manmadika'depo aratbuttaj i'manopo'korea'apone. Cristotaj i'maknopoea'apone. ⁷⁷ Aratbut Cristotaj o'noknopo'edepo on'nigpeika'po dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apo kenpa'ti o'manopo'korea'apo. I'manmadika'aponok o'noknopo'epo. ⁷⁸ Ken oro'en Diosa di' mo'epo mo'matinepahui'po konig niokpo o'ta'tika'nig kutaya' Cristo konigti o'huarakapo. ⁷⁹ Sikkiregyo huae'eritaj ke'na konig huakjey o'maeapo. Aratbut e'bueytaj huame'pukeritaj konig huakjey o'maeapo. Diostaj o'maknopoea'apo. 'Uruda huakadhua' mon'madika'apone. Kenda ena'te on'nopo'noeyapone. Zacarías oa'uyate, ken.

⁸⁰ Ken Zacaríasensi'po o'kereko kenpa'ti Diostaj daka'da oknopoe'po nogiti nogiti oknopoe'po aratbut ehue' e'ne'te o'eonhuahuika'po Israel aratbuttaj a'manbatia'pakya'po huahued aratbut ehue' e'ne'te o'eonhuahuika'po. Nogok Israel aratbuttaj o'manbatia'pakuyate.

2

¹ Kenoka' Romano huairitone' o'ika'po ke'nendik Augusto o'e'uyate. "Aya' huabokerekdik kan'matimadoye'." Huairia Augustoa o'mana'uyate. ² Ken konig huabokerekdik on'matimadoya'uyate, ken konig Romano huairi o'paknok huakkuruda aya' huabokerekdiktaj on'matimadoya'uyate. Kenoka' Siria aratbut gobierno huairi Cireniotaj on'nigpeika'uyate. ³ Ken aya'da aratbut kenomeyen adhuea'pane'en huakka' jakyo hua'dik o'nepo huadik gobiernoen beroba'te a'timadoyaya'po on'bahua'uyate. ⁴ Konigepo Nazaret huakka' jakya' José o'hua'uyate. Nazaret Galilea huadaribayo o'e. Nog huadaribayo o'hua'uyate. Judea huadaribayo José o'hua'uyate. Huakka' jakyo Beléno o'hua'uyate. Beléno Davidkudak o'si'poe'uyate. José Davidkudaken adhuea' huayayo o'uyate. ⁵ Beléno huadik ijje' a'timadoyaya'po o'hua'po Maríaere on'hua'uyate. Maríaen huaoj Mariataj o'toepakanpo Joséere on'hua'po María bogdakhue' o'uyate. ⁶ Ken Beléno o'nedepo kenoka' si'popakdik o'epo ⁷ huakkuru huabokereksi'po o'si'popakuyate. Aratbuten huatay jakyo huakka'da o'nedepo kudhue'dik o'nepo vaca' uhuaen jakyo o'si'popakuyate. Konig atisuksi'po yobedtaj on'tidoka'po vacaen huabape' aypo cajayo on'hueda'uyate.

Diosen huata'moneritaj on'tiahuaypo oveja huamatō'eria on'tiahuaypo kenpa'ti on'mape'uyate.

⁸ Belén huakka' jakyo meyhue'da oveja huamatō'eri o'nebedpo kenomeyen oveja on'matō'bedpo mire huadaribayo on'matō'beduyate. ⁹ Idada Dios Huairien huata'moneritaj on'tiahuay'uyate. Oveja huamatō'eria on'tiahuaypo Dios Huairi eynanada nogyen nogyen o'batia'tenok huakka'da on'me'puke'uyate.

¹⁰ —Me'pukhue' yane' konigepo huadak hua'a o'nigtotiakne. Ken aya'ada on'mape'depo on'madurugpakapo. ¹¹ Davidkudaken jakyo oy Diosen Huamanopo'yarea'eri o'manigsi'poede. Ke'na Cristo Huairi o'e. ¹² Kan'nope'po huasi'po atisuksi'po e'tidoka' vacaen huabape' aypo cajayo e'huedte bo'huahuayapone. —Ken Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

¹³ Kenoka' ken Diosen huakkuru huata'moneri ee'ted nog huakka'nanada huata'moneri kurudya' on'huahuarakdepo,

¹⁴ —Dios kutayo o'ika'po 'urua'da o'epo o'ka'de, iyo huadariyo aratbuttaj Diosa o'pakpo o'manoeya'. —Diosen huata'mona'eriomeya' 'urua'nanada on'mana'uyate.

¹⁵ Kurudyo Diosen huata'moneriomey en'behuikde'te, "Beléno monhua'. Kenda Diosa o'ka'de Dios Huairia mo'nopea'dene mon'tiahuay." Oveja huamatō'eriomeya huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹⁶ Idada on'bahua'uyate. María Joséere kenpa'ti yobedtaj on'bahua'uyate. Yobed vacaen mire huabape' caji'poyo e'huedte on'huahuay'uyate. ¹⁷ Jesús yobedtaj on'tiahuaydepo kenda Diosen huata'moneria huasi'potaj o'hua'nig aya'da Josétaj Mariataere o'non'batia'pakuyate. ¹⁸ Ken, aya'da on'pe'depo José Mariataere kenpihuay on'nope'uyate. Kenda oveja huamatō'eriomeya e'batia'pakde'te on'mepuke'uyate. ¹⁹ Maríanayo kenda oveja huamatō'eriomeya en'batia'pakde'te kenda okkahuehue' o'epo o'nopeonhuahua'uy. ²⁰ Ken oveja huamatō'eriomeynayo ogkume'uyate. Ovejate ogkume'uyate. Ogkumejpo "Diosen huata'moneria buttida mona'nig. Konig mona'nig Diosa o'ka', konig o'peenig konigti o'tiahuaydey. Dios 'urua'da o'epo huadakna o'kika'. Huadakna mogka ne. Dakiti Dios." Ken oveja huamatō'eriomeya on'batia'pakuyate.

Diosen jakyo Jesús yobedtaj on'tohua'uyate. Diosa ka'tiahua'ye'po on'tohua'uyate.

²¹ Ken e'si'popakte ocho huame'noe e'ede'te huabokereksi'poensi'dak o'nokteg'uyate. O'noktegdepo on'dikka'uyate Jesús. Ken huadik Diosen huata'moneria a'nenda o'dikyok'uyate. María bogdakhue' ehue' ee'ted o'dikyok'uyate. Kenda o'dikka'uyate Jesús.

²²⁻²⁴ Huabokereksi'po e'si'popakde'te cuarenta huame'noe e'pokde'te ke'nen hua'oj huaygere botta' apoyerepi' botta' tukkupi' e'nigarak Diostaj yokdik yane'. Kenda judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti etone'en huakkuru'eri huabokereksi'po e'si'popakde'te "Diosen o'tae." Kenda aratbuta kan'batia'pake'. Judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Ken Jesús e'si'po'e'te cuarenta huame'noe e'pokde'te José Maríaere Jesús'taj on'tohua'uyate. Jerusalényo on'tohua'uyate. Aya' Moisésa o'mana'uyatenig kenda a'kaya'po Jerusalényo on'tohua'uyate.

²⁵⁻²⁷ Ken Jerusalényo o'nokyedepo Diosen jakyo on'kud'uyate. Diosenba' Moisésa o'nigmadoya'uyatenig a'nigpeeya'po on'kud'uyate. Jesús'taj e'nigka' a'nigpeeya'po on'kud'uyate. On'kuddepo Simeón keyoda o'e'uyate. Simeón Jerusalén huakka' jakyo huag'eri o'uy. 'Urunopo'da o'epo Diostaj huakka'da o'pakika'uyate. Diosen Nokirega' o'nopo'toe'uyate. Cristoa pai'da Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kentaj Simeóna o'nigunhuahuika'po Cristotaj Dios Huairia o'ta'mona'apo Cristotaj ijtiahua'yapoy, do bueyhued ijje'po ijtiahua'yapoy. Ken Diosa Simeón'taj o'nopo'ea'uyate. Yobed Jesús hua'ojere huaygere Diosen jakyo e'kudte Diosen Nokirega' Simeón'taj o'tokud'uyate ²⁸ Simeón Jesús'si'potaj o'dokopo, 'urua'nada o'tia'pakpo:

²⁹⁻³⁰ Konig mena'uyne megka'dene. Konig mena'uyne o'nen Huamanoean-huahuika'eritaj ijtiahua'yadey, Dios Huairi oyda menopo'noeyanpo kabueye' meknopoe'. ³¹ Kentaj aya'tada Diosa o'bayokdenok aya'ada aratbuta tiahua'yedik o'ne. ³² Insi'poa konig huakjey o'epo Dios konig o'enig judío ehue' aratbuttaj o'maknopoe'a'apo kenpa'ti Israel aratbut 'uruda o'ne ke'na aya'tada o'manopoe'a'apo. Ken konig Diostaj Simeóna oa'uyate.

³³ Simeón Jesús'taj 'urua'da o'batia'paknok Jesús'en hua'oj huaygere kenpihuay on'nopoe'uy. ³⁴ "Diosa daka' mogka'ne." Simeóna o'mana'uyate Mariataj Josétaere.

—Eya' Diosa o'paknok insi'potaj huakka' Israel aratbut oknopoe'hue'da o'nepo Diosere ehue' o'neapo nog Israel aratbuta o'noknopoe'po Diosere kenpa'da on'noe'nhuahuika'apo. Diosen hua'a oa'ika'nok kenpa'ti konig Dios o'pak o'kika'aponok huakka'ada kentaj dakhue'ada on'huaa'po on'huamahui'ia'apo. ³⁵ On'huamahui'ia'po dakhuea' huanopoya' on'nopoenig kenda aya'ada on'nopoe'apo. O'nakon María pai'da i'ea'pone. Konig siro e'nopo'huekonig suhue'nanada i'ea'pone. —Ken Simeóna Mariataj ona'uyate. María Jesús'en huay'e' o'uyate.

³⁶ Keyoda Diosen jakyoda Ana o'uyate. Ana Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'uyate. Ana Fanuelen huayobu kenpa'ti Aser aratbut o'uy. Huatone'nanada o'uyate. Konig mune'yo sue'da huabayok e'ta'etada o'toe'pakuyate. Siete huabayok huato'eere on'uyate. ³⁷ Kenoka' Jesús Diosen jakyo ee'te konig ayhua ochenta y cuatro huabayok o'eonhuahuika'de'uy. Diosen jakyo o'ika'po jakya' huahue' o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'po nogok nogok Diostaj o'pakpo bapehue'da o'epo, Diostayo'da o'tiona'pakahuadika'uyate. Kenpa'ti o'tiona'pakbedika'uyate.

38 Kenoka' Simeón enade'te Ana Jesústaj o'huahua'uyate. Ana'a Diostaj dakiti oa'depo ken Jesúsá paí'da en'nopo'ete Jerusalén aratbuttaj o'madurugpakapo. Kentaj huakka'da o'nonmabonok Ana'a Jesústaj o'manbatia'pak ken.

Nazaret huakka' jakyo on'kume'uyate.

39 Ken Dios Huairienba' e'mana'te aya'da on'nigpe'edepo José Maríaere Galilea huadaribayo on'kume'uy. Kenomeyen jakyo Nazaretyo on'kume'uyate. 40 Ken Jesúsí'po o'kereppo, o'teyyepo kenpa'ti Diosen e'ka' konig 'urua'da e'ka' nogiti nogiti o'nopo'e'uyate. Kenpa'ti Diosa daka' o'tojka'uyate.

Diosen Jakyo Jesús huabosi'po o'uyate.

41 Nogbayok nogbayok aya' huabayokda Jerusalényo Jesúsén hua'oj huayere Jerusalényo on'hua'ika'uyate. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiestate on'hua'ika'uyate. 42 Ken Jesús doce huabayok e'toede'te aya'da Jerusalényo on'hua'uyate. María Joséere Jesúsere on'hua'uyate. Konig ken fiestate on'huika'po on'hua'uyate. 43 Ken fiesta e'pokde'te on'kumejdepó José Jesúsén huayere nopoehue' o'nepo Jesús huahue'da Jerusalényo o'e'uyate. 44 Jesús nog aratbutere yatiaket nama'da on'nopo'epo nogme'noetida o'nokhua'uyate, huabet e'tahue'yo kenpa'ti nog aratbutyo Jesústaj on'ukpo 45 huahuayhue' o'nepo Jerusalényo onte'ti on'kume'uyate. A'ukya'po on'kume'uyate.

46 Ken, bapa' huame'noe on'ukdepo on'huahuay'uy, Jesús Diosen jakyo o'epo Diosba' huamanmadika'eriere o'huadpo o'batia'pakpo kenomeyere o'batia'pakpo. 47 Ken aya'da Jesústaj on'peedepo 'urua'da o'batia'pak on'nopo'epo kenpihuay huakka' Jesús o'nopo'e' Jesústaj huapee'eria on'nopo'e'uyate. 48 Ke'nen huaye Joséere on'tiahuaydepo on'mepuke'uyate.

—¿Mena'po konig i'e oro'taj? Ontaj huakka' o'me'puke'po o'ukne. O'nen hua'oj doere o'ukne. —Jesúsén huayea Jesústaj ona'uyate.

49 —¿Mena'po do'taj o'duk? Kenda do'hued Apag Dios o'paknok ka'dikijjey. ¿Menpa' kenda nopoehue' mo'e? —Jesúsá o'mana'uy.

50 José huayere kenda Jesúsá o'mana' nopounkahue' o'nuyate.

51 Ken Nazaretyo on'kumejpo onte'ti Josétaj huayetaere Jesúsá o'nigpeika'uyate. Kenda Jesús o'ka'depo Jerusalényo María okkahuehue' o'epo huanopoya' o'nopoeonhuahua'ika'uyate. 52 Ken Jesús o'kereppo kenpa'ti nogiti nogiti o'nopounhuahua'uyate. Jesús 'urua'da o'kika'. Kenda Dios aratbutakon on'nopo'e'uyate.

3

*Aratbut ehue' e'ika'te Juan Bautista o'manbatia'pakonhuahuika'uyate.
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)*

1 Huakka' huabayok e'pokde'te Tiberio Roma huae'eria gobierno Huairi o'uyate. Ke'na quince huabayok o'mana'de'ika'uyate. Kenokti Poncio Pilato Judeayo gobierno huairi o'uyate. Herodes Galilea huadaribayo Romayo huae'eria gobierno huairi o'uyate. Kenoka'ti Herodesen huama'buy Felipe Iturea huadaribayo gobierno huairi o'epo kenpa'ti Felipe Traconite huadaribayo huairi o'uyate. Kenoka'ti Lisánias Abilinia huadaribayo gobierno huairi o'uyate. 2 Kenoka'ti Anás Caifásere konig huakkuru sacerdoté huairi o'nuyate. Diosen jakyo ogkika'uyate. Kenokti Diosa Juantaj ona'po Diosen hua'a ijanbatia'pakapoy Diosa Juantaj o'nopo'e'uyate. Juan

Zacariasensipo o'epo aratbut huakka' ehue' ee'yo o'ikame'te. ³ Jordánhugete nogyon nogyon o'hua'epo aratbuttaj o'manbatia'pakpo,

—Dios opudomeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po yan'nopo'korea'po bautiza yagka'. —Aratbuttaj o'mana'uyate. ⁴ Konig Isaías Diosen huamanbatia'pakeri o'timadoya'uyate. Konigti Juana o'ka'uyate. Isaías o'timadoya'po, Keyo aratbut ehue' e'ika'yo huabokerek 'utta'da e'mana'te a'peeya'po aratbut on'bahuahua'apo. “Dios Huairien dag kente huahuae' daka' dag yan'nigka'. Butukda yan'nigka'. Konig yan'manopo'korea'po. ⁵ Huatota'po yanokbuk. Konig ote' yanoktibusuka'. Sondoda dag e'ëok yanoktibusuka'. Kente ekkotatuka' dag yan'tinokdejpaka'. ⁶ Kenpa'ti konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarea' aya'ya'da huadariya' aya'ada aratbut on'tiahuayapo.” Kenda Isaías o'madoya'uyate. A'nennada o'madoya'uyate.

⁷ Ken huakka'ada Juantaj on'huahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate.

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egka'te Diosa dakhuea'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopoene. ⁸ 'Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uyok aya'ada tiahuaydik mo'ëapone. “Abraham oro'omeyen adhue'páne' o'epo Diostaj me'pukhue'dik o'ey.” Nopoehue' yane'. Diosa e'paknayo huid in o'bahuednigtaj Abrahamen huayayo magka'dik o'e. ⁹ Nopo'koreahue' ee'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'e. Konig ta'bayo huada huatoe'eri o'epo. Huada 'uruu'da onhuadhue' o'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo huateya o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'. —Juana o'mana'uyate.

¹⁰ —¿Diosa castiga kahue' mo'e'po oro' kate ka'dik o'e? —Juantaj o'nona'uyate.

¹¹ —Botta' opiot e'tae'nayo kentaj opiotbayo' e'huae'taj nogtida yan'bayokika'. O'na aypo e'toe'nayo kentaj aypobayo' e'huae'taj yan'bayokikati'. —Juana o'mana'uyate.

¹² Juana bautiza megke'po sue'da gobierno huakupe huabae'eria Juantaj on'huahua'depo engaña e'kikada huakka'da huakupe e'bakikada,

—¿Oro' kate ka'dik o'e, huamanmadika'eri? —Juantaj o'nona'po,

¹³ —Kenyo'da ken huakupe Roma gobiernoa o'mana'uyin kenyo'da yan'bae'. Nogda baehue' yane'. —Gobierno huakupe huabae'eritaj Juana o'mana'uyate.

¹⁴ —¿Oro' kate ka'dik o'e? —Roma sorotataj Juantaj o'nona'uy.

—Be'tapi' katapi' bakkayhue' yanika'. Katapi' a'bakkayya'po huiyoka'da manahue' yanika'. Nama'da yan'bahuua'po bakkayhue' yane'. Kenpa'ti ken huakupe gobierno bo'yokika'ne konig sorotatayo ee'te huakupe bo'yokika'ne. Kenpa'da dakhuaapa me'tene, nogiti pakhue' a'e'i' yan'nopoika'. —Ken Juana sorotatataj o'mana'uyate.

¹⁵ Diosa Cristotaj o'ta'monapo kenda huakka'ada aratbut on'nopoepo Juante ogkupopakdepo Cristotaj huakka' o'nonmabopo, Juantaj Cristo o'epi' on'tinopoepo.

¹⁶ —Cristo ehue' ijjej. Donayo hue'eya bautiza ijmaggikay. Cristonayo o'tiakde opudomeytaj bautiza o'magka'apo. Diosen Nokirega bautiza o'magka'apo kenpa'ti ta'ak e'bakkayya' bautiza o'magka'apo. Ke'na huakhuairi o'epo mata'mona'dik o'ëapo. Donayo huairi ehue'da ijjej. Cristo 'uruu'da o'epo Diostaj huadagnada o'e. Donayo suhue'da huadak

ijjey. ¹⁷ Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri o'epo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo o'huigonhuahuika'po okbithue' o'epo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopoe'eri o'ne. On'nigpeika'. Huaknopoe'eritaj o'bakuda'apo, Diosen jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'maenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

¹⁸ Ken konig nogda nogda Juana o'mana'onhuahua'po judío aratbuttaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo Jesucristotaj ken Juana o'manbatia'pakuyate. ¹⁹ Herodes Roma huæ'eri gobierno huairi o'epo Galilea huadaribayo gobierno huairi o'epo, “Dakhuea' o'ka'.” Juana o'huaa'de'uy. Herodes huama'buyen huatoe' o'toepo kenpa'ti nogda nogda dakhuea' o'kame'nok, “Dakhuea' o'ka'.” Juana o'huaa'de'uy. ²⁰ Juana kenpa' e'huaa'de'te Herodes nigpeehue' o'edepo nogda dakhuea' o'ka'po huabakuda' jakyo Juantaj o'kuda'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ken 'ikken Juantaj kudahued Juan bautiza o'magka'po, huakka'da aratbuttaj bautiza o'magka'depo Jesústakon bautiza ogka'uyate. Ken Jesústaj bautiza egkade'te Jesúsa Diostaj e'tiona'pakde'te konig kurudya' akbogpe okhuike'uyate. ²² Diosen Nokireg o'huahuarakpo konig tukku' o'huarakpo Jesústaj o'tikotpo,

—On do'hued Huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane' o'nika'uyate.

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús konig treinta huabayok o'epo huaboa'da judío aratbuttaj o'manmadika'onhuahua'po. Joséensi'po o'e aratbut on'nopoi'ka'pi'. José Eliensi'po o'uyate. ²⁴ Elí Matatensi'po o'uyate. Matat Levíensi'po o'uyate. Leví Melquiensi'po o'uyate. Melquí Janaensi'po o'uyate. Jana Joséensi'po o'uyate. ²⁵ José Matatiasensi'po o'uyate. Matatías Amósensi'po o'uyate. Amós Nahumensi'po o'uyate. Nahum Esliensi'po o'uyate. Esli Nagaiensi'po o'uyate. ²⁶ Nagai Maatensi'po o'uyate. Maat Matatíasensi'po o'uyate. Matatías Semeiensi'po o'uyate. Semei Joséensi'po o'uyate. José Judáensi'po o'uyate. ²⁷ Judá Joanaensi'po o'uyate. Joana Resaensi'po o'uyate. Resa Zorobabelensi'po o'uyate. Zorobabel Salatielensi'po o'uyate. Salatiel Neriensi'po o'uyate. ²⁸ Neri Melquiensi'po o'uyate. Melquí Adiensi'po o'uyate. Adí Cosamensi'po o'uyate. Cosam Elmodamensi'po o'uyate. Elmodam Erensi'po o'uyate. ²⁹ Er Josuéensi'po o'uyate. Josué Eliezerensi'po o'uyate. Eliezer Jorimensi'po o'uyate. Jorim Matatensi'po o'uyate. ³⁰ Matat Levíensi'po o'uyate. Leví Simeónensi'po o'uyate. Simeón Judáensi'po o'uyate. Judá Joséensi'po o'uyate. José Jonánensi'po o'uyate. Jonán Eliaquimensi'po o'uyate. ³¹ Eliaquim Meleaensi'po o'uyate. Melea Mainánensi'po o'uyate. Mainán Matataensi'po o'uyate. Matata Natánensi'po o'uyate. ³² Natán Davidensi'po o'uyate. David Isaiensi'po o'uyate. Isái Obedensi'po o'uyate. Obed Boozensi'po o'uyate. Booz Salmónensi'po o'uyate. Salmón Naasónensi'po o'uyate. ³³ Naasón Aminadabensi'po o'uyate. Aminadab Aramensi'po o'uyate. Aram Esromensi'po o'uyate. Esrom Faresensi'po o'uyate. Fares Judáensi'po o'uyate. ³⁴ Judá Jacobensi'po o'uyate. Jacob Isaacensi'po o'uyate. Isaac Abrahamensi'po o'uyate. Abraham Taréensi'po o'uyate. Taré Nacorensi'po o'uyate. ³⁵ Nacor Serugensi'po

o'uyate. Serug Ragauensi'po o'uyate. Ragau Pelegensi'po o'uyate. Peleg Heberensi'po o'uyate. Heber Salaensi'po o'uyate. ³⁶ Sala Cainánensi'po o'uyate. Cainán Arfaxadensi'po o'uyate. Arfaxad Semensi'po o'uyate. Sem Noéensi'po o'uyate. Noé Lamecensi'po o'uyate. ³⁷ Lamec Matusalénensi'po o'uyate. Matusalén Enocensi'po o'uyate. Enoc Jaredensi'po o'uyate. Jared Mahalaleelensi'po o'uyate. Mahalaleel Cainánensi'po o'uyate. ³⁸ Cainán Enóseni'po o'uyate. Enós Setensi'po o'uyate. Set Adánensi'po o'uyate. Adán Diosensi'po o'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj da ona'uyate.

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Diosen Nokireg o'nopo'toenok Jesúsá Diostaj o'nigpejika'po Jordánhueya' o'kume'uyate. Diosen Nokirega aratbut ehue' e'jka'yo Jesústaj o'tohua'uyate.

² Keyoda cuarenta huame'noe o'eonhuahuika'po. Keyoda toto'a Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. Cuarenta huame'noe bapehue' o'unhua'po kenpa'ti cuarentaa' sikyo bapehue' o'eonhuahua'depo kenoka' aypota' o'e'uyate.

³—On buttida Diosen Huasi'po ee'nayo in huidtaj aypo yaeán. —Jesústaj toto'a ona'uyate.

⁴—Aypoayo'da noikahue'dik o'ne aratbut. Aypo on'bape'po aya'da Apagba' huadik nigpejika'dik o'ne. Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

⁵ Kenoka' toto'a o'tohua'po Jesústaj o'tohua'po kutayoda ote'yo o'tobehuikpo. Ken ijhuiti ehue' nogyo nogyoda adteda aya' huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'batiahuay'ea'uyate.

⁶⁻⁷—Aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadariyo huairi huag' o'bayokapone konigepo do'huedda me'tamaenok. Betapi' e'yokta' ijpakpo yokdik ijje'y. Do'taj huikudate e'tihuadnayo "Uruda huairi me'taene." Do'taj ena'nayo aya'da i'tiahuaynig o'bayokapone. —Toto'a Jesústaj nama'da ona'uyate.

⁸—Bekhua', toto', konigepo "Dios Huairitayo'da huikudate yanighuadpo yan'nigpee'." Apagba'a kenpa' oa'. —Kenpa' Jesúsá toto'taj ona'uyate.

⁹ Kenoka' Jerusalényo Diosen jakyo o'tohua'po toto'a o'tohua'po Diosen huaboro' jak jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

—On Diosen Huasi'po ee'nayo barakte yakudaj. ¹⁰⁻¹¹ Apagba' oa'po: Ka'nonokba'huade'po e'kudajte Diosá ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik i'ea'pone. Huaba'a kutate monokba'huada'pone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate. —Toto'a nama'da ona'uyate.

¹²—"Dios Huairi nama'da kake'po nama'da ahue' yae'." Apagba' kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.

¹³ Jesús nama'da kake'po toto' huairia nogda nogda da ona'depo nogda nama'da huana' nopoehue' o'edepo o'batikpo okhua'uyate. Nogokpi' da anaya'po yakumeapetdapi'.

Galilea huadaribayo Jesúsá huaboa'da o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Galilea huadaribayo Jesús o'kume'uyate. Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesús teyda o'e'uyate. 'Urua'da o'manmadika'nok Jesústaj on'batia'paknok huabada adta'da nogyá' nogyá' on'batia'pakuyate. ¹⁵ Judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'po nogda nogda nogyo nogyo judío

aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'ika'uyate. "Urua'da o'manmadika' Jesús.a." Aya'ada on'batia'pakuyate.

Nazaretyo Jesús.a o'ika'uyate.

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ken, Nazaret huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Keya' Jesús o'kerekuyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaitake' jakyo o'kud'uyate. Kenda o'kika'po o'kud'uyate. O'kudondepo Apagba' o'tiahuaypo Apagba' abona'pakya'po o'bo'uyate. ¹⁷ Apagba' ken Isaías huamanbatia'pakeria o'manigmadoya'uy. Kenda beroba' Jesústaj on'yokuyate. O'ukpo in o'huahuaydepo, o'mona'pakuyate:

¹⁸ Dios Huairien Nokireg me'nopo'toene konigepo pai'da aratbuttaj huadak hua'a a'manbatia'pakya'po bektie'ea'me'ne. Pai'da huae'eri aratbuttaj kamadurugpake'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Huairien huanaba' kenpa'da bahua'dik ka'ne'po kamane'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Ekpobigtaj kabakpoyare'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'nok kabaktohue'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. ¹⁹ In huadak huabayokte Dios Huairia o'matinepahui'po kamabatia'pake'po Diosa me'ta'mona'uyne. Ken Jesús.a Isaíasba' o'mona'pakpo o'mana'uyate.

²⁰ Ken Jesús Apagba' o'bokhuikdepo judío aratbuten huaitake' jak hutote'eritaj o'ba'yokdepo o'huaduyate. Ken aya' aratbut huaitake' jakyoda o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'nok,

²¹—Ken Apagba' huaboa'da mo'peedene oy konig Isaías oa'uyate oy kenda ij kay. Oy ijka'nig bo'tiahuayne. —Ken Jesús.a huaboa'da o'mana'uyate.

²² Jesústaj "kenpihuay," on'batia'pakpo "huadakda oa'," "buttida oa'," "uru'a'da hua'a o'batia'pak," aya'ada on'batia'pakuyate.

—In Joséensi'po o'enig'a. —On'batia'pakuyate. Nopogehue' o'nepo on'batia'pakuyate.

²³ —Konig aratbut oa'ika', "Huamadakka'eri i'epo huata'da yayarea'." Do'taj ena'ta' bo'pakne ijnopoy, "Konig Capernaum huakka' jakyo o'bayareame'te o'pee iyokon o'nen huadaribaya' konigti yaka'." O'nona'apone. —Jesús.a Nazaret aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁴ Jesús.a nogiti o'manbatia'pakpo,

—Be'api' Diosen huamanbatia'pakeria nogbayo e'hua'nayo Diosen huamanbatia'pakeri o'e aratbuta o'noknopoeapo on'nigpeeapo. Ke'nen huakka' jakya' yakereky'a'da kentaj Diosen huamanbatia'pakeritaj aratbuta pakhue' o'nika'apo. Buttida ij jay. ²⁵ A'nennada Eliaskudak o'ika'uyate. Eliaskudak Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Keyo Israel aratbut o'nika' bapa' huabayok nogiti nog seis puug hui'hue' o'uyate. Aypo ehue'da o'uyate. Israel aratbut aypo toehue' o'nuyate. Kenoka' huakka'ada Israel 'ayhua ee'tada ²⁶ Israel aratbut 'ayhuataj Eliaskudaktaj nigta'monahue' o'uyate. Israel aratbuta oknopogehue'da o'nenok Israel 'ayhuataj aypo kabayokike'po nigta'monahue' o'uyate. Dios nog aratbut 'ayhuataj o'nigta'mona'uyate. Ken Sarepta jak 'ayhuataj o'ta'mona'uyate. Serepta jak meyhue'da Sidón huakka' jak o'e. Sarepta jak 'ayhua nog aratbutda o'uyate. Nog aratbut 'ayhua aypo kabayokike'po o'nigta'mona'uyate. ²⁷ Kenpa'ti Israel aratbut huadaribayo huae'eri Eliseokudak o'uyate. Eliseo Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Kenoka' huakka' Israel aratbut ke'poda on'maso'set'uyate. E'so'set Israel aratbuttaj bayareahue' o'mauyate Diosa. Nogtatipi' bayareahue' Israeltanayo e'eada Naamantayo'da o'yarea'uyate.

Naaman nog aratbutda Siria huadaribayo huag̃e'eri aratbut o'uyate. —Jesúsa huag̃enbaya'da Nazaretyo o'mana'uyate.

²⁸ Judío aratbuten huaitake' jakya' aya'ada Israel aratbut o'nepo on'p̃eedepo digā'da Jesústaj on'huadiay'uyate. ²⁹ On'bopo huakka' jakya' on'toorokpo Jesústaj on'toorokpo huakupakunojpoyo on'tohua'po ken huakupate kenomeyen huakka' jak o'e'uy. Ken huakupakunojpoya' andaya'yo on'tohua'uynig'a. ³⁰ Jesúsa huakupakunojpote huakka' aratbut egkupopakte o'bakpokonpo o'bakhua'uyate.

Dakhue'da nokiregā bokerektaj o'nopo'toē'uyate.

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ken Capernaum huakka' jakyo Jesúsa o'hua'uyate. Capernaum Galilea huadaribayo o'e. Capernaumyo Jesús o'epo aratbuttaj o'manmadika'po judío aratbuten huaitake' jakya' okmapig̃e'ahuaddik huame'noete o'manmadika'uyate. ³² “Kenpihuay 'urua'da o'manmadika', konig huairitone' o'manmadika'.” Aratbuta on'tinopog̃e'uyate.

³³ Huaitake' jakyo nogbokerektatida dakhue' nokiregā o'nopo'toenok 'utta'da o'okoypo,

³⁴ —Oro'omeytaj ogkahue' moe'. ¿Mena'po oro'omeytaj ogka', Jesús Nazaret huag̃e'eri? ¿Oro'taj kenpa'da a'enyā'po menpa' o'huatiak? Ontaj okeā'ne. Diosenyo'da i'ene. —Dakhue' nokiregā 'utta'da o'okoy'uyate.

³⁵ —A'pakhue' yag̃e'. Huabokerekya' yakhua', nokireg. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerektaj dakhue' nokiregā sorokte o'en'uyate. Aya' okpoda sorokte o'en'uyate. O'endepo okorokon'uyate. Huabokerektaj dakhuea' ogkadhue'ada dakhue' nokiregā okhua'uyate. ³⁶ Aya'ada on'tiahuaypo on'mepuke'uyate. Huayahuaya on'manbatia'pakpo,

—'Urua'da huadik oa'. Konig huairitone' ona'po ighua'da o'mana'nok nigpeedik o'nepo o'makoroka', dakhue' nokireg o'makoroka'. —Huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

³⁷ Ken huadaribayo nogyon nogyon Jesústaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ken Jesús o'orokonpo judío aratbuten huaitake' jakya' o'orokondepo Simónen jakyo o'kudon'uyate. Keyo Simónen huasu' huakka'da o'digpaknok, “Oro'en huasu'taj yayarea'.” Jesústaj o'nona'nok ³⁹ enpahuedte Jesús o'tiboato'po o'yarea'nok ke'na o'ta'huitato'depo ida o'bodpo o'manigmanhuada'uyate.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Nogyo nogyo huakka' aratbut o'nepo, dakhue'da o'nepo, noga noga dakhue'da o'nepo, on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta on'batotiakpo Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati' o'batibata'tepo o'bayarea'uyate.

⁴¹ Nogomey kenpa'ti dakhue'da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Toto'a o'makorokpo 'utta'da o'dokoypo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —Toto'a on'mana'uyate.

Jesús Diosen Cristo Diosa o'ta'mona'de'uy toto'a o'noknopog̃enok,

—Keje', ahue' yane'. —Jesúsanayo toto'taj o'mana'uy.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

(Mr. 1.35-39)

⁴² E'munyakte Jesúsá huakka' jakya' o'orokonpo aratbut ehue' ee'yo o'hua'uyate. Aratbuta o'dukpo Jesústaj on'hua'uyate.

—Oro'omeytaj okhuahue' moe'. —Jesústaj o'nona'nig'a,

⁴³ —Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknopojka'dik o'neapo. Ken nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a manbatia'pakdik ka'e'po kenogepo Diosá me'ta'mona'uyne. —Jesúsa aratbuttaj o'mana'uyate.

⁴⁴ Ken nogda nogda judío aratbuten huaitake' jakyo Galilea huadaribayo Jesúsá huadak hua'a o'manbatia'pakika'uyate.

5

Jesúsa ena'te Simónomey o'nokenedepo huakka'nanada biig o'nontotokuyate.

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ Nogok Genesaret e'pog akta'bogpete Jesús o'bo'uyate. Diosen hua'a a'peeya'po huakka'nada aratbut on'batiakpo o'nonda'epo Diosen hua'a e'peeta' on'pakpo Jesústaj o'nonda'e'uy. ² Botta' kusi'petone' meyhue'da akta'bogpete e'bette Jesúsá o'tiahuaypo sigpi' huadhue' o'nuy. Huakjene'eriomey kusi'petaj o'nokhua'depo huakjene' on'koyoa'uyate. ³ Nogtida kusi'petone'yo Jesús o'kudpo o'bo'uyate, Simónen kusi'peyo o'bopo.

—Sue'pi' e'pognopo'te be'tohuatu', Simón. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate. Keyo kusi'peyo o'huaddepo huaboa'da huakka'nada aratbuttaj o'manmadika'uyate. Kusi'peya'da o'manmadika'uyate.

⁴ O'manmadika'batikdepo,

—E'pog jodyoda yanhua'po biigtaj yanokjene'. —Simóntaj ona'uyate.

⁵ —Aya' sikyoda oro'omey okjene'bednig'a biig ehue'da o'e, Huamanmadika'eri. O'na ono'ok yokjene'apoy. —Simóna Jesústaj ona'uyate.

⁶ Ken o'nokjene'depo huakka'nada biig on'kudá'denok en'totokte huakjene' huaboa'da okputukonpo nogyen nogyen okputukonpo. ⁷ Nog huakjene'eri nog kusi'petaj Simóna huaba'a ba'ba' o'manenok. Ken on'tiakdepo kenomeyen botta' kusi'peyo biig on'bahueda'po huakka'nada o'epo kusi'pe o'ta'kotay'uyate. ⁸ Kenda Simón Pedro o'tiahuaypo Jesúsén hua'ite huikudate o'tihuadpo,

—Bekhua', Huairi, donayo dakhuea' huaka'eri ijje. —Jesústaj Simóna ona'uyate.

⁹ Biig huakka'da o'enok Simón omepuke'po kenpa'ti nogomey Simónere huakka'da on'mepuke'uy. ¹⁰ Kenpa'ti Jacobo Juanere Zebedeoensi'po Simónere huakjene'eri o'nyuate. Kenomeykon on'mepuke'uyate.

—Mepu'kehue' yae'. Oy huaboa'da do'taj kanoknopoe'po aratbuttaj i'bae'apo. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.

¹¹ Ken kusi'pe on'betandepo huakjene'eria aya'da on'maenanpo kenpa'da on'maenanpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'set Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Keyo huakka' jakyo Jesús o'edenok huabokereka o'huatiak'uyate. Ke'na ke'poda e'so'seta' Jesústaj o'tiahuaydepo huikudate o'huadpo sorokyo o'kuta'boy'uyate. (Ken konig gobierno huairitaj ogkika'uyate.)

—O'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Jesústaj ona'uyate.

¹³ Jesúsá o'tibata'tepo

—E'yarea'ta' ijpaki, “o'yareay’.” —Jesúsa ona'uyate.

Ena'te idada o'yarud'uyate.

14 —“Jesúsa be'yarea'ne,” mantia'pakhue' yae'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatarakerite sacerdotete yahuati'. I'yaredene betiahuayye'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate konig yayokti'. Sacerdote 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po i'yaredepo huadak i'enok aratbut tiahuaydik o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

15 'Urua'da Jesúsá o'bayarea' huadaknada o'manmadika' nogya' nogya' on'tipeepo nogiti nogiti huakka'da on'tipeepo huakka'da aratbut Jesústaj ogkupopakpo a'peeya'po kenpa'ti be'yare'po ogkupopakuyate.

16 Egkupopaktada Jesúsá nayo o'bakhua'ika'po keyo aratbut ehue' huae'yo o'bakhua'ika'uyate. Keyoda o'tiona'pakonhua'uyate.

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 Nogoka' Jesúsá e'manmadika'te keyo fariseo aratbut on'bahuadpo fariseo Moisésenba' on'nigpeika'uyate. Kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo Galileaya' Judeaya' kenpa'ti Jerusalénya' on'hutiakde'uyate. Kabayare'po Diosa Jesústaj o'tihuapokpo 18 ken Jesústaj huabokerek asukte enpahuedte on'ngitotiakpo sue'ada huabokerek on'ngitotiakuyate. Ken huabokereka asukte e'ketpak onpahuedika'uyate. Jakyo e'kuda'ta' on'pakpo Jesústaj a'nighuedaya'po e'kuda'ta' on'paknig'a 19 huakka'nanada o'nenok meya' kudahue' o'ne'uy. Konigepo jak kutayo on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek asukte enpahuedte o'nonhuaraka'po aratbutnopote Jesústaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate. 20 Jesúsánayo o'yarea'apo on'nope'uy. Kenda Jesúsá oknokot. Huabokerek e'ketpaktaj,

—Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a do'a yokkahueay, huabokerek. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uyate.

21 Ken Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut Jesústaj on'peede'po huaboa'da on'nope'po “Diostaj dakhuea' Jesúsá oa'. Nama'da o'nope'po dakhuea'da Jesúsá oa'. Huabokerekanayo okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e.” Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere huaboa'da huanopoya'da on'nope'po.

22 Kenda fariseomey huanopoya'da on'nope'ng Jesúsá o'nope'uyate.

—Menpa' ken konig dakhuea' on'tinope. 23 Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo sigpi' yareahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. 24 Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ijje' opudtaj a'manopoe'aya'po e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa o'mana'po,

—Yabo', asuk ya'udpo, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá ona'uyate.

25 Huaboa'da ena'te ke'na o'bod'uyate. Huamanmadika'eri fariseoere en'tiahuayte o'bodpo, asuk o'udpo ke'nen jakyo o'hua'po Diostaj dakiti o'tiona'pakpo Dios 'uru'a'da megka'ne o'batia'pakuyate. 26 Aya'ada on'tiahuaydepo on'mepuke'po Dios 'uru'a'da o'ka' on'batia'pakuyate. On'mepu kudpo,

—Oy konig a'nenda tiahuayhue' o'nika'uynig o'tiahuaydey. Diosa 'uru'a'da o'ka' o'tiahuay. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuyate.

—*Diostaj aknopøeya'po do'taj menigpeepo be'tahua'*. —*Jesúsa Levítaj ona'uyate. (Levi konogda o'dikka'uy Mateo) (Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)*

²⁷ Nogoka' Jesúsa o'orokpo Levítaj o'tiahuay'uyate. Levi huabokerek o'epo gobiernotaj huakupe o'tabae'ika'po gobierno huakupe huatabae' jakyo o'huad'uyate.

—*Diostaj aknopøeya'po do'taj menigpeunhuahuika'*. —*Jesúsa Levítaj ona'uyate.*

²⁸ Ken Levi o'bodpo aya'da kenpa'da o'maenanpo Jesúsere o'hua'uyate.

²⁹ Nogok Jesústaj huakka'da aypo on'manigmanhuada'po Levien huanaba'a on'nigmanhuada'uyate. Levien jakya' on'nigmanhuada'uyate. Kutopate Jesúsere Leviere huakka'da on'bahuadpo, gobiernotaj huakupe huatabae'eri on'bahuadpo kenpa'ti nogomey on'bahuadpo gobierno huakupe huatabae'eria engaña ogkika'uyate. ³⁰ Fariseo aratbut kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri o'nepo huaboa'da on'bahuaa'po Jesúsen huanigpeika'eritaj on'bahuaa'depo,

—¿Gobierno huakbae'eriene kenpa'ti dakhuea' huaka'eriene mena'po opudomeya' mo'bape'? Kenomeyere bapehue' yane'. Dakhuea'da boka'ne. —*On'mana'uyate.*

³¹ —*Aratbut huadakda ee'nayo huamadakka'eriyo huahue' o'nika'*. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eriyo on'hua'ika'. ³² Konigepo “Huadak huaka'eri ijjejey.” Aratbut kenda huata' huatinopø'eritaj “Yan nopo'korea'. Diostaj yan nigpee',” a'manaya'po Diosya' bahuatiakhue' ijje'uy. “Dakhuea' huaka'eri ijjejey.” Aratbut kenda huata' huatinopø'eritaj “Yan nopo'korea'. Diostaj yan nigpee',” a'manaya'po Diosya' ijbahuatiakuy. —*Jesúsa o'mana'uyate.*

Diosa kamapee'po bapehue' o'nunhua'depo on'tiona'pakika'.

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ —*Juan bautiza huaka'erien huanigpeika'eri kenpa'ti fariseoen huanigpeika'eri Diosa me'pøe'po bapehue' o'nunhua'po on'tiona'pakika'.* ¿Menpa' o'nen huanigpeika'eriata aypo on'bape'ika'? —*Fariseomey kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriomeya' nama'da on'nopøepo Jesústaj o'nona'uyate.*

³⁴ —*Do konig huabokerek e'tøepak konig ijjenok. Kenoka' huabokerek o'tøepakapo huakka' huadi'a a'durugpakya'po kenere a'bapeya'po on'bahuatiakika'. Kenoka' huadi' kenere o'nepo “Bapehue' ya'nunhua',” manahue'dik o'nenig'a* ³⁵ *kenoka' do'taj kadarake'po boktohua'denok huadi' aratbuta bapehue' o'nunhua'po on'tiona'pakonhua'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.*

³⁶ —*Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' monika' oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'epo. Konigti adhuea'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'.* ³⁷ *Huatone'si'dak vino huatoe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' hue'biahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoinayo o'huepoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'epo.* ³⁸ *Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Konigti adhuea'pane'ogkika' kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo da yan'nigpeika'po, ya'g'kika'.* ³⁹ *Be'api' vinotone' on'mamay'ikame'te*

huabo vino pakhue' o'nepo. "Vinotone'yo'da huadakda o'e." O'da'. Ken konig adhuea'pane' ogkika' be'api' ogkadhuahuika'depo do'hued huabo e'manmadika' e'ka'ta' pakhue' o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

6

Judíoen okmapie'ahuaddikte Jesúsen huanigpeika'eria
o'nogkupoktega'uyate.

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Nogok judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús ta'bayo o'hua'epo huanigpeika'eriene o'hua'e'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri trigo o'nogkupaya'po huaba'a on'tipita'po on'bape'uyate. ² Ken sue'da fariseo huamanmadika'eri o'nepo,

—Kenda Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete ogkupayahue'dik o'enig'a. ¿Mena'po bo'ka'? Dakhuea'da bo'ka'ne. —Fariseo huamanmadika'eriomey Jesúsen huanigpeika'eritaj on'mana'uyate.

³ —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huae'eri ogkusitokuyate. ⁴ Diosen carpa jakyo ogkud'uyate. Pan Diostaj on'nihua'da'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarak-eriyoda ken pan bape'dik o'nika'. David kenere huae'eri ogkusitokpo ken pan o'depo on'bape'uyate. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

⁵ Nogdakon Jesúsa o'mana'po,

—Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete huairi ijjepo katepi' yagka' aratbuttaj mana'dik ijjej. —Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'ba'yarea'uyate.

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Nog okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen hua'itake' jakyo Jesús o'kuddepo huaboa'da o'manmadika'uyate. Keyo huabokerek huada'kopen eba'po'ketpak o'uyate. ⁷ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseomeyere Jesústaj on'tiahuaya'po okmapie'ahuaddik huame'noete menpa'yarea'popi' kenda e'tiahuayta' on'pakpo. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'yarea'nayo "Dakhuea' o'ka'." huaa'dik o'ey on'noppepo. ⁸ Kenda fariseomey en'noppe'te Jesús'nayo o'maknokotuy. Huabokerek eba'po'ketpaktaj

—Yabo', iyo eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerek o'bopo eretnopoyo o'boato'uyate.

⁹ —Okmapie'ahuaddik huame'noete huadak ka'dik o'ene. Dakhuea' kahue'dik o'ene. Okmapie'ahuaddik huame'noete dakhue'taj yarea'dik o'ene. Barakhue'dik o'ene. Menpa' kenpa' mo'noppe opuda. —Jesúsa o'mana'nig'a fariseomey soata' a'tokhue'da o'noke'uyate.

¹⁰ Konigepo Jesús nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa huabokerek eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

O'ba'tedepo o'ba'yarudpo huadakba'da o'ean'uyate. ¹¹ Fariseomeynayo Jesústaj huakka'da on'huadiaydepo a'arakya'po monig ka'dik o'e, on'batia'pakuyate.

Jesúsen doce huamata'mona'eritaj Jesúsa o'baktie'ea'uyate

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Nog huame'noete Jesúsa a'tiona'pakya'po ote'yo o'behuikpo aya' sikyoda o'tiona'pakbedpo Diostaj o'tiona'pakbeduyate. ¹³ Emede'te ke'nen

huanigpeika'eritaj o'magkupopaka'depo doceyo'da o'baktie'ea'uyate. Opudā doce do'hued huamata'mona'eri mo'eapone. Jesúsa o'madikka'uyate. ¹⁴ Simóntaj oktie'ea'uyate. Simón konogda o'dikka'uy Pedro. Simónen huama'buy Andréstaj oktie'ea'uyate. Jacobotaj Juantaj, Felipetaj, Bartolométaj, ¹⁵ Mateotaj, Tomástaj o'baktie'ea'uyate. Alfeoensipo Jacobo o'epo Jacobotakon oktie'ea'uyate. Kenpa'ti Simón Zelote oktie'ea'uyate. ¹⁶ Kenpa'ti Jacoboen huama'buy Judastaj oktie'ea'uyate, kenpa'ti Judas Iscariotetaj oktie'ea'uyate. Ke'na Judas Iscariote Jesústaj judío huairitaj nogok o'bayokuyate. Kadarakepo o'bayokuyate.

Jesúsa huakka'tada o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ken Jesús ote'ya' o'huarakpo doce huamata'mona'eriere huatota'yo on'huarakuyate. Jesúsen huanigpeika'eri huakka'nada o'nepo kenpa'ti nogomey huakka' on'batiakdepo Judea huadariya' Jerusalénya' e'pogya' huakka' jak Tiroya' kenpa'ti e'pogya' huakka' jak Sidónya' on'batiakde'uyate. Jesústaj a'peeya'po on'batiakpo Jesúsa be'yare' on'nopoepo on'batiakuyate. ¹⁸ Kenomeytaj toto'a dakhuea' e'magka'tada Jesúsa o'bayarea'uyate. ¹⁹ Jesúsa aya'tada o'bayarea'ika'nok aya'ada a'yareya'po Jesústaj e'nejta' on'pakuyate.

Durugda aratbut o'nika'apo kenpa'ti noga suhue' o'nika'apo. Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ken Jesús huanigpeika'eritaj o'batiahuaypo, o'manmadika'po, —Opudomey pai'da mo'epo katepi' toehue' mo'e. Dios opuden Huairi o'e. Diosa mo'nopo'toenok Diostaj mo'nigpeika'. Durugda mo'ika'ne.

²¹ Opudomey aypotaj e'eada durugda mo'ika'apo dapotey mo'ika'apone. Opudomey oy suhue' mo'edepo bo'huikdepo durugda mo'epo bo'erikapone.

²² Opudomeytaj on'huadiayapo. Do'taj bo'paknok on'huadiayapo. Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtakuy. E'huadiaytada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok mo'enapone. E'entada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok e'tidi'ke'tada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok “dakhue'da o'ne,” e'huaa'tada durugda mo'ika'apone.

²³ Nogok ken konig egka'tada huakka'da yan'madurugpakti'. Dios kurudya' 'urua'da mo'nigka'apone. Kenomey aratbuta opudomeytaj dakhuea'da mogka'apone. Kenomeyen adhuea'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magka'uyate.

²⁴ Opudomey oy huakka'da mo'toepo mo'durugpakne. Nogok pai'da mo'eapone.

²⁵ Huakka'da aypopi' mo'toepo konig oy dapotey e'ika'ada nogokda pai'da mo'eapopo bo'kusitokapone.

Oy durugteda e'erikada pai'da mo'epo bo'huikapone.

²⁶ Huadakda o'ne. Aya'ada opudtaj mo'tinopoepo on'batia'pakika'nig'a nogokda pai'da mo'nopo'eapone. Konigti a'nennada da huamanbatia'pakeritaj on'tinopo'e'uyate, huadakda o'ne nama'da on'tinopo'e'uyate. Huadakda o'ne nama'da on'batia'pakuyate.

Dig huabahuahuay'eritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di' yan'mae'.

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ Do'taj on'peene opudomeytaj o'nona'ne. Opudtaj dig bo'huahuayika'ne konig taka' o'nepo dakhuea' mogkika'ne. Kenomeytaj di' yan'maika'po huadak yan'magkika'. ²⁸ Opudtehuapa' dakhue'da ka'e' huahuua'eritaj Diostaj daka' yamagka' ya'nona'. “Kenomeytaj Diosa kamanopo'kore'.”

Yan'tiona'pakti'. Kenpa'ti kenomeya dakhue'da mogka'ne, kenomeytaj yan'tiona'pakti'. ²⁹ Noga opudtaj e'tuktuknayo diayahue'ada kentaj daka' yana'. Onte'ti e'batuktuknayo onte'ti daka' yana'. Noga opiot e'kai'nayo diayahue'ada chompakon yayokti', ³⁰ "Aypo beyok." Noga ena'nayo sue'nopo ehue' yaepo yabayokti'. Yudtaj bektoyok ena'nayo daknopo'da yaepo yaktoyokti'. Onte'ti "Betahua'," ahue' yae'. ³¹ Konigti huadakda nogomey opudtaj e'nigka'ta' bo'paknok kenomeytaj konigti huadakda yan'manigkikati'.

³² Sue'ada opudomeytaj di' mo'ene kenomeytayo'da di' ee'nayo kenda sue'da huadak o'e. Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'nigtaj. Nogomeya di'da ee'nayo di' on'mae'. Dihue' huae'eritakon di' yan'mae'. Kenda huadakda o'e. ³³ Sue'ada opudomeytaj huadakda mogkika'po montihuapokika'ne. Kenomeytayo'da e'tihuapoknayo sue'da huadak o'e. Ken konig dakhuea' huaka'eri ogkika'. Nogomey dakhue' huae'eri huadak egka'nayo e'tihuapoknayo kenomeytaj dakhue' huae'eria huadak ogkika'po on'tihuapokika'. Opudomeytaj huadakda kahue' huae'eritaj kenpa'ti tihuapokhue' huae'eritaj huadakda yag'kikati'. Kenda e'kika'nayo huadaknanada o'e. ³⁴ Kenomeyanayo kenpa'ti be'tahuapone, yan'nopoepo kenomeytayo'da ektoyoknayo sue'da huadak o'e. Kenda konig dakhuea' huaka'eria ogkika'. Nog dakhuea' huaka'eritaj on'baktoyokika'. Kenpa'ti be'tahuapone on'nopoepo. Nogomeyanayo onte'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada opudomeynayo kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenda huadaknanada o'e. ³⁵ Opudtaj huahuadiayeritaj kenpa'ti taka'taj di' yan'maika'. Huadakda yan'magkika'. Taka'taj huadakda yan'magkika'. Kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenpa'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada yan'baktoyokika'. Ken konig e'kika'nayo Dios kurudyo 'uru'ada bo'yokapone. Opudomey kenpa'ti Dios Huairi kuruderiansi'po mo'ea'pone. Dios kuruderitaynanada o'e. Konigepo dakiti ahue' huae'eritaj kenpa'ti dakhuea' huaka'eritaj Diosa huadakda o'manigkika'. ³⁶ Konig opuden Apag Diosa o'matinepahuika' konigti yan'matinepahuika'.

*Nog aratbuttaj dakhuea' o'ka', e'nopo'e'ada bahuahue'dik yane'.
(Mt. 7.1-5)*

³⁷ Nogtaj "Dakhuea' o'ka'," huaahue' yanika'. "Dakhuea' o'ka'," huaahue' e'ika'nayo "Dakhuea' o'ka'," Dios opudtakon huaahue' mo'ika'apone. Kenpa'ti nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik o'ey," ahue' yanika'. Ken konig ahue' ee'nayo "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik ijje'y." Diosa opudtakon onahue' mo'ea'pone. Nogomeytaj bakkahuea'nayo Diosa opudtakon bokkahuea'apone. ³⁸ Nogomeytaj yan'bayokti', konig en'pakte huakka' yan'bayokti'. Huakka' e'bayoknayo opudtakon huakka'nanada Diosa mo'bayokapone. Nogomeytaj sue'da e'bayoknayo kenpa'ti Diosa sue'da bo'yokapone. Nogomeytaj huakka'da e'bayoknayo Diosa opudtakon huakka'da mo'bayokapone. —Jesúsa kenda o'manmadika'uyate.

³⁹ Konig huamanbatia'pakonhua' Jesúsa o'manmadika'po,
—Huabot ekpobiga' batohuahue'dik o'ne. Konigepo huakogtone'yon bakotdik o'ne. Ken konig be'api' huamanmadika'eritaj daka' peehued e'ead Diosenba' daka' kikahued e'ead Diosba' nogtaj manmadikahue'dik o'ne. ⁴⁰ Huamanmadika'erien huanigpejika'erinayo sue'da on'nopoenig'a ke'nen huamanmadika'erinayo huakka'da on'nopoika'. Nogok e'nigpeehuahuaude'te konigti kenomey en huamanmadika'eri o'manmadika'ika' nogomeytakon manmadika'dik o'neapo.

⁴¹ Noga suepi' dakhuea' eka'nayo "Dakhuea' o'ka'," ida huaahue' yane'. Onnayo dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopoehue' i'e. In konig o'e ijbata'pakapoy. Nog aratbuten huakpoyo huata'sujsi'po ekpohuedte

o'na i'tiahuaynig'a. O'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua bekpohuedne.
⁴² "Huata'suj huakpoyo oktoki', eg'." Menpa' ina'. Nama'da ia'. Ken o'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua bekpohuednig'a tiahuayhue' i'ene. Nama'da huanopo'e'eri i'ene. Huakkuruda o'nen huakpoya' huaboro'ta'sutaj on huata' yakokpotoken. Ken konig dakhuea' i'ka'ne yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'batikde'po daka' i'tiahuaydepo nogen ta'sujkon okpotokdik i'eapone. Noga nama'da eka'nayo dakhuea' e'huaka' kabatike'po tihuapokdik i'eapone.

Hueymeyen huada huadakda ee'nayo o'tiahuaypo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o'ne o'nopoene.

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Aratbut konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo dakhue'daa' huada dapakhue'dik o'e. Huadakdayo' o'dapakika'. Kenpa'ti dakhue' hueymey o'epo huadak huada dapakhue'dik o'e. Dakhue'ayo' huada o'dapakika'. ⁴⁴ Hueymeyen huada huadak ee'nayo o'tiahuaydepo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Hueymeyen huada dakhue' ee'nayo hueymey dakhue'da o'e o'nopoene. ⁴⁵ Konigti bepi' huabokerek huadakda ee'nayo huadakyo' oa'ika'. Huadaknopo'da o'epo huadakyo' o'batia'pakika'. Kenpa'ti bepi' dakhue'da o'epo dakhue'yo' oa'ika'. Dakhue'nopo'da o'epo dakhue'da o'batia'pakika'. Konig huanopo'a o'e, konig o'nopo'ika'po ken konig o'batia'pakika'ne.

Jesústaj huanigpeika'eri konig jak huaka'eri o'ne. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ "Do'hued Huairi o'taene. Do'hued Huairi o'taene." Nama'da do'taj o'nonika'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Kenda o'nonika'ne kahue' mo'ika'ne. ⁴⁷⁻⁴⁸ Aya'da do'taj menhuatiakpo do'taj menigpeika'po do'hued hua'a bo'kika', konig 'urua'da jak huaka'eri daka' jak o'ka'po dariteyya' o'ka'po iddu boro'da adteda o'kudyapo jak o'ka'. Huekuru o'tiakdepo jakta o'pokpo daka' jak o'ka'nok tohuahue'dik o'e. Huekuru tohuahue'dik o'e. Ken konig do'taj huanigpeika'eri o'nepo, oknopoebatikhue'dik o'neapo. ⁴⁹ Nogomeya do'taj nama'da menpeenig'a kenda ijmanay nigpeahue' o'nika'po konig dakhue' jak huaka'eri o'ne. Dakhue' jak huaka'eri kuhuadta' jak o'ka'po, iddu adteda kudyahue'ada jak o'ka'po. Nogok huekuru o'huetiakdepo ken jak o'huekedepo huekuru jakta'j o'tohua'po. Aya'da o'tohua'. Dakhue' jak huaka'erien jak ehue'da o'tae. Ken konig do'taj nigpeehue' huae'eri o'neapo. Ken konig e'dik o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

7

Roma gobierno sorotataj capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.5-13)

¹ Jesúsa huakka'da o'manmadikandepo o'batikdepo huakka' jak Capernaumyo o'hua'uyate. ² Capernaumyo o'kudondepo Roma gobierno sorotataj capitán o'e'uyate. Capitán cien sorotataj o'mata'mona'ika'. Huadi'da huanaba' o'taepo kentaj huakka' o'pakika'uyate. Ken huanaba' dakhue'da o'epo ehue' huae'dikte o'uyate. ³ Jesúsa o'bayarea'deme'te o'tipejedepo sue'da judío huairitone'taj o'mata'mona'po Jesúste o'mata'mona'po. "Do'hued huanaba'taj betayarea'." Jesústaj ya'nonati'. O'mana'uyate. ⁴⁻⁵ Jesústaj onhuahua'depo diga'da on'pakpo,

—Roma sorotataj capitána oro'omey judío aratbutaj huakka'da o'pak. Oro'omeytaj di'da o'ë. Oro'en huaitake' jak o'ka'uy. Konigepo capitánen huanaba'taj yayarea'. —Judío huiritone'a ighua'da Jesústaj o'nona'uyate.

⁶ Ken huairitone'ere Jesús o'hua'uyate. Capitánte o'hua'po capitánen jak meyhue'da en'tikayopakte capitána huadi' aratbuttaj o'mata'mona'uyate. Jesúste yanhua' o'mana'po,

—Iyo do'hued jakyo kudhue' kaë' konigepo o'na 'urua'da i'ë. Huairi i'ene. Donayo huairi ehue'da ijjeý. ⁷ Do'huada ijpakpo ontaj huahuahue' o'ene. “Kayare’,” yaa'. Kenda o'na ea'te do'hued huanaba' o'yarudapo. ⁸ Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpeikay. Kenpa'ti do'hued sorotataj ijanikay do'taj mennigpeika'ne. “Yahuati’,” do'hued sorotataj e'nade'te o'hua'ika'. Nogtaj “Yatiak’,” ena'te o'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' “Yaka’,” ena'nayo o'ka'ika'. Kenpa' Jesústaj ya'nonati'. —Capitána huadi'taj o'mana'uyate.

⁹ Kenda Jesús o'peedeo “Kenpihuay, huakka'da capitána meknopoene.” Jesúsa o'nopoepo. Huakka' aratbut huatahua'eritaj Jesúsa o'batiahuay'epo,

—Ken capitána huakka'da meknopoene. Huakka'da Diostaj oknopoë'. Judío aratbutnayo Diostaj sue'da o'noknopoë ijnopoey. Diostaj sue'da o'noknopoë. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁰ Jakyo e'kumejde'te kenomeytaj capitán o'mata'mona'denig ogkumejdepo capitánen huanaba' e'yarede' huadakda e'ede' on'huahuayato'uyate.

'Ayhuaensi'po huabokerek huaboa'da e'bueytada Jesúsa o'noyhuada'uyate.

¹¹ Nogoka'da Naín huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Jesús huanigpeika'eriere kenpa'ti nogomey huakka'ada on'hua'uyate. ¹² Huakka' jak huakye'dikte o'huahua'depo huabokudak huaboa'da e'bueyde'te a'kubarakkaya'po ohuey cajónpote e'nontohua'te Jesúsa o'tiahuay'uyate. Ken huabokerekudak 'ayhuaen nogtida huabosi'po o'tajka'uyate. 'Ayhuaere huakka'da aratbut on'hua'uyate. ¹³ Jesús Huairia 'ayhuataj o'tiahuaydepo o'tinepahui'po,

—Huikhue' yaë'. —Ona'uyate.

¹⁴ Ken Jesús o'huahua'po ohuey cajónpota' o'tibata'tenok huantohua'erimeya' o'nontoboato'uyate.

—Yanoyhuad, huabo, do'hua ijjay. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁵ Ken huaboa o'huadato'po huaboa'da aratbuttaj o'mana'pakato'uyate. Ken huabotaj huayetaj o'yokuyate. ¹⁶ Huakka'ada aratbut keyo o'nepo on'tiahuaypo huakka'ada on'mamepu'kudpo Diosa 'urua'nanada o'epo huadkanada o'kika'. On'batia'pakpo,

—Diosen huamanbatia'pakeri teyda o'epo orote o'tiakde. —Onda'po, kenpa'ti,

—Diosa iyo ke'nen aratbutte o'tiakde. Oro'omeytaj mantihuapokya'pone. —Onda'uyate.

¹⁷ Kenda Jesúsa o'ka'denig on'batia'pakpo, nogya' nogya' adta'da on'batia'pakpo, Judea huadaribayo kenpa'ti Judea huadaribaya' nogya' nogya' on'batia'pakuyate.

Jesúste Juan Bautista botta'taj o'mata'mona'uyate.

(Mt. 11.2-19)

¹⁸⁻¹⁹ Kenda Jesúsa o'ka'denig Juan Bautistaen huanigpeika'eria on'batia'pakdenok kenda Juana o'tipeedeo botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po, Jesúste o'mata'mona'po, “Diosa Cristotaj

mo'ta'mona'apone. Cristo o'tiakapo oknopoe'y. ¿Menpa' o'na Cristoda i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?" Jesús Huairitaj ya'nonati'. Juana o'mana'uyate. ²⁰ Kenomey Juanen huanigpeika'eri botta'a Jesústaj on'huatiakdepo,

—“¿Menpa' o'na Cristoda i'e? ¿On Cristo ehue' ee'nayo menpa' nogtaj on'mabodik o'eapo oro'omeya?” Ontaj kenpa' kanone'po Juana bo'ta'mona'ne. —Jesústaj o'nona'uyate.

²¹ Kenoka' botta' en'tiakde'te Jesúsua huakka'tada o'bayarea'po, dakhue'taj o'bayarea'po, pai'da e'nopo'ete kenomeytaj o'bayarea'uyate. Nogomeytaj toto'a e'manopo'toetada toto'taj o'maen'uyate. Kenpa'ti Jesúsua huakka' ekpobigtaj o'makpoan'uyate.

²²⁻²³ —Ekpobigtaj ijmakpoani, huakkettaj ijhua'eadi, ke'poda e'so'para'taj ijbayareay, e'peokbettaj ijbayareay, huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuaday. “Do'taj eknopoe'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone.” Pai'da huag'eriomeytaj ijmanikay. Do'taj okbirahue' huag'eriomeytaj ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayne on'peedene Juantaj yanhuahua'po yan'batia'pakti'. —Jesúsua Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

²⁴ Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesúsua Juantaj o'tia'pakpo,

—Nogbayo jakbahue'yo aratbut ehue' e'ika'yo opudomey bohua'uyne. Huabokerek konig teyda ehue' konig dakhue' ka'huey ahue' huag'eri konig huihuipei e'bapokte o'ika' kentaj konig a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne

²⁵ Huabokerek 'urunada yudtaj e'otte a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig katetapi' o'deretpakika'po huairien 'uru jakyoda o'nika'. ²⁶ Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bohua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juan-nayo nogiti hueretnanada Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bohua'uyne. ²⁷ Do'taj katiapake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj yanoknopoe'. Aratbuttaj o'mana'apo. Apagba'te o'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

²⁸ Aya'da huabokerek sue'da huadak o'nenok Juannayo huadaknada o'enk Diosa huakka' Juantaj o'pak. Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosen Huasi'potaj huaknopoe'eri huadakda o'neapo. Diosa kenomeytataj huakka'nada o'baeretpakapo. Juantaj sue'damon o'pakapo. Ijjay. —Jesúsua o'mana'uyate.

²⁹ Aya' aratbuttaj kenpa'ti gobiernotaj huakupe huanigbae'eritaj Juana bautiza o'magkame'nok kenomeya Jesústaj e'peede'te “Diosa huadakda o'ka'.” On'batia'pakuyate. ³⁰ Moisésenba' huamanmadika'erinayo kenpa'ti fariseomeynayo konig huairi o'nepo Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo bautiza megke'po Juantaj huahuhue' o'ne'uyate. Juana konigepo kenomeytaj bautiza magkahue' o'mae'uyate. ³¹⁻³⁴ Jesúsua nogiti o'mana'po:

—Aratbut oy ken konig o'nika' ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurugpakahue'dik o'ne. Katepi' nogomey on'pakpo ogkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijikika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da o'ne. Juan bautista katepi' 'uru'da aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti vino konig sine' pai' mayhue' o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'toe kenomeya nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne

opudere katepi' 'uruda aypo ijhapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhua'pakika'ne. "Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huama'eri o'ika'. Kenpa'ti Jesús'a dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huanigbae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o'nika' nogda ijbatia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo ogka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po, "Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'key opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene baila ee'ta' pakhue' mo'ene. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'ene." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda ogkika'. ³⁵ Diosa 'urua'da o'nopoika'nok Diostaj huanigpe'ika'erinayo 'urua'da on'nope'nikika'. Kenomeyyo'da durugda o'ne. —Jesús Huairia o'mana'uyate.

Jesús Simónen jakyo o'bape'uyate. Simón fariseo aratbut o'uyate.

³⁶ "Do'hued jakya' mobape'." Nogtiada fariseo aratbut Jesús'taj ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'hua'po kutopate o'huadpo o'bape'uyate. ³⁷ Ken ettone' o'epo huakka' jakyo huag'eri o'epo dakhuea' huaka'eri o'uyate. Jesús fariseoen jakyo o'bape' o'nopoepo Jesús'taj o'huahua'po 'uruda yereda huidpu' 'uru'hue'ada huasihuj o'tohua'uyate. ³⁸ Jesús'taj hua'ita'pote o'tihuadpo o'huikpo diga'da huakpota'huag' Jesús'en hua'ita' o'itisuruka'po ken o'ikoyopo o'itidukutpo ettone'a huakuhui'a o'itidukutpo hua'ita' o'ibuyukepo, Jesús'taj di'da o'epo o'ibuyukepo kenpa'ti di' o'epo hua'ita' 'uru'hue'ada huasihua'a o'ihueke'uyate. ³⁹ Ken fariseo Jesús'taj o'tobape'po kenda ettone' egkade'te o'tiahuaydepo "Diosen huamanbatia'pakeri Jesús ehue'dik o'e, yoknopoepo Diosen huamanbatia'pakeri ee'nayo in ettone' dakhuea' huaka'eri o'e, ya'nopoeyet." Kenda fariseoa huanopoya' nama'da o'nopo'uyate. ⁴⁰ Jesús'a kenda joknokotpo,

—Ontaj e'batia'pakta' ijpak, Simón. —Jesús'a fariseotaj ona'uyate.

—Mena', Huamanmadika'eri. —Fariseoa ona'uyate.

⁴¹ —Huakupe huabaktoyokeritaj botta' huabokereka huakupe dehuea' o'nuyate. Nogtiada quinientos denario huakupe dehuea' o'uyate. Noga cincuenta denario huakupe dehuea' o'uyate. ⁴² Huakupebayo' o'nepo tahuahue'dik o'nenok huakupe huabaktoyokeria huabokerek botta'taj huakupetaj betahua' e'manata' pakhue' o'epo o'batiokkahue'uyate. Oy, ¿mena'taj di'da e'dik ya'e? —Jesús'a fariseotaj ona'uyate.

⁴³ —Ke'na huakka'da dehuea' o'epo kentaj huakka'da o'batiokkahue'uyate, ke'na huakka' di' o'e, ijnopoepo. —Simón'a ona'uyate.

—Buttida ia'ne. —Jesús'a ona'uyate.

⁴⁴ Ken Jesús'a ettone'taj huatiahua'ya'a, Simóntaj,

—In ettone'taj yatihua'y. O'nen jakyo ij kudondey. Hua'ita' a'ikoyoya'po hue'ey yokhue' me'ene. In ettone'nayo huakpota'huag' be'ikoyoya'po kenpa'ti huakuhui'a be'itidukutne. ⁴⁵ O'nanayo buyukhue' o'ene. Ettone'anayo huaboa'da do e'kudte be'ibuyukene. ⁴⁶ E'kudonde'te huakuta' do'taj huasihuj kutioyhue' o'ene. Ettone'anayo 'uru'hue'ada huasihuj be'itioyne.

⁴⁷ Ettone' huakka' dakhuea' e'ka' Diosa okkahuea'nok ettone' huakka' di' me'edene. Kentaj Diosa sue'da okkahuea'nok sue'da di' me'ene. —Jesús'a Simóntaj ona'uyate.

⁴⁸ Ettone'taj,

—On dakhuea' i'ka'uyatenig okkahuea'ne. —Jesús'a ona'uyate.

⁴⁹ Nogomeya kutopata' on'batobape'po huayahuaya on'batia'pakpo,
—Ken huabokereka dakhuea' e'ka' okkahuea'de. Konig Diosa okkahuea'
ke'na dakhuea' e'ka'taj okkahuea'. ¿Be ya'e? —Aypo huatobape'eria
on'batia'pakuyate.

⁵⁰ Ettone'taj,

—Do'taj oknopqenok Diosa ontaj bekkahuea'po me'nopo'yarea'ne. Da-
knopo'da yaepo yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

8

Ettone'q Jesúsomey huag'eritaj on'tihuapokuyate.

¹ Nogok nogyo nogyo huakka' jakyo Jesús o'hua'epo huakka' jakyo
huadak hua'a Diosen huairi okyeyakde Dios huairitaj yanoknopqepo
yan'nigpeika', o'manmadikika'uyate. Jesúsen doce huamata'mona'eri
kenere on'hua'udhua'po. ² Ettone'ere o'hua'epo toto'a e'manopo'toetada
Jesúsa o'manopo'yareame'te toto' o'makenme'te. Nogomey ettone'taj
o'bayareame'te. María Magdalena Jesúsero o'ika'uyate. Jesúsa Mariataj
siete toto' okmaename'te. ³ Juanakon Jesúsero o'ika'uyate. Juana Chuzaen
huatqo o'uyate. Chuza Huairi Herodesen jak huatqo'eri o'uyate. Kenpa'ti
Susana Jesúsero o'ika'uyate. Nogomey ettone' sue'da huakka' Jesúsero o'nepo
Jesúsomey huag'eritaj katepi' on'paknok on'bayokika'uyate. Aypopi' yudtapi'
on'bayokika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uyate.

*Huabakidena'eri ken konig ogkika' o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.*

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴ Huakka'ada aratbuta Jesústaj on'huahua'uyate. Nog jak nog jakya'
on'huahua'po Jesústaj on'tikupopaknok huabakidena'eri ken konig ogkika'
Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikanhua'uyate.

⁵ —A'bakidenaya'po huabakidena'eri o'hua'uyate. O'hua'epo
o'bakidena'po dagte sue'da o'kidkahuapo hua'ia o'bakidtugea'po kenpa'ti
nogte bakoya o'kidye'kuyate. ⁶ Huidbate kuhuadonokparedte sue'da
o'kidkahuad. Ida o'kereknig'a. Kuhuadonokparedte dariayda o'enok ida
o'ay'uyate. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahu'uyate. Huakpi
sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga'da o'bakereppo huakpitaj
o'batibuk'uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokte o'kidkahu'uyate.
O'batipakbodepo huakka'da huakid ogkupapakuyate. Sue'da huakpi cien
huakid ogkupapakpo noga sue'da huakid ogkupapakuyate. —Jesúsa kenda
e'mana'te,

—Huadakpeok e'huaea daka' men'pee'. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uyate.

*Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a
nopoenkahue'dikya'neapet.*

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹ —Ken huakidena'eri ken konig o'ka' huaboa'da oro'taj on'batia'paknig
nopoenkahue'da o'ey. Oro'taj daka' mo'nopoqa'. —Jesúsen huanigpeika'eria
Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁰ —Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'enok konig aratbut Diosen
Huakhuairitaj on'nigpeika'apo, konig buttida o'epo Diosa opudomey-
tanayo e'manopoqa'ta' o'pak. Nogomeytaj do'hued huanigpeika'eri ehue'taj
nogda ken konig o'e ijmanbatia'pakikay. Kenda e'mapeeada nopoenkahue'
o'neapo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Huakidena'eri konig o'e a'noipoenkaya'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoega'uyate.

(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 — Ken huakidena'eri ijanopoega'apoy. Ken huakid konig Diosen hua'a o'e. 12 Dagte sue'da o'kidkahua'uyate. Ken huakid dagte o'kidkahua'uyate konig sue'da aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peenig'a ida toto'a o'huahua'po huanopoya' Diosen hua'a o'bakkaynok onte'ti Diostaj oknopoehue'dik o'neapo onte'ti nopo'yareahue'dikda o'neapo. 13 Huidbate sue'da o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut Apagba' en'peeatu'te durugda on'peeatunig'a konigepo daka' nigpeonhuahuahue' o'nepo sue'da on'nopoenk'a'po sue'da huame'noe o'noknopoehua'po toto'a nama'da e'manade'te onte'ti Diostaj nigpee'hue' o'nepo kenpa'da okkahue'dik o'neapo. 14 Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peepo on'peenig'a nogok nogta' nogta' on'mamepu'kepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huakka' e'ta'maeta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huata'da e'durugpaka'ta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o'neapo, nigpee'hue' o'neapo. Diosen kahue' o'neapo. 15 Jen huakid huadak sorokyo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da Diosba'taj on'peehua'huika'po on'nigpeehua'huika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da huadakda ogkika'apo. Kenomey Diosensi'po o'ne, huakka'ada on'nope'apo.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.21-25)

16 Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosoa tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huakjey e'bakpakte huataytoyo huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'. Jakyoda aya'ada on'kuddepo tiahuaydik ka'ne'po. 17 Ken konigti Diosen e'nope' oy konig e'ireg ee'tada nogok aya'ada on'nope'apo, aya'ada on'tiahuayapo.

18 Ken, daka' Apagba'taj yan'pee' konigepo sue'da e'pee'nayo sue'da eknopo'e'nayo Diosa bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopo'e'apo, nogiti nogiti Diostaj mo'nigpe'e'apo. Daka' pee'hue' ee'nayo Diosba'taj oknopoehue' ee'nayo kenda mo'nope' Diosa bokkayapone onte'ti oknopoehue'dikada mo'e'apone. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj on'huatiakuyinig'a.

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Kenoka' Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj onhuatiakuyinig'a huakka'nanada ogkupopaknok kentaj huatiakhue'dik o'ne'uyate.

20 —O'nen huaye o'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Noga Jesústaj o'nonatu'uyate.

21 —Be'api' Diosen hua'a on'peepo on'nigpeepo konig ogkika' ke'na do'hued huaye o'ne, do'hued huama'buy o'ne ijanopoey. —Jesúsa aya' huakupopakeritaj o'mana'uyate.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batikan'uyate.

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Nogok Jesús huanigpeika'eriere huaboa'da kusi'petone'yo on'bahuadpo,

—E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'nok huaboa'da o'nonhua'uyate.

23 Ken e'nonoktegte kusi'peya' Jesús o'tay'uyate. E'pognopoya' ida huaboro'bapokada o'bahuatiakpo. Teya'da o'bapoknok huaboro'

o'hueniri'tone'po diga'da o'huəkudpo o'tihuedpo huata'kotdikte o'uyate.

²⁴ Jesústaj on'huahua'po a'maboaya'po,

—Huamanmadika'eri, Huamanmadika'eri, montakotnede. —Jesústaj o'nona'uyate.

Ken Jesús o'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae'.” Kenpa'ti, “Yabatik, huenirihue' yae'.” Jesús a ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'uyate kenpa'ti huenirihue' o'uyate.

²⁵ —Mena'po do'taj oknopoehue' mo'e, —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Kenomeynayo Jesústaj on'tome'pukepo huayahuaya,

—¿Kenpihuay, be in huabokerek yae'? Bapokataj ona'nok o'nigpee kenpa'ti e'pogtaj ona'nok e'pogakon o'nigpee. ¿Kenpihuay, be yae'? —Huanigpeika'eria huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

Gadara huadaribayo nogbokerektatida huakka' toto'a on'nopo'toe'uyate.
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ken akodpen Gadara huadaribayo on'tiakpo on'be'tuyate. Gadara e'dea' akudpen Galilea o'e. ²⁷ Jesús e'kotde'te Jesústaj nogbokerektatida huakka' jakya' o'huatiakonpo. Ken huabokerektaj huakka' toto'a on'nopo'tounhuahua'uyate. Yudtaj othue' o'unhuahua'uyate. Jakyo ehue' o'ikame'te. Kubarakbayo o'unhuahua'ika'uyate. ²⁸ O'tiahuaydepo Jesústaj huikudate o'tisakotuyate. O'okoypo,

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huae'erien Huasi'po i'e. Do'taj ogkahue' mee'. Diga'da ona'ne. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj ona'uyate.

²⁹ Kenpa' enade'te Jesús a toto'taj huamaena'dikte o'uyate. Nogok nogok huakka' toto'a on'nopo'toikame'te. Arabut a kentaj sirobia huaba' kenpa'ti hua'i on'tinukupo daka' a'toeyapo. On'tinukunig'a ken huabokereka o'tipukpukanika'uy. Arabut ehue' e'ika'yo toto'omeya on'tohua'uyate.

³⁰ —¿Katedik i'e? —Jesúsa huabokerektaj ona'nok,

—Do'hued huadik “Huakka'” ijje. —Ona'uyate.

Kenda ona'nigtaj huakka' toto' kentaj on'nopo'toika'uyate.

³¹ —Sorokkogyo adyonda dakhuea' toto'omeya pai'da on'nopo'eunhuahuika'apo. Keyo oro'omeytaj mata'monahue' moe'. —Toto'omeya Jesústaj o'nona'uyate. ³² Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

—Huakyariere a'eya'po yan'kud. Mona'. —Jesústaj diga'da o'nona'nok,

—Yan'kud. —Jesúsa toto'taj o'mana'uyate. ³³ Ken toto'a huabokerektaj o'nenonpo o'nokhua'po huakyaritaj on'huankudonpo ken huakyari' aya'da huaduk o'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo o'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuyate.

³⁴ Ken huakyari' hua'toe'eri kenda on'tiahuaydepo on'mame'puke'po kenda a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Kenpa'ti ta'baya' a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. ³⁵ Kenda on'peedepo monig Jesús a yaka' a'tiahuaya'po huakka' jakya' huakka'ada on'maorokondepo Jesústaj on'huahua'po on'huatiakdepo ken huabokerektaj huakka' toto' huabo'a'da e'nokbahua'de' on'tiahuaypo, ken huabokereka Jesús en hua'ite o'hadpo, yudtaj o'otpo, kenpa'ti oyda huadakda o'e. Ken huabokerektaj on'tiahuaydepo on'me'puke'uyate. ³⁶ Arabut keyo Jesús ere e'huaga on'tiahuaydepo kenda Jesús a o'ka'de eatiahuay' on'manbatia'pakpo huakka' jakyo huae'eritaj on'manbatia'pakpo, konig kentaj huakka' toto'a

e'nopo'tounhuahuika'de'te Jesúsa o'yarea'denig, on'manbatia'pakuyate.
³⁷ Kenda on'peẽdepo aya' aratbut Gadara huadaribayo huag'eri keyo
 ogkupopakdepo huakka'da onme'pukpo,

—Oro'edbaya' yahuade'. —Jesústaj ighua'da o'nona'nok. Jesús
 kusi'petone'yo o'huadpo huahua'dikte o'eniga' ³⁸ huahued eẽ'ted ken
 huabokerekyá' toto'a huaboa'da o'nokhua'de ke'na Jesúsera e'hua'ta'
 o'pakpo,

—Onere e'hua'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'nok.

—Doere huahue' yag'. ³⁹ O'nen jakyo yahuati'. Ayo o'nenbaya' yaman-
 batia'pak. Aya'da Diosa menigka'dene yamanbatia'pakhuati'. —Jesúsa ken
 huabokerektaj ona'uyate. Kenpa' ona'depo Jesúsa o'hua'uyate.

Ken huabokerek a'manbatia'pakuaya'po o'hua'po ke'nen jak
 huag'eritaj Jesúsa huakka' toto'taj mekmaename'ne, be'yareame'ne
 o'manbatia'pakhua'uyate.

*Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj
 o'nejdepo o'yarud'uyate.*

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰ Jesús akudpen onte'ti o'kumejdepo huakka'ada aratbuta o'nonmabopo
 ogkupopakpo durugteda huabada on'de'uyate. ⁴¹⁻⁴² Ken huabokerek
 Jairodik o'tiakuyate. Jairo judioen huaitake' jak huairi o'uyate. Jairo Jesúsen
 hua'ite huikudate o'tisakotpo,

—Nogtida huayetsi'po me'taene. Doce años o'epo ke'poda o'epo huabuey-
 dikte mekene. Betayarea', do'hued jakyo yahua'. —Jesústaj ighua'da
 ona'uyate. Ken Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut ogkupopakpo Jesústaj
 huakka'ada aratbutpoya' andaya'po o'nogka'uyate.

⁴³ Ettone' o'epo huakka' aratbutere o'epo ke'na dakhue'da
 o'epo mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'tipokde
 batikhue'da o'unhuahuika'uyate. Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj
 o'bahuahuae'ika'uyate. Huamadakka'eritaj aya'da ke'nen huakupe gasta
 o'tika'onhuahua'uyate. Huamadakka'eritaj e'yoktada yareahue' o'uyate.

⁴⁴ Jesústa'piyen o'huatiakpo, yudta'jok huakubogpita' o'nejpo, o'nejdepo
 mimi o'batikonpo o'yarud'uyate.

⁴⁵ —¿Be'a me'nej? —Jesúsa oa'uyate.

Ehue' be'a nejhue' meene, aya'ada on'batia'pakpo

—Huakka'ada aratbutpoya' ontaj monda'ene andaya'po mogka'ne. “¿Be'a
 me'nej?” ¿Mena'po ia'? —Pedro nogomeyere Jesústaj o'nona'uyate.

⁴⁶ —Be'api' me'nejne ijnopoye konigepo betapi' ijyarea'dey huanopo'ada
 ijnopoye. —Jesúsa o'mana'nok.

⁴⁷ Do'taj be'yareadne Jesúsa me'tinopoene ettone' o'nokotdepo ome'pukpo
 o'iriga'po Jesústaj o'huahua'po Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotuyate.
 Huakka' aratbuttaj kan'peg'po kena'po Jesústaj ijnej kenpa'ti konig idada
 be'yareaddene ettone'a o'batia'pakuyate.

⁴⁸ —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda yahuati'. —Jesúsa ettone'taj
 ona'po.

⁴⁹ Jesúsa ettone'taj e'batia'pakde'te Jairo huaitake' jak huairien jakya'
 huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yag'. —
 Jairotaj ona'uyate.

⁵⁰ Jesús kenda o'peẽpo,

—Me'pukehue' yag'. Do'hua o'yarea'apo meknopog'. O'nen huaygbu o'yarudapo. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.

⁵¹ Jesús jakyo okyedepto, “Ettone'si'poen huaye huaojere Pedroere Jacoboere Juanereyo da kuddik o'ne. Nogomeynayo kudhue'dik mo'ene.” Jesúsa o'mana'uyate. ⁵² Huakka' aratbut on'kupopakdepo ettone'si'po e'bueyta' en'bahuikte,

—Huikhue' yane'. Mune'yosi'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵³ Jesústaj on'peepo on'tierikpo ettone'si'po kenpa'da o'bueydenig'a oa on'nopog'uy. ⁵⁴ Jesús nayo mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—Yabo', mune'yosi'po. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.

⁵⁵ Ke'na o'noyhuaddepo ida o'bod'uyate.

—Aypo yan'yok. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵⁶—Kenpihuay. —Mune'yoen huaoj huayeerea o'da'uyate.

—Kenda ij kay manbatia'pakhue' yane'. Betapi' manbatia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa o'ta'mona'uyate.

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹ Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa “Inta' mogkupopak,” o'mana'po. On'kupopakdepo, “Doa o'nona'nok nogda nogda dakhue' toto' nokiregtaj maendik mo'ea'pone kenpa'ti aya' aratbut dakhue' ee' bayarea'dik mo'ea'pone.” Kenda Jesúsa o'mana'uyate. ² Docetaj Jesúsa o'mata'mona'po huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj o'noknopog'apone on'nigpeika'apone. Kenda doce kan'manmadike'po kenpa'ti dakhue'taj kan'bayare'po docetaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

³—Yanhua huudhuahuika'po dagte ka'tepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj tohuahue' yane'. Cuperina yudtaj mantoahue' yane'. Huenpu tohuahue' yane'. Aypo tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. Nogtida 'opiot yan'ot. Botta' 'opiot tohuahue' yane'. ⁴ Huakka' jakyo bo'kuddepo ken jakyo huaboa'da bo'tayapet keyoyo'da yanikati'. Nogen jakyo huahue' yane'. Ken huakka' jakya' en'bahuade'te keyoda yanikati'. ⁵ Ken huakka' jakyo opudomeytaj e'peeta' pakhue' e'ne'te ken huakka' jakya' yan'bakhua'. Bohua'depo soroka e'itimabette yan'itihuekead. Ken huakka' jak huag'eriomey on'tiahuaydepo on'nopog'epo kenda ogka'de dakhuea'da Diostaj o'enek ogka' on'nopog'epo. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

⁶ Ken doce huanigpeika'eri on'bahua'udhuahuika'po, nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo dakhue' huag'eritaj on'bayarea'uyate.

Konig Juan Bautista o'buey'uyate.

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Herodes Roma huag'eri gobierno huairi o'epo Jesústaj tiahuayhued o'epo kenda Jesús o'kika'nig o'tipeedepto huaboa'da o'nopog'epo o'mepu'kepo Herodes Juantaj on'huerenokteg'uy. Juan e'bueyada o'noyhuadme'te sue'ada on'batia'paknok, Juan o'e Jesústaj o'tinopog'epo o'mepu'ke'uy Herodes. ⁸ “Diosen huamanbatia'pakeri Elíaskudak kurudya' o'huarakdenok kentaj o'tiahuayikay Jesús o'etaj.” Nogomeya on'batia'pakpo, “Diosen huamanbatia'pakerikudak nogtida o'noyhuadme'te Jesús o'etaj.” Nogomeya on'batia'paknok Herodes o'mepu'kepo,

9 —Juantaj yan'huerenokteg ijmana'mey. Jesústaj e'manbatia'pak ijpeey. Jesús be ya'e. —Herodesa oa'po. Jesústaj a'tiahuaya'po Herodesa o'uk'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypotaj o'bia'po o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 Jesúsen doce huata'mona'eri on'kumejdepo kenda o'ka'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Ken doce huamata'mona'eritaj o'batohua'uyate. Huakka' jak Betsaidayon on'bahua'po kente aratbut ehue'yo on'bahua'uyate. 11 Jesús o'pokonde on'tipeepo huakka' aratbut huakka' jakya' on'nokotondepo Jesústaj on'tahua'uyate. Jesúsa o'baedpo kenpa'ti huadak hua'a konig aratbut Dios huairitaj o'noknopoeapone mo'nigpeapone Jesúsa o'manmadika'po kenpa'ti aratbut dakhue' e'ne'te o'bayarea'uyate.

12 Huaboa' e'sikonyakte Jesúsen doce huata'mona'eria Jesústaj on'huahua'po

—Iyo katepi' jak ehue' o'e, aratbut ehue' o'ne, aypo ehue' o'e, konigepo huakka' aratbut egkupopakte kan'taye'po kan'bape'po huakka' jakyo meyhue'da yamata'mona'. —Jesúsen doce huata'mona'eria Jesústaj o'nona'nig'a,

13 —Opudomeya aypo yan'bayok. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

—Ehue'da toehue'da o'ey. Cinco panes dos biigyo'da o'toey. Biig aypore kanokayatue'po menpa' oro'taj e'ta'mona'ta' o'tipak. —Docea Jesústaj o'nona'uyate.

14 Ken, cinco mil huabokerek o'ne'uyatepi'.

—Yan'bahuad. Yan'mana'. Cincuenta huakupo huakupo' yan'bahuad yan'mana'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

15 Kenda on'mana'nok aya'da on'bahuad'uyate. 16 Ken, Jesús huaba'te cinco panes botta' biigere o'badadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo panes o'posakea'po biigkon okpukpukpo huanigpeika'eritaj o'bayokenok huanigpeika'eriomeya huakka'da aratbuttaj on'bayoke'uyate. 17 Aya'ada on'bape'po dapoteymeya' ogka'uyate. On'bape'depo doce kusogyo huata'suj hueda'da on'dohuea', huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

18 Nogok nogme'noete aratbut bahue'yo huanigpeika'eriereyo'da Jesúsere o'nepo Jesúsa o'tiona'pakpo, o'tiona'pakdepo huanigpeika'eritaj

—¿Be'a ijje do? ¿Katia' do'taj aratbuta menhuaika'? —Jesúsa o'mana'uyate.

19 —Juan Bautista ke'na o'e. Sue'ada bo'huaa'ika'ne. Noga Elías ke'na o'e. Bo'huaa'ika'ne. Nogomeya nogtida Diosen huamanbatia'pakerikudak a'ennada o'uyatenig, o'noyhuadde, kena o'e. Bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

20 —¿Opuda katedik o'e do'taj on'tinopoe? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'nok.

—Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' ontaj meta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

"Ijbueyapoy." Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

21 —Kenda Pedroa huaboa'da mena'nig manahue' yane'. —Jesúsa ighua'da o'mana'uyate. Kenpa'ti

22 —Do huabokerek ijjeпо Diosya' ijtiakuy. Huakka'da pai'da ijnopo'əapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere do'taj pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

23 Aya'tada o'mana'po,

—Be'api' do'hued e'manmadika' e'ka'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pak ona'ti eretpakhue' ka'ne'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Konig cruzte pai'da ijnopo'əapoy konigti kenomeyakon pai'da kan'nopo'e'. Kenpa'ti do'taj do'hued en'mana'taj men'nigpeike'. 24 Kenomey kenpa'da hua'enda on'pakpo Cristoere kurudyo onte'ti noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nigpeeta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere o'neonhuahuika'apo. 25 Be'api' huabokerek katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Diosyo noeonhuahuahue' o'neapo. Huakka' on'matoepo Diosyo huahue'dik o'neapo. 26 Do'taj e'nokbira'nayo kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig Apag Dios huakhuairionig ijjeпо, 'urua'da ijjeпо, Diosya' kurudya' ijhuarakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Kenpa'ti ijhuarakdepo konig Diosen huata'monerionig 'urua'da ijjeapoy. 27 Opuđomey sue'da iyo mo'enig'a bueyhued mo'epo huakka'tada Dios Huairitaj e'noknopoika'te en'nigpeika'te mo'ba'tiahuayapet. Buttida ijjay. —Jesúsa aya'tada o'mana'uyate.

Jesúsa o'jeypakatu'uyate.
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Jesúsa kenda eade'te ochopi' huame'noe e'pokde'te Jesús ote'yo o'behuikpo a'tiona'pakya'po o'behuikpo Pedroere Jacoboere Juanere on'behuik'uyate. 29 Jesúsa o'tiona'pakdepo Jesúsen huakok kokeyda o'etuy kenpa'ti yudtaj keregnada o'etuy kenpa'ti senogda o'etuyate. 30 Ken kenta' Jesústaj botta' huabokereka on'bopo on'batia'pakpo adhuea'pane' Moiséskudak kenpa'ti adhuea'pane' Elíaskudakere on'batia'pakpo 31 'urua'da konig jeynanada o'nepo ken konig Jesús pai'da o'nopo'əapo Jerusalénya' kenpa'ti ken konig o'bueyapo on'batia'pakuyate. 32 Pedromey diga'da taytaya' e'ada tayhue' o'nepo Jesústaj on'tiahuaypo Jesústaj 'urua'da jeynanada on'tiahuaypo. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj on'tiahuaypo Jesúsere e'ne'te on'batiahuay'uyate. 33 Huabokereka Jesústaj e'nokhua'de'te

—Oro' iyo o'epo huadakda o'e. Bapa' bak o'kai'. Ontehuapa' nogtida Moisésťaj nogtida kenpa'ti Elíastaj nogtida bak o'kai', Huamanmadika'eri. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

Pedroa koniga' oa' nopoehue'ada oa'uyate. 34 Pedro kenda eade'te e'sihui'a kenomeytaj o'batibuk'uyate, E'batibukte on'me'pukpo. 35 E'sihuiya' on'peepo,

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene kentaj yan'pee'. Ken e'sihuiya' on'pee'uyate.

36 Kenda Diosa eade'te Jesústayo'da on'tiahuay'uyate. Soatayo' o'nepo kenda huaboa'da on'tiahuaydenig batia'pakhue' o'neonhuahua'uyate.

Huasi'potaj toto' nokirega' o'nopo'toenok dakhue'da ee'tada Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Eme'te ote'ya' Jesús^{omey} e'huarakde'te huakka'ada aratbut Jesús^{taj} on'huahua'uyate. ³⁸ Huakka'ada aratbut egkupopakyo nogtiada huabokereka 'utta'da ona'po:

—In do'hued nogsi'potida me'taenig yatiahuay'. ³⁹ Toto'a o'nopo'toenok o'sagkia'ika', o'iriga'ika', huakittaya' kutajpoa' o'orokika'po, kenpa'ti huasi'potaj diga'da ogkadhuahuika'po e'enonta' pakhue' o'e. ⁴⁰ “Toto'taj yanta'mona'.” Q'nen huanigpeika'eritaj ijmana'denig'a okenhue'dik o'neme', Huamanmadika'eri. —Huabokereka 'utta'da Jesús^{taj} ona'uyate.

⁴¹ —Opudomey aratbut oknopoghue' huag'eri mo'epo, dakhuea'da mo'ika'ne. Opudere huakka'da huame'noe ikahue'dik ijjeapoy. Opudomeytaj nogok nogok peehue'dik ijjeonhuahuika'apoy. Q'nen si'potaj yatotiak. —Jesús^a ona'uyate.

⁴² Huasi'poa Jesús^{taj} e'huahuade'te toto'a barakte o'huekanpo o'iriga'uyate. Toto'taj,

—Keje', kenpa'da yakhuati'. —Jesús^a toto'taj enade'te huasi'potaj o'yaread'uyate. Huasi'po huadakda e'unde'te ke'nen huaojtaj o'yokuyate.

⁴³ —Kenpihuay ijjay, Dios kutayo huaboro'da o'epo 'urua'da o'epo konig teyda o'kika'. —Aya'ada on'batia'pak'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Onte'ti Jesús^a o'batia'pak'uy.

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ken 'urua'da Jesús^a o'kika'nok aya'ada, “Kenpihuay,” en'batia'pakte huanigpeika'eritaj,

⁴⁴ —Daka' yan'pee'. Okkahuehue' yane'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj huairiomeytaj menyokapone. Huairiomeya do'taj dakhuea'da ka'nogke'po menyokapone. —Jesús^a huanigpeika'eriomeytaj o'mana'nig'a ⁴⁵ huanigpeika'eri nopoenkahue' o'nenok konig Diosa o'makirega'po manopoenkahue' o'maea'nok. “¿Monig ya'e?” Anai' e'nopoda onme'pukpo onahue' o'ne'uyate.

“¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?” Huanigpeika'eriomey on'batia'pakuyate.

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ “¿Oro'omeya be'ata hueret huairida e'dik ya'eapo?” Ken huanigpeika'eria huayahuaya on'batia'paknig'a ⁴⁷ kenda huanigpeika'eri huanopoya' on'nopoenig Jesús^a o'nopoe. Huasi'potaj o'toe'po o'boa'po ⁴⁸ o'mana'po,

—In huasi'po ehue' o'e moknopoene. In huasi'potaj be'api' ee'nayo do ijpaknok ee'nayo konigti do'taj e'dik mo'ene kenpa'ti be'api' do'taj o'deapet doere do'hued Apageretaj o'deapone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uyne. Huasi'potaj huathuapokeri konig hueret huairida o'ne Diosnayo o'nopoe. —Jesús^a huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Ken aratbuta opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo opudomeytaj on'tihuapokika'.

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ —Huabokerektaj e'tiahuayde'te, ke'na o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika', “Keje', kahue' ya'e'.” Oro'a ona'nok kenbokereka oro'ere huahue' o'jka'nok. —Juana Jesús^{taj} ona'nig'a.

⁵⁰ —Ken huabokerektaj “Kahue' ya'e',” onahue' yane'. Ken aratbuta oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. —Jesús^a ona'uyate.

“Kenda ahue’yane’.” Jacobotaj Juaneretaj Jesúsa o’mana’uyate.

51 A’ti kurudyo ijhua’apoy Jesús o’nopopepo “Jerusalényo ijhua’apoy,” me’pukhue’ada ’uru’a’da o’nopodepo 52 huakkuruda menigtayo’da o’mata’mona’uyate. Samaria huadaribayo huakka’ jakyo o’mata’mona’uyate huatay jak kan’uke’po. 53 Jesús Jerusalényo o’hua’nok Samaria huakka’ jakyo huæ’eria Jesústaj iyo yataya’ manahue’ o’ne’uyate.

54 Jacobo Juanere Jesúsen huanigpeika’eri kenda on’peedepo,

—¿Konig Eliaskudak Diosen huamanbatia’pakeria o’ka’uyate, kenomey-taj Samariayo huæ’eritaj konigti kan’mameyye’po ta’ak kurudya’ kakote’ oro’omeya ena’ta’ menpa’ on i’pak, Huairi? —Jesústaj o’nona’uyate.

55 Jesúsa o’batiahuayatupo Jacobotaj Juaneretaj o’mana’po,

—Nama’da mo’nopone, ken konig nopogehue’yane’. 56 Do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne. Aratbuttaj a’barakya’po tiakhue’ ijje’uy. Aratbuttaj a’manopo’yareaya’po ijtiakuy. —Jesúsa o’mana’uyate.

Ken nog huakka’ jakyokon onhua’uyate.

Nogomey Jesústaj e’nigpeika’ta’ on’pakuyate.

(Mt. 8.19-22)

57 Ken dagte on’hua’po Jesústaj

—Meyopi’ i’huaika’apo o’nen huanigpeika’eri ee’ta’ ijpaki. Eta’hua’ika’ta’ ijpaki, Huairi. —Huabokereka Jesústaj ona’uyate.

58 —Nubakuhued huakog o’taika’. Bakoyen kenpa’ti huapak o’taika’. Do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne. Konigepo donayo jak toehue’ ijikay. Nog jakyo nog jakyo ijtay’ikay. —Jesúsa huabokerektaj ona’uyate.

59 —Beta’hua’. —Jesúsa nogtaj ona’nig’a,

—A’ti, huakkuru huaojtone’taj daka’ toen’dik ijjeapoy. Kenpa’ti e’bueyde’ta kubarakka’dik ijjeapoy. —Jesústaj ona’uyate.

60 —Keje’.

Huabot oknopogehue’ya’ huæ’eria nog oknopogehue’ huæ’eritone’taj daka’ kan’toike’ kenpa’ti kan’kubarakke’. Onnayo yahuati’. Huadak hua’a konig aratbut Dios Huairitaj oknopog’e’dik kenpa’ti nigpeedik ka’ne’po yamanbatia’pakika’. —Jesúsa ona’uyate.

61 —Huaboa’da ontaj eta’hua’ta’ e’pakada, Huairi huakkuru huabettaj

“Ijhuay,” a’mana’tuya’po jakyo e’hua’tuta’ ijpaki. —Noga Jesústaj ona’uyate.

62 —Aratbut huaboa’da Diostaj o’noknopopepo on’nigpeepo batikhue’da

nigpee’dik o’ne. Ken konig ’ikken ogkika’uy onte’ti ken konig nopogehue’dik o’nika’apo. Diostaj o’noknopopepo on’nigpeepo e’batiknayo konig ogkika’uy onte’ti e’nopoika’nayo nogomey Dios Huairitaj huaknopoe’ kenpa’ti huanigpee’ tihuapokhue’dik o’neapo. —Jesúsa ona’uyate.

10

Setenta huanigpeika’eritaj Jesúsa o’mata’mona’uyate.

1 Nogok Jesús Huairia o’baktie’ea’po nog setenta huanigpeika’eritaj o’baktie’ea’po huakkuru botta’ botta’taj o’mata’monea’uyate. Nog huakka’ jak nog huakka’ jakyo o’mata’monea’po a’ti Jesúsakon ta’pota’ o’hua’apo.

2 —Huakka’ada Diostaj yanoknopoeapet yan’nigpeika’apet sue’ada huabokereka Dios Huairitaj huamaknopoea’eri o’ne. Dios Huairitaj yan’tiona’pakika’. Dios Huairia huamaknopoea’eritaj kamata’mone’ yan’tiona’pakikati’.

3 Yanhuati’. Opudomey konig ovejasi’ponig mo’enok konig dubakuhauenbanopoyonig mo’epo. Konig dubakuhuaa ovejasi’potaj on’arakika’ kenpa’ti aratbuta opudomeytaj konigti mogka’apetdapi’.

4 Yudtaj kutamate tohuahue’yane’. Huakupe

huamantoēpi' tohuahue' yane'. Nogda hua'iotpi' tohuahue' yane'. Aratbuta dagte e'dējpi' batia'pakonhue' yane'. ⁵ Ken jakyo bo'kuddepo huakkuruda "Opudomeytaj Diosa mo'nopo'yare'," yan'tiona'pakti'. ⁶ Ken jakya' aratbut en'nopo'yarea'ta' en'paknayo kan'nopo'yare'. E'nopo'yareata' pakhue' e'ne'nayo kenda huaboa'da yan'tiona'pakde'po keje' yan'manati'. ⁷ Ken jakyo bo'kudapet keyoyo'da yanikati'. Kenda aypo bo'yokapetnig yan'bakpikati'. Kenda hue'ey bo'yokapetnig yan'mayikati'. Nogen e'baa'nayo dakhuapa ayypoi' bayokika'dik mo'ika'apone. Ken nog jakyo nog jakyo hua'ehue' yanikati'. Ken jakyo huakkuru bo'kudapet, keyoda yanikati'. ⁸ Huakka' jakyo e'kudde'te aratbuta opudtaj bo'eddepo kenda aypo bo'yokapet, yan'bakpikati'. ⁹ Keyo huakka' jakyo e'kudde'te dakhue' e'huae'taj yan'bayarea'ikati'. "Huadak hua'a konig Dios Huairi meyhue'da o'edenok opudomeya oy yanoknopoe'." Yan'manati'. ¹⁰ Kenoka' huakka' jakyo e'kudde'te opudomeytaj ee'ta' pakhue' ee'nayo yanbakuati'. Jakya' yan'bakhua'depo, ¹¹ "Oro'omeytaj pakhue' mo'enok opudomeyen huakka' jak kuruta' sorok oro'en hua'ita' e'tibette oro'a o'tihuekeay. Huadak hua'a konig Dios Huairi meyhue'da o'edenok oyedda yanoknopoe'." Yanhua'depo yan'manati'. ¹² Nogok dakhuea' huakka'eri aya'tada Diosa ke'poda castiga o'magka'apo. Kenoka' ken jak huae'eria opudomeytaj ehue' moe'uyngitaj kenomeytataj ke'ponanada castiga o'magka'apo. Sodomatanayo sue'da castiga o'magka'uyate. —Jesúsa setenta huaknopoe'eritaj o'mana'uyate.

Huakka' jak huae'eria Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'ne'uyate.

(Mt. 11.20-24)

¹³ —Huakka' jak Corazín huae'eria pai'da mo'nopo'ea'pone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huae'eria pai'da mo'nopo'ea'pone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazínya' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da egka'nayo kenomeya ida yan'manopo'korea'uyyetnig'a kenpa'ti pai'da o'nea' aratbuttaj moknopoe'po saconig yan'otay'uyyetnig'a. ¹⁴ Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huae'eritaj Sidón huae'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo diga'da castiga mogka'apone. ¹⁵ Opud Capernaum huakka' jakyo huae'eri "Huadakda o'ey." Mo'nopo'enig'a, "Kurudyo o'hua'apoy." Mo'nopo'enig'a. Kubarakyoyo'da bo'hua'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶ —Aya'ada opudomeytaj e'nigpee'nayo do'taj on'nigpee'apo. Aya'da opudomeytaj pakhue' ee'nayo do'taj pakhue' o'ne. Kenpa'ti aya'da do'taj pakhue' ee'nayo Diostaj pakhue' o'ne. Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa setentataj o'mana'denok setentaakon o'nokbahua'uyate.

Setenta onte'ti on'kume'uyate.

¹⁷ Nogok setenta huanigpeika'eri on'kumejdepo durugteda on'kumejpo, —O'na bo'teypaka'nok toto'a oro'taj mo'nigpee'po bokbahuame'ne, Huairi. —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁸ —Diosa toto' huairitaj o'enme' kurudya', ijthihuaymey. Konig ojbed idada kurudya' o'kotonme'. Toto' kurudya' barakyo okotme'te. ¹⁹ Do'hua yona'nok bihuitaj tugdik kenpa'ti to'tidtaj tugdik kenpa'ti toto'taj gana ogka'dik mo'epo bihuia to'tidapi' toto'api' opudomeytaj sigpi' diga'

noeyanhue'dik mo'ene. ²⁰ Kenda huadakda o'enig'a toto' opudomeytaj mo'nigpeeme'tenok durugpakhue' yane'. Diosensi'po mo'enok kurudya' opudendik Diosa e'timadoya'de' mo'tene Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Kenda yan'nopoe'po yan'durugpak. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'durugpakuyate.
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesúsa o'durugpakpo Diostaj,
—Kurudyo huae'eri Huairi i'ene kenpa'ti huadariyo huae'eri Huairi i'ene, Apag Dios. Huaboa'da setentataj i'bateypakame'nig kenda suhue'da huanopoe'eritaj i'ma'nopoea'ne Apag Dios. Kenda huakka' huanopoe'eritanayo manopoeahue' i'ene. Kenda i'pakpo 'urua'da i'ka'de.
—Apag Diostaj Jesúsa o'tiona'pakpo,

²² —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'nopoea'uyne. Aya'da be-yokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopoea'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopoe, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da i'jnopoe'y kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa i'jmaknopoeay. —Jesúsa o'mana'uyate.

²³ Huanigpeika'eritaj o'batiahuay'epo,
—Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj Diosen Huasi'potaj on'tiahuaypo durugda mo'ene. ²⁴ A'nenda huakka' Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaribayo huairiera do Diosen Huasi'potaj e'tiahuayta' men'pakuyatenig'a tiahuayhue' me'nuyne. Kenpa'ti do'hued e'manmadika' e'peeta' on'pakuyatenig'a peehue' me'nuyne. —Jesúsa huanigpeika'eritayo'da o'mana'uyate.

Konig Samaria huadaribayo huae'eria 'urua'da o'ka'uyate, konigti yag'kikati'.

²⁵ Ken Moisésenba' e'mana' huamanmadika'eri o'bodpo, Jesústaj o'huahua'po Jesúsa nama'dapi' kae'po,

—¿Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate ka'dik ijje? —Jesústaj ona'uyate.

²⁶ —¿Katea' Moisésba' yamadoya'uyate? ¿Monig i'tiahuay? —Jesúsa ona'uyate. Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.

²⁷ —Dios Huairitaj di' yanika'. Huanopo'a huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Nokirega huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huašo'a teyda ya'nepo Diostaj di' yanika'. E'nopoi'ka' ya'deretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di' i'e konigti nog aratbuttaj di' yan'maika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.

²⁸ —Buttida ia'. Kenda eka'nayo Diosere i'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.

²⁹ Huadakda ona' aratbut kan'nopode'po Jesústaj ona',

—¿Betataj di' mae'dik ijje? —Moisésenba' huamanmadika'eria ona'nok.

³⁰ —Nogbokerekida Jericó huakka' jakyo dagte o'hae'uyate. Judío arat-but o'epo Jerusalénya' Jericóyon o'huarakpo dagte e'hua'ete sue'da huabereeria on'huahua'po, o'nogka'po, on'bitbitpo, aya'da o'nokbakaya'po yudtakon o'nokbakaya'po dagte ken huabokerektaj o'nenonpo o'nokbahua'uyate. Ke'na judío huabuey'dikte dagte onpahuedyate. ³¹ A'ti judío sacerdote ken dagte o'hua'epo judío huabokerek enpahuedtaj e'tiahuayada dagte adpenda okpokon'uyate. ³² Nog huabokerekkon o'hua'epo ke'na Leví aratbut ee'tada, o'hua'epo kente enpahuedte e'tiahuayada ke'nakon okpokon'uyate. Leví aratbut Diosen jakya' on'baa'ika'uyate. Ken enpahuedte e'tiahuayada okpokon'uyate. ³³ Nog huabokereknayo judío ehue' Samaria huae'eri

o'epo Samaria huaꞂ'eri judío huaꞂ'eritaj di' maehue' o'nika'. Ken Samaria huaꞂ'eri dagte o'hua'epo judío enpahuedte o'tiahuayato'po o'tinepahui'po ³⁴ o'huahua'po, huaentaj 'urusihuada vinoere okhueke'edepo huakbetakon o'tinuku'depo ke'nen mulayo o'behuika'po huatay jakyo o'tohua'de'uyate. Keyo daka' o'toꞂ'uyate. ³⁵ Eme'te ken Samaria huaꞂ'eri ahua'deyapo botta' huakupe kutamayo o'tokdepo jak huaatoꞂ'eritaj o'yokpo "In judío huabokerektaj daka' yatꞂe'. Nogda huakupe e'paknayo a'ti ijkumejdep o'yokapone." Samaria huaꞂ'eria ona'uyate. ³⁶ Ken huabokerektaj huabereeria o'nogka'uyate, bapa' huabokereka on'tiahuay'uyatenig'a, ¿Be'ata di' o'uyate? —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.

³⁷ —Ke'na o'tinepahui'po okbetbetpo o'tinuku'uyate. Ke'na di' o'uyate. — Ken Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'nok, —Yahuati'. Konigti yakikati'. —Jesúsa ona'uyate.

Marta Maríaenere jakyo Jesús o'ika'uyate.

³⁸ Jesúsa onte'ti o'hua'udhuahua'po huanigpeika'eriene o'hua'uyate. Huakka' jakyo o'kuddepo ettone' o'dikka' Martaa ke'nen jakyo kataye'po o'ed'uyate Jesústaj. ³⁹ Martaen huama'buy María Jesústaj daka' a'nigpeeya'po Jesúsen hua'ita'pote o'huad'uy. ⁴⁰ Martanayo huakka' o'baa'po kenpa'ti huakka'da ka'dik ijje'yo o'noꞂepo o'mepu'kepo Jesústaj o'huahua'po,

—Do'hued huama'buya do'taj tihuapokhue' me'ene. Nogtia'da aya'da ijkay. Do'hued huama'buya do'taj tihuapokdik o'e. Kenpa' i'noꞂe't. "Martataj yatihuapok." Mariataj yana', Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uyate.

⁴¹ —Nogda nogda huakka'da i'ka'po i'mepu'ke'nig'a, Marta. ⁴² Kenyo'da do'taj e'nigpe'e' huadaknada o'e. Kenda o'nen huama'buy María o'pak. Do'taj e'peeta' o'pak. Kenda huadaknada o'e. Be'api' do'hueddik okdikay-hue'dik o'ne. —Jesúsa ona'uyate.

11

Jesúsa konig tiona'pakdik o'e o'manmadika'uyate.

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Nogok behahueya' Jesúsa o'tiona'pakonhua'depo o'batikdenok,

—Juan Bautista ke'nen huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huationa'pak o'manmadika'uyate. Konig Juan o'manmadika'uyate konigti oro'omeytaj mon'madika', Huairi. —Nogtiada Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj ona'uyate.

² —In konig yan'tiona'pakti': Oro'en Apag i'ene, Apag Dios. Kurudyo i'ika'po kenpa'da huadakda i'ika'ne. O'wendik kenpa'da huadakda o'e. Huairi i'enok ida aya'ada ontaj mo'nigpeike'. Dios Huairi i'epo aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo huaꞂ'eria mo'nigpeika'po ogkika' konigti iyo huadariyo aya'ada huaka'. ³ Inme'noete aypo oro'taj a'nigyaya'po bo'tihuapok. ⁴ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea' kenda oro'taj dakhuea' mogkame'nightaj oro'akon o'bakkahuea'demey. Keya' dakhuea'da ogkika' keyo toahue' moe'. Oro' nama'da e'ka'ta' e'paknayo dakhuea' kahue' oꞂe' bo'tihuapok, Apag Dios, ken.

—Jesúsa e'tiona'pak o'manmadika'po.

⁵⁻⁶ Jesúsa nogiti o'manmadika'po,

—Opudomey nogtipi' sikyono'pokpa' huadi'en jakyo e'hua'nayopi'. "Do'hued jakyo bidta'da do'hued huadi' okyedenig'a aypobayo' ijje'po aypo yokhue'dik ijje'po sue'da aypo beyok." Ke'na ena'nayo ⁷ ke'nen huadi'

jakyo o'epo, "Aypo beyok. Onnahue' mee'. Yokhuikdey. Do'huedsi'poere doere o'tay'i. Aypo a'yokya'po e'mabota' pakhue' ijjej." Ke'na yaapetpi'.⁸ Oro'en huadi' e'eada sikyo nopoka' aypo yokhue' me'ene. "Aypo beyok" oro'omeya batikonhue'da ona'bednok kan'batike'po sikyo nopoka' aypo bo'yokapone. Katepi' aypo o'paki bo'yokapone.⁹ In o'nona'nig e'tiona'pak o'nonmadika'ne. Katepi' bo'pakpo, "Beyok." Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo, yan'tiona'pakika'po yaduk, batikhue'da bo'ukpo bo'huahuaypo, mo'to'ea'pone. Ijtiaki, menigokhuike' konig Diostaj e'tiona'pak o'enok Diosa mo'nigokhuike'apone.¹⁰ Konig bo'pakpo, "Beyok." Diostaj e'tiona'paknayo Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo bo'tiona'pakpo e'uknayo batikhue'da e'uknayo bo'huahuaypo mo'to'ea'pone. "Ijtiaki, menigokhuike'," e'tiona'pakika'nayo Diosa mo'nigokhuike'apone.

¹¹ Apag Diostaj e'tiona'pak in konig o'e. Huasi'po katetapi' on'pakpo huaojtaj "beyok" o'nona'ika'. Kenda ea'te bo'yokika'apone. "Pan beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa huid yokhue' o'ea'po. Panda beyokapone. "Biig beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa bihui yokhue' o'epo biigda beyokapone.¹² "Huatahuaokda beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa to'tid yokhue' o'epo huatahuaokda beyokapone.¹³ Dakhuea' huaka'eri ee'pi' huasi'potaj katepi' huadakhada mo'bayokika'ne. Opuden Apag Dios kurudyo o'ika' huadakhada o'epo 'urua'da bo'yokapone. "Diosen Nokireg beyok." E'tiona'paknayo bo'yokapone. —Kenda Jesusa huatona'pakonhua' o'manmadika'uyate.

*"Toto' huairia Jesustaj o'teyya'." Sue'ada nama'da on'huaa'uyate.
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)*

¹⁴ Nogok huabokerek o'e'uyate. Toto'a o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'uyate. Jesusa toto'taj okendenok huaboa'da oa'pakon'uyate. Kenda aratbut on'tiahuaydepo kenpa'ti on'pe'edepo, "Kenpihuay," o'da'uyate.

¹⁵ —Toto' huairia Jesustaj o'teyya'nok toto'taj o'makenika'. —Sue'ada oknopoehue' huae'eria on'huaa'uyate.

¹⁶ —Diosa ontaj e'ta'mona'wynayo konig Dios kuruderia teyda o'kika'nig konigti yaka'. —Nogomeya' nama'da Jesustaj o'nona'uyate.¹⁷ Kenda kenomey judio huairia on'no'poenig Jesusnayo kenda o'nopo'epo,

—Huadari gobierno huairi huakka'da aratbuttaj huamana'ika'eria huayahuaaya e'magkika'nayo aya'da ken aratbuten gobierno huairi ehue'da o'neapo. Kenpa'ti huabet huabetere nogtaj e'batuktuknayo ehue'da o'neapo.¹⁸ Konigiti toto' huairiomey egka'nayo toto' nog toto'taj e'magka'nayo toto' huairi ehue'dik o'neapo. "Toto'taj a'makenya'po toto' huairia Jesustaj o'teyya'." Nama'da mo'batia'pakne.¹⁹ Toto'taj ka'makene'po toto' huairia do'taj o'teyya' opudomey nama'da mo'tinopo'oenig'a. Oro'en huaigne'peika'eritaj toto' huairia o'manopo'teypaka'ika' toto'taj kamakmaene'po opuda kenpa' ea'nayo "Da boa'ne." Opudomeyen huaigne'peika'eria mona'apone.²⁰ Dios teyda o'epo do'taj be'teypaka'nok toto'taj ijmakenikay. Do Diosen Huairi ijtiakdey aya'ada nopoe'dik o'neapo kenpa'ti nigpe'ika'dik o'neapo. Opudomeyere ijje'edey. Do'taj menoknopo'ika'.

²¹ Huabokerekpi' teyda o'epo konig huairi o'epo huakka' piya' o'mato'epo ke'nen jak daka' o'tato'epo. Do'hued jakyo katepi' me'ta'enig daka' ijto'oenok bepi' kudhue'dik o'ea'po o'nopo'oenig'a,²² nogapi' huamagka'eria nogiti teyda o'epo kentaj e'huatunayayo ogka'po jobbakaya'po piya' kenpa'ti aya'da okba-tohua'apo.

²³ Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'taj dakhue'da mo'ene. Sue'ada do'taj on'pakpo daka' moknopoe'po mo'nigpe'epo huakka'tada Diostaj moknopoe'a'ne do'taj mo'nigpe'e'a'ne. Nogomeynayo do'taj batotiahue' o'nepo huakka'tada maknopohue' on'maea'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokirega huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'kumej.

(Mt. 12.43-45)

²⁴ —Dakhuea' toto' huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' hua'ika' e'uktada huahuayhue' o'epo “Keyo ijikamey a'kumeyi.” Ken nokirega o'nopoe'po, ²⁵ ken huabokerektaj o'nopo'toikame', kentaj ekyede'te Diosapi' nopo'toehue'tada daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'enok ²⁶ ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nada nokiregtaj o'bahuahua'ydepo o'batotiahok dakhue'a da o'nepo ke'nanayo sue'da dakhue' o'epo ken ontayo' huabokerektaj on'nopo'toenok. Huakkuruda nogtoto'tida o'nopo'toepo sue'da dakhue'da o'epo ta'pota' ocho dakhuea' toto' on'nopo'toedepo huabokerek dakhuea'da o'epo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa ea' huanigpe'ika'eri durugda o'nika'apo.

²⁷ Jesúsa kenda e'manade'te,

—Ken ettone' o'nen huayea' ontaj besi'popakuypo kenpa'ti ontaj meminganhua'huay'uyo durugnada kaike'. —Ettone'a' aratbut egkupopakyo o'epo utta'nada ona'uyate.

²⁸ —Do'hued huayenayo sue'da durugmon o'enig'a aya'da Diosba'taj on'pe'edepo on'nigpe'epo ogkika'po kenata'taj nogiti durugda o'nika'apo. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

—On Diosya' o'tiakuyate. Oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹⁻³² Huakka'ananada Jesústaj en'tikupopakte,

—Opudomey aratbut oy mo'noika'. Dakhuea'da huae'eri mo'ika'. Konig Dios teyda ka'dik o'e konig e'bayarea' konigti oro'taj mogke' mo'nopo'enig'a. Konig Jonás o'e'uyate, konigti Diosa do'taj me'ea'apone. Jonás 'urua'da o'e'uyatenok Nínive huakka' jak aratbut on'nigpe'epo Diostaj on'manopo'korea'uyate. Konigti do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne 'urua'da ijjeapponok aratbuta men'tiahuaypo oknopoe'dik ya'neapet, Diosa o'ta'mona'uy oknopoe'dik ya'neapet. A'nennada huakka' jak Nínive huae'eritaj Jonás Diosba' e'mana'de'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpe'e'uyate. Oy aratbut do'taj mo'pe'edenig'a nopo'koreahue' o'nepo do'taj oknopoe'hue' mo'ene. Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo huahuak huairi ijje'po, konigepo kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj on'nigbakupobopo kenoka' opudomey oy huae'eri a'neneri Nínive huae'eriere Diostaj onteteyo' bo'ta'bopo. Opudomey oy huae'eri dakhuea'da mo'epo do'taj e'tiahuayada e'pe'edeada nopo'korehue' mo'uyatenok. Nínive huae'eria kenda Diostaj on'bahua'apo. A'nennada huadaribayo ettone'a' huairi o'uyate. Ke'nendari adtenada o'uyate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopoe'po 'urua'da o'batia'pakika'nok a'pe'eya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidtenada o'hua'onhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo o'hua'onhuahua'uyate. Salomóna sue'da 'urua'da o'nopoe'uyate. Donayo 'urua'nada ijnopo'epo huakka'da ijnopo'enig'a oy huae'eria sue'ada do'taj mo'pe'epo moknopoe'ne. Konigepo nogok kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te

opudomey oy huag'eri dakhuea'da mo'e do'taj nigpeehue'ada oknopoehue' mo'uynok, ettone' huairia Diostaj o'bahuua'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Oro'omeyen huakpo konig huaso'en huakjey o'e.

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³ —Huakjey e'bakpakde'te ektiok'e'yo huadahue' o'nika'. Sorokkosotone'toyo huadahue' o'nika'. Huakjey e'bakpakte kutopa kutapen on'huada'ika'. Kente jeyda o'enok aya'da on'kudpo batiahuaya'dik o'ne. ³⁴⁻³⁵ Aratbuten huakpo konig huaso'en huakjey o'ne. Aratbuten huakpo huadakda ee'nayo huaso'a jeyonigti o'e. Konigti huakjey jeyda ee'te aratbut katepi' e'ka' tiahuydik o'ne. Aratbuten huakpo dakhue'da ee'nayo daka' tiahuyhue'dik o'ne. Konig sikkiregyo huaso' o'nepo katepi' kahue'dik o'ne. Konigti aratbuten huanopo' o'e konig huakjey aratbutenso'yo o'e. Huadaknopo'da ee'nayo huadakyo' on'no'poika'. Konig 'uruada Diosa o'nopoe kenpa'ti Diosa o'pak aratbutkon o'nopoe kenpa'ti ogka'. Aratbutennopo' dakhue'da ee'nayo katepi' dakhue' e'nopoe'nayo aratbuttaj 'uruda e'nopoe' Diosa manopoeahue'dik o'mae. Aratbut dakhue'nopo'da ee'nayo konig sikkiregyo o'ne. Meyon huahue'dikda o'ne. Konigepo keyoj, daky'o yag'kikati'. Huanopoya' huadakyo' yan'nopoe'po, batikhue' yane'. E'batiknayo konig sikkiregyo mo'ika'apone. ³⁶ Huanopoya' huadakda e'nopoe'nayo Dios konig huakjey ke'nen dag bo'tiahuya'ne kenpa'ti huadak e'ka' mo'nopoe'ne. Sikkiregyo ehue' mo'eapone. Konig huakjey o'bakpakpo 'uruada o'ta'te tiahuydik mo'epo kenpa'ti Diosen e'ka' mo'nopoe'apo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Fariseo huairitaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'bahuua'uyate.

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Jesúsa e'manmadika'de'te, "Doere mo'bape'." Jesústaj fariseoa ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'kuddepo kutopate o'huaduyate. ³⁸ Judío aratbut bapehued huaba' on'bakoyo'ika'. Jesús ba'koyohue' kutopayo o'huadnok fariseoa o'tiahuydepo, "Kenpihuay, ba'koyohue'ada o'bapeapo," fariseoa o'tinopoe'uyate.

³⁹ —Opudomey fariseo huairi konig plato' taza huabakoyoa'eri mo'epo huaso'ensi'dakyo'da daka' bo'koyoa'ika'ne. Aratbut kan'tiahuya'e'po 'uruada huaso'si'dak bo'koyoa'nig'a huanopo'nayo dakhue'da mo'ene. Nogen on'tae bo'eretpakpo mo'bakkay'ika'ne kenpa'ti katepi' dakhuea' bo'kika'. ⁴⁰ Nama'da mo'nopoi'ka'. Diosa huaso'si'dak o'ka'uyate. Ken Diosa kenpa'ti huaso'en huanopo' o'ka'uyate. Kenda nopoe'dik mo'ene. ⁴¹ Huanopoya' yan'matinepahui'po pai'da aratbuttaj yan'bayokikati' kenda e'kika'nayo aya'da huaso'en 'uruda mo'eapone.

⁴² Pai'nada mo'nopo'eapone, opudomey fariseo huairi. Aypo huatokbuk sue'da Diostaj bo'yokika'nig'a nog aypo huatokbukba'a 'uruda Diostaj sue'da bo'yokika'nig'a aratbuttanayo huadakda kahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj di' ehue' mo'ene. Aypo huatokbuk Diostaj yokdik mo'epo kenpa'ti aratbuttaj huadakda kika'dik mo'epo kenpa'ti Diostaj di' e'dik mo'ene. ⁴³ Huanopo'a pai'nada mo'nopo'eapone, opudomey fariseo huairi. Judioen huaitake' jakyo 'uruda huairien huahuadte ehuaadta' bo'eretpakika'ne. Huakka' jakte e'hua'e'te "T'tiak huairi." "T'tiak huamanmadika'eri." Kenpa'enayo'da e'peeta' bo'eretpakika'ne. ⁴⁴ Opudomey fariseo huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'eapone. "Oro'omey huadakda o'ey." Nama'da mo'nopoe'ika'nig'a konig tahuirigda dakhue'nada mo'ene. Dakhue'da e'ne'tada aratbuta nokothue' o'ne. Opud konig kubaraktone'onig mo'ene. Kubaraktone'taj aratbut tiahuyhue' o'nepo

kente on'huae'ika'. Aratbut sorokyo e'para' ee'tada tiahuayhue'da o'nepo on'huae'ika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

45 —Oro'omeytakon dakhuea'da o'huaa'ne, huamanmadika'eri. — Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.

46 —Pai'nada mo'nopo'ea'pone opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri. Nogda nogda huakka'da yag'kika', be'api' kenda kahue'dik ee'tada opudomey aratbuttaj mo'mana'ika'ne. Opudnayo sigpi' kenda kahue' mo'ika'ne.

47 Pai'nada mo'nopo'ea'pone opudomey. Opudomeyen adhuea'pane'kudak Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. E'bueykudaken kubarakta' huid jaksi'po konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'ne. 48 Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane'a on'batiaraka'uy. Opudomeyen adhuea'pane' huadakda ogka'uyate opudomeyakon mo'nopo'epo, kubarakta' okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'.

49 Konigepo, “Diosba' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy kenpa'ti huanigpeika'eri ijmata'mona'apoy. Sue'tada on'barakapo nogomeytaj onhuadiaypo diga' on'magka'apo.” Diosa huakka' o'nopo'epo kenda o'mana'uyate. 50-51 Konigepo opudomey aratbut oyda mo'noenig, opudomeytaj Diosa diga' mogka'apone. Opudomeyen adhuea'pane' Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. Diosa huadari e'ka'de'te huakkuruda Abel'taj o'arakpo o'buey'uyate. Nogok nogok ngtaj ngtaj on'barakpo, ta'pota' Zacariastaj o'darakuyate. Diosen 'uru jak kurute 'uhua e'arakika'ta' Diostaj e'nigbakpakika' kutopa o'e. Kutopa Diosen jaknopoya' Zacariastaj o'darakuyate. Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane' on'barakuyatkon opudomeynayo barakhue' e'uypi' Diosa diga' mogka'apone.

52 Opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'ea'pone. Aratbuttaj daka' Diosba' nopo'eahue'dik mo'ene. Konig Diosensi'po ee' nopo'ehue' o'nepo. Opudomeyakon Diosensi'po ehue' mo'ea'pone kenpa'ti nogomey Diosensi'po ehue'dik o'neapo oknopo'ehue'ada bo'ka'po. —Jesúsa o'mana'uyate.

53 Jesúsa kenda e'mana'de'te Moisésenba' huamanmadika'eriomeya fariseoera Jesústaj diga'da on'huadiaypo nogpa' nogpa' kirigayo' o'nona'uyate. 54 Jesúsa nama'da kae'popi' yaapetpi' on'nopo'epo on'peenig'a dakhuea'ea' e'peeta' on'paknig'a. Jesúsa dakhuea' oa' e'huaa'ta' on'pakpo.

12

“Oro' huadakda o'ey.” Fariseomeya nogomeytaj nama'da on'manopo'ea'ika'nig'a fariseotaj keyoj daka'yan'peika'.

1-2 Jesúsa daka' o'manmadika'onhuahua'po huakka'nanada aratbut ogkupopakdepo huakka'ada aratbut o'nepo batugon ogka'uyate. Huakkuruda huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—“Oro'omey huadakda o'ey.” Fariseo huairia aya'tada e'manopo'ea'ta' on'paknig'a dakhuea'da o'ne. Konig pan e'bia'og' fariseo o'ne. Huakkuruda pan e'ka'te e'bia'og' tiahuayhued mo'epo a'ti e'biade'te e'bia'og' o'e mo'nopo'epo. Huakkuruda fariseo huairi huadakda o'ne nama'da mo'nopo'epo'nig'a nogok kenda ogkika' bo'tiahuaydepo dakhuea'da o'ne nopo'epo'dik mo'ea'pone. Konigepo fariseomey huairitaj keyoj, ijjay. 3 Katepi' konig soatayo' sikkiregya' boa'ika'nig, kenda boa'ika'nig nogok konig huame'noete aya'ada on'pe'apo. Konigti jakya'da nog aratbut ehue' ee'ya' kenpa'ti jakhui'kay ekhuikya' utaka' boa'ika'nig kenda nogok huakka'

jak eretnopote jakkutagpite on'bopo 'utta'da o'da'apo, aya'ada kan'pee'po o'da'apo.

¿Be'taj okme'pukdik mo'e?

(Mt. 10.28-31)

⁴⁻⁵ Huabokerek huaso'taj arakdik o'ne. Kenyo'da aratbutso'taj arakdik o'ne. Nokiregtanayo arakhue'dik o'ne. Konigepo aratbuttaj mididhue' yanika'. Be'ta'taj okme'pukdik moe' daka' o'nona'ne. Diostayo'da yanokme'pukika'. Diosnayo arakdik o'e kenpa'ti e'bueyde'te nokiregtaj pai'da kan'nopo'e'po ta'akyo en'dik o'e. Kentaj yanokme'puk, ijjay. Do'hued huadi'taj ijjay.

⁶ Bakoyta' aratbut suhuigda on'pakika'. Cinco bakoy a'bakaya'po botta' sigkupe bayokdik o'ne. Diosnayo bakoytaj o'pakpo nogtatipi' okkahuehue' o'e. ⁷ Opuodomeytaj Diosa huakka'da o'pakpo daka' mo'matojika'ne. Opuđen huakuhuitapi' mo'dikika'ne. Bakoytaj konig sue'da o'pak. Diosa sue'da o'pak. Opuodomeytaj huakka' o'paknok me'pukhue' yanika'.

“Jesucristotaj huaknopoe'eri ijje.” Huaa'eritaj Jesusa o'batia'pak.

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ “Jesucristotaj huaknopoe'eri ijje.” Aya'ada aratbuttaj on'mana'aponig do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, “Kenomey kenda e'manade'te do'hued huaknopoe'eri o'ne.” Diosen huata'moneritaj ijmana'apoy. ⁹ “Jesucristotaj oknopoe'hue'ya ijje.” Aratbuttaj on'mana'po “Do'hued huaknopoe'eri ehue' o'ne.” Diosen huata'moneritaj ijmana'apoy ijjay.

¹⁰ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj be'api' dakhuea' e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Diosen Nokiregtaj dakhuea' e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'hue'dik o'eapo.

¹¹ Nogok judío huaitake' jak huairitaj bo'tohua'apone. Dakhuea' boka'ne mona'po judío en huaitake' jakyo bo'tohua'apone. Kenpa'ti gobierno huairite bo'tohua'apone. “¿Ka'tia'pi huairitaj ijmanbatia'pakapo?” Yan'nopoepo me'pukehue' yane'. ¹² Huairitaj manbatia'pakdik ee'te Apag Diosen Nokirega mo'nopoea'aponok 'urua'da batia'pakdik mo'eapo. —Jesusa o'mana'uyate.

Huakka'da katepi' e'matoe'ta' eretpakhue' yane'. Jesusa o'manmadika'uyate.

¹³ —Kenda oro'en huaojkudak o'matoe'uyate kenda do'taj jonposakea'dik o'enok, do'taj yabayokti'. Do'hued huama'buytaj yanati', Huamanmadika'eri. —Huakka' Jesustaj en'tikupopakya' nogtiada Jesustaj ona'uyate.

¹⁴ —“O'nen huama'buytaj yabayokti'.” Onahue'dik ijjeapoy. —Jesusa huabokerektaj ona'uyate.

¹⁵ —¡Keyoj! Huakka'nada e'matoe'ta' eretpakhue' yanika'. Durugnada a'eya'po huakka'da katepi' togehue'dik yanika'. Sue'da e'taepi' durugda e'dik mo'ene. —Jesusa o'mana'uyate.

¹⁶ Jesusa a'manmadikaya'po o'manbatia'pakpo, —A'nenda huabokerek o'uyate. Konig huairi o'epo huakka'da o'matoe'uyate. Ke'nen ta'batone' huakka'da aypo o'kerekdopo konig aroz huakka'da o'taboyoguyate. ¹⁷ “Menpa' ijka'apo. Do'hued aroz do'hued aypo huatoe' jak suhuigda o'e. Aypo huakka'da o'enok meyo kudahue'dik o'e.” Kenpa' huairia o'nopoepo. ¹⁸ Ken, “Oy konig ijka'apoy ijnopoey. Do'hued aypo huatoe' jaksi'po ijjakyogapoy. Nogda huaboroa'da aypo huamatoe' jak ijka'apoy ijjakka'depo aya'da aypo arozere keyo ijkuda'apoy.

Aya'da katepi' ijmatoenig ijbakuda'apoy. ¹⁹ Kenoka' ijbakuda' depo do'hued huamatog' jakyo huakka'da ijtoe'apoy. Huakka'da huabayok ijtoe'apoy. Baahue'ada bape'dik ijjeapoy. Mai'dik ijjeapoy. Durugda ijjeapoy." Ken huabokerek nama'da o'nopoenig'a. ²⁰ "Nama'da i'noepenig'a. In sikyo i'hueyapone. Aya' aypopi' arozpi' nogda nogda huakka'da i'matopepo huaboro' jakyo i'bakuda' depo noga on'matopepo. Diosa ken huairitaj ona'uyate." ²¹ Ken konig o'epo aratbut ke'nen huata' huakka'da nogiti nogiti on'matopepo, huakka'da e'matopeada Diostehuapa'nayo pai'da on'e. —Jesusa o'manmadika'po o'mana'uyate.

Diosa huaknopoe'eritaj daka' o'matojika'.

(Mt. 6.25-34)

²² Nogok huanigpeika'eritaj,

—Aypota' mepu'kehue' yanika'. Kenpa'ti yudtata' mepu'kehue' yanika'.

²³ Diosa teyda o'epo oro'omeytaj mo'manoea'ika'ne. Oro'omeytaj aypo yudtakan bayokdik mo'ika'apone. ²⁴ Surujpig konig o'e yan'nopepo. Batukehue' o'nika'. Oqkupaeahue' o'nika'. Aypo huamatog' jak toehue' o'nenig'a Diosayo'da surujpigtaj aypo o'bayokika'. Diosa bakoytaj sue'da o'pak. Opudomeytanayo Diosa huakka'da bo'pakika'ne. Aya'da katepi' bayokdik mo'ika'apone. Mepu'kehue' yanika'. ²⁵ Aratbut nogiti huabidda ee'ta' on'pakpo, huakka'da e'mepu'keada nogiti huabidda ehue'dik o'neapo. ²⁶ Kenda mo'mepukepo ehue'dik mo'eapone. Nogta' nogta' katetapi' mepu'kehue' yanika'.

²⁷ Huakhuen 'urunada o'ne. Baahue'ada o'nika' kenpa'ti batiokhuihuihue' o'nika' mo'nopoet. Salomónkudak huairitone' o'uyate. Huakka'da o'matog'uyate. 'Uruda yudtaj o'matog'po o'utika'uyate. Huakhuen 'urunanada o'nika', Salomónnayo sue'da 'uruda o'utika'uyate. ²⁸ Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'da o'ka'. Ida okhuenkot. Ida o'taset. Diosa huakunopia okhuenpakika' kenpa'ti opudomeytaj huakka'da o'pakpo bo'tihuapokika'apone yudtaj mo'matojika'apone. Sue'da moknopopepo nogiti Diostaj daka' yanoknopoe'. ²⁹ Katetapi' mepu'kehue' yanika'. ¿Kate o'bape'apo? Nopogehue' yanika'. ¿Kate o'mamaya? Nopogehue' yanika'. ³⁰ Oknopogehue' huae'eria yudtata' kenpa'ti aypota' kenpa'da on'eretpakika'. Opudnayo aypopi' yudtapi' toehue' mo'enig Apag Diosa kenda o'nopoika'. ³¹ Kenpa'da Dios Huairitaj yan'pakika'po yan'nigpeika'. Ken konig Dios Huairitaj e'paknayo Diosa bo'yokika'apone. Katepi' bo'pak yudtapi' aypopi' Apag Diosa bo'yokika'apone. —Jesusa ke'nen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Kenda Dios Huairitaj mo'nigpeeonhuahua'po bo'kika'nok Diosa kurudya' okkahuehue'dik o'epo. Kurudya' Diosere huakka'da mo'matopeapone.

(Mt. 6.19-21)

³² —Do'hued huanigpeika'eri mo'epo sue'da mo'ene. Me'pukhue' yane'. Opudomeyen Apag Dios o'paknok kenoka' aya'ada Diostaj on'nigpeedepo opudomeykon Apag Diosere huairida mo'eapone. ³³ Kenda mo'matoenig yan'bahuaya'. Yan'bahuaya'depo pai'da aratbuttaj ken huakupe yan'bayoketi'. Kenda e'ka'te Diosa kurudya' bo'tiahuayapone. Okkahuehue'dik o'epo. Kenda bo'ka'po kurudyo Diosere huakka'da mo'toepone. Kenda matone'pakhue' o'epo. Okkahue'dik mo'eapone. Huabereeria berehue'dik o'neapo. Kenpa'ti kenda kurudya' mo'toepone sukka'poapi' bapohue'dik o'epo. ³⁴ Huakka'tada katetapi' e'paknayo Diostaj sue'da bo'pakapo. Diostaj mo'nigpeepo pai'da aratbuttaj e'bayokika'nayo Diostaj huakka'da bo'pakapone. —Jesusa o'mana'uyate.

Jesús Huairitaj ekpoe' yan'nige'ika'.

³⁵⁻³⁶ —Onte'ti indariyo ijtiakapoy. Do huairitaj ekpoe' mennige'ikati'. Konig en'toepak fiestaya' huairi ekye'taj ke'nen huanaba'a ekpoe' on'nige'ika'. Ken ekye'te huairitaj ida nigokhuike'dik o'neapo. Konigti do'taj ekpoe' mennige'ikati'. ³⁷ Konig huairi o'tiakpo ke'nen huanaba'a ekpoe' en'nige'te o'bahuahuayatonok durugda o'neapo. Ken huairi nog yudtaj o'tiokotdepo yan'bahud huanaba'taj o'mana'depo aypo o'bayokeapo. Huanaba'taj o'bayokeaponok durugda o'neapo. ³⁸ Huairi nopotesikyo o'tiakapopi' sikyoeddapi' o'tiakapopi'. Huanaba'a ekpoe' on'nige'po huairi e'tiakte durugda o'neapo. Huanaba' durugda o'neapo. ³⁹ Kenpa'ti nogdakon yan'nopoe'. Konig huabereeri a'bereya'po ken horate o'tiakapo jak huatae'eria e'nopoe'nayo tayhue' o'enok huabereeria jakyo kudhue'dik o'eapo. Kenpa'ti berehue'dik o'eapo. ⁴⁰ Do kurudya' ijtiakaponok ekpoe' mennige'ikati'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta mona'uyne kenoka' huame'noe sikyopi' o'tiakapo nopoe'hue'da ene'te kenoka' ijtiakapoy. — Kenda Jesús'a o'manmadika'uyate.

Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' kikahue' huqe'eri konig o'ne.

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ —¿Oro'omeytayo'da menpa' kenda onmadika', Huairi? ¿Menpa' no-gomeytakon i'manmadika'? —Pedroa ona'uyate.

⁴² —Huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri kenpa'ti huanaba' huamatoe'eri 'urua'da huaknopoe'eri konig o'ne ijmanmadikay. Ken huairien jak huanaba' huamatoe'eritaj “Do'hued huanaba'taj aypo yamabayokikati'. Nogbayo ijhua'apoy. A'ti ijtiakapoy.” Onanpo. ⁴³ Huairi o'tiakdepo konig huiria onanme'nig huanaba' huamatoe'eria daka' aypo e'bayokikana'yo durugda o'eapo. ⁴⁴ “Aya'da do'hued ijmatoenig daka' me'tamatoe'.” Huairia ken huanaba'taj onanpo. Buttida ijjay. ⁴⁵ “Do'hued huairi ijhue'da ya'epo yatiakapet.” Huanaba'a e'nopoe'nayo nog huanaba'taj huabokerekere etfone'eretaj huaboa'da o'mabitbitpo kenpa'ti huaboa'da huakka' o'hapudhua'po huakka' o'mai'onhua'po kenpa'ti konig sine' o'siborudhua'po ⁴⁶ Kenda huanaba' huamatoe'eria e'ka'te kenoka' ken huanaba' ekpoe' nigehue' ee'te kenpa'ti kenme'noete o'tiakapo nopoe'hue'da ee'te huairi o'tiakapo. Ken huanaba' huamatoe'eritaj castiga diga'da ogka'apo kenpa'ti oknopoe'hue' huqe'eriere kenpa'da o'maenapo.

⁴⁷ Huanaba' ke'nen huairi o'paknig en'nopoe'ada kahue' o'nepo dakhue'en ogka' kenpa'ti huairi e'tiakapote ekpoe' nigehue' o'nenok kenomeyen huairia huakka'da castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijmanika'nig e'nopoe'ada nigpeehue' o'nepo kenpa'ti do e'tiakapote ekpoe' nigehue' mene'apetnigtaj Diosa castiga diga'da ya'magka'apet. ⁴⁸ Nog huanaba'a kenda huairi o'paknig nopoe'hue' o'nepo kenda huairi pakhue'tada ogka'nok huairia sue'da castiga o'magka'apo. Dakhuea' ogka'nok sue'da castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijyaki nopoe'hue'ada kenda pakhue' ijjeynig egka'nayo Diosa sue'da castiga o'magka'apo. Diosapi' huairi- api' aratbuttaj huakka' katapi' e'bayoknayo daka' nigpeika'dik ka'ne' Diosa 'urua'da e'nopoe'nayo daka' nigpeika'dik o'neapo. Diosa huakka' e'tihuapoknayo nogomeytakon huakka'da tihuapokdik o'neapo. —Ken konig Jesús'a o'manmadika'uyate.

Jesústaj sue'ada o'noknopoe'apo nogomeya' sue'ada oknopoe'hue' o'neapopo huaknopoe'eritaj on'bahuadiayapo.

(Mt. 10.34-36)

49 —In huadariyo aratbut abakpoespakaya'po ijtiakuy. Aratbut on'poespakpo konig ta'ak e'bakpak o'e. Ken ta'ak a'bakpakaya'po ijtiakuy. Ken oyda e'bakpakte ijjeretpaki. 50 Konig bautiza egka'te o'e konigti pai'da nopoe'dik ijjeapoy. Pai'da ijnopo'eapopo ijme'pukey. 51 Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po o'tiakuy opudomey nama'da mo'nopone. Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyyaya'po Diosya' tiakhue' ijje'uy. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakaya'po Diosya' ijtiakuy. 52 Huaboa'da nogjakyotida huabet nog huabettaj dakhuea' on'bahua'pakapo. Cinco o'nepo tresa dostaj dakhuea' on'bahua'pakapo kenpa'ti dosa trestaj huadak hua'a on'batia'pakapo. 53 Sue'da do'taj on'pakapo nogomeyanayo do'taj pakhue' o'nepo konigepo oknopohue' huae'eria dakhuea' on'bahua'pakapo. Huaopai' do'taj oknopohue'da me'epo huasi'potaj huaknopoe'eritaj ya'huadiayapet. Mune'yo huaknopoe'eritaj hua'yea huadiaydik ya'eapet. Huakabua huasu'taj huadiaydik ya'eapet. —Jesusa o'manmadika'uyate.

Kurudtaj on'tiahuaypo huame'noe huadak o'eapopi' dakhue'me'noe o'eapopi' aratbuta on'nopoe'ika'.

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 —Opudomey indariyo mo'epo kurudyo e'sihuj' sika e'bia'te niokpo yakudyon bo'tiahuaypo "Ohui'apo," boa'ika'nig a'ti o'hui'apo. 55 Kenpa'ti indariyo mo'epo toyed e'bapoknayo "juknanada o'eapo," boa'ika'nig ida juknanada o'eapo. 56 Opudomey nama'da huanopoe'eri mo'ene. Kurud bo'tiahuaypo o'hui'apo kenpa'ti juknanada o'ta'teapo e'nopoika'ada inok do'tanayo Diosen Cristo o'e oknopohue' o'nene. —Jesusa o'mana'po.

Nog aratbuta gobierno huairitaj e'tohua'nayo ida yan'noeyq'.

(Mt. 5.25-26)

57 —Kenda huadak e'ka' o'e. Kenyo'da 'uruda o'e. Opudomeya onda nopoe'dik mo'ene. 58 "Q'na dakhuea' ika'ne," noga ena'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'depo e'tohua'te kentaj yanoeya'. E'madehue'nayo huakupepi' yayokti'. Noeyahue'pi' yokhue'pi' ee'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi sorotataj bo'yokapone. Sorotataa huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. 59 Keyoda ijhue'da orokhue'dik i'eapone. Aya'da dehue'te i'yokde'po orokdik i'eapone. —Jesusa o'mana'uyate.

13

Aya'da dakhuea' ogka'depo nopo'korea'dik ya'nepo onte'ti Diostaj nigpeika'dik yane'. Jesusa o'mana'uyate.

1 Kenoka' sue'ada Jesustaj on'nonbatia'pakpo. Sue'da huabokerek Galilea huadaribayo huae'eri Diostaj oveja 'uhua on'nigbatiaraka'depo Pilato gobierno huairien sorotataa Galileayo huae'eri huabokerektaj on'batiaraka'po 'uhua mimi huabokereken mimiere jontayo' o'mimihua'uyate. Jesustaj o'nonbatia'pak'uyate.

2-3 —Kenomey huabokerek Galileayo huae'eria dakhuea'da ogkika'po on'mabuey'uy. Nogomeynayo sue'da dakhuea' huaka'eri o'nepo mabueyhue' o'ne. Kenpa' nopohue' yane', ijjay. Opudomey aya'da nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti mo'mabueyapone. 4-5 Kenpa'ti Jerusalen huakka' jakyo huabid jaktone' o'huekpo o'manbetuyate. Dieciocho huabokerektaj o'manbetuyate. Kenomey huabokereka on'mabuey'uyate dakhuea'da huaka'eri o'nepo konigepo on'mabuey'uyate. Nogomey Jerusalen huae'eri sue'da dakhuea' huaka'eri o'nepo bueyhue' o'ne'uyate.

Kenpa' nopogehue' yane', ijjay. Opudomey nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti aya'da mo'mabueyapone. —Jesusa o'mana'uyate.

Higuera hueymey dapakhue'da o'e. Ken konig Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁶ Jesusa ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Nogtida huabokereka ta'ba o'togepo menpa'ti higuera huada yanhuadmet o'nopogepo ta'bayo o'hua'po huadataj o'tiahuaynig'a onhuadhue' o'enok⁷ ta'ba huatoe'eritaj,

“Eya' bapa' huabayok in ta'bayo ijtiakdeme'nig'a higuera hueymey huada onhuadhue' o'eme'. Yata'teg. In sorok huadak o'enig'a nama'da o'kereka.” Ta'ba huatoe'eritaj ona'uyate. ⁸ “In huabayoknayo ta'teghue' ijjeapoy, hueymeyta'po ijtoruapoy kenpa'ti 'uhua ovejadohua'a ijta'potibukapoy. ⁹ Nog manhua'ata' ya'dapakapetpi'. Dapakhue' ee'nayo ijta'tegapoy.” Ta'ba huatoe'erita ona'uyate. —Ken konig Israel oknopogehue' huage'eri o'ne Jesusa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

Kenme'noe okmapie'ahuaddikte ettone' dakhue' e'ika'te Jesusa o'yarea'uyate.

¹⁰ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete judio aratbut baahue'dik e'nika'te judioen huaitake' jakya' Jesusa o'manmadika'po. ¹¹ Keyo huaitake' jakyo ettone' o'epo dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dieciocho huabayok dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dakhuea' toto'a ken ettone'taj ogka'nok sodoa' o'boika'po butuka' bohue'dik o'ika'uyate. ¹² Jesusa o'tiahuaydepo

—I'yaredene, ettone'. —Jesusa ona'uyate.

¹³ Ken Jesusa o'tibata'tenok ida ken ettone' butuka'da o'bodpo huaboa'da “Dios 'urunanada o'e,” kenpa'ti “dakiti Dios” oa'uyate. ¹⁴ Huaitake' jak huairianayo o'huadiay'uyate. Judioen okmapie'ahuaddik huame'noete Jesusa o'yarea'denok o'huadiaypo,

—Seis huame'noe baa'dik mo'ene. Ken seis huame'noe e'yarea'ta' e'paknayo yan'tiakti'. Judioen okmapie'ahuaddik huame'noete be'yare'po tiakhue' yanika'. —Huaitake' jak huairia o'mana'uyate.

¹⁵ —Nama'da huanopog'eri mo'ene. Okmapie'ahuaddik huame'noete opudomey aya'da opudomeyen vacatapi' burrotapi' hue'ey kan'maye'po bo'tikujpo hue'eyte bo'tohua'ika'ne. ¹⁶ In ettone' Abrahamen adhuea' huayayo ee'tada toto' huairia dakhuea' ogkadhuahuika'nok ettone' dakhue'da o'eonhuahuika'po dieciocho huabayok dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'yarea' huadak o'e. Dapi' huadakda o'e yan'nopog'. —Jesús Huairia judioen huaitake' jak huairitaj ona'uyate.

¹⁷ Jesusa kenda enade'te kenomey Jesustaj on'huadiayika'nig'a on'mabira'uyate. Nogomeynayo aya'ada Jesustaj durugda o'nepo, kenda 'urua'da Jesusa o'kika' on'tiahuaydepo kentaj durugda o'nuyate.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'man'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopogeponigtaj on'nigpeeponigtaj ken konig o'epo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy.

¹⁹ Konig huabokereka suigkidda mostaza huakid o'tuk. Kenkida o'kerekdopo nogok huaboro'da o'edepo hua'opite huakka' bakoya o'pakka'. Konigti huakkuru Dios Huairien huaknopog'eri sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopogepo on'nigpeonhuahuika'po huakka'nada huaknopog'eri o'neapo. —Jesusa o'mana'uyate.

Pan e'bia'og'a ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.33)

²⁰ —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on' nigpeeaponigtaj ken konig o' eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. ²¹ Konig sigda pan e'bia'og'a ettone'a huakka' harinaogyo o'tokbuk. Harinaogyo e'bia'og' o'tokbukdepo daka' ogkuayaga'. Huabada o' kudapo. Aya'da o'bia'apo. E'bia'og'a o'bia'po konig Dios Huairien huadak hua'a on'manmadika'nok huakka'ada nogya' nogya' huabada o'noknopoeapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'e.

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Jerusalényon Jesúsa o'hua'udhua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'pokandepo o'manmadika'uyate.

²³ —¿Menpa' Diosa sue'tada ya'manopo'yarea'apo? —Nogtiada Jesústaj ona'nok,

²⁴ —Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'enok huakka' yan'pakpo yan'kud. Huakka'ada egkudta' on'pakpo onhuahua'nig'a kudhue'dik o'neapo Diosenbayo a'kudya'po konig o'e ijmanbatia'pakapoy.

²⁵ Jak huatog'eri huairi nogok e'mabode'te akbogpe jokhuikdepo opudomey dakhuea' huakka'eri jak kurute mo'epo "Mo'nigokhuike', Huairi." Mona'aponig'a. "Opudomey meyo huae'eri mo'et. Okiehue'ya o'nene." Huairia o'mana'apo. ²⁶ "Onere o'bape'ikay kenpa'ti onere o'may'ikay kenpa'ti oro'omeyen jak kuruta' onmadika'onhuahua'uyne." Opudomeya huaboa'da mona'apone.

²⁷ "Opudomey meyo huae'eri mo'et o'nona'dene. Do'taj me'nokhua'. Dakhuea' huaka'eri mo'ene." Huairia mona'apone. Kenda konigti Diosa mona'apone. ²⁸ Keyon dakhuea' huaka'eria bokbahua'depo pai'da mo'manopo'eapet. Kenpa'da Diosyo huahue'dik mo'eapopo. Abraham Isaacere Jacobere Diosen huamanbatia'pakeriere Dios Huairiere adyoda ee'ne'te mo'batiahuaydepo. Diga'da mo'bahuikonhuahuika'apo. Pai'da mo'no'epo bo'idokboke'apo.

²⁹ Kenpa'ti aratbut Dios Huairitaj on'batia'pakpo. Niokpo e'orokyen on'tiakapo. Niokpo e'huakudyen on'tiakapo. Toya' kenpa'ti kutaya' on'tiakapo. Nogya' nogya' Dios huairitaj on'huatiakapo. Dios Huairiere konig ke'nensi'po on'bape'ika'apo. ³⁰ Huakka'ada oy konig Diosen aratbut ehue'da o'ne. Judío aratbut ehue'da o'ne. Nogok Diosa o'matinepahuinok Diosere o'neapo. Nogomey judío aratbutpi' oy Diosen aratbut o'ey on'no'ponig'a nogok Dostaj oknopoehue' o'neaponok Diosa matinepahuihue' o'maeapo. Diosere ehue'da o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalén huag'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.

(Mt. 23.37-39)

³¹ Kenoka' sue'da fariseo aratbut o'nokyepo, —Iya' yabakhua'. Herodes gobierno huairia ontaj e'arakta' o'pak. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

³² —Yanhuati'. "Eya', oy eme'tekon sue'da huame'noe toto'taj ijmaenapoy kenpa'ti ijbayarea'apoy dakhue'taj ijbayarea'apoy. Eme'te kenta' aya'da ijkuhuitapoy, oa'," Herodestaj ya'nona'. Herodes nama'da huaa'eri konig engaña huaa'eri o'e. Fariseomeytaj o'mana'po. ³³ Ken oy eme'te adme'ta' nog adme'ta' nog adme'ta' Jerusalényo hua'dik ijje. Jerusalényayo' Diosen huamanbatia'pakeri bueydik o'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

34 —Jerusalényo huag'eritaj o'nona'ne. Diosen huamanbatia'pakeritaj mo'mabatiarakika'uyate. Kenpa'ti Diosa o'mata'mona'uyatenigtaj, kenomeytaj huida mo'bapa'ea'po mo'mabatiarakika'uyate. Konig huatahuaj huayea huasi'pofaj okajpea o'batioka'ika' konigti opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a, nogok nogok a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a opudomeynayo pakhue'da mo'e'uyne. 35 Opudomeyen jakya' Diosa o'bakhua'de. Opudomeytaj tiokahue' mo'ea'pone. Tihuapokhue' mo'ea'pone. Kenpa'ti nopo'yareahue' mo'ea'pone yan'nopoe'. Nogok do'taj tiahuahyue' o'neonhuahuika'apone. "Dios Huairia in huabokerektaj o'ta'mona'uyate. Huadakda o'e." Nogoknana mona'deapone kenda onte'ti do'taj bo'tiahuayapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Huabokereka dakhue'da o'epo, huabopij hua'opiere ke'poda o'iyokuyate. Jesúsa o'yarea'uyate.

1 Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete a'bapeya'po Jesús o'hua'uyate. Fariseo huairien jakyo o'hua'po, nog fariseo huairi o'nepo menpa' Jesús okmapie'ahuaddik huame'noete ya'yareapetpi' on'nopoe'po Jesústaj daka' on'tiahuay'uyate. 2 Jesús huakkuruyon huabokerektaj okpoe'po dakhue'da o'epo huabopij hua'opiere diga'da o'iyokuyate.

3 —¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya'e? ¿Menpa' yareahue'dikpi' ya'e? —Jesúsa o'mana'po, Moisésenba' huamanmadika'eritaj kenpa'ti fariseotaj o'mana'nok. 4 Huamanmadika'eri fariseoere a'tokhue'da o'nenok Jesúsa dakhue'taj o'yareadpo o'ta'mona'uyate. 5 Onte'ti fariseomeytaj,

—Opudomey o'nen burropi' vacapi' hue'ey huabid sorokkogyo okmapie'ahuaddik huame'noete ee'pi' e'takotnayo dapita' ida sorokkogyo bo'totokatu'ika'. Opudomey kenda daka' mo'nopoe'. —Jesúsa o'mana'uyate. 6 Kenda Jesúsa eade'te buttida o'e on'nopoe'po nogda a'tokhue' o'nepo sohuata'da o'noke'uyate.

E'toepak fiesta menata huahud ya'huad Jesúsa o'manmadika'uyate.

7 Ken fiestayo on'batiakpo kutopate on'bahudapo kente huairi on'huadika' ken huahudtaj on'ukpo on'huaduyate. Jesúsa kenda o'tiahuaydepo o'manmadika'po:

8 —E'toepak fiestate yatiakti' enade'te on'hua'depo huairi o'e aratbuta me'noknopoe'po kente huaboro' huairi on'huadika' kente huadhue' yanika'. Huairien huahudate e'huadnayo nogda huakhuairi o'tiakatoapopi'. 9 Fiesta huaka'eria ontaj behuatiakaponepi'. "Yakbo' in huabokerek kente o'huadapo," mena'apetpi'. Ken nogyon kente huanaba' on'huadika'nig kente huaddik i'epo. I'birapo noigtekon i'huadapone. 10 E'toepak fiestayo yanhua'po kente huiri ehue'a on'huadika' kente yanhuadatoti'. Kente e'huadte fiesta huaka'eria o'tiakdepo, "Nogyon kente huairi on'huadika'nig kente yahuad, huadi'." Ontaj ona'dik mo'ea'pet. Kenoka' huadakda i'epo konig huairi i'e aya'ada kutopate on'huadpo on'nopoe'apo. 11 "Huairi ijjej," aratbut huata'da nama'da e'tinopoe'nayo "Huairi ehue' i'e," Diosa o'batia'pakapo. "Huairi ehue' ijjej." Aratbuta huata'da e'tinopoe'nayo "huairi i'e." Diosa o'batia'pakapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

12 "E'toepak fiestate yatiakti' Jesús." Fariseoa oname'nigtaj kentaj Jesúsa ona'po,

—Nogok onte'ti fiesta i'ka'po huakka' aypo i'manhuada'po, huadi'taj, huama'buytaj, huaojtaj, huayetaj, huairitaj “Yan'tiakti', aypo doere mon'bape'.” Kenomeytaj manahue' yaika'. Kenomeytaj e'tobape'nayo onte'ti kenomeyere i'bape'apetpi' kenpa'ti dehuehuj' mo'eapone. ¹³ Fiesta eka'nayo huakka' aypo e'manhuada'nayo “Yan'tiakti' doere aypo mon'bape'.” Pai'da huae'eritaj, dakhue'so'taj, huakkettaj, ekpobigtaj yamana'ika'. ¹⁴ Kenda e'mana'ika'nayo durugda j'eapone kenomeya kenpa'ti ontaj tobapehue'dik mo'eapone Dios taj daka' huanigpeika'eri kurudyo Diosyo en'huade'te Diosa huadakda mo'nigka'apone. —Jesúsa ona'uyate.

“Doere mon'bape' yan'tiak.” Dios Huairia huakka'tada o'mana'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁵ Nogtida huabokereka kutopate o'tohuadpo Jesústaj kenda o'peedepo Jesústaj

—In huadariyo Dios Huairiere Diosen aratbutere durugteda on'bape'apo. —Kenbokereka Jesústaj ona'uyate.

¹⁶ Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huairia a'ti huakka'tada aypo kan'manigmanhuadje'po o'mana'apo. Huanaba'taj o'mata mona'po, “Huairia be'tobape'po a'ti aypote yan'tiakti'.” Yan'mana'. Huakka'tada yan'manati'. ¹⁷ Ken aypo e'mahueyde'te, onte'ti huanaba'taj o'mata mona'po, kenomeytaj ikken mo'maname'te “Oyda yan'tiak. Aypo o'mahueyde yan'tiak.” Yan'manati'. ¹⁸ Kenda e'peedeada “Aypote huahue'dik ijje'y.” Aya'ada huaboa'da konigti on'mana'po, “Ta'ba huakupete ekkai'me'tenok tiahuayatudik ijje'y. Konigepo aypote huahue'dik ijje'y. Huairia do'taj huadiayhue' ke'e'.” Huakkuruda huanaba'taj ona'uyate. ¹⁹ Noga “Diez toros konig 'uhua vaca konig tronco huatotok-eri huakupete ijbae'dey. Menpa'ti huadakda totokdik ya'eta'po tiahuay-dik ijje'y. Aypote huahue'dik ijje'y. Huairia do'taj huadiayhue' ke'e'.” Noga huanaba'taj ona'uyate. ²⁰ Noga “Ijtoepakdey. Konigepo aypote huahue'dik ijje'y.” Nogakon ona'uyate. ²¹ Huanaba' huairitaj on'kumejdepo kenda aratbuta on'mana'denig huairitaj o'nona'to'uyate. Kenoka' huairi o'diayonpo, “Huakka' jak kurute yanhuati'. Aya' jak kurute yanhua'eti'. Iyo pai'da huae'eritaj yan'batotiakti'. Dakhue' huaso' huae'eritaj yan'batotiakti'. Huakkettaj yan'batotiakti'. Kenpa'ti huakpobigtaj yan'batotiakti'.” Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. ²² Nogok huanaba' onte'ti on'tiakdepo, “Konig o'na oname'nig konigti o'kay, huairi, huakked huahud o'enok nogda tiakdik o'ne.” Huanaba'a o'nona'nok ²³ “Nogyon nogyon dagtepi' huahuete'pi' meyopi' aratbut e'ne'te, huairien aypote yan'tiakti' ighua'da yan'manati'. Huakka'da do'hued jakyo e'taeta' ijpaki. ²⁴ Konigepo aya'da huakkurueritaj yan'tiak, doere yan'bape' ijmana'nig'a aya'ada do'ere huakka' aypo bape-hue' o'neapo.” Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. —Ken konig Dios Huairia o'ka'apo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Cristotaj e'nigpeika'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik ijje'y nopoe'dik ya'ne.

²⁵ Jesústaj huakka'ada aratbut on'tahua'enok o'batikorudpo, o'mana'po:

²⁶ —Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di' e'dik me'nika'. Huaojtapi' huayetapi' huatoe'tapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huidpotapi' huata'dapi' sue'da di' yanika'. Do'tanayo huakka'da di' e'dik yanika'. Beapi' do'taj huakka'da di' ehue' ee'nayo do'taj nigpeikahue'dik mo'eapone. Do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. ²⁷ Konig hueypa cruzte pai'da on'nopo'epo konigti do'taj a'nigpeikaya'po pai'da e'nopo'eta'

pakhue' ee'nayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. Kenpa'de hua'enda e'paknayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. ²⁸ Menpuru do'huedda katepi' ijeretpakika'nig Jesústaj a'nigpeikaya'po onte'ti do'huedda eretpakhue' ijjeapo, kenpa' huakkuruda daka' yan'nopoepo. Kenpa'da hua'enda e'paknayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. Do'hued huanigpeika'eri ee'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik ijje daka' yan'nopoepo. Pai'da ijnopo'eapetpi', nogpi' aya' ijmatoenig pai'da huae'eritaj bayokdik ijjeapetpi', kenpa' huakkuruda daka' yan'nopoepo. Konig huabokerekpi' huaboro' jak e'ka'ta' o'pakpo huakkuruda menigte e'dik ya'et daka' o'nopoepo. Sue'da e'to'e'nayo jak huaboa'da kahue' o'eapo. ²⁹ Daka' nopoehuedada eka'nayo jak iddu o'ka'denig'a siro jaktaj huakupebayo' o'epo dakeahue'dik o'enok aya'ada kentaj on'tierikapo. ³⁰ "Ken huabokereka huaboro' jak e'ka'ta' o'paknig'a jak dakeahued huakupe o'dakea'po jaknayo dakeahue'dik o'eapo." Huayahuaya kenda on'mana'po on'tierikapo. ³¹ Konigti gobierno huairipi' diez mil sorotataj o'matoepo nog gobierno huairipi' ke'nen taka' veinte mil sorotataj o'matoepo on'tiak. Tiakhuedaded gobierno huairi diez mil sorotataj o'matoepo daka' nopounhua'dik o'eapo. "Do'hued diez mil sorotataj menpa' gana ka'dik ya'net." Nopoe'dik o'eapo. ³² Gana kahue'dik o'neapo. E'nopoe'nayo sue'da huabokerektaj taka' huairitaj o'mata'mona'apo. "E'manoeya'ta' o'paki." Taka' huairitaj ya'nona'. O'mana'apo. ³³ Ken konig, "Jesústaj a'nigpeikaya'po Dios Huairia e'paknayo do'huedda eretpakhue' ijjeapo aya'da ijmatoenig kenpa'da ijmaenapoy." Kenpa' nopoe'hue' ee'nayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone.

Sal konig Cristoen huanigpeika'eri o'ne. Sal pai' ehue' ee'nayo kenpa'da en'dik o'e.

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Sal huadakda o'epo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpeika'eri konig sal huadakda o'nepo aratbuttehuapa' huadakda o'ne. Sal huadak ehue' ee'nayo onte'ti huadak kahue'dik o'eapo. ³⁵ Sal huadak ehue' ee'nayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o'eapo. Paichi kahue'dik o'eapo. Kenpa'da en'dik o'e. Daka' men'pee'. Daka' me'noknopoenska'. —Kenda Jesús a o'manmadika'uyate.

15

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 18.10-14)

¹ Jesústaj a'peeya'po aya'ada gobierino huakupe huabae'eri dakhuea' huaka'eriere Jesústaj on'huahua'po. Ken gobierno huakupe huabae'eri engaña huaka'eri o'nika'po dakhuea' huaka'eriere Jesústaj on'huahua'uyate.

² —Dakhuea' huaka'eritaj o'bae'. In huabokereka dakhuea' huaka'eritaj o'baepo o'batobape'. —Fariseo huae'eri Moisésenba' huamanmadika'erierea Jesústaj dakhuea' on'huahua'uyate.

³ Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

⁴ —Cien oveja on e'to'e'nayo nogtida e'titikonnayo nogomey noventa y nueve mirebate oveja en'mae'te i'bakhua'apo ken nogtida ovejataj i'ukapo. E'huahuayta'da i'pakpo i'ukpo. ⁵ I'huahuaydepo i'kume'pepo durugda i'eapone. Jaky o' i'hua'po. ⁶ Jaky i'tiakdenpo aya'tada huadi'taj i'bakupopaka'po, "Do'hued oveja o'titikonmetenig ken ijhuahuaydey. Konigepo doere mo'durugpak," o'na i'mana'apone. ⁷ Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri Diostaj o'nopo'korea'depo onte'ti Diostaj ijnigpeeapoy

o'nopoꝑeꝑo kurudyo durugnanada o'neapo. Nogomey noventa y nueveꝑi' sue'da huadak o'nepo Diostaj nopo'koreahue'dik o'ey on'opoꝑenok kenomeytaj kuruderia durugda matoꝑhue' o'neapo. IjJay. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Ettone'en huakupe e'titikon konig o'e, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁸ —Bepi' ettone' diez oro huakupe e'taeada nogtida e'titikonnayo huakjey o'bakpakapo kenpa'ti o'ukpo jonberokeapo, jakyo jonberokeapo, jakyo daka' o'ukonhua'po e'huahuayta'da o'pakpo o'ukonhua'apo. ⁹ Ken huakupe o'huahuaydepo ettone' huadi'taj kenpa'ti nogomey meyoꝑhue'da jakyo huae'eritaj o'bakupopakapo, “Ken huakupe be'tatitikonme'nig ijhuahuaydey doere mo'durugpak.” Ettone'a o'mana'ayo. ¹⁰ Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri e'nopo'koreahayo kurudyo Diosere Diosen huata'moneri durugnada o'neapo, ijJay. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Huabokereksi'poa nama'da o'kadhuahua'deꝑo o'nopo'korea'uyate. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹¹ —A'nenda huabokerek o'uyate. Botsi'poa' huabokerek huasi'po o'toꝑo, ¹² huasueda huaojtaj, “Konig huaoj e'bueyte huasi'potaj on'bayokika' oyda ijpaknok o'na bueyhuedaded katepi' huakupepi' beyok, pag.” Huasueda huaojtaj ona'uyate. Ken huaoj ke'nen botta'si'potaj ke'nen o'tamae'uy o'bayoke'. Huakka'da o'tamaenok o'bayoke'uyate. ¹³ Sue'da huame'noe e'pokde'te huasueda huasi'poa aya'da huaboa'da huaojen o'toꝑeꝑo nog huadaribayo bidteda o'hua'uyate. Keya' dakhuea' o'kadhuahua'po aya'da ke'nen huakupe gasta o'ka'po dakhuea'da o'ka'po gasta o'ka'uyate. ¹⁴ Kenoka' aya'da gasta o'ka'deꝑo huakupebayo' o'edeꝑo ken huadaribayo hui'hue'da o'epo aypobayo' o'nenok ke'na huaboa'da o'kusitokpo. ¹⁵ Konigepo ken huadari huatoꝑ'eritaj o'huahua'uyate. Ke'nen a'tabaaya'po o'huahua'uyate. Ken huadari huatoꝑ'eria ke'nen huakyaritaj metamatoꝑ'po o'ta'mona'uyate. ¹⁶ Ke'na diga'da o'kusitokpo huakyarien aypo e'paktada nog huakyari' huatoꝑ'eria yokhue' o'nuyate. ¹⁷ Konigepo huaboa'da daka' o'nopoꝑo “Do'hued huaojen jakyo huakka'da huanaba' e'eada huakka'da aypo on'toꝑo aya' bapehue'dik o'nika'. Donayo iyo aypota' bueydik ijjeapoy. ¹⁸ Do'hued huaojenbayo ijkumejapoy. 'Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey kenpa'ti ontaj dakhuea'da ijka'mey. ¹⁹ Onte'ti huasi'poa' onahue' meeti'. O'nen huanaba' ee'ta' ijpak, pag.' Ken do'hued huaojtaj anay,” o'nopoꝑe'uyate. ²⁰ Ken ke'nen huaojen jakyo huaboa'da ona'ti o'kume'uyate.

Ken jakyo iboteda ee'de'te kentaj ke'nen huaoa o'tiahuaydeꝑo o'tinepahui'po huasi'potaj o'huaketpo di' o'epo o'dokopo kenpa'ti o'buyukuyate. ²¹ Huaojtaj “Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey. Ontakon dakhue'da ijka'mey. Onte'ti siona' onahue'dik meeti', pag.” Huasi'poa ona'uyate. ²² Huanaba'taj “Uruda huaot yan'totiakpo yanotta'. Kenpa'ti huabapiokot yanotta'. Hua'iotkon yanotta'. ²³ Kenpa'ti ken huabo vaca sihuada e'huae' yan'totiakpo yan'arak. Fiesta mogka'. Huakka' aypo mon'bape'. ²⁴ Do'hued huasi'poa konig ekbueyonig me'ika'nig'a oy onte'ti o'noe. A'nen o'titikon'uyign oy huaboa'da o'huahuaydey.” Huaoa huanaba'taj o'mana'uygnok huaboa'da fiesta ogka'de'uyate.

²⁵ Kenoka' huatone'ma'buy ta'bayo o'epo o'baa'po jakyo o'tiakdeꝑo música o'peꝑo kenpa'ti e'huak o'peꝑe'uyate. ²⁶ Huaojen huanaba'taj “¿Katia'po

yagka?” ona'uyate. ²⁷ “O'nen huama'buy o'tiakdenok kenpa'ti dakda okyeyaknok o'nen huaoj huabo vaca e'huag' sihuada huanaba'taj yaarak o'mana'.” Huanaba'a ona'uyate. ²⁸ Huatone'ma'buaya o'diaypo “Jakyo kudhue' ijjeapoy.” Oa'. Ke'nen huaoa o'huarokunoy, “Yakud ijjay,” ena'tada ²⁹ “Huakka'da huaboyok o'nen ijbaa'onhuahua'ika'nig'a, ontaj o'nigpeika'nig'a, fiesta do'hued huadi'taj kabatoke'po do'taj sigpi' yokhue' o'ika'ne. Cabrito konig 'uhua sue'pi' yokhue' o'ika'ne. ³⁰ O'nensi'ponayo huakka'da o'nen huakupe o'bae'uyunig potajtaj o'bayokuyate. Oy e'kumejde'te huabo vaca e'huag' sihuada i'nigarakdene.” Huaojtaj ona'uyate. ³¹ “Onnayo doereda i'ika'ne, aya'da ijmatoenig o'nen kenpa'ti i'taene. ³² Oy durugpakdik o'ene kenpa'ti fiesta ka'dik o'ene konigepo o'nen huama'buy konig e'bueyda o'eme'nig'a oy onte'ti o'noe. Konig o'yoyahue'uyatenig'a oy o'huahuaydey, sion.” Huaoa ona'uyate. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo ken konig e'nopo'korea'nayo dakhuea' huaka'eritaj Apag Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'ika'apo o'manmadika'uyate.

16

Huairien huatamatog'eri nama'da o'ka'po konig huairien e'tamatig'ada nama'da o'bayokenok kenpa'da huairia o'en'uyate. Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Huanigpeika'eritaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huairi o'uyate. Huakka'da o'tamaenok huatamatog'eria o'tamatog'epo, “O'nen huatamatog'eri huabokerek o'nen i'tamaenig daka' tamatoehue'ada dakhuea' i'takika'ne.” Aratbuta on'huaa'nok, ² “Yatiak.” Huatamatog'eritaj ona'uyate. E'tiakde'te “Do'hued e'tamatog'ada nama'da o'bayokika'. Nogomeya menonane. Onte'ti do'hued huatamatog'eri ehue'da i'epone. Aya'da e'bahuaya'ba' kenpa'ti aya'da e'bae'ba' menigtotiak.” Huairia huatamatog'eritaj ona'uyate. ³ “Oy huairia me'endene ke'nen huatamatog'eri onte'ti ehue'da ijjeapoy. ¿Kate ijka'apet? Teyhue'da ijjeapo ta'ba kahue'dik ijje. Konig aratbuttaj huakupe beyok e'manika'ta' pakhue' ijjeapo, ijbira'i.” Kenda huairien huatamatog'eria huanopoya'da o'nopoepo. ⁴ “Oyda kenda ijka'apoy ijnopoy. Nogok jak toehue' e'ede'te, huakupe toehue' e'ede'te, aypobayo' e'ede'te aratbuta kenomeyen jakyo do'taj medeapetpi' kenda ijka'apoy ijnopoy.” Kenpa' huanopoya'da o'nopog'uyate. ⁵ Kenomey do'hued huairitaj dehuea' e'nahue'taj kenomeytaj nogti nogtia' menigtotiak ona'nok. Huakkuru huatiakeritaj “¿Do'hued huairitaj meniga' dehuea' i'e?” Huakkuru dehuea' huag'eritaj ona'uyate. ⁶ “Cien kajapotone'te huasi-huaj dehuea' ijje.” Huakkuru huabokereka ona'nok “In o'nen dehuea' e'huag'ba' itene, ida yahuadpo yamadoya', cincuentayo'da yamadoya'. Ken onte'ti huairitaj cincuentayo'da dehuea' i'unapone.” Huairien huatamatog'eria ona'uyate. ⁷ Nogakon e'tiakde'te “¿O'na meniga' dehuea' i'e?” Nogtaj ona'nok, “Cien huaboro' sacco trigo dehuea' ijje.” Noga ona'uyate. “In o'nen dehuea' e'huag'ba' itene, kente ochenta huaboro' sacoyo'da yamadoya'. Ken onte'ti huairitaj ochenta huaboro' sacoyo'da dehuea' i'unapone.” Huairien huatamatog'eria ona'uyate. Kenda konigti nogtaj nogtaj dehuea' huag'eritaj o'mana'uyate. Konigepo nogok dehuea' huag'eria huairien huatamatog'eritaj ya'deapetpi'. ⁸ Huairien huatamatog'eri ken konig o'ka'de huairi o'nokotdepo, “In dakhuea' huatamatog'eria dakhuea' be'taka' aratbuta kentaj nogok mentihuapoke'po daka' akaya' o'nopoepo. In huadariyo Diostaj oknopogehue' huag'eri aratbut nogtaj nogtaj 'urua'da akaya' on'nopoepo, nogok kenpa'ti mentihuapoke'po. Diostaj

huaknopog^e erinayo sue^e da 'urua^e da akaya^e on^e nopoi^eka, nogok sue^e da men^etihuapokedepo.”

⁹ Konigepo huakupepi^e nog katepi^e mo^e toepo nama^e da gasta ka^e dik mo^e ika^e pi. Huata^e da bo^e pakpo Diostaj nigpeehue^e da mo^e epo gasta ka^e dik mo^e ika^e pi. Huata^e da bo^e eretpakpo nama^e da bae^e ika^e dik mo^e epi. Diostaj daka^e yan^e nigpeepo aratbuttaj yan^e tihuapokikati^e, yan^e bayokikati^e, pai^e da huag^e eritaj yan^e bayokikati^e, ijjay. Nogok opudomey e^e bueyde^e te katepi^e huakupepi^e toehue^e mo^e edenok o^e nen huadi^e a Dioserea kurudya^e mo^e baedapone.

¹⁰ Nogen sue^e da e^e tamaetaj daka^e e^e tamati^e ika^e nayo konigti nogenkon nogitinada daka^e mo^e tamati^e ika^e apo. Kenpa^e ti nogen sue^e da e^e tamaetaj daka^e mati^e hue^e ee^e nayo konigti nogen nogitinada daka^e tamati^e hue^e dik mo^e eapo. ¹¹ Huakupe katepi^e mo^e toepo daka^e yan^e nopoe^epo yanikati^e. Huakupe gana e^e ka^e ta^e bo^e pakpo engaña ka^e dikpi^e mo^e ene. Diosa o^e paknok huakupe mo^e toika^e ne. Huakupe daka^e toehue^e ee^e nayo pai^e da aratbuttaj daka^e bayokhue^e ee^e nayo Dios huadaknada huaunhuahuika^e yokhue^e dik mo^e eapone. Kenpa^e ti Diosa uruda huaknopog^e tihuapokhue^e dik mo^e eapone.

¹² Nogen daka^e tamati^e hue^e e^e ika^e nayo o^e nenda huatamae^e Diosapi^e bayokhue^e mo^e eapone.

¹³ Botta^e huairi toehue^e dik mo^e ene. Diosyo^e da Huairi o^e e. Katepi^e huakka^e e^e tamaeta^e e^e eretpaknayo konig nog huairi huanopoya^e toe^e dik o^e e. Kenpa^e ti huakka^e huakupe e^e ta^e e^e ta^e e^e eretpaknayo konig nog huairi huanopoyoda toe^e dik o^e e. Dios Huairitayo^e da nigpeedik mo^e ene. Diostayo^e da di^e e^e dik mo^e ene. Huakka^e ta^e da katepi^e huakupepi^e e^e eretpaknayo Diostaj pakhue^e dik mo^e ene. Diostaj e^e paknayo huakka^e da katepi^e huakupepi^e pakhue^e dik mo^e ene. Diostaj e^e nigpeenayo huakka^e da katepi^e huakupepi^e pakhue^e dik mo^e ene. —Kenda Jesúsa o^e manmadika^e uyate.

¹⁴ Fariseoa huakka^e da huakupeta^e on^e deretpakika^e po Jesústaj on^e peedepo Jesústaj on^e tierikpo nama^e da oa^e on^e huaa^e uyate.

¹⁵ —Opudomey fariseo “Huadakda o^e ne,” nog aratbuttaj mo^e manopoea^e ika^e nig^e a Diosanayo opudomeyennopo^e taj dakhue^e o^e ne moknopoe^e ne. Be^e api engaña ogka^e po “Huadakda o^e ne,” aratbuttaj e^e manopoea^e ta^e on^e eretpakika^e. Diosnayo kenda e^e ka^e dakhue^e da o^e e o^e nopoi^eka. —Jesúsa o^e mana^e uyate.

Moisésenba^e taj kenpa^e ti konig Dios Huairitaj o^e noknopoe^e po on^e nigpeika^e apone Jesúsa o^e batia^e pakpo o^e manmadika^e uyate.

¹⁶ —Juan Bautista tiakhued ee^e te Moisésba^e taj mo^e nigpeika^e uyate, kenpa^e ti Juan Bautista tiakhued ee^e te Diosen huamanbatia^e pakerien beroba^e monmadika^e uyate. Juan Bautista e^e tiakde^e te huadak hua^e a konig Dios Huairitaj yanoknopog^e yan^e nigpee^e kenda on^e manbatia^e pakonhuahua^e po oy huakka^e da on^e eretpakpo Dios Huairitaj huaboa^e da on^e nigpeedepo.

¹⁷ Kurud huadariere ida batikhue^e dik o^e neapo konigti Moisésenba^e kenpa^e da o^e ika^e apo. Dikenhue^e dik o^e eapo. Nogtipi^e huadik dikenhue^e dik o^e eapo. —Jesúsa o^e mana^e uyate.

*Huatog^e taj kenpa^e da enhue^e yane^e. Jesúsa o^e manmadika^e uyate.
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)*

¹⁸ —Be^e api huabokerek huatog^e kenpa^e da e^e ennayo kenpa^e ti nog ettone^e taj e^e toepaknayo huakkuru huatog^e taj dakhuea^e o^e ka^e. Kenpa^e ti konig e^e bakde^e o^e enok dakhuea^e o^e ka^e. Kenpa^e Diosa oa^e. Nog huabokereken huatog^e e^e enonde^e te kentaj be^e api e^e toepaknayo kenpa^e dakhuea^e ogka^e. Kenpa^e Diosa oa^e. —Ken Jesúsa o^e manmadika^e uyate.

Huabokerek huairitaj kenpa'ti pai'da Lázarotaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁹ —Huabokerek huairi o'uyate. Huakka'da o'matog'uyate. 'Uruda yudtaj huakka'teda ekkai' o'taenok o'otika'po aya' huame'noe huakka'tada o'matobapepo konig fiesta o'kika'po 'urua'da o'bape'ika'uyate. ²⁰ Nog huabokerek Lázaro pai'nanada o'ika'po huasi'dak huabada o'basetika'po huairien akbogpete o'huadika'po sorokte o'huadika'uyate. ²¹ Huairia en'bape'te sue'da aypota'suj barakte en'bakotate ken aypota'suj pai'da Lázaro e'bape'ta' o'pakika'uyate. Kenpa'ti Lázarotaj kuhua on'huatiakpo huasi'dak e'settaj on'timinika'uyate. ²² Nogok Lázaro pai'da huag'eri o'buey'uyate. Ken Diosen huata'moneria Lázarotaj on'tohua'po kente Abraham e'huag'yo on'tohua'uyate. Kente 'uruda o'ika'. Huairikon e'bueyde'te on'kubarakka'uyate. ²³ Keyo oknopogehue' huag'erikudak nokireg e'nika'yo ken huairia pai'da o'nopo'epo kutayo bidteda Abrahamtaj o'tiahuaypo Lázarotaj Abrahameretaj o'batiahuay'uyate. ²⁴ “Do'taj yatinepahui’, pag Abraham. Do'te Lázarotaj menigta'mona'. Ke'na huaba'pikunote hue'eyyo yaba'pisotpo do'hued huano'taj kano'pohue'po in ta'akyo pai'da ijnopo'ey.” Kenpa' huairikudaka Abrahamtaj o'nokoypo ona'uyate. ²⁵ “Okkahuehue' yae', sion. On i'noepo huakka'nanada i'matog'ika'uyate. Huadaknada i'ika'uyate, Lázaronayo pai'nada o'ika'uyate. Oy iyo doere Lázaro huadakda o'e. Durugda o'ika'. Onnayo pai'nada i'nopo'ene. ²⁶ Kenpa'ti iyo konig kubog o'e. Mente huahue'dik o'e. Iya' opudomeytaj huahuehue'dik o'ey. Kenpa'ti iyo oro'omeytaj huatiakhue'dik mo'ene.” Abraham huairikudaktaj ona'uyate. ²⁷ “Ken do'hued huaojen jakyo Lázarotaj yata'mona'. ²⁸ Do'hued cinco huama'buytaj yamana'tu' Lázarotaj yana'. Do'hued huama'buy iyo tiakhue' ka'ne'po, iya' pai'da on'nopo'eapo. Konig do nama'da ijkika'mey konigti kahue' ka'ne'po. Lázaroa kamane', pag Abraham.” Huairia Abrahamtaj ona'uyate. ²⁹ “O'nen huama'buy kenda Moisésa o'nigmadoya'uyate, Moisésenba' on'ba'tog kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' on'ba'tog. Kan'nigpee'.” Abraham ona'uyate. ³⁰ “Ehue', Moisésenba'taj nigpeehue' o'neapo, pag Abraham. Be'api' kubarakya' o'noyhuadpo e'huatiakato'nayo do'hued huama'buya yan'nopo'korea'apet.” Huairia ona'uyate. ³¹ “Moisésenba'taj kenpa'ti huamanbatia'pakeriba'taj e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo be'api' kubarakya' e'huatiakato'nayo kentaj kenpa'ti nigpeehue' o'neapo.” Abraham ona'uyate. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

17

Keyoj nama'da eka'nayo dakhuea'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

¹ Jesúsa huanigpeika'eritaj,

—Katetapi' e'tiahuayapi' e'huirikapi' e'pee'api' konigepo aratbut kirigayo' dakhuea' e'ka'ta' o'papaka'ika'. Ken o'na nogtaj dakhuea' e'batoka'nayo konigepo ontaj Diosa ke'poda castiga megka'apone. ² Do'hued huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' i'pakpopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' o'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo a'ta'kotia'po odda yakoyo e'ennayo kenda sue'da castiga o'e. ³ Keyoj, opudomey, aya'da daka' yan'nopoepo yan'manika'.

Huaknopog'eri huama'buyapi' ontaj dakhuea' egka'nayo “Dakhuea'da ogka'ne. Kenpa'da yabatik.” O'nen huama'buytaj ighua'da yaboroay.

E'nopo'korea'nayo o'nen huama'buytaj yakkahuea'. ⁴ Nogme'noetida ontaj dakhuea' egka'nayo konig sietea'pi' ontaj dakhuea' egka'nayo ontaj "Nama'da ontaj ogka'ne, ijnopo'koreay, onte'ti konigti kahue' o'epone," sietea'pi' ena'nayo o'nen huama'buytaj sietea'a' yakkahuea'. Nogok nogok konigti o'nen huama'buya ena'nayo onte'ti yakkahuea'. —Ken Jesúsua huanigpeika'eritaj o'manmadika'po o'mana'uyate.

Daka' eknopoe'nayo Huairi Jesúsua teyda 'urua'da o'ka'apo.

⁵ —Ontaj sue'da oro' oknopoe'y, nogiti ontaj huaknopoe' bo'tihuapok. —Huairi Jesúsuj doce huamata'mona'eria o'nona'uyate.

⁶ —Mostaza huakid sigda o'e. Do'taj sue'da eknopoe'nayo mostazakid konig suigda eknopoe' o'e "In hueymey o'dikka' sicómoro yauru, e'pogyo yatohua'po yatuk." Suigda iknopoe'po enapi' Diosa o'ka'apo. —Jesúsua o'mana'uyate.

Diostaj huaknopoe'eri konig huairien huanaba' daka' nigpeika'dik o'ne.

⁷ —O'nen huanaba' ta'baya' o'baa'popi' campoduyte oveja o'tioka'popi' bisik jakyo e'tiakde'te "Yakud, yabape'." Ken konig onahue' mo'jka'ne.

⁸ "Menigmanhuada' do'taj kabape'po kenpa'ti koya' menigtotiak. Do e'bape'de'te a'ti yabapedti' kenpa'ti koya' yamayenti'." Ken konig mo'mana'ika'ne. ⁹ Huanaba' e'nigpeika'tada "dakiti" onahue' mo'jka'ne.

¹⁰ Konigti opudomey kenoka' aya'da Diosa o'mana'uyate boka'depo, "O'nen huanaba' o'ey, 'Huadaka'da boka'ne.' Kenpa'ti 'Dakiti' oro'taj onahue'dik o'ene. Kenyo'da ka'dik o'epo o'kay." Diostaj ya'nona'. —Kenda Jesúsua o'manmadika'uyate.

Diez huabokerek en'si dakpara'ta Jesúsua o'bayarea'uyate.

¹¹ Jerusalényo Jesús o'huae'onhuahua'po Samaria huadaribayo Galilea huadaribayo ondariyonyo' e'ne'te o'hua'epo. ¹² Huakka' jakyo Jesús ekyede'te diez huabokerek e'si dakpara'a sue'da bidteda on'nigbopo,

¹³ —Oro'omeytaj mo'tinepahui' Jesús Huairi. —'Utta'da Jesúsuj o'nonokoy'uyate.

¹⁴ Jesúsua o'batiahuaydepo,

—Yanhuati'. Judío sacerdotetaj yanhuahuati'. Sacerdotea bo'tiahuaye'. —Jesúsua diez huabokerek e'si dakpara'taj o'mana'uyate.

En'bahuade'te Diosa o'bayaread'uyate. ¹⁵ Kenoka' nogtiada ijyaredey huaboa'da o'nopodepo o'kumejpo, "Diosa 'urua'da o'kika'. Huadakanada o'e Dios. Dakiti Dios." 'Utta'da o'okoypo, ¹⁶ Jesúsuj huikudate o'tihuadpo "Dakiti Jesús Huairi." Ona'uyate. Ke'na Samaria huadaribayo huaje'eri o'uyate.

¹⁷ —Dieztaj ijbayarea'nig, ¿Nog nueve meyon ya'ne? ¹⁸ In nogbayo huaje'eriyo'da "dakiti Dios" aa'ya'po o'kumej. Ka'tia'po nogda nueve kumejhue' ya'ne. —Jesúsua oa'uyate.

¹⁹ —Ya'upakpo yabodpo yahuati'. Do'taj oknopoenok konigepo o'yareaddene. —Jesúsua ona'uyate.

¿Dios Huairi o'tiakpo monig ya'epo?

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ —¿Menoka' Dios Huairi yatiakapet? —Fariseo aratbuta Jesúsuj o'nona'nok,

—Dios Huairitaj huadak hua'a moknopoika'nig kenpa'ti mo'nigpeika'nig tiahuahue'dik mo'ene. ²¹ Oy opudomey sue'ada Dios Huairitaj moknopodenok e'nigpeedepepi' "In o'e." "An o'e." Be'api' ahue'dik o'neapo. — Jesúsa o'mana'uyate.

²² Ke'nen huanigpeika'eritaj,

—Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, nogok do'taj e'tiahuyta' bo'pakaponig'a. Nogtida huame'noeyo'dapi' do'taj e'tiahuyta' bo'pakaponig'a kenoka' do'taj tiahuahue'dik o'neapone. Aratbutere ehue' ijjeapoy. ²³ 'Ayo o'e.' 'Keyo o'e.' Yan'batia'pakapetnig'a. Kenomeytaj manpeehue' yane'. Do'taj a'ukya'po huahue' yane'. ²⁴ Nogok do e'tiakte aya' huadariya' nogdari' nogdariya' do'taj bo'tiahuyapone. Konig o'jbed o'ika' kurudya' huabada jeyda o'enok aya' huadariya' do'taj tiahuydik o'neapo. ²⁵ Huakkurunayo pai'da huakka' ijnopo'eapoy. Kenpa'ti huakka' aratbuta oy do'taj eknopoe'ta' pakhue' me'neapone. ²⁶⁻²⁷ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Nogoka' do kurudya' e'tiakte aratbut on'bape'ika'apo vinopi' on'mamay'ika'apo kenpa'ti on'toepakika'apo. Konigepo do'taj e'kpoe' ngehue' o'neapo. A'nennada Noékudak ee'te konigti ogkika'uyate. Diostaj pakhue'da o'nepo, on'bape'ika'po, on'mamay'ika'po, on'toepakika'po. Noé huaboro' kusi'petone'yo en'bakudde'te aratbut kenda egkika'te huékurua o'huépokdepo aya'da on'mabuey'uyate. ²⁸ Konigti a'nennada Lotkudak e'huage'oka' aratbut Diostaj pakhue' o'nepo on'bapika'po on'mamay'ika'po kenpa'ti huakupete on'bae'ika'po on'bahuaya'ika'po, kenpa'ti ta'bayo on'batuke'ika'po kenpa'ti jak ogkika'po. ²⁹ Kenda aratbut ogkika'uyunig'a Lot Sodoma huakka' jakya' en'makorokde'te Diosa castiga o'magka'po konig ta'akoniga kurudya' e'hui'a aya'tada o'mahuig'uyate. Kenpa'ti azufre konig huidjeyada kurudya' o'batikahuapo aya'tada o'barakuyate. ³⁰ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyate, do onte'ti kurudya' e'tiakte konigti aratbut ogkika'po, do'taj e'kpoe' ngehue' o'nika'apo.

³¹ Katepi' e'matog'ta' me'pukehue' yanikati'. Do kurudya' e'tiakte jakkurute opud ee'nayo katepi' jakyo e'tamae'nayo a'baetuya'po jakyo kudhue' yaneti'. Kenpa'ti do e'tiakte ta'bayo opud ee'nayo jakyo katepi' a'baetuya'po huahue' yane'. Konigepo do'taj daka' e'kpoe' nige'dik mo'eaponok. ³² Loten huatog'taj okkahuehue' yane'. Ettone'a katepi' do'hued jakyo me'tamaene o'nopoepo ta'nia' o'mabo'udpo konigepo kenteda o'buey'uyate. ³³ Opudomey kenpa'da huata'da bo'pakpo doere kurudyo onte'ti noeonhuahuikahue'dik mo'eapone. Opudomey kenpa'da huata' pakhue' mo'ika'po Diostaj e'nigpeeta' huakka' bo'pakika'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

³⁴ Ken nogok do e'tiakte sikyopi' botta' jogkutopayoyo' en'tayte nogtida do'taj e'kpoe' o'nigenok Diosen huata'moneria o'tohua'apo. Nogtaj tohuahue' o'eapo. ³⁵ Konigti botta' ettone' aros on'tugpo nogtatida Diosen huata'moneria o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo. ³⁶ Konigti ta'bayo botta' huabokerek o'nepo. Diosen huata'moneria nogtatida o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo, ijjay. —Ken Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁷ Huanigpeika'eri kenda on'peedeipo,

—¿Kenda ia'nig meya' ya'eapet? —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

—Kente e'bueyen huaso' o'huednok, kente huakka' matuk on'tiakapo. Ken konig e'ne'te dakhuea' huaka'eri'taj Diosen huata'mona'eriomeya' castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

18

Juez yamanoeya' huamana'eri o'epo yamanoeya' huamana'eritaj kenpa'ti ayhuataj Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika'. Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

²—A'nenda huakka' jakyo juez yamanoeya' huamana'eri o'epo, Diostapi' me'pukhue' o'epo kenpa'ti aratbuttaj manpeehue'da o'ika'uyate. ³ Ken huakka' jakyo ayhuakon o'epo yamanoeya' huamana'erite o'huahua'ika'po, “Noga dakhuea' menogkame'ne mentihuapok, huairi.” ‘Ayhua ona'ika'po nogok nogok kirigayo' konigti ona'ika'uyate. ⁴ Keje' keje' yamanoeya' manahue' ijjeapoy nogok nogok yamanoeya' huamana'eria e'nope'ada nogok “Diostaj okme'pukhue' ijje kenpa'ti aratbuttaj peehue' ijikay. ⁵ In 'ayhua kiriga'da be'huatiakika' nok kentaj ijtipeonapoy. Onpeunhue' ee'nayo do'taj kirigayo' be'huatiakika' nok do'hua huadiaydik ijjeapoy.” Huanopoda o'tinope'uy. —Kenda kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika', Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate:

⁶ Onte'ti Jesús Huairia o'mana'po,

—Kenda dakhue'a yamanoeya' huamana'eri huanopoya' o'tinope'uyate. Yan'nope'. ⁷⁻⁸ “Be'tihuapak, Dios.” “Be'tihuapak, Dios.” “Taka' dakhuea' megka'ne, Dios.” Diosen huabaktie'ea'eria Diostaj huame'noe kenpa'ti sikyo e'tiona'pakika'te Diosa idada o'batihuapokapo, Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudya' ijhuarakapoy. ¿Huabaktie'ea'eritaj a'batikaya'po e'tiakde'te meniga' do'taj yanoknopo'e'apet? —Kenda Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Fariseo huag'eritaj kenpa'ti gobiernoen huakupe huabae'eritaj Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁹ “Huadakda ijje. Huadakda ijikay.” “Nogomeynayo dakhue'da o'nepo dakhuea' ogkika'.” Sue'ada nama'da on'matinopoika'nigtaj Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁰ —Diosen jakyo a'tiona'pakya'po botta' huabokerek on'hua'uyate. Nogtida fariseo huag'eri o'epo nogda gobiernoen huakupe huatabae'eri o'uyate. ¹¹ Huakkuru fariseo huag'eria o'bopo, o'tiona'pakpo, “Konig nog aratbut dakhuea' huaka'eri o'nika'nig konig donayo ehue' ijje. Huadakda ijje, Dios. Konigepo dakiti ijjay. Huabereeri konig ehue' ijje. Dakhuea' huaka'eri konig ehue' ijje. Nogen huato'e'taj huabakdejeri konig ehue' ijje. Kenpa'ti in gobiernoen huakupe huabae'eri konig ehue' ijje.

¹² Nogsemanatida ee'te Diostaj iknopoepo botta'a' huame'noete bapehue' ijikay. Kenpa'ti huakupepi' aypopi' katepi' ijbae'dey. Diostaj sue'da ijyokikay.” Ken fariseo huag'eria o'bopo Diostaj o'tiona'pak'uyatenig'a.

¹³ Gobiernoen huakupe huatabae'erinayo Diosen jakte sue'da bidte o'bopo dakhuea' huaka'eri ijje o'nopepo kurudyo mabohue'da o'epo o'tiona'pakpo, kenpa'ti konig pai'da o'epo huata' o'kagkatuktukpo o'tiona'pakpo, “Do'taj me'tinepahui', dahuea' huaka'eri ijje, Dios.” O'tiona'pakuyate. ¹⁴ Gobiernoen huakupe huatabae'eri ke'nen jakyo e'kumejde'te Diosa okkahuea'depo huadaknopo'da o'ean'uyate. Fariseo huag'eritaj okkahueahue' o'uyate. “Huadakda ijje. Huairi ijje.” Aya'da kenda huanopoe'eritaj “Do'tehuapa' dakhue'da mo'ene.” Diosa o'mana'apo.

“Huairi ehue' ijje. Huadakda ehue' ijje.” Aya'da kenda, huanopoe'eritaj “Huadakda mo'ene.” Diosa o'mana'apo. —Kenda Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Jesúsa huasi'potaj huadakda Diosa kamagke'po o'batibata'te'e'uyate.
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uyate. Jesúsa kabatiba'ta'te'e'po on'batohua'uyate. "Keje' batohuahue' yane'." Huanigpeika'eria en'mana'tada ¹⁶ "Men'huatiake," Jesúsa o'mana'po, "Huasi'po do'te en'huatiakte, kaeya' manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Dios Huairitaj on'nigpeika'po Diosensi'po o'ne. ¹⁷ Huasi'po do'taj 'urunopo'da me'noknopoe'po men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj o'noknopoenig konigti opud oknopohue' ee'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'eapone. Buttida ijjay." Jesúsa o'mana'uyate.

Huairia Jesúsero on'batia'pakuyate.
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸ —¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate kika'dik ijje, huadak huamanmadika'eri? —Nogtia'da judío huairia Jesústaj ona'uyate.

¹⁹ —Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'e. ²⁰ Nogen huatoe'taj bakdejhue' yane'. Nog aratbuttaj e'huadiayte arakhue' yan'maika'. Nogen bakberehue' yanika'. Nog aratbuttaj dakhuea'da bahuaahue' yanika'. Huaojtaj huayetaere yanigpeika'po daka' yan'matojika'po yan'bayokika'. Ken Diosen e'mana' yanopoe'. —Jesúsa ona'uyate.

²¹ —Do huasi'poedada kenda aya'da ijnigpeika'uy. —Jesústaj ona'nok.

²² Jesúsa o'peedepo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Aya'da katepi' i'matoenig huakupete yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone, do'taj behuatiakpo do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uyate.

²³ Kenda huairi o'peedepo huakka'nanada o'matoepo huaboa'da suhue'nanada o'uyate. ²⁴ Suhue'nada o'enok Jesúsa o'tiahuaydepo,

—Huairi ke'nenda huakka' e'matoe'ta' e'eretpaknayo Diostaj oknopohue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁵ Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da e'matoe'nayo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

²⁶ —¿Be'a manopo'yarea'dik ya'ne? ¿Be'a Diosere noeonhuahuika'dik ya'ne? —Nogomeya Jesústaj on'peedepo o'nona'uynok,

²⁷ —Huabokerek huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. Huata'da on'pakpo noeanhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti noeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁸ —Oro'omeynayo aya'da o'matoeika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey, huairi. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

²⁹ —Aya'da ke'nen jakpi', ke'nen huaojpi', ke'nen huayepi', ke'nen huama'buypi', ke'nen huidpopi', ke'nen huatoepi', ke'nen huasi'popi' Dios Huairitaj a'nigpeya'po e'maenon'nayo indariyo ³⁰ durugda on'noeonhuahuika'apo huakka'da nogda on'matoe'apo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesúsa onte'ti o'batia'pakuyate.
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Doce huamata'mona'eritaj Jesúsa meyo'hue'da o'batohua'depo,

—Oy Jerusalényo o'hua'deapone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta mona'uyne. A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria do'taj kenda men'timadoya'uyatenig huabokereka do'taj me'nogka'apone. ³² Nog aratbuttada menyokapone. Do'taj nog aratbuta men'tierikapone, dakhuea'da men'tidi'keapone, do'taj mentisupueapone, ³³ pidetbi'a kenpa'ti men'bitbitapone, me'darakapone, botta'a kubarakyo eksikonde'te kubarakya' Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁴ Doce huanigpeika'erinayo nopoekahue' o'nuyate. Kenda Jesúsa e'mana'tada nopoekahue' o'nepo konig e'ireg o'енок nopoekahue' o'ne'uyate.

Jericó huakka' jak huag'eri ekpobigtaj Jesúsa okpoyarea'uyate.
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Huakka' jak Jericóyo Jesúsa e'tikayopakte dagte huabokerek o'huadpo ekpobig o'epo huakupepi' aypopi' men'yok oa'ika'. ³⁶ Huakka'da aratbut on'poknok ekpobiga o'pe'edepo, “¿Katete mo'e?” o'mana'uyate. ³⁷ “Jesús Nazareteri o'pok.” O'nona'uyate.

³⁸ —Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.

³⁹ “Yabatik, soata' yag'.” Huakkuru aratbuta Jesúsa'e huahua'eria e'nona'tada onte'ti onte'ti o'okoypo,

—Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.

⁴⁰ Jesús ehuada o'boato'po, “Men'nigtotiak,” huanigpeika'eritaj o'mana'uyate. O'tikayopakonyakdenok,

⁴¹ —¿Katetaj i'pak? —Jesúsa ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta' ijpaki, huairi. —Ekpobiga ona'uyate.

⁴² —Yatiahuy'. Do'taj oknopoenok okpoyareaddene. —Jesúsa ekpobigtaj ona'uyate.

⁴³ Jesús kenpa' eade'te huaboa'da ekpobig tiahuydik o'edepo, Jesústaj o'tahua'po “Dios kurudyo 'uruda o'ika'po huadaknanada o'kika',” o'batia'paknok, aya'ada Jesústaj on'tahua'po on'tiahuyapo on'pe'epo kenpa'ti “Dios kurudyo 'uruda o'ika'po huadaknanada o'kika',” on'batia'pakuyate.

19

Jesúsa Zaqueo'taj o'nopo'yarea'uyate.

¹ Ken, Jericó huakka' jakyo Jesús o'kudonpo o'huae'po dagte o'huae'uyate.

² Ayo huairi o'epo o'dikka' Zaqueo. Ke'na gobierno huakupe huabae'eri huairi o'uyate. ³ Jesústaj e'tiahuyata' e'pakada huakka'ada Jesústaj on'tikupopakika'nok ke'na jontojyo'da o'epo tiahuyahue'dik o'epo,

⁴ Konigepo huakkuruyon o'ketonhua'po kente Jesús o'pokapo o'nopo'epo hueymeyyo sicómoroyon o'behuikato'po Jesústaj a'tiahuyaya'po hueymeyyo o'behuikato'uyate. ⁵ Ken hueymeyte Jesús o'pokpo kutayo o'maboatopo,

—Ida yahuarak, Zaqueo. Oy o'nen jakyo tahuade'dik ijje. —Jesúsa ona'uyate.

⁶ Konigepo Zaqueo o'huarakonpo ida o'huarakpo durugda o'to'epo ke'nen jakyo Jesústaj o'tohua'uyate. ⁷ Huakka'da aratbuta Jesústaj Zaqueoere e'hua'te on'tiahuyadepo, “Dakhuea' huaka'erien jakyo o'hua'depo keyo o'tay'apo,” dakhuea' onpapayo' on'huaa'uyate. ⁸ Ken Zaqueo hua'ite o'bdopo,

—Eya', Huairi, huakka'da do ijmatoenig ijposakapoy pai'da aratbut huag'eritaj ijbayoke'apoy. Pai'da aratbuttaj huakka'da ijbayoke'apoy. Aratbuttaj engaña e'magkikame'nayo kenomeyen huakupe botta' botta' ijbatahua'apoy. —Zaqueo Jesús Huairitaj ona'uyate.

9-10 —Do huabokerek ijjepe Abrahamen adhuea' huayayo judío dakhuea' huakka'eritaj a'ukya'po a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po ijtiakpo Abrahamen adhuea' huayayo i'enok, Zaqueo, ontaj o'nen huabettakon dakhuea' o'bakkahuea'po o'manopo'yareane. Diosere mo'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.

Diez huakupetaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

11 Jesús Jerusalényo o'hua'po meyo'hue'da o'enok a'ti Dios Huairitaj o'huahuayapoy aratbut on'nope'nok huakka'da e'peede'te Jesúsa o'manbatia'pakpo,

12 —'Uruda huabokerek o'epo, huadakda ke'nen huabet o'nepo ke'na nogbayo o'hua'uyate. "O'nenbayo gobierno huairi i'e." Nogbayo huag'eri huairi kayhua'po o'hua'uyate. Nogok gobierno huairi o'edepo o'kumejapo. 13 Ke'na 'uruda huabokerek huahued diez huanaba'taj o'magkupopaka'depo nogtitaj nogtitaj nogtida huakupe huakka'teda ee' konig oro huakupetone' o'baktoyo'ke'uyate. "Ijhue'da ijjeonhuahuika'depo ijtiakapoy. Do ayoda huakka'a'da e'unhuahua'te in huakupete yudtapi' yan'bae'ikati' kenpa'ti yan'bahuyayika' huakupe gana yag'kikati'." O'mana'uyate. Diez huanaba'taj o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo nogbayo o'hua'uyate. 14 Ke'nenbayo huag'erinayo ken huairitaj on'huadiaypo sue'tada aratbut on'mata'mona'po 'uruda huabokerektaj ta'pote on'mata'mona'po, "In huabokerektaj konig oro'omeyen huairi e'taeta' pakhue' o'ey." Nogbayo huag'eri huairitaj yan'mana'. Ke'nenbayo huag'erimeya on'mana'uyatenig'a. 15 Ken nogbayo 'uruda huabokerek ee'te "Gobierno huairi i'ene." E'nonade'te o'kume'uyate. Ke'nenbayo o'kumejdepote kenomeytaj huakupe a'nenda e'baktoyo'ke'me'taj "yan'tiak," o'mana'uyate. Konig ke'nen huakupe yudtaj on'baepo kenpa'ti on'bahuyaya'po meniga' gana yagka'met e'nope'ta' o'pakuyate. Nogtitaj nogtitaj meniga' gana yagka'met e'nope'ta' o'pakuyate. 16 Ken huakkurueria huanaba'a huairitaj o'huahua'depo, "O'nen huakupe oktoyokuyng nog diez gana ijka'demey, huairi." Kenda huakkurueri huanaba'a ona'uyate. 17 "Huadakda i'kame'te. Huadakda huanaba' o'taene. Konigepo sue'da do'hued e'nigtoeunhuahua'te daka' o'nigtoeunhuahua'me' nok diez huakka' jaktaj gobierno huairi i'epo." Huairia ona'uyate, huakkurueri huanaba'taj ona'uyate. 18 Nog huanaba'a huairitaj o'huahua'depo, "O'nen huakupe oktoyokuyng nog cinco huakupe gana ijka'demey, huairi." Ken huanaba'a ona'uy. 19 "Cinco huakka' jaktaj gobierno huairi i'epo." Huairia ona'uyate. 20 Ken noga huanaba' gobierno huairitaj o'huahua'depo, "In o'nen huakupe pañuelote ijtoeunhuahua'mey, huairi. 21 Huakupe gana eka'nayo o'na bektiparatapetpi' ijnope'po ijme'pukpo. Kenpa'ti aya'da o'nen huanaba' gana on'ka' ken aya'tada i'baktiparatika'. Kenpa'ti ta'ba nogomey on'batuke'uyate. Ken katetehue' i'bakbae'ika'ne." Ken huanaba'a ona'uyate. 22 "On huanaba' dakhuea'da i'ene. Kenda huaboa'da ona'ne o'peedene dakhue'ada i'ene ijnopey. Do'hua o'noktiparatika'ne kenpa'ti do'batukehue'da nogen ta'baya' katetehue' o'no'kbae'ika'ne o'ne e'nope'menayo 23 mena'po do'hued huakupe bancoyo kudahue' i'eme'te. Huakupe bancoyo e'unhuahua'nayo nog huakupe huakka' itakdik o'ikay'nig'a. Do'hued huakupe bancoyo a'nenda e'kudame'nayo do'e'tiakte do'hued huakupe do'taj yokdik o'epo kenpa'ti nogiti huakupe do'taj yokdik me'neayng'a." Huairia ona'uyate. 24 Nogomey kentaj

meyohue'da o'bonigtaj "Ken huakupe o'toenig yanoktiparatpo, ken diez o'toenigtaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uyate. ²⁵ "Mena'po ia', huairi, diez huakupe o'tae." Kenomey huairitaj o'nona'uyate. ²⁶ "Konigepo aya' huae'eria huairien sue'da huakka'mon on'nigtoepo huairitaj daka' e'nigtoenayo daka' huairitaj nogda e'nigitaka'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogdakon o'bayokeapo. Nogomey huairien sue'da on'nigtoepo huairitaj daka' nigtoehue' ee'nayo kenpa'ti huairitaj nogda nigitakahue' ee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da e'huatogetaj o'baktiparatapo. Kenpa'ti konig Diostaj sue'da huakka'mon moknopoepo, Diostaj 'urua'da e'nigpee'nayo nog aratbuttaj huadakda e'tihuapoknayo nogiti Diostaj moknopoepo. Sue'da Diostaj moknopoepo, Diostaj sue'da e'nigpee'nayo aratbuttaj sue'da e'tihuapoknayo kenda moknopoenig'a bokkahueapo, ijay. ²⁷ Inomey aratbut do'huedbayo huae'eri do'taj menhuadiaypo do konig kenomeyen gobierno huairita' pakhue' o'nenig'a, yan'totiakpo yan'darak. Iyo do'hua e'tiahuayte yan'darak." Huairia ke'nen huanaba'taj o'mana'uyate. —Kenda Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalényo Jesús o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Kenda e'manade'te Jerusalényo Jesús onte'ti o'hua'po. ²⁹ Ken o'hua'po huakka' jak Betfagé kenpa'ti huakka' jak Betania meyhue'da ee'te kenpa'ti ote' huadik on'dikkika' Olivos meyhue'da ee'te botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po,

³⁰ —Keyon huakka' jakyo meyhue'da ee'te yanhuati'. Bo'kudonde'po burro 'uhua e'tinuku' bo'huahuayapone. Huabo burrote bepi' huadhued o'ne. Yan'tikujpo yan'totiakti'. ³¹ "¿Mena'po bo'tikuj?" Be'api' ena'nayo, "Huairia o'paknok o'kay." Ya'nona'ti'. —Botta' huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.

³² Ken botta' huanigpeika'eri on'hua'po, kenda Jesúsa o'mana'nig konigti on'huahuaypo burrotaj on'huahuay'uyate. ³³ Burrotaj huaboa' e'tikujte burro huatoe'eria on'mana'po,

—¿Burrotaj mena'po bo'tikuj? —On'mana'uyate.

³⁴ —Huairi o'paknok o'kay. —Huanigpeika'eria on'mana'uyate.

³⁵ Ken Jesúste on'tohua'po, ekyede'te huanigpeika'eriomey kenomeyen yudta'a burrota'pite on'hueda'depo Jesús burrota'pite o'huadde'uyate.

³⁶ Jesús burrote o'hua'depo aratbut keyo'ti o'nepo dagte huakkuruyon huaok on'bahueda'po, kente Jesús o'pokapo on'nopopo huaok on'bahueda'uyate.

³⁷ Olivos ote'yo o'nepo huaduk on'tikayo'pakpo Jerusalén meyhue'da keyo on'tibehuikapo. Huakka'da huanigpeika'eriomeya on'durugpakpo "Uruda Dios o'e." "Huadakda Diosa o'kika'. Huakka'tada Diosa o'bayareadde o'tiahuaymey. 'Urua'da Diosa o'kika'." 'Utta'da o'nokoy'uyate.

³⁸ —In Gobierno Huairi o'tiakde Dios Huairia o'pakpo o'ta'mona'uyate. Dios Huairia daka' katoe'. Kurudya' kentaj on'durugpak. Dios 'uruda o'e. —Huakka'da aratbut ogkupopakpo o'nona'uyate.

³⁹ Huakka'da aratbut ogkupopakpo huakka'da aratbutere sue'da fariseo keyo'ti o'nepo,

—"Soata' yane'." O'nen huanigpeika'eritaj yamana'. —Fariseo Jesústaj o'nona'uyng'a.

⁴⁰ —Do'hued huanigpeika'eria 'utta' okoyhue' ee'nayo soata' e'ne'nayo huidapi' o'dokoyapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

41 Jerusalényo meyhue'da o'edepo Jerusalén huakka' jaktaj o'tiahuaypo Jesúsá Jerusalén aratbuttaj o'matinepahui'po o'batohuikuyate.

42 O'mana'po,

—Opudomeytaj Diosa kamanopo'noey'e'po kate ka'dik mo'e oy opudomey e'manopenka'ta' huakka'da on'tipaknig'a oy konig e'ireg o'enok suigpi' nopenkahue' mo'ene. 43 Dios Huairitaj oki'ehue' mo'enok nogok opudomeytaj dakhue'nanada o'eapo. Opudomeytaj taka' on'huatiakdeapo. Huakka' jak kurute ke'na huaktioke' huakbirik taka'a o'nokbirikpo on'tiokkudejdeapo nogyen nogyen bo'huatiakpo bo'batiarakapone.

44 Opudomenen jak sorokte mokmaena'apone. Opudomey huakka' jak aratbuttaj bo'batiarakapone. Aya'da jak huidtaj barakte on'maenapo. Kenoka' Diosen Huasi'po a'manopo'noeyaya'po o'tiakme' opudomey oknopoghue' mo'eme'nok. —Jerusalényo huag'eriomeytaj Jesúsá o'mana'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate.

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45 Ken Diosen jakyo Jesúsá o'kudonpo huabahuaya'eriomeytaj huaboa'da o'makmaena'po huabae'eriomeytakon o'makmaena'uyate.

46 —“In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'kudika'. Konig huabereerien jak opudomeya mo'toene.” Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsá huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.

47 Diosen jakyo Jesúsá o'manmadika'ika'po aya'me'noeda o'manmadika'ika'uyate. Sacerdote huairi, Moisésenba' huamanmadika'eriere, nog huakka' jak huairiere Jesúsá on'huadiaypo e'arakta' on'tipakpo monig arakdik o'eapo on'nopoepo o'duknig'a. 48 Aya'ada aratbut on'peonhua'po Jesúsá on'pakpo daka' on'peonhuahua'uyatenok Jesúsá konig arakdik nopenkahue' o'nyuate.

20

“Yabayareati'. ¿Be'a meny?” Jesúsá judío huairia o'nona'uyate.

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

1 Nogok nog huame'noete Diosen jakyo konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarika'nig kenda Jesúsá e'manmadika'te Jesúsá sacerdote huairia on'huatiakpo, Moisésenba' huamanmadika'eria on'huatiakpo, huatone' huairiere on'huatiakuyate.

2 —“Yamanmadika'. Yabayarea'.” ¿Be'a meny? —Judío huairiomeya Jesúsá o'nona'uyate.

3-4 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Bautiza yamagkadhuati'. ¿Be'a Juantaj yanuyate, huabokereka Diosapi? ¿Menpa' Juan onda ya'pakpo bautiza yamagkika'uyate? —Jesúsá o'mana'uyate.

5 Huayahuaya onpayo' judío huairiomey on'batia'pakpo,

—¿Jesúsá katia' ona'apet? Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Oro'omeya Jesúsá ena'nayo “¿Juantaj mena'po oknopoghue' mo'e'uy? ¿Mena'po nigpeehue' mo'e'uy?” Jesúsá mona'apone oro'omeytaj. 6 “Juantaj Diosa ta'monahue' o'e'uy.” Jesúsá ena'nayo aratbut oro'omeytaj huida bo'pa'ea'apone. Bo'pa'ea'po oro'omeytaj bo'arakapone. Kenda Juan Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Aya'da aratbut o'noknopoenok. —Ken konig judío huairia on'batia'pakpo konig huayahuaya on'batia'pakuyate.

7 —Bautiza kamagke'po be'a Juantaj ya'ta'mona'uyet nopoghue' o'ey. —Jesúsá huairiomeya o'nona'uy.

8 —Do kenpa'ti, “Yamanmadika'. Yabayarea'.” Ke'na do'taj mena'uyne, kenda onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huairien ta'ba huatatoe'eria dakhuea'da on'magka'uyate. Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

9 Nogok huakka'da aratbuttaj Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huabokerek o'epo, ta'ba huatoe'eri o'epo uva o'batuke'uyate. Kenoka' uva ta'ba huatatoe'eritaj o'baktoyokdepo nogbayo adteda o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'e'uyate. 10 Nogok uva huada o'boyogdenok huanaba'taj o'ta mona'po ta'bayo o'ta mona'po ta'ba mentatoenigtaj, “Sue'da uva huada boyok” Yamana'. Ken huanaba' o'hua'uyate. Ta'bayo o'tiakdepo “Sue'da uva huada boyok,” e'mana'tada huatatoe'eria nigpeehue' o'nepo huanaba'taj on'tuktukpo uva huada yokhue'ada on'ta mona'uyate. 11 Ken ta'ba huatoe'eria nog huanaba'takon o'ta mona'uyate. Kentakon on'tidi'ke'po on'bitbitdepo uva huada yokhue'ada on'ta mona'uyate. 12 Ta'ba huatoe'eria nog huanaba' o'ta mona'uyate. Ta'ba huatatoe'eria kentaj dighuea' siroa on'tuka'po tabaya' on'en'uyate.

13 Kenoka' “¿Kate ijka'apo?” Ta'ba huatoe'eria o'nopepo, “Do'hued huasi'po huadi'nanada ijta mona'apoy. Kentanayopi' on'tiahuaydepo dakhuea' onahue' ya'neapetpi'.” O'nope'uyate. Ken huasi'potaj o'ta mona'uyate. 14 Ta'ba huatatoe'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo huayahuaya on'batia'pakpo “In ta'ba huatoe'eriensi'po o'e. Ke'nen huaoj e'bueyde'te huaojen ta'ba ke'nakon o'to'epo. Huasi'potaj mon'arak. Ke'nen huaojen ta'ba oro'omeyen mo'tae'po mo'darak.” Kenda ta'ba huatatoe'eriomeya on'batia'pakuyate. 15-16 Ken uva ta'bokpeyo on'tohua'depo on'darakuyate. —Jesúsa o'mana'po.

—Ta'ba huatoe'eria huatatoe'eriomeytaj o'bahuatiakapo. Huatatoe'eritaj o'baarakapo. Ta'ba nog aratbuttaj o'bayokapo. —Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

Kenda huakka'da aratbut on'peedeipo,

—Keje' kenda kahue'dik kae'. —O'da'uyate.

17 Jesúsa aratbuttaj o'batiahuaypo,

—Apagba' yan'nopoenka'. Kenpa' Apagba'a oa',

Huid jak huaka'eria jak ogka'po Diosen 'uru huid pakhue' o'nuy. Ken hueretda huida Diosen jak jon'ta'tihuada'apo. Nogok huaknopoe'erien Huairi ijjeapoy.

Konig huid jak huaka'eriomey ogka'po huidtaj pakhue'da o'nepo o'nen'uyate konigti do'taj pakhue'ada o'nepo kenpa'ti do'taj me'nenapone.

18 Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo konigti Diosen Huairitaj oknopoe'hue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' kutahueya e'tikotnayo konig huaogada yamagkapet. Ehue'da o'neapo. Konigti kenomey Diosen Huasi'potaj pakhue' o'nepo popo'koreahue' o'nepo. Diosa castiga o'magka'apo. Ehue'da o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¿Menpa' Romano aratbuten gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e?

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Ken sacerdote huairiomey, Moisésenba' huamanmadika'eriene Jesústaj on'peonhua'depo Jesúsa oro'omeytaj bo'tia'pakne, oro'a konig huairien ta'ba huatatoe'erionig o'nea', bo'tia'pakne. Judío huairiomeya on'nokotdepo Jesústaj huabakudá' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj

on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoenok huairia aratbuttaj on'makme'pukuyate. ²⁰ Konigepo Jesúste nama'da huaa'eriomeytaj on'tita'mona'po sacerdote huairia on'tita'mona'po nama'da huaa'eritaj konig huadaknoponigda on'nigepo Jesústaj on'pēepo nama'da Jesús a ya'apetdapi'. Jesús a nama'da ea'nayo gobierno huairite tohua'dik ya'neapet. Jesús nayo nama'da ahue'dik o'ika'uyate. ²¹ Konigepo Jesústaj o'nona'po,

—Buttida i'manikate. Buttida i'manmadika'ika'. Kenda Diosa o'pak buttida i'manmadika'ika'. Be'api' aratbut huairipi' ontaj e'pēe'nayo me'pukhue'ada i'epo buttida i'manmadika'ika'. ²² ¿Romano gobierno huairitaj menpa' huakupe yokdik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e, huamanmadika'eri? Jesústaj o'nona'uyate. —Kenda nama'da huaa'eria o'nona'uyate.

²³ Jesús a nama'da ya'mana'apetpi' nama'da huaa'eria nama'da o'nona'denok Jesús o'nokotonpo,

—¿Mena'po nama'da do'taj o'nona'? ²⁴ Men huakupe. ¿Be'ed huakok huakupete ya'e? ¿Be'ed huadik huakupete e'madoya' ya'e? —O'mana'nok,

—Romano gobierno huairi o'e. —Onte'ti Jesústaj o'nona'nok.

²⁵ —Gobierno huairien huakupe huairitaj yan'yokti'. Kenpa'ti Diostaj yanoknopōepo yan'nigpejka'. —Jesús a o'mana'uyate.

²⁶ Aratbuta en'pēe'a'te Jesús a nama'da ahue' o'neapo on'nopōe'uy. Jesús a 'urua'da oa'ika' on'nopōepo nama'da huaa'eri soata' o'ne'uyate.

¿Menpa' aratbut kubarakya' yan'noyhuadapetpi'?
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Nogok Jesústaj on'huahua'po sue'ada saduceo aratbut on'huahua'uyate. Aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo saduceo on'nopōepo kenpa'ti on'batia'pakika'po,

²⁸ —“Huabokerek huatoēere e'eada suigpi' okhuij ehue'ada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj toēpakdik o'neapo. Huakkuru e'tasi'pōe' kentaj ka'dikke' huama'buykudakendik kae'.” Moisés a a'ennada o'mana'uyate.

²⁹ Ken siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'tōepakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate. ³⁰ Nog huama'buyakon 'ayhuataj o'tōepakpo nogok ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate.

³¹ Konogada 'ayhuataj o'tōepakpo ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uy. Konigti nog huama'buy ogka'uyate. Aya'da huama'buy seis huama'buy huakkuruerien 'ayhuataj on'tōepakdepo sigpi' onpapayo' okhuij hue'ada on'buey'uyate. ³² Ken nogok 'ayhuakon on'timabuey'uyate.

³³ Nogok aratbut kubarakya' onte'ti Diosere en'manoyhuadde'te, ¿ke'na 'ayhua be'ed huatoē ya'eapo? Aya'da siete huama'buy on'tōe'uyate, huamanmadika'eri. —Saduceoa o'nona'uyate.

³⁴ —Oy aratbut indariya' on'tōepakika'. ³⁵ Kenomeynayo Diostaj daknopoda o'nepo Diostaj o'noknopoenok nogok on'manoyhuaddepo Diosere o'nedepo onte'ti toēpakhue' o'neapo. Kenpa'ti huayobu katōepake'po bayokhue' o'neapo. ³⁶ Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. Ken konig Diosen huamata'moneri kurudyō o'ne konigti o'neapo. Kubarakya' Diosa o'manoyhuada'nok Diosensi'po o'neapo. ³⁷ Aratbut kubarakya' on'noyhuadapo Moisés a o'madoya'po Diosba' o'madoya'po o'manopōe'a'uyate. Kente Moisés enba'te hueymey e'bakpakte Moisés o'timadoya'uyate kente Dios Huairi Abrahamen Dios o'e. Dios Huairi Isaacen Dios o'e. Kenpa'ti Dios Huairi Jacoben Dios o'e. Apagba'a kenpa' oa'.

³⁸ Abrahamkudak Isaackudak Jacobkudakere huaknopoe'eri o'ne'uynok konig nokireg on'noe Diosa o'matinopoe'eri en'bueypi' on'noe Diosa o'matinopoe'eri. —Jesusa o'mana'uyate.

³⁹ —Huadakda i'mana', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisesenba' huamanmadika'eria o'nona'uyate.

⁴⁰ Onte'ti Jesustaj on'me'pukpo onahue' o'nyuate.

Cristotaj Diosa o'ta'mona'apo. Kenpa' Diosba' oa'uyate. Cristo Daviden Dios Huairi o'e kenoka'ti kenpa'ti Daviden adhuea' huayayo o'e.

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ —“Cristo Davidkudaken adhuea' huayayo o'e'apo.” Mena'po kenpa' on'da'ika'.

⁴²⁻⁴³ Salmosba' Apagba'te Cristotaj o'batia'pakpo, Cristo do'hued Huairi me'taene, Davida oa'uyate.

“Doere teyada kenpa'da yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' konig toto' kenpa'ti oknopoghue' huae'eri nogoka'da huabo'a'da ontaj nigpeedik o'neapo.”
Cristo do'hued huairitaj Dios Huairia ona'uy. Davida Salmosba'te oa'uyate.

⁴⁴ “Do'hued Huairi me'taene.” Cristo si'popakhued Davida oa'uyate. Cristo Huairi e'si'poe'dete Davidkudaken adhuea' huayayo kenpa'ti o'e'uy. Kenda dapi' mo'nopoe. —Jesusa o'mana'uyate.

Moisesenba' huamanmadika'eri nama'da ogkika'. Jesusa o'bahuua'uyate.

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Aya'da aratbut Jesustaj on'pe'edepo,

⁴⁶ —Moisesba' huamanmadika'eriomey huata'da on'eretpakpo nama'da ogkika' daka' yan'nopoika'. Konigti huairi kirigayo' huabidokda e'otta' on'pakika'po, kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te “T'tiak, huairi.” Ena'te e'peeta' on'pakika'. Kenpa'ti judioen huaitake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'po. ⁴⁷ Kenpa'ti 'ayhuae huakupepi' jakpi' katepi' en'tae'te konig engana ogka'po on'bakkayika'po. Kenda ogkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'po aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o'ne men'tinopoe'po konigepo kirigayo' on'tiona'pakonhuahuika'po. Kenda ogkika' nok Diosa daka' o'nopo'epo huakka' castiga o'magka'apo. Huakka' pai'da on'nopo'epo. Konig kenomey nama'da ogkika' konigti kahue' yane'. —Jesusa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

21

'Ayhuua pai'da e'eada Diostaj botta' sigkupe aya'da o'yokuyate.

(Mr. 12.41-44)

¹ Diosen jakyo o'nepo, judio huairi huakka'da on'mat'oe'po Diosen jakyo huakupe cajayo on'kuda'po Jesusa o'tiahuay'uyate. ² Kenpa'ti pai'da 'ayhuua e'eada botta' sigkupe jeyda e'kudate Jesusa o'tiahuaypo,

³⁻⁴ —In 'ayhuua suigda e'to'uada konig huakka'da o'kuda'. Judio huairinayo huakka'da e'taetada konig suigda on'kuda'. 'Ayhuanayo sue'da e'taetada Diostaj daka' oknopoe'po aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesusa o'mana'uyate.

Diosen jak ekbirik huidtaj aya'da sorokte on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'e'apo. Jesusa oa'uyate.

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Ken Diosen jak 'uruda q'ē. Sue'da on'batia'pakpo. 'Uruda huid kenpa'ti Diostaj 'uruda katepi' katetehue' on'yokuyate. Kendakon on'nigbetuyate. Diosen jak 'uruda q'ē. Kenda on'tiahuaypo on'batia'pakuyate.

⁶ —Nogok in 'uruda jak bo'tiahuayika'nig ekbirik huid on'majenapo. Aya'da huid sorokte nog aratbuta on'baksaka'apo. Huid kupahuihue'da o'ēapo. Diosen jak ehue' o'ēapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen kene'huaya' huame'noe tiakhued eē'ted kenpa' aratbut ogkika'aponig Jesúsa o'manopoēa'uyate.

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ —¿Kenda oro'omeytaj ona'dene menoka' ya'ēapet? ¿Oro'omey a'nopoēya'po kate huakkuru tiahuaydik o'ēapet? Huamanmadika'eri. —Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

⁸ —Keyoj nama'da mona'apey. Opudomeytaj huakka'ada bohuatiakapone, “Diosa me'ta'mona'uyne', Cristo ijjeý.” Nama'da on'batia'pakapo. “Oy opudtaj ijhuatiakpo, do Cristo ijjeý.” Nama'da on'batia'pakapo. Kenomeytaj keyoj kenomeytaj manigpeehue' yane'.

⁹ Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhuahua', on'batia'pakdeapo mo'peēdeapet, me'pukehue' yane'. Ken huakkuruda gobierno sorotataj barakonhuahua'dik o'neapo. A'ti nogok Diosen kene'huaya' huame'noete do onte'ti ijtiaikapoy. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'po.

¹⁰ —Huadaribayoeri nog huadaribayoeri sorotataa yan'barakapet. Kenpa'ti huadaribayo gobierno sorotataj nog huadaribayo gobierno sorotataj diga'da yan'barakapet. ¹¹ Nogya' nogya' huadaribaya' diga'da ya'iyegapet. Nogya' nogya' aypo ehue'da ya'ēapet. Aypota' yan'mabueyonhua'apet. Kenpa'ti nogya' nogya' aratbut dakhue'da o'nepo huakka'da yan'mabueyapet. Kurudyo huiyoknanada on'tiahuaypo diga'da yan'mame'pukapet. Konig tiahuayhue'ya on'tiahuaypo yan'me'pukapet.

¹² Kenda kahued eē'ted opudomey huaknopoe'eritaj mo'baea'po mo'batohua'apone. Opudomey huaknopoe'eritaj bo'huadiayapone. Judío aratbuten huaitake' jakyo mo'batohua'apone. Opudomeya dakhuea'da bo'kame'ne, bo'huadiaypo nama'da bo'huaa'apone. Huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Kenpa'ti do'taj moknopoenok gobierno huairite mo'batohua'apone, opudomey huaknopoe'eri dakhuea' ogkame' a'huaaya'po huairite mo'batohua'apone. Gobierno huairite huakkurute mo'nigboa'apone. ¹³ Do Cristotaj huaknopoe'eri ijjeýo Cristoen ijjeý, Diosensi'po ijjeý. Dios aratbuttaj o'matinepahui'po o'manopo'yareadhuahuika'.

Batia'pakdik mo'ēapone. ¹⁴ Huairite huahuahued “Katia' kentaj yona'apet,” nopoe'hue' yane'. ¹⁵ Kenok huairitaj huana'dikte huadakdik kenpa'ti 'uru e'nopoe' do'hua on'nopoēa'apone. 'Urunanada mona'apet opudomeyen taka' oknopoe'hue' huae'eria onte'ti katia'pi' sigpi' opudtaj huaahue'dik ya'neapet. ¹⁶ Opudomeyen huaoapi' huayeapi' huama'buyapi' huidpoapi' kenpa'ti nog huabetapi' kenpa'ti huadi'da aratbutapi' dakhuea'da opudomeytaj mogka'apone. Castiga kagke'po gobierno huairitaj bo'yokapone. Opudomeytaj sue'tada bo'arakapone. ¹⁷ Do'taj o'noknopoenok do'hued huadik men'diktoika'nok konigepo aya'da aratbuta bo'huadiayapone. ¹⁸ Me'pukehue' yane'. Daka' Diosa mo'matopeika'apone. Opudomey kenpa'da bueyhue' mo'ēapone. Diosere mo'noeonhuahuika'apo. Aya' opudenso'taj Diosa daka' mo'matopeapone. Huakuhuij opuden nogtipi' ehue' ehue'dik o'ēapo. ¹⁹ Daka'da do'taj eknopoeonhuahuika'nayo batikhue'ada eknopoeonhuahuika'nayo Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

²⁰ Jerusalén jakkuru huanig taka' sorotataj e'ne'de'te opudomeya e'tiahuayde' Jerusalén huakka' jakyo ida on'barakapo kenpa'ti jak on'maenapo. Huakka' jak ehue'da o'ëapo, yan'nopo'eti'. ²¹ Kenoka' aya'da aratbut Judea huadaribayo o'nepo ote'yona ida kan'mamone'po, aya'da Jerusalényo hua'e'eri ida ka'norokone'po, kenpa'ti kenoka' ta'bayo o'nepo huakka' jakyo onte'ti kumejhue' ka'ne'. ²² Kenoka' Dios ke'nen Israel aratbuttaj castiga o'magka'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo. ²³ Kenoka' Diosa ke'poda castiga yamagka'apet. Ettone' bogdakhue' ya'neapet kenpa'ti nog ettone' yobed on'toëpo yan'minoga'deapet kenpihuay ke'ponada ya'ëapet. Pai'nanada on'nopo'ëapo. Huadarite in judío aratbuttaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo, pai'da on'nopo'ëapo. ²⁴ Sorotataa judíotaj yan'barakapet huakka' yan'mabueyapet nogomeytaj noybayo nog gobiernoenbayo nogyon nogyon yan'batohua'apet. Nog aratbut Jerusalényo ya'neonhuahuika'apet, nog aratbutda huairi Jerusalényo ya'neonhuahuika'apet. Kenoka' Diosa o'pakpo judío onte'ti Jerusalényo ya'nika'apet. Gobierno huairi hua'enda yan'toëapet. —Jesúsa o'mana'po.

Kurudya' ijhuarakapet. Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ —Diosa castiga o'magka'apo huanopoea' niokpo puug siokpo nogpa'da ya'neapetnok nogoknanada nogbaya' nogbaya' aratbuta en'tiahuayada kate Diosa yaka'apet yanokkahueapet. Kenpa'ti e'poga'utta'da yaa'apet kenpa'ti huiyokda e'poga' digada ya'bosakapetnok digada yan'mame'pukapet. ²⁶ Ken niokpo siokpoere konig huiyokda o'jyegaponok konigepo kate Dios yaka'apet aratbut on'nopoëpo huakka'nanada on'me'pukpo konig on'mabueynoatu'apo. ²⁷ Kenoka' do e'tiakte on'tiahuayapo. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne kurudya' e'sihui'ya' ijhuarakapoy. Teynanada kenpa'ti konig senogda jeynanada ijhuarakapoy. Ken konig do'taj bo'tiahuayapone. ²⁸ Kenoka' huaboa'da o'ëdeapo konig kurud e'jyegde'te kenoka' yan'durugpakpo kutayo yan'mabo'. Opudomeytaj Diosa o'manopo'yarea'deapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

²⁹ Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Higuera hueymey kenpa'ti nog hueymeytapi' yan'tiahuay'. ³⁰ Kenoka' huakutaj o'bakutapakde huabayokok a'ti o'ëapo, mo'nopoë. ³¹ Kenda huaboa'da o'nona'denig kenda huaboa'da bo'tiahuaydepo Dios Huairi a'ti o'tiakapo nopoe'dik mo'ëne. ³² Kenda huaboa'da ijja'nig opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda ogka'apo. Jak ehue' o'ëapo. Aya' aratbut oyda on'noepo bueyhued o'nepo on'tiahuayapo. Buttida ijjay. ³³ Kurud ehue' o'ëapo. Kenpa'ti huadari ehue' o'ëapo. Do'hued buttida huadiknayo batikhue'dik o'eonhuahuika'apo.

³⁴⁻³⁵ Keyoj ijjay. Daka' yan'nopoika'. Kenpa'da huadakda yag'kika', huadakda yan'nopoika'. Katepi' fiestapi' e'ka'ta' me'pukehue' yanika'. Huakka'da e'mamay'ta' eretpakhue' yanika'. Katetapi' huakka' mepu'kehue' yanika'. Ken konig nama'da e'kika'nayo kenoka' do'taj ekpoe' nighue' e'ne'te do huabokerek ijjepo kurudya' ida ijhuarakapoy. Castiga a'magkaya'po ijtiaikapoy. Konig trampa idada o'kotika' konig ekpoe' nighue' e'ne'te idada kurudya' ijhuarakapoy. Castiga e'magka' ijtiaikapoy. Aya'tada aratbut nogya' nogya' nog huadari nog huadari aya'tada castiga a'magkaya'po ijbahuatiikapoy. ³⁶ Konigepo do'taj e'tiaktaj ekpoe' men nige'ika'. Kenpa'ti kenoka' konig kenda huaboa'da ijja'nig konig sorotataj nogbayo sorotataj on'barakika'po kenpa'ti kenoka' opudomeytaj

diga' bo'huadiaypo ke'poda mogka'apone. Konigepo opudomeya daka' Diostaj yanoknopoika' Diostaj yan'tiona'pakika'. Do huabokerek ijje'po, do'hua e'tiakte daknopo'da e'dik yanika'. —Jesúsa o'manmadika'po o'mana'uyate.

³⁷ Ken huame'noete Diosen jakyo o'manmadika'ika'po Jesúsa o'manmadika'ika'uyate. Sikyo Jerusalénya' o'orokika'po ote' Olivoste o'hua'ika'po keyo jakyo o'tayika'uyate. ³⁸ Sikyoedda huakka'da aratbut Diosen jakyo o'nehua'po Jesústaj a'peeya'po on'kudika'uyate.

22

Jesústaj a'arakya'po monig yan'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ A'ti judioen fiesta o'eapo. Ken fiestate biahue' pan on'bape'ika'. E'bia'og' okbukhue' o'nepo pan biahue' o'ika'. Ken fiesta huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta on'dikkuyate. ² Kenoka' sacerdote Diosen jakyo huabaa'eri huairi, Moisésenba' huamanmadika'eriere sue'da keyoti o'nepo Jesústaj monig arakdik o'eapoy. Kenomey on'nopo'epo Jesústaj e'tohua'te huakka' aratbuta oro'taj en'tiahuay'nayo aratbuta bo'huadiayapey on'nopo'epo on'makme'pukuy.

³ Judas Iscariote Jesúsen doce huamata'mona'eri nogtida o'uyate. Judastaj toto' huairia o'nopo'toedenok, ⁴ Sacerdote huairitaj kenpa'ti Diosen jak huato'e'eri huairitaj o'bahuahua'po monig Jesústaj ijbayokapo o'batia'pakuyate. ⁵ Ken sacerdote huairi Diosen jak huato'e'eriere Judastaj on'pe'edepo durugda o'nepo, "Huakka'da huakupe bo'yokapone." Judastaj on'nona'uyate. ⁶ "Huakka' huakupe on'yokaponok Jesúste on'tohua'apone." Judasa o'mana'uyate. "Kente huakka' aratbut ehue' e'ne'yo menpeeta' sacerdotetaj ijbatohua'a." Huaboa'da Judasa o'nopo'euy.

Doce huanigpeika'eriere Jesús Huairiere on'bape'uyate.
(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ken huame'noe pan e'bia'og'a okbukhue'ada on'bape'ika'nig fiesta o'ede. Kenoka' ovejasi'po on'darakika'. ⁸ Pedrotaj Juaneretaj o'mata'mona'uyate Jesúsa.

—Yanhuati'. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo yan'manhuada'. —Jesúsa o'mana'nok,

⁹ —¿Meya' fiesta aypo o'manhuada'apo? —Jesústaj o'nona'uy.

¹⁰ —Jerusalényo yanhua'. Huakka' jakyo yan'kudondepo, huabokerek hue'ey huaegpu'te hueda' e'tohua'te bo'huahuayapone. Kentaj yan'tahuati'. Ken jakyo o'kudapo. Ken jak kurute yan'huahuati'.

¹¹ "¿Do huanigpeika'eriere o'nen jakyo meya' o'bape'apo?" oro'en huamanmadika'eria mena'ne. Ken konig jak huata'e'eritaj ya'nonati'. ¹² Ken jak huata'e'eri opudomeytaj o'pe'edepo jak kutayo huaboro' kiregyo o'batohua'nok kutopa huabidda huahuadere mon'tiahuayatu. Keya' aypo yan'manhuada'. —Jesúsa Pedrotaj Juaneretaj o'mana'uyate.

¹³ Ken Juan Pedroere o'nokhua'po, huakka' jak Jerusalényo on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nyig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuada'uyate.

¹⁴ Kenoka' aypo e'mahueyde'te kutopate Jesús Jesúsen huamata'moneriere on'huaddepo,

15 —Do bueyhued ijjeppo in judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' ka'ne'po fiesta opudomeyere e'tobape'ta' huakka' ijipaki. 16 Onte'ti in fiesta aypo bapehue' ijjeonhuahuika'apopo. Nogok aya'da Diosen Huairitaj en nigpeede'te kenpa'ti do Diosen Huasi'po e'nigbuey'uyde'te do'taj okkahuehue'ada aypo mo'bape'ika'apone. Kenoka' nogoknanda onte'ti in okkahuehue'ada aypo ijbape'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

17 Ken huaba'te huamai'pu' o'to'epo, Diostaj dakiti ona'depo,

—Aya'ada yan'mai'e'. 18 Konigepo uva huada hug'ey mayhue' ijjeonhuahuika'apoy. Nogokda Dios Huairitaj aya'ada en'nigpeede'te onte'ti ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uy.

19 Kenpa' oa'depo pan o'badapdo Diostaj dakiti oa'depo o'po'sakea'po doce huanigpeika'eritaj o'bayoke'po,

—In pan do'hued huaso'nigti o'e. Aya'tada kamannigbueye'po Diosa me'ta'mona'uyne. In pan yan'bape'. Do e'buey okkahuehue' huai'ka' yan'bape'. —O'mana'uyate.

20 Ken on'bape'depo onte'ti huamai'pu' o'bayokpo,

—In vino konig Diosen huaboa' huamanopo'yarea' e'mana' huadik o'e. Buttida o'e a'manopoe'aya'po do'taj bo'arakapone. Do'hued mimi o'mimihua'apo.

21 Oynayo ken huabokerek oro'ere o'bape'nig'a konig huadi'da o'bapenig'a do'taj taka'taj be'yokapone. 22 Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ijbueyapoy. Konig Diosa o'pakpo a'nennanada o'nopouyatenok, ijbueyapoy. Ke'na taka'taj be'yokapone. Kentaj Diosa diga' castiga ogka'apo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

23 Ken, huaboa'da on'batia'pakepo Jesúsen huata'mona'eriomey huayahuaya on'batia'pakepo, ¿be'auru Jesústaj taka'taj ya'bayokapo? on'batia'pake'uyate.

¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o'eapet? Huayahuaya on'batia'pakuyate.

24 Kenoka' on'batia'pakpo. ¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o'eapet? Huayahuaya huamata'mona'eriomeya on'batia'pakuyate.

25 —Nog aratbuten gobierno huairi teyda on'mana'ika' kenpa'ti on'mata'monea'ika'. “Huadakda ogkika’.” Nog aratbua kenomeyen huairitaj huaa'dik o'nika'. 26 Opudomeynayo konig nog aratbut gobierno huairi ehue'dik yane'. Opudomeya hueretda huairi ee'ta' e'paknayo teyda e'mata'mona'ika'ta' pakhue' yaneti' konig huasuedonig yaneti'.

Kenpa'ti opudomey huairi ee'ta' e'paknayo konig huanaba' yanikati'. 27 Ke'na kutopate o'bape'. Ke'na huairi o'e. Ke'na aypo o'nigtotiakika'nig ke'nataj huanaba' o'e. Donayo opudomeyere konig opudomeyen huabatihuapokika'eri ijjey. Ken konig Diosa o'pak.

28 Kenoka' judío huairi do'taj engaña egka'ta' on'eretpakpo nama'da ena'ta' mentipakikame'ne kenoka' do'ere mo'ikame'ne. 29 Konig do'hued Apag Diosa hueretda huairitone' me'ea'uyne. Konig aya'tada mana'dik ijjeppo kenpa'ti mata'mona'dik kae'po huairi me'ea'uyne. Konigti huairi opudomeytakon o'nea'ne. 30 Nogok do gobierno huairitone' ee'te doeretaj mo'tobape'apone. Kenpa'ti doere mo'mayapone. Dios Huairien huahuad huahuadte bo'huadapone. Aya'da Israel aratbuttaj, doce tribus aratbuttaj konig huamanoeya'eri huairionigti mo'eapone. Kenda katepi' Israel aratbut ogkika'uyate, kenda mo'peedeapone. Dakhuea' ogka'nigtaj mo'nopo'enok

Diosa castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huamata'mona'eriomeytaj o'mana'uyate.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjeý." Simón Pedroa ia'apone. *Jesúsa ona'uyate.*
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ —Yapee' Simón, yapee' Simón. "Beyok Jesúsen huanigpeika'eri konig trigotaj ektipoapa' o'nen huata'mona'eritaj e'magka'ta' ijpaki. Jesúsen huata'mona'eritaj menpa'ti daka' yanoknopoenhuahuiketapo batikhue'ada e'noknopoenhuahuikate nama'da e'magka'ta' ijabatipaki, Dios." Toto' huairia ona'uyatenig'a. ³² Donayo ontaj Simón o'tiona'pakne. "Simón Diostaj do'takon daka' kaknopoike' batikhue'ada kaknopoike' kenpa'ti ona'ti do'taj e'nopo'korea'de'te huama'buy huaknopoe'eritaj teyda eknopoe' kabatihuapokike'." Kenda o'tiona'pakne. —Jesúsa Simón Pedrotaj ona'uyate.

³³ —On huabakuda' jakyo egkuda'nayo kuddiktion ijjeý. Onere a'bueyya'po hua'diktion ijjeý, ijnopoeý, Huairi. —Simón Pedroa Jesústaj ona'uyate.

³⁴ —Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued "Jesústaj jokiahue'ya ijjeý," bapa'a' ia'apo, Pedro. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

A'ti Jesús pai'da o'nopo'eapo.

³⁵ —A'nenda opudomeytaj do'hua on'mata'mona'uyne. Kutamabayo', huakupebayo' nog hua'iotbayo' on'mata'mona'uyne. Enhua'de'te konig aya'da e'tamae'onig mo'eme'ne. —Jesúsa o'mana'nok,
—Ee', katapi' aya'da o'paknig o'matqe'uy. —O'nona'uyate.

³⁶ —Oynayo huakupe e'tae'nayo yan'tohua'. Kutama e'tae'nayo yan'tohua'. Sorotataen siro toehue' ee'nayo huak yan'bahuaya'po siro yadeti'. ³⁷ Konigepo "Ke'na dakhuea' huaka'eri o'e. On'batia'pakapo." Apagba'a oa'. Kenda Apagba'a oa'nig do'taj a'ti men'huaa'deapone ijjay. Aya'da Apagba'te me'nigbatia'pakuyatenig do'taj a'ti me'nogka'apone. Pai'da ijnopoe'apoy. A'ti ehue'da ijje'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁸ —In botta' sorotataen siro o'e, Huairi. —O'nona'denok.
—Kenyo'da kae'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Getsemani ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Ken Jesús huakka' jakya' Jerusalénya' o'orokonpo ote' Olivosyo o'hua'ika'po ote' Olivosyon o'hua'beduyate. Kenere huanigpeika'eriomeyere on'hua'uyate. ⁴⁰ Keyo o'tiona'pakikangiyog jokyedepo,

—Dakhuea' kahue' huaje'te yan'tiona'pak. Konig Diosa bo'tihuapoke'po dakhuea' kahue' huaje'te yan'tiona'pak. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴¹ Ken Jesús meyhue'da o'bakuato'po a'tiona'pakya'po huikudate ohuadpo.

⁴² —"Pai'da yanopo'epo bueyhue'dik yae'ti sion." On e'paknayo mena', Dios. Do konig ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tionapakuyate.

⁴³ Ken kurudya' Diosen huata'moneri o'huarakondepo Jesústaj atey-pakaya'po o'huarakonde'uyate. ⁴⁴ Konigepo cruzte ijbueyapoy diga'da o'nopoepo nogiti huakka'a'da o'tiona'pakpo diga'da o'ukpakpo konig mimi e'ukpakhue' huakka' barakte o'surukuyate.

⁴⁵ Ken o'tiona'pakonhua'depo o'bopo huanigpeika'eriomeytaj o'bahuahua'po e'tayte o'bahuahuay'uyate. Sue'nanada o'nepo on'batay'uyate.

46 —¿Mena'po bo'tai'? Yan'mabo'. Yan'tiona'pak. Onte'ti dakhuea' kahue' huae'te yan'tiona'pak. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj huakka'ada a'tohuaya'po on'huatiakuyate.

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Jesús huanigpeika'eritaj e'manbatia'pakonhua'te huakka'ada on'huatiakde'uyate. Huakkuru Judasa o'huatiakpo. Ke'na Jesúsen doce huanigpeika'eri nogtia' o'uy. Judas huakka' aratbut o'batotiakdepo Jesústaj a'buyukya'po o'huahua'uyate.

48 —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj inomey do'hued taka'taj a'yokya'po do'taj o'buyukne. —Judastaj Jesúsa ona'uyate.

49 Huakka' aratbut on'huatiakdepo Jesústaj on'tohua'apo. Jesúsen huanigpeika'eria on'batiahuayondepo,

—¿Sorotataen siro menpa' o'magka'apo, Huairi? —Huanigpeika'eriomeya o'nona'uyate.

50 Nogtida huanigpeika'eria sacerdoten huanaba'taj huada'kopen huapesod okteg'uyate.

51 —Keje' kennigda yamagka'. —Jesúsa o'mana'po,

Ken huanaba'en huapesod Jesúsa o'tibata'tepo o'yarea'uyate.

52-53 —Konig huabereeritaj egkapa' siroa hueypaerea on'huatotiakbedne. Ka'tia'po kenpa' o'nogka'. Diosen jakyo opudomeyere nog huame'noe nog huame'noe nogok nogok ijika'niga do'taj sigpi' opuda tohuahue'da o'nikame'ne. Oynayo sikyoda toto'a mo'toenok o'nogka'bedne. —Sacerdote huairitaj Diosen jak huairitaj huatone' huairitaj Jesúsa o'mana'uyate. Kenomey Jesústaj a'tohuaya'po on'huatiakbeduyate.

Jesústaj jokiahue'ya ijjej. Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Ken Jesústaj on'toepo on'tohua'beduyate. Sacerdote huairitone'en jakyo on'tohua'beduyate. Pedroa ta'pote hueytemon o'tahua'po. 55 Sacerdote huairitone'en jakyo o'nokye'depo jakkurunopote ta'ak on'bakpaka'po ta'akope huabirika' on'tibahuadpo Pedro keyoti kenomeyere o'huaduyate.

56 Pedro ta'akopete e'huadte huanaba' ettone' o'boato'po Pedrotaj o'tiahuaypo daka'da o'tiahuaydepo,

—In huabokerekkon Jesúsere o'ika'uyate. —Huanaba' ettone'a o'mana'uyate.

57 —Ehue', ettone'. Jesústaj jokiahue'ya ijjej, —Pedroa ona'uyate.

58 A'timon nogakon Pedrotaj o'tiahuaydepo,

—O'nakon Jesúsen huanigpeika'eri i'ene. —Ona'uyate.

—Ehue', huabokerek, Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjej. —Pedroa ona'uyate.

59 A'ti noghoratida nogakon o'mana',

—In huabokerek Jesúsere o'ika'uyate, buttida ijjay. Konigepo Galilea huadaribayo huae'eri o'e. —O'mana'uyate.

60 —Ehue', ka'tia' ia' nopoehue' ijjej, huabokerek. —Pedroa ona'uyate.

Kenoka' kenpa' Pedroa ea'te huatahuua o'sipogde'uyate. 61 Jesúsa Pedrotaj o'huakorudpo o'tiahuaynok, kenda Jesús Huairia ona' Pedro okkahuehue' o'epo huaboa'da o'nopoē. “Oyedda in siky huatahuaj sipoghued ‘Jesústaj jokiahue'ya ijjej, bapa'a' ia'apo, Pedro.” Huairia mename'nig Pedro okkahuehue'da huaboa'da onte'ti o'nopon'uyate. 62 Jak kuruyo o'makorokdepo pai'nada o'huikuyate.

Jesústaj on'tierikpo on'tidi'ke'uyate.

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Huabokereka Jesústaj on'toepo on'tierikonhua'po on'bitbitonhua'po
⁶⁴ huakpotaj tela o'nokpotidoka'po huakokta' on'pebasbasdepo, “Diosa
mennopoe, ¿Be'a ontaj bo'kokbasbas? oro'taj mona'.” Jesústaj o'nona'uyate.

⁶⁵ Ken nogda nogda dakhuea'da Jesústaj on'tidi'keunhua'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Emede'te judío aratbut huatone' huairi ogkupopakpo, sacerdote
huairiere ogkupopakpo kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere
ogkupopakpo, Jesústaj on'manigtotiakdepo,

⁶⁷ —¿Menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosa meta'mona'uy? Oro'omeytaj kenda
mona'. —Judío huairiomey ogkupopakpo Jesústaj o'nona'uyate.

—Ee', do'hua e'mana'nayo, Cristo ijjeý do'hua e'mana'nayo oknopohue'
mo'epone. Da oa' mo'nopoeapone. ⁶⁸ “Do Cristo ijjeý. Diosa
me'ta mona'uyne. ¿Kenda menpa' mo'nopoe?” Opudomeytaj e'mana'nayo
do'taj onte'ti a'tokhue' o'neapone. Kenpa'ti “Yahua'.” Onahue'dik o'neapone.

⁶⁹ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta mona'uyne. A'ti Diosere ijhuadapoy.
Dios teyda o'epo aya'da ka'dik o'énok Dioste huada'kopen konig Dios teyda
ijjeapoy. Aya'da ka'dik ijjeapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁷⁰ —¿Menpa' o'na Diosen Huasi'poda i'e? —Aya'ada Jesústaj o'nona'uyate.

—Ee', Diosen Huasi'po ijjeý konig opudada o'nona'ne, Diosen Huasi'po
ijjeý. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁷¹ —“Diosen Huasi'po ijjeý.” Jesúsa oa'nok oroadá o'peene. Dakhuea'da
oa'po o'ka', o'nopoene. Konigepo castiga ogka'dik o'epone. “Jesús dakhuea'
oa'uy.” “Dakhuea' o'ka'uy.” Noga en'dapi' peehue'dik o'epone. —Huatone'
huairiomeya oda'uyate.

23

Pilato Romano gobierno huairitaj e'koka' Jesúsa o'nigbo'uyate.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Kenoka' aya'ada judío huairi egkupopakte on'maboddepo Jesústaj Pi-
lato Romano gobierno huairite on'tohua'uyate. Judío huairinayo Jesústaj
arakhue'dik o'nenok Romano huairiayo'da yan'arak a'dik o'nenok. ² Ayo
Jesústaj Pilatotaj huaboa'da nama'da on'huaa'po,

—Oro'omeyen judío aratbuttaj in huabokerek nama'da
o'manmadikika'uy. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da
o'manmadikika' oro'a o'pee'uy. Kenpa'ti Romano gobierno huairitaj
huakupe bayokhue'dik yanika'. Nama'da o'manmadika'. Kenpa'ti “Cristo
ijjeý,” oa'. Cristo konig gobierno huairi huadik o'e. —Jesústaj Pilatotaj
nama'da on'huaa'uyate.

³ —¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa Jesústaj
ona'uyate.

—Ee', konig o'na ia'nig ijjeý. —Jesúsa ona'uyate.

⁴ —In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'. Castiga ogkahue'dik ijjeý. —
Pilatoa sacerdote huairitaj huakka' aratbutomeytaj o'mana'uyate.

⁵ —Romano gobierno huairi dakhuea'da o'ne. Yan'maen. Ken
konig Jesúsa nama'da o'manmadikika'. Judío aratbut aya'tada
nama'da o'manmadikika'po adyonda Galileayo huakkuruda nama'da
o'manmadikika'po nogyo nogyo konigti o'kika'po ta'pota' iyokon konigti

o'kika'po nama'da o'manmadikika'. —Kenpa' judío huairia ighua'da on'tihuaa'po Jesústaj, Pilatotaj nama'da on'tihuaa'uyate.

Herodes nog Romano gobierno huairi o'epo Galilea huadaribayo huairi o'enok Herodeste Jesústaj Pilatoa o'ta'mona'uyate.

⁶ Jesús Galileayo o'manmadika'uyate. Pilatoa o'peedepo “¿Galilea huae'eri menpa' Jesús ya'e'?” O'mana'uyate. ⁷ “E'e', Galilea huadaribayo huae'eri Jesús o'e.” Pilatotaj o'nona'de'uyate. Kenda Pilato o'peedepo Jesústaj Herodeste o'ta'mona'po, Herodes Galilea gobernador o'enok kenpa'ti kenoka' Herodes Jerusalényo o'uyate. ⁸ Herodes nogok Jesústaj o'tipeonhuahua'po konigepo Jesústaj e'tiahuayta' o'pakpo Jesús katépi' 'urua'da e'ka' konig e'bayarea'te e'tiahuayta' o'pakpo konigepo Jesústaj e'tiake o'tiahuaydepo Herodes huakka' o'duruggakuyate. ⁹ Nogiti nogiti ena'tada Jesús nayo a'tokhue' o'uyate. ¹⁰ Keyo sacerdote huairi kenpa'ti Moisés enba' huamanmadika'eri o'nepo Jesústaj ighua'da on'huaa'nok ¹¹ Herodes sorotataere Jesústaj a'tierikya'po 'uruda huaok on'ota'po konig gobiernoen huairien yudtaj on'ota'depo onte'ti Pilatote o'ta'mona'uyate. ¹² Kenme'noete Pilato Herodesere huaboa'da huayahuaya di'da on'mae'uyate. A'nenda huayahuaya on'bahuadiay'ika'uyate. Huaboa'da di'da on'mae'uy.

“Jesústaj arakdik mo'ene.” Pilatoa o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³ Sacerdote huairitaj aratbuten huairitaj kenpa'ti nog aratbuteretaj “Yan'batiak, do'taj menhuatiak.” Pilatoa o'mana'po egkupopakde'te,

¹⁴ —In huabokerektaj opudomeya on'ngtotiakne. “In huabokerek nama'da o'manmadikika'. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika'.” Opudomeya o'nona'nig'a opudomey on'tiahuaypo Jesústaj ijbatiap'akdepo Jesús a nogda nogda dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig'a kenda nama'da bo'huaa'nig'a Jesús nayo sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'te. Ijnopoey. ¹⁵ Herodes kenpa'ti Jesústaj o'peedepo dakhuea' kahue' o'ika'te. Herodesakon o'nopopo oro'omeytaj onte'ti bo'tokumejne. Yan'pee'. Jesús a sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok Jesústaj yadarak. Ahue'dik ijjeey. ¹⁶ Castiga yogka'depo yahuati' yona'apoy. —Pilatoa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁷ Fiestate nogtida huabakudaj jakyo huae'eritaj jakya' o'orokika' konigepo Pilato nogtatida oroka'dik o'uyate. ¹⁸ Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoypo,

—Jesústaj yadarak. Barrabás nayo yaoroka'. —Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoy'uyate.

¹⁹ Jerusalényo Barrabás huakka'da aratbut o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'batoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti nogtatida o'arakuyate. Konigepo huabakudaj jakyo o'enok. ²⁰ Jesústaj Pilatoa e'oroka'ta' o'pakpo, “Jesústaj e'oroka'ta' ijpaki.” O'mana'nig'a.

²¹ —Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada judío aratbut e'kupopakya' 'utta'da o'nokoypo. Onte'ti onte'ti o'nokoy'uyate.

²² —I'na sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok keje' arakhue'dik ijjeey. Konigepo Jesústaj castiga yogka'depo Jesústaj ijorokapoy. —Bapa'a' Pilatoa o'mana'nig'a.

²³ —Hueypa cruzte Jesústaj yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada aratbuta ogkupopakpo sacerdote huairierea diga'da o'nokoypo, nogok Pilato ta'pota'taj e'nokoyte o'manigpee'uyate. ²⁴ “Kenda on'paknok

ijka'apoy." Pilatoa o'noꝓoꝓetupo, o'mana'uyate. ²⁵ Pilato huakka' aratbuttaj o'manigꝓeꝓo, Barrabástaj o'ꝓoꝓoka'uyate. A'nenda Barrabás huakka' aratbuttaj o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'bahuatoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti Barrabása o'arakuyate. "Barrabástaj yaꝓoꝓoka'." Huakka'ada o'nokoynok o'ꝓoꝓoka'uyate. Ken judío aratbuta Jesústaj e'arakta' oneretpaknok, Jesústaj Pilato Romano sorotataj ka'darakepo o'hayokuyate.

Hueypa cruzte Jesústaj on'arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶ Ken sorotataj Jesústaj on'tohua'depo Simóntaj on'dejdepo, Simón Cirene huakka' jak huag'eri o'ꝓo'ta'baya' e'tiakde'te Simóntaj on'toꝓo hueypa cruz katohue'po sorotataa o'nona'nok Jesúsen ta'pota' Simóna cruz o'tohua'uyate.

²⁷ Huakka'nanada aratbut on'batahua'po kenpa'ti huakka'da ettone' on'batahua'po Jesústaj on'tinepahui'po diga'da on'bahuikonhua'po 'utta'da on'bahuikonhua'uyate. ²⁸ Jesúsda ettone'taj o'batiahuayo,

—Dota' huikhue' yane', Jerusalén ettone', huata'da yan'tohuik, opudomeyensi'pota' yan'tohuik. ²⁹ Konigepo opudta'taj nogok ke'poda dakhuea'nada o'ꝓo. Aratbuta pai'nanada on'noꝓo'ꝓo. "Ettone' si'ꝓopakhue'dik o'neꝓo durugda o'neapo, ettone' bogdakhue' ehue'dik o'neꝓo durugda o'neapo, ettone' huasi'ꝓotaj huau'te minonhue' o'neꝓo durugda o'neapo." Nogok ke'ponada ee'te kenda on'batia'pakapo. ³⁰ Kenoka' nogokda aratbut diga'da pai'nada on'noꝓo'ꝓo'ꝓo e'bueyta' on'pakapo. "Oro'omeytaj monbet," huakupataj o'nona'apo. "Pendaka bo'tiyurak," o'nona'apo. ³¹ Donayo konig o'hueyburanig ijjeꝓo huadakda ee'tada do'taj dakhuea'da me'nogka'ne. Opudomeynayo dakhuea'da mo'ꝓo konig o'huey e'ay'nyo opudomeytaj nogiti ke'poda dakhuea'nada on'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

³² Kenpa'ti nog botta'taj dakhuea' huakka'eritaj on'batohua'po Jesústaere a'arakya'po on'batohua'uyate. ³³ Ote'te o'nokyedepo Jesústaj hueypa cruzte on'beta'uyate. Kenpa'ti botta' dakhuea' huakka'eriere hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesúsen huada'kopen nogtaj on'beta'po nogtaj Jesúsen oꝓe'topen on'beta'uyate. Ote' huadik o'e' La Calavera. ³⁴ Jesústaj en'beta'dete, —Dakhuea' e'ka' yabakkahuea', Pag. Kenda menogka'ne noꝓoꝓhue' o'neꝓo. —Jesúsa ona'uyate.

Ken sorotataj Jesúsen yudtaj be'ati ya'deyapet a'noꝓoꝓe'ya'po huid okmo o'nene'uyate. ³⁵ Huakka'da aratbut o'neꝓo Jesústaj on'tiahuaya'po judío huairiomeyákon Jesústaj on'tierikpo,

—Jesús nogomeytaj o'batihuapokikame'te. Ken Diosen Cristo ee'nayo Diosa ektie'ea' ee'nayo huata' katihuapoke'. —Judío huairiomeya' Jesústaj dakhuea'da on'tierikpo on'batia'pakuyate.

³⁶ Sorotataa kenpa'ti Jesústaj on'tierikpo, Jesústaj on'huahua'po, vino pai' kamaye'po on'yokuyate.

³⁷ —On judíoen gobierno Huairi ee'nayo huata' yatihuapokpo hueypa cruzya' yahuarak. —Sorotataa Jesústaj on'tierikpo o'nona'uyate.

³⁸ Jesúsen huaku kutapen huansi'pote bapa'en hua'ate on'madoya'uyate, griego hua'a, latin hua'a, hebreo hua'a on'madoya'po "In judío aratbuten gobierno Huairi o'e'." On'madoya'uyate.

³⁹ Botta' dakhuea' huaka'eri cruzte on'betonhua'po Jesústaj nogtiada o'tierikpo,

—O'na Cristo ee'nayo Diosa e'ta'mona'uynayo huata'da cruzya' yahuarak kenpa'ti oro'omeytaj bo'tihuapokpo bohuaraka'. —Nogtiada dakhuea' huaka'eria Jesústaj nama'da ona'uyate.

⁴⁰ —Dakhuea' ia'. Menpa' Diostaj okme'pakhue'ada ia'ne. Jesús pai'da o'nopo'e konigti pai'da i'nopo'ene castiga ontaj mogka'ne. ⁴¹ Oro'omeynayo dakhuea'da o'kika'nok oro'omeytanayo castiga mogka'ne. Inbokereknayo sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. —Noga dakhuea' huaka'eria huakkuru huaa'eritaj ona'uyate.

⁴² —Nogok Dios Huairi on i'edepo do'taj okkahuehue' yaepo do'taj metinepahuiti', Jesúsaj huatodiayeria ona'uyate.

⁴³ —Oy doere paraísoyo i'ea'pone. Paraísoyo durugda i'eonhuahuika'apone. Buttida ijjay. —Huatodiayeritaj Jesúsaja ona'uyate.

Jesús o'bueyonde'uyate.

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Niokpo tokhuada' ekpohuadte huadari huabada o'ta'sikon'uyate. Sikkiregda o'uyate. Huaduknopoyo e'huadte onte'ti niokpo o'tieyhuaduyate. ⁴⁵ Niokpo jey ee' e'batikonte sikkiregda ee'te Diosen jakyo huahuakda cuperina eretnopoyo e'roya'da huanopota'da o'huison'uyate. Kenoka',

⁴⁶ —Ontaj Apag Dios do'hued nokireg o'yokne, Pag. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.

Kenpa' oa'depo o'bueyon'uyate.

⁴⁷ Capitán sorotataj Romano o'epo sorotataj huairi o'epo kenoka' kenda aya'da o'tiahuaydepo, "Apag Dios 'uruda o'e. Huadaknana o'e," o'batia'pakpo,

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'te, buttida ijjay. —Capitán sorotataa oa'uyate.

⁴⁸ Aya'da aratbut kente o'nepo on'tiahuaydepo o'nokbahua'po suhue'nanada o'nepo o'nokbahua'uyate. ⁴⁹ Nogomeynayo Jesústaj huakie'eri o'nepo huahue' o'ne'uyate. Ettone'ere o'nepo ettone' Galileaya' Jesústaj huatahua'eri o'nepo huahuedda o'nepo sue'da bidte on'kupobopo Jesústaj e'darakte on'batiahuaya'uyate.

Jesúsueytaj on'kubarakka'uyate.

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Ken huabokerek o'epo ke'nen huadik o'e José. José huadakda o'epo Diosenba' daka' o'nigpeika'uyate. Judea huadaribayo huae'eri o'epo huakka' jak Arimateayo o'si'poepo o'kerekuayate. Ke'na judío huairiere on'kupopakika'uyate. ⁵¹ José Dios Huairitaj e'mabo' o'nigikuyate. Kenda judío huairiomey Jesústaj o'nogka'denig kenda pakhue' o'uyate. ⁵² Ken José Pilatotaj o'huahua'po, "Jesúsuey beyok." Ona'uyate. ⁵³ "Ee', yatohuati'," Pilatoa e'nadete Jesúsueytaj o'huaraka'depo o'bueytoepo Jesúsueytaj o'tihuyigpo 'uruada telaa konig sávana o'tihuyigdepo sipana' huidkogyo huabokogyoda o'bueyhueda'uyate. Ken kubarak huabokogda o'epo keyo nogtaj kubarakkahuedda o'e'uyate. ⁵⁴ Ken huame'noe konig e'manhuada' huame'noe o'q'enk a'ti huaboa'da okmapie'ahuaddik huame'noe o'ea'po.

⁵⁵ Kenomey ettone' huaboa'da Jesúsere Galileaya' on'tiakme'te kente Jesúsueyte on'huahua'po kubaraktaj on'tiahuaypo kenpa'ti konig ke'nenbuey e'huedte on'tiahuayon'uyate. ⁵⁶ Ettone' jakyo ogkumejdepo 'uru'huje'da hue'ey e'ka'deada okmapie'ahuaddik huame'noete kahue' o'nuyate. Konig Moisés e'mana' oa'uyatenok kenomey on'nigpee'uyate.

24

Jesús huakudaka'da e'bueyada o'noyhuadon'uyate.
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te sikyoednada kubarakyo ettone' on'hua'po 'uru'hujeđa hue'ey adikken e'ka'de' on'tenok on'tohua'po, nog ettone'ere on'huahua'uyate. ² Ettone' kubarakyo o'nokyeđepo huaboro' huid huanokbet kubaraktaj o'nonokbetame'te onokbethue'kon on'huahuay'uyate. ³ On'kudondenig'a Huairi Jesús bueytaj huahuayhue' o'nuyate. ⁴ Kenpihuay, Jesús buey hueshue' o'e menpapi' ya'eate en'nope'e'te. Ida botta' huabokerek on'tibopo meyhue'đa on'tibopo yudtaj senogđa e'ot o'nuyate. ⁵ Huabokerek taj on'batiahuaydepo dig'a da on'me'pukpo sorokyon on'kuboyon'uyate.

—Kubarakyo kente aratbutbueyyo'đa o'nika'nig'a katia'po huabokerek taj o'noedenig'a bo'uk. ⁶⁻⁷ Jesús iyoda ehue' o'e. Diosa o'noyhuadande. Jesús Galileayo o'epo “Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj dakhuea' huaka'eritaj beyokapone. Dakhuea' huaka'eriomey men'tohua'apone. Hueypa cruzte do'taj men'arakapone. Bapaa' huame'noe kubarakyo ijjeđepo a'ti ijnoyhuadapoy.” Jesús a mona'uyne, okkahuehue' mo'et. —Botta'a Diosen huata'moneria ettone'taj on'mana'uyate.

⁸ Ken, kenda Jesús a o'mana'uyate ettone' huaboa'đa onte'ti on'nope'e'uyate. ⁹ Ken kubarakya' on'kumejđepo aya'đa on'tiahuaydepo on'peeđenig on'manbatia'pakuyate. Once huamata'mona'eritaj kenpa'ti aya'tada nogomeytaj aya'đa on'manbatia'pakuyate. ¹⁰ María Magdalena, Juana, María Jacoboen huaye, nog ettone'ere once huamata'mona'eritaj aya'đa e'manbatia'pakato'tada ¹¹ nama'đa mona'ne once huata'mona'eria on'nope'epo butti o'da' maknopohue' o'ne'uyate.

¹² Pedronayo o'orokondepo o'ketonhua'po kubarakyo o'ketonhua'po okyedeđepo kubarakyo o'tiahuayato'po 'uru tela konig sávana adkorepen e'hued o'tiahuayondepo onte'ti jakyo o'hua'po, “Kenpihuay, kate yaka' Diosa,” o'nonponpo o'hua'uyate.

Emaús huakka' jakyo dagte on'hua'uyate.
(Mr. 16.12-13)

¹³ Kenme'noete botta' Jesús en huanigpeika'eri Emaús huakka' jakyo on'hua'po, Jerusalénya' Emaús sue'đa bidte o'e. Once kilómetros o'uy. ¹⁴ Huahua'a' on'batia'pakonhua'po aya'đa huaboa'đa on'tiahuayme'nig aya'đa on'peeme'nig aya'đa Jesústaj o'nogkame'nig aya'đa on'batia'pakonhua'po, ¹⁵ e'batia'pakde'te Jesús a o'bata'dea'po kenoka' kenomeyere on'hua'epo. ¹⁶ Jesústaj on'tiahuaynig'a ken Jesús o'e nopohue' o'ne'uy. Kenpa' Diosa o'paknok okiehue'dik o'ne'uyate. ¹⁷ Botta' huanigpeika'eritaj

—¿Huahua'a' kate'taj mo'batia'pakonyak? ¿Mena'po sue' mo'e? —Jesús a o'mana'nok,

¹⁸ —Kenda huaboa'đa Jesústaj o'nogkame' Jerusalényo huaboa'đa o'nogkame' aya'ada aratbut on'nope'e. O'na Jerusalényo i'ika'nig'a menpa'onyo'đa nopohue' i'e. —Nogtiada Jesústaj ona'uyate. Ke'nen huadik Cleofas o'uy.

¹⁹ —¿Kate yagkame'? —Jesús a o'mana'uyate.

—Kenda Jesús Nazareteritaj o'nogkame'. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'epo huakka'tada o'bayarea'uy kenpa'ti ighua'đa oa'ika'uy. Kenda Diosa daka'đa o'nope'e. Konigti aya' aratbutere Jesús a huadakđa

o'kika' on'nopo^{enig}'a ²⁰ oro'omeyen sacerdote huairia kenpa'ti judío huairia Romano gobierno huairitaj on'yokme'. Hueypa cruzte kan'arake'po on'yokme'. ²¹ Jesúsna Romano gobierno huairitaj ya'maenapetpi'. Romano sorotataj ya'maenapetpi'. Oro'omeyen Israel aratbuttaj o'batihuapokapo oro'omeya' o'nopo^{enig}'a. Jesús o'bueyme'nig bapa' huame'noe o'tipokde. ²² Kenpa'ti oro'omeyere sue'da ettone' oro'taj on'mame'puke'po konigepo sikyoedda kubarakyo on'hua'. ²³ Jesús^{enbuey} huahuayhue' o'nepo on'kumejdepo "Diosen huata'moneritaj o'tiahuay. Jesús o'noe, mona'ne." Ettone'a on'batia'pak. ²⁴ A'timon nogomey oro'omeyere o'nika'po on'hua', kubarakyo on'hua'. Konigti ettone'a on'batia'pak on'huahuaynig'a Jesús^{taj} tiahuahue' o'neate. —Jesústaj o'nona'uyate.

²⁵ —Nopo^{en}kahue'da mo'e. Ijhue'ta'da moknop^o. Aya'da Diosen huamanbatia'pakeria e'mana'uytada ijhue'ta'da moknop^o. ²⁶ Cristo 'uruda o'e. 'Urua'da o'kika'uy. Aya'ada on'batia'pakapo. Huakkuruda Cristo pai'da nopo'e'dik o'e. —Jesúsa botta'taj o'mana'uyate.

²⁷ Moisés^{enba'} Cristotaj o'batia'pak, konig Cristo o'eapo kenpa'ti kenda Cristo o'ka'apo o'batia'pakpo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri Cristotaj o'batia'paknok Jesúsna huakkuru Moisés^{enba'} Cristotaj e'batia'pakte o'manop^oea'po. Kenpa'ti Cristotaj e'batia'pakte Diosen huamanbatia'pakeriomey ona'uyate Jesúsna o'manop^oea'uyate.

²⁸ Emaús huakka' jakyo onhua'po o'nokyedepo, Jesús yapokonapetdapi' o'hua'nig.

²⁹ —Keje' huahue' ya'e'. Oro'en jakyo yaksik. Osikde. Sikkirega' o'ede. —Jesústaj daka'da o'nona'po.

Ken Jesús keyo jaksikya'po o'kore'uyate. ³⁰ Kutopate botta'taj Jesús onteteyo' o'bata'huaddepo pan o'hapadpo "Dakiti, Dios," oa'depo o'posakea'depo o'bayoke'uyate. ³¹ Huaboa'da Jesús^{taj} o'nokie'de. Jesús o'e on'nopo^{endenok} onte'ti Jesús^{taj} tiahuahue'dik o'nuyate.

³² —Dagte e'tiakte Jesúsere e'tiakte Jesús Apagba'taj mo'nopo^{enka}'depo oro'ennopo' digā' o'nopo'durugpak. —Huayahuaaya on'batia'pakuyate.

³³ Ken ijhuiti ehue' jakya' o'noro^{konpo} Jerusalényo on'kumejpo Jerusalényo once huanigpeika'eri nogomeyere onteteyo' on'bahuahuayato'po,

³⁴ —Jesús Huairi o'noyhuadate, buttida o'ay. Simónakon Huairitaj o'tiahuayate. —Botta'a on'mana'uyate.

³⁵ Konig dagte on'hua'po Jesúsere on'batia'pakpo kenpa'ti konig jakyo kutopata' pan e'posakea'te Jesús^{taj} huaboa'da o'nokie'po, kenda on'batia'pakuyate.

Huanigpeika'eriomeytaj Jesúsna o'manokyon'uyate.

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Kenda botta'a en'batia'pakte Jesús huaboa'da o'manokyondepo kenomeyere onteteyo' o'batobopo,

—Yan'manopo'noey'. Mame'pukhue' yane'. —Jesúsa o'bopo o'mana'uyate.

³⁷ Ken huakka'nada on'me'pukpo o'mididpo nokiregtaj o'tiahuay nama'da on'nopo^{enok}.

³⁸ —Me'pukhue' yane'. Do Jesús ijje^y opuden huanopoya' daka' meno^{knop^o}. ³⁹ Do'hued huaba'taj daka' men'tiahuay'. Do'hued hua'itakon men'tiahuay'. Jesúsda do ijje^y. Do'taj men'so'to^oea'. Kenpa'ti do'taj

men'tiahuay'. Nokiregnayo huaen huaay' togehue' o'nika'. Donayo huaen huaay' ijtoey konigda do'taj on'tiahuay. —Jesúsa o'mana'uy.

⁴⁰ Kenda Jesúsa o'mana'depo ke'nen huaba' o'batiahuay'ea'po ke'nen hua'i o'batiahuay'ea'uyate. ⁴¹ On'durugpakpo kenpa'ti on'me'puke'po oknopoghed o'nenok.

—¿Aypo menpa' ya'e? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴² Ken biig e'tiaya' on'yokpo ai'moro'huëkon on'yoknok ⁴³ Jesús o'toepo o'bape'uyate. Huanigpeika'eriomey Jesústaj e'bape'te on'tiahuaya'uyate.

⁴⁴ —E'mana' beroba'te Apagba'te aya' Moisés do'taj be'timadoya'uyate. Aya'da huamanbatia'pakeria do'taj mentimadoya'uyate. David salmos Apagba'te do'taj be'timadoya'uyate. Kenda ka'dik ijika'po ijkika'uy. Kenda ogka dik me'nepo me'nogka'uyne. Bueyhued opudomeyere ijika'uy. Kenda menogka'apone opudomeytaj daka' o'nona'ika'uyne. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

⁴⁵ Kenoka' o'manopoenka'po kenda Apagba'te Jesústaj on'timadoya'uyate Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'manopoenka'po,

⁴⁶ —Apagba'te on'timadoya'po, Cristo bueydik o'eapo. Bapa'a' huame'noete noyhuaddik o'eapo. Kubarakya' noyhuaddik o'eapo.

⁴⁷ Huakkuru Jerusalén aratbuttaj huadak hua'a manbatia'pakdik yanikati'. Nogok aya'tada aratbuttaj aya' huadaribayo huadak hua'a manbatia'pakonhuahua'dik yanika'. Diosa bekkahue'po manopo'korea'dik yane'. Mana'dik mo'eapone. Apagba'te kenpa' on'timadoya'uyate. ⁴⁸ Opudomey aya'da bo'tiahuayikame'ne. Kenda aya'tada mo'manbatia'pakapone. ⁴⁹ Eya'. Konig Apag Diosa o'mana'uyate, opudomeytaj Diosen Nokirég do'hua o'nigta'mona'apone. Diosen Nokirég tiakhued oy Jerusaléno yan'nigika'. Diosen Nokirégtaj yan'nigikati'. Diosen Nokiréga opudomeytaj e'nopo'toëde'te konig Diosya' teyda mo'edeapet. Daka' manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.

(Mr: 16.19-20)

⁵⁰ Ken Jerusalénya' o'oro'konpo Betaniayo o'batohua'po huanigpeika'eriomeytaj o'batohua'uyate. O'ba'tepo, “Do'hued huanigpeika'eriomeytaj 'urua'da yamatog'e', Apag Dios.” O'tiona'pakondepo,

⁵¹ kurudyo Diosa o'baktobehuikuyate. ⁵² Jesús huadakanada o'e. 'Urua'da o'kika'. Diosen Huasi'po o'e. On'batia'pakdepo durugnanada Jerusaléno on'kume'uyate. ⁵³ Diosen jakyo o'nika'po Dios 'urua'da o'e. Dios huadakda o'e. On'batia'pakika'uyate, ken.

SAN JUAN

Jesucristoen huadak hua'a Juana o'manigmadoya'uyate.

Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo o'si'po'e'uyate.

¹ A'nennanada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate. Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Cristo Diosda o'ika'. ² A'nennada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate, Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Diosere o'ika'uyate. ³ Cristoa aya'tada o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Konig Diosa o'paknok aya'tada o'ka'uyate. Noga sigpi' kahue' o'uyate. Cristoayo'da aya'tada o'ka'uyate. ⁴ Cristo Diosen hua'a o'noika'po huamanoa'eri o'ika'uyate. Cristokon konig Diosen Huakjey o'e. Huakjey o'ta'tepo katetapi' tiahuaydik o'ene, katetapi' nopoe'dik o'ene. Konigti Cristo konig Diosen huakjey o'epo Diostaj moknopoea'ne kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopoea'ne. ⁵ In huadariyo aratbut Diostaj pakhue' o'nika'. Dakhuea' ogkika'. Konig sikkiregyo o'nepo Diostaj oknopoehue' o'nika' kenpa'ti Diostaj pakhue' o'nika'. Cristo Diosen Huakjey in huadari aratbuttaj o'ta'tepo Diostaj moknopoea'ne. Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosa o'pak mo'nopoea'ne. Huakka'da Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo kenpa'da e'enta' on'paknig'a enhue'dik o'uyate. Cristo konig Diosen Huakjey 'urua'da o'bata'teonhuahuika'po o'maknopoeanhuahuika'apo.

⁶⁻⁷ Diosa aratbuttaj Juan Bautistataj o'mata'mona'uyate. Cristotaj kamanbatia'pakike'po Juantaj o'mata'mona'uyate. Aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po Juana Cristotaj o'manbatia'pakuyate. Diosen Huakjeytaj o'manbatia'pakuyate. ⁸ Juan Diosen Huakjey ehue' o'uyate. Cristonayo Huakjey o'uyate. Cristotaj kamanbatia'pake'po Juantaj o'mata'mona'uyate. ⁹ Ken Juana Cristotaj o'manbatia'pakonhuahua'depo indariyo huae'eriomeytaj Diosen Huakjeytaj o'manokia'uyate. Cristo Diosen hueretda Huakjeytaj a'maknopoeaya'po o'bahuatiakdepo, Juana o'manbatia'pakuyate.

¹⁰ Cristo aya' huadari o'ka'uyate. Huadariyo o'ika'nig'a huadari huae'eria oknopoehue' o'nuyate. Huadari huaka'eritaj oknopoehue' o'nuyate. ¹¹ Diosya' o'tiakdepo ke'nen judio aratbutere o'noika'uyunig'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. A'nenda Diosa judio aratbuten adhua'e'pane'taj o'baktie'ea'uyatenig'a Cristo Diosen hua'ataj eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. Judio aratbuta eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. ¹² Sue'ada Jesucristotaj e'nigpeika'ta' on'pakpo o'noknopoe'uyate. O'noknopoe'po Diosen on'si'poepo Diosensi'po o'ne'uyate. ¹³ Kena'po ettone'ya' on'si'popakme'tenok Diosensi'po ehue' o'ne. Kena'po ettone'pi' huabokere'ki' e'si'popakta' on'pakika'nok Diosensi'po ehue' o'ne. Diosen Cristotaj o'noknopoe'po Diosen on'si'poepo Diosensi'po o'uyate.

¹⁴ Ken Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo Diosere o'unhuahuika'depo nogok Diosa o'pakpo o'si'po'e'uyate. Oro'omeyere o'ika'uy. Jesucristo kenyo'da huadaknanada o'kika'uy. Huakka'nanada di' o'maika'uy. Huakka'nanada o'matinepahuika'po buttida oa'ika'uy. Diosonig 'urua'nanada o'kika'nok konigti Dios o'epo Diosya' o'tiakpo Diosen Huasi'po o'e' o'nopoe.

15 —A'ti Cristoa o'tiakde. Ke'na oro'en huairi o'e. Do huairi ehue' ijje. Do si'popakhued ijje, Jesús Diosere o'uyate. Ikkenda kentaj ijanbatia'pakmey. —Juana o'manbatia'pakuyate.

16 Jesucristo huakka'da di' mo'ene. Oro'taj nogda nogda daka' mo'matinoea'ne. 17 A'ennada Diosen hua'a Moisésa mo'nigmadoya'uyate. Jesucristonayo di'nanada bo'huatiakpo mo'matinepahui'po, oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po bo'huatiakuyate. 18 Be'api' aratbuta Diostaj tiahuahue' o'nika'uyate. Cristonayo Diosensi'po o'epo di' o'maunhuahuika'po Diosere o'unhuahuika'po konig Dios o'e' urua'nanada o'nopoepo oro'omeytaj' urua'nanada moknopoea'uyne.

*Juan bautiza huaka'eria Jesucristotaj' uruda o'manbatia'pakuyate.
(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)*

19 Judío aratbut huairi Jerusalén huakka' jakyo o'nuyate. Juante on'mata'mona'uyate. Sacerdote Diostaj huanigtiona'pakeritaj on'mata'mona'uyate. Kenpa'ti levita aratbuttaj Juante on'mata'mona'uyate. On'huatiakdepo,

—Nogbokerektida ijta'mona'apoy. Cristo ijta'mona'apoy. Diosa o'mana'uyate. ¿Menpa' Cristoda i'e? Kenda mona'. —Juantaj o'nona'uyate.

20 —Ehue', Cristo ehue' ijje. Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo. Oro'taj kabati-huapoke'po o'ta'mona'apo. —Juana buttida o'mana'uy. Dahue'da oa'uy.

21 —¿Be'a i'e? ¿Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri menpa' i'e? — O'nona'uyate.

—Elíaskudak ehue' ijje. —Juana o'mana'uyate.

—¿Diosen huamanbatia'pakeritaj o'maboy, menpa' Diosen huamanbatia'pakeri i'e? —O'nona'po,

—Ehue' ijje. —Juana o'mana'uyate.

22 —Judío huairi oro'taj bo'ta'mona'ne kenomeytaj batia'pakdik o'enok, “¿Be'a i'e?” “¿Kenda kamanbatia'pakike'po be'a meta'monuy?” — Sacerdoteomeya onte'ti Juantaj o'nona'uy.

23 —Aratbut ehue' e'ika'yo nogtia'da 'utta'da ijanmanay, Dios Huairi o'tiakde, yan'nopo'korea'. Ke'na o'tiakdepo kentaj a'nigpeeya'po, yan'nopo'korea'. Aknopoeya'po yan'nopo'korea'. Ijmana'ika'po. Konig Isaiaskudak Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeria oa'uyate. —Juana o'mana'uyate.

24 Kenomeya Juantaj on'huatiakpo, fariseo aratbut huairia on'ta'mona'uyatenok.

25 —¿O'na Cristo ehue' ee'nayo, Elíaskudak ehue' ee'nayo, Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo, mena'po bautiza imagkika? —Fariseoa Juantaj o'nona'uyate. (Diosa Juantaj o'mata'mona'uyate. Kenda fariseo huairiomeya oknopoehue' o'nika'.)

26 —Do hue'eya bautiza ijikay. Nogtida huabokerek opudenbayo o'ede, Cristo o'ede. Kentaj okiahue' mo'e. 27 Diosa o'ta'mona'nok a'ti Cristoa Diosen hua'a o'manmadika'apo. Ke'na huadakda o'enok ke'nen huanaba' ehue'dik ijje, ijnopoe. —Juana o'mana'uyate.

28 Juan bautiza o'ka'po, Betábara huakka' jakyo kenpa' on'batia'pakuyate. Betábara jak Jordánhue akodpen o'e.

Jesús konig Diosen ovejasi'ponig o'e, Juana o'mana'uyate.

29 Eme'te Jesús Juantaj o'huahua'nok Jesús e'tiakte Juana o'tiahuahuepo, o'mana'pakpo,

—Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o'e. Konig aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po oveja 'uhuatay on'nigarakika' konigti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konig ovejasi'po 'uhua

o'manighbueyapo. ³⁰ Kentaj ijbatia'pakmey, "Jesústaj Diosa o'ta'mona'nok a'ti Diosen hua'a o'manmadika'apo. Oro'en huairi o'ë. Do huairi ehue' ihuey. Do si'popakhued eë'te Jesús Diosere o'uyate." Ijbatia'pakmey. ³¹ Ikken Jesústaj do'hua okiahued e'ëada, Israel aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po hue'eya bautiza o'nogka'pone. —Juana o'mana'uy.

³²⁻³⁴ Juana kenpa'ti o'mana'po,

—Ken huabokerekte Apag Diosen Nokireg o'kotpo, o'ika'po, kentaj bo'tiahuayapone. Ken Huabokereka Diosen Nokireg aratbuttaj o'manopo'toëapo. Diosa mename'ne. Hue'eya bautiza kamagke'po, Diosa me'ta'mona'uyne. Ken kurudya' Diosen Nokireg konig tukku' o'kotpo, Jesúste o'kotpo, keyo Diosen Nokireg o'ika'. Kenda ijtiahuaymey. Kena'po "Jesús Diosen Huasi'po o'ë." Ijjay. —Juana o'mana'uyate.

Jesúsen huakkuruda huanigpeika'eria on'tahua'uyate.

³⁵ Ken onte'ti eme'te Juanere oro' Juanen botta' huanigpeika'eriere o'bopo,

³⁶ Jesús e'pokte Juana o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo,

—Yan'tiahuay'. Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o'ë. —Juana mona'uyne. ³⁷ Oro' Juanen botta' huanigpeika'eri o'peëdey, Jesústaj o'tahua'uy. ³⁸ Jesús bo'huakorudpo, e'ta'tiakte oro'taj bo'tiahuayme'ne.

—¿Kate bo'pak? —Moname'ne.

—Ontaj e'nigpeika'ta' o'paki. ¿Meyo i'jika', Huamanmadika'eri? —Ona'uy.

³⁹ —Yan'tiak. Yan'tiahuay'. —Jesúsa moname'ne. Ken o'hua'po, keyo e'huai'ka'yo o'tiahuay'uy. Kenme'noete Jesúsere o'unhua'mey. Baysikmon o'eme'.

⁴⁰ Doere Andrésere Juantaj o'nigpeë'uy. Andrés Simón Pedroen huama'buy o'ëpo Jesústaj o'tahua'uy. ⁴¹ Idada ke'nen huama'buya Simóntaj o'ukpo, o'huahuay'uy. Simóntaj o'huahuaydepo ona'po,

—Cristotaj o'huahuayi, "Cristotaj ijta'mona'apoy." A'nenda Diosa oa'uyatenig. —Andrésa ona'uy—. Jesús Diosen Cristo o'ë.

⁴² Jesúste o'totiakuyate. Jesúsa o'tiahuaypo,

—Simón i'e, Jonásensi'po i'e. O'nen huadik Cefas o'ëapo. —Ona'uy. Cefas konigdik Pedro o'ë. Cefas huiddik o'ë. Ken konig Cefas Jesústaj huaboa'da o'nigpeika'uyate.

Felipe Natanaelere konig Jesúsen huanigpeika'eri huaboa'da on'tahua'uyate.

⁴³ Eme'te Jesús Galilea huadariyo a'huaya' o'nopoëpo Felipetaj o'huahuay'uy. O'huahuaydepo,

—Menigpeika'po beta'huai'ka'. —Jesúsa ona'uy.

⁴⁴ Ken Felipe huakka' jak Betsaidayo o'ika'uyate. Keyoti Andrésere Pedroere o'nika'uyate. ⁴⁵ Ken Felipe Jesústaj o'peëdepo oknopodepo Natanaeltaj o'ukdepo o'huahuay'uy.

—Diosa huabokerek mo'nigta'mona'apone. Moisés kudak ken huabokerektaj o'timadoya'uyate. Konigti Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri on'timadoya'uyate. Ken huabokerek bo'huatiakdenok o'huahuaydene. Ke'nendik Jesús o'ë. Joséensi'po o'ë. Nazaret huakka' jak huag'eri o'ë. —Felipea Natanaeltaj ona'uy.

⁴⁶ —Nazaret huakka' jakyo huadakda aratbut ehue' o'nika'. —Natanaela oa'uy.

—Yatiak. Yatiahuay'. —Felipea ona'uy.

⁴⁷ Natanael e'tiakde'te Jesúsa Natanaeltaj o'tiahuaypo,

—Yan'tiahuay'. Ke'na o'tiakdepo hueretda Israel aratbut o'ë. Ke'na 'urunopo'da da ahue' o'ika'. Buttida o'ika'. —Jesúsa o'huaa'uy.

⁴⁸ Natanael Jesústaj o'peedeipo,

—¿Menpa'pi' do'taj okie'? —Natanaela ona'uy.

—Felipea ontaj totiakhued higuera ohueyta'pote on'taj ijtiahuayi. —Jesúsa Natanaeltaj ona'uy.

⁴⁹ Natanaela Jesústaj o'peedeipo oknoponpo,

—Diosen Huasi'po i'ë. Israel aratbuten Huairi i'ë, Huamanmadika'eri. —Natanaela ona'uy.

⁵⁰ —Kena'po higuera ohueyta'pote on tiakhued ee'te ontaj ijtiahuayi. Kenda ona'nok do'taj oknoponne. Kennayo sigda ijjay. Do'taj nogiti meknopoe'po teynanada ijka'apoy. —Jesúsa Natanaeltaj ona'po,

⁵¹ —Do Huabokerek ijjepo, Diosya' ijtiahuay, Diosa me'ta'mona'uyne. Kurud Diosenbaya' ekhuike' do'te Diosen huata'moneria mentihuarakatupo menokbehuikonapone, opudomeya bo'tiahuayapone, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

2

Galilea huadaribayo huakka' jakya' e'toepak aypo o'uyate.

¹⁻² Oro' huanigpejika'eri Jesúsere Galilea huadaribayo o'hua'uy. Botta'a' eksik o'uy. “E'toepak aypo o'batobapeapoy, Caná huakka' jakya' o'batobapeapoy. O'nen huanigpejika'eriye yatiak.” Aypo huairia Jesústaj ona'nok Jesúsere o'hua'uy. Jesúsene huayekon o'uy. ³ Huakka'nada o'nepo e'toepak aypo on'bape'po aya'da vino on'mai'depo,

—Vino ehue' o'ë. —Jesúsen huayea ona', Jesústaj ona'uy.

⁴ —¿Menapo do'taj ona', nag? Ken konig 'uruda ijkika'apoy, aratbuttaj tihuapakhued ijje. —Jesúsa ona'uy.

⁵ —Katepi' Jesúsa yagka' ena'te yagka'. —Ken Jesúsene huayea vino huahueto'hua'eritaj o'mana'uyate.

⁶ Huaboro' huidkoso judío aratbut on'toika'po, hue'ey onjoypo on'bakoyo'ika'. Kenda eka'nayo Diostaj 'urunopo'da o'epapoy o'noknopojika'uy, ken. Kenteda seis boro'huidkoso o'bahuad'uy.

⁷ —Huidkosoyo hue'ey ya'nonjoi'. —Jesúsa o'mana'uy.

Huakka' hue'ey on'toegonpo hueda'da o'nonjoy'uyate. On'oydepo,

⁸ —Huidkosoyo sigpi' yatoegpo. Aypo huairite yan'tohua'. —Jesúsa o'mana'uyate. Ken on'tohua'uyate. ⁹ Hue'ey ee'tada huabo'a'da vino o'eanuy. Aypo huairi o'mai'depo 'urunanada vino o'ë o'nopoe'po keyan on'totiaknopoe'hue' o'uy. Vino huahueto'hua'eriayo'da on'nopoe'uy.

—Yatiak. —Ken huabokerek huatoepakeritaj ona'po,

¹⁰ —In vino huadaknanada o'ë. Aya' huabokerek vino on'matomay'ika'depo huakkuru huadak vino on'bayokika'. Kenoka' huakka'a'da on'mamay'depo, sue'da huadak vino on'bayokika'. O'nanayo huakkuru sue'da huadak vino i'matomaydenig'a, huabo'a'da huadak vino i'totia'ne. —Aypo huairia ona'uyate. ¹¹ Ken Galileadariyo huakka' jak Canáte Jesús kenda o'ka'uy. Aratbuta Jesústaj oknopoe'dik ka'ne'po Diosa Jesúsere o'ëpo o'tihuapokpo kenda huakkuru 'urua'da o'ka'uy. Vino o'ka'uy. Konig Diosyo'da 'urua'nanada ka'dik, konig teyda o'ka'nok oro'omey ke'nen huanigpejika'eri o'tiahuaypo Jesús Diosen Huasi'po o'ë nogiti oknopoe'uy.

¹² Nogok Jesús Capernaum huakka' jakyo o'hua'po, huayeere huama'buyere oro'omey huanigpeika'eriore o'hua'uy. Capernaum huakka' jakyo o'ika'uy. Sue'da huame'noe o'uy.

Apag Diosen jakya' Jesús a huabahuaya'eritaj o'maoroka'uy.
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'edeapo. Jerusalén huakka' jak o'teyo Jesús a o'behuikuy. Oro'omey ke'nen huanigpeika'eriore o'behuikuy. ¹⁴ Diosen jakkiregyo o'kudonpo, vaca 'uhua oveja 'uhua tukku' 'uhua huabahuaya'eritaj o'batiahuayato'uy. Huakupe huakabia'eritakon o'batiahuay'uy. Konig engaña huaka'eri o'nepo jakkireg akbogpete on'bahuad. ¹⁵ E'bia o'batinukupo huiokda huabitbitbia o'kedpo, Jesús a Apag Diosen jakya' aya'tada o'maoroka'uy. Oveja vacakon o'maoroka'uy. Huakabia'erien huakupe onkuta'tog'uy. Mesa o'bakkubuka'uy.

¹⁶ —Aya'da yan'tohua'. Do'hued Apagen jak huationa'pak jak o'e. Huabahuaya' jak ehue' o'e. Uhuaretaj huakupeeretaj yan'batorok. Iya' bahuayahue' yane'. —Tukku' huabahuaya'eritaj o'mana'uy.

¹⁷ “O'nen jak ijjeretpaki, Dios. O'nen jaktaj ijpaknok huakka' menhua-diayapone.” Apagba'te a'nennada o'madoya'uyate. Apagba' o'tiahuay'uy oro' Jesús en huanigpeika'eria huabo'da o'nopoen'uy. Jesústaj Apagba'a o'tia'pakuynok o'nokotuy.

¹⁸ —“Huakupete huabahuaya'eritaj yamaoroka'.” Diosa ena'nayo oro'omey kan'tiahuaye'po konig Diosyo'da ka'dik o'e konigti yaka'. — Oknopoehue' huaje'eri judío huairia Jesústaj nama'da o'nona'uy.

¹⁹ —In jak yan'sak. Bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy. —O'mana'uy Jesús a.

²⁰ —In jak cuarenta y seis huabayok on'kadhuahua'uy. Bapa' huame'noe Diosen jak e'sakte kahue'dik i'eapo. —Judío huairia o'nona'uy.

²¹ Jesús nayo Diosen huid jaktaj tia'pakhue' o'uy, Jesús enso'taj o'tia'pakuy, “Do'taj menarakapone. Bapa'me'noe ijnoyhuadapoy.” O'tia'pakuy. ²² Nogok Diosa Jesústaj e'noyhuadade'te kenda Jesús a o'mana'uy onte'ti kenda o'nopoen'uy. Kenpa'ti oro'omey huanigpeika'eri Diosba' Jesústaj buttida on'nigmadoya'uyate, oknopo'e'uy. Jesucristo pai'da o'nopo'eapo, o'bueyapo, o'noyhuadapo Diosba' buttida o'batia'pak oknopo'e'uy. Kenpa'ti Jesús a buttida oa' oknopo'e'uy.

Jesús aya'tada huanopoya'da o'makije'.

²³ Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'e'uy. Jerusalén huakka' jakyo huakka'nanada ogkupopakpo Jesús kon o'epo, konig Diosyo'da ka'dik o'e konig teyda Jesús a o'ka'uyate. On'tiahuaypo, huakka'da kentaj o'noknopo'e'uyate. Jesús Diosen Cristo ya'etpi' o'noknopo'e'uyate.

²⁴ Jesús nayo aya' aratbuttaj huanopoya'da o'makije'po inomey huabo'da moknopoene, sue'da moknopoene, hueretda huaknopo'e'eri ehue' o'ne, Jesús nayo o'makije'uy. “Inomey hueretda huaknopo'e'eri ehue' o'ne.” Be'api' ahue'dik o'e. ²⁵ Jesús a aya'tada huanopoya'da o'makije'. Kena'po nogomey-taj, “¿Monig ya'ne in aratbut?” Ahue'dik o'e. Kena'po aya'tada aratbut huanopoya'da o'makije'uy.

3

Jesúsere Nicodemo o'batia'pakuyate.

¹ Huabokerek o'uyate. Ke'na fariseo Moisésenba' huaknopoe'eri huairi o'uyate. Fariseonayo Diosen hua'a e'kika'ta' on'pakika'po kenpa'ti adhuae'pane'en hua'a e'kika'ta' on'eretpakuyatenig'a Diostaj 'urunopo' nigehue' o'nuyate. Ken huabokerek fariseo huairi o'epo ke'nen huadik Nicodemo o'uyate. Nicodemo judío huairi kenpa'ti o'uyate. ² Sikyo Jesúste an'batia'pakya'po o'huatiakbed'uyate.

—Huamanmadika'eri i'epo, oro'omeytaj a'manmadikaya'po Apag Diosya' i'tiakuy, oro' o'nopoe'y. Kenda konig kahued o'neonhuahuika'uyatenig'a oyda i'kika'. Kena'po Apag Dios be'tihuapoknok 'urua'da i'kika', Huamanmadika'eri. —Nicodemoa Jesústaj ona'uy.

³ —Be'api' onte'ti e'si'poe'ta' e'paknayo Dios Huairitaj oknopoe'dik o'neapo. Diosensi'po e'dik o'neapo. Onte'ti si'pohue' ee'nayo Dios Huairitaj oknopohue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Buttida ijjay. —Jesúsa ona'uy.

⁴ —¿Monig huabokerek ettone'endapoya' si'popakdik ya'et? Huabokerek huayendapoyo onte'ti kudhue'dik o'e. Onte'ti si'pohue'dik o'e. —Nicodemo nopenkahue' o'epo ona'uy.

⁵ —'Urunopo' a'nopo'toeya'po, kenpa'ti konig Diosensi'ponig a'eya'po dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik mo'epo, hue'eya' bautiza ogka'dik mo'epo, kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toedik mo'epo. Kena'po nopo'koreahue' ee'nayo hue'eya' bautiza ogkahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen Nokireg nopo'tohue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'epo. Buttida ijjay. ⁶ Ettone'so'ya' on'si'popakpo, aratbutda o'ne. Diosen Nokireg o'manopo'toepo, 'urunanada on'neonhuahuika'. ⁷ "Kutaya' Diosen Nokiregya' si'poe'dik i'e." Ijja'denok, me'pukehue' yae'. ⁸ Bapoka o'adyak. I'peenig'a, meya' yatiak, meyon yahua' nopohue' i'e. Aya'da Diosen Nokiregya' on'si'poe' konigti o'ne. Onte'ti 'urua'nanada ogkika'. Monig Diosa monigka' nopohue' i'e. —Jesúsa Nicodemotaj ona'uy.

⁹ —¿Monig Diosen Nokiregya' si'poe'dik ya'e? —Nicodemoa ona'uy.

¹⁰ —Israel aratbuten huamanmadika'eri i'e. ¿Mena'po kenda ona'dene nopohue' i'e? ¹¹ Do ijnopoepo, ijbata'paki. Ijtiahuaypo, ijbata'paki. Do ijmana'nig'a, opud judío huairi do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'e. Buttida ijjay. ¹² Iyoda konig aratbut ogkika' do'a on'batia'pakdenig'a oknopohue' o'ene. Konig Diosa mo'nigkika'ne ontaj e'batia'paknayo dapi' oknopohue'dik me'ene.

¹³ Diosenbayo kurudyo opud behuikhued mo'ene. Diosere ehue' mo'ika'uyne. Donayo huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosere ijika'po Diostaj daka' ijnopoey. Diosya' ijtia'kuy. ¹⁴ Aratbut ehue' e'ika'yo Moiséskudak siro bihui e'ketka' o'beta'uyate. Iddute kutayo o'beta'uyate. Kenomeynayo Diostaj o'noknopoe'po, bihuitaj on'tiahuaynok, Diosa o'bayarea'uyate. Konigti do'taj ogka'apo. Doa Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj iddute kutayo men'betapone. Cruzte men'betapone. ¹⁵ Do'taj cruzte e'beta'deme'te aya'da do'taj o'noknopoe'po kenpa'da bueyhue' o'neapo onte'ti Diosere on'neonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

Dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa huakka'nada di' o'mae'uyate.

¹⁶ —Aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa huakka'da di' o'maepo ke'nen nogtiyo'da huasi'po o'manigta'mona'uyatenok, kamanopo'yare'po o'manigta'mona'uyatenok. Aya'ada Diosen Huasi'potaj e'noknopoe'nayo kenpa'da bueyhue' o'neapo, Diosere on'neonhuahuika'apo. ¹⁷ Dakhuea'da

bokikate aratbuttaj kamane'po Diosa ke'nensi'potaj ta'monahue' o'uyate. Aratbuttaj kamanopo'yare'po Diosa o'manigta'mona'uynok.

¹⁸ Be'api' Diosen Huasi'potaj o'noknopoede, "Dakhuea' ogka'." Diosa bahuaahue' o'e. Be'api' Huasi'potaj oknopoehue'da mentaenok, "Dakhuea' o'ka'." Diosa oa'de kena'po Diosen nogtiyo'da huasi'potaj oknopoehue' o'ne.

¹⁹ Diosen Huasi'po konig Diosen huakjey o'epo Diostaj o'maknopo'e. Indariyo aratbuttaj o'bahuatiakuyinig'a aratbuta Diostaj eknopo'e ta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogkika'po sikkiregyo e'ika'ta' o'deretpakika' nok. Konigepo "Dakhuea' ogkika'." Diosa o'mana'apo. ²⁰ Aya'ada dakhuea' egka'te nogomeytaj e'tiahuayata' pakhue' o'ne. Kena'po Diosen huakjeyta' pakhue' o'ne. Do'taj nigpeehue' o'ne. ²¹ Hueretda huaknopo'e rinayo Diosen buttida hua'a ogkika'po Diosen huakjeytaj on'pakpo Diosen Huasi'potaj o'noknopo'enok, Diosa o'batihuapokdenok aya'ada tiahuaydik o'ne. —Jesusa o'mana'uy.

Onte'ti Juan bautiza huaka'eria Jesúsen o'manbatia'pakuyate.

²² Nogok Judea huadariyo Jesús oro' ke'nen huanigpeika'eri ere o'hua'uy. Jesús oro'ere o'ika'po, bautiza o'magkika'uy. ²³ Enón huakka' jakte kenpa'ti Salim huakka' jak ibodteda Juan kenpa'ti bautiza o'magka'uyate, keyo huakka' hue'ey o'enok. Aratbut huakka' en'tiakte Juana bautiza o'magka'uyate. ²⁴ Huabakuda' jakyo Juantaj kudahued o'nenok, bautiza o'magkika'uyate.

²⁵ "Be'aen bautiza e'magka' Diostaj 'urunopo' ka'dik ya'mae, Jesúsenpi' Juanenpi'." Juanen huanigpeika'eri judío aratbutere on'batia'pakdepo, ²⁶ Juante on'huatiakonpo,

—Jordánhue akodpen Jesús onere o'ikame'ne. Jesústaj 'uruda i'manbatia'pakme'ne. Oy bautiza megke'po aya'da Jesústaj on'huahua', huamanmadika'eri. —Juanen huanigpeika'eria Juantaj on'nona'uyate.

²⁷ —Be' huabokerektapi' aratbuttaj e'manmadika' Diosa o'pakpo ta'mona'dik o'e kenpa'ti tihuapokika'dik o'e. Jesústaj o'ta'mona'uyatepo Jesústaj o'tihuapokika'. Aratbuta Jesústaj on'huahua'denok. ²⁸ "Do Cristo ehue' ee'tada Cristo tiakhued ee'te Diosa do'taj huakkuruda me'ta'mona'uyne." Opuđtaj o'noname'ne. Kenda do'taj on'peeme'ne. ²⁹ Huabokerek huaboa'da o'toepakpo huatoe o'toedepo durugda o'e. Noga ken huabokerektaj di' o'epo, kenpa'ti durugda o'e. Ken konig do Jesústaj di' ijjepo durugda ijjey. Huakka'ada Jesústaj on'pakpo huaboa'da on'nigpeika'. Kenda durugda'ada ijmátipee. ³⁰ Jesústanayo huakka'ada nigpeika'dik o'nika'apo. Do'taj huaboa'da sue'da nigpee'dik mo'ea'pone. —Juana o'mana'uyate.

Jesús Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakuyate.

³¹ Ke'na Diosya' o'tiakme'po Diosen huairitone' o'e. Aya'tada mata'mona'ika'dik o'e. Aratbutnayo indari huae'eri o'nenig'a indaritag on'nopopo on'batia'pakika'. Jesúsnayo Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakpo 'urunopo'da o'epo aya'enda huairi o'e. ³² Katepi' Diosyo o'batiahuayonhuahuika'nig, katepi' o'mapeeonhuahuika'nig, kenda o'manbatia'pakika'nig'a, suhue'ada Jesústaj o'noknopoika'. ³³ Kenomey Jesúsen hua'a o'noknopo'epo, Diosa buttida oa'ika' o'noknopo'enok. ³⁴ Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate. Diosa ke'nen nokiregda o'yok. Jesústaj o'yok. Dakhuapa ke'nen nokireg o'yoknok. Diosen hua'a o'mana'ika'. ³⁵ Apag Huasi'potaj di' o'e. Aya'en huairida ka'e'po o'ta'mona'uy. ³⁶ Kenomey Diosen Huasi'potaj o'noknopo'epo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey

Huasi'potaj oknopohue' o'nepo onte'ti Diosere noeonhuahuahue' o'neapo. Diosa kenomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

4

Jesús Samaria huadariyo huæ'eri ettone'ere on'batia'pakuyate.

¹⁻² Ken, Jesústaj huakka'ada on'peedepo huaboa'da on'tahua'uyate. Huaboa'da on'nigpeika'uyate. Bautiza e'magkade'te Jesústaj on'nigpeika'uy. Jesúsnayo bautiza kahue' e'eadá oro'omeya huanigpeika'eria bautiza o'magkika'uy. Juantaj sue'ada o'noknopoe'uyate. Kenda fariseo huairia on'tipeedeme'te, Jesúsá o'maknokotuy. ³ Ken o'maknokotpo, Judeaya' o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'kume'uy.

⁴ Ken Galilea huadariyo o'hua'po, Samaria huadariyo pokdik o'uy. ⁵ Samaria huadariyo huakka' jak Sicarte o'tiakuy. Sicar Jacobkudaken ta'bate ibodteda o'e. Ta'ba Jacobkudaken huasi'po Josékudaktaj o'yokuyate.

⁶ Kenteda Jacobkudaken hue'ey sorokkogyá' hua'eg o'uyate. Jesús bidteda o'hua'epo o'arogpo, o'huaduy. Tokhuada' e'huadte o'huaduyate. Hue'ey sorokkogte o'manighuad'uy. ⁷⁻⁸ Oro' Jesúsén huanigpeika'eri aypo a'baetuya'po, huakka' jakyo o'hua'demey. Samariaeri ettone' hue'ey a'egatuya'po o'tiakuyate.

—Hue'ey beyok. —Jesúsá ona'uyate.

⁹ Judío aratbuta Samaria huæ'eritaj batia'pakhue' o'ika'nig'a Jesústaj ettone'a o'peedepo,

—Q'na judío aratbut i'enig'a, Samaria huæ'eri do ijjeý. ¿Menpa' hue'ey beyoka' do'taj mena'? —Samaria ettone'a Jesústaj ona'uyate.

¹⁰ —Diosa huanounhuahuika' hue'ey e'yokta' be'tipakne. “Hue'ey beyok.” Ontaj ona'nig'a, “Huanounhuahuika' hue'ey beyok.” Do'taj meknopoe'po ena'nayo huanounhuahuika' hue'ey o'yokapone. —Jesúsá ettone'taj ona'uyate.

¹¹ —Hua'eg toehue' i'ene. Sorokkog huabidkogyoda hue'ey o'e. ¿Meya' huanoeanhuahuika' hue'ey i'egapo, huairi? ¹² Oro'en adhuea'pane'a Jacobkudak in sorokkog bo'yokuyne. Ke'nada o'mayika'uyatenig. Ke'nen huasi'po kenpa'ti on'mamay'ika'uyate. Ke'nen vacakon o'mamay'ika'uyate. Oro'omeytaj in sorokkog bo'yokon'uyne. ¿Menpa' Jacobkudakitipi sigda huairi o'e'uy'ig'a, o'na huahuak huairi i'e? —Ettone'a ona'po,

¹³ —Be'api' in sorokkog hue'ey o'maypo, onte'ti maymaya' o'da'ikanig'a, ¹⁴ aya'ada do'taj moknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig huanoeanhuahuika' hue'ey o'yoknok on'may'po, huanopoyo o'unhuahuika'apo, onte'ti “maymaya' ijjay” ahue' o'neonhuahuika'apo. Do'taj moknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsá ona'uyate.

¹⁵ —Ken hue'ey beyok. Onte'ti maymaya' ahue'dik a'eya'po, iyo sorokkogyo hue'ey a'egya'po tiakhue'dik a'ikaya'po o'nen hue'ey iymayapoy, huairi. —Ettone'a ona'po, Jesúsén hua'ataj nopoenkahue'da kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopohued o'epo kenda Jesústaj ona'uyate.

¹⁶ —Yahuati'. O'nen huatoe'taj yatotiak. —Jesúsá ona'uyate.

¹⁷ —Huatoe toehue' ijjeý. —Ettone'a ona'uyate.

—Huatoe toehue' ijjeý. Buttida ia'. ¹⁸ Huabaniga' i'tae'uy'ig'a. Oyda kentaj e'dipakada o'nen huatoe ehue' o'e. Kenda buttida ia'. —Jesúsá ona'uyate.

¹⁹ —Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'e, o'tinopone, huairi. ²⁰ In o'te'yo “Huaboro'da i'e, Apag Dios.” Oro' onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Samaria huadari huæ'eriomeya on'tiona'pakika'uyate. Jerusalén huakka'

jakyo “Huaboro'da i'e, Apag Dios.” Tiona'pakdik mo'ene. Opuda judío aratbut on'mana'ika'. —Ettone'a ona'uyate.

21 —Men'pee', ettone'. A'ti meyopi' mo'epo Apag Diostaj tiona'pakdik mo'ene. Apag Diostaj a'tiona'pakya'po in o'te'te tiakhue'dik mo'eapone. Kenpa'ti a'tiona'pakya'po Jerusalényo huahue'dik mo'eapone. 22 Opud Samaria huaje'ria Diostaj nopohue'da nama'da mo'tiona'paknig'a, oro'omeynayo judío aratbut o'epo Diostaj oknopoe'po daka' o'tiona'pakikay. Diosen huamanopo'korea'eri judío aratbut o'e. 23-24 Apag Dios nokireg o'epo buttida oa'ika'. Apag Diosen hua'a buttida o'e. Oy kenpa'ti nogokkon aratbut huadaknopo'da Diosen buttida hua'ataj o'noknopoe'po Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Diosen Nokirega o'manopo'toenok Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Kenda Apag Diosa o'pak. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

25 —Nogok Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo, yoknopoe'y. E'tiakde'te aya'da o'manmadika'apo. —Ettone'a ona'uyate.

26 —Cristo do ijje'y. Doa on'batia'paknig Cristo ijje'y. —Jesúsa ona'uyate.

27 Jesúsa ettone'taj kenda e'nade'te oro'omey Jesúsen huanigpeika'eri Jesúste o'tiakuy. Jesúsa ettone'taj o'batia'paknok oro'a o'tiahuaypo o'me'puke'uy. (A'nennada judío huamanmadika'eri ettone'taj batia'pakhue' o'nika'uy.) “¿Ka'tia'po ettone'taj ina'pak?” “¿Kate i'pakpo ia'?” Jesústaj onahue' o'uy. 28 Ettone' sorokkoso o'huadanpo okhua'uyate. Ke'nen huakka' jakyo Sicar okhua'uyate. Huakka' jakyo o'kudondepo, huakka' jak huaje'eritaj o'mana'po,

29 —Sorokkogte huabokereka behuatiakpo do'taj 'urua'da menbatia'pakne. Nog huadaribayoeri o'oenig'a aya'da nogok nogok ijikikame'nig kenda mena'ne. Aya'da o'nopoe'po mena'ne. Ke'na Cristo ya'etpi'. —Ettone'a ke'nen aya' huakka' jak huaje'eritaj o'mana'uyate.

30 Ken huakka' jakya' huakka'ada on'maorokonpo, Jesústaj on'huatiakuyate. 31 Huakka'da aratbut tiakhued e'ne'te,

—Yabape', Huamanmadika'eri. —Oro' ke'nen huanigpeika'eria ona'uyne.

32 —Bapeahue' ijje'y. Nogda aypo ijtoenig opud nopohue' mo'ene. —Mona'uyne.

33 —Be'api' kentaj aypo yanigtotiaketpi', o'nopoe'po oro'omey huanigpeika'eria huayahuaya o'batia'pakuy.

34 —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Katepi' Dios o'pak kenda ijikikay. Aya'da ke'nen ijkuhuitapoy. Ke'nen ijjeretpakpo ijrika'po, do'hued aypo konig o'e. 35 Opudomey aypotaj huakka' mo'nopoe'po, “Aypopi' boyoghued ee'te a'ti botta' botta' puug o'boyogaponok jakyo totiakdik o'eapoy.” Mo'batia'pakika'nig. Oy konig e'boyog a'eya'po huakka' aratbut on'batia'akdenok, yan'tiahuay'. Oy huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'pak. Huakka'ada Diostaj eknopoe'ta' on'pak. 36-37 “Nogtiada o'batuke'. Noga aypo o'totiak.” Ken buttida on'batia'pakika'uy. Konig huabatuke'eri ijje'po konig huakkuruda Diosen hua'a daka' ijanmadikay. Opudomey konig aypo huatotiakeri mo'epo do'hued hua'a mo'manmadikika'aponok huakka'ada do'taj mo'nigpeika'apone. Doere Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Konig dakhuapa opudomeya doere mo'durugpakonhuahuika'apone. 38 Nogomeya on'manmadikadhua'de'uy. Aratbut idada oknopohue' o'nuypo kanoknopoe'po opudomeya kan'manmadike'po do'a on'ta'mona'uyne. Opudomey huakkuru huamanmadika'eriere mo'manmadika'nok mo'maknopoe'a'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

³⁹ Ken jakte huakka' Samaria huag'eri o'nika'po, "Aya' nogok nogok ijkika'uynigda." Mena'ne. Ettone'a o'manbatia'paknok, huakka'ada Samari-ayo huag'eria Jesústaj o'noknopog'uy. ⁴⁰ Samaria huag'eri on'huatiakde. "Oro'omeytaj bota'huadunhua'." Jesústaj o'nona'uy. Kente botta' huame'noe o'uynok. ⁴¹ Jesúsen hua'ataj on'peepo nogiti huakka'ada o'noknopog'uy.

⁴²—Ontayo'da on'peepo oknopog'hue' o'e'nig'a oy Jesústakon on'pepedepo oknopogey. Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa mo'nigta'mona'uyne. Aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po, huamanopo'yareadhua' o'e monoknopogey. —Ettone'taj o'nona'uy.

Jesúsa gobierno huairiensi'potaj o'yarea'uy.

⁴³ Botme'noe Sicar huakka' jakyo o'edepo oro'omeyere Jesúsa o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'hua'uy. Galilea huadariyo Jesús o'kerekuayate.

⁴⁴ Diosen hua'a huamanbatia'pakerien jak huag'erimeynayo Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' pakhue' o'nika'. Jesúsa Galilea huag'eritaj o'manbatia'pakuyinig'a. ⁴⁵ Galilea huadari huag'eri Jerusalényo aypo fiestate o'neme'te. Jerusalényo Jesúsa 'urua'nanada konig Dios ekapa' o'kame'nok on'tiahuay'uyate, Galilea huag'eria. Jesúsa teynanada o'kame'nok Galileayo e'kumejde'te durugteda Jesústaj o'de'uy.

⁴⁶ Ken, Caná huakka' jak Galilea huadariyo keyo hue'eytaj vino o'kame'onte'ti Jesús o'tiakuy. Capernaum huakka' jak meyo'hue'da o'epo Capernaum gobierno huairiensi'po o'digpakuyate. ⁴⁷ Judea huadariya' Jesúsa o'tiakdepo, Galilea huadariyo Jesús o'ika'. Kenda Capernaum huairi o'tipepedepo Jesústaj o'huahua'depo, "Capernaum huakka' jakya' do'huedsi'po o'bueyapo. Bohua'. Betayarea'." Diga'da ona'uy.

⁴⁸—Opud Galilea huag'eri do'hued hua'a eknopog'ta' pakhue'mo'e. 'Urua'da eka'nayo konig e'bayarea'nayo do'hued hua'ataj yanoknopog'epetpi'. —Jesúsa Capernaum huairitaj ona'uy.

⁴⁹—Bueyhued e'e'te do'huedsi'pote bohua', huairi. —Jesústaj ona'uy.

⁵⁰—Yahuati'. Q'nensi'po o'yarede o'noe. —Jesúsa ona'uy. Jesúsen hua'ataj buttida oknoponpo jakyo o'kume'uyate. ⁵¹ Jakyo e'kumejte dagte ke'nen huanaba'a on'huatiakpo, on'dejpo, —Q'nensi'po o'yarede, o'noe. —Ke'nen huanaba'a o'nona'uyate.

⁵²—¿Menoka' ya'yarud? —O'mana'uy.

—Ikken niokpo tokhuad e'huadte o'yareme'. —Huanaba'a o'nona'uyate.

⁵³ Kente niokpo e'huadte "Q'nensi'po o'yarede o'noe." Jesúsa mename'ne. Huasi'poed huaoa o'noponpo. Ke'nen huabetomeya Jesús Diosen Huasi'po Diosya' o'tiakuyate, o'noknopog'uyate.

⁵⁴ Judea huadariya' Jesús o'kumejdepo Galilea huadariyo o'tiakuy. Galilea huadariyo hue'eytaj vino o'ka'uy. Kenpa'ti gobierno huairiensi'po o'yarea'uy.

5

Ken yakote huabokerektaj dakhue' o'eonhuahua'uyate. Jesúsa o'yarea'uy.

¹ Nogok judío aratbut onte'ti on'mabape'apo, Jerusalénya' on'mabape'apo kenpa'ti on'tiona'pakapo. Jesús Jerusalén huakka' jakyo onte'ti o'behuikon'uy. ² Jerusalén huakka' jak kurupen huida e'tiokpaka' akbogpe o'e. Akbogpedik o'dikka'uy oveja. Oveja akbogpete yako o'e. Yakodik o'dikka' Betesda. Betesda yako akta'bogpete huabaniga' ba'ak o'e. ³ Ba'akyo huakka'da o'nonpabahuedika'. On'digpakpo o'nonpabahuedika',

ekpobig o'nonpabahuedika', huakket o'nonpabahuedika', e'huetihuarotaj o'nonmaboika'.⁴ Yakote nogok nogok Diosen huata'moneri on'huarakatuika'. O'tiakdepo yakotaj o'tihuaroa'uynok. Yako karogda e'tihuaroyo be'api' huakkuruda yakudontaj o'bayarea'ika'uyate. Katepi' dakhue' e'ne'te o'bayarea'ika'uyate.⁵ Kente treinta y ocho huabayok nogbokerektida dakhue' enpahuede o'unhuahua'uyate.⁶ Jesús okmapie'ahuaddik huame'noete yakote o'tiakdepo, enpahuedika'taj o'tiahuaydepo onpahuedunhuahuika' oknopoe'po,

—¿E'yarea'ta' menpa' i'pak? —Ona'uy.

⁷ —Yako e'tihuarote be'api' do'taj tohuahue'dik me'nene. Do'a daka'da ijhua'nok, noga huakkuruda o'kudika', Huairi. —Jesústaj ona'uy.

⁸ —Yabo'. Colchón ya'udpo, yahuae'. —Jesúsa ona'uy.

⁹ Ijhuiti ehue' o'yaread'uy. Colchón o'udpo o'hua'ud'uy. Okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'uy.

¹⁰ Okmapie'ahuaddik huame'noete sigpi' kahue'dik mo'ene. Judío en ad-hue'a'pane' nama'da on'manika'uynok,

—Okmapie'ahuaddik huame'noe o'enenok colchón tohuahue'dik o'ene. — Judío huairia o'nona'uy.

¹¹ —Kenbokereka do'taj be'yarea'ne. “Colchón ya'udpo yahuae'.” Ke'na mena'nok ijkay. —Judío huairitaj o'mana'uy.

¹² —“Ya'udpo yahuae'.” ¿Be'a on'taj mena'? —Judío huairia o'nona'uy. Jesús endakhue'da ona' on'nopoe'po o'nona'uy.

¹³ Jesús endik nopohued o'epo kenpa'ti ke'na be'yareadne nopohue' o'uy. Kenpa'ti huakka'ada aratbut o'nenok Jesús okhua'nok Jesústaj tiahuay-hue'dik o'epo. ¹⁴ Nogok Jesús Diosen jakyo o'huahuay'uy. Huayareritaj o'huahuay'uy.

—Eya', o'yaraddene. Dakhuea' onte'ti kahue' yae'. Onte'ti dakhuea' eka'nayo nogiti dakhue'da i'ea'pone. —Jesúsa ona'uy.

¹⁵ Kenoka' judío huairite o'hua'uyate. “Jesúsa be'yareadne.” Huabokereka o'batia'pakuy. ¹⁶ Okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús kenda o'ka'nok Judío huairia Jesústaj huaboa'da diga'da on'huadiaypo dakhuea' on'huaadhuahuika'po, kenpa'ti e'arakta' on'tipakonhuahuika'uyate.

¹⁷ —Oy kenpa'ti do'hued Apag Dios o'kika' doakon ijkikay. —Jesúsa o'mana'uy.

¹⁸ Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbut kahue'dik yane', kenda judío huairien adhue'a'pane'a on'manika'uynig'a. Jesús manigpeehue' o'epo okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'po. Kenpa'ti Dios do'hued Apag me'taene, oa'po. “Konigti Dios ijje.” Jesús oa'nok, judío huairia on'nopoe'po nogiti diga'da e'arakta' o'deretpakuyate.

Katepi' Apag Diosa kenda o'paknok Diosen Huasi'poa o'ka'.

¹⁹ —Do Diosen Huasi'po ijje'po do'huedda kahue'dik ijje'. Katepi' Apaga o'paknok kenda do Diosen Huasi'po ijje'po ijkikay. Konig do'hued Apag o'ka' konigti ijkay. Buttida ijjay. ²⁰ Kenpa'ti Diosen Huasi'po ijjenok do'taj di' me'ene. Aya'da Diosa o'kika'po kenda do'takon me'nopoe'a'ne. Huabokerektaj ijyarea'dey. Nogiti 'urua'da ijka'apoy. ¡Kenpihuay! A'dik mo'ea'pone. ²¹ Aratbut en'bueyde'te onte'ti Diosa manoea'dik o'e. Konigti do Diosen Huasi'po ijje'po e'bueytapi' e'manoea'ta' ijkapko ijmanoea'apoy. ²² “Dakhuea' i'ka'.” Apagayo'da aratbutaj ahue' o'e. Apaga o'paknok, “Dakhuea' i'ka'.” Doa Apagen Huasi'po ijje'po a'dik ijje'apoy. ²³ Kenda Apaga o'paknok, “Diosen Huasi'po huadakda o'e.” Aya'ada do'taj on'tia'pakapone.

Konig Apagtaj huadak on'tia'pakpo, konigti do'taj huadak on'tia'pakapone. "Huasi'po huadakda o'e." Be'api' do'taj tia'pakhue' ee'nayo konigti "Apag Dios huadakda o'e," tia'pakhue'da o'ne. Apaga do'taj me'ta'mona'uyne.

²⁴ Aya'ada do'taj daka' on'peepo kenpa'ti Apaga me'ta'mona'uyne, o'noknopoepo doere kurodyo on'noeonhuahuika'apo. "Dakhuea' boka'ne." Diosa onahue' mo'ea'pone. Konig Diostaj en'nopo'bueyde on'nige'nig'a Diosa mo'manoeanhuahuika'apone. Buttida ijJay. ²⁵ Nogok kenpa'ti oyda kenomeya konig Diostaj on'nopo'bueydenig'a Apag Diosen Huasi'potaj on'peepo. On'nigpeepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida ijJay. ²⁶ Apag Dios o'noeonhuahuika'po onte'ti manoeanhuahuika'dik mo'ene. Diosa o'paknok do Diosen Huasi'po kenpa'ti aratbuttaj onte'ti manoeanhuahuika'dik ijJay. ²⁷ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Konigepo, "Dakhuea' i'ka'ne." Aratbuttaj mana'dik ijJay. ²⁸ Kenda mepu'kehue' yane'. Kena'po nogok aya' huabueyeri kubarakya' do'taj on'peepo. ²⁹ On'maorokonka'apo. Huadak huakika'eri onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea' huakika'eri pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. —Jesusa o'mana'uy.

Jesustaj kanoknopoepo "Jesús Diosen Huasi'po o'enok Diosa o'ta'mona'uyate." Juana o'mana'uy. Kenpa'ti Jesustaj kanoknopoepo konig Diosenyoda ka'dik o'epo Jesusa o'ka'uy.

³⁰ —Do'huada ijnopoe'po kahue'dik ijJay. Konigti Apag Diosa mena'nok ijJay. Buttida ija'ikay. Kena'po katepi' do ijpakpo kahue' ijJay. Kenda Apag Dios o'paknok ijJay. Apag Diosa me'ta'mona'uy'nok. ³¹ Do'a Diosen Huasi'po ijJay. Do'huayo'da ijnopoe'po ea'nayo kenpa' ahue' ijJay'nyig'a konig buttida do'hued hua'a' peehue'dik o'nene. ³² "Do'hued Huasi'po me'ta'ene." Diosa be'huaa'ne. Do'taj buttida be'huaa'nok do'taj pee'dik o'nene ijnopoe'. ³³ "Jesús be'ati ya'eta'po." Juantaj opudomeya mo'ta'moname'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Juana buttida do'taj be'huaame'ne. ³⁴ "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Huabokereka e'huaa'te donayo peehue'dik ijJay. Opudomeyanayo Juantaj nigpeedik mo'epo do'taj oknopo'e'dik mo'ene Diosere a'noeonhuahuikaya'po do'taj oknopo'e'dik o'nene. O'nona'ne. ³⁵ Juan konig jeyda huakjey'uruda o'ta'te, Juana'uruda o'manmadikikame'po. Opudomey judío aratbuttaj mon'madikikame'ne. Opudomey huakjey'taj mo'durugpakatume'ne. Juantaj mon'peepo mo'durugpakatume'ne. ³⁶ Dios do'hued Apag o'epo do'taj me'ta'mona'uyne. Kenda Juana buttida behuaame'ne, opudomeytaj moname'nok do'taj oknopo'e'dik mo'enok. Kenpa'ti konigepo katepi' urua'da Diosayo'da ka'dik o'e, doakon ijKika'nok Diosa o'ta'mona'uy oknopo'e'dik mo'ene. ³⁷ Kenpa'ti Apaga Apagba'te do'taj be'tia'pakuy'nyig'a opudomey judío huairinayo Diostaj tiahuahue' mo'ika'po kenpa'ti nigpeehue' mo'ika'po, ³⁸ ke'nen hua'a' e'peeta' pakhue' mo'e. Diosa o'ta'mona'uy. Do'taj oknopoehue' mo'ene. ³⁹ Apagba'a do'taj be'tia'pakne. Opudomeynayo do'taj oknopoehue' mo'ene. Diosya o'tiakuy oknopoehue' mo'epo Apagba'tayo'da mo'mona'pakika'po, Diosere o'noeonhuahuika'apoy nama'da mo'nopo'ene. Do'taj oknopoehue' mo'enok Diosere noeonhuahuikahue' mo'ea'pone. ⁴⁰ Aya'ada do'taj o'noknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Opud judío huairinayo do'taj eknopo'e'ta' pakhue' mo'ene.

⁴¹ "Huadak o'e." Huabokereka do'taj e'huaa'ta' pakhue' ijJay. ⁴² Opud judío huairia Diostaj di' ehue' o'ne doa on'tinopo'ene. ⁴³ Apag Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Opudomeyanayo do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nene. Nog huabokerektaj Diosa ta'monahue' ee'tada opudte e'bahuatiknayo

kentanayo mo'nigpeepo. ⁴⁴ “Huadakda mo'ene.” Aratbuta enata' e'peeta' bo'pakika'. “Huadakda mo'ene.” Diosa enata' e'peeta' pakhue' mo'ene. Kena'po Diosya' o'tiakuy oknopohue'dik o'nene. ⁴⁵ Opuđtaj, “dakhuea' ogkika'.” Apag Diostaj Jesúsa be'huaa'apone. Nopohue' yane'. “Opuda dakhuea' bokika'uynig.” Moisésanayo kenda bo'huaa'apone. Moisésťaj nama'da boa'ika'. ⁴⁶ Moisésa do'taj o'timadoya'uyate. Opudá Moisésťaj hueretda oknopohue' mo'epo kena'po do'taj oknopohue' o'nene. ⁴⁷ Kenda Moiséskudaka o'madoya'uyate oknopohue' ee'nayo, do'hued hua'ataj kenpa'ti oknopohue' mo'epapone. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uyate.

6

Jesúsa cinco mil huabokerektaj o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Ken, Galilea e'pog konogda o'dikka' Tiberias. Nogok Galilea e'pog Jesús okte'uy. Oro'omeyere okte'uy. ² Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut on'tahua'po, kena'po konig Diosyo'da ka'dik o'e, konigti Jesúsa nogok nogok o'ka'po, dakhue' e'netaj o'bayarea'uy. Konigepo huakka'ada on'tahua'uy. ³ A'ti huakupayo o'behuikuy. Oro'mey Jesúsen huanigpeika'eriere mo'batohuaduyné. ⁴ A'ti judío huakurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' aypo fiesta o'epo. Konigepo huakka'da aratbut o'nuy. ⁵ Huakka'da aratbut ogkupopakdepo en'batiakte Jesúsa o'batiahuay'uy. Felipetaj

—¿Huakka'da on'batiakde kan'bape'po meya' pan o'baeyapet? —Jesúsa Felipetaj ona'uy.

⁶ Menpa'ti Felipea oa'apo e'nopoe'ta' o'pakpo ona'uy. Kenda ijka'apoy soatayo' Jesúsa o'nopoe'uy.

⁷ —Pan huabae' doscientos denarios huakupe ee'nayo aya'ada aratbuta sue'pi' pan bapehue'dik o'ne. —Felipea ona'uy.

⁸⁻⁹ —Huabokereksi'poa nogmanigtida cebada'g pan botta' biigere o'toenig'a kenniga aratbuta kate bapehue'dik o'nenok. —Andrésa, Simón Pedroen huama'buy o'epo ona'uy. Jesúšťaj ona'uy.

¹⁰ —“Yan'bahuađ.” Yan'mana'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Kenteda huakka'da mire' o'uyate. Ken aya'da on'bahuađuy. Cinco mil huabokerek o'nuy. ¹¹ Jesúsa pan o'toepo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Oro'mey ke'nen huanigpeika'eritaj o'posakea'po bo'yoke'po aratbut en'bahuađte oro'omeya o'bayoke'uy. Konigti biig o'manokpukpukpo bo'yoke'nok oro'omeya o'bayoke'uy. Noga huakka' enpakok huakka' o'bayoke'uy. Dapoteya'da on'bape'uy. ¹² Kenoka' aya'da dapotey e'nede'te,

—Pan huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere bapehue' ene' yan'baea'. Ken sigpi' parahue'dik ka'e'po. —Oro'taj mona'uyne.

¹³ Ken o'baea'uy. Doce kusogyo cebada pan boro'ta'sujmon hueda'hueda'da o'kuda'uy. ¹⁴ Kenda konig Diosayo'da ka'dik o'e Jesúsa konigti o'ka'nok aratbuta on'tiahuaypo,

—Diosen hua'a huamanbatia'pakeri oro'omeyťaj mo'nigtiakapone, Apag Diosba'a oa'. Kentaj ekpoe' o'nigunhuahuika'uy. Dapi' Jesús Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'e. —Judío aratbuta on'batia'pakuy.

¹⁵ Jesúšťaj mon'tohua'. Oro'meyen gobiernu huairi ka'e'. Huakka' aratbut egkupokakte huanopoya'da on'nopoe'uy. Jesúsa o'nokotpo, o'bakhua'po nogtia'da ote'yo o'bakbehuikuyate.

*Jesús huahuētiudte o'huae'uyate.**(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)*

¹⁶ Ken osikdenok oro' Jesúsēn huanigpeika'eri e'pogte o'hua'uy.
¹⁷ Kusi'peyo o'bakudpo, Capernaum huakka' jakyo e'pog o'nokteppo ektegte o'baksipko, Jesús tiakhued ee'te ¹⁸ diga'da o'babokpo e'pog huakka'da o'kuta'huaropakuy. ¹⁹ Biddeda e'huade'te, e'pog huahuētiudte Jesús o'huae'po kusi'peyo Jesúsā e'huatiakte oro' o'tiahuay'uy. Jesússtaj o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.

²⁰—Do ihuey. Me'pukhue' yane'. —Jesúsā mona'uyne.

²¹ “Kusi'peyo yakud.” Durugteda ona'depo, e'kudde'te ijhuiti ehue' akodpen o'hua'depo on'betuy.

Aratbuta Jesússtaj o'dukuy.

²² Ken eme'te akodpen huakka'da aratbut o'nuyate. Kente cinco miltaj o'batobape'uy. 'Ikken nogkusi'petida o'eme'. Ken kusi'peyo Jesús kudhue' o'eme'nok Jesúsēn huanigpeika'eriomeynayo on'bakudpo o'nokbahuame'nok on'batiahuaya'uy. ²³ Tiberias huakka' jakya' kusi'pe o'batiahuayate. Huakka'da aratbut on'batiahuayate. Kente Jesús Huairi pantaj dakiti o'tiona'pakme'. Pankon on'bapeme' kente ibodteda kusi'pe o'batiahuayate. ²⁴ Kente Jesússtaj huahuayhue'da ke'nen huanigpeika'eritaj huahuayhue'da huakka'da aratbut kusi'peyo on'kudonpo Jesússtaj o'dukpo Capernaumyo on'hua'uyate.

Jesús konig ayyo huamanoeanhuahuika'eri o'e.

²⁵ Ken akodpen kusi'pete on'betdepo Capernaumyo Jesússtaj o'dukpo, on-huahuaydepo,

—¿Menokā iyōda i'tiak, Huamanmadika'eri? —O'nona'uy.

²⁶ —Konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e, do konigti ijka'deme'nig'a kenda do'taj oknopōehue' o'nene. Pan ijbiamē'nok opudomey dapoteya'da mo'bapeme'po, kena'po do'taj o'dukne. Ayyoyo'da bo'pakne. Buttida o'nona'ne. ²⁷ Ayyo kenpa'ti katetapi' bo'eretpakpi', a'baeya'po mo'baa'popi', bo'kika'nig'a ayyo kenpa'ti nogda a'ti ehue' o'eapo. Konigepo ayyoyo'da kenpa'ti katetapi' eretpakhue' yane'. Kikahue' yane'. Ayyoanayo mo'manoteypakpo sue'pi' mo'noea'ne. Doanayo Diosere manoeanhuahuika'dik o'nene. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj mederetpakpo me'noknopōe'. Diosa be'tihuapoknok ijbayarea'mey kenpa'ti konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e, konigti ijkamey. —Jesúsā o'mana'uy.

²⁸ —Diosen e'ka'ta' o'paki. ¿Diosen hua'a a'kaya'po kate ka'dik o'ey oro'? —Jesússtaj nama'da o'nona'uy.

²⁹ —Opudte Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj me'noknopōe'. Kenda Diosa o'pak. —Jesúsā o'mana'uy.

³⁰ —Oro'omeya ontaj me'noknopōe'po konig Diosyo'da o'kika', konigti yaka'. Konig Diosa 'urua'nanada o'kika' o'na konigti eka'nayo oknopōe'apoy. Diosya' o'tiakuyate oknopōe'apoy. ³¹ A'nennada oro'omeyen adhuea'pane'taj Moisésā o'batohuae'ika'uyate. Aratbut ehue' e'huae'ika'yo o'batohua'ika'uyate. “Manā ayyo kurudya' o'batobape'ika'uyate.” Apagba'oa'. —Jesússtaj o'nona'uy.

³²⁻³³ —A'nennada kurudya' manā ayyo Moisésā o'bayokika'uyate nama'da mo'nopōenig'a Moisésā bayokhue' o'uyate. Kurudya' Diosa manā ayyo o'bayokonhuahua'ika'uyate. Manā ayyonayo manoeanhuahuikahue'dik

o'e. Kurudya' do'hued Apag Dios me'ta'mona'uyne. Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijje'y. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtiakuy. — Jesúsa o'mana'uy.

³⁴ —Kenda aypo bo'yokika'ne, huairi. —Jesústaj nopoenkahue' e'e'ada o'nona'uy.

³⁵ —Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijje'po aratbuttaj manoeanhuahuika'dik ijje'y. Aya'ada on'nopo'korepo do'taj moknopoe'po mo'nigpeika'po konig noteyda durugnopoda' o'neonhuahuika'apo. On'nopo'noeyonhuahuika'apo. ³⁶ Opudomeynayo do'taj pakhue' o'nepo do'taj oknopoe'hue' o'nene. Konig huaboa'da o'nona'po, do'taj e'tiahuayme'pi' oknopoe'hue' o'nene. ³⁷ Apag Diosa do'te aya'tada mo'ta'mona'ne do'taj moknopoe'apone kenpa'ti do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeya do'taj me'noknopoe'nok ijbae'apoy, maenhue'dik ijje'apoy. ³⁸ Kena'po kurudya' ijtiakuy Diosa me'ta'mona'uynok. Ke'nen e'ka'ta' ijpakpo ijtiakuy. Do huata'da e'ka'ta' pakhue' ijje'po ijtiakuy. ³⁹ Huakka' Diosataj huaknopoe'eri me'bayokuyne nogtipi' titikhue' mo'e'apone. Kene'huaya' huame'noete aya'tada ijmanoyhuada'apoy. Kenda o'pakpo Diosa me'ta'mona'uyne. ⁴⁰ Diosa o'pakpo kenomey do'taj o'noknopoe'ne, do Diosen Huasi'po o'e' o'noknopoe'po kenda mo'batia'pakpo Diosere on'noeonhuahuika'po kene'huaya' huame'noete onte'ti kenomeytaj ijmanoea'apoy. —Jesúsa o'mana'uy.

⁴¹ “Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijje'y. Kurudya' do'hued Apag Diosa me'ta'mona'uyne.” Jesúsa oa'nok judío huairia Jesústaj on'huadiaypo on'huamahui'ia'po,

⁴² —In huabokerek Jesús o'e. Joséensi'po o'e. Ke'nen huaoj ke'nen huayekon okiey. “Kurudya' Diosa me'ta'mona'uyne.” ¿Mena'po kenpa' a'dik ya'e? —Judío huairia onpawayo' on'batia'pakuy.

⁴³ —Onpawayo' huahue' mene'. ⁴⁴ Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Huakka'tada Diosa o'batihuapokpo, do'taj huaknoponhua' o'batihuapok. Kenomey huaknopoe'eritaj ijmanoyhuada'apoy. Kene'huaya' huame'noete ijmanoyhuada'apoy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. ⁴⁵ “Diosa aya'tada o'manopoea'apo.” Diosen hua'a huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate. Konigepo aya'ada Apagtaj on'peepo o'noknopoe'po do'takon mo'nigpeika'apone.

⁴⁶ Apag Diosya' ijtiakuy, do'ayo'da Apagtaj ijtiahuayika'uy. Nogomeynayo Apagtaj tiahuahue' o'nikame'te. ⁴⁷ Kenomey do'taj o'noknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida ijjay. ⁴⁸ Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijje'y. Aratbuttaj ijmanoeanhuahuika'apo'y. ⁴⁹ Aratbut ehue' e'ika'yo opuden adhuea'pane' o'neonhuahuika'uyate. Diosa maná aypo e'bayokika'tada Diosere noeonhuahuikahue' o'nuyate. On'mabuey'uyate. ⁵⁰ Nog aypo o'e. Huamanoeanhuahuika' aypo o'e. Donayo konig huamanoeanhuahuika' ayponig ijje'y. Kurudya' ijtiakuy. Konig huamanoeanhuahuika' aypo en'bape'nayo, bueyhue' on'noeonhuahuika'apo. Kenda huamanoeanhuahuika' ayponig ijje'y. ⁵¹ Aypo huamanoeanhuahuika' do konig aypo ijje'y. Kurudya' Diosenbaya' ijtiakuy, aya'ada in aypo e'bape'nayo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Ken huamanoeanhuahuika' aypo konig do'hued huaso' o'e. Aratbut kan'noeonhuahuika'po ijmanigbueyapoy. Do'taj oknopoe'dik mo'ene. —O'manbatia'pakpo kenda Jesúsa o'mana'uy.

⁵² Huayahuaya judío huairia on'batia'pakpo,

—Menpa' ke'nen huaso' pe'dik o'enek yaa'. —On'batia'pakuy.

53 —Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne do'hued huaso' bapehue' ee'nayo, do'hued mimi mayhue' ee'nayo onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'ea'pone. 54 Kenomey do'hued huaso' on'bape'po kenpa'ti do'hued mimi on'mai'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Diostehupa' kene'huaya' huame'noete kenomeytaj ijmanoea'apoy. 55-56 Kenda o'nona'nig do'hued huaso' huamanoeanhuahuika' aypo o'e. Do'hued mimi buttida huamai' mimi o'e. Aya'ada do'hued huaso' on'bape'po do'hued mimi on'mai'po doyo'yo' o'nika'. Do kenpa'ti kenomeyere ijikay. 57 Do'hued Paga me'ta'mona'uyne. Apaga o'noeonhuahuika'po do'takon me'noeanhuahuika'ne. Aya'ada konig do'taj mo'bape'po do'taj moknopoe'po doere on'noeonhuahuika'apo. 58 Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri kae'po kurudya' Diosa me'ta'mona'uyne. A'nennada adhuea'pane'taj Diosa maná aypo kurudya' o'bayokika'uyate. E'bape'ika'ada nogok on'mabuey'uyate. Aya'da do'taj moknopoe'po konig huamanoeanhuahuika' aypo on'bape'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

59 Capernaum huakka' jakyo judío aratbuten huaitake' jakyo Jesúsa o'manmadika'po kenda o'mana'uy.

Jesúsen hua'a o'manoeanhuahuika'apo.

60 Sue'da huakka'mon Jesúsen huanigpeikaeria on'peeondepō,

—Jesúsa o'manmadika' kenda kahue'dik o'ene. Menpa' be'api nigpee'dik ya'net. —Kenomeya on'batia'pak'uy.

61 Ke'nen huanigpeika'eri kenda on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoe'po,

—¿Do'hued hua'ataj menpa' nigpee'hue'dik mo'e? 62 ¿Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne keyo kurudyo ijika'uy e'behuikte opuda on'tiahuaydepo menpa' do'taj moknopoe'apet?

63 Diosen Nokirega o'manoeanhuahuika'. Aratbuten huaso'anayo manoeanhuahuikahue' o'e. Do'hued hua'a ijmanay konig Diosen Nokireg o'manoeanhuahuika'apo. Do'hued hua'ataj moknopoe'ka'po mo'nigpeika'po Diosere mo'noeonhuahuika'apone. 64 Kenda ijja'denig'a opudomey sue'ada oknopoe'hue' o'nene. —Jesúsa o'mana'uy.

Ken huakkuruda Jesúsa a'manmadikaya'po tiakhued o'epoed be'ati do'taj oknopoe'hue' me'neapone Jesúsa o'nopoe'ka'uyate. Kenpa'ti Judasa kadarake'po be'titotiakapone Jesúsa o'nopoe'uyate.

65 —Do Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj kanoknopoe'po Diosa e'tihuapokenayo oknopoe'dik mo'ene. Do'taj kanoknopoe'po Diosa tihuapokhue' ee'nayo oknopoe'hue'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uy.

66 Kenda e'manade'te huakka'ada ke'nen huanigpeika'eriomeya o'noknopoe'batikuy. Onte'ti kenere ta'huaehue' o'ne'uy.

67 —¿Opud kenpa'ti menpa' eknopoe'batikta' bo'pak? —Jesúsa oro' doce huamata mona'eritaj mona'uyne.

68 —Ehue', Huairi, o'na huanoeonhuahuika' hua'a ona'ika'ne. 69 Cristo i'epo, Diosen Huasi'po i'epo ontaj Diosa bektie'ea'uyate, Huairi. —Simón Pedra ona'uy.

70 —Opud, doce huamata mona'eri ijbaktie'ea'uynig'a, opuda nogtatida toto' huairia mo'nopo'toe'apone. —Jesúsa mona'uyne. 71 Simónensi'po Judas Iscariotetaj o'batia'pakpo kena'po ken doce huanigpeika'eriya' kadarake'po o'batotiakapo Jesúsa o'nopoe'uy.

7

Jesúsen huama'buya Diosen Huasi'po o'e oknopounkahue' o'nuy.

1 Nogok Galilea huadaribayo Jesúsá nogiti o'manmadikadhuahuika'uy. Nogyo nogyo o'hua'epo o'manmadikadhuahuika'uy. Kenoka' Judea huadaribayo nogyo nogyo e'manmadika'ta' pakhue' o'uy Jesúsá. Judeayo judío huairia e'arakta' on'tipaknok. 2 A'timon judioen baak fiesta o'epo, Jerusalénya' o'epo. Siete huame'noe fiesta o'epo. Aya'da judío huabokerek on'bahua'apo. 3 Kenoka' Jesúsen huama'buy Jesúste on'huatiakdepo, o'nona'po,

—Iyo Galileayo ikahue' yae', eg'. Fiestate Judeayo monhua'. Huakka'da o'nen huanigpeika'eri Judeayo o'ne, kenpa'ti 'urua'da Diosen i'kika'nig kan'tiahuaye'po. Konigepo Judeayo monhua'. 4 Ontaj huakka'ada eknope'ta' e'paknayo, ontaj huakka'ada e'nigpeika'ta' e'paknayo iyo sue'da aratbut e'nahue'yo ehue'dik i'ene. Keyo huakka'da aratbut e'nahue'yo hua'dik i'ene. Huairi o'e aratbuta me'noknope'po huakka' aratbut egkupopakya' 'urua'nana' yamanigkika', konig Diosayo'da ka'dik o'e yamanigkika', yabayarea'. —Jesúsen huama'buya Jesústaj o'nona'uyate.

5 Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e Jesúsen huama'buy oknopehued e'e'ada kenpa' o'nona'uyate. Jesúsere ehua'ta' on'pakpoda kenpa' o'nona'uy.

6 —Oy huame'noenayo fiesta Jerusalényo huahue'dik ijje. Opudnayo menokapi' bo'pakpo hua'dik mo'ene. 7 Huakka' aratbuta do'taj oknopehue' o'ne. Konigti oknopehue' o'nene do'taj. Konigepo kenomeya' opudtaj huadiyhue' mo'ene. “Dioštaj dakhuea' bo'kika'ne. Dioštaj nigpeehue' mo'ika'ne.” Kenomey oknopehue' huae'eritaj ijmanika'nok konigepo do'taj diga'da menhuadiyika'ne. 8 Fiestayo yan'bahuati'. Donayo huahued ijje. Oy huahue'dik ijje. —Jesúsa huama'buytaj o'mana'uy.

9 Kenda Jesúsá e'nade'te huama'buya o'nokhua'uy. Jesúsnayo Galileayo o'ika'uy.

Nogok baak fiestayo Jesús o'hua'uy. Judío aratbuttaj o'manmadikanhua'uy.

10 Jesúsen huama'buy kenpa'ti aya' huabokerekomey fiestate Jerusalényo on'hua'depo dagte aratbutbahue' o'nenok Jesúskon Jerusalényo o'hua'uy. Aratbut Jesústaj tiahuayhue' o'maepo Jesús o'hua'uy. 11 Jesús Jerusalényo okyehued ee'te judío huairiomeya' Jesústaj o'nonmabopo,

—¿Kenbokerek meyon ya'e? —Judío huairia on'hua'po.

12 Jesústaj huakka'ada on'tia'pakpo, “Huadakda o'e.” Huakka'ada on'tia'pakpo, “Dakhue'da o'e. Nama'da o'manmadika'. Aratbuttaj engaña o'magka'.” Nogomey huakka'ada on'tia'pakuy.

13 Huayahuaya utak utaka' on'batia'pakpo judío huairitaj on'me'pukpo huakka' aratbuttaj 'utta' batia'pakhue' o'nuy. 'Utta' Jesústaj batia'pakhue' o'nuy.

14 Fiesta bapa'me'noe ogka'depo konig fiesta nopote ee'te Diosen jakyo Jesús o'hua'po okyede'po huaboa'da o'manmadika'uy. Huakka'da aratbut egkupopakde'te o'manmadika'uy. 'Urua'nada o'manmadika'uy. 15 Ken judío huairi Jesústaj on'pe'edepo on'mepu'kepo on'huadiaypo,

—Oro'en escuelaya' Diosba' madoyahue' o'ika'uy Jesús. Kentaj on-madikahue' o'ika'uy. Konigepo sigpi' nopoehue' o'e. Buttida o'nona'ne. —Judío huairia Jesústaj oknopehue' o'nepo huakka' aratbuttaj nama'da on'mana'uy.

16 —Do'huedda ijpakpo manmadikahue' ijje. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Diosa me'nopoea' nok ijmanmadikikay. Diosen buttida hua'a ijmanmadikikay. 17 Do'taj on'peepo aya'ada Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakpo kenda Diosa me'nopoea' nig ijmanmadikikay daka' kenda on'nopoeapo. Do'huedda ijnopoeapo manmadikahue' ijje kenomeya kenpa'ti on'nopoeapo. 18 Nogomey huakka'ada onda on'nopoeapo on'manmadikika'. "Ke'na huadakda huamanmadika'eri o'e." "Huadakda o'e." "Huairi o'e." Aratbuta e'huaa'te e'peeta' on'pakpo on'manmadikika'. Do'tanayo Diosa me'ta'mona'uyne. "Huadaknanada o'e Dios." "Huaboro'nanada huairi o'e Dios." Opuda e'huaa'te e'peeta' ijpakpo buttida hua'ayo'da ijmanmadikikay. Sigpi' da ahue' ijikay.

19 Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e. Moisésba' mo'ba'toika'ne. Kenda e'nopoeada aya'ada nigpeehue' mo'ika'ne. Moisésba'taj nigpeehue' mo'ika'ne. ¿Do'taj mena'po e'arakta' on'tipak? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

20 —Dakhue' nokirega me'nopo'toenok huasegda i'epo ia'ne. Be'api' ontaj e'arakta' pakhue' o'ne. —Aratbuta Jesústaj nama'da o'nona'uy.

21 —Huabokerek treinta y ocho huabayok dakhue'da o'epo onpahuedonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok huakka' mo'mepu'ke'po do'taj on'huadiayne. 22 Huabokereksi'potaj yobedtaj huasi'dak oktegdik yanikati, opudomeyen adhuea'pane'a mona'uyate. Moisésa konigti mona'uyate. Konigepo Moiséstaj mo'nigpeepo huabokereksi'potaj ocho huame'noe e'noede'te huasi'dak boktegika'. Okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' boktegika'ne.

23 Okmapie'ahuaddik huame'noete kahue'dik mo'e opudomey mo'mana'ika' nig'a okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' Moiséstaj mo'peepo huabokereksi'poensi'dak boktegika'ne. Huabokerek dakhue'da o'epo treinta y ocho huabayok enpahuedonhuahuikade'te okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok do'taj onhuadiayne'ne. ¿Mena'po onhuadiayne'? Nama'nanada onhuadiayne'ne. 24 Do'a e'yarea'te on'tiahuayme'po dakhuea' o'ka' nama'da on'tinopoeapo on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Konigepo Dios ken huabokerektaj o'matinepahui'po di' o'enok ijyarea'mey. Opudomey kenda nokotdik mo'e. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'bayarea' huadakda o'e yan'nopoe'. —Jesúsa o'mana'uy.

Diosa buttida oa'ika'. Diosya' ijtiakuy. Jesúsa oa'uy.

25 —In huabokerektaj judío huairia a'arakya'po o'deretpakpo 26 iyo Diosen jakyo e'manmadika'te judío huairinayo tohuahue' o'ne. Diosa o'ta'mona'uy, Diosen Cristo o'e. Dapi' judío huairia kenda oknopoehue' o'ne. 27 Ke'na Cristo ehue' o'e. Konigepo Jesús Galileayo huag'eri o'e o'nopoeey. Cristo e'tiakde'te meya' ya'tiaket nopoehue'dik o'epapoy. —Sue'da Jerusalényo huag'eria huaboa'da nama'da huayahuaya on'manbatia'pakuy.

28 Kenda aratbuta nama'da on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoeapo huakka' aratbut egkupopakete o'manmadika'po 'utta'da o'mana'po,

—Do'taj okiehue' o'nene kenpa'ti keya' o'tiakuy opudomeya oknopoehue' o'nene. Do huata'da ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Dios kurudyo, hueretda Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomeynayo hueretda Diostaj oknopoehue' mo'ene. 29 Hueretda Diosa me'ta'mona'uynok Diosya' ijtiakuy. Konigepo Diostaj yoknopoikay. Diostaj yokiey. Buttida a'dik ijje. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uy.

30 Jesústaj judío huairia on'huadiaypo e'bakuda' jakyo en'tohua'ta' en'tipaktada Diosa Jesústaj o'tioka'nok tohuahue'dik o'nuy. Jesús kenok

huabuey ehued o'taenok. ³¹ Nogomey huakka' judío aratbut ogkupopakpo Jesústaj on'peepo Jesústaj o'noknopoe'uy.

—Kenyo'da Diosen Cristo 'urua'da kika'dik o'e'apo. In huabokerek kenda o'kika'po. In huabokereka aratbuttaj o'bayarea'. Dapi' Diosen Cristo o'e' Jesús. —Aratbuta on'batia'pakuy.

Diosen jakyo kente Jesús a e'manmadika'te fariseo huairia sorotataj on'mata'mona'uyate. Jesústaj kan'tohue'po on'mata'mona'uyate.

³² Jesús Diosen Cristo o'e. Aratbuta on'batia'pakpo fariseo huairi kenpa'ti sacerdoté huamationa'pakika'eri huairiomeya on'tipeedepo on'huadiaypo Jesústaj kan'tohue'po kenomeyen sorotataj on'mata'mona'uyate. ³³ Kenoka' huakka' aratbut egkupopakte Jesús a o'mana'po,

—Opudomeyere sue'da puug ijje'apoy. Kenoka' Diosyo ijkumejapoy. Diosa me'ta'mona'uyinig keyoda ijhua'apoy. ³⁴ Nogok do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone. Do'taj oknopohue' o'nepo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone. —Jesús a o'mana'uy.

³⁵ Judío aratbuta on'peedepo huayahuaya on'batia'pakpo,

—¿In huabokerek ka'tia' yaa? ¿Meyon yahua'apet oro' huahuayhue'dik o'e'apone? Nog huadaribayo keyo judío aratbut on'mamon'uyate nog aratbuttaj kamanmadike'po yahua'apetdapi'. ³⁶ “Do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone.” “Do'taj oknopohue' o'neapo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone.” Jesús a o'mana'. ¿Ka'tia' yaa? —Judío aratbut huayahuaya on'batia'pakpo.

Diosen Nokirega huaknopoe'eriennopo'taj o'manopo'toe'apo. Diosa o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

³⁷ Fiesta kene'huaya' huame'noete 'urua'da ogkika'uyate. 'Urume'noe o'jika'uyate. Kenme'noete Jesús a o'bopo huakka' aratbuttaj 'utta'da o'mana'po,

—Be'api' durugnopo' ee'ta' e'paknayo do'taj kan'noknopoe' do'taj kan'nigpee' ijmanopo' durugpakika'apoy. Konigti be'api' maymaya' ea'nayo hue'ey ijbayoknok on'durugpakapo. ³⁸ Konig Diosba' oa'po, konig huakka' hue'ey on'mayika'po durugda o'neonhuahuika'po konigti kenomey do'taj beknopopepo durugnanada on'noeonhuahuika'apo, Diosere durugteda on'noeonhuahuika'apo. Nogomeytakon on'manoeanhuahuika'apo. —Jesús a o'mana'uy.

³⁹ Jesús en huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega o'manopo'toe'apo. Diosen durugteda ogkika'apo. Jesús a kenpa' o'batia'pakuy. En'batia'pakte Diosa ke'nen Nokireg huaknopoe'eritaj manigta'monahued o'epo konigepo Jesús bueyhued o'epo, kurudyo huahued o'epo, Diosere ehued o'epo.

Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Huakka' o'noknopopepo. Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Cristo o'e. Nogomeya o'noknopoe. Diosa ta'monahue' o'e. Konigepo Cristo hue' o'e. Nogomeya o'noknopopepo.

⁴⁰ Kenda Jesús a eade'te,

—Kentaj o'nonmabodhuahuika'uy Diosen huamanbatia'pakeri Jesús o'e. —Huakka'ada o'da'uy.

⁴¹ —Diosa o'ta'mona'uyate. Cristo o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Ehue'. Cristo ehue' o'e. Galilea huag'eri o'e. Galileayo huag'eria Cristo ehue'dik o'e'apo. ⁴² Cristo David huairien adhuea' huayayo o'e'apo. Belényo o'si'poe'apo kentada David o'si'poe'uyate. —Nogomeya o'da'uy.

43 Huakka'ada Jesústaj o'noknopogeyuy. Nogomeya oknopogehue' o'nuy.
44 Huakka'ada kan'kude'po e'tohua'ta' e'pakada tohuahue' o'nuy.

Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenda judío huairia oknopogehue' o'nuyate.

45 Fariseo huairitaj kenpa'ti sacerdote huairitaj kenomeyen sorotataa on'kume'uy. Jesústaj totiakhue'ada on'kume'uy.

—Jesústaj yan'totiak. O'nona'ne. ¿Mena'po totiakhue' mo'e? —Huairia on'mana'uyate.

46 —In huabokerek 'urua'nanada o'mana'. Ken konig manahue' o'ika'uy. 'Urua'nanada o'manmadika'. —Sorotataa on'mana'uyate.

47 —Menpa' Jesúsa opudomeytakon engaña mogka'de. 48 Oro'omey aya' huairiada oknopogehue' o'ey. —Fariseo huairikon oknopogehue' o'ne.

49 Jesúsen huaknopog'erria Moisésen hua'ataj nopogehue' o'ne. Diosa castiga kamagke'. —Fariseo huairi on'huadiaypo sorotataj huairitaj on'mana'uyate.

50 Nicodemo fariseo huairi o'epo a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'ta'huadbed'uyate. Nicodemoa nogomey fariseo huairitaj o'mana'po,

51 —Betapi, “Dakhuea' o'ka', castiga kagke'po.” Kenpa' ahued kenbokerektaj pee'dik mo'e. Katepi' dakhuea'pi' o'ka' huakkuruda nopog'dik mo'e. Kenpa' Moisésen e'mana' o'e. Kenda opudomey mo'nopoget. —Nicodemoa o'mana'uy. Nog fariseo huairitaj o'mana'uy.

52 —Ka'tia', o'nakon Galilea huae'eri i'epo ia'. Apagba' yatiahuay'. Galilea huae'eri Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o'eapo. Cristo Galileaya' tiakhue'dik o'eapo. Apagba'taj i'tiahuaypo kenda nopog'dik i'e. —Judío huairia on'diaypo nama'da o'nona'uy. Nicodemotaj o'nona'uyate.

Ettone' nogbokerekereda o'bakde'uyate.

53 Jak e'tahuaje'yo aya'da on'bahua'uyate.

8

1 Jesúsnayo ote' Olivosyo o'hua'uy. 2 Eme'te Diosen jakyo o'kume'uy. Huakka'da en'tikupopakte Jesús o'huadpo huaboa'da o'manmadika'po. 3 A'timon sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri sue'da fariseo huairi huae'eriere Jesúste on'huatiakuy. Ettone'taj on'huatotiakpo, ken ettone' nogbokerekereda e'bakdejte be'api' huaboa'da on'huahuaydepo aratbutnopoyoda on'boa'po,

4 —In ettone' nogbokerekereda e'bakdejte on'huahuayate. 5 Ettone' nogbokerekereda e'bakdejnayo kabueye'po huida yan'bapa'ika'. Moisésba'a kenpa' mona'ne, huamanmadika'eri. ¿Menpa'ka'dik o'e oro'? ¿Menpa'i'nopog o'na? —Moisésba' huamanmadika'eri fariseoere Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.

6 Kenda nama'da Jesúsa kae'po nama'da o'nona'uy. Jesústaj nama'da ena'tadapi' kae'po o'nona'uy. Kenoka' kenda e'nona'te Jesús 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'uy. 7 “¿Menpa'ka'dik o'e oro'?” “¿Menpa'i'nopog?” Onte'ti Jesústaj nama'da o'nona'po,

—Be'api' dakhuea' kahue' e'hua'ika'a huakkuru huida kapa'e'. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'po.

8 Onte'ti 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'po. 9 Ettone' dakhuea' o'ka'. Aya'ada kenda enade' nogtia' nogtia' huaboa'da o'nokbahuuka'po oro'omeykon Diostaj dakhuea' o'ka'uy on'nonpono o'nokhua'uy. Huakkuruda huatone'a o'nokbahua'po nogti nogtia' o'nokbahuuka'po aya'ada o'nokbahua'denok ettone'yo'da o'yahue'uy. Ettone'ere Jesúseroyo'da o'nun'uy. 10 Jesúsa o'bopo ona'po,

—¿Dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig men ya'ne? Sigpi' castiga ogkay huaahue' mo'ene, ettone'. —Jesúsa ona'uy.

11—Aya' menokbahua'ne. Sigpi' castiga ogkay huaahue' me'nene, Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.

—Castiga kanogke' dokon huaahue'dik ijjeý. Yahuati'. Onte'ti dakhuea' kahue' ya'e'. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.

Jesús konig Diosen huakjey o'e. Diostaj o'maknopoea'ika. Jesúsen huanigpeika'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo.

12 Diosen jakyo huakka' aratbut ogkupopakuy. Onte'ti Jesúsa o'manmadika'apo,

—Diostaj huamaknopoea'eri konig Diosen huakjey ijjeý. Konig Diosen huakjey ijjeý aratbuttaj ijmaknopoea'ikay. Konig o'e Dios huanopoe' ijmaknopoea'ikay. Do'taj aya'ada moknopoeýpo mo'nigpeika'po Diostakon o'noknopoe'apo. Huadakda ogkika'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Huakjeyyo o'neonhuahuika'apo. Dakhuea' kikhue'da sikkiregyo ehue' o'neonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

13—Onda i'nopoeýpo huata' i'tia'pakne noga konigti kenda ia' tia'pakhue' o'nenok nama'dapi' ia'nok ontaj nigpeehue'dik o'ey. —Fariseo huairiomeya Jesústaj o'nona'uy.

14—Do huata'da ijtiapaknig buttida o'e. Do'taj nigpeedik mo'e konigepo Apag Diosere ijika'uy, Apag Diosya' ijtiakuy ijnopoeý. Onte'ti Diosyo ijhua'apoy ijnopoenok konigepo do'hued hua'a' buttida o'e oknopoe'dik mo'e kenpa'ti do'taj nigpeika'dik mo'ene. Opudomeynayo keya' o'tiakuy nopoe'hue' mo'e. Keyo o'hua'apo nopoe'hue' mo'ene.

15 Konig aratbuta on'nopeika' opuda mo'nopoe. Diosya' o'tiakuy nopoe'hue' mo'ene. Da oa' o'noknopoika'ne. “Dakhuea' bo'kika'po bueydik mo'ene,” kamanike'po Diosa ta'monahue' me'uyne. 16 Aratbut oknopoe'hue' e'ne'nayo nopo'koreahue' e'ne'nayopi' “Dakhuea' bo'ka'nok Diosa castiga kamagke'.” A'dik ijjeapoy. Konigepo nogtia'da ahue' ijjeý. Apag Dios doere konigti o'mana'ika'. Buttida oa' aya'ada nopoe'dik o'ne. 17 A'ennada Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey Moisésba' mo'toene. Huabokerekpi' dakhuea' eka'nayo dakhuea' o'ka' botta'bokereka konigti e'huaa'nayo buttida on'huaa' mo'nopoeýpo dakhuea' huaka'eritaj castiga ogka'dik mo'ene. Moisésa oa'uyate. 18 Ken do konig Diosen huakjey ijjeýpo Diostaj huamaknopoea'eri ijjeýpo ijtiakuy. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda huata' ijhua'ikay. Do'hued Apaga Diosa konigti be'huaa'ika'ne. Konigepo buttida oa' oknopoe'dik mo'ene. —Fariseo huairitaj Jesúsa o'mana'uy'na'g a Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoe'hue'da o'nuy.

19—Ka'tia'ia', ¿o'nen Apag men itae? —Fariseoa o'nona'uy.

—Diosen Cristo o'e oknopoe'hue' mo'ene. Aratbuten dakhuea' e'ka' huanopoy'area'eri o'e nopoe'hue' mo'ene. Kenpa'ti Apag Diostaj konigti oknopoe'hue' mo'ene. —Jesúsa o'mana'uy.

20 Diosen jakyo kenteda Diostaj huakupe huanigkuda' caja'po o'huadika', keyo Jesúsa kenoka' e'manmadika'te Jesús bueyhue' ka'e' Diosa o'nopoenok tohuahue'dik o'nuy.

Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone. Jesúsa o'mana'uy.

21—Kenpa'da o'nokhua'apone. Do'taj o'dukaponig'a oknopoe'hue'da mo'epo kenpa'da mo'bueyapone. Nopo'koreahue'da dakhuea' e'ka' mo'toepo mo'bueyapone. Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'eapone. —Judío oknopoe'hue' huae'eritaj Jesúsa o'mana'uy.

22 —“Keyo ijhua’apoy huahue’dik mo’ëapone.” Jesúsá mona’ne. Menpa’ huata’da arakdikpi’ ya’ëpo ya’ët. —Judíomeya nopoëhue’ o’nepo on’batia’pakuy.

23—Huadariyo huaë’eri mo’ëpo konig dakhuea’ huaka’eri aratbut mo’ëpo, konig opudda bo’pakpo mo’nopoika’po, konigti bo’kika’. Donayo kurudya’ ijhuarakuy. Apag Diosya’ ijtiakuy. Indariyo huaika’eri ehue’ ijjeý. 24 Diosen Huasi’po ijjenok Diosa me’ta’mona’uýne. Do Diosen Huasi’po ee’tada do’taj oknopoëhue’ ee’nayo dakhuea’ e’ka’ mo’toëpo kenpa’da mo’bueyapone. Diosa castiga mogka’apone. —Jesúsá judío huairitaj o’mana’uy.

25 —¿Be’a i’ë on? —Kenda e’nopoë’ta’ pakhue’ o’nepo nama’da o’nona’uy.

—Kenda huakkuruda o’nona’uýne. Mena’po onte’ti ena’ta’ bo’pak.

26 “Inomey huairia dakhue’da ogkika’, ontaj oknopoëhue’ mo’ëne.” Diostaj huaa’dik e’ëada oynayo huaahue’dik o’nene. Ke’na me’ta’mona’uýne buttida oa’ika’. Kenda Diosen ijpeëpo aratbuttaj ijmanikay. —Jesúsá oknopoëhue’ huaë’eri judío huairitaj o’mana’uy.

27 Jesúsá Apag Diostaj o’manmadikika’. Judío huairianayo nopoëkahue’ o’nuy. Kenpa’ti Apag Diosa o’ta’mona’uýate judíomey nopoëhue’ o’nuynok,

28 —Cruzte do’taj en’darakde’té Diosa o’ta’mona’uýate mo’nopoëapone. Do’huedda sigpi’ kahue’ ijikay. Kenda Diosa me’nopoëa’ne kenda ijmanikay.

29 Do’hued Apag Diosa me’ta’mona’uýne. Nogtia’da eahue’ me’ika’ne. Dore kenpa’da o’ika’. Kenda Diosa o’pak ijikikay. —Jesúsá Judío huairitaj o’mana’uy. Kenomeya Jesústaj on’huadiaypo e’arakta’ on’tipakuy.

30 Kenda Jesúsá e’manade’té huakka’ada Jesústaj o’noknopoë’uy.

Diosensi’pomey Jesústaj di’ o’ne. Aratbut Jesústaj nigpeëhue’ o’nepo konig toto’en huanaba’ o’nepo dakhuea’ ogkika’.

31-32 —Aya’ada do’hued hua’a mo’nigpeika’po do’hued hueretda huanigpeika’eri mo’ëne. Do’hued hua’a buttida o’ë moknopoëpo onte’ti toto’taj konig huanaba’ nigpeëhue’ mo’ika’po onte’ti dakhuea’ kakahue’dik mo’ëapone. —Judío huaknopoë’eritaj Jesúsá o’mana’uy.

33—Oro’omey Abrahamen adhuea’ huayayo o’ëy. Nog aratbuten huanaba’ ehue’da o’ikay. Konig dakhuea’ huaka’eri huanaba’ ehue’da o’ikay. Onte’ti konig huanaba’ dakhuea’ kakahue’dik o’ëapoy. Nama’da oro’taj kenpa’ ona’ne. —Jesústaj o’nona’uy.

34 —Aya’ada dakhuea’ ogkika’po, batikhue’da dakhuea’ ogkika’po dakhuea’ huakika’eri huanaba’ o’ne. 35 Huabokereken huasi’po huaoyoda o’nika’apo. Huanaba’nayo huairiyoda ikahue’ o’neapo. Nogok meýopi’ kenpa’da hua’dik o’nika’. 36 Do Diosen Huasi’po ijjeý. Konig toto’en huanaba’ dakhuea’ bo’kika’ne. Do’hua dakhuea’ e’ka’ e manopo’yarea’nayo Diostaj nigpeika’dik mo’ëapone. 37 Buttida boa’ne Abrahamen adhuea’ huayayo mo’ëne ijnopoëy. Abrahamen adhuea’ huayayo e’ëada do’hued hua’a pakhue’ mo’ëpo do’taj e’arakta’ on’tipakne. 38 Kurudyo do’hued Apagere ijika’uy. Apagtaj ijtiahuayika’uy. Ijpeika’uy. Kenda ijtiahuayika’uy ijpeika’po opudomeytaj o’nona’ne. Do’taj nigpeëhue’ mo’ëne. O’nen huaojtaj mo’nigpeika’po dakhuea’ bo’kika’ne. —Judíotaj Jesúsá o’mana’uy.

39—Ehue’, dakhuea’ huaka’eri ehue’ o’ëy. Huadakda o’ëy. Abraham oro’en huaoj o’ë. —Jesústaj o’nona’uy.

—Abraham Diostaj o’nigpeika’uýate. Abrahamen hueretda huasi’po ehue’ mo’ëne. Abrahamensi’po ee’nayo Diostaj mo’nigpeika’yet. Kenpa’ti Diosen hua’a bo’pakika’yet. 40 Diosa me’ta’nona’uýne. Diosya’ ijtiakuy. Buttida hua’a Diosa me’nopoëa’uýne. Diosen buttida hua’a

e'nona'tada do'taj on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Ken konig Abrahamahama kahue' o'uy. Abraham Diostaj oknopoe'po Diosen huata'moneritaj o'manigpeika'uyate. ⁴¹ Konig opuden hua'oj dakhue'yo'da o'kika' opudomeykon dakhuea' bo'kika'. —Jesúsa judíotaj o'mana'uy.

—Oro' kate bahueta' e'si'poe' ehue' o'ey. Abrahamen hueretda adhuea' huayayo o'ey. Nogtida Apag Dios o'tene. Diostaj o'nigpeikay. —Judíoa Jesústaj o'nona'uy.

⁴² —Dios opuden hua'oj ee'nayo do'taj di' mo'e'ayet konigepo Diosya' ijtiakuy. Doda ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudnayo do'taj di' ehue' o'nene. ⁴³ Dakhue'da mo'epo Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. Huadak e'ka'ta' pakhue' mo'ene. Konigepo do'hued hua'a e'peeta' pakhue' mo'ene. Kenpa'ti do'hued hua'a e'no'penka'ta' pakhue' mo'ene. ⁴⁴ Katepi' opudomeyen hua'oj o'paknok kenda bo'kika'ne. Opudomeyen hua'oj toto' mo'taene. Kentayo'da mo'nigpeika'. Huakkuruda toto'a o'bahuadiayika'po huakka'tada o'manop'arakika'po. Diosen buttida hua'a toto'a e'nopoe'ta' pakhue' o'ika'. Buttida hua'a nopoe'hue' o'epo ahue' o'ika'. Da oa'ika'. Da huaa'eri o'e. Aratbuttaj da huaa'eri o'maea'ika'. Aratbuttaj engaña huaka'eri o'e. ⁴⁵ Konigepo o'nen hua'oj toto' da hua'ayo'da e'peeta' bo'pakika'po Diosen buttida hua'a e'mana'te e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Diosen Huasi'po iijenok do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. ⁴⁶ Nama'da oame'. Huaahue'dik o'nene. Dakhuea' o'kame'. Huaahue'dik o'nene. Buttida o'ika'. Do'taj oknopoe'hue' o'nene. ⁴⁷ Diostaj oknopoe'hue' mo'epo konigepo do'taj oknopoe'hue' o'nene. Diosen aratbut Diosen huanigpeika'eriomey Diostaj on'nigpeika'. Opudomeynayo Diosen huanigpeika'eri ehue' mo'ene. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. —Jesúsa judío aratbuttaj o'mana'uy.

A'nnanada Abraham o'si'poe'uyate. Abraham si'poe'hued ee'te Cristo o'ika'uy.

⁴⁸ —Dapita' dakhue'nanada i'ene. Samaria huae'eri i'ene. Toto'a menopo'toene. Buttida ona'ne. —Judío huairia huakka' on'huadiaypo Jesústaj on'tidi'kepo o'nona'uy.

⁴⁹ —Do'taj toto'a nopo'toehue' me'ene. Diostaj di'nanada ijjikay. Ijnigpeikay. Dios huadaknanada o'ika' ijbatia'pakikay. Diostaj pakhue' mo'epo do'taj on'huadiaypo dakhuea'da on'huaa'ne. ⁵⁰ “Jesús huadakda o'e.” Menhuaika'. Manahue' ijjikay. Apag Diosnayo do'taj buttida be'tinopoe'po, “Huadakda o'ika'.” Be'huaika'ne. ⁵¹ Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoe'po on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo, Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Judío huairitaj Jesúsa o'mana'uy.

⁵² —Toto' o'nopo'toe. Oynayo buttida o'nopoe'y. Oro'omeyen adhuea'pane' Abrahamahama Diostaj e'nigpeikada o'bu'e'yuyate. Diosen huanbatia'pakeriakon Diostaj e'nigpeikada on'mabue'yuyate. “Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoe'po on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo.” Nama'da ia'. ⁵³ Oro'en hua'oj Abraham teyda huairitone' o'uy. Abraham o'bu'e'yuyate. Diosen huanbatia'pakerikon on'mabue'yuyate. Menpa' Abrahamtaj nogiti hueretda huairitone' okehue'dik i'ene. Diosen huanbatia'pakeritaj o'nayo'da teyda huairitone' makehue'dik i'ene. “Huairi ijjey,” nama'da i'nopoe'po, da ia', huairi ehue' i'e. —Judío huairia oknopoe'hue'da o'nepo Jesústaj o'nona'uy.

⁵⁴ —“Aratbuttaj manoeanhuahuika'dik ijjey.” Doda ijpakpo manahue' ijjikay. “Jesús huadakda o'e,” aratbuta men'batia'pake'po manahue' ijjikay. Diosa o'paknok kenda i'imanikay. “Huairitone' i'ene. Do'hued Huasi'po

ĩ'ene." Diosa mena'ika'ne. "Oro'en Dios o'e," nama'da boa'ika'ne. ⁵⁵ Diostaj oknopohue' mo'ene. "Diostaj yoknopoe'y." Buttida ijJay. "Diostaj oknopohue' ijJay." Doa ea'nayo opud konigti da huaa'eri ijJayet. Dapita Diostaj yoknopoe'yo ijnigpeikay. ⁵⁶ Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj Diosa ona'uyate. "Q'nen huayayo huaboro' huairitone' o'eapo." Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj ona'uyate. Diostaj Abraham kenda oknopoe'po do ijJayaponok durugnanada o'uyate. —Judío huairitaj Jesúsa o'nana'uy.

⁵⁷ —Ehue'. Abraham a'nennanada o'ika'uyate. Onnayo huatone' ehue' ĩ'ene. Menpa' Abrahamtaj ĩ'tiahuay'uy. Ehue'. Abrahamtaj ĩ'tiahuayhue' ĩ'e'uy. Da ia'ne. —Jesústaj o'nona'uy.

⁵⁸ —Abraham si'pohued Diosere ijJay. Buttida ijJay. —Jesúsa o'mana'uy.

⁵⁹ On'pegedepo Jesústaj kadarake'po huid on'bae'eadpo Jesústaj kan'pa'e'po huid on'bae'eadnig'a. Jesúsa o'makiregpo Diosen jakya' o'bakhua'uy.

9

Huabokerek ekpobig o'si'poe'uyate. Jesúsa kentaj okpoyarea'uyate.

¹ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús o'hua'epo Jerusalényo o'hua'epo huabokerek ekpobigtaj o'tiahuay'uy. Ke'na ekpobig o'si'poe'uy ekpobig o'e'uy.

² —¿Mena'po inbokerek ekpobig yasi'poe'uyate? ¿Be'a dakhuea' yakuyet? ¿Huaopi' huayepi' ke'nadapi' dakhuea' yakuyetpi' huamanmadika'eri? —Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

³ —Ehue', ke'na dakhuea' kahue' o'uy. Ke'nen huaoa huayereea dakhuea' kahue' o'nyuate. Konigepo dakhuea' ogkuypo ekpobig ehue' o'e. Diosa teyda kika'dik kae'po bakpoyarea'dik kae'po aratbuta kan'tiahuaye'po kan'nopoe'po konigepo ekpobig o'si'poe'uyate. ⁴ Kenda Diosa o'pak kakike'po kenpa'ti Diostaj kanigpeike'po Diosa me'ta mona'uyne. Konigepo oyedda Diosen kika'dik ijJay. Sue'da huame'noe mekenok oyda Diosen kika'dik ijJay. A'ti nogok kahue'dik ijJayepoy. Konig sikyonig o'eapo kahue'dik ijJayepoy. ⁵ In huadariyo ijJayedepo konig Diosen huakJey ijJayepo Diostaj ĩmaknopoe'a'dey, Diosen hua'a ĩmanopoe'a'dey. —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj mona'uyne.

⁶ Kenda oa'depo barakte o'supupo igkusi'hue' o'dukuta'po soroka ekpobigtaj okpodukuta'uy.

⁷ —Yahuati'. Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'. —Ekpobigtaj ona'uy. (Siloé judioen huadik e'dikta'mona' o'e.)

Ken, o'hua'po okpokoyodepo okpoyarud'uy. O'tiakpo daka' o'mabo'uy. ⁸ Yareahued ekpobig jak eretnopoyoda o'huadika'po "huakupe men'yok," o'mana'ika'uy. Aya'ada kentaj on'nokie'uy. Ekpobig o'ika' aya'ada on'tiahuayika'uy.

—Dapi' inbokerek o'huadpo "huakupe men'yok," o'mana'ika'uy. —Sue'ada o'da'uy.

⁹ —Ee', ke'na o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Ehue', nogda o'e. Konigti o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Do ekpobig ijJi'ka' uynig ijJay. —Kenbokerek okpoyaredepo o'mana'uy.

¹⁰ —¿Monig ikpoyarudme'? ¿Moniga' i'mabodme'? —O'nona'uy.

¹¹ —Jesúsa barakte o'supupo o'dukuta'po soroka bekpodukuta'po, "Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'." Mena'ne. Ken ĩjhua'depo yokpokoyodepo huaboa'da ĩmabodi. —O'mana'uy.

¹² —¿Men ya'e kenbokerek? —O'nona'uy.

—Nopohue' ijJay. —O'mana'uy.

¿Menpa' i'epo ikpoyarud? Fariseo judío huairia ekpobigtaj o'nona'uy.

13-14 Okmapie'ahuaddikte huame'noete Jesúsá soroka o'dukuta'po okpoyareadnok kenbokerek ekpoyareadtaj on'tohua'po judío huaitake' jak huairitaj on'tohua'po fariseo huairitaj on'tohua'uyate.

15 —Ekpobigi'unhuahuika'uy. ¿Monig oyda huaboa'da i'tiahuay? —Fariseo huairia o'nona'uy.

—Soroka samibia bekpodukuta'po yokpokoyopo huaboa'da ijtiahuayoni. —Fariseo huairitaj o'mana'uy.

16 —Okmapie'ahuaddik huame'noete aratbut katapi' kahue'dik o'ne. O'manmadikikay. Inbokerek nigpeehue'da o'epo okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'nok ke'na Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Sue'ada on'batia'pakuy.

—Dakhuea' huaka'eri ee'nayo bayareahue'dik o'e. Ke'na o'yarea'de dakhuea' huaka'eri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Noga on'batia'pakuy.

Noga nogpa' nogpa' on'batia'pakpo konigti ahue' o'ne'uyate.

17 —¿On menpa' i'nopoey ken huabokerek huakpo beyareatenigtaj? —Huabokerek huakpoyareritaj judío huairia o'nona'uy.

—Diosen huamanbatia'pakeri o'e, o'nona'ne. —O'mana'uy.

18 A'nenda ekpobig o'ika'uy. Oyda okpoyaredepo tiahuaydik o'e. Kenda Judío huairia oknopoehue'dik o'nepo, “Ke'nen huaoj huayetere yan'totiaik.” On'mana'uy. En'tiakde'te.

19 —¿In huabokerek menpa' o'nensi'po ya'e? ¿Menpa' ekpobig o'si'poe'uy, bo'tia'pakika'? ¿Mena'po oyda tiahuaydik ya'e? —Judío huairia ke'nen huaojtaj huayetere on'mana'uy.

20 —Ee', ke'na oro'ensi'po o'e. Ekpobig o'si'poe'uy o'nopoey. 21 Mena'po oyda tiahuaydik o'e oro'nayo nopoehue' o'ey. Kenpa'ti be'a yakpoyaret nopoehue' o'ey. “¿Be'a bekpoyarea'?” Ya'nona'. Huabokerek o'e. Ke'nada a'dik o'e. —Ke'nen huaoa huayeerea on'mana'uy.

22 Judío huairitaj on'makme'pukpo huaojerea huayeerea kenda nama'da huairitaj on'mana'uy. “Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uyate.” Be'api' ea'nayo Apagba'taj a'pweya'po judío en huaitake' jakyo onte'ti kudhue'dik o'neapo. Judío huairia onpapayo' onda'po. Konigepo huabokereken huaojere huayeere on'me'pukpo, nama'da on'mana'uy.

23 “Huabokerek o'e. Ke'na a'dik o'e. Kentaj ya'nona'.” Judío huairitaj nama'da on'mana'uy.

24 “Ke'na huabokerek ekpobig o'si'poe'uy. Kentaj yan'totiaik.” Judío huairia on'mana'uy. E'tiakde'te o'nona'po,

—Buttida yaa'. “Diosa be'yarea'ne.” Yaa'. Jesús dakhuea' huaka'eri o'e, o'tinopoikay. Bayareahue'dik o'e. Oro' o'nopoikay. —Judío huairia o'nona'uy.

25 —Dakhuea' huaka'eripi' o'epi' uruda huaka'eri o'epi' nopoehue' ijje. Nogtida ijnopoey. Ikken ekpobig ijjemey. Oynayo ijtiahuay. —O'mana'uy.

26 —¿Ontaj moniga' megka'? ¿Monig bekpoyarea'? —Onte'ti judío huairia o'nona'uy.

27 —Kenda huaboa'da o'nona'dene. ¿Mena'po onte'ti e'peeta' bo'pak? ¿Jesús en huanigpeika'eri ee'ta' menpa' bo'pak? —O'mana'uy.

28 —O'na kentaj huanigpeika'eri i'e. Oro'nayo Moisés en huanigpeika'eri o'ey. 29 Moisés taj Diosa ona'ika'uyate oknopoikay. In huabokereknayo meya' ya'tiakuyet nopoehue' o'ey. —Fariseo huairiomeya diga'da on'huadiaypo ighua'da o'nona'uy.

³⁰ —¡Kenpihuay! Kentaj mena'po oknopøehue' mo'e. Ken huabokereka bekpoyarea'ne. Keya' o'tiakuy nopøehue' mo'ene. ³¹ Dakhuea' huaka'eritaj Diosa manigpeehue' o'ika'. Diostaj huanigpeika'eritaj Diosa o'manigpeika'. Katepi' on'paknok Diosa o'manigkika'. ³² A nennanadapi' huakkuruda ekpobigtaj e'si'poe' okpoyarea'uy tipeehue' o'ikay. ³³ Dapita' Diosa' o'tiakuyate. Diosa' tiakhue' e' uynayo in huabokereka kenda sigpi' kahue'dik o'e. Bakpoyareahue'dik o'e. —Judío huairitaj o'mana'uy.

³⁴ —Dakhue' e'eretka' i'si'poe'uy. Dakhuea' i'kika'uy. Oro'taj onmandikahue'dik o'ene. —Judío huairia on'huadiaypo o'nona'uy.

Judío aratbuten huaitake' jakya' o'nen'uy.

Diostaj oknopøehue' huag'eri konig ekpobig o'ne.

³⁵ Huabokerek ekpoyare'taj huaitake' jakya' o'nende Jesúsa o'nopøepo o'deatopo,

—¿Diosen Huasi'po, ken huabokerektaj Diosa o'ta'mona'uyate menpa' oknopøe'? —Jesúsa ona'uy.

³⁶ —¿Be'a ya'e, huairi? Eknopøe'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'uy.

³⁷ —Kentaj i'tiahuayne. Diosa me'ta'mona'uyne. In do ijje. Diosen Huasi'po ijjepona'ne. —Jesúsa ona'uy.

³⁸ Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopøepo huikudate o'tihuadpo,

—Diosen huata'mona'eri i'e. Diosen Huasi'po i'e. Yoknopøey, Huairi. —Jesústaj ona'uy.

³⁹ —Huakka'ada konig tiahuayhue'dik o'nepo konig ekpobig o'nepo Diostaj oknopøehued o'nepo do'taj o'noknopøeapopo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogomeya "Ekpobig ehue' o'ey. Tiahuaydik o'ey. Diostaj huadakda oknopøikay." Nama'da on'batia'pakpo hueretda huaknopøe'eri ehue' o'nepo konig ekpobig o'nenok Diosa castiga magka'dik o'ika'apo. Konigepo Diosa indariyo me'ta'mona'uyne. —Jesúsa oa'uy.

⁴⁰ Ken, sue'ada fariseo huairi kenteda o'nepo Jesústaj on'peedepo,

—Dapi' oro'omeynayo Diostaj oknopøehue' huag'eri ehue' o'ey. Oro'omey ekpobig ehue' o'ey. Diostaj oknopøey. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴¹ —"Diostaj oknopøehue' huag'eri o'ey," ea'nayo o'nen dakhuea' e'ka' Diosa bakkahuea'dik mo'eaynig'a "Diostaj oknopøehue' huag'eri ehue' o'ey," nama'da boa'nok Diosa bakkahueahue'dik mo'ene. —Jesúsa fariseo huairitaj o'mana'uy.

10

Ovejaen huakpa ekbiriktaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

¹ Diosen huanigpee'eriomeytaj hueretda huamatøe'eri doa ijikay. Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Ovejataj kabatioke'po oveja huamatøe'eria huakpa ekbirikyo o'bakuda'ika'. Bisik o'bakuda'ika'. O'bakuda'depo akbogpe huatoe'eria teya'da okhuikika'. Oveja huabereeri on'tiakdepo akbogpeya' kudhue'dik o'nika'. Nogya'da o'gkudika'. Huakpakuya' on'behuikpo on'kudika', ²⁻³ Hueretda oveja huamatøe'eria ovejataj o'matiokika'po o'matojka'po sikyoedda ovejataj a'baeya'po akbogpete o'huahua'depo kentaj akbogpe huatoe'eria okje'po o'nigokhuike. Ken hueretda oveja huamatøe'eri o'kudde ke'nen ovejaa on'nigpee. Aya' ovejaen huadik o'madikka'depo o'maoroka'po. ⁴ Aya'tada o'maorokandepo huakkuru o'manighua'ika'. Oveja hueretda huamatøe'eritaj on'peepo o'nokje'po konigepo on'tahua'ika'. ⁵ Nogada e'huatiakte oveja o'nokmamonapo. Ke'na

men'tahua' ena'te on'peepo okiehue' on'epo o'nokmamonapo. —Ken konig oveja huamatog'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

⁶ Jesúsa kenda o'manbatia'paknig'a judío aratbuta e'peeada nopogkahue' o'ne'uy.

Jesús konig oveja huamatog'eri o'epo huanigpeika'eritaj daka' o'matoika'.

⁷ Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijJay. Do konig ovejaen akbogpe ijJey. Do konig oveja ijbatoKudi. Aya'da huaknopog'eri do'taj o'noknopogepo doere kuddik o'ne. ⁸ Huakka'ada konig huamanbatia'pakeri do tiakhued ee'ted kenomey konig huabereeri engaña huaka'eri o'ne'uyate. Hueretda ovejaa ta'huahue' o'nika'uyate. ⁹ Do oveja e'tiokpaka' akbogpe konig ijJey. Aya'ada do'taj o'noknopogepo konig on'kudpo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Diostaj daka' kan' nigpeike'po ijbatihuapokikay. Dakhuea' kahue' ka'ne'po kenomeytaj ijbatiokika'apoy.

¹⁰ Nama'da huamanmadika'eri konig huabereeri o'ne. On'berika'. On'barakika'. On'bakbasakika'. Donayo ijmanoeanhuahuikay. Hueretda huaknopog'eritaj ijmanoeanhuahuikay. Huakka'da ijmatinepahui'po 'urua'nanada ijmanoeanhuahuikay. ¹¹ Do konig oveja huamatog'eri ijJey. Huadaka'da huamatog'eri ijJey. Huanigpeika'eritaj daka'nanada ijmatokikay. Ovejataj a'batiokaya'po, ovejataj a'manoeanhuahuikaya'po ijmanigbueyapoy. ¹²⁻¹³ Sue'ada huakupeta' huakka' o'deretpakpo nogen ovejataj on'matamotoika'. Nubakuhuaa e'huatiakte on'matiokmonika'. Oveja nogen on'taenok huakupeyo'da o'deretpakpo ovejataj pakhue' o'nepo on'matiokmonika'. Nubakuhua on'bahuatiakpo o'maboke'po o'mamona'ika'.

¹⁴⁻¹⁵ Doa konig ovejataj daka' huamatog'eri ijJey. Apag Diosa do'taj mekie'ne konigti Apag Diostaj doa yokiey. Kenpa'ti do'hued huanigpeika'eritaj ijmakiey konigti do'hued huanigpeika'eria do'taj me'nokie'ne. Dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huanigpeika'eritaj ijmanigbueyapoy. ¹⁶ Nog huanigpeika'eritakon ijmatog'eri'apoy. Judío aratbut ehue' o'ne. Nog aratbut o'ne. Ken aratbutakon manopo'korea'dik ijJey. Do'taj on'nigpeika'apo. Kenomeyere judíomeyere konig nogaratbuttida o'neapo. Kenpa'ti do kenomeytaj nogtiada huamatog'eri ijJeyapoy.

¹⁷⁻¹⁸ Diostaj ijnigpeenok, do'taj men'tohua' do'taj men'arake' ijnopoepo. Ken ijbueydeapoy onte'ti ijnoyhuadapoy onte'ti ijnoeapoy. Konigepo Apag Diosa di' me'ene. Huabokereka do'taj e'arakta' on'pakpo arakhue'dik me'neapone. Konigepo doada e'nigbueyta' ijpakpo ijnigbueyapoy. E'nigbueyta' ijpakpo bueydik ijJeyapoy. Onte'ti e'noyhuadta' ijpakpo noyhuadidik ijJeyapoy. Kenda do'hued Apag Diosa mena'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁹ Judíomeya Jesústaj on'peedeipo nogpa' nogpa' on'nopoepo nogpa' nogpa' on'batia'pakuy.

²⁰ —Toto'a o'nopo'tog' nok Jesús huasegda o'e Katia'po kentaj mo'nigpee'. —Huakka'ada kenpa' on'batia'pakuy.

²¹ —'Urua'nanada o'manbatia'pak. Toto'a nopo'tog'hue' o'e. Toto'a e'nopo'tog'nayo 'uruda batia'pakhue' ya'eayet. Kenpa'ti ekpobigtaj okpoyareahue'dik o'e toto'a. —Nogomeya on'batia'pakuy.

Judío huairia Jesústaj eknopog'ta' pakhue' o'nyuy.

²² Nogok Jerusalényo Diosen jak on'to'ka'depo fiesta okkahuehue' huag' o'uy. Huahui'ok o'uy. ²³ Diosen jak kurute Saloména dagtaj jaka' o'tika'uyate. Ken dagte Jesús e'hua'ete ²⁴ judío huairia Jesústaj on'tikupobopo,

—¿Meniga' puug oro'omey nigunhuahua'dik o'e? Diosa e'ta'monuy'nayo buttida oyedda mona'. Cristo buttida ee'nayo mona'. —Jesústaj o'nona'uy.

²⁵ —Kenda o'noname'niga do'taj oknopoe'hue' o'nene. Opudomeya do'taj daka' kanoknopoe'po konig Diosyo'da ka'dik o'e ijikamey. Diosa kenda be'tihuapoknok 'urua da ijikamey. Konigda e'bayarea' ijikamey. Cristo o'e do'taj daka' oknopoe'dik 'urua da ijikamey. ²⁶ Konig Dios 'urua'nanada o'kika' konigti ijikika'nig'a opuda do'taj oknopoe'hue' o'nika'ne. Do'hued oveja huanigpeika'eri ehue' mo'epo, do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. ²⁷ Do'hued oveja huanigpeika'eria do'taj mena' okia'po on'nigpeika'. Do'hued huanigpeika'eri do'a ijmataepo daka' ijmakikay. Do'taj o'noknopoe'po on'nigpeika'. ²⁸ Diosere durugnada ijmanoeanhuahuika'apoy. Kenpa'da bueyhue'dik o'neapo. Daka' ijbatika'nok be'api' sigpi' okkayhue'dik me'neapone. ²⁹ Oveja huanigpeika'eri me'bayokuyne. Do'hued Apag Diosa me'bayokuyne. Teynanada o'e. Diosyo'da teyanada o'e. Nogapi' konig teyti ehue' o'nepo okkayhue'dik o'nika'. ³⁰ Apagere doere nogtida o'ey. —Jesúsa huairitaj o'mana'uy.

³¹ Judío huairia huida Jesústaj a'pa'ea'ya'po on'baea'uy.

³² —Opuda on'tiahuayika'ne nogda nogda 'urua'nanada ijikikay. Apaga be'tihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o'e ijikikay. ¿Katea'po menapoata do'taj onpa'eapo? —Jesúsa o'mana'uy.

³³ —Ehue'. Huadakda i'kika' nok pa'eahue' o'eapoy. Diostaj dakhuea'nada ia'nok huida o'pa'ea'apoy. Huabokerek e'eadá Dios ijje'y ia'nok huida o'pa'ea'apoy. —Judíoa o'nona'uy.

³⁴ —“Oy opudomey Diostaj huanigpeika'eri mo'epo diosdik mo'toene.” Diosa o'mana'uyate. Kenpa' opudomeyen Diosba'te o'madoya'uyate. ³⁵ Diosba'nayo nama'da ahue'dik o'e. Kenpa'da buttida o'ika'. “Oy opudomey Diostaj huanigpeika'eri mo'epo diosdik mo'toene.” Apagba'a buttida o'mana'uyate. ³⁶ Apagtaj me'nigpeike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Dakhuea' huaka'erite me'ta'mona'uyne. Konigepo “Diosen Huasi'po ijje'y,” a'dik ijikay. Konigepo “Diostaj dakhue'da o'tia'pak.” Do'taj huaahue' ya'nika'. ³⁷ Kenda do'hued Apaga menika'nig ijikikay. Do Diosen kikahue' ee'nayo do'taj oknopoe'hue'dik mo'ene. ³⁸ Do'a Diosen e'kika'tada opudomeya do'taj oknopoe'hue' ee'pi' kenda do ijikika'nigeyo kenda yanoknopoe'. Diosensi'po o'e nopoe'dik mo'e. Konig Diosa o'nopoe konigti ijnopoe'y. Konig do ijje'y konigti Dios o'e. Konig do'a ijnopoe'y konigti Diosa o'nopoe. Kenda nopoika'dik mo'eapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

³⁹ Onte'ti Jesústaj kan'kude'po e'tohua'ta' en'paktada Jesúsa o'makmon'uy.

⁴⁰ Onte'ti Jordánhue akodpen Jesúsa o'hua'uy. Kenteda Juana huakkuruda bautiza o'magkadhua'uyatenig. Kenteda Jesús o'unhuahua'po. ⁴¹ Jesúste huakka'ada on'huatiakuy.

—Konig tiahuayhued o'ika' konig Diosayo'da ka'dik o'e Juananayo kahue' o'uy. Aya'da inbokerektaj o'tia'pakika'uy, buttida oa'ika'te. —Aratbuta on'huaa'uy.

⁴² Keya' Jesústaj huakka'ada o'noknopoe'uy.

1-3 Lázaro huabokerek o'uy. Jesúsa Lázarotaj di'da o'ika'uy. Betania huakka' jakyo huae'eri o'ika'uy. Betaniayo huidpo Maríaere Martaere o'nika'uy. Lázaro dakhue'da o'енок María Martaere Jesúste on'ta'mona'uy.

—Lázarotaj di'da i'ika'ne. Dakhue'da o'e, Huairi. Jesústaj yanati'. — O'nona'uy. María Jesús huairien hua'itaj huasihuaj 'uru'huie'ada 'itioyhued kenpa'ti huakuhui'a 'itidukthued o'uy.

4 Jesúsa kenda o'pe'edepo,

—Dakhue'da o'enig'a kenpa'da bueyhue' o'eapo. “Diosa 'urua'da o'ka'. Huadakkanada o'e,” aratbuta kan'nopoe'po ke'na dakhue' o'e. Kenpa'ti “Diosen Huasi'poa huadakkanada o'kika'. 'Urunanada o'e.” Aratbuta kan'huae'po ke'na dakhue'da o'e. —Jesúsa o'pe'edepo o'mana'uy.

5-7 Ken Martataj Martaeen huama'buytaj kenpa'ti Lázarotaj di'da o'maepo Jesús keyada nog botta'me'noe o'e'ahudadpo Lázaro dakhue'da o'e e'pe'edepo botta' huame'noe o'edepo,

—Judea huadaribayo monhua'. —Oro' huanigpeika'eritaj mona'uy.

8 —Huaboa'da huida on'taj e'pa'ea'ta' bo'tipakme'ne judío huairia Judeaya'. ¿Keyo menpa' onte'ti i'hua'apo, huamanmadika'eri? —Oro' huanigpeika'eria ona'uy.

9 —Huame'noe jeyda o'енок aratbuta katapi' kahuaddik o'nika'. Diostaj nigpeika'dik o'ne. Nogme'noetida doce horas o'ta'tenok kahuaddik o'nika'. Do'taj huaarak huame'noe ehued o'енок do'taj arakhue'dik me'nene. Nogok ken horate huabuey Diosa baktie'ea'uyne aya' Diosen e'kade'te e'kuhuitde'te do'taj arakdik me'neapone. 10 Sikyo ta'tehue' o'енок katapi' kahue'dik o'nika'. —Jesúsa mona'uyne.

11 —Do'hued huadi' Lázaro o'taynig'a, monhua', ijmaboa'apoy. —Jesúsa mona'uyne.

12 —E'taynayo o'yareapo o'nopoe'y, Huairi. —Oro' huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

13 O'arogpo o'tay oro'omeya o'nopoe'po Jesústaj oknopo'egkahue' o'uy. E'bueytada “O'tay,” oa'po Jesúsa o'batia'pakuy. 14 Konigepo,

—Lázaro o'bueyme'te. 15 Opud nogiti do'taj menoknopo'po Lázarote ida ikken huahuahue' ijjemey. Konigepo durugda ijje'y. Lázarote monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

16 —Oro'omeykon monhua'. Jesúsere a'bueyya'po monhua'. —Oro'omey huanigpeika'eritaj Tomása mona'uyne. Tomás konogda o'dikka' Gemelo.

Jesúsa aratbuttaj huamanoyhuada'eri o'epo aratbuttaj durugteda o'manoanhua'huika'apo. Diosere on'noe'nhua'huika'apo.

17 Ken Jesúsere o'hua'uy. Betaniayo ekyede'te “Botta' botta' huame'noe Lázaro kubarakero o'huedde.” Jesústaj o'nona'uy. 18 Betaniayo Jerusalén meyhue'da o'e. Konig dos kilómetros y medio o'енок 19 María Martaeretaj a'bata'huadeya'po huakka' judío huairi Betaniayo on'tiakdepo, Jerusalénya' on'tiakdepo, a'manoeynoeya'po on'tiakuyate. Huidpoa o'bakbueynok e'manoeynoeyta' on'pakuyate. 20 Jesús o'tiakde Marta o'peondepo a'eya'po o'orok'uy. Maríanayo jakyo orokhue' o'uy.

21 —A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyo ehue' i'eme'ne. On iyo e'eme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o'e'ayme', Huairi. 22 Oy kenpa'ti katapi' i'pakpo Diostaj e'tiona'paknayo beyokapone, ijnopoe'y. —Martaa Jesústaj ona'uy.

23 —O'nen huidpo o'noyhuadapo. —Jesúsa ona'uy.

24 —Nogok kene'huaya' huame'noete aya'ada on'noyhuadapo. Ke'nakon on'noyhuadapo ijnopöey. —Martaa ona'uy.

25-26 —Huamanoyhuada'eri ijjeпо aratbut e'buey'uytaj ijmanoyhuada'apoy. Diosere aratbuttaj durugda ijmanoeanhuauika'apoy. Aya'ada do'taj me'noknopöey on'bueynayo onte'ti kurudyo Diosere on'noeonhuauika'apo. Durugda on'noeonhuauika'apo. Do'taj me'noknopöey on'noeonhuauika'apo. Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. ¿Kenda menpa' i'nopöey, Marta? —Jesúsa ona'uy.

27 —Ee', kenda do ijnopöey, Huairi. “Aratbuttaj kamanopo'kore'po Cristotaj ijta'mona'apoy. Do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy.” A'nennada Diosa o'mana'uyate. Diosya' o'tiakuyate. O'na Cristo o'e. Diosen Huasi'po o'e, ijnopöey, Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uy, ken.

Kubarakyo Lázaro buey e'huedta da Jesúsa o'huikon'uy.

28 Kenda Martaa ona'depo huama'buy Mariataj atotiakya'po Mariáte o'huahua'uyate.

—Huamanmadika'eri o'tiakdepo ontaj katiake' behuaa'ne. —Jutaka' Martaa ona'uyate.

29 María o'peundepo ida o'bodpo Jesústaj o'huahua'uyate. 30 Huakka' jakyo Jesús kudhued o'uy. Kenteda Martataj o'batia'pakpo kenteda o'epo.

31 Ken María ida o'bodpo ida o'orokonpo. Judío huairi on'bata'huadpo, on'manoeynoeypo Mariataj on'tiahuaydepo kubarakya' a'huikya'po o'hua' on'nopöey on'ta'hua'uyate.

32 Jesústaj o'huatiakdepo Jesúsen hua'ita'pote huikudate o'tihuadpo.

—A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyo ehue' i'eme'ne on iyo e'eme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o'eayme', Huairi. —María Jesústaj ona'uy.

33 Kenda María ona'depo o'huik. Lázarataj o'huikuy. Judío huairi kenere on'huatiakdepo kenere on'bahuikpo. Mariaomey enhuikte Jesúsa o'batiahuaydepo sue'ëada o'epo o'mepu'ketu'uy.

34 —¿Lázarataj meyo yagkubarakkame'? —Jesúsa o'mana'uy.

—Yatiak. Yatihua'y, Huairi. —María Martaerea o'nona'uy.

35 Ken Jesúskon o'huikon'uy.

36 —Dapita' Lázarataj di'nanada o'unhuauika'. —Judíoa on'huaa'uy.

37 —Huabokerek ekpobigtaj okpoyareame'. ¿Lázarataj bueyhue' ka'e'po menpa' Jesúsa yareahue'dik o'eme'te? —Sue'ada judíoa on'batia'pakuy.

Lázaro o'noyhuaduy.

38 Onte'ti Jesúsa huanopoya'da sue'nanada o'epo kubarakte o'huatiakonpo Lázarataj kubarakyo on'huedame'te. Huaboro'huidada kubarak on'tinokbeta'uyate.

39 —Huaboro'huid yanokpokorea'. —Jesúsa o'mana'uy.

—A'nenda botta' botta' huame'noe o'bueyme'po oyda pagda o'edeta, Huairi. —E'bueyen huidpoa Martaa ona'uy.

40 —“Ekнопöey'nayo Diosa 'urua'nanada o'ka'apo. Dios 'urunanada o'e aya'ada on'tiahuaypo on'nopöeyapo,” ona'dene. —Jesúsa Martataj ona'uy.

41 Ken huaboro'huid e'tinokbeta' o'nokpokorea'uy. Jesúsa kurudyon o'mabopo,

—Do'taj o'nigpeenok, Apag, dakiti ona'ne. 42-43 Do'taj kirigayo' menigpeene, ijnopöey. Do'taj o'ta'mona'uyne in aratbuta kanoknopöey'po “dakiti, Apag” ona'ne. —Jesúsa o'tiona'pakdepo,

—Yaq̄ōrok, Lázaro. —'Utta'da ona'uy.

⁴⁴ E'bueyme'ada o'noyhuaddepo o'q̄ōrokpo hua'itaj huaba'taj huakoktakon huabid telaa e'tihuyig o'q̄ōrokon'uy. Ken konig Lázaroa o'q̄ōrokuy.

—Yan'tikuj, kahua'e'. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj a'arakya'po monig o'ka'apo sacerdote huairiere fariseo huairi-omeya on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Judíomey Mariataj a'ta'huadeya'po on'huatiakme'tenig'a kenda Jesúsa o'ka' on'tiahuaydepo huakka'ada o'noknopq̄e'uy. ⁴⁶ Sue'ada fariseo huairitaj on'bahuahua'po, kenda Jesúsa o'ka'de fariseo huairiomeytaj on'batia'pakuyate. ⁴⁷ Ken fariseoere sacerdote huairiere nog judío huairiere on'kupopakdepo,

—¿Kate o'ka'apo? Ken huabokerek konig Diosayo'da ka'dik o'enig o'ka'. O'bayarea'. Kenpa'ti o'noyhuada'. ⁴⁸ Kentaj batikahue' ee'nayo aya'ada kentaj o'noknopq̄e'apo, kentaj aya'ada on'nigpeika'apo. Jesús oro'en huairi o'e. Aratbuta on'batia'pakapo Roma huairia kenda on'tipeedete bo'huadiayapone, sorotataj mo'tita'mona'apone. Oro'taj mogka'apone. Kenpa'ti oro'en Diosen jak on'saka'apo. —Judío huairi huayahuaya on'batia'pakuyate.

⁴⁹⁻⁵⁰ —Opudomeya sigpi' nopq̄ehue'da mo'ene. Aratbuttaj nogtiada e'manigbueynayo oro'tehuapa' huadakda o'e'apo. Aya'da judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada manigbueydik o'e'apo. Kenda nopq̄ehue' mo'ene. —Caifása o'mana'uyate. Caifás kenbayokte huaboro' sacerdote huairi o'uyate.

⁵¹⁻⁵² Caifásada o'nopq̄e'po kenda manahue' o'uyunig'a kenbayok sacerdote huairi ee'te Diosa o'nopq̄e'anok "Aya'tada judío aratbuttaj Jesús a'manigbueyapo. Kenpa'ti Diosen aratbut, judío aratbut kenpa'ti nog aratbuttaj kamanopo'kore'po Diostaj konigti kanoknopq̄e'po Jesús a'manigbueyapo." Kenda sacerdote huairia o'batia'pakuy. ⁵³ Caifás kenda e'manade'te "Jesústaj monig o'arakapo." Judío huairia huabo'ada on'batia'pakuyate.

⁵⁴ Judío huairia e'arakta' on'tipaknok keyo huakka' judío aratbut egkupopakyo onte'ti Juanis huahue' o'uy. Nogyo o'hua'uy. Efraín huakka' jakyo o'hua'uy. Oro' huanigpeika'eriere o'hua'uy. Efraínmo sue'da aratbut o'ne'uy. Kenpa'ti Efraín kurute sue'ada aratbut o'nuy. Oro'omeyere o'ika'uy.

⁵⁵ A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'e'apo. Nogya' nogya' nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' Jerusalényo huakka'da judío aratbut on'bahua'uy. Fiesta ehued on'bahua'uyate. Fiestaya' a'bapeya'po a'maya'po Diostaj 'uru 'uhua e'huaje' on'nigbatiarakuyate 'urunopo'da Diostaj a'nigeyapo. Konigepo fiesta kahued konig huakkuruda on'hua'uyate. ⁵⁶ Jerusalényo o'nedepo on'hua'epo Jesústaj o'nonmabopo. Diosen jakyo o'nedepo,

—¿Menpa' mo'nopq̄e'? ¿Menpa' Jesús fiestate yatiakapet? ¿Tiakhue' ya'eapetpi'? —Judío aratbuta huayahuaya onpayo' on'batia'pakuy.

⁵⁷ "Be'api' Jesústaj e'tiahuaynayo oro'taj monati'." Sacerdote huairiomey fariseo huairiere on'mana'uyate. Jesústaj huabakudá' jakyo kan'tohue'po kenda on'mana'uyate.

12

Ettone' Jesúsen hua'itaj huasihuj 'uru'huieqada o'itioy'uyate.
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ A'timon seis huame'noe e'pokde'te judío aratbuten huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'ëapo, Jesús Betania huakka' jakyo o'tiakuy. Keyo Lázaro o'jika'uy. Jesús a Lázarotaj e'bueyme'tada o'noyhuada'uy. ² Jesústaj 'uru aypo on'nigmanhuada'uy. Marta aypo o'mabayoke'uy. Jesúsere Lázaro o'bape'uy. ³ Ken on'bape'depo 'uru'huieqada huasihuj María o'totiakpo, konig medio litro o'totiakpo nardo huasihuj huakka'teda ee'tada o'totiakpo Jesústaj huakka' o'pakpo María Jesúsen'itaj o'itioy'uy o'ihuekedepo, huakuhui'akon o'itidukut'uy. Jakya' aya'ada huasihuj 'uru'huie'taj on'huirikuy.

⁴⁻⁵ —¿Mena'po kenda yaka'? ¿Mena'po ken 'urusihua bahuayahue' ya'eme'? Pai'da aratbuttaj kan'yoke'po ¿Mena'po bahuayahue' ya'uy'? Huakka'teda ee'tada o'e. Konig trescientos denarios huapa huakupe ee'tada o'e. —Judasa o'mana'uy. Judas Simónensi'po o'uy. Judas Jesúsen huanigpeika'eri e'ëada judío huairia kadarake'po Judasa o'bayokapo.

⁶ Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'ada huabereeri o'ëpo e'bereta' o'pakpo kenda o'mana'uy. Huabereeri o'ë kenda oro'omeya Jesús huanigpeika'eria nopohue' o'uy. Judas oro'en huakupe huamatoe'eri o'jika'nig'a oro'en huakupe o'berika'uyate.

⁷ —Keje', dakhue' huahue' yae' Mariataj. A'ti o'bueyapo María o'nopohue'po 'uru'huieqada huasihuj me'nigtoeonhuahuika'po be'itihuekene. 'Uruso'da kan'kubarakke'po me'so'tihuekene. ⁸ Pai'da aratbuttanayo mo'matojika'apone. Do'tanayo toehue' o'nunhuahuika'apone. —Jesús a ona'uy.

Judío huairia Lázarotakon e'arakta' on'pakuyate.

⁹ Jesús Betania huakka' jakyo o'ëa', huakka' judío aratbuta on'tipeepo Betaniayo Jerusalénya' on'bahua'po. Jesústayo'da a'tiahuaya'po huahue' o'nuy kenpa'ti Lázarotabeta' e'tiahuaya' on'pakpo Betaniayo on'hua'uy. Lázarotaj o'noyhuadame'te Jesús a. ¹⁰⁻¹¹ Huakka'ada judío aratbuta onte'ti judío huairitaj e'nigpeika'ta' pakhue' o'nepo on'bakhua'po Jesústaj o'noknopohue'uy. Konigepo judío sacerdote huairi Lázarotakon on'huadiaypo "Lázarotaj mo'darak," konigti onpapayo' on'nopohue'uyate.

Jesús a konig judío aratbuten gobiernonig huairitone' Jerusalényo o'bahuahua'po o'kud'uy.

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta a'bapeya'po huakka'ada aratbut Jerusalényo on'bahua'depo o'nokyedepo. Eme'te "Jerusalényo Jesús a o'tiakonyakde," huakka'ada on'tipeedepo ¹³ huabotod on'baktegandepo Jesús te on'torokonpo on'nigtohua'po,

—Oro'omeytaj kabatiokke'po Diosa mo'nigta'mona'uyate. Dios huairia mo'nigta'mona'uyate. Huadaknanada o'e. Israel aratbuten gobierno huairitone' o'e. Dakiti Dios. —Jesústaj on'huahua'po 'utta'nanada on'da'uy.

¹⁴ Jesús a burrotaj o'huahuaypo kenta'pite o'huaduy. Jesús si'pohued ee'te Apagba'te kenpa' o'ëapo oa'uyate.

¹⁵ Jerusalényo huag'eria mo'ëpo opuden huairi e'tiakte me'pukhue'dik mo'e. Burrote o'huadpo opudomeyen huairi o'tiakapo. Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.

16 Jesús burrote e'huadde'te kenda Apagba'te Jesústaj o'tia'pakuyin oro'omey Jesúsén huanigpeika'eria nopoenkahue' o'uy. Nogoknayo Jesús kurudyó o'behuikdepo kenpa'ti Diosen Nokireg mo'nopo'toedenok kenda Jesústaj Apagba'te o'timadoya'uyate konigti Jesúsá kenda o'ka'uyinok huaboa'da o'nopoenka'uy.

17 Kenoka' Jesúsá Lázarotaj e'bueyta' e'noyhuada'te kenpa'ti "Yaorok, Lázaro," ena'te huakka'ada judío aratbuta on'tiahuay'uy. 'Urua'nánada Jesúsá o'ka'nok kenda Jerusalényó diga'da on'manbatia'pakuyate. 18 Konig Diosayo'da ka'dik o'ë Jesúsá o'ka'denok huakka'ada aratbuta on'nopo'edepo Jesústaj on'huahua'uyate.

19 —Paj, kentaj batikahue'dik o'ey oro'. Yan'tiahuay', aya'ada kentaj on'pakpo on'nigpeika'. —Fariseo huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

Sue'da griego hua'a huaa'pakeria Jesústaj o'dukuy.

20 Fiestate Jerusalényó huakka'da on'batiakuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po on'batiakuyate. Judíoere griego hua'a huaa'pakeri on'batiakuyate. 21 Felipe Jesúsén huata'mona'eri o'ëpo Betsaida huakka' jak huag'eri kenpa'ti Galilea huadarieri o'ënok sue'da griego hua'a huaa'pakeria Felipetaj on'huatiakpo, —Jesústaj e'batia'pakta' o'paki, huairi. —Felipetaj o'nona'uy.

22 Felipe Andréste o'bakhua'po kenda griego hua'a huaa'pakeria o'nona'de Andréstaj ona'uy. Felipe Andrésere onokteyo' Jesússte on'hua'uy. Kenda griegoa o'nona' Jesústakon o'nona'uy.

23 —A'ti Diosa o'ta'mona'uy aya'ada on'nopo'ëapo. Aya'tada ijmanigbueyapoy. Aya'tada ijmanignoyhuadapoy. Konig Huairitone' Apag Diosere ijjeunhuahuika'apoy. 24 Do'a aya'tada manigbueyhue' ee'nayo kenpa'ti kubarakyo kudhue' ee'nayo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Ken konig toketkid o'ë, ijmanbatia'paki. Toketkid batukehue' ee'nayo konig kidpoaghue' ee'nayo tipakbohue' o'ëapo, huakka' toket boyoghue'dik o'ëapo. Sorokyo 'uruada e'batuke'nayo nogok huakka' toket o'boyogapo. Huakka'da toket o'ëapo. 25 Do'taj kenpa'ti Apag Diostaj pakhue' o'nepo aya'ada huá'enda on'eretpakpo, katetapi o'deretpakpo, aratbuttaj o'deretpakpo, huabettaj o'deretpakpo kenpa'da on'mabueyapo. Nogomeynayo aya'tada huata'da pakhue' o'nepo, kateta'pi'eretpakhue' o'nepo do'tayo'da on'pakpo do'tayo'da on'nigpeika'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. 26 Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo konig ijikikay konigti kan'kike', konig do pai'da ijnopo'ikay konigti pai'da kan'nopo'ike', konig do huata'da ijpakpo kahue' ijikay konigti huata'da kan'pakpo kahue' ka'nike' kenoka' doere do'hued Apagere kurudyó o'neonhuahuika'apo. Kenomey do'taj on'nigpeika' kenomeytaj Diosa o'bakkahuea'apo, "Huadakda mo'ene." Diosa o'mana'apo. —Jesúsá o'mana'uy.

"Cruzte men'behuika'apone. Cruzte ijebueyapoy." Jesúsá o'batia'pakuyate.

27 Huakka'tada pai'da ijmanignopo'ëapoy. Huakka'tada ijmanigbueyapoy. Huakka'da e'me'pukeada "Bueyhue' a'eya'po be'tioka', Apag" onahue' o'ene. A'manigbueyya'po kurudya' ijtia'kuy. 28 Ontaj ijnigpeika'po ijmanigbueynok "Huadaknánada o'ë Dios. Huakka' di'da o'maika'. Huakka' o'matinepahui'ika'." Aya'ada aratbuta kenda kan'batia'pakike'po. Jesúsá kenpa' o'tiona'pakuy.

—Do'taj me'nigpeika'nok "Huadaknánada o'ë Dios." Aya' aratbutada kan'nopo'ike' nogok ona'ti konigti kan'nopo'ike'. —Kurudya' Diosa 'utta'da ona'nok Jesúsá o'pëe'uy.

29 Huakka'ada aratbuta ogkupobopo on'peedepo, "Kuruda oa'," on'batia'pakpo. "Diosen huata' moneria o'da.'" Nogomeya on'batia'pakuy.

30 —Do'tayo'da kenda Diosa onahue' me'ene. Opudomey do'taj ka'noknopoe'po kenda mena'ne. 31 Do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo a'ti do'taj en'arakde'te "Dakhuea'nanada bo'ka'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ene. Castiga ogka'dik o'neapone." Diosa o'mana'apo. Kenpa'ti toto'taj Diosa konigti ogka'apo onte'ti huairitone' ehue' o'ea'po. Aya'tada onte'ti nama'da manahue'dik o'ea'po. 32 Do cruzte ijbuayapoy. Cruzte ijbuayedepo ijnoyhuadapoy. Kurudyo Dioste ijhua'apoy. Aya' aratbuta do'taj e'noknopode' Diosensi'ponig o'neapo. Kurudyo jibatobehaikapoy. —Jesusa o'mana'uy.

33 Cruzte ijbuayapoy Jesusa daka' o'manbatia'pakuy.

34—Oro'en Apagba' e'mona'pakte o'peepo Dios Cristotaj o'ta'mona'aponok oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone. Kenpa'da Cristo bueyhue' o'epo o'noehuahuiika'apo. Diosa ontaj e'ta'mona'nayo, "Cruzte ijbuayapoy." ¿Mena'po ia' kenpa'? Diosa huabokerekta'j o'ta'mona'apo. ¿Be'a ya'ea'po? —Aratbuta ogkupopakpo nogtiada Jesustaj kenpa' ona'uy.

35 —Sue'da huame'noe opudomeyere ijjeapoy. Konig huakjey ijjeapo Diostaj kanoknopoe'po o'nonmadika'ne. Konig Diostaj eknopoe' kenpa'ti e'nigpee' on'tiahuaya'ne. Sue'da huame'noe opudere ijjeaponok opudere ee'te do'taj daka' men'pee' kenpa'ti daka' Diostaj yanoknopoe'. Do'taj daka' nigpeehue' ee'nayo konig sikkiregyoda mo'ea'pone. Diostaj menpa' oknopoe'hue'dik mo'ea'pone. Diosen dag huahuayhue'dik mo'ea'pone. 36 Do opudomeyere e'ede'te do'taj me'noknopoe'. Diosen aratbut a'eya'po do'taj me'noknopoe'. —Jesusa o'mana'uy.

Kenda o'mana'depo Jesus o'bakhua'po o'irege'uy.

Mena'po huakka' judío aratbuta Jesustaj oknopoe'hue' o'nika'. Juana o'batia'pakuyate.

37 Konig Diosayo'da ka'dik o'e aratbut kan'tiahuaye'po Jesusa nogda nogda o'kika'uy'ni'g'a aratbuta en'tiahuaye o'bayarea'uy. Nogtaj o'noyhuada'uy'ni'g'a Jesustaj oknopoe'hue' o'nuyate. Huakka' judío aratbuta oknopoe'hue' o'nuyate. 38 Konig Diosen huamanigbatia'pakeri Isaiasa oa'uyate, a'nennanada oa'uyate konigti ogka'uy. Jesustaj oknopoe'hue' o'nuy. Isaiasa o'madoya'po, O'nen hua'a on'peika'nig'a konig huabokereknayo kahue'dik o'nika' konig teyda i'kika'nig on'tiahuayika'nig'a oknopoe'hue' o'nika'. O'nen hua'a o'mana'nig'a oknopoe'hue' o'ne, Dios Huairi. Isaiasa a'nennanada o'manigmadoya'uyate.

39 Mena'po oknopoe'hue'dik o'ne onte'ti Isaiasa o'madoya'uyate,

40 Diostaj pakhue' o'nenok Diosa o'bakpobiga'uy. Kenpa'ti nopoekahue' e'huae' o'magka'nok onte'ti uruda Diosen e'ka' menpa' tiahuayhue'dik ya'neapet. Diosen hua'a menpa' nopoekahue'dik ya'neapet. Dakhuea' e'ka' a'nopo'koreaya'po Diostaj menpa' nopo'koreahue'dik ya'neapet. Isaiasa o'mana'uyate.

41 Jesús pai'nanada o'manignopo'epo o'manigbueypo o'noyhuadpo Diosyo o'behuikpo kenda Diosa Isaiastaj o'nopea'uyate. Konigepo judío aratbuta Jesús, Diosen Huasi'potaj eknopoe'ta' pakhue' ya'neapet. Kenpa'ti e'nigpeeta' pakhue' ya'neapet. Isaiasa a'nennanada o'mana'uyate.

42 Huakka'amon judío aratbut Jesustaj o'noknopoe'uy'ni'g'a sue'da huakka' huairiakon o'noknopoe'uyatenig'a Jesustaj yoknopoe'y aratbuta kan'pee'po

batia'pakhue'da fariseo huairitaj on'me'pukpo batia'pakhue' o'ne'uyate. Jesústaj yoknopöey aratbuta ea'paknayo onte'ti judío'en huaitake' jakyo kud-hue'dik o'neapo. Fariseo huairia on'mana'uynok. ⁴³ Kenpa'ti "Huadakda j'ene." "Uruda huairi j'e." Aratbuta ea'tada ekpeeta' o'deretpakpo Diosa kenda ea'ta' ekpeeta' pakhue' o'nepo Jesústaj yoknopöey ahue' o'nuy.

Jesústaj pakhue' huag'eria dakhuea' ogkika'. Jesúsen hua'a oa'nok Diosa castiga o'magka'apo.

⁴⁴ —Apag Diosa o'ta'mona'uy. Aya'ada do'taj eknopöenayo Diostaere oknoponhua'dik mo'ene. ⁴⁵ Kenpa'ti aya'ada do'taj mentiahuaypo Diostakon on'tiahuay. Ke'na me'ta'mona'uynigtaj. ⁴⁶ Huadariyo aratbutte ijtiakuy. Konig huakjey Diostaj a'maknopöeyaya'po ijtiakuy. Do'taj huaknopöe'eria Diostakon o'noknopöe'apo. 'Uruda kika'dik o'neapo. Konig sikkiregyo ehue' o'nika'apo. Dakhuea' onte'ti kikahue' o'neapo. ⁴⁷ Sue'da huakka' do'hued hua'ataj nigpeehue' mo'eapone. "Dakhuea' boka'ne," manahue'dik ijjeapoy. "Dakhuea' i'ka'ne," a'manaya'po tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj a'manopo'koreaya'po ijtiakuy. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtiakuy. ⁴⁸ Do'taj pakhue' huag'eritaj kenpa'ti do'hued hua'ataj nigpeehue' huag'eritaj "Dakhuea' bo'kika'uyne." Kene'huaya' huame'noete do'hued hua'a'a o'mana'apo. Diosa castiga o'magka'apo. ⁴⁹ Konig doada ijnopöepo konig doada ijpakpo manahue' ijikay. Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Apaga mena'uynig ijmanmadikika'po o'nona'ne. ⁵⁰ Diosen hua'a o'nona'ika'nig ke'na mo'noeanhuahuika'apone. Do'taj eknopöe'nayo mo'noeanhuahuika'apone. Apag Diosen hua'a o'nona'ika'ne. —Jesúsa judío aratbuttaj 'utta'da o'mana'uy.

13

Huanigpeika'eritaj hua'i Jesúsa o'ba'ikoyoa'uy.

¹ A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta ogka'apo. Fiesta aypo on'bape'apo. Bapehued e'ne'te, "Indaritaj yokhua'apoy. Do'hued Apagtaj onte'ti ijkumejapoy." Jesúsa o'nopöe'uy. Oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj di' mo'ika'po oynayo huakka'nada di' mo'epo mo'nigbueydeapone.

²⁻⁴ Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eri Jesúsere judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo huaboa'da o'bape'deapoy. Toto'a Judas Iscariotetaj engaña ogka'depo, o'nopo'töepo Jesústaj judío huairitaj a'bayoki o'nopöe'uy toto'a. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. Jesúsere Judas Iscariote o'bape'po. Kenoka' Diosya' ijtiakuy. Diosyo ijhua'apoy. Diosen aya'da ijtamatöeapoy. Aya'ada do'taj nigpeedik o'neapo. Jesúsa o'nopöe'uy. Ken Jesús oro'ere o'bape'po o'bopo, huaok o'kiroka'po o'hueda'po huaso'tidukuta o'teyiga'uy. ⁵ Hua'ikoyoa' hue'ey kosoyo onoydepo huaboa'da oro'en hua'i bo'ikoyoa'po bo'ikoyoa'depo huaso'tidukuta e'teyiga'a bo'itidukuta'uyne.

⁶ Simón Pedrotakon e'huatiakte a'ikoyoya'po

—Huairi j'ene. Do'hued hua'i menpa' i'ikoyoa'apo, do'hued Huairi. — Simón Pedroa ona'uy.

⁷ —Kenda ij kay oyda noponkahue' j'enig'a nogoknayo i'nopöe'apo. — Jesúsa ona'uy.

⁸ —Keje'. Menokapi' do'hued'i'ikoyoa'hue'dik o'ene. —Pedroa ona'uy.

—O'nen'i'ikoyoa'hue' ee'nayo doere Apag Diosere ehue'dik j'unhuahuika'apone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

9 —Kenda mena'ne. Huaṣo' aya'da bekoyo'. Hua'i, huaba', huakukon bekoyo', Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

10 —Huaboa'da e'og'de'te aya'da e'koyode' onte'ti koyohue'dik mo'epo. Jakyo e'tiakde'te hua'iyoda sorokda o'енок hua'iyoda koyoa'dik mo'ene. Opudomeytaj Diosa mo'bakkahuea'depo urunopo'da mo'enig'a nogtiada dakhue'da o'e. —Jesúsa ona'uy.

11 —Nogtiada dakhue'da o'e. —Ona'uy. Nogtiada dakhuea' o'ka'apo. Judío huairitaj me'bahuaya'apone Jesúsa o'nopoe'uy.

12 Oro'en hua'i bo'ikoyoa'depo o'kuhuitdepo Jesús onte'ti huaok o'otpo oro'omeyere kutopate o'huad'uy. O'huaddepo,

—Kenda opudtaj huaboa'da o'nogka'depo opudtaj e'nopoenka'ta' ijpaki. 13 “Huamanmadika'eri” do'taj o'nonika'ne, kenpa'ti “Huairi” o'nonika'ne. Kenda buttida o'nonika'ne. Kenda ijje. 14 Ken do opueden Huairi ijje opuden Huamanmadika'eri ijjeponig konig huanaba' opuden hua'itaj on'ikoyoa'denok opudomeyakon konigti huayahuaya ba'ikoyoa'dik yanikati'. Huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. 15 Opuden hua'i konig huanaba'niga on'ikoyoa'ne do'taj on'tiahuaydene. Konig do ijkay konigti yag'kika'. Konig huanaba'niga huayahuaya yan'batiahuapokika'. 16 Opud huanaba' e'eada “Huaboro' huairi ijje.” Nopoehue' yane'. “Do'hued huairinayo sue'da huairi o'e.” Nopoehue' yane'. Huamata'mona'erinayo huairi o'ne. Huahua'erinayo huairionig ehue' o'ne. Yan'nopoe'. Buttida ijje. 17 Kenda huaboa'da o'nona'nig opud e'nopoe'nayo kenpa'ti daka'menigpeika'nayo durugnanada mo'eapone.

18 Opudomey do'taj mo'peepo durugda mo'eaponig'a nogtiada durugda ehue'dik o'eapo. Opudomeytaj o'noktie'ea'uyng'a nogtiada dakhuea' megka'apone. Kentaj Apagba'a o'huaa'. “Ke'na doere o'bape'ika' do'taj dakhuea' megka'apone.” Kenpa' Apagba'a oa'. 19 Dakhuea' megka'apone. Dakhuea' ogkahued ee'ted o'nona'ne. Egkade'te do'taj o'noknopoeonhuahua'po batikhue' mo'epo Diosa o'ta'mona'uy, kenda kanoknopoeonhuahuike'po konigepo oyda o'nona'ne. Konig huakuruteda o'nona'ne. 20 Huadak hua'a kan'manbatia'pake'po opudomeytaj on'ta'mona'ne. Nogomeytakon ijmata'mona'apoy. Opudomeya e'manmadika'te eknopoe'nayo do'taj ee'pa'ti unhua'dik o'neapo. Kenpa'ti Diostaj ee'pa'ti unhua'dik o'neapo. Diosa me'ta'mona'uyngitaj. Buttida ijje. —Jesúsa mona'uyne.

Judasa do'taj me'bahuayapone. Jesúsa o'mana'uy.

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21 Jesúsa kenda mona'depo huakka'da o'nopome'pukatupo,

—Opuda' nogtiada me'bahuayapone. Judío huairitaj men'yokapone. Buttida o'nona'ne. —Jesúsa oro' doce huanigpeika'eriomeytaj daka'mona'uyne.

22 Betaj Jesúsa ya'huaet oro' nopoehue' o'epo huayahuaya o'batiahuaye'uy.

23 Jesús di'nanada me'ene do'taj Jesúsere onokteteyo' ijbape'nok, 24 do'taj Simón Pedroa ba'ba' menepo, “¿Be'taj ya'huaet? Kenda mena'.” Simóna mena'uyne. 25 Ken Jesústaj ijtipebetpo,

—¿Be'a ontaj dakhuea' mogka'apone, Huairi? —Jesústaj yona'uy.

26 —Pan hue'eyyo' ijta'butapo ijyokapoy. Ke'na dakhuea' megka'apone. —Jesúsa mena'uyne.

Ken pan o'ta'buta'depo Judas Iscariotetaj o'yokuy. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. 27 Ken Judas pan onba'pokdepo o'bape'po e'bape'de' toto'a

Judastaj o'nopo'to'e'po Jesústaj dakhuea'da kagke'po nama'da o'nopo'e'a'uy. Ken Judasa nama'da o'nopo'enig kenda Jesús o'nopo'epo,

—Kenda do'taj megka'aponig ida megkati'. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

²⁸ Oro'omey kutopate Jesúsere Judasere o'bape'po kenda Jesúsa Judastaj ena'te nopogkahue' o'uy. ²⁹ Judas oro'en huakupe huato'e'eri o'enok, “Fiesta ayo nogiti yabae.” Jesúsa ona'. Sue'ada on'opo'e'uy. “Pai'da aratbuttaj huakupe yayokti.” Ona'. Nogte on'opo'e'uy. ³⁰ Judas pan o'hapokdepo o'bape'po o'orokonpo o'bakhua'bed'uy.

“Huayahuaya di' yan'mae'.” Jesúsa huaboa'da o'mana'uy.

³¹ Judas ehuade'te,

—Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, Diostaj daka' ijnigpe'epo oyda huakka'da aratbuten dakhuea' e'ka'taj ijmanigbueyapoy. Konigepo huadakanada ijka'denok huakka'ada on'opo'epo, “Dakiti, Dios,” kenpa'ti “Huadakanada o'e Dios,” huakka'ada on'batia'pakapo. ³² Do Diosen Huasi'po Diostaj ijnigpe'epo huakka'tada ijmanigbueyapo Dios huadakanada o'e, huakka'tada ijmanopo'e'ay Diosakon huakka'tada o'manopo'e'a'. Ke'nen Huasi'po huadakanada o'kika', huadakanada o'ika', o'manopo'e'a'. Ida o'manopo'e'a'apo. ³³ Huadi'nanada on'ta'ene, do'huedsi'po. Opudere sue'da hora ijje'apoy. Onte'ti do'taj huahuayhue' o'neapone. E'ukada huahuayhue' o'neapone. Ijhua'apoy. “Keyoda ijhua'apoy tiakhue'dik mo'ene.” A'nen kenda judío huairitaj ijmana'mey konigti opudomeytakon o'nona'ne. ³⁴ Konig huabodikda e'manmadika' e'mana'ta' ijpaki. Huayahuaya di' yan'maika'. Konig do'a di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. ³⁵ Huayahuaya di' e'maika'nayo Jesúsen huaknopo'ika'eri o'ne aya'ada aratbuta on'opo'e'apo. —Jesúsa oro'omey huanigpe'ika'eritaj mona'uyne.

Jesústaj okia'hue'yaj ijje'y. Ia'apo. Pedrotaj Jesúsa ona'uy.

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ —¿Meyon i'hua'apo, Huairi? —Jesústaj Simón Pedroa ona'uy.

—Keyo ijhua'apoy oyda ta'huahue'dik o'ene. Nogoknayo do'taj o'tahua'apone. —Jesúsa ona'uy.

³⁷ —¿Mena'po oy ta'huahue'dik o'e, Huairi? Ontaj a'tahuaya'po bueydik ijje'y. —Pedroa ona'uy.

³⁸ —Onere e'bueyta' ijpaki ia'nig'a. Huatahuaj sipoghued “Jesústaj okia'hue'yaj ijje'y.” Bapa'a ia'apone. Bapa' eade'te huaboa'da huatahuaj o'sipogapo. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

14

Jesúsa Diosyo huabatohua' dag o'e.

¹⁻² —Do'hued Apagenbayo ijhua'apoy. O'nokhua'apone. Onte'ti opudomeyere ehue' ijka'apoy. Do e'huade'te mepu'kehue' yanikati'. Mididhue' yanikati'. Mepu'kehue' ya'nepo Diostaj daka' yanoknopo'ika'. Diosa bo'tihuapokapone. Do'takon daka' yanoknopo'ikati'. On'tihuapokapone. Daka' huaknopo'ika' on'tihuapokika'apone. Diosenbayo Diosen jakyo huaboro'da o'epo aya'ada huaknopo'e'eriomey noehnuahuika'dik o'neapo. Diosen huakka' jakyo ijhua'apoy. Dios e'ika'yo kenteda Diosen huakka' jakyo opudomeytaj huakka' jak on'igka'apone, buttida ijjay. ³ Opudomeytaj aya'da on'igka'depo aya'da ijkuhuitdepo opudomeytakon a'baeya'po ijkumejapoy. Doere on'batohua'apone. Doere ka'nunhuahuike'po on'batohua'apone. ⁴ Kente ijhua'apoy mo'no'po'e. Ken dagte ijhua'apoy

mo'no^op^oe. Kenteda ijika'apoy mo'no^op^oe. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eritaj mona'uyne Jesúsá.

⁵—Kenteda i'hua'aponig nopo^oehue' o'ey. Ken dag okiehue' o'ey, Huairi. —Tomása Jesústaj ona'uy.

⁶—Konig buttida huaa'eri do ijje^o Diosyo huabatohua' dag ijje^o. Doa konig huamanoeahuahuika'eri ijje^o aratbuttaj ijmanoeanhua^ohuika'nok Diosere on'noe^onhua^ohuika'apo. Konig Apag Diosyo hua^oadhua' dagonig ijje^o. Do'tayo'da o'noknopo^oenok Apag Diosyo hua'dik mo'ea^opone. ⁷Do'taj daka' e'kie'nayo do'hued Apagtakon mokie'apone. Oyda kenpa'ti nogok mokie'onhua^ohuika'apone. Apag Diostaj mokie'onhua^ohuika'apone. Oyda kenpa'ti nogok Apagtaj bo'tiahuayapone. —Jesúsa mona'uyne.

⁸—Apag Diostaj e'tiahuayta' o'paki. Apag Diostaj bo'tiahuay'ea'. E'tiahuaynayo durugnanada o'ea^opoy, Huairi. —Felipea ona'uy.

⁹—Ijhue'nanada opudomeyere ijjunhua^ohuika'nig'a menpa' do'taj okiehue^o o'e, Felipe. Be'api' do'taj mentiahuaypo, do'taj me'nokie'po Apagtakon o'nokie'de. “Apagtaj bo'tiahuay'ea'.” ¿Mena'po ona'? ¹⁰Doere Apag Diosere nogtida o'ey. Apag Diosyo ijikay. Kenpa'ti Apag Dios doyo o'ika', dapita' yaknopo^oe'. Diosen hua'ayo'da ijmanikay. Do'huada ijnopo^oepo ahue' ijikay. Apag Dios doyo o'ika'po konig Diosá o'paknok Apag Diosen ijikay. ¹¹Do Apag Diosere nogtida o'ey. Apag Diosyo ijikay kenpa'ti Apag Dios doyo o'ika', kenda daka' yanoknopo^oe'. Kenda oknopo^oehue'dik ee'nayo Diosen ijiká'nigeyo do'taj yanoknopo^oe'. ¹²Diosen ijikay. Konig Diosayo'da ka'dik o'e konigti ijikay. Konig aratbut tiahuayhued o'ika'uy^onig kenda ijikay. Teyda ijikay. Aya'ada do'taj o'noknopo^oepo konig ijikay konigti ogka'apo. Do'hued Apag Dioste ijhua'aponok huaknopo^oe'eria nogdakon 'urua'nanada ogka'apo. Buttida ijjay. ¹³⁻¹⁴Kenpa'ti katepi' ijpakika'nig opudomey konigti yan'pakpo do'taj yan'tiona'pakika', do'hueddikte yan'tiona'pakika'. Ken konig e'tiona'pakte “Apag Dios huadakda o'epo 'urua'nanada o'kika',” aratbuta kan'batia'pake'po kenda mentiona'pakika'nig on'nigka'apone. —Jesúsa mona'uy.

Diosen Nokirega opudtaj kamanopo'toe'po ijmanigta'mona'apoy. Jesúsá o'mana'uy.

¹⁵—Do'taj di' ee'nayo do'hued hua'atakon nigpeika'dik mo'ea^opone. ¹⁶Diosen Nokirega kabatihua^opokike'po. Do'hued hua'a huanigpe^o kabatihua^opokike'po Diosen Nokireg opudomeyere ka'nike'po kenpa'ti kamanopo'toike'po “Q'nen Huatihua^opokeri yabayokti, Apag,” ijnigtiona'pakapoy. ¹⁷Diosen Nokirega buttida hua'a mo'no^op^oea'apone. Diostaj monokia'apone. Diostaj oknopo^oehue' huae'eriomey Diosen Nokirega nopo'toehue'dik mo'ea^opone konigepo Diosen Nokiregtaj okiehue' o'nenok. Diosen Nokireg opudere o'ika'aponok kenpa'ti o'nopo'to^oea^oponok opudomeynayo Diosen Huatihua^opokeritaj mokie'apone. ¹⁸Opudomeytaj kenpa'da maenhue' ijjeapoy. Konig do'hued ayhuayo ehue' mo'ea^opone. Opudte nokiregada ijtiakapoy. ¹⁹A'timon do'taj pakhue' ijje^o huaa'eria tiahuayhue'dik me'neapone, doere ehue'dik o'neapo. Opudomeynayo do'taj moknopoika'po doere mo'ika'apone. Konigepo ijnoe^onhua^ohuika'aponok doere mo'noe^onhua^ohuika'apone. ²⁰A'ti Diosen Nokirega e'nopo'toede'te do'hued Apagere o'ika' mo'no^op^oea^opone. Do'hued Apag do'ere konig nogtida o'e mo'no^op^oea^opone. Kenpa'ti do'taj moknopo^oepo konig do'hueds^o doere mo'ika'ne kenpa'ti opudere ijjenok me'nopo'toika'ne mo'no^op^oea^opoy. ²¹Aya'ada do'hued hua'ataj on'peika'po do'taj hueretda di' mo'ene. Aya'ada

do'ta di' mo'enok do'hued Apagakon di' mo'maeapone. Do'huakon di' o'neapone. Do konig o'e on'nopo'a'apone. —Jesúsa mona'uyne.

²² —¿Mena'po on konig o'e oro'omeyyo'da on'nopo'eapoy? ¿Mena'po nogomey on konig o'e nopoe'hue' o'neapo? —Nog Judasa Jesústaj ona'uy. (Judas Iscariotea ahue' nog Judasa ona'uy.)

²³ —Aya'ada do'taj di' o'nika'niga do'hued hua'ataj on'nigpeika'apo. Kenomeytaj do'hued Apaga di' o'maika'apo. Do'hued Apag doere kenomeyennopo'yo o'ika'apoy. ²⁴ Aya'ada do'taj di' ehue' mo'epo do'hued hua'ataj peehue' o'nika'. Ken hua'a mo'peedenig do'huedda ehue' o'enok Apaga me'ta'mona'uyne ke'nen hua'a o'nona'ika'ne. Konigepo aya'da o'nona'de'uy, aya'da o'nonmadika'de'uy daka' yan'nigpeika'.

²⁵ Opudomeyere e'ikade'te huakka'da o'nonmadikanhuahuika'denig'a suhue'da huadak mo'nopo'e. ²⁶ Do Apagyo ijhua'depo do ijpaknok Diosa ke'nen Nokireg mo'nigta'mona'apone. Opudtehuapa' mo'nigta'mona'apone. Diosen Nokirega do'hued hua'ataj daka' mo'nopoeanhua'apone. Mo'maboroayonhua'apone. Do'hued hua'a okkahuehue' ka'nike'po bo'tihuapokika'apone. Do'hued e'manmadika' ona'ti mo'nopo'e'apone.

²⁷ Opudomeytaj on'nopo'noeynoeyonpo o'nokhua'apone. Do'huayo'da on'manopo'noeyika'ne. Aratbutnayo konigti manopo'noeyahue'dik mo'ika'ne. Do e'huade'te mepu'kehue' ya'nepo mididhue' ya'nika'.

²⁸ “Do'hued Apagte kurudyo ijhua'apoy. Nogok onte'ti ijtiakapoy. Opudere a'ikaya'po ijkumejapoy.” Kenda do'taj opuda e'peete o'nona'dene. Diosnayo nogiti teynanada Huairi o'e. Donayo suhue'da tey huairi ijje. Konigepo nogiti di' mene'. Nogiti di' e'ede'te Apagyo o'hua'apo mo'nopo'e'po durugnanada mo'ea'apone. ²⁹ Kenda ijka'apoy kahued ijjenig o'nona'ne. Nogok kenda do e'kade'te opudomey o'tiahuaydepo do'taj daka' moknopo'e'apo, konigepo kenda kahued ijjenig o'nona'ne.

³⁰ Toto' huairia bo'huatiakdeaponok oy nogiti huakka' batia'pakhue' ijjeapoy. Toto'anayo do'taj dakhuea' ogkahue'dik ee'tada ³¹ doda ijpakpo aya'tada a'manigbueyya'po Apagtaj ijnigpeenok medarakapone. Kenda e'nogkade'te Apag Diostaj di' o'ika' aya'ada nopoe'dik o'neapo. Yanbo', monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

15

Konig uva huakpi ijje kenpa'ti huanigpeika'eri konig uva hua'opi o'ne. Jesisa kenda o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Onte'ti oro' ke'nen huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa monbatia'pakpo monmadika'uy. Jesúsen huaknopoe'eriomey Diosen 'urua'da kagkike'po konig ka'dik yanika' oro'taj mona'po,

—Diosen aratbata Diosen 'urua'da kagkike'po doayo'da tihuapokdik o'nene. Ken Diosen hueretda uva huakpi konig ijje'po kenpa'ti do'hued aratbut konig uva hua'opi o'nepo do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj o'noknopoika'apo. Do'hued Apagata konig uva huakpi huato'e'eri o'ika'. Do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'matoika'. ² Uva huakpi huato'e'eria huakutataj daka' o'tiahuayika'. Huakutaa uva huada onhuadhue' e'ika'nayo ken huakutataj o'kutegepo o'en. Ken huakutataj huada onhuadika'nok daka' o'to'e'po huakka'da onhuadapo. Ken konigti do'hued Apaga do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'batiahuaypo do'hued hua'ataj onte'ti pakhue' e'ne'nayo Diosen onte'ti daka' kahue' e'nika'nayo o'maenapo. Nogomeynayo do'hued hua'a on'nigpeika'po, Diosen daka' on'kika'po, Diosa o'manopo'koyoika'nok daka' o'manopo'tojika'nok nogiti 'urua'da

Diosen kika'dik o'neapo. ³ Opudomeytaj o'nonmadikika'nok do'hued hua'a mo'nigpeika'depo 'urunopo'da mo'edepo Diosen daka' kika'dik mo'eapone. ⁴ Uva huati'oj ontiokteghue' ee'nayo huada onhuaddik o'ika'apo, en'tiokteg ee'nayo huada onhuadhue'dik o'eapo. Konigti do'hued hua'ataj daka' nigpeikahue' ee'nayo kenpa'ti do'taj daka' oknopoikahue' ee'nayo Diosen 'uruda kikahue'dik mo'eapone. Konigepo do'hued hua'ataj daka' yan'nigpeika', do'taj daka' yanoknopoika', kenda bo'kika'nok opudomeyere ijika'apoy on'nopo'tojika'apone. Kenoka' Diosen 'urua'nanada kika'dik mo'eapone.

⁵ Do konig uva huakpi ijepo opudomey konig uva huanti'oj mo'ene. Opudomey Diosen 'urua'nanada kagkike'po on'tihuapokika'ne. Aya'ada do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj daka' moknopoika'ne kenpa'ti kenomeyere ijika'po ijnanopo'tojika'nok Diosen daka' kika'dik o'neapo. Do'hua tihuapokhue' ee'nayopi' do'hua nopo'teypakahue' ee'nayo dapita' Diosen 'uruda kikahue'dik o'neapo. ⁶ Kenomeya do'taj oknopoikahue' o'nepo, do'hued hua'ataj nigpeikahue' o'nenok kenomeytaj ijmaenapoy. Castiga ijmagkadhuahuika'aponok pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Kenomey konig uva huanti'oj huada onhuadhue' ee'te huatoq'eria o'kutegepo, o'maenapo, e'baayde'te ta'akyo o'maenpo o'bakpaka'apo.

⁷ Do'taj moknopoika'po, do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po katepi' bo'pakpo mo'tiona'pakika'nok Diosa mo'nigka'apone.

⁸ Do'taj daka' eknopoika'te do'hued hua'ataj e'nigpeika'te ken konig Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'enok kenpa'ti aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo "Dios 'urunanada o'epo huadaknanada o'kika'," on'batia'pakapo. ⁹⁻¹⁰ Apaga do'taj huakka' di' me'ika'ne. Konigti doa di' o'nika'ne. Do'taj o'noknopoika'nok on'nigpeika'nok opudomeytaj daka' di' o'nika'ne. Do konigti Apagtaj ijnigpeika'nok do'taj di' me'ika'ne.

¹¹ Kenda o'nona'denok do'taj monigpeika'po durugnanada mo'ika'apone. ¹² Huayahuaya di' yan'maika', huayahuaya huakka' di' yan'maika'. Konig do'a huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika' kenpa' do'hued e'mana' o'e. ¹³ Do'hued huadi'taj huakka'nanada di' ijmaepo ijmanibueyapoy. Konig do huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. ¹⁴ Do'hued hua'ataj e'nigpeika'nayo do'hued huadi' mo'ika'apone. ¹⁵ Do'hued huanaba' ehue' mo'eapone. Do'hued huadi' mo'eapone. Kenda ke'nen huairi o'nopoika' huanaba'nayo nopoehue' o'nika'. Do'hued huadi' mo'enok aya'da do'hued Apaga menanhuahuika'ne kenda opudomeytakon o'nonanhuahuika'ne. ¹⁶ Konig opuden huanamadika'eri huairi huatae' do'taj oktie'eahue' o'ne'uyne. Diosen hua'a 'urunanada kagkike'po, huadakda kagkike'po huayahuaya di' kan'maika'po kenpa'ti huakka'tada Diosen huadak hua'a kan'manmadikanhuahuike'po huakka'tada kan'manopo'kore'po opudomeytaj on'baktie'ea'uyne. Aratbut Diostaj kanoknopounhuahuike'po o'nokbatie'ea'uynok. Ken konig bo'kika'po konig do ijpaki mo'tiona'pakika'nok Apaga mo'nigpeika'apone bo'tihuapokika'apone. ¹⁷ Konigepo huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne, ken. —Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

Oknopoehue' huag'eri aratbuta Jesústaj on'huadiaypo Jesúsen huanigpeika'eritakon yan'bahuadiayapet.

¹⁸—Do'taj moknopoekok do'hued huanigpeika'eri mo'enok oknopoehue' huag'eriomeya mo'huadiayapone me'pukehue' yane'. Do'taj huakkuruda menhuadiay'uyne kenda okkahuehue' yanika'. ¹⁹ Konig dakhuea' huaka'eriomey on'nopoepo ogkika' opudomey nopoehue' mo'epo kikahue'

mo'enok dakhue'da e'nopog'e'nayopi' e'kika'nayopi' dakhuea' huaka'eria di' mae'dik mo'ene. Opudomeytanayo Diosa boktie'ea'uyne. Dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'denok dakhuea' huakika'eriomeya bo'huadiayne. Oyda Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok bo'huadiayne. ²⁰ Huanaba' huata' huairionig yahue'eahue'dik o'e. O'nona'nig okkahuehue' yanika'. Oknopogehue' huag'eria do'taj on'huadiaypo dakhuea' me'nogka'apone. Opudomeytakon bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'taj nigpeehue' me'nikame'nig'a opudomeytakon nigpeehue'dik mo'eapone. ²¹ Cristo ijjenok moknopogepo mo'manbatia'paknok oknopogehue' huag'eriomeya bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uyningtaj okiahue' o'nepo bo'huadiayapone. ²² Do tiakhue' ee'uynayo do'taj oknopogehue' huag'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene. Do ijtiakde'uyyo ijmanmadika'de'uyyo dakhuea' me'nogkame'ne huaa'dik o'nene. ²³ Do Apag Diosere nogtida o'enok be'api' do'taj on'huadiaypo konigti Apagtakon on'huadiay. ²⁴ Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua kahue' ee'uynayo oknopogehue' huag'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene. Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua ijka'de'uynok oknopogehue' huag'eria kenda e'ka'te mentiahuaydepo menhuadiaypo Apagtakon on'huadiay. ²⁵ Kenda ogka'apo adhuea'pane'a huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate konigti ogka'. "Dakhuea' kahue'da ee'tada menhuadiayapone." Apagba'a oa'uyate.

²⁶ Oknopogehue' huag'eriomeya opudomeytaj e'huadiayte mepu'kehue' ya'nepo Apag Dios o'paknok Diosen Nokireg on'ningta'mona'apone. Diosen Nokireg buttida do'taj moknopogea'apone. Opudomeya huadak hua'a kan'batia'pakike'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'apone. ²⁷ Huakkurunada doere mo'ika'uyne. Aya'da ijjikamey bo'tiahuayikame'ne. Aya'da ijmanmadika'uyning mo'peika'uyyo do'hued hua'a mo'batia'pakika'apone.

16

¹⁻⁴ Do'hued huanigpeika'eri mo'enok judio huairiomeya dakhue'nanada mogka'apone. Opudtaj diga' bo'huadiaypo judioen huaitake' jakya' mokenapone. Kenpa'da mo'enapone. Nogokkon bo'arakapone. Diostaj oknopogehue' o'nika'po, do'takon oknopogehue' o'nika'po, on'arakpo Diostaj daka' o'nigpeey nama'da on'nopogepo. Kenpa' huaboa'da o'nona'po egkade'te me'pukehue' ka'ne'po kenpa'ti daka' moknopogepo oknopogebatikhue' ka'ne'po kenpa' o'nona'ne. Kenoka' opudtaj e'huadiayte diga' egka'te kenda o'nona'nig mo'noponapet.

Huaknopog'eritaj Diosen Nokireg ijta'mona'apoy. Jesusa o'mana'uyate.

A'nenda opudere ijikame'po kenda onahue' o'nika'uyne. ⁵⁻⁶ Oynayo do'taj me'ta'mona'uyningte ijhuahua'deapoy. Do'hued Apag Diostaj ijhuahua'deapoy. Kenda mo'peedepo suhue' e'eada ¿Meyon i'hua'apo? onahue' o'nene. ⁷ Opudomeytaj huadaknanada a'kikaya'po e'eada kenpa'ti a'tihuapokikaya'po e'eada do'hued huaojtaj ijhuahua'apoy. Do huahue' ee'nayo kabatihuapoke'po Diosen Nokiregtaj mata'monahue' o'neaynig'a. Apagtaj ijhuahua'apopo Diosen Nokireg opudomeytaj on'ningta'mona'apone. ⁸⁻¹¹ Diosen Nokireg on'ningta'monapone. Opudomeytaj o'tiakpo o'manopo'togepo. 'Urua'nanada bo'kika'nok dakhuea' huaka'eriomey bo'tiahuaydepo dakhuea' huakka'eri o'ey on'nopogepo. Kenpa'ti huadak hua'a mo'manika'nig'a on'peedenig'a do'taj oknopogehue' o'nepo dakhuea' huakka'eri o'ey on'nopogepo. Diosen Nokirega o'manopogea'apoy. Kenpa'ti do Apagyo e'huade'te Diosen 'urua'nanada o'kika'uy dakhuea'

huaka'eriomeya on'nopo^oapo. Diosen Nokirega o'manopo^oa'apo. Diosyo do e'huade'te onte'ti tiahuyhue' o'neapone. Toto' huairi dakhuea' huaka'eretaj nama'da on'nigpe^opo do'taj medarakapone. Dakhuea' o'nogka'de'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosen Nokirega kenda o'manopo^oa'apo. Konigepo toto' dakhuea' o'ka' Diosa oa'depo castiga ogka'apo, kenda on'nopo^oapo. Ken konig Diosen Nokirega o'ka'apo. Buttida ijjay.

¹² Nogiti huakka' huadak hua'a opudomeytaj e'manmadika'ta' ijpaknig'a oynayo nogiti manmadikahue'dik o'nene konigepo oy nogiti menpa' nopo^oegkahue'dikda mo'ene. ¹³ Diosen Nokirega opudomeytaj bo'huatiakapone. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'ika'. E'huatiakde'te do'taj huanopo^o do'hued hua'a buttida monmadikika'apone. O'nenda o'nopo^oep onahue' mo'epone. Kenda Diosa oa' mona'apone. Kenda o'eponig o'manopo^oa'apo. ¹⁴ Do'hued huadak hua'a opudomeytaj mo'nopo^oep'aponok do huadakta ijika'nig huadakta ijika'nig Diosen Nokirega o'manopo^oa'apo. ¹⁵ Aya'da Apaga o'nopo^o do'huakon ijnopo^oey. Aya'da Apaga o'toika'nig do'huakon ijtoikay. Aya'da Apaga o'kika'nig do'huakon ijkikay. Konigepo Diosen Nokirega do'hued e'nopo^o mo'nopo^oa'apone. Dios konig o'e mo'nopo^oa'apone. —Jesúsa oro'taj mona'po.

Jesúsen huanigpeika'eri suhue' e'ika' a'ti mo'madurugpakapo. Jesúsa o'batia'pakuy.

¹⁶ —Apag Diosyo ijhua'aponok a'timon do'taj onte'ti tiahuyhue' o'neapone. Nogokda onte'ti on'tiahuyapone. —Jesúsa mona'uylene.

¹⁷ —¿Katia' yaa'. Be'a mo'nopoenka'? "A'timon do'taj onte'ti tiahuyhue' o'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuyapone, Apag Diosyo ijhua'aponok." Oro'taj kenpa' mona'ne. ¹⁸ "A'timon do'taj tiahuyhue' o'neapone," mona'ne kenda nopo^ogkahue' o'ey. —Jesúsen huanigpeika'eria suhue'ada huayahuaya o'batia'pakuy.

¹⁹ Kenda oro' huayahuaya o'batia'pak'uynig Jesúsa moknopo^oepo mona'po, —A'timon do'taj onte'ti tiahuyhue' o'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuyapone. O'nona'dene. ¿Katia' yaa'? ¿Be'a mo'nopoenka'? Kenda e'nopo^oep'ta' bo'pakpo huayahuaya mo'batia'paknig'a. ²⁰ Do e'bueyde'te suhue'nada mo'epone. Pai'nada mo'bahuikapone. Oknopo^oehue' huae'erinayo durugda o'neapo. Pai'nanada e'eada onte'ti durugnanada mo'epone. E'noyhuadde'te do'taj on'tiahuyapo durugnanada mo'epone.

²¹ Ettone' on'si'popakpo pai'nanada on'nopo'enig'a on'si'popakdepo pai'nanada e'nopo'ende' o'nokkahue'apo. Yobed on'to^oepo on'durugpak.

²² Ken konig mo'ene. A'ti ijbueyapoy mo'nopo^odepo pai'nanada mo'eponig'a onte'ti ijnoyhuaddepo do'taj bo'tiahuyapopo durugnanada mo'epone. Durugnopo'da mo'epone. Be'api' durugnopo' e'ika' batikahue'dik mo'epone. Buttida ijjay. —Jesúsa mona'po.

²³ —Nogok Diosen Nokirega mo'nopo'to^oedenok do'hued hua'a 'urunanada mo'nopo^oepo. O'nona'nig, ¿katia' ia'? do'taj onahue'dik o'neapone kenoka'. Do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj moknopo^oepo katapi' bo'pakpo Apagtaj e'tiona'pakde'te bo'yokika'apone. Buttida ijjay.

²⁴ Do'hueddiktaj daka' yanoknopo^oepo, konig do ijpaknig Apagtaj tiona'pakhued mo'edepo, do'hueddiktaj daka' yanoknopo^oepo konig ijpaknok Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa mo'peika'po mo'nigka'apone. Durugnanada ka'nike'po Diosa mo'peika'po mogka'apone.

Jesucristo toto' huairitaj kenpa'ti oknopo^oehue' huae'eritaj nigpeehue' o'ika'uy. Konig huayakhue' huaka'eri o'uyate.

²⁵ A'nen konig o'e o'nonbatia'pakpo o'nonmadikikame'ne. A'tinayo onte'ti ken konig onmadikahue' o'neaponig'a Apagtaj daka'da o'noknopoea'apone. ²⁶ Nogok do'hueddik daka' moknopoeapo do konig ijpaknok Apagtaj mo'tiona'pakika'apo. Donayo Apagtaj nigtiona'pakhue'dik ijika'apoy. ²⁷ Apag Diosada di' mo'epo. Do'taj di' o'nenok do'taj o'noknopoenok Apag Diosya' o'tiakuy o'noknopoenok Apagada di' mo'epo mo'peika'apone. ²⁸ Apagere ijika'uy. Apag Diosya' ijorokpo aratbutte ijtiakuy. Aratbutere ijmaunhuahuika'depo onte'ti aratbutya' ijbakhua'apoy. Apagte ijhua'apoy. —Jesusa mona'uyne.

²⁹ —Oynayo daka'da ona'ne. Nopoenka'dik o'ey. A'nen konig o'e on'batia'pakikame'nig noponkahue'dik o'ika'uy oro'. Oynayo konig o'e onbatia'pakhue' o'ene. ³⁰ Aya'da o'nopoe oro'omey oynayo o'nopoe. Huanopoya'da kateapi' o'nopoikay soatayo' o'nopoika'nig aya'da kenda i'nopoika'nok Diosya' o'tiakuyate o'nopoe. —Oro'omey Jesusen huanigpeika'eria ona'uy.

³¹ —Menpa' oy do'taj hueretda yoknopoe ea'ada ³² oyda nogyon nogyon o'nokbahua'apone. Aya'ada o'nokbahua'apone. Opudomeyen jakyoda o'nokbahua'apone. Nogtia'da o'nenonaponig'a nogtia'da ehue' ijje do'hued Apagere ijjeapoy. ³³ Kenda o'nona'denok Diostaj 'urunopo'da mo'ika'apone kenpa'ti Diostaj mo'nopo'noeyapone. Oknopohue' huae'eriomeya bo'huadiapo dakhuea' mogka'aponig'a yan'nopo'teypakpo do'taj daka' yanoknopoika'. Doa toto' huairitaj kenpa'ti oknopohue' huae'eritaj nigpeehue' ijika'uy. Toto'taj huayakhue' huaka'eri ijje. —Jesusa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

17

Jesusa huaknopoe'eritaj o'nigtiona'pakuyate.

¹ Oro'omeytaj Jesusa kenda mona'depo kurudyo o'mabopo Apag Diostaj o'tiona'pakpo,

—O'nensi'po ijjeapo, Apag. Oy o'nensi'poa kamanigbueye'po, kamanignoyhuade'po, kurudyo onere kabehuike'po, onere teyda kamanike'po kenpa'ti "huadakda o'ka'," aya'ada kan'batia'pakike'. Kenda do e'kade'te "Dios 'urua'nanada o'kika'," aya'ada kan'batia'pakike'. ² O'na o'pakpo aya'tada me'bayokne. Diosere kamanoeanhuahuike'po. Teya'da megka'nok aya'tada mana'dik ijjenok konigepo aya'ada aratbut nigpeika'dik mo'ika'apone. ³ Hueretda Dios ijika', aya'en huairida ijika'ne, aya'tada di' i'maika'ne, buttida i'ika'ne, aya'ada ontaj daka' moknopoeapo, do Jesucristotakon moknopoeapo oro'ere durugda mo'noeonhuahuika'apone. Do'taj me'ta'mona'uyne. ⁴ In huadariyo aratbutere ijjunhuahuika'depo o'nen hua'a ijkadhuahuika'depo ontaj ijnigpeunhuahuika'depo aya'da i'paknig kenda ijkuhuitdenok konigepo "Apag Dios huadakanada o'e. 'Urua'nanada o'kika'," aratbuta on'batia'pakapo. ⁵ Oyedda o'nenbayo onte be'tobehaik. Onere metoika'. Durugtenanada metoika'. Konig a'nenanada onere ijika'po teynanada ijmanika'nig onte'ti konigti megka'.

⁶ Huakka' huadariyo huae'eri me'nigbaktie'ea'uyne, Pag. O'nen o'nenok "do'hued huadak hua'a daka' yamanmadikikati'," ona'uyne. O'nen huadak hua'a ijmanmadikadhuahua'dey, ontaj ijmaknopoea'denok o'nen huadak hua'a on'nigpeede. ⁷ Aya'da ijkika'nig, be'tihuapokika'nok ijikikay kenpa'ti be'teypakika'nok 'urua'nanada ijikikay. O'nen huadak hua'a me'nopoea'ika'nok. Kenda do'hued huaknopoe'eriomeya on'nopoe. ⁸ O'nen huaktie'ea'eriomeytaj o'nen huadak hua'a do'hua ijmananhuahuika'denok on'pakpo on'nigpeika'de. Me'ta'mona'uyne

kenpa'ti Diosya' o'tiakuy on'nopoe. ⁹ Do'hued huaknopoe'eritaj ijmatona'pakpo, nog aratbuttaj mationa'pakhue' ijje'po. O'nendation o'nenok daka' yamatoika' ¹⁰ O'nen huaknopoe'eri do'taj me'bayokuyne. Do'hued onmaenig o'nenkon i'tamaika'ne. O'nen daka' mo'nigpeika'nok o'nen 'urua'da ogkika'nok huadakta o'e kenpa'ti Diosen Huasi'po o'e aratbuta on'nopoe'po 'Dakiti Dios' on'batia'pakika'. ¹¹ In huadariyo noikahue' ijje'apopo o'nen huaknopoe'eritaj ijbakhua'apopo onte ijbaktiakapoy. O'nen indariyo o'nika'ponok huadakkanada i'ika'po teynanada i'ika'po o'nen huaknopoe'eritaj daka' yabatihuapokika'. Daka' kagkike'po yabatihuapokika'. Dakhuea' kahue' ka'nike'po yabatiokika'. O'nen huaknopoe'eri daka' kanoknopoike'po yabatihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'maie'po yabatihuapokika', Pag. Oro' onpapayo' ondikyo' o'pakikay kenomeykon konigti kan'pake'po yabatihuapokika'. ¹² Indariyo o'nen huanigpeika'eriye ijika'po do'taj teyda o'yoknok o'nen huabaktie'ea'eritaj huadakyo' kagkike'po ijbatihuapokika'po, ijbatiokika'po, daka' ijmatoka'uy. Okbatikhue'da aya'ada daka' o'noknopoika'depo nogtia'da oknopoebatikdepo kenpa'da o'bueyapo. Diosyo huahue'dik o'epo. Kenda Apagba'a oa'uy.

¹³ Oy onte ijbakbehuikapoy. O'nen huabaktie'ea'eri huakka' kan'durugpake'po konig do'ontaj ijnigpeika'po durugnanada ijkay kenomey konigti durugnanada ka'nike'po konigepo ontaj daka' ijtiona'pakonhua'po, onte huahued ijtiona'pakonhuay. ¹⁴ O'nen hua'a ijmanmadikadhuahuika'uy. O'nen hua'a huakka' on'pakpo on'nigpeika'po, konig oknopoehue' huae'eriomey ogkika'nig onte'ti kahue' o'nika'po kenpa'ti do'hua konig oknopoehue' huae'eri ogkika'nig kahue' ijkay. Do konig ijkikay konigti o'nen huaknopoika'eria ogkika'nok konigepo oknopoehue' huae'eria diga' on'bahuadiaypo. ¹⁵ O'nen huabaktie'ea'eritaj ijmatoka'po in huadariyo dakhuea' huakka'eriomeyere o'nika'. Oknopoehue' huae'eriya' yamaktorok tiona'pakhue' ijjenok toto' engaña huaka'eritaj yabatiokika'. Toto' engaña kahue'dik kamae'po, ijtiona'paki. ¹⁶ Konig oknopoehue' huae'eriomey ogkika'nig konigti kahue' ijkay. O'nen huaknopoe'eriomey kenpa'ti dakhuea' kikahue' o'nika'po. ¹⁷ O'nen hua'a buttida hua'a on'peenok 'urunopoa'da yamagkika'. O'nen buttida hua'a kan'nigpeike'po yabatihuapokika'. Ontayo'da kan'pakike'po yabatihuapokika'. ¹⁸ Oknopoehue' huae'eriomeyete me'ta'mona'uyne. Konig do'taj me'ta'mona'uyne konigti o'nen huabaktie'ea'eritaj oknopoehue' huae'eriomeyete ijmata'mona'dey. ¹⁹ O'nen buttida hua'ayo'da kan'nigpeike'po, do konig huakkurueria o'nen hua'ayo'da ijnigpeikay.

²⁰ Inomey o'nen huabaktie'ea'eriomey do'hued huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'apone. Nogok nogok do'taj huakka'ananada moknopoepone. Huakka'ananada do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeytakon ijmatona'paki. ²¹ Do'huednopo'yo i'ika'ne. On konig i'pakika' konigti do ijpakikay. On konig di' i'maika' konigti do di' ijmaikay, onpapayo' o'ika'ne. Konigti aya'ada oro'en huaknopoe'eri oro'omeytaj konigti kanoknopoike'po, konig oro' di' o'maikay konigti di' kan'maie'po, konig oro' konigti o'pakikay kenomeyakon konigti kan'pakike'po ijmatona'paki, Pag. Ken, aya'ada kenomeytaj on'batiahuaydepo on'peede'po do'taj Apag Diosa o'ta'mona'uy nopoe'dik ya'neapet. ²²⁻²³ Do'huednopo'yo i'ika'ne, me'nopo'toika'ne. Konig nogtida o'ene. Konigyo' o'pakika'ne. Konigyo' o'nopoika'ne. Oro' konig nogtida kan'pakike'po, oro' konig di' kan'maie'po, oro' konig nogtida ka'nike'po ijmanopo'toikay. Ontaj konigti kanoknopoike'po, konigti kan'nigpeike'po do'taj me'ta'mona'uyne, do'taj di' me'ika'ne, konigti huaknopoe'eritaj di'

mo'ika'ne, aya' aratbuta nopog'edik ya'neapetpi'.

²⁴ Aya' do'hued huaknopog' do'taj me'bayokuyne, huakkurunada di' o'enok doere ka'nike'po on huakkuruda i'paknok do'hua onere huaboro' huairi ijika'po, onere 'urunanada ijika'po, onere teynanada ijika'nok tiahuydik me'nike'po, Pag. ²⁵ Aya' oknopoghue' huae'eriomey ontaj okiehue' mo'enig'a do'huanayo ontaj okie'ne kenpa'ti do'taj o'ta'mona'uy do'hued huanigpeika'eria moknopogene, Pag. Kenpa'da huadakkanada i'ika'ne, Pag. ²⁶ O'na konig o'e, do'hued huanigpeika'eritaj ijmanopoea'demey. Kenpa'ti nogiti nogiti ijmanopoea'apoy. Do'taj huakka' di'da o'ika'ne. Kenomeykon konigti huakka' di' kan'ma'ike' kenpa'ti do'hua kamanopo'to'ike'po nogiti nogiti ijmanopoea'apoy, Pag. —Jesúsa Apagtaj o'tiona'pakuy.

18

Jesústaj sorotataj on'tohua'uyate.

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹ Jesús kenda o'tiona'pakdepo o'hua'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eriere o'hua'uy. O'hua'po Cedrón huatota'pote o'pokonpo ta'bayo o'kudon'uy. Jesús huanigpeika'eriere on'kudon'uy. ² Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokapopo, ken ta'bayo o'etaj o'nopog'uy. Nogok nogok oro' huanigpeika'eriere Jesúsa keyo' o'kupopakika'uyyo kena'po Jesús keyo' o'etaj o'nopog'uy. ³ Ken ta'bayo Judas o'hua'po, huakka' sorotataj o'batohua'po, Diosen jak huatoq'eri sorotatakon o'batohua'uyate. Diosen jak huatoq'eri sorotatakon fariseo huairia sacerdote huairierea on'mata'mona'uyate. Siro kenpa'ti hueypa on'tohua'po. Sikyo o'enok huakjey on'tohua'bed'uyate. Ta'bayo Jesúste on'huatiakbed'uyate. ⁴ O'nokyedepo Jesúsa aya'da kenda me'nogka'apone e'nopog'ada o'madejpo,

—¿Be'taj bo'uk? —Jesús o'mana'uy.

⁵—Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

—In do ijje'y. —Jesúsa o'mana'uy.

Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokpo sorotataere on'tobo'uy.

⁶“In do ijje'y.” Jesúsa e'mana'te on'mididonpo on'ta'nionpo on'huëkon'uy.

⁷—¿Be'taj bo'uk? —Onte'ti o'mana'uy.

—Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

⁸—In do ijje'y. Huaboa'da o'nona'dene. Do'taj e'uknayo inomey do'hued huanigpeika'eritaj magkahue' ya'nepo kentaj batohuahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uy.

⁹ Kenda huaboa'da oa'me'nig magkahue' ka'ne'po kenda o'mana'. “Kenomeytaj Diosa do'taj beyokuyne nogtipi' ehue' okbatikhue' o'neapone.” Huaboa'da Jesúsa moname'ne. ¹⁰ Kenoka' Simón Pedroa siroa e'tag' o'edpo o'badenpo sacerdoteen huanaba'taj huapesod huada'kopen o'pesodokhue'uy. Ke'nendik Malco o'uy.

¹¹—Keje', kahue' yae'. Siro huatoq'yo yakudá'. Kenda Apag Diosa o'paknok pai'nanada nopo'edik ijje'apoy. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

Sacerdote huairite Jesústaj on'tohua'uy.

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Ken huakka' sorotataj sorotataj huairiere, Diosen jak huatoq'eria sorotataj Jesústaj on'ta'kuypo, huaba' on'ba'tinuku'uy. ¹³ Huakkuruda Anástaj on'huatohua'uy. Anás Caifásen huahueyhuey o'enok, on'huatohua'po, Caifás kenbayokte sacerdote huairi o'uyate. ¹⁴ Aya' judío aratbut mabueyhue'

ka'ne'po nogtiada e'manigbueynayo oro'taj huadakda o'eapo. Kenpa' Caifás judío huairitaj o'batia'pakme'te.

"Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý." Pedroa oa'uy.

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro doere Jesústaj o'tahua'uy. Sacerdote huairi do'taj huadak meki'e' nok sacerdoté huairien jak e'tiokpaka'yo Jesúsere ijkudon'uy. ¹⁶ E'tiokpaka' kurute akbogpete Pedro o'boato' nok, do mune'yo'taj akbogpe huato'e' eritaj ijhuahua'po, "Yakuda'," yona'po Pedrotaj ijtokudon'uy.

¹⁷ —¿Ken huabokereken huanigpeika'eri o'na menpa' i'e? —Mune'yo akbogpe huato'e' eria Pedrotaj ona'uy.

—Do ehue' ijjeý. —Pedroa ona'uy.

¹⁸ Juju' o'enok, huanaba'ere Diosen jak huato'e' eriere ta'ak ogka'uy. Aso'ukkaya'po on'timabo'uy. Pedrokón kenomeyere aso'ukkaya'po ta'akte o'bo'uy.

Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ "¿O'nen huanigpeika'eri meniga' i'tae? ¿Kate i'manmadikika'?" Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

²⁰ —Aya' aratbuta men'pepo ijmanmadikanhuahua'mey. Judío en huaitake' jakyo ijmanmadikika'mey. Kenpa'ti Diosen jakyo ijmanmadikika'mey. Judío ogkupopakika' keya'ti ijmanmadikika'mey. Iregireg manmadikahue' ijika'mey. ²¹ "¿Kate i'manmadikika'?" ¿Mena'po do'taj ona'? Aya'ada do'taj men'peika'ne, "¿Jesúsa katea' monmadikame'?" Kenomeytaj yamana'. Kenda ijmana'mey kenomeya on'nopog. —Jesúsa sacerdoté huairitaj ona'uy.

²² Kenda ea'te nogtida Diosen jak huato'e' eria sorotataj Jesústaj huaba'a o'pebaspo,

—Sacerdote huairitaj dakhuea' ia'. —Jesústaj kame'pukone'po ona'uy.

²³ —Nama'da onahue' ijjeýnig'a, nama'da doa ena'nayo kenda nama'da ia'ne mena'. Huadakda doa yona'nig'a mena'po o'pebas. —Jesús ona'uy.

²⁴ Caifás sacerdoté huairite Anása o'ta'mona'uy. On'tinukupó o'ta'mona'uy.

Onte'ti botta'a'te "Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý." Pedroa ona'uy.

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Kenoka' Pedro ta'akte aso'ukkaya'po e'bote,

—¿Jesúsen huanigpeika'eri menpa' i'e? —O'nona'uy.

—Ehue', Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý. —Pedroa o'mana'uy.

²⁶ Ken, nogtida sacerdoté huairien huanaba' o'epo. Ke'nen huabettaj Pedroa o'pesod'oktegnig. Ke'nakon Pedrotaj ona'po,

—¿Jesúseré ta'bayo on'taj o'tiahuaynig menpa' i'e? —Ona'uy.

²⁷ —Ehue'. —Onte'ti Pedroa ona'uy. Kenpa' eade'te huatahuaja o'sipog'uy.

Jesústaj Pilatotekon on'tohua'uy.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸ Caifásen jakya' Jesústaj on'tohua'po, Roma huairien jakyo on'tohua'. Judío huairi e'arakta' o'deretpakpo on'tohua'uy. Sikyoednada o'uy. Roma huairien jakyo judío aratbut kudhue'dik o'ne'uy. Judío aratbut nog aratbuten jakyo kudhue'dik o'ne'uynok, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta aypo e'bape'ta' on'pakpo, Roma huairien jakyo kudhue'dik o'ne, e'kudnayo, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy

fiesta aypo bapehue'dik o'ne'uy. ²⁹ Jakyo kudhue'dik o'ne'nok jak kurute Pilato o'mahuəorokonpo,

—¿In huabokerek kate dakhuea' yaka? ¿Katia' bo'huaa'? —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

³⁰ —Dakhuea' huaka'eri o'ənok onte o'totiaki. Dakhuea' kahue' e'e'nayo ontaj yokhue' o'əaynig'a. —Judío huairia o'nona'uy.

³¹ —Yan'tohua'. Konig opuden adhuea'pane' on'mana'uyate castiga yag'kati'. —Pilatoa o'mana'uy.

—Dakhuea' huaka'eritaj oro'nayo arakhue'dik o'ey. Opuda Roma jak huə'eria dakhuea' huaka'eritaj cruzte arakdik mo'ene. —Judío huairia o'nona'uy.

³² “Cruz huəypate nog aratbut me'darakapone.” Jesúsa oame'nig. Konigepo “Cruzte kabueye'po,” Judío huairia o'deretpakpo kenpayo' Pilatotaj o'nona'uy. ³³ Roma huairien jakyo Pilato o'kudonpo onte'ti. Jesústaj o'tokudpo ona'po,

—¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i'e? —Jesústaj ona'uyate.

³⁴ —¿Menpa' onda i'nopəepo do'taj mena'? ¿Menpa' nogomey kenpa' mona'nok mena'? —Jesúsa Pilatotaj ona'uyate.

³⁵ —Ehue', kenda e'nopəe'ta' pakhue' ijjepe judío aratbut ehue' ijje. O'nen aratbuta sacerdote huairierea do'taj mennigtotiakne. ¿Kate i'kame'? —Pilatoa ona'uyate.

³⁶ —In huadariyo aratbuten gobierno huairi ehue' ijje. In huadariyo gobierno huairi doa e'e'nayo judío huairia do'taj en'tohua'te do'hued huanigpeika'eria do'taj men'tioka'po yan'magkaymet. In huadariyo gobierno huairi ehue' ijje. —Jesúsa ona'uyate.

³⁷ —¿Huairi i'e on? —Ken Pilatoa ona'uyate.

—Ee', doa huairi ijje. Kenda ia'ne. Huaknopə'erien huairi a'eya'po kurudya' ijhuarakpo isi'poe'uy. Konig Dios o'e aratbuttaj buttida a'manopəe'aya'po Diosya' ijhuarak'uy. Diostaj buttida hua'a aya'ada e'peeta' on'pakpo do'taj on'nigpeika'. Nogomey buttida hua'a pakhue' o'nepo do'taj peehue' me'nika'ne. —Jesúsa ona'uyate.

³⁸ —¿Kate buttida hua'a ya'e? —Pilatoa ona'uyate.

Jesústaj cruzte yadarakti' Pilatoa o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Kenda ea'te judío aratbuttaj o'mahuəorokonpo,

—Jesúsa katepi' dakhuea' kahue'da o'ikame'te, yoknopəey. ³⁹ Ken konig opuda bo'kika' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiestate opud bo'paknok noytida huabakuda' jakya' o'nigoroka'ika'ne. ¿Judíoen huairi huə' menpa' e'nigoroka'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

⁴⁰ —Ehue', kentaj pakhue' o'ey. Barrabástaj mo'nigoroka'. —Ayada o'nokoy'uy. Barrabás huabere'eri o'uyate.

19

¹ Kenoka' “Jesústaj yan'tohua', yan'bitbitti'.” O'mana'po Pilatoa sorotataja o'mata'mona'uy. ² Sorotataj on'bitbitdepo e'pidonbij on'kuokka'po Jesústaj on'kuota'uyate. Okayagda huaok on'ota'uy. Okayag huaok gobierno huairi-ayo'da on'otika' konig. ³ On'huahua'po,

—¡Yanoenhuahuikati', judío gobierno huairi! —Sorotataj on'tierikpo o'nona'po, huaba'a on'pebas'uyate.

⁴ Onte'ti Pilato o'mahuəorokonpo,

—Eya', opudte Jesústaj ijtorokdey. Dakhuea' sigpi' kahue' o'ika', yan'nopoe'. —Judío aratbuttaj o'mana'uy.

⁵ Ken, e'pidonbij huakuok o'kuotdepo okayag o'otdepo, Jesúsa o'orok'uy. —¡In huabokerek o'e! Yan'tiahuay'. —Pilatoa o'mana'uy.

⁶ Sacerdote huairiere Diosen jak huatoe'eri Jesústaj on'tiahuaydepo, o'dokoypo,

—Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —'Utta'da o'dokoy'uy.

—Opuda yan'pakpo yan'tohua'. Hueypa cruzte yan'pakpo yadarak. Ke'na dakhuea' sigpi' kahue' o'ika' ijnopoey. —Pilatoa o'mana'uy.

⁷ —Oro'en huadik e'mana' o'toey. Ke'na bueydik o'e, oa'. “Diosen Huasi'po ijjeý.” Oa'nok bueydik o'e. —Judío huairia o'nona'uy.

⁸ Kenpa' o'peedeipo Pilatoa nogiti o'mididpo ⁹ onte'ti gobierno huairien jakyo o'kudonpo,

—¿Meyo huae'eri i'e? ¿Be'a i'e? —Jesústaj ena'tada Jesúsa a'tokhue'da o'uyate.

¹⁰ —¿Menapa' do'taj a'tokhue' oke? Do gobierno huairi ijjeipo, ontaj oroka'dik me'ene. Kenpa'ti hueypa cruzte arakdik me'ene. ¿Menpa' i'nopoe? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

¹¹ —Diosa o'paknok gobierno huairi i'epo do'taj hueypa cruzte arakdik o'ene. Judío huabokereka on'taj bo'yokne kena'taj dakhuea'da me'nogka'ne. O'nanayo suhue'da dakhuea' ogka'ne. —Jesúsa ona'uyate.

¹² Kenda Pilato o'peedeipo e'oroka'ta' o'pakpo, monig oroka'dik ijjeý o'nopoeipo o'uk'uyng'a, judíoa o'dokoypo,

—Kentaj orokahue' yae', kentaj e'orokanayo Roma gobierno huantopa huairia ontaj onte'ti pakhue' o'epo o'enapo. César o'nen huantopa o'enok. Be'api' “Do huairi ijjeý,” huata'da e'huaa'nayo Césaren taka' o'enok arakdik o'e. —Judío huairia 'utta'da o'dokoy'uy.

¹³ Kenda Pilato o'peedeipo Jesústaj o'torokonpo huantopa huahuadte o'huadato'uy. Kenda judíoen hua'a o'dikka' Gabata. Huid'aytate o'uy. ¹⁴ A'ti tokhuada' o'huadapo kenpa'ti eme'te judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe o'eaaponok,

—In o'nen huairi mo'taene. —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

¹⁵ —Yaarak. Yaarak. Ohueyen cruzte yabeta'. —Judío huairia o'dokoy'uy. —¿Opuden huairitaj menpa' ohueyen cruzte doa e'beta'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

—Roma huantopa César kenyo'da motaene. —Sacerdote huairiomeya o'nona'uy.

¹⁶ Kenoka' Pilatoa kenomeytaj o'manigpeepo ohueyen cruzte kan'arake'po o'mana'uy.

Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷ Ken Jesústaj on'tohua'uy. Ken'nen hueypa cruz Jesús o'tohua'uy. Ote' huadik Huakuai'te o'tohua'uy. Ken ote' judíoen huadik o'e Gólgota.

¹⁸ Kente ekýede'te Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj hueypa cruzte on'mabeta'po, nogkore' nogkore'pen on'mabeta'uy. Jesústaj nopoyo cruzte on'beta'uy.

¹⁹ “Jesús Nazareteri judíoen gobierno huairi o'e.” Huaente yan'madoya'po, cruz kutapen yan'beta', Pilatoa o'mana'nok on'madoya'po on'beta'uy.

²⁰ Huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Ken hueypa cruzte en'beta'te huakka' jak Jerusalén 'ibodteda o'enok, kena'po huakka'ada

judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Judíoen hua'ate on'madoya'po, Roma huae'erien hua'ate on'madoya'po, kenpa'ti griego hua'ate on'madoya'uy.

²¹ —“Judíoen huairi o'e,” madoyahue' yae'. “Judíoen huairi ijje,” in huabokerek oame'te. Kenpa'yamadoya'. —Judío sacerdote huairia Pilatotaj o'nona'uy.

²² —Keje', kenda ijmadoyay kenpa'da ijmadoya'dey. —Pilatoa o'mana'uy.

²³ Sorotataj Jesústaj on'beta'depo botta' botta'a ke'nen yudtaj nogti nogti on'de'e'uy. Kenpa'ti ke'nen huaok tiokhuihuihue' nogtida huaok o'enek,

²⁴ —Huishue' mo'ne. Be'a e'dik a'nopoeya'po huid okmo mo'nen'e. —Onpapayo' sorotataj o'dadpo, ken konig Apagba'te oa'uyate, “Do'hued yudtaj nogti nogti yan'de'eapet. Do'hued huaoktaj be'a ya'eyapet a'nopoeya'po huid okmo ya'nen'eapet.” Kenda Apagba' oa'uyatenig kenda ogka'uy.

²⁵ Onteyo' Jesúsén cruzte o'nepo, Jesúsén huaye, huama'buyere o'nepo, kenpa'ti María, Cleofasen huatoe o'epo kenpa'ti María Magdalena o'e'uy.

²⁶ Jesúsén huaye doere o'bonok Jesúsá bo'tiahuaypo,
—In o'nen huasi'po i'taene ettone'. —Huayetaj ona'uy.

²⁷ —In o'nen huaye i'taene. —Do Juantaj mena'uyne. Kenoka' Jesúsén huayetaj do'hued jakyo ijtohua'uy, do'hued jakyo ijtoika'uy.

Konig Jesús o'buey'uyate.

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Kenda Jesúsá oa'depo, aya'da Diosen hua'a ijkuhuitdey Jesúsá o'nopoepo,
—Maymaya' ijjay. —Jesúsá oa'uy. Kenda Apagba'a o'batia'pakuyng Jesúsá oa'uy.

²⁹ Kosoyo vino pai' hueda'da onhuad'uy. Apon esponja o'nigoye'epo, hueypate on'beta'po huakitta'te o'nigoktea'uy. ³⁰ Vino pai' o'mai'depo,

—Aya'da Diosa o'pakng ijka'depo ijkuhuiti. —Jesúsá oa'depo, o'kuta'boypo o'buey'uy.

Siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy.

³¹ Eme'te okmapie'ahuaddik o'eapo kenpa'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta o'eapo, Diostaj 'urume'noe o'eaponok kena'po hueypa cruzte huaso' ehue'dik o'nepo “Hueypa cruzte huabete-rien huabopi yan'mabopiokketekpo yan'bahuaraka' kenpa'ti yan'batohua'.” Judío huairia Pilatotaj o'nona'uy. ³² O'nona'nok sorotataj on'hua'po huakkuru huabokerektaj huabopi o'nokketekpo, nogtakon Jesúsere cruzte e'beta'taj huabopi o'nokketek'uy. ³³ Ken on'bakketekdepo Jesústekon on'hua'po e'bueyonde' on'tiahuayato'po ke'nen huabopi okketekhue' o'ne'uy. ³⁴ Okketekhue'ada sorotataj nogtiada ke'nen siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy. Enpidtuka'te ida mimi hue'eyere o'mimihua'uy. ³⁵ Do Juan aya'tada ijtiahuay'uy, buttida ijjay, ijnopoey. Opudomey daka' Jesústaj oknopo'e'dik mo'ika'aponok buttida ijtimadoyay. ³⁶ “Ke'nen hua'ay no-gay'tipi' okketekhue' o'neapo.” Apagba'a oa'uyatenok Jesúsén huabopi okketekhue' o'nuy. ³⁷ “Kentaj on'pidtukapo kenda on'tiahuayapo.” Nogya' Apagba'te on'timadoya'uyate.

Jesústaj ogkubararka'uy.

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Jesústaj enpidtuka'de'te,

—Huaso' kakubarakke'po beyok. —Pilatotaj José Arimatea huakka' jakyo huae'eria ona'uy. José Jesústaj huaknopo'e'eri o'epo judío huairitaj o'mididpo soatayo' Jesústaj huaknopo'e'eri o'uyate.

—Yatohua'. —Pilatoa ona'uynok cruzte o'hua'po, huasɔ' o'huaraka'po o'tohua'uy. ³⁹ Nicodemo kenpa'ti o'hua'uy. Ke'na a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'huahua'uyate. Ken mirraere áloesere o'tohua'po, mirra kenpa'ti áloes konig 'uru'huíeda e'əok treinta kilos o'tohua'po, ⁴⁰ Joséere Nicodemoere Jesúsensɔ' on'tohua'po konig mirra áloesere 'uru'huíeda yudta'bia on'tihuiyigonpo. Ken konig judíoa on'bakubarakkika'nig konigti Jesústaj on'kubarakka'uy. ⁴¹ Kenteda Jesústaj yaarakteda ta'ba o'uy. Kenteda ta'bayo huaboda kubarak huag' e'kogka' o'əpo keyo sigpi' bakubarakkahued e'yo. ⁴² Jesústaj on'kubarakka'uy. Kena'po eme'te judíoen okmapíe'ahuaddik huame'noe o'əpo kenpa'ti kubarak e'kogka' 'ibodteda o'ənok kenteda Jesústaj on'kubarakka'uy.

20

Kubarakya' Jesús o'noyhuad'uyate. (Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Domingote e'meunyakte sikkiregenteda kubarak e'kogka'yo María Magdalena o'hua'po, huakogyo huakhuida e'tinokbeta'me'yo ekpokorea' o'tiahuay'uyate. ² O'tiahuaydepo o'ketonyakpo Simón Pedrotaj doeretaj bo'huatiakuyne.

—Kubarak huakogya' Huairitaj on'tohua'te. Keyo on'hueda'taj nopoəhue' o'ey. —María mona'uyne.

³⁻⁴ Pedroere doere o'hua'po kubarakyo o'hua'po oro' botta' o'ketpo donayo ida ijketpo huakkuruda kubarakyo ijjiato'uy. ⁵ Yonoktoato'po ijti'ahuay'uy. Yudta'bijyo'da e'hued ijti'ahuaypo Jesúsbueytaj tiahuayhue' ijjepo kudhue' ijjuy. ⁶ Ta'pota' Simón Pedro o'tiakatopo kubarakkogyo o'kudonpo yudta'bijyo'da e'bahued o'tiahuaypo ⁷ yudta'bia on'kutihuuyig'uy'nig huata' o'hued'uyate. ⁸ Doa huakkuru e'əatoada ta'pote ijkudonpo ijti'ahuaypo kenpa'ti yoknopə'uy. Jesús onte'ti o'noyhuadde yoknopə'uy. ⁹ E'buayada onte'ti noyhuaddik o'əpo konig Apagba' oa' oro' nopoəhued o'e'uy'nig'a huabo'a'da oknopə'uy. ¹⁰ O'tiahuaydepo oro'en jakyo o'hua'uy.

María Magdalenataj Jesúsada o'tiahuay'ea'uyate. (Mr. 16.9-11)

¹¹ Kubarakkogte kurute María onte'ti o'tiakdepo o'bopo o'huikuyate. O'huikpo kubarak e'kogka'yo o'kubuypo o'noktoato'po o'tiahuay'uyate. ¹² Botta' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Yereda on'otpo kente Jesúsbuey o'huedme'te on'huad. Nogtida huakupen o'huad'uy. Nogtida hua'ipen o'huad'uy.

¹³ —¿Mena'po i'huik, ettone'? —O'nona'uy.

—Do'hued Huairitaj on'tohua'tenok ijjay. Keyon on'hueda' nopoəhue' ijje'y. —María o'mana'uyate.

¹⁴ Kenda o'mana'depo o'batipekorudpo Jesús e'bote o'tiahuay'uy'nig'a, Jesús o'e' okíehue' o'uyate.

¹⁵ —¿Mena'po i'huik, ettone'? ¿Be'taj i'uk? —Jesúsa ona'uyate.

—Q'na e'tohua'nayo keyo ijhueday mena'. Do'hua ijtohua'apoy. —María ona'uyate. Ta'ba huatoə'eri ke'na o'e' nama'da o'nopoəpo kenda Jesústaj ona'uyate.

¹⁶ —¡María! —Jesúsa ona'uyate.

Kentaj o'tikorudpo, okíe'depo,

—Huamanmadika'eri. —María ona'po o'dokoato'uyate.

17 —Do'taj so'toəhuae' mee'. Apag Diosyo behuikhued ijjej. Do'hued huama'buyte yahuati'. "Do'hued Apag Dioste kenpa'ti opuden Dioste ijbe-huikapoy," oa', yamana'. —Jesúsa Mariataj ona'uyate.

18 Ken María Magdalena oro' huanigpeika'eriomeytaj bo'huatiakdepo, "Huairitaj ijtiahuay." Oro'taj mona'po kenda Jesúsa Mariataj en'batia'pak María monbatia'pakuyne.

Oro'taj huanigpeika'eritaj Jesúsa huaso'da bo'tiahuay'ea'uyne.

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

19 Kenda huame'noe, domingo sikyo oro' huanigpeika'eri jakyoda o'kupopakpo judio huairitaj o'mididpo akbogpe o'yahueka'po. Jesús ihuiti ehue'oro' e'kupopaknopoyo o'bopo,

—Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.

20 Kenda eade'te ke'nen huaba' e'batigkoa' bo'tiahuay'ea'uyne. Ke'nen huapid e'pidtuka' bo'tiahuay'ea'uyne. Huairitaj o'tiahuaypo o'nokia'depo o'durugpakuy.

21 —Yan'nopo'noey' me'pukhue' yane'. Konig do'hued Apag do'taj me'ta'mona'uyne, aya'tada huadak hua'a kamane'po ijmata'mona'apoy. —Onte'ti mona'uyne.

22 Kenpa' oa'po oro'taj bo'tipoapo,

—Diosen Nokirega mo'nopo'toə'. 23 Opuda nogen dakhuea' e'ka' e'bakkahuea'nayo Diosakon kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'deapo. Nogen dakhuea' e'ka' opudomeya okkahueahue' ee'nayo Diosakon okkahueahue' o'maeapo. —Jesúsa mona'uyne.

Tomása Jesús Huairi e'noyhuadde'te o'tiahuay'uyate.

24 Tomás, nogtiada doce huanigpeika'eri o'epo, nogdikda Gemelo. Jesús huakkuruda oro'ere e'bote Tomás ehue' o'uy.

25 —Jesús Huairitaj o'tiahuay. —Nog huanigpeika'eria Tomástaj o'nona'uy.

—Huaba'ta' siropi on'batigkoame'te tiahuayhue' ee'nayo kenpa'ti siropia e'tigkoa'eyo do'hued huaba'pi' kudhue' ee'nayo kenpa'ti do'hued huaba' ke'nen huapidte e'pidtuka'yo bakudhue' ee'nayo Huairi o'noyhuadme'te oknopohue'dik ijjeapoy. —Tomása oro'taj mona'uyne.

26 Ocho huame'noe e'pokde'te oro' huanigpeika'eri onte'ti jakyo e'kupopakpe Tomásere o'epo akbogpe okyahue'ka'nig'a Jesúsa o'kudonpo oro' nopoyo o'boato'uy.

—Me'pukhue' yane', yan'manopo'noey'. —Mona'uyne.

27 —Inta' menej. Do'hued huaba' yatiahuay'. Huapidyo mebakud. Oknopohue' ee' yabatikpo do'taj meknopoh'. —Tomástaj ona'uy.

28 —Do'hued Huairi o'taəne. Do'hued Dios o'taəne. —Tomása ona'uy.

29 —Do'taj be'tiahuaypo kena'po do'taj meknopohene. Do Diosen Huasi'po o'e meknopohene. Nogomeya do'taj tiahuayhue' ee'ada me'noknopohopo durugda o'neapo. —Jesúsa ona'uy.

Juana in o'madoya'nok huakka'ada Jesucristotaj oknopoh'dik ya'neapet.

30 Jesúsa huakka'da o'bayarea'uy. Kenpa'ti konig Diosayo'da ka'dik o'enig Jesúsa oro'ere huakka' o'kika'uy. In beroba'te aya' madoyahue' ijjej. In beroba'te suhue'da ijmadoyay. 31 In ijmadoya'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e kenpa'ti Cristo o'epo Diosya' o'tiak'uyate oknopoh'dik mo'ene. Aya'ada kenda o'noknopohopo onte'ti Diosere on'noeunhuahuika'apo.

21

Jesúsa huaso'da siete huanigpeika'eritaj o'batiahuay'ea'uy.

¹ Nogok onte'ti Jesúsa huaso'da oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'uyne. E'pog Tiberiaste Jesúsa huaso'da oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'po.

² Simón Pedroere Tomásere, Natanaelere, doere, do'en huama'buyere, kenpa'ti botta' nog huanigpeika'eriere onteteyo' o'uy. (Tomás konogda o'dikka' Gemelo.) (Natanael Caná Galileaeri o'uy.) (Doere do'en huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'ey.) Oro' onteteyo' o'uy.

³ —Biig yogka'apoy. —Simón Pedroa mona'uyne.

—Oro'tion o'hua'apoy. —Ona'uy.

Ken, o'hua'po kusi'peyo o'kudpo, e'pog nopote oken'ebedpo sigpi' biig ontotokhue'da o'ebed'uy. ⁴ Huaboa'da e'meunyakte akta'bogpete Jesústaj e'huahuayada Jesús o'e okiehue' o'uy.

⁵ —¿Menpa' biig bo'kuda', huadi'? —Jesúsa mona'nok

—Kudahue' o'ey. —Ona'uy oro'a.

⁶ —Nogkorepen huada'kopen yanoken, huakka'da montotokapone. —Jesúsa mona'uyne.

Keyon okenpo, huakka'da biig o'kudpo ontotokhue'dik o'e'uy.

⁷ —¿Huairi o'e! —Do'a Pedrotaj yona'uynok othue' o'epo biig okenepo, ken Huairi o'e, Simón Pedro o'peeonpo o'otonpo huahueyo oa'uy. ⁸ Oro' kusi'pete o'hua'uy. Akta'bogpeyo o'hua'uy. Huakene'yō biig hueda'da on'totok'uy. Akta'bogpe meyhue'da o'uy. ⁹ O'betanpo ta'ak o'tiahuaypo, biigere panere ta'akte e'tiaya' oro' o'tiahuayat'uy.

¹⁰ —Suhue'da biig huaboa'da huakene'yō montotoknig yan'totiak. —Jesúsa mona'uyne.

¹¹ Simón Pedro kusi'peyo o'hua'po akta'bogpete huakene' on'totok'uyate. Hueda'da on'totokpo ciento cincuenta y tres boro'biig e'e'ada huakka'da e'e'ada huakene' onokpukonhue' o'uyate.

¹² —Yan'tiak. Yan'bape'. —Jesúsa mona'uyne.

Huairi o'e e'nopoada. “¿Be'a i'e?” Anay' e'nopoada oro' o'me'pukpo ahue' o'uy. ¹³ Ken Jesúsa ta'akyo o'tiakpo pan o'etupo bo'yoke'uyne. Kenpa'ti biig o'etupo, bo'yoke'uyne.

¹⁴ Jesúsa o'noyhuaddepo oro' huanigpeika'eritaj kenoka' bapa'a' bo'huahuay'uyne.

Simón Pedrotaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

¹⁵ Ken on'bapuddepo,

—¿Menpa' inomeya do'taj sue'da di' me'nene. Menpa' o'nanayo do'taj nogiti huaka'da di' o'ene, Simón, Jonásensi'po? —Jesúsa ona'uy.

—Ee', Huairi. On'taj di'da ijje, kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,

—Do'hued huanigpeika'eri konig oveja o'nenok daka' yabatiokika'. —Jesúsa ona'uy.

¹⁶ —¿Menpa' do'taj di'da o'e, Simón Jonásensi'po? —Onte'ti Jesúsa ona'uy.

—Ee', Huairi. Ontaj di'da ijje. Kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,

—Do'hued huanigpeika'eri daka' yamatoika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

¹⁷ —¿Menpa' di' o'e, Simón, Jonásensi'po? —Bapa'a' Jesúsa ona'uy. “¿Menpa' di' o'e?” Bapa'a' Jesúsa jenak Pedro huaboa'da suhue' o'unpo,

—On aya'da i'nopo, Huairi. On'taj di'da o'ene i'nopo. —Simóna ona'uy.

—Do'hued huanigpeika'eritaj daka' yamatoika'. ¹⁸ Huabo i'epo konig i'pakpo i'otika'uy, meyopi' ehua'ta' i'pakpo i'huae'ika'uy. Nogok tone'da

e'ede'te huaba' bo'osaddaapo noga mo'tinuku'apet. Keyo ehua'ta' pakhue' ee'tada bo'tohua'apet. Buttida ijay. —Jesúsa ona'uy.

¹⁹ Ken konig o'bueyapo. Jesúsa mo'nopoenka'uy. Kenpa'ti Pedro o'bueydepo Dios' uruda o'e o'manopoēa'apo. Jesúsa o'batia'pak'uy. Kenpa'ti ona'po,

—Do'taj menigpeika'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa Juantaj di'da o'uyate.

²⁰ Jesúsa do'taj di'nanada me'ika'uyne. A'nen Jesúsere o'bape'po Jesústaj ijtipebetpo, “¿Be'a ontaj judío huairitaj ya'bayokapet, Huairi?” Do'hua yona'mey. Ken o'hua'depo do'taj Pedro o'korepo huata'pipen be'tiahuay'uyne. ²¹ Pedroa be'tiahuaydepo,

—¿Juanataj monig bueydik ya'e, Huairi? —Pedroa ona'uy.

²² —Do'a kurudyo ijhua'apoy. Do'hua e'paknayo do'hua nogoknana onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue'ada do'taj menigpeika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. ²³ Juan bueyhue' o'eapo. Nog huanigpeika'eria nama'da on'batia'pakuy, “Juan bueyhue' o'eapo.” Jesúsa ahue' o'uyng'a, “Do'a e'paknayo kurudya' onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue' ya'e.” Kenpa' Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

²⁴ Doa Juan aya'da ijtiahuayika'po, ijpeika'po kenpa'ti ijnopoēpo on'nigmadoya'ne. Buttida ijmadoyay, buttida o'nopoey.

²⁵ Jesúsa huakka'da nogda nogda o'ka'uyate. Kenpa'ti huakka'da o'manmadikika'uyate. Kenda aya'da e'madoyadhuahuika'nayo in huadari aya'beroba' dakuapa toēhue'dik o'e, ijnopoey, ken.

LOS HECHOS

Kenda Jesúsen huamata'moneria ogkadhuahuika'uyate.

Diosen Nokireg opudtaj ijta'mona'apoy mo'manopo'toeapone. Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁻² Huadi'da Teófilo, do Lucas a'nenda o'nigmadoya'uyne. Kenda Jesúsa o'kadhuahuika'uyne o'manmadikadhuahuika'uyne aya'da o'nigmadoya'uyne. Kenpa'ti kurudyo huahued ee'ted ke'nen huamata'moneri e'baktie'ea'uyde'te Diosen Nokiregere o'mana'uyate, kenpa'ti kenme'noeteda kurudyo o'hua'uyate, o'nigmadoya'uyne.

³ Jesús o'bueydepo nogok nogok once huamata'moneritaj Jesúsa o'batiahuay'ea'uyate. Cuarenta huame'noe e'pokte nogok nogok o'batiahuay'ea'po kenomeytaj “doada ijje'y” o'mana'nok daka' o'manopo'ea'po kenpa'ti Dios Huairitaj yan'nigpeika' kenpa'ti Diosensi'po mo'ea'pone. Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

⁴ Kenoka' Jesúsen once huamata'moneri Jesúsere o'nepo, nogiti Jesúsa o'mana'po,

—Jerusalénya' huahue' yane'ti'. Iyo yan'nige'. Diosen Nokireg ijta'monapoy. —Diosa ennak. ⁵ Juana hue'eya bautiza o'kika'uyne'g'a a'ti Diosen Nokirega bautiza mogka'po opudtaj o'manopo'toeapo. Jesúsa ke'nen once huamata'moneritaj o'mana'uyate.

Jesús kurudyo o'behuikuyate.

⁶ Onte'ti Jesúsere o'nepo,

—¿Menpa' Romano gobierno huairitaj i'maenapo? ¿Menpa' oy onte'ti judío gobierno huairi to'edik o'ea'pet, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.

⁷ —Diosayo'da kurudyo aya'da ka'dik o'e. Kenoka' o'pakpo, o'ka'apo. Opudtaj kenme'noe nopoeahue'dik o'e Diosa. ⁸ Diosen Nokireg opudtaj o'huatiakpo opudtaj mo'nopo'toeapone bo'teypaka'apone. Opudtaj 'urua'da montihuapokika'apone. Diosen huaka' montihuapokika'apone. Jerusalén huakka' jak hua'geritaj konig ijkikame'nig konig ijbueyme'nig ijnoyhuadme'nig manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. Judeabayoy konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti Samariabayoy konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti huehuela'da aya'bayoda aya' aratbuttaj konigti mana'dik mo'ika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁹ Kenda eade'te huanigpeika'eria en'tiahuayate Diosa kurudyo Jesústaj o'tobehuikuyate. E'sihui'yo e'kudonte onte'ti Jesústaj tiahuayhue'dik o'ne'uyate. ¹⁰ Kurudyo e'behuikde'te Jesúsen huanigpeika'eri kurudyo en'tiahuayate ida oteteyo' botta' huabokerek on'bata'boato'po yudtaj kereda on'otuyate.

¹¹ —¿Mena'po kurud bo'tiahuaya? Jesús kurudyo o'behuikonde, opud e'eya' Jesús e'behuikte, bo'tiahuaynig konigti ya'huarakapet, Galilea huadarieri. —Diosen huata'moneria on'mana'uyate.

Jesúsen huaknopog'eri Matíastaj on'de'uyate.

¹² Ote' Olivosya' on'bahua'uy. Jerusalényo meyhue'da on'bahua'uyate.

¹³ Huakka' jak Jerusalényo on'tiakdepo jak ayta kutayo kente on'tai'ika' on'behuikuy. Huakka'da o'nepo, Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe,

Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo, Simón cananista kenpa'ti Judas o'nepo. Jacobo Alfeoensi'po o'uyate. Judas Jacoboen huama'buy o'uyate. ¹⁴ Aya'ada on'pakpo kirigayo' Diostaj on'tiona'pakika'. Sue'da ettone'beta' on'tiona'pakonhua'uyate. María, Jesúsen inag kenpa'ti Jesúsen huama'buy, o'nuyate.

¹⁵ Kenoka' on'tiona'pakonhua'po huama'buynopoyo Pedro o'bo'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri huama'buy o'uyate. Ciento veinte huama'buy en'kupopakte:

¹⁶ —A'nenda David Apagba'te oa'po kenda Judas o'kame'nig oa'uyate. Konig Jesústaj taka'taj yan'yokapet Davidtaj Diosen Nokirega o'nopo'toenok, David oa'uy. Buttida Apagba'te o'uyate konigti o'eme'te. ¹⁷ Judas oro'ere o'ika'po, oro'ere o'kikame'ni'g'a ¹⁸ dakhuea' e'ka' huakupe o'енок Sacerdote huairitaj o'batahuame'te huadarisi'po on'bakeme'te. Huakupen o'nennok o'dapopotagonpo huamin aya'da o'orokon'uyate. ¹⁹ Ida aya' Jerusalén huag'eria on'tipeen'uyate. Ken huadarisi'potaj Acéldama on'dikkame'te. Kendik Acéldama mimidari o'e. ²⁰ Ken konig Davida Judastaj Salmosba'te o'timadoya'uyate:

Konig jak ekhua'nig ikahue' o'eapo.
Kenpa'ti:

Nogbokerekda ke'na e'kika' kake'.

David e'batadi'kea'ba'te o'timadoya'uyate.

²¹⁻²² Oy Judas ehue'da o'енок noga oro'ere “Jesús o'noyhuadme'te,” manbatia'pakika'dik ya'eapet. Nogtatida e'dik o'ey. Ke'na oro'ere kenpa'ti Jesúse o'ika'uy. Jesústaj Juan bautiza egka'te o'ika'uy, kenpa'ti Jesús a e'manmadika'te o'ika'uy kenpa'ti Jesús e'noyhuadde'te oro'ere o'ika'. Nogtatida e'dik o'ey. —Pedroa o'mana'uyate.

²³ Botta'taj eretnopoyo on'totiakuyate José Matíaseretaj. Josétaj botta'dik o'dikka'uy Barsabás Justo. ²⁴⁻²⁵ Inpa' on'tiona'pakpo:

—On aya'en huanopo'da i'maknokotika'ne, Huairi. Judas dakhuea' o'ka'po nogyoda hua'dik o'epo o'huame'. ¿Be'a ke'na ee'pa'ti ya'eapo? Botta' huabokerek iyo o'ne. ¿Be'tataj i'pak? ¿Be'tataj i'eapo? —On'tiona'pakuyate.

²⁶ Konig huanopog'e' huid okmo on'en'uyate. O'nendepo on'tiahuaypo, Matías oro'ere Jesústaj huadak hua'a o'manbatia'pakapo, on'nopog'e'uy. Jesúsen huamata'moneri Matíasere doce onte'ti o'uyate.

2

Diosen Nokirega o'bahuatiakdepo Jesúsen huanigpeika'eritaj o'manopo'tog'uyate.

¹ Pentecostés fiesta kenoka' o'me'de'uy. Jesús e'bueyte cincuenta huame'noe o'pokondepo, Jesúsen huanigpeika'eri egkupopakte ² ida konig huaboro' bapoka eapa' e'adyakte on'pee'uy. Kurudya' e'adyakte on'peepo, aya'ada ken jakyo on'bahuadpo on'pee'uyate. ³ Kenoka' konig ta'ak e'bakpakonig aya'tada o'bakutikotepo, o'pijboepo. ⁴ Huabada Diosen Nokirega o'manopo'toepo, nogen nogen aratbuten hua'a nopogehue' e'ikada huaboa'da on'baa'pakuyate. Konig Diosen Nokirega o'manopog'e'uyate nogen nogen aratbuten hua'ate on'baa'pakuyate.

⁵ Ken fiestate Jerusalényo huakka'da judío aratbut o'nuyate. Diosen e'ka'ta' on'pakpo nog jak nog jakya' nogbaya' nogbaya' on'batiake'uyate. ⁶ Kenda e'bapokpa' utta'da o'adyaknigtaj huakka'ada on'peedepo on'kupopakonpo, nogen nogen hua'a en'baa'pakte aya'da nogda nogda ke'nenda hua'a

on'mapeepo diga'da on'mamepuke'uyate. ⁷ On'mamepu'kepo, huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿Oro'taj mona'nig menpa' Galilea huae'eri aya'da ya'ne? ⁸ ¿Oro'en hua'ate menpapi' ya'nanopoe? ⁹ Partia huadarieri o'ey. Media huadarieri o'ey. Elam aratbut o'ey. Mesopotamia huadarieri o'ey. Judea huae'eri, Capadocia huae'eri, Ponto huae'eri, Asia huae'eri, ¹⁰ Frigia kenpa'ti Panfilia huae'eri, Egipto huae'eri, Africabayo idbodte Cirene huae'eri, kenpa'ti esoeri Roma huae'eri o'ey. Esoeri Romaya' judio aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut e'eada judio aratbut Diostaj on'kika'nig konigti on'kika'uyate. ¹¹ Kenpa'ti Creta huae'eri, Arabia huae'eri o'ey. Konig huaboro'da Dios o'e. Konig huakka'da o'ka' Dios e'batia'pakte oro'en hua'ate ona'nok o'peey. —Huayahuaya on'batia'pake'uy.

¹² Aya'ada diga'da on'mamepuke'po huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿In kate ya'et? —On'batia'pakuyate.

¹³ Nogomey on'tierikpo,

—O'nokkuda'po, onda'. —On'mana'nig'a ken.

Pedroa o'manbatia'pakuyate.

¹⁴ Kenoka' Pedro nog once Jesúsen huamata'moneriere o'bopo 'utta'da o'mana'po:

—Daka' do'taj men'pee', Judea huadarieri kenpa'ti Jerusalén huakka' jak huae'eri. ¹⁵ Inomey o'nokkuda' nama'da mo'nopoene. Okkudahue' o'ne. Sikyoedda o'e. Oro' sikyoedda okkudahue' o'ika'ne. ¹⁶ Opu domey o'mapeedenig kenpa'ti oro'taj o'batiahuaydenig a'nenda Diosenba'huamanbatia'pakeri Joela oa'uyate:

¹⁷ Nogok Diosen kene'huaya' huame'noete do'hued Nokireg huakka' aratbuttaj ijbayo'keapoy. Opuden huasi'po, huabokerekere ettone'ere Diosen hua'a on'manmadikika'apo. Huaboa' e'bayorokte Diostaj on'tiahuayapo. Huatone'taj e'bayorokte ijmanopoea'apoy. ¹⁸ Kenoka' do'hued huakika'eri huabokerekere ettone'eretaj do'hued Nokireg ijbayo'keapoy. Do'hued Nokirega' o'manopo'toenok do'huedyo'da on'manika'apo. ¹⁹ Kurudyo konig tiahuayhued moeonhuahuika'uy ijka'apoy. Huadariyo nogda nogda ijka'aponok aratbut on'tiahuaypo teyda Dios o'e nopoe'dik o'neapo. Konig e'barak mimi on'tiahuayapo. Konig huakka' jak e'mey on'tiahuayapo. E'sihui'tone' on'tiahuayapo.

²⁰ Nogok Cristo oro'en Huairi tiakhued ee'ted huakka' on'mepukapo. Niokpo yata'sikonapet. Ta'tehue' ya'eapet. Puug konig mimi bedda o'epo. Cristo Huairi e'tiakte Dios huaboro'da o'e yan'nopoeapet. 'Urua'nanada huame'noe ya'eapet. ²¹ Do'taj meknopoe'po, "Betioka', me'nopo'yarea', do'taj me'noeanhuahuika', Huairi." Aya'ada kenda mena'nok kennayo bueyhue' o'neonhuahuika'apo.

Kenda Joela Diosenba'huamana'eri o'madoya'uyate.

²² Onte'ti men'pee'. Opuda' Israel aratbut do'taj men'pee'. Jesús Nazaret huakka' jak huae'eri o'eme'te. Konig huabokerekada kahue'dik ee'tada 'uruda Jesús'a o'kikame'te. Konig kahued o'neonhuahuika'uy Jesús'anayo Diosa o'tiahuapokpo o'kame'te. Opudada mo'nopoene Jesús'a o'ka'uyinig. ²³ Jesústaj bo'tohua'po cruzte kadarake'po dakhuea' huaka'eritaj bo'yokme'nig'a. Kenda ogka'apo Diosa a'nennanada o'nopoe'uyate. ²⁴ Huabueytaj e'toeonig ee'tada Diosnayo teynananada o'epo o'noyhuadame'te. Jesústaj huabueyada ka'e'po kenpa'da toehue'dik o'eme'. ²⁵ Kenpa'ti a'nenda Jesústaj Davida in konig o'tia'pakpo:

Do'hued Huairi Dios ontaj ijtiahuayikay. Do'ere o'ika'ne. Do'taj o'tihuapokika'nok me'pukhue' ijkay. ²⁶ Kena'po huakka'da ijdurugpakpo, kentaj durugda ijabatadi'kikay. Konigepo kenpa'ti e'bueyde'te kubarakya' onte'ti ijnoyhuadapoy daka yoknopoe'y. ²⁷ Konigepo on Dios do'taj kenpa'da huabueya'da kae'po enhue' o'eapone. Keyo e'buey nokireg o'nika' do'taj enhue' o'eapone. Kenpa'ti do'taj o'nen huadi'taj so'parahue'dik o'ia'apone. ²⁸ O'nen kakadhuahuike'po i'pakpo a'noeanhuahuikaya'po do'taj o'nopoea'nede. Kenpa'ti doere i'ika'po do'taj huakka' o'durugpaka'ika'apone.

Kenda Davida a'nennada Jesústaj o'tia'pakpo, o'madoya'uyate.

²⁹ Oro'en adhuea'pane'kudak David a'nenda e'bueyte on'kubarakka'uyate. Oy huame'noete kubarak o'tiahuay'ikay oro'. Buttida ijay, egomey. ³⁰⁻³¹ David Diosen huamanbatia'pakeri o'epo kenpa'ti "O'nen adhuea' huayayo nogok Cristo o'eapo. Cristo Israel Huairi o'eapo." Diosa buttida ona'uyate. David kenda o'nopoe'uyate. Konigepo kenda Diosa o'ka'apo o'nopoe'po, o'batia'pakuyate. Cristo e'bueyde'te Diosa kenpa'da enhue' o'eapo, kenpa'ti so'parahue' o'eapo. Kenpa' David o'batia'pakuyatenig konigda o'eme'. ³² David Jesústaj o'batia'pakuyate. Diosa Jesústaj aya'ada o'tiahuaymey o'noyhuadame'te, kenda oro' opudtaj huaa'dik o'ene. ³³ Kurudyo Jesúsere a'huadikaya'po Diosa Jesústaj o'behuikame'te. Kente ee'te aya'ada Jesústaj nigpeika'dik o'neapo. Jesústaj Diosen Nokireg o'yokuyate. Konig Diosa oa'uyatenigda. Kenda huaboa'da opuda bo'tiahuaynig kenpa'ti mo'peenig. Diosen Nokirega o'ka'. Jesús Diosen Nokireg mo'nigta'mona'dene. ³⁴⁻³⁵ David huata' tia'pakhue' o'epo kurudyo huahue' o'uyate. Jesús Diosyo o'hua'apo Davida oa'uyate. "Diosen huada'kopen yahuaad, Huairi. Taka'taj gana yogka'deaponok. Nogok aya'da o'nen takaa mo'nigpeika'apone." Do'hued Huairitaj Diosa oa'uy. Davida oa'uyate.

³⁶ Opud Israelen adhuea' huayayo Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a Diosanayo Huairikon Cristotaj o'yahueame'te. Kenda daka' yan'nopojkati'. —Pedroa' utta'da o'mana'uyate.

³⁷ Pedrotaj Israelen adhuea' huayayoa on'mapeedepo, kenda nama'da o'kamey on'nopodepo, pai'da on'manopo'uy. Pai'nanada o'nepo, —¿Kate kika'dik o'e, eg'? —Jesúsen doce huamata'moneritaj Pedrotakon on'mana'uy.

³⁸ —Diostaj yan'nopo'korea'. Diostaj huaboa'da yan'nigpeika'. Jesucristoa o'paknok bautiza yag'kati'. Jesústaj moknopoenok Diosa o'nen dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihueke'apone, bokkahuea'apone. Kenpa'ti Diosen Nokirega mo'nopo'toeapone. ³⁹ Do'hued Nokireg ijbayokapoy Diosa oa'uyatepo opudtaj bo'yokapone, opuden huasi'potaj, kenpa'ti bidteda huae'erita' kenpa'ti nogbayo nogbayo huae'erita' Diosa o'pakpo, ke'nen Nokireg o'bayoke'apo. —Pedroa o'mana'uy.

⁴⁰ Kenda o'mana'depo nogiti nogdakon o'mana'po o'maboroaypo: —In aratbut oyda o'nika'nig'a oknopohue' huae'eri o'nepo dakhuea' ogkika'. Opudnayo konigti kikhue'ada yan'nopo'korea'. —Pedroa o'mana'uyate.

⁴¹ Ken, huakka'da Pedrotaj on'peedepo, o'noknopoe'po, bautiza ogka'uyate. Kenme'noeda tres mil Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'po, Jesúsua huata'moneriere on'nigpeika'uyate. Diostaj on'nigpeika'po on'batadi'kika'uyate. ⁴² Jesúsen doce huamata'moneria

on'manmadikika'nok kenomey o'noknopodepo aya'da huame'noeda daka' on'mapeika'uyate. Aya'da ontatayo' on'hapika'uyate. Jesús e'buéy'uy okkahuehue' o'nepo, on'hapika'uyate. Kenpa'ti Diostaj ontatayo' on'tiona'pakika'uyate.

Konig huaboa' huaknopoe'eria ogkika'uyate.

⁴³ Jesús en doce huamata'moneria kenda tiahuayhued o'neonhuahuika' on'kika'po, Diosa o'batihuapoknok huakka'tada on'bayarea'ika'. Aya' aratbutada on'mamepu'keonhua'uyate. ⁴⁴ Aya'da kenomey Jesucristotaj o'noknopopepo, onteteyo' o'nika'po, huayahuaya on'batihuapokika'uyate. Kenomey katepi' on'topepo nogtaj nogtaj on'bayokika'uyate. ⁴⁵ Kenomey katepi' on'topepo, ta'ba jakpi' nogda nogda on'bahuay'ea'uyate. Pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'uyate. ⁴⁶ Aya'da huame'noe Diosen jakyo on'kupopakika'uyate. Kenomeyen jakya' huayahuaya on'batobapika'po, durugda on'bape'po huanopo'ada huadak o'noknopopepo on'hapika'po, ⁴⁷ Diostaj durugda o'nepo, dakiti o'nona'ika'uyate. Jesús taj huanigpeika'eria huadak o'ne. Aya'ada huakka' jak huag'eria on'bahuaa'ika'uyate. Aya'me'noe Diosa o'batihuapokika'nok Jesucristotaj nogomeya huaboa'da o'noknopopepo, huanigpeika'erie o'noknopoe'ika'uyate.

3

E'ketpaktaj Jesucristoa o'paknok Pedroa o'yarea'uyate.

¹ Nogok terea' e'huadte Pedroere Juanere Diosen jakyo on'hua'uyate. Kente niokpo e'huadte aratbut on'tiona'pakika'uyate. ² Diosen jak kurute huabokerek e'ketpak o'ika'po, kenda e'si'poe' e'ketpak o'ika'uyate. Diosen akbogpete aya'me'noeda e'ketpaktaj on'totiakika'uyate. Ken akbogpete o'dikka'ika' "Uruda." Aratbut Diosen jakyo en'kudde'te "Huakupe beyok," kae'po on'totiakika'uyate. ³ Diosen jakyo huakuddikte ene'te Pedro Juaneretaj, "Huakupe men'yok," o'mana'uy. ⁴ Pedro Juanere e'ketpaktaj on'tiahuaypo,

—Oro'taj bo'tiahuai'. —O'nona'uy. ⁵ Kenda ea'te o'batiahuaypo, o'manige'uy. Huakupepi' men'yokapone o'nopopepo.

⁶ —Huakupebayo' ijje'y oropi' toehue' ijje'y kenda ka'dik o'epo o'ka'apoy. Jesucristo Nazaret huag'eria o'paknok yaupakonpo yabo', yahuae'. — Pedroa e'ketpaktaj ona'uy. ⁷ Huada'kopen o'ta'koypo o'boa'. E'bode'te hua'i huabopiere o'yareudpo, o'teypakan'uyate. ⁸ Kenoka' o'kudajpo, o'boato'po o'hua'e. Diosen jakyo Juan Pedroere o'kudpo. O'hua'epo, o'kudajpo, "Dakiti, Dios, huadakda megka'ne," ona'uyate. ⁹ O'hua'epo Diostaj dakiti ea'te aya'ada on'tiahuay'uyate. ¹⁰ Kentaj on'nokie'po. 'Uruda akbogpete "Huakupe beyok" o'mana'ika'nok, kentaj on'nokie'po on'mepu'kepo, "Kenhuyay Diosa 'urua'da o'ka'," oda'uyate.

Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kenta' Pedroa o'manmadika'onhua'uyate.

¹¹ Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kente Juantaj Pedrotare e'dakka'a o'bata'bodhua'po ekhua'ta' pakhue' o'mae'uy. Aya' aratbuta e'dakka'taj on'tipepo on'mepu'kepo on'baketonyakpo Diosen jak kurute on'kupopakuyate. ¹² Huakka'da kenomeytaj en'kupopakte Pedroa o'batiahuaydepo, o'manmadika'po:

—¿Mena'po e'yarea'taj mo'mamepu'ke? ¿Menapo oro'taj bo'tiahuaya'? Oro'taj teyda o'nepo on'yarea' nama'da mo'nopone. Oro' huadakda o'nepo e'ketpaktaj on'yarea' nama'da mo'nopone, Israel aratbut. ¹³ Oro'en

Diostaj Abraham o'nigpeika'uyate. Isaac Jacobere on'nigpeika'uyate. Ken Diosa ke'nensi'potaj 'urua'nanada o'ka'po Jesústaj huaboro' huairia o'yahueame'te. Opudanayo kadarake'po Pilatotaj bo'yokme'te. Pilato e'oroka'ta e'paktada o'pudomeya "Keje" moname'ne. ¹⁴ Jesús Dioseny' da, o'pakpo, 'urua'da Dioseny' da o'kadhuahukame'te. Kenpa'da huadanknada o'ikame'te. "Jesústaj pakhue' o'ey. Dakhuea' huakka'eritaj yaoroka'." Opudomey Pilatotaj moname'ne. ¹⁵ Ken konig Diosen humanoanhuahuika'eritaj opuda bo'arakme'nig'a. Huabueyada ee'tada Diosa o'noyhuadame'te oro'ada o'tiahuayme'po oay. ¹⁶ Opuda e'ketpaktaj bo'tiahuayikame'ne daka' mokie'ika'ne. Jesústaj oro' oknopoenok o'yareadde. Kenda bo'tiahuayne.

¹⁷ Opuden huairiereada Jesústaj nopohue' mo'epo nama'da bo'arakme'ne, ijnopoy egomey. ¹⁸ Cristo pai'da nopo'edik o'epo Diosen humanbatia'pakeria o'da'uyatenig kenda Diosa ogkame'. Jesús pai'da o'nopo'epo o'bueyme'. ¹⁹ Dakhuea' e'ka' yan'batik yan'nopo'korea' Diostaj yanoknopoe'. E'nopo'korea'nayo Diosa dakhuea' e'ka' o'nopo'tihueke'apo kenpa'ti Diosa mo'manopo'durugpaka'apone. Kenpa'ti mo'manopo'teypaka'apone. ²⁰ Kenpa'ti Dios onte'ti opudte Jesústaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na Cristo o'epo opuded huairi o'e. ²¹ Oy Jesús kurudyo e'dik o'ika'. Nogok Diosa aya'da huaboa'da e'kade'te onte'ti Jesús o'tiakapo. Kenda Diosa oa'uy. Ke'nen huadak humanbatia'pakeria kenpa' o'da'uyate: ²² "Dios Huairia humanbatia'pakeritaj o'ta'mona'apo. Opudtaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na onaratbutyo' judío o'epo. Konigti do'taj me'nigta'mona'uyne opudtaj mo'nigta'mona'apone. Aya'da mo'nika'apetnig yan'nigpeikati'. ²³ Aya'ada Diosba' humanbatia'pakeritaj peehue' ee'nayo Diosa kenpa'da o'maenapo. Diosen aratbut ehue'dik o'neapo." Kenpa' oa'uyate Moisésa.

²⁴ Kenpa' oy oro' o'batiahuayde aya'da Diosenba' humanbatia'pakeri on'batia'pakuyate. Samuela Diosen humanbatia'pakeria huakkuruda kenpa' oa'uyate. Kenpa'ti nogok nogok nogda nogda Diosenba' humanbatia'pakeri kenpa' on'da'uyate. ²⁵ Opudomey Diosen humanbatia'pakerien adhuea' huayayo mo'epo aya' aratbuttaj huadanknada mo'manigka'apone. Kenda Diosen humanbatia'pakeriomeya o'manbatia'pakuyate. "O'nen adhuea' huayayoa aya' aratbuttaj 'urua'nanada ya'manigka'apet." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ²⁶ Kena'po Diosa Huasi'po o'noyhuada'depo opudtakon daka' kagkike'po o'ta'mona'uyate. Opuda aya'ada dakhuea' e'ka' kan'manopo'kore'po mo'nigta'mona'uyate. —Pedroa kenda o'mananhua'uyate.

4

Pedro Juanere huakka' judío huairitaj on'batiboa'uyate.

¹ Pedro Juanere huakka' aratbut e'mananhua'te judío sacerdotea on'huatiakuyate. Sacerdote Diosen jak huatoe'eri sorotataj huairi on'huatiakuyate. Saduceoa aratbut on'bueypo noyhuadhue'dik o'ne on'batia'pakika'uyate. ² Pedro Juanere aratbuttaj on'manmadika'nok kenpa'ti Jesús e'bueyada o'noyhuadme'tenok aratbut e'bueyada noyhuaddik o'neapo. Kenpa' on'manmadika'nok Saduceomeya on'bahuadiay'uyate. ³ On'mahuadiaypo Juantaj Pedrotare on'batohua'po, o'sikaponok sorotataen huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ⁴ Huakka'ada Pedrotaj Juintaere on'mapepedepo Huairi Jesústaj o'noknopoe'uy. Kenoka'

cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopogey. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopogeyate.

⁵ Emede'te judío aratbuten huairi ogkupopakpo, huatone' huairi, Apagba' huamadoya'eriere Jerusalényog ogkupopakuyate. ⁶ Kenpa'ti sacerdote huairi Anás o'uyate. Kenpa'ti Anás Caiías huabetere, Juan, kenpa'ti Alejandroere ogkupopakuyate. ⁷ "Pedrotaj Juantaere yan'totiak. Nopote yan'maboa'." On'mana'uyate. On'maboadeipo,

—¿Monig bayarea'dik mo'e? ¿Be'ed hua'ate boka'? Yada'. —On'mana'uy.

⁸⁻¹² —Huabokerek e'ketpaktaj huadakda o'ka'mey. ¿Be'a ya'yareame'? ¿Be'ed hua'ate o'kay? Kenda e'nopoeta' e'paknayo daka' yan'pee'. Yan'nopogey'. Aya' Israel aratbut kanoknopogey'. Jesús Nazareteri o'paknok o'yarudme' kenbokerek e'yarede' huadaksoda iyoda o'bo. Ke'na e'ketpak o'ika'uyate. Jesucristotaj hueypa cruzte opudā bo'arakme'ne. Diosa e'bueyde'te o'noyhuadame'te. Jesús konig jak huaka' huid o'e. Huidte jak onhuad. Opud Jesústaj nigpeehue' mo'ikame'po jak huaka' huid mo'enme'te. Jesúste aya' jakda o'bahua'. Aratbutanayo oroen dakhuea' e'ka' nopo'tihuekehue'dik mo'ika'ne. Aratbutanayo onte'ti Diosere noeanhuahuikahue'dik mo'ika'ne. Jesucristoayo'da nopo'tihueke'dik mo'ene. Jesucristoayo'da onte'ti Diosere noeanhuahuika'dik mo'ene. Huakka' jak huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj ijjay. —Diosen Nokirega Pedrotaj o'nopogey' nok Pedroa o'mana'uyate.

¹³ Pedro Juanere me'pukhue' o'nepo 'urua'da on'mana'nok huakka' huairi on'peepo, on'batiahuaypo, "Kenpihuay, ¿Menpapi' 'urua'da yanahua'? Beroba' nopogehue' kenpa'ti huairi konig ehue' o'ne." O'nopogeyo, Jesúsere o'nika'uy on'nokigeyuy. ¹⁴ Kenpa'ti e'ketpak on'yareme'te kenteda Pedro Juanere o'bata'bonok, on'tiahuaypo, "dakhuea' ogkame'te," ahue'dik o'nyuyate. ¹⁵ Pedrotaj Juantaere on'maorokandepo huairi huaboa'da huayahuaaya on'batia'pakpo,

¹⁶ —Inomey huabokerektaj kate ka'dik o'e oro'. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika' ogka'deme'te aya'da Jerusalén huag'eri on'nopogey. Kahue' o'neme', ahue'dik o'ey oro'. ¹⁷ Kenda e'ketpaktaj onka'deme'te huabada nogtaj nogtaj batia'pakhue'dik ka'ne' ighua'da mana'dik mo'ne. "Jesucristotaj batia'pakhue' yane'." Juantaj Pedrotare mo'nona'nok. —Huairia huayahuaaya on'batia'pakuyate.

¹⁸ Onte'ti Pedrotaj Juantaere en'batotiakde'te, "Jesústaj batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti Jesús en hua'a manmadikahue' yane'." On'mana'uyate.

¹⁹ —¿Kate ya'pak Diosa? ¿Be'taj nigpeg'dik opudtaj Diostapi'? ¿Menpa' mo'nopogey opud? ²⁰ Kenda o'tiahuayikamey. Kenda oro' o'peikamey manika'dik o'ey. —Pedro Juanerea huairitaj on'mana'uy.

²¹ Onte'ti yan'batik ighua'da huairia on'mana'depo, Juantaj Pedrotare on'maoroka'uyate. Aratbuttaj on'makme'pukpo mabitbithue'ada on'maoroka'uyate. E'ketpaktaj o'yarea'nok "Dios huadakda o'e." Aya'ada aratbuta ona'nok. ²² Ken e'ketpaktaj Diosa o'yareame' cuarenta huabayok yareahued o'neonhuahuika'uyate.

Teynopo'da me'pukhue'ada Diosen huadak hua'a a'manaya'po Diostaj on'tiona'pakuyate.

²³ Kenoka' Pedrotaj Juantaere e'noroka'dete Pedro Juanere Jesús en huanigpeika'eritaj on'bahuahua'uyate. Sacerdoteere huatone' huairiere aya' on'mana'nig on'batia'pakuyate. ²⁴ Aya'ada huanigpeika'eria on'pepedepo, onteteyo' Diostaj on'tiona'pakpo:

—Dios Huairi i'ene. Kurud i'ka'uy. Ote' huadari i'ka'uy. Huahue huaboro' e'pog i'ka'uy. Kenpa'ti aya'da kurudyo huae'eri i'ka'uy. Aya'da ote'yo huae'eri aya'da huadariyo, huahueyo, e'pogyo huae'eri i'ka'uyate. Oro'en Huairi Dios aya'da ika'uyate. ²⁵ O'nenba'te Davida o'nen huanaba'a oa'uy. O'nen Nokireg, Dios Nokireg Davidtaj o'nopoea' nok, o'madoya'uyate:

¿Nog aratbut mena'po Diostaj yan'huadiayika'po yan'maboyika'. Mena'po Israel aratbut nama'da huadik yan'nopoika'? ²⁶ Nogbaya' nogbaya' huairi on'tiakpo on'kupopakpo, nogda nogda jak huairiere on'kupopakpo, Dios Huairitaj kenpa'ti Diosen Cristotaj dakhuea'da e'magka'ta'on'eretpakpo.

Kenda Davida o'madoya'uyate. ²⁷ In huakka' jakyo konig Davida oa'uyatenigda Jesucristotaj a'magkaya'po ogkupopakme'. O'nen huadakda huasi'po Jesús, kentaj Cristo i'yahuea'po i'ta'mona'uyate. Herodes Huairi, Poncio Pilato Huairiere, nog aratbut, Israel aratbut Jesústaj a'arakya'po ogkupopakme'. ²⁸ Kenda ogkame'nig kenda ogka'apo a'nenda i'nopoe'uyate. ²⁹ Oy huiyokda orotaj mona'dene, yamapee', Dios Huairi. Oro' o'nen huanaba'taj bo'tihuapok, mo'nopo'teypaka', o'nen huadak hua'a me'pukhue'ada o'mana'apoy. ³⁰ Jesús o'nen Huasi'poa 'urua'da kabayere', nogda nogda 'urua'da kake'po aratbut on'tiahuaypo teyda o'e Dios o'noknopo'e'apo, oro'en Huairi Dios. —Huanigpeika'eria on'tiona'pakuyate.

³¹ En'tiona'pakde'te ken jakyo egkupopakte o'iyig'uy. Aya'tada Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate. Aya'ada me'pukhue' o'nepo Diosen huadak hua'a on'manika'uy.

Katepi' entae' ayedda on'taika'uyate.

³² Aya'da Jesústaj huaknopo'e'eri konig katepi' nogtiada aratbut konigti on'pakika'uy, konigti on'nopoika'uy, konigti ogkika'uy. “In do'hued me'taene.” Ahue' o'nepo katepi' entae' ayedda on'taika'uyate. ³³ Jesúsen huata'moneria me'pukhue'ada Huairi Jesús e'bueyada o'noyhuadme'te on'batia'pakika'uyate. Diosa o'batihuapoknok nogiti o'noknopo'e'po huayahuaya nogitinada di' on'maika'uyate. ³⁴ Pai'da huaknopo'e'eri ehue' o'nuy ta'ba huato'e'eria on'bahuaya'po noga jak on'bahuaya'po huakupe on'totiakpo ³⁵ Jesúsen doce huamata'moneritaj huakupe on'bayoknok huakupe on'baedepo pai'da huae'eritaj on'bayoke'ika'uyonok nogtiapi' pai'da ehue' o'nika'uyate. ³⁶ Kenpa' José o'ka'uyate. Josétaj nogdikkon o'dikka' Bernabé. (Bernabé e'batihuapok huadik o'e.) José levita aratbut o'uy. Chipre huagkuta'mejyo huae'eri o'uy. ³⁷ Ta'ba o'bahuaya'uy. Jesúsen doce huamata'moneritaj huakupe o'tohua'po, o'bayokuyate.

5

Ananías Safiraere dakhuea' ogka'uyate.

¹ Nog huabokereknayo o'uyate. Ke'nenndik Ananías o'uy. Ke'nen huato'e' o'tauyate huadik Safira. Huato'eere ta'ba on'bahuaya'po, ² huato'eereada on'nopo'e'po sue'da huakupe nogte o'iregapo o'tiokhueypo “In aya' huakupe o'e,” da oa'po Jesúsen doce huamata'moneritaj o'bayokuyate.

³ —¿Toto'taj mena'po i'nigpe'po Diosen Nokiregtaj da ina'ne? Ta'ba e'bahuaya' huakupe i'posaka'po i'iregapo i'tiokhueyne. ⁴ Bahuayahued o'nen ta'ba i'taikame'. E'bahuaya'de huakupe o'nen o'e. ¿Mena'po kenpa' nama'da i'nopoe? “Ken aya'da huakupe i'yoki,” nama'da ia'. Huabokerektaj da onahue' i'ene. Diostaj da ina'ne, Ananías. —Pedroa ona'uy.

⁵ Ananías Pedrotaj kenda o'peeondepo o'bueyonpo o'hue'kuy. Aya'ada kenda huaboa'da on'nokotdepo huakka'da on'mame'puke'uy. ⁶ Ken huabo on'huatiakpo asuk o'nogkuta'doka'po, on'tohua'po, on'kubarakka'uyate.

⁷ Bapa' hora e'pokde'te ke'nen huatoe o'kudon'uy. Huatoe bekbueydene nopohue' o'epo o'kudon'uyate.

⁸ —¿Ta'bataj meniga' huakupete mo'bahuaya'? ¿O'nen huatoe oa'de menpa' kenniga'teda huakupete mo'bahuaya'? —Pedroa ona'nok,

—E'e, konig do'hued huatoe menetnig kenda oro'taj bo'yokne. —Ettone'a ona'uy.

⁹ —Huatoeere Diosen Nokiregtaj da mena'po onpapayo' mo'nopoepo, mona'. Yapee'. Kenomey o'nen huatoe'taj on'kubarakkadpo akbogpete o'nokye'depo ontakon on'tohua'apo. —Pedroa ona'uy. ¹⁰ Ida ettone' Pedroen hua'ite o'bueyonpo o'hue'kuy. Huabo on'kudpo e'bueytaj on'tiahuaypo, on'bueytohua'po, huatoeere ontatayo' on'kubarakka'uyate. ¹¹ Kenda aya' Jesústaj huaknopoe'eria on'peedepo, huakka' on'mididuyate. Aya'ada aratbut on'peedepo, huakka'da on'mame'pukuyate.

Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate Pedromey ogka'po dakhue'taj on'bayarea'uyate.

¹² Ken Jesúsén huata'moneritaj Diosa o'tihuapokpo o'bateypaka'nok 'urua'da ogkika'uyate. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate ogkika'uyate. Kenpa'ti dakhue'taj on'bayarea'ika'uyate. Aya' huaknopoe'eri Diosen jak kurute Salomónte ogkupopakika'. ¹³ Nogomeynayo oknopoehue' huae'eria on'mepukpo huaknopoe'eriere kupopakue' e'eada Jesúsén huaigneika'eri huadakda o'ne on'nopeika'uyate. ¹⁴ Huakka' huabokerek huakka' ettone'ere Jesús Huairitaj huaboa'da o'noknopoe'uyate. ¹⁵ Ken, 'urua'da Jesúsén huata'moneria ogkika'nok dagte e'digpak e'ketpak nogda nogda on'batohua'po, asukte on'bahueda'uy. Pedro huapokdikte ke'nen huanokirega e'tipokte yan'yareapet. ¹⁶ Huakka' jakya' Jerusalén huakka' jak ibodte Jerusalényo on'batiakpo, nogda nogda huakka' jakya' on'batiakpo, aratbut e'digpaktaj on'totiakpo, aratbut toto'a huamanopo'toe'eritaj on'totiakuyate. Diosa aya'tada on'bayarea'uyate. Kenpa'ti toto'taj on'maen'uyate.

Pedrotaj Juantaere digá' on'magka'uyate.

¹⁷ Kenoka' sacerdote huairi kenpa'ti saduceo huaknopoe'eri aya'ada digda on'bahuahuaypo, Jesúsén doce huamata'moneritaj digda on'bahuahuaypo, ¹⁸ huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ¹⁹ Sikyonayo Diosen huamata'moneria huabakuda' akbogpe okhuikepo o'maoroka'po Jesúsén huamata'moneritaj o'maoroka'po.

²⁰ —Yan'huati'. Diosen jakyo yan'huati'. Ayoda yan'bopo, huaboda huadikkon huanoeanhuahuika' yan'manmadikika'. —Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

²¹ On'peedepo Diosen jakyo on'kudpo, sikyoedda eme'te on'kudpo, huaboa'da on'manmadika'uyate. Egkupopakya' on'manmadika'uyate.

Nog jakyo kenteda huairi ogkupopakika' nogomeyere sacerdote huairi on'tiakdepo, aya'da Israel huairitaj kenpa'ti Israel huatone' huairitaj ogkupopakdepo, huabakuda' jakya' Jesúsén huamata'moneritaj kan'batotiae'po on'mata'mona'uynig'a, ²² sorotataj onhua'nig'a, Jesúsén huamata'moneri huabakuda' jakyo bahuahuayhue' o'nedepo, on'tiakuyate.

²³ —Huabakuda' jakyo o'tiakdepo huakiregya' e'tiokkasa' e'ika'. Jak huatoe'eria sorotataj on'tibopo, akbogpe on'tioka'. Akbogpe ekhuike'te

ehue' o'ne jakyo. Jesúsen huamata'moneri ehue'da o'ne. —Sorotataj on'mana'uyate.

²⁴ Diosen jak sorotataj huairi kenpa'ti sacerdote huairi sorotataj on'peedepto, “monig ya'eapet” on'batia'pakuy. ²⁵ Kenda en'batia'pakte nogtida huabokerek o'tiakato'po,

—Kenomeytaj huabakuda' jakyo mo'bakudame'ne Diosen jakyo on'bopo, onte'ti aratbuttaj on'manmadika'. —Ken huabokereka o'mana'uyate.

²⁶ Sorotataj huairi kenda o'peedepto ke'nen sorotataj o'batohua'. Jesúsen huamata'moneritaj o'batotiakyate. Daka'da on'batotiakpo dakhue'da egka'nayo aratbut huida menpa'jiput, on'nopoepo. ²⁷ Israel huairi egkupopakyo on'bahuatotiakpo, eretnopoyo on'maboa'uyate. Sacerdote huairi o'mana'nok:

²⁸ —Jesúsen hua'a manmadikahue' yane'. Ighua'da oame'nig'a nigpeehue' mo'epo, huabada Jerusalén huaje'eritaj mo'manmadika'deme'ne kenpa'ti oro'taj Jesústaj bo'arakme' mo'batia'pakme'. —Sacerdote huairia on'mana'uy.

²⁹ —Diostayo'da nigpeika'dik o'ey oro'. Huabokereka nogda eda' manigpeehue'dik o'ey. ³⁰ Opuda Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a, oro'en huapane'kudaken Diosa e'bueytada o'noyhuadame'te. ³¹ Kenpa'ti Diosa kurudyo o'tobehuiakpo huada'kopen o'huadame'te. Jesústaj huaboro' huairi o'yahueame'te. Jesús huaboro' huairi o'enok aya'ada kentayo'da nigpeika'dik o'ne. Jesús a Diosere onteteyo' huamanopo'yarea'eri o'epo huabokereken dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik o'ika'apo. Konigepo Israel aratbut dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti Diosa nopo'tihueke'dik ya'maeapet. ³² Aya'da Jesús a e'ka'te o'tiahuayikamey. Buttida o'ay Diosen Nokirega kenpa'ti Jesústaj buttida o'huaa'. Ke'na Jesústaj on'nigpeika' Diosa ke'nen Nokireg o'bayoke'. —Nog Jesúsen huamata'moneri Pedrorea on'mana'uyate.

³³ Huakka' huairi on'kupopakpo Pedromeytaj on'peedepto, huakka'da on'huadiaypo, e'barakta' on'paknig'a. ³⁴ Nogtida fariseo huairi nog huairiomeyere o'uy. Ke'nen huadik o'uy Gamaliel. Gamaliel Moisés e'mana'ba' huamanmadika'eri o'uyate. Ken huadakda o'e aya'ada aratbut on'tinopo'e'uy. Ke'na o'bodpo jak kurute Jesúsen huamata'moneritaj o'maoroka'uyate. Judío huairitaj o'mana'po:

³⁵ —Daka' yan'nopoepo, Jesúsen huamata'moneritaj kate o'nogka'apet, Israel aratbut, o'nona'ne. ³⁶ A'nenda Teudas o'epo “Huaboro' huairi ijjej,” nama'da o'mana'nok huakka'ada kentaj on'nigpeikame'. Cuatrocientosa on'nigpeikame'nig'a nogok Teudastaj o'darakdeme'nok aya'da ke'nen huanigpeika'eri on'bahuame'te. Kenpa'da on'batikyate. ³⁷ Nogok gobierno huairi aratbuttaj e'madika'te Judas Galileayo huaje'eri o'uyate. Huakka'ada on'nigpeika' kenpa'ti Judastaj o'darakdenok aya' ke'nen huanigpeika'eri on'bahua'uyate. ³⁸ Kena'po in huabokerektaj magkahue' yane'. Yan'maoroka'. Huabokerekada on'pakpo egka'nayo ehue'dik o'neapo. Batikdik o'neapo. ³⁹ Diosen en'mana'nayo mabatikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti opudomeya Diostaj dakhue'da mogka'apet. —Gamaliela judío huairitaj o'mana'uyate.

⁴⁰ Kentaj daka'da on'nigpeedepto jakyo onte'ti Jesúsen doce huamata'moneritaj on'batokuddepto, on'mabitbitdepto, ona'ti Jesús a o'kika'nig tia'pakhue' yane' ighua'da on'mana'depto, on'maoroka'uyate. ⁴¹ Jesúsen doce huata'moneri judío huairi egkupopakya' durugteda on'bakhua'po

“oro’ Jesústaj o’huaa’nok huairia mo’bitbitne Diosa o’paknok.” Durugda on’batia’pakuyate. ⁴² Diosen jakyo aratbuten jakyokon Jesucristotaj on’batia’pakonhuahuika’po, on’manmadika’onhuahuika’uyate.

6

Aypo ayhuataj kan’bayokike’po sietea kan’batihuapokike’po on’baktie’ea’uyate.

¹ Kenoka’ Jesústaj huaknopoe’eri o’nitakpo griego huaknopoe’eria hebreo huaknopoe’eritaj on’bahuaa’po “Aypo e’bayokete oro’omeyen ayhua sue’da aypo on’bae’ika’ hebreo ayhuanayo huakka’da on’bae’ika’,” griego huaknopoe’eria on’bahuaa’uyate. ² Kena’po doce Jesúsen huata’moneria aya’ huaknopoe’eritaj on’kupopaka’po,

—Apagba’ oro’ manmadikika’dik o’epo aypo ayhuataj kirigayo’ bayokikahue’dik o’ene. ³ Siete huama’buy huaknopoe’eritaj yan’baktie’ea’. Kenomey huadak huaka’eri o’ne aya’ada on’matinopoe’ kenpa’ti kenomeytaj Diosen Nokirega’ urua’da o’manopo’toika’ kenpa’ti kenomey huadakta Diosen hua’a on’nopoe, kenomeytaj yan’baktie’ea’ ayhuataj aypo kan’bayokike’po. ⁴ Ayhua aypo kan’bayokike’po, opuda sietetaj e’baktie’ea’nayo oroataj Diostaj o’tiona’pakika’apoy kenpa’ti Diosba’ o’manmadikika’apoy. —Jesúsen huamata’moneria on’mana’uy.

⁵ Kenda Jesúsen huamata’moneria on’mana’nok aya’da on’pakpo Estebantaj on’depo, Esteban Diosen Nokireg huakka’da o’nopo’toe’uy kenpa’ti Diostaj huakka’da oknopoe’uyate. Kenpa’ti Felipetaj on’de’uyate. Prócorotaj Nicanortaj, Timóntaj, Parmenastaj Nicolástaj on’bae’uyate. Nicolás nogbaya’ Antioquiaya’ o’tiakuyate. A’nenda judíoen e’manmadika’ o’nigpeika’uyate. ⁶ A’ti Jesúsen huamata’moneriyo on’batotiaknok, on’bakutibata’tepo daka’ Diosa kabatihuapoke’po on’tiona’pakuyate.

⁷ Nogiti huakka’da Jesús Huairitaj on’manmadika’uyate. Huaknopoe’eri Jerusalényo huakka’da on’nitakuyate. Huakka’da sacerdote kenpa’ti Jesústaj o’noknopoe’po, on’nigpeika’uyate.

Estebantaj dakhue’ a’huaaya’po judío huairi egkupopakte on’tohua’uyate.

⁸ Konig Diosayo’da ka’dik kake’po Diosa Estebantaj urua’da o’nopo’toe’po o’teypaka’nok Esteban teyda o’kika’uyate. Kenda aratbut tiahuahued on’neonhuahuika’ o’kika’uyate. Aratbut en’tiahuayte o’bayarika’uyate.

⁹ Esteban nama’da i’manmadikika’ne sue’ada huabokerek on’boypo o’nona’uy. Judíoen huaitake’ jakya’, o’dikka’uy Esclavos Libertadosyo on’bahuatiakdepo, Cirenebayo huae’eri Alejandriabayo huae’eri Ciliciabayo huae’eri kenpa’ti Asiabayo huae’eri Estebantaj on’boy’uyate. ¹⁰ Diosen Nokirega’ Estebantaj o’nopo’toenok huakka’da o’nopoe’po urua’da o’manbatia’paknok nogbayo huae’eria onte’ti katia’ onahue’dik o’ne.

¹¹ Konigepo da huaa’eretaj da kadepo huakupe on’bayokpo, “Moisés kudaktaj dakhue’da o’batia’pak Estebana. Diostaj dakhue’ada o’huaa’me’. O’peemey.” Kenpa’ yanhuua’ da huaa’eritaj judío esoeria on’mana’uy.

¹² Ken konig nama’da Estebantaj da huaa’eria on’mahuia’nok, huabada Estebantaj on’huadiaypo judío huatone’ere Diosba’ huamanmadika’eriere on’huadiaypo, Estebantaj on’huahua’po, on’toe’po, judío huairi egkupopakyo on’tohua’uyate. ¹³ Estebantaj da kan’huua’e’po da huaa’eritaj on’batotiak. Nama’da on’mana’po:

—Esteban Diosen jaktaj dakhue’da o’huaa’ika’. Diosba’ Moisés kudak e’madoya’taj dakhue’da o’huaa’ika’. ¹⁴ Diosen jak o’sakapo Jesús

Nazareteria. Ke'na ea'te o'p̄emey. Kenpa'ti konig Moisésa o'manmadikadhuahuika'uynig oro' o'kika'nig kenda Jesúsá kenpa'da o'maenapo. Moisésen e'manmadika' o'enaipo. Kenpa' Esteban e'batia'pakte oro' o'p̄emey. —Da huaa'eria on'huaa'uy.

¹⁵ Aya'da huairi egkupopakya' Estebantaj on'tiahuaypo, Diosen huata'monerienkokonig on'tiahuay'uyate.

7

Estebana o'mana'onhuay'uyate.

¹ —¿Buttida menpa'yada'? —Sacerdote huairia Estebantaj ona'uynok,

² —Men'p̄e', eg', men'p̄e', huairitone'. Oro'en Dios teyda o'kika'. Diosa oro'en onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Abrahamtaj o'batia'pakuyate. Abraham Haránbayo huahued Mesopotamiabayo e'ika'te Diosa Abrahamtaj o'batia'pakuyate.

³ “Q'nen huadaribaya' o'nen huabetya' yabakhua'nogbayo yahuati' ijtohua'apopo huadari o'tiahuaya'apone.” Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁴ Ken, Caldea aratbutenbaya' Abrahamomey on'bakhua'uy. Harán huakka' jakyo Abraham o'ika'uyate. Nogok ke'nen apag e'bueyde'te inbayo oro' o'ikay Diosa Abrahamtaj o'totiakuyate. ⁵ Iyo konig ke'nen huadari katae'po yokhued o'uy Diosa. Ta'basi'popi' yokhued o'epo, “Huadari katae'po ijyokapoy. On e'bueyte o'nen huasi'potaj o'nen huayayotaj huayayoen huayayotaj huadari ijyokapoy.” Diosa ea'te Abraham ke'nen huasi'po toehued o'e'uyate.

⁶ “Q'nen adhuea' huayayo nogaratbutenbayo on'maeonhuahuika'apo. Nogarabuta dakhue'da on'magkadhuahuika'apet. Nog aratbuten huanaba' ya'neapet.” Dios Abrahamtaj ona'uyate. Cuatrocientos huabayok dakhue'da on'magkadhuahuika'uyate.

⁷ “Kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Castiga egkade'te onte'ti on'maoroka'apo. Iyo on'batia'kdepo do'hued ogkika'apo.” Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁸ Kenda ona'nig eknopoe'nayo huabokereksi'daktaj yabaktega'ika'. Abrahamtaj ona'uynok Abrahamensi'potaj Isaac e'si'poe'de ocho huame'noe ee'te osi'dakokteg'uyate. Isaac kenpa'ti ke'nensi'po Jacobtaj osi'dakokteg'uyate. Jacoben doce huasi'potaj o'basi'dakoktega'uyate, Kenomey oro'en Israel aratbut adhuea'pane' o'nuyate.

⁹ Kenomey Jacobensi'po oro'en adhuea'pane' o'nepo kenomeyen huama'buy huasuedtaj on'huadiay'uyate. Josétaj on'huadiaypo Egiptobayo kan'tohue'po huabahuayaeritaj huakupete on'bayokuyate. Ayo huanaba' ee'te huadakda Diosa Joséere o'ika'uyate. ¹⁰ José pai'da e'nopo'ete Diosa o'tihuapokpo o'oro'ka'uyate. Diosa daka' o'tihuapokika'nok kenpa'ti 'uruda o'nopoea'nok Faraón Egipto huairia Josétaj o'pakpo Egiptobayo huairi o'yahuea'uy. Kenpa'ti ke'nen jak huairi o'yahuea'uyate.

¹¹ Nogoknada Egiptobayoere Canaánbayoere ta'ba tibohue' o'енок aypobayo' o'nepo huabada diga'da on'kusitokuyate. Oro'en adhuea'pane'kon aypobayo' o'nedeipo. ¹² Egiptoayo aypo on'matqe Jacob o'p̄e'edeipo oro'en adhuea'pane' o'epo huasi'potaj o'mata'mona'uyate. Ken huakkuruda aypote on'hua'uyate. ¹³ Nogok onte'ti aypote Egiptoayo on'hua'uyate. José huama'buytaj o'makie'po, “Do opuden huama'buy ijje.” O'mana'uyate. Kenoka' Faraón Egipto huairi Joséen onaratbutyo' huaboa'da o'makie'uyate. ¹⁴ Jacob ke'nen apagtaj kenpa'ti aya'da ke'nen onaratbutyo', “Yan'tiak,” Joséa o'mana'uy. Ke'nen onaratbutyo' setenta y cinco aratbut o'nuyate. ¹⁵ Ken Egiptoayo Jacobomey on'hua'uyate.

Keyo ke'naere ke'nensi'poere on'matone'pakdepo on'mabuey'uyate. ¹⁶ Nogoknanada e'bueyen huaaytaj adtenanada on'totiakonhuahua'depo Siquemyo on'baaybukuyate. Ken kubarakkog a'nennada Abrahamama Hamorensi'potaj huakupete o'bake'uyate.

¹⁷ Huakka' huabayok o'neonhuahuika'po Jacobkudaken aratbut huakka'da o'nitakpo, huakka'nada o'ne'uyate. E'nitakde'te Abrahamtaj Diosa ona'uyatenigda a'ti o'ka'apo. ¹⁸ Kenoka' nog huabokerek Egipto huairi o'e'uyate. Huaboa'da huairi o'epo Josékudak 'uruda o'kika'uyate nopoghue' o'uy. ¹⁹ Oro'en onaratbutkudaktaj nama' o'magka'po, dakhue'da o'magka'depo, kenomeyen huabokereksi'po yobed kabueye'po en'dik mo'ene. Ken konig o'mana'uyate. Dakhuea'da o'magka'uyate huabo huairia. ²⁰ Kenoka' Moisés o'si'pog'uyate. 'Urusi'poda Diosa o'tiahuay'uyate. Apagere inagere huasi'po on'toika'po, bapa' puug on'tog'uyate. ²¹ Kenoka' en'dik ee'te on'eandepo Faraón huairien huayobua o'huahuaydepo, o'tohua'po ke'nen jakyo o'toeonhuahuika'uyate. Konig ke'nen huasi'ponig o'toeonhuahuika'uyate. ²² Aya' Egipto aratbuten e'nopog' Moisés'taj on'manmadika'uyate. Moisés 'urua'da o'manbatia'pakika'po kenpa'ti 'urua'da o'kika'uyate.

²³ Moisés cuarenta huabayok o'togdepo ke'nen onaratbutyo' Israel aratbuttaj e'batiahuayta' o'pakpo, o'bahuahua'uyate. ²⁴ Egiptoeri huabokereka Israel huabokerektaj dakhuea' egka'te Moisésa o'tiahuaypo Egiptoeritaj o'tihuapokpo o'arakuyate. ²⁵ Egiptobaya' ka'batohue'po Diosa o'ta'mona'uy. Do'hued onaratbutyo'yan'nopog'epet. Moisésa nama'da o'nopog'eni'ga ke'nen onaratbutyo' nopoghue' o'nyuate. ²⁶ Eme'te botta' ke'nen onaratbutyo' o'tiahuaypo, en'batuktukte o'batiahuay'uy. Moisésa e'manoeya'ta' o'pakpo, "Opud huama'buy mo'ene, mo'batuktukapete," o'mana'uyate. ²⁷ Ke'na nog huabokerektaj dakhuea'da ogka'po Moisés'takon ondajpo, "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" ²⁸ ¿Konig 'ikken Egiptoeritaj i'arakme'te do'takon e'arakta' i'pak'?" Moisés'taj ona'uy. ²⁹ Kenda Moisés o'pegdepo, nogbayo o'hua'uyate. Nog aratbutenbayo Madiánbayo esoeri o'eonhuahuika'uyate. Keya' botsi'poa' o'si'popakuyate.

³⁰ Nogoknanada cuarenta huabayok e'pokde'te aratbut ehue' e'jka'yo Moisés o'eonhuahuika'depo ote' Sinai 'ibodte Moisés Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Mahuai'huia o'bakpakuyate. Mahuai'hui e'bakpakyo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. ³¹ Moisés o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. 'Uruda a'tiahuaypo adte o'huahua'po Huairi Diostaj o'pee'uyate. ³² "Dios ijjeý. O'nen adhuea'pane'en Dios ijjeý. Abrahamkudak do'taj menigpeika'uyne Isaackudak Jacobkudakere men'ningpeika'uyne." Diosa oa'nok Moisés o'me'pukonpo huakpisi'potaj tiahuahue'dik o'uyate. ³³ "Iyoda do Dios ijjeý. In do'eddari o'eno'k o'nen hua'iot yakiroka'." ³⁴ Do'hued aratbut Egiptoyo o'nepo, huadigda dakhuea' on'magka'nok Egipto aratbuta on'magka'nok e'bahuikonhuahua'te ijmapeey. A'baktohua'ya'po ijhuaraki. Yatiakpo Egiptobayo o'ta'monapone." Dios Huairia Moisés'taj ona'uyate.

³⁵ Moisés'ta' pakhue' o'nepo "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" Ona'uyate. Moisés kenomeyen huairi huag' Diosanayo o'ta'mona'uy. Moisésa ka'bakbatohue'po o'ta'mona'uy. Diosen huata'moneria huakpisi'po e'bakpakya' o'ta'mona'uyate. ³⁶ Egiptoyo kenpa'ti e'pogte

o'dikkika' e'pog huabed konig Diosyo'da ka'dik o'enig konig tiahuayhued o'neonhuahuika'nig Moisésa o'kika'uyate. O'kika'depo Egipto'ya' oro'en aratbut o'bakbatohua'uyate. Aratbut ehue' e'ika'yo cuarenta huabayok o'matounhuahuika'uyate. Keya'kon konig Diosyo'da ka'dik o'enig o'kika'uyate. ³⁷ "Konig Diosa be'ta'mona'uyne konigti opud e'huai'kaya' nogtatida Diosa o'ta'mona'apo. Kentaj yan'nigpeikati." Kenda Moisésa Israel aratbuttaj o'mana'uyate. ³⁸ Aratbut ehue' e'ika'yo Israel aratbutere Moisés o'ika'uyate. Ote' Sinaíte Diosen huata'moneria kentaj o'batia'pakonhuahua'nig, kenda Moisésa o'nigpeedepo oro'en adhuea'pane'takon o'mana'uyate. Diosen huanounhuahuika' hua'a oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyate.

³⁹ Oro'en adhuea'pane'kudaknayo Moiséstaj e'nigpeeta' pakhue' e'ne'tada Egipto'yo e'kumejta' on'pakuyate. ⁴⁰ Moisés ote'te o'unhuahuika'nok Moisésen huama'buy Aaróntaj o'nona'po: "Moisés meyon ya'e nopoghue' o'ey oro'. Moisésa mo'batotiakme'ne Egiptobaya'. Oro'taj siro e'ketka' dios monigka', huakkuru oro'taj bo'tohue'po." Aaróntaj o'nona'uy oro'en adhuea'pane'. ⁴¹ Kenoka' oro vacapa' diostaj e'ketka' ogka'uyate. Ogka'depo kenomeyen 'uhua konig oveja on'nigbatiaraka'po oro e'ketka' vacataj on'bayokuyate. 'Uruda o'kay nama'da on'nopopepo on'durugpakuyate. ⁴² Siokpo oro'en dios mo'tae' on'da'nok kenpa'ti siokpotaj o'deretpaknok Diosa o'bakhua'uyate. Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyatenig bo'tiahua'yika'.

A'nenda aratbut ehue' e'ika'yo bohua'epo, cuarenta huabayok mo'unhuahuika'uy. Huakka' 'uhua mo'batiaraka'po mo'bakpakika'uynig'a. ¿Be'taj monigkiket? Kenda do'taj kahue' mo'ika'ne. ⁴³ Konig nog aratbuten e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Moloc. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. Kenpa'ti nog siokpo e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Renfán. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. E'ketka' dios Molocen jaksi'poyo opuda bo'tohua'ika'uynig'a. Kenpa'ti siokpo e'ketka' dios Renfántaj opuda bo'tohua'ika'uynig'a. Oro'en dios j'ene o'eretpaki mona'ika'po kena'po Diostaj kurudyo nigpeehue'da nama'da bo'kika'uyate. Konigepo opuden jakya' Babilonia huakka' jakyo adteda opudtaj ijmata mona'apoy. Opudtaj Babiloniayo on'batohua'apo.

Opud Israel aratbuttaj Apagba' huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

⁴⁴ Aratbut ehue' e'ika'yo oro'en adhuea'pane' o'neonhuahuika'po huasi'dak jak Diostaj on'nigtoe'ika'uyate. Diosa huidte o'manigmadoya'uyate. Jakyo ken huid on'tounhuahuika'uyate. Konig Diosa o'nopoea'uynig Moisésa jak o'ka'uyate. Huasi'dak jakya' sacerdote Diostaj on'tiona'pakika'uyate. ⁴⁵ Nogok Moisés e'bueyde'te adhuea'pane'en huabatohua' huairi Josué o'uyate. Diosen huasi'dak jak on'tohua'po, kenda huadari Diosa o'bayoknok on'bahua'uyate. Diosa nog aratbutaj Israel aratbut ehue'taj o'maen'uyate. Indariya' on'hua'po huasi'dak jak on'tohuae'ika'uyate. Nogok nogok on'toeonhuahua'uyate. David huairi huagok huasidak jak on'toe'ika'uyate. ⁴⁶ David Diostaj o'nigpeika'nok Davidtaj o'pakuy Diosa. Huaboro' jak Diostaj e'nigkata' o'pakuy. David Jacoben Diostaj e'nigkata' e'pakada, ⁴⁷ kahue' o'uyate. Davidensi'poa Salomón Diosen jak o'ka'uyate. ⁴⁸ Dios Huairi kurudyo huag'eri huabokerekada huaboro' jak e'ka'yo, ikahue' o'ika'. Kenpa' Diosba' huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

49 Kurudyō huairien huahuadte ijhuadikay. Huadariyo do'hued hua'ibo o'e. Jak do'taj nigkahue'dik mo'ene. Jakyō tayhue' ijikay. 50 Aya'da ijka'uyunig. ¿Menpa' mo'nopog?

Kenpa' oa'uyate. Diosba'te o'madoya'uyate.

51 Diosen e'ka'ta' pakhue' mo'ika' opudomey. Konig aratbut Diostaj oknopoghue'da o'nika' konig opuden huanopo' mo'ika'ne. Diosenba'taj peehue'dik mo'ika'ne. Diosen Nokiregtaj e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Konig opuden adhuea'pane' o'nuyate konigti opuda' mo'ika'ne. 52 Opuden adhuea'pane' aya'tada Diosenba' huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magkika'uyate. "Diosen 'urunanada o'tiakde," en'mana'tada huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Oykon Diosen 'urunanada huairi e'tiakdetada bo'kupopakpo da bo'huaa'po bo'titohua'po bo'arakme'ne opuda. 53 Diosen huata'moneria Diosba' mo'ba'yokuyatenig'a Diosenba' opuda' mo'bae'de'uyunig'a nigpeehue' mo'ika'ne. —Estebana judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

Esteban o'buey'uyate.

54 Kenomey judío huairi Estebantaj on'peedepo huakka'nada on'huadiaypo Estebantaj diga'da on'huadiay'uyate. 55 Estebannayo Diosen Nokireg o'nopo'toenok kurudyō o'tiahuaypo Dios 'urueyda o'tiahuaypo Jesús Diosere onteteyo' e'bote o'tiahuay'uyate.

56 —Men'pee', kurud ekhuike' o'e. Ken Huabokerek Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Huasi'po o'epo Diosere e'bote ijtiahuay. —Estebana o'mana'uyate.

57 'Utta'da on'basagkea'udpo on'peokba'tepo, on'huakupopakonpo, 58 huakka' jakya' Estebantaj on'toorokdepo, on'pa'ea'uyate. Huida huapa'ea'eria huaok Saulotaj me'tatōepo on'bayoka'uyate. Saulo tone'bokerek o'uy.

59 En'pa'ea'te Estebana o'tiona'pakpo:

—Do'hued nokiregtaj bee', Huairi Jesús. —Ona'uyate. 60 O'ikudata'tepo,

—Ine dakhuea' me'nogka'nigtaj yabakkahuea', Huairi. —'Utta'da o'tiona'pakdepo o'bueyon'uyate.

8

Saulo Jesúsén huanigpeika'eritaj o'magkadhuahua'.

1 Saulokon kan'arake' o'nopog'uyate. Kenme'noeteda huaboa'da Jesúsén huanigpeika'eritaj diga'da on'magkadhuahua'uyate Jerusalényo. Huanigpeika'eri nogyon nogyon on'mamon'uyate. Judea huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'mamon'uyate. Jesúsén doce huamata'moneriyo'da mamonhue' o'ne'uyate. 2 Diostaj huapakeria Estebantaj on'kubarakka'uyate. Huakka'da on'bahuikpo on'kubarakka'uy. 3 Jesúsén huanigpeika'eritaj dakhuea'da o'magka'po Saulo, nog jakyo nog jakyo o'kudpo, huabokerek ettone'ere huanigpeika'eritaj o'batohua'ika'uyate. Huabakuda' jakyo o'bakuda'ika'uyate.

Samaria huakka' jakyo Jesucristotaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

4 Jerusalénya' on'bakmonpo, nogyon nogyon on'bahua'po, Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate. 5 Samaria huakka' jakyo Felipe o'hua'uyate. Konig Cristo o'ka'onhuahua'uyate kenda o'manbatia'pakpo, 6 aratbut ogkupopakpo daka'da on'mapeonhua'uyate. Konig aratbut tiahuayhued o'neonhuahuika' Felipe o'ka'nok on'tiahuay'uyate. 7 Huakka'tada toto'a aratbuttaj e'manopo'toetada

Felipe toto'taj o'maoroka'po o'manopo'yarea'nok 'utta'da on'baokoyonpo on'mamon'uyate. E'ketpaktaj kenpa'ti huakkettaj o'bayarea'onhua'uyate. ⁸Keya' huakka' jakyo huakka'da on'durugpakuyate.

⁹Kenda huakka' jakte huabokerek o'uyate. O'dikka' Simón. A'nenda tidig o'kika'nok aya'ada on'tomepuke'ika'uyate Samaria huae'eri. "Huairi ijjej,⁹ nama'da oa'nok, ¹⁰aya'ada huanaba'huairierea on'peepo,

—Kenbokerek konigti Dios, teyda o'e. —Aya'ada on'batia'pakika'uyate.

¹¹ Simón tidig ogkika'po nama'da o'manopo'ea'nok kentaj on'nigpeunhuahuika'uynig'a. ¹²Aya'da Dios Huairitaj e'peede'te kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a Felipe e'manbatia'pakte aratbut o'noknopodepo huabokerekere ettone'ere bautiza ogka'uyate. ¹³ Simón kenpa'ti oknopoe'uyate. Simóntaj bautiza egkade'te Felipeere o'huae'ika'uy. Konig kahued o'eonhuahuika'uyate Felipe e'kika'te o'tihuaypo, o'mepuke'uyate.

¹⁴ Samaria huae'eri Diosen huadak hua'a e'nigpeede'te Jerusalényo Jesúsén doce huamata'moneri on'matipepedepo Pedrotaj Juantaere Samariayo on'mata'mona'uyate. ¹⁵ Samaria huakka' jakyo Samariaeri huanigpeika'eritaj on'mationa'pakpo "Diosen Nokirega yamanopo'toe'." On'mationa'pakuyate. ¹⁶ Kenomeytaj Diosen Nokirega nopo'toehued bautiza ogka'de'uyatenig'a. ¹⁷ Ken on'tiona'pakpedo Pedro Juanere on'batibata'tepo Samariaeritaj Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ Jesúsén doce huamata'moneria e'tiba'ta'tete Diosen Nokirega e'manopo'toete, Simóna kenda o'tiahuaydepo,

—Doa e'tiba'ta'te betapi' Diosen Nokirega huamanopo'toehua' kenda do'taj e'yoknayo huakupe on'yokapone. —Simóna o'mana'nok.

²⁰ —Nama'da i'nope'ig o'nen huakupeere on'ere ehue'dikda i'ene. Diosen Nokireg huakupete yokdik me'ene nama'da i'nope. ²¹ Diostehuapa' o'ennopo' dakhue'da i'epo oro'ere in o'kikay kikhue'dik i'ene. ²² Dakhuea' e'ka' yanopo'korea', Diostaj daka'yationa'pak, "Do'huednopoa dakhuea'da ijnopoikay. Menopo'tihueke'. Bekkahuea'." Yationa'pakti'. ²³ Konig huahu'pai'onignanada i'ene. Dakhuea' i'kika'po batikhue'dik i'ene. Ijnopoey. —Pedroa ona'uyate.

²⁴ —Dakhue' Diosa megka'apone o'nona'ne. Diosa kenda kahue' ka'e'po. Diostaj me'tiona'pak. —Simóna ona'uyate.

²⁵ Ken, Juan Pedroere konig Jesucristo o'kikuyatenig on'manbatia'pakonhua'depo kenpa'ti Diosba' on'mananhua'depo Jerusalényo huaboa'da on'hua'uy. On'hua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Samariabayo on'mata'unhua'po kenda Jesucristoa o'ka'onhua'uyatenig on'manbatia'pakonhua'uyate.

Huabokerek Etiopía huadari huae'eri Felipetaj o'pepedepo Jesucristotaj o'nopo'korea'uyate.

²⁶ Nogok Felipetaj Diosen huata'moneria ona'po,

—Yabodpo Gaza huakka' jakyon yahuati'. Jerusalénya' Gaza huakka' jak dagte yahuati'. —Diosen huata'moneria ona'uy. Ken dagte sue'da aratbut e'nahue'yo. ²⁷ Ken Felipe o'bodpo o'hua'. Ken dagte o'hua' Etiopía huadari huae'eri huabokerek ode'uy. Ke'na bakdejhue'dik o'uy. Ke'na Etiopía ettone' huairien huakupe huato'e'eri o'uyate. Diostaj a'tiona'pakya'po Jerusalényo o'hua'udhuahua'uyate. ²⁸ O'kumejdepote dagte 'uru carro caballoa huatohua'te o'huadpo Isaiása o'madoya'uyatenig Diosba' o'bona'pakuyate.

29 —'Uru carro caballoa huatohua'te yahuahua'. Carrote yahua'. — Diosen Nokirega Felipetaj ona'uy. 30 Ken Etiopíataj o'huaketdepo Isaíasba' e'bona'pakte Felipea o'pēdepo,

—Beroba' i'tiahuaynig menpa' i'nopoenka'. —Felipea ona'uyate.

31 —Ehue', noponkahue' ijjeý. Do'taj konig o'ē onahue' ee'nayo nopoenkahue'dik ijjeý. Doere carroyo yahua'd. —Felipetaj ona'uy.

32 In Diosba'te o'bona'pakpo,

Konig ovejataj a'arakya'po on'tohua'ika' konigti kentaj a'arakya'po yan'tohua'apet. Konig oveja e'kupie'te sagkiahue' o'ē. In huabokerek konigti oveja konig soata'da ya'eapet. 33 Ke'na dakhuea' kahue' ee'pi' kentaj yan'tierekapet yan'tisupu'eapet kenpa'ti yanarakapet. Kentaj huakka'ananada o'noknopoeapo, be'a sigpi' ya'nopoeapet. Kentaj yan'arakapet.

Kenda Diosba' o'bona'pakuyate.

34 —¿Betaj o'tia'pakuyate Isaías Diosen huamanbatia'pakeria? ¿Huata'dapi' ya'tia'pakuyet? ¿Nogtadapi' yaa'uyetpi'? —Kenpa' Etiopía huairia Felipetaj ona'uy.

35 Kenda Diosba'te huaboa'da e'bonapakde'te Felipea o'nopoea'po kenda Jesúsua o'kika'uyunig daka' onmadika'po 36 dagte on'hua'po mayakote on'edepo,

—In hue'ey o'ē. ¿Do'taj bautiza ogkahue'dik o'ē? —Etiopía huakupe huairia ona'uy Felipetaj.

37 —Jesucristotaj daka' eknopoe'nayo bautiza ogka'dik o'ene. —Felipea ona'nok,

—Jesucristo Diosen Huasi'po o'ē, yoknopoeý. —Huairia ona'uy.

38 Carrotaj yabatika'. Huairia ona'po, mayakoyo Felipeere huairiere on'kotpo. Felipea huairitaj bautiza ogka'uyate. 39 Ken en'behuikde'te Diosen Nokirega Felipetaj o'tohua'uyate. Diosen Nokireg o'tohua'nok huairi Felipetaj onte'ti tiahuayhue'da o'ē'uy. Durugnada o'hua'uyate. 40 Huakka' jakyo Azoto Felipetaj o'enuyate. Felipe nogyo nogyo huakka' jakyo o'hua'epo kenda Jesucristo o'kikuyate kenda huadak hua'a o'manmadika'uyate. Cesarea huakka' jak dagte o'hua'depo nog jakyo nog jakyo huadak hua'a o'manmadikanhua'uyate. Nogok Cesarea huakka' jakyo o'tiakuyate.

9

Saulo huaboa'da o'nopo'korea'uyate.

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

1 Saulonayo Jesúsén huanigpeika'eritaj o'bahuadiaypo, “Oknopoebatiakhue' ee'nayo ijbaarakapoy,” o'ika'po sacerdote huairitaj o'hua'po, 2 “Damasco huakka' jakyo ijhua'apoy Damasco huaitake' jak huairitaj menigmadoya', Jesúsén huanigpeika'eritaj kabae'po be'tihuapoke' Jerusalényo ka'batohue'po.” Sacerdote huairitaj Sauloa ona'uyate. 3 Ken, Damascoyo o'hua'depo, Damasco meyo'hue'da e'ede'te kurudya' Saulotaj huakjey idada huabada o'ta'teon'uyate. 4 Barakte o'koton'uyate.

—Saulo, Saulo, dakhuea' mekgadhua'ne. —Saulo o'peepo,

5 —¿Be'a j'ē Huairi? —Sauloa ona'uyate.

—Jesús ijjeý. Do'taj dakhuea'da mekgadhua'ne. Huata'da pai'da i'nopo'ea'ne.

6 Saulo o'me'pukpo o'iriga'po,

—¿Do kate kake' i'nopoe, Huairi?

—Yabo'. Huakka' jakyo yakudpo keyoda yanige'. Kenda ka'dik i'epo mona'apone. —Jesús Huairia Saulotaj ona'uyate.

⁷ Sauloere huabokerek on'hua'uyning'a diga'da on'me'pukuy. Hua'anayo e'peeada Jesúsen huaso' tiahuahue' o'nuyate. ⁸ Ken Saulo o'bodepo ekpoeada o'mabopo tiahuahue'dik o'uyate. On'ta'koypoda Damascoyo on'tohua'uyate. ⁹ Bapa' huame'noe o'uy keyo. Mayhue' bapehue' o'eonhua'uyate.

¹⁰ Ken Damascoyo huabokerek o'ika'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Ananías o'uy. E'yorokya' Jesús Huairia ona'po,

—Ananías. —Ona'uy.

—In ijje, Huairi. —Ananías ona'uy.

¹¹ —Yabo'. Ken dag on'dikkika' Butukda yahuati'. Keyo, Judasen jakyo, “¿Meyon ya'e Saulo, Tarsoyo huag'eri?” Yanati. Keya' Saulo Diostaj o'tiona'pakonhua'. ¹² Ananías o'kudonpo kakpoyare'po be'tibata'tepo, Saulo ontaj o'bayorokpo be'tiahuydene. —Jesús Huairia Ananías taj ona'uyate.

¹³ —Jerusalényo Saulo o'nen 'urunanada huanigpeika'eritaj dakhuea'da o'magkadhuahuame'te. Huakka'ada kenda monbatia'pakme'ne, Huairi. ¹⁴ Kenpa'ti iyo sacerdote huairien beroba' ya'totiakmetpo aya'da Jesústaj huanigpeika'eritaj batohua'dik o'e. —Ananías ona'uyate Jesús Huairitaj.

¹⁵ —Yahuahuati'. Nog huadaribayo nog aratbuttaj nog huadari huairitaj kenpa'ti Israel aratbuttaj kenda ijkadhuahuika'mey ka'manbatia'pakonhuahue'po kentaj ijjemey. ¹⁶ Kenda aratbut Saulotaj dakhuea'da o'nogkadhuahua'aponig Saulotaj ijnopoea'apoy. Konigepo yahuahuati'. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁷ Ken Ananías o'peedeipo Saulotaj o'huahua'uyate. Ken jakyo Saulo ee'te o'kuddepo Saulotaj o'tibata'tepo,

—Saulo huama'buy, dagte e'tiakte Huairi Jesús behuatiakme'te ke'na on'taj kakpoyare'po me'ta'mona'ne kenpa'ti Diosen Nokireg on'taj kanopo'tog'po me'ta'mona'ne. —Ananías ona'uyate.

¹⁸ Ananías kenda enade'te idada onte'ti tiahuydik o'un'uyate. O'bodpo o'hua'po bautiza ogka'uyate. ¹⁹ Ken o'bape'depo onte'ti notey o'uy. Kenteda Damascoyo huanigpeika'eri ere sue'da huame'noe o'ika'uyate.

Damascoya' Saulo a' manbatia'pakonhua'uyate.

²⁰ Ken judío en huaitake' jakya' Jesucristotaj o'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Diosen Huasi'po o'e. O'mana'ika'uyate. ²¹ Aya'da kentaj on'peedeipo on'mepu'kepo,

—¡Kenpihuay! ¿Menpa' Jerusalényo in huabokerek Jesúsen huanigpeika'eritaj diga'da o'magka'ikame'te? ¿Menpa' in huabokerek kenpa'ti iyokon ya'tiakme'te Jesúsen huanigpeika'eritaj a'batohuaya'po Jerusalényo sacerdote huairitaj a'bayokya'po huabakuda' jakyo a'kuda'yapo? —On'huaa'uyate.

²² Saulonayo nogiti nogiti 'urua'da o'manbatia'pakpo judío aratbuttaj daka' o'manopoea'po, Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate daka'da o'manopoea'uyate. Saulo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'paknok judío Damascoya' onte'ti kateapi' ena' nopoehue'da o'nuyate.

Judío aratbuta e'arakta' e'tipaktada Saulo o'bakmon'uyate.

²³ Huakka' huame'noe e'pokde'te, “Saulotaj mon'arak.” Judío aratbuta soatayo' on'batia'pakuy. ²⁴ Judío aratbut Saulotaj e'arakta' on'paknig

be'api' Saulotaj o'nona'uyate. A'arakya'po huame'noe kenpa'ti sikyo huakka' jakta e'tiokbirik akbogpete judíomey o'nokboika'nig'a. ²⁵ Ken sikyo Jesúsen huanigpeika'eria jak e'tiokbirikyo on'tohua'po Saulo oktigtone'yo jak e'tiokbirik kurute ojkuya' o'nonhuaraka'po kamone'po o'nonhuaraka'uyate. Ken konig Saulo Damascoya' o'makmon'uyate.

Saulo Jerusalényo o'unhuahua'uyate.

²⁶ Ken, Saulo Jerusalényo okyedeipo Jesúsen huanigpeika'eriere ee'ta' e'paktada aya'da on'mididpo Jesúsen huanigpeika'eri ehue' o'e o'noknopog'uy. ²⁷ Bernabénayo Saulotaj me'pukhue' o'epo Jesúsen huata'moneritaj o'tohua'uyate. Damasco dagte Saulo o'hua'po Jesús Huairitaj o'tiahuayme'te. Kenpa'ti konig Jesús Saulotaj o'batia'pakme'te. Kenpa'ti konig Damascoyo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhuame'te. Kenda daka'da Bernabéa o'manbatia'pakuy. ²⁸ Ken, Saulo Jesúsen huata'moneriere o'ika'po. Jerusalényo on'hua'epo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhua'uyate. ²⁹ Kenpa'ti judío aratbut o'nepo griego hua'a huaa'eri o'nenok kenomeytaj kenpa'ti Saulo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakuynok Saulotaj e'arakta' on'pakuynig'a. ³⁰ Kenda huaknopog'eri huama'buy on'peedeipo Cesarea huakka' jakyo on'tohua'uyate. Keya' Tarso huakka' jakyo Saulotaj on'ta'mona'uyate.

³¹ Kenoka' huabada Judea huadaribayo Galilea huadaribayo Samaria huadaribayo Jesúsen huanigpeika'eritaj onte'ti dakhuea' magkikahue' o'nyuayate. Nogitinada 'urua'da Jesústaj o'noknopoeonhuahua'uyate. Dios Huairitaj on'pakpo daka'da Diosen ogkika'uyate. Diosen Nokirega o'batihuapoknok huakka'da Jesúsen huanigpeika'eri o'nitakuyate.

Jesucristo Eneastaj o'yarea'uyate.

³² Kenoka' nogyo nogyo Pedro o'bata'huade'onhua'uyate. Jesústaj huaknopog'eri huama'buyte o'hua'uyate. Kenpa'ti Lida huakka' jakyo o'hua'uy. Lidayo huaknopog'eri huama'buytaj o'mata'e'uyate. ³³ Keyo Eneastaj o'huahuay'uyate. Eneas huabokerek e'ketpak o'unhuahua'uyate. Ocho huabayok aytate onpahuedonhuahuika'uyate.

³⁴ —Jesucristoa be'yarea'ne. Yabodpo, asuk yaudpo yahua', Eneas. — Pedroa ona'uyate.

Eneas kenda o'peedeipo idada o'bodyuayate. ³⁵ Ken aya'da Lida huag'eri kenpa'ti aya'da Sarón huakka' jak huag'eri e'ketpak e'yarea'te on'tiahuaypo Jesústaj on'nopo'korea'po toto'taj huahueritaj kenpa'ti tidigtaj kenpa'da o'nenonpo Jesús Huairitayo'da on'nigpeika'uyate.

Pedroa o'tiona'paknok Dorcas e'buey e'gada o'noyhuaduayate.

³⁶ Kenoka' Jope huakka' jakyo ettone' o'uyate. Huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Tabita o'uy. Griego hua'a on'dikkika' Dorcas. Ke'na kenpa'da huadakda o'kika'po nog aratbuttaj o'tihuapokika'uyate. ³⁷ Kenoka' Dorcas dakhue' o'epo o'buey'uyate. On'so'koyoa' deipo jak kutahueta' e'bakariyo on'sohueda'uyate. ³⁸ Lidaya' Jope meyhue'mon o'uy. Pedro Lidayo o'e Jesúsen huanigpeika'eria on'tipeedeipo botta' huabokerek on'ta'mona'po: —Ida Jopeyo yatiak. —O'nona'uyate.

³⁹ Ken Pedro kenomeyere o'tiakpo okyedeipo jak kutahueta' e'bakariyo on'tobehuiquyate. Kenteda e'buey e'huedyo on'tohua'uyate. Aya'da ayhua on'bahuikpo ogkupopakpo ettone'en huako Dorcasa o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po kenpa'ti ettone' opiot o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po. Dorcas bueyhued o'epo huakka' yudtaj o'nigkikame'te.

40 Pedro aya'tada jak kurute o'maoroka'depo huikudate o'huadpo o'tiona'pakuyate. Ettone' bueytaj o'tiahuaypo,
—Yabo', Tabita. —Pedroa ona'uyate.

Ken Tabita o'mabodpo, Pedrotaj o'tiahuaypo o'upakon'uyate.

41 Huabata' o'ta'kuypo o'boa'uyate. “Yan'bakud.” Ayhuataj Jesúsen huanigpeika'eritakon Pedroa o'mana'nok, on'bakuddepo ettone' e'noe'kon o'batiahuaya'uyate. 42 Jope huakka' jakya' aya'ada huabada kenda on'peede'po huakka'ada Jesús Huairitaj o'noknopog'uyate. 43 Simón si'dak jabukka' huakka'eriere Pedro o'ika'po sue'da huame'noe o'ika'uyate Jope huakka' jakyo.

10

Cornelio nog aratbut ee'pi Jesucristoen huadak hua'a Pedroa e'manbatia'pakde'te Diosen Nokirega o'manopo'tog'uyate.

1 Ken Cesarea huakka' jakyo Cornelio o'ika'po sorotataj huairi o'uyate. Cornelio huakka' sorotataj o'mata'mona'ika'uyate. Ke'nen sorotata'a on'dikkika' Italiano. 2 Ken Diosta' o'pakika'po Diostaj o'nigpeika'po kenere ke'nen huatoogere ke'nen huama'buyere ke'nen huatioere ke'nen huaidpoere ke'nen inagere Diostaj on'nigpeika'uyate. Pai'da judío aratbuttaj o'bayokika'uy. Diostaj o'tiona'pakika'uyate. Kenda Cornelioa o'kika'uyate. 3 Huame'noe huadukyo e'huadte konig e'yorokyanig Diosen huata'moneria e'huakudte Cornelioa e'tiahuayde'te.

—Cornelio. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

4 Cornelio Diosen huata'moneritaj okpogepo huakka' o'me'pukpo,

—¿Kate, Huairi? —Cornelioa ona'uyate.

—Daka'da Diostaj i'tiona'pakika'. Pai'da aratbuttaj i'bayokika'nok Diosa on'taj okkahuehue' meene. 5 Jope huakka' jakyo o'nen huanaba' ya-mata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'. 6 Nog Simón huasi'dak jabukka' huaka'eriere o'ika'. Ke'nen jak e'pog ope o'ika'. Kenda ka'dik i'epo Simón Pedroa mena'apone. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

7 Kenoka' Diosen huata'moneri e'huade'te botta' ke'nen huanaba'taj nogtida ke'nen huadi'da sorotataj “Yan'tiak,” o'mana'uyate. Ken sorotataj Diostaj huaknopog'eri o'uy. 8 Ken aya'da o'tiahuaydenig o'peedenig o'mana'depo huakka' jakyo Jopeyo o'mata'mona'uyate.

9 Eme'te dagte on'hua'po Jopeyo on'huatiakpo sue'da bidtemon ene'te Pedro jak ojkute o'behuikpo tokhuad e'huadte a'tiona'pakya'po o'behuikuyate.

10 Keya' aypota' o'epo e'bape'ta' e'pakte noga e'nigmanhuadanig 11 kurudya' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakuyate Pedroa o'tiahuay'uyate. 12 Cuperinatone'yo dubayo huag'eri huadariyo huag'eri botta' botta' hua'i huatoe'eri o'nepo barakyo huag'eri o'nepo bihuibeta' o'nepo bakoy kenpa'ti o'nepo, kenomey judío aratbut bapehue'dik o'nuyate.

13 —Yabo', Pedro, yaarak, yaarakpo yape'. Kurudya' ena'te o'pee'uy.

14 —Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik ijje'y. Moisésa o'mana'uyatenok, bapehue' ijikamey. —Pedroa ona'uyate.

15 —“Ken huaen bape'dik mo'ene.” Diosa huaboa'da oa'nig “Bapehue'dik ijje'y.” Ahue' yae'. Onte'ti kurudya' ena'te Pedroa o'pee'uyate.

16 Bapa'a' konigti Pedro e'peede'te cuperina onte'ti kurudyo on'behuikuyate. 17 Ken en'tobehuikonde'te, mena'po cuperinataj Diosa be'tiahuaya'ne, Pedroa e'nopogte' Cornelioen huanaba' o'mata'moname'tenig o'nokyedepo, Simónen jakyo o'nokyedepo, “¿Meyon ya'e Simónen jak?” Simónen jak kurute on'bopo on'mana'uyate. 18 Huanaba' o'nokyedepo “¿Menpa' in jakyo

ya'ika' Simón Pedro?" 'utta'da onda'uyate. ¹⁹ Kenda Pedro e'yorokyanig o'tiahuayde o'nopoqdepo Diosen Nokirega ona'po,

—Yapee', bapa' huabokereka bo'ukne. ²⁰ Yabodpo, yahuarak, me'pukhue' ya'epo kenomeyere yahuati' on'te ijabatotiakmey. —Diosen Nokirega Pedrotaj ona'uyate.

²¹ Ken Pedro huabokerek e'nahue'yo o'huarakonpo,

—Do'taj on'ukne. ¿Mena'po bo'tiak? —Pedroa o'mana'uyate.

²² —Cornelio capitána mo'ta'moname'ne. Ke'na huadakda o'e. Diostaj o'nigpeika'. Ke'na huadakda o'e aya'ada judío aratbuta o'noknopo'e'ika'. "Pedrotaj o'nen jakyo yatotia kenda e'manmadika' a'peeya'po yatotia." Diosen huata moneria Corneliotaj oname'te. —Cornelioen huanaba'a o'nona'uyate.

²³ Pedro huanaba'taj o'batokudnok keyo on'tay'uyate. Eme'te kenomeyere Pedro o'hua'po kenpa'ti Jopeyo huae'eri huama buy kenere onhua'uyate.

²⁴ Eme'te Cesarea huakka' jakyo on'tiakuyate. Keya' Cornelioere Cornelioen onaratbutyo ke'nen huabet kenpa'ti ke'nen huadi' ogkupopakpo Pedrotaj o'nonmabopo. ²⁵ Kenoka' Pedro Cornelioen jakyo ekye'te Cornelio o'huagorokpo Pedrotaj o'ikudata'tepo konig Diostaj on'ikudata'tika'nig konig o'ka'uyate. ²⁶ Pedroa ona'po:

—Yabo'. Dios ehue' ijje'y. Huabokerek on onigti ijje'y. —Pedroa ona'uyate.

²⁷ Ken o'boddepo on'batia'pakondepo jakyo o'kudpo huakka' aratbut egkupopakte o'bahuahuay'uyate. ²⁸ O'bahuahuaydepo Pedro o'mana'po:

—Do judío aratbut ijje'y. Judío aratbuttaj Moisésa mona'nok nog aratbutere kupopakhue'dik mo'ene. Kenomeyen jakyo kudhue'dik mo'ene. Nog aratbutere kupopakdik mo'ene. Ikken Diosa e'yorokyanig huaboa'da me'nopo'eame'ne. ²⁹ Kena'po o'nen huanaba' "Yatiak," menoname'nok sigpi' mana'pakhue'ada ijtiakmey. Mena'po men'totia k, mena'. —Pedroa Corneliotaj ona'uyate.

³⁰ —Nog adikken terea' e'huadte konig oy terea' e'huadte konig Diostaj ijtiona'pakikay ijtiona'pakmey. Idada huabokereka be'tibome'ne. Senogda o'otpo, ³¹ "Cornelio Diosa e'tiona'pak me'peika'ne. Kenpa'ti pai'da aratbuttaj i'bayokikame'tenok Diosa okkahuehue' o'epo. ³² Jopeyo huanaba' yamata'mona', Simón Pedrotaj kan'duke'po Simón si'dak jabukka' huaka'erien jakyo o'ika'. Ke'nen jak e'pogtone'te o'e." Senogda yudtaj o'otpo huabokereka ennak ³³ ida on'taj kan'totiake'po ijmata'mona'mey. 'Urua'da kenda i'nigpeepo on i'tiakdenok oy judia oro' o'ene. Diosa e'tiahuayte aya'da Diosa menuyetnig e'peeta' o'paki. —Cornelioa Pedrotaj ona'uyate.

Cornelioen jakya' Pedroa o'manbatia'pakonhua'uyate.

³⁴ —Aya'da aratbuttaj konigti Diosa o'pakika'po e'bae'ta' o'pakika'. Judío aratbuttaj nog aratbuteretaj o'pak huaboa'da ijnopoey. ³⁵ Nogbayo nogbayo aratbut Diostaj e'nigpeenayo kenpa'ti huadakda ogkika'nok Diosa kenomeytaj o'pakpo bae'dik o'e. ³⁶ Jesucristotaj huadak hua'a Diosa Israelen adhuea' huayayotaj o'manopo'eayate. Jesucristotaj huaknopo'e'eritaj o'manopo'noeya'ika'. Jesucristo aya'enda Huairi o'ika'. ³⁷ Juana yan'nopo'korea', bautiza yagka' e'manbatia'pakika'de'te Jesucristoen huadak hua'akon huakkuruda Galilea huadaribaya' on'topakonpo nogok aya' Judeabayo on'manbatia'pakika'uyate. Opudomeya' kenda daka' mo'nopoene. ³⁸ Jesús Nazareteria aya'da kakike'po Diosen Nokireg Jesús taj o'yokuy Diosa, Diosen Nokireg Jesús taj o'teypaka'uyate. Opuda mo'nopoene. Jesús huadakda o'kika'po o'bayarea'ika'po kenomeytaj toto'a o'manopo'toenok toto'taj o'maenika', Diosa o'tihuapoknok

Jesúsa o'kadhuahuika'nig opuda mo'nopoene. ³⁹ Judeabaya' kenpa'ti Jerusalénya' aya'da Jesúsa o'kikame'nig oro'a o'tiahuayikamey kenpa'ti judío aratbuta Jesústaj hueypa cruzte on'beta'po on'darakme'nig'a ⁴⁰ bapa' huame'noe eme'te Diosa Jesústaj o'noyhuadame'te. Oro'taj Jesús bo'tiahuay'eame'ne. ⁴¹ Jesúsa aya' aratbuttaj batiahuay'eahue' o'eme'. Oro'tayo'da bo'tiahuay'eame'ne. Oro'taj Jesús en amanbatia'pakaya'po Diosa boktie'ea'uyné. Jesúsa e'noyhuadde'te kenere oro' o'bape'mey kenpa'ti hue'ey o'mai'mey. ⁴² Huabueyeria huanoe'eria huadak dakhue'pi' ogkika'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj castiga kamagke'po, huadak huaka'eritaj Diosere kamanoeanhuahuike'po Diosa Jesústaj oe'uyate. Kenda yan'manbatia'pakonhuahuikati' Diosa mona'uyné oro'taj. ⁴³ Aya'tada Jesústaj o'noknopopo on'nigpeika'nok Diosa dakhuea' e'ka' ya'bakkahuea'apet. Kenpa' aya'ada Diosen huamanbatia'pakeria on'batia'pakuyate. —Pedroa Corneliomeytaj o'manbatia'pakuyate.

Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosen Nokirega o'manopo'to'e'uyate.

⁴⁴ Pedroa aratbuttaj e'manbatia'pakte Pedrotaj daka' huape'e'eritaj Diosen Nokirega ida o'manopo'to'e'uyate. ⁴⁵⁻⁴⁶ Nog aratbut judío ehue'taj Diosen Nokirega o'manopo'toenok kenpa'ti nogda nogda hua'a o'da'pakpo 'urua'da o'e Dios, huaboro'da o'e Dios, huadakda o'kika' Dios on'batia'paknok judío huanigpeika'eri Pedroere on'tiakdenig'a kenda on'peepo on'mepuke'uyate.

⁴⁷ —Konig oro'taj Diosen Nokirega mo'manopo'to'e'po inomey nog aratbuttaj Diosen Nokirega o'manopo'to'edenok. Inomeytaj bautiza ogkahue' yae', ahue'dik mo'ene. —Pedroa o'mana'depo.

⁴⁸ —Jesucristoa o'paknok bautiza mogke'. —Pedroa o'mana'uyate. Bautiza e'magkade'te "Iyo sue'da huame'noe yae'ika'." Pedrotaj Corneliomeya o'nona'nok kenteda Pedro o'unhua'uyate.

11

Nog aratbuta Jesucristotaj huaboa'da o'noknopoeme' Jerusalényo judío huaknopoe'eritaj Pedroa o'manbatia'pakuyate.

¹ Judío aratbutnayo Apagbataj o'nigpeekonhuahuikame'te. Oyda nog aratbutada Diosen huadak hua'a huaboa'da o'noknopopo on'nigpeedeme'te. Kenda Jesús en doce huamata'moneria aya'da huama'buyere Judeaya' on'matipe'e'uyate. ² Jerusalényo onte'ti Pedro ekyede'te sue'ada judío aratbut Pedrotaj kenda dakhue'dikda o'nona'uyate. Nog aratbuttaj huasi'dak oktegdik o'nika' huanopoe'eria.

³ —¿Mena'po nog aratbuttaj i'bahuahuaame' i'mata'unhuame' kenpa'ti nog aratbutere i'apudhuame'? —Dakhuea'da i'kame'te Pedrotaj o'nona'uyate.

⁴ Kenomeytaj aya'da konig o'eme' Pedroa o'manbatia'pakpo:

⁵ —Jope huakka' jakyo ijjepe e'tiona'pakte konig e'bayorokonig ijtiahuaymey kurudya' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakme'. Do ehua'ete meyo'hue'da on'huarakame'. Ken konig e'yorokonig ijtiahuaymey. ⁶ Daka' ijtiahuaypo dubayo huag'eri botta' botta' hua'i o'neme' barakyo huag'eri o'neme' bakoy o'neme' bihuibeta' o'neme' ijbatiahuaymey. ⁷ "Yabo' Pedro, yaarakpo yabape'." Kurudya' ena'te ijpeemey. ⁸ "Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik o'ene. Pehue'da ijikamey." Yona'mey. ⁹ Onte'ti kurudya' Jesús ena'po: Ken huaen "bape'dik mo'ene." Diosa huaboa'da oa'nok "bapehue'dik o'ene," ahue' yae'. Kurudya' mename'ne. ¹⁰ Ona'ti ona'ti bapa'a' kurudya' konigti ijpeemey. Ijpeedepo kurudyo onte'ti aya'da on'behuikonme'te. ¹¹ Aya'da

en'behuikonde'te ken jakte ijjunhua'uy bapa' huabokerek o'nokyedeme'. Cesarea huakka' jakya' huairia o'mata'moname'te. ¹² "Me'pukhue'ada yahuati'. Kenomeyere yahuati'." Diosen Nokirega me'ta'moname'ne. In seis huama'buy Jesúsen huanigpeika'eri doere o'huamey. Huairitan jakyo o'kudmey. ¹³ Ken huairia ke'nen jakya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuayme'te. "Jopeyo yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'. ¹⁴ Ontaj o'nen huabeteretaj o'batia'pakapo. Opud dakhuea' e'ka'taj Diosa nopo'tihueke'dik mo'epo o'manopo'yarea'po onte'ti Diosere mo'noanhuahuika'apone. Pedroa opudtaj o'batia'pakapo." Diosen huata'moneria huairitaj o'bopo oname'te. ¹⁵ Ken, do'hua huaboa'da e'manbatia'pakde'te Diosen Nokirega o'batikotepo o'manopo'toeme konigti oro'taj huakkuruda mo'nopo'to'e'uyne. ¹⁶ "Hue'eya' Juan bautiza egkapi' opudtanayo Diosen Nokirega mo'nopo'to'eapone." Kenda Jesús Huairia moname'ne, kenda ona'ti ijnopounmey. ¹⁷ Kenoka' Jesús Huairitaj oro' o'nigpeika'demey Dios Diosen Nokireg bo'yokdeme'ne. Konigti Diosa o'pakpo nog aratbuttaj Diosen Nokireg o'bayokme'te, "O'nen Nokireg bayokhue'yae', Dios." Ahue'dik ijjemey. —Pedroa o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda judío aratbut on'peedepo dakhue' hua'a o'nokbatikon'uy.

—Huadakda i'e, Dios. Nog aratbut kenpa'ti Diostaj nopo'korea'dik o'ne kenpa'ti Diosere onte'ti noonhuahuika'dik o'neapo. —Judío huaknopoe'eri huama'buaya o'da'uyate.

Antioquía huakka' jakya' nog aratbut huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

¹⁹ Kenoka' judío aratbuta Estebantaj on'arakdepo huaboa'da Jesúsen nog huanigpeika'eritakon on'magka'nok on'mamon'uyate. Jesústaj huaknopoe'eri nogyon nogyon on'bahua'uyate. Fenicia huadariyo on'hua'uyate. Chipre huagkuta'mejyo on'hua'uyate. Antioquía huakka' jakyo on'hua'uyate. Keyo aya'da Jesús a o'kadhuahua'uyate. Kenda on'manbatia'pakika'uyate. Judío aratbuttayo'da on'manbatia'pakika'uyate. ²⁰ Jesúsen huaknopoe'eri Chipre huagkuta'mej huag'eri kenpa'ti Cirene huakka' jak huaknopoe'eriere Antioquía jakyo on'hua'uyate. Kenda Jesús o'kadhuahua'uy kenda on'manbatia'pakonhua'uyate. Aya'tada on'manbatia'pakonhua'uyate. Judío aratbuttaj nog aratbuttakon kenda Jesús a o'kadhuahua'uy on'manbatia'pakonhua'uyate. Kan'nopo'yare'po on'manbatia'pakika'uyate. ²¹ Huaknopoe'eria on'manbatia'pakonhua'nok Diosa teyda o'batihuapoknok huakka'ada Jesústaj huaboa'da on'nopo'korea'depo o'noknopoe'uyate. Nog aratbutadakon Jesústaj on'nigpee'uyate. Huabokereken eknopoika'nayo o'nenonpo Jesús Huairienkon o'noknopojika'uy.

²² Kenda Jerusalénya' huanigpeika'eri on'peedepo Antioquíayo Bernabétaj on'ta'mona'uyate. ²³ Ken okyedepo Diosa 'urua'da o'manopo'tihueke'a'depo o'manopo'durugpakame'te. Kenda Bernabé o'tiahuaydepo durugnada o'epo "Jesús Huairitaj daka'da yan'nigpeeunhuahuikati'," Antioquía huaknopoe'eritaj o'mana'uyate. ²⁴ Bernabé huadakda o'epo Diosen Nokirega huakka'da o'nopo'toenok Jesústaj daka'da o'nigpeika'po o'manbatia'pakonhua'nok huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

²⁵ Nogok Bernabé Saulotaj a'ukya'po Tarso jakyo o'hua'uyate. O'huahuaypo Antioquíayo o'tohua'uyate.

²⁶ Jesúsen huanigpeika'eriére o'neonhuahua'po huakka' huan-knopoe'eritaj on'manmadika'onhuahua'uyate, nogbayoktida on'manmadika'onhuahua'po. Keya' Antioquiaya' huakkuruda Jesúsen huaknopoe'eritaj cristianos on'madikka'uyate.

²⁷ Kenoka' Jerusalénya' Antioquiayo sue'ada Diosen huamanbatia'pakero on'hua'uyate. ²⁸ Agabo o'bodpo, o'manbatia'pakpo, "Aya' huadariya'da aypo ojpai'ere ehue'da o'eapo." Diosen Nokirega' o'nopoea'nok Agaboa o'manbatia'pakuyate. Kenoka' Claudio Roma huairi ee'te huabada aypo ojpai'ere ehue' o'uyate. ²⁹ Judea huama'buytaj huakupe mon'manigta'mona' Antioquia huaknopoe'eri o'da'po ke'na sue'da o'toepo sue'da kata'mone', ke'na huakka' o'toepo huakka' kata'mone'. ³⁰ Huakupe on'huedea'depo kan'tohue'po Saulotaj Bernabétaj on'mata'mona'po, Judea huanigpeika'eri huairitaj kan'bayoke'po huakupe on'ta'mona'uyate.

12

Jacobotaj on'arakuyate kenpa'ti Pedrotaj ogkuda'uyate.

¹ Kenoka' Antioquia huanigpeika'eria Judea huama'buytaj huakupe on'ta'mona'uyate. Kenoka' Herodes Roma huairi Jerusaléno o'epo ke'nen sorotataj Jesúsen huanigpeika'eritaj huaboa'da dakhuea'da on'magka'po, sue'tada on'magka'uyate. ² Jacobotaj kan'arake'po sorotataj o'mata'mona'nok siroa Jacobotaj on'arakuyate. Jacobo Juanen huama'buy o'uyate. ³ Jacobotaj en'arakte judío huairi durugda o'nenok Herodes kenda o'peedepo Pedrotakon o'kuda'uyate. Biahue' pan huape' fiesta ee'te Pedrotaj ogkuda'uyate. ⁴ Pedrotaj en'kudade'te meyahuedda botta' botta' sorotataj on'tiokika'po, sikyoed nog kupoada on'tiokika'po, bisik nog kupoakon on'tiokika'po, sikyo nog kupoakon on'tiokika'po. Judíoen fiesta e'pokde'te a'arakya'po aratbutpoya' ijtoorokapoy Herodesa o'nopoe'uy. ⁵ Huabakuda' jakyo sorotataj Pedrotaj daka'da en'tiokikapi' Jesúsen huanigpeika'erianayo on'pakpo on'tiona'pakonhua'po. Pedrotaj ka'tihuapoke'po Diostaj on'tiona'pakonhua'uyate.

Huabakuda' jakya' Diosa o'oroka'uyate Pedrotaj.

⁶ Ken sikyo o'epo, eme'te aratbut kan'tiahuaye'po Herodes Pedrotaj oroka'dik ee'tada botta' sorotataa Pedrotaj nopoyo onhueda'po on'totay. Botta' sirobia on'ba'tidukupo Pedrotaj. Kenpa'ti akbogpete nogomey sorotataj huatioka'eri o'nepo. ⁷ Jakyo ijhuiti ehue' Diosen huata'moneri o'bo. Huabakuda' jakyo jeyda o'epo Diosen huata'moneri Pedrotaj huapidta' o'deydeypo o'maboa'po,

—Idada yabo'. —Ona'nok.

Ken sirobia e'ba'tiduku' oktikuonka'uy.

⁸—Baka'bia teya'yatagpotinuku', hua'iot yaoton. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

Pedroa e'otde'te,

—Huaot yaotonpo, do'taj betahua'. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁹ Ken Diosen huata'moneritaj o'tahua'po huabakuda' jakya' Pedro o'orokpo. Diosen huata'moneria me'oroketpi' buttidapi' ijjet nopoehue' o'epo ijyorokidapi' Pedro o'nopoe'epo. ¹⁰ Huakkurua sorotataj huatioka'eritaj o'timononpo nogta'kon o'matimononpo siro jakhui'kaye o'neato'uy. Siro jakhui'kay adpen huakka' jak o'e. Onda ekhuike'te o'norokuyate. Kurute o'tohua'po adta'mon Diosen huata'moneria Pedrotaj okhua'uyate.

11 —Huabakuda' jakya' Diosen huata'moneria do'taj me'oro'ka'dene, huaboa'da Pedroa o'nokotdepo, Herodes Huairitaj kenpa'ti judío aratbuta do'taj menarakapeya'po do'taj katioke'po Diosa ke'nen huata'moneri menigta'mona'dene, buttida o'e. —Pedroa huanopoya'da o'nopo'e'uyate.

12 Kenda Pedro o'noponhua'po Mariaen jakyo o'hua'uyate. María Juan Marcosen huaye o'uy. Mariaen jakyo huakka'da on'kupopak Diostaj on'tiona'pakonhua'po. 13 Akbogpeta' Pedroa o'mana'po Rode mune'yoa akbogpete o'huatiakpo beati yaetapo o'huatiakuy. 14 Pedroa oa'okia'po huakka'da o'durugpakonpo okhuikehue'ada o'korudpo o'ketpo, "Kurute Pedro o'e," o'mana'uyate.

15 —Nama'da ia'. —E'nona'te "buttida ijjay," Rode o'mana'uyate.

—Pedro ehue' o'e. Ke'nen huata'moneri o'eta. —Ona'ti o'nona'uy.

16 Ken konig en'batia'pakte Pedroa menigokhuike' o'mananhua'uy. Kenoka' o'nokhuike'depo Pedrotaj on'tiahuaypo on'mame'pukeonuyate.

17 Pedroa o'batepo yan'batik o'mana'po. Diosa huabakuda' jakya' me'oro'ka'ne, Pedroa o'manbatia'pakpo,

—Jacobotaj kenpa'ti huama'buytaj konig ijmanbatia'paki kenda yan'manbatia'pakti'. —Pedroa o'mana'depo nogyon o'bakhua'uyate.

18 Emede'te, "¿Pedro men ya'e? ¿Be'a yatikuj?" Huayahuaya huabakuda' jakya' sorotataj on'me'pukpo diga'da on'batia'pakuyate. 19 "Pedrotaj yan'ukpo yan'totiak." Herodesa e'mana'te huahuayhue' o'nenok, "¿Menpa'ya'monate?" Sorotataj o'mana'po, "Sorotataj yan'arak." Herodesa o'mana'uyate. Nogok Herodes Judea huadariya' o'hua'uyate. Cesarea huakka' jakyo a'ikaya'po o'hua'uyate.

Herodestaj ida o'bueya'uyate.

20 Kenoka' Tiro huakka' jak aratbuttaj kenpa'ti Sidón huakka' jak aratbuttaj Herodes o'mahuadiay'uyate. Herodes huairien huadariya' Sidón aratbuttaj Tiro aratbuttere aypo o'bayokika'uyatenok. Sidón aratbuttere Tiro aratbuttere Herodeste on'bahuahua'nig'a, huairitaj kudhued Blastotaj on'huahuaypo on'batia'pakuyate. Blasto huairien jak huatoe'eri o'uyate "Oro'taj mo'tinoeye'." Huairitaj monigbatia'pak. Tiro aratbuttere Sidón aratbuttere o'nona'uyate. 21 Ken huame'noete mene'batia'pak. Herodesa oa'me'po ken huame'noete Herodes huairien 'uruda huak o'otpo huairien huahuadte o'huaddepo. Tiro aratbuttaj Sidón aratbuttere o'manbatia'pakuyate.

22 —Ke'na o'manbatia'paknig "Huabokerek ehue' o'e. Ke'na Dios Huairi o'e." —Utta'da on'mana'uyate. 23 "Diosyo'da huadakda o'ika'." Herodesa ahue' o'enok ijhuiti ehue' Diosen huata'moneria dakhue' o'ean'uy. Morokdu'ada o'pe'po o'bueya'uyate.

24 Nogya' nogya' Jesús Huairitaj on'manbatia'pakonhua'nok huakka'ada huaboa'da on'nigpe'e'uyate.

25 Ken, Bernabé Sauloere Jerusalényo pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'depo dakhuapa ogkaddepo Juantaj on'tohua'po Jerusalénya' on'kumejdepo. Antioquíayo onhua'uyate. Juan on'dikka'uyate Marcos.

13

Bernabé Sauloere nogbayo nogbayo Jesús en huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po huaboa'da on'bahuae'uyate.

1 Ken Antioquíayo Jesússtaj huaknopoe'eri ogkupopakika'po Diosen huamanbatia'pakeri o'nuyate. Kenpa'ti huamanmadika'eri o'nuyate,

Bernabé o'epo, Simón o'epo, Lucio o'epo, Manaénere Sauloere o'nepo. Simón on'dikka'uyate Negro. Lucio Cirene huakka' jak huae'eri o'uy. Herodes Galilea huadaribayo huairiere Manaénere on'kerekuayate. ² Diostaj on'batadi'kea'po Diosa e'tiona'pakte me'pee'po bapehue' o'nunhua'nok,

—Bernabé Saulotaere yan'mata'mona'. Nogyá' nogyá' Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakonhuahuike'po yan'mata'mona'. —Diosen Nokirega o'mana'uyate.

³ Diostaj aya' on'tiona'pakdepo kenpa'ti bapehue' ee' on'batikdepo Bernabétaj Saulotaere on'batibata'tepo Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakike'po on'mata'mona'uyate.

Chipre huagkuta'mejya' Bernabé Sauloere Jesúsén huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

⁴ Ken Diosen Nokirega Bernabétaj Saulotere o'mata'mona'denok Seleucia huakka' jak e'pogte o'nokye'uyate. Keya' Chipreyokon huagkuta'mejyo kusi'pete o'nokteg'uyate. ⁵ Salamina huakka' jakyo e'pog dagkotte on'betdepo judíoen huaitake' jakyo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakato'uyate. Juana huatihuapokonhua' on'tohua'uyate. ⁶ Huaboro' huagkuta'mejyo huabada on'huae'depo Pafos huakka' jakyo o'nokye'uyate. Keya' Barjesús judío aratbuttaj on'huahuay'uyate. Barjesús tidig huakika'eri o'epo da huamanbatia'pakeri o'epo Diosen huamanbatia'pakeri ijje' nama'da oa'ika'uyate. ⁷ Barjesús gobernador huairiere o'ika'po gobernador huairi Sergio Paulo huakka'da o'nopo'ika'uyate. Apagba' e'peeta' o'pakpo “Bernabé Saulotere yan'totiak.” O'mana'uyate. ⁸ Tidig huaka'eritaj on'dikka'uyate Elimas. Saulotaj Bernabétaere manigpee'hue' yae'. Nama'da on'mana'. Gobernador huairitaj ona'uyate. Kenda oknopoe'hue' yae'. Ona'uy. ⁹ Ken Saulotaj on'dikka'uyate Pablo Diosen Nokirega huakka'da o'nopo'toenok Barjesústaj buttida daka'da o'tiahuaypo,

¹⁰ —Nama'da huaa'eri i'ene. Dakhuea' i'kika'ne. Toto'ensi'po i'ene. Huadak e'kika' eretpakhue' i'ika'ne. “Diostaj e'nigpee' dakhue'da o'e.” Nama'da i'ika'ne. ¹¹ Oy Dios Huairia ontaj sue'pi' dakhuea' megka'apone. Ekpobig i'eapone. Sue'da huame'noe niokpo tiahuayhue'dik i'etuapone. —Pablo Barjesústaj ena'te kenokda okpobig o'unpo sikkiregda o'mabodpo tiahuayhue'dikda o'unpo be'api' men'ta'koypo men'tohue'po o'baukuy. ¹² Kenda gobierno huairi o'tiahuaydepo, Dios Huairied e'manmadika'taj o'me'pukepo Dios Huairitaj huaboa'da oknopoe'uyate.

Pablo Bernabéere Pisidia huadariyo Antioquia jakyo o'nunhua'uyate.

¹³ Pablo Pafos jakyo kusi'petone'yo on'bakudpo huaboro' e'pog o'nokte'pog Perge jakyo o'nokye'uyate. Perge Panfilia huadariyo o'e. Juannayo Pergeya' o'bakkorepo Jerusalényo o'hua'uyate. ¹⁴ Nogok Perge jakya' o'norokpo, Pisidia huadariyo on'hua'po. Pisidia huadariyo nog Antioquia jakyo o'nokye'uyate. Keyo okmapie'ahuaddikte judío aratbuten huaitake' jakyo on'kudpo on'huaduyate. ¹⁵ Ken Moisésba' o'bona'pakdepo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakba' o'bona'pakdepo huaitake' jak huairia Pablota' Bernabétere on'mana'po:

—Aratbut egkupopakte e'manmadika'ta' e'paknayo monmadika', eg'. —Huaitake' jak huairia on'mana'uyate.

¹⁶ Ken Pablo o'bodpo eda'te yan'batik o'batepo,

—Yan'pee', Israel aratbut. Kenpa'ti yan'pee' nog aratbutada Diostaj huanigpeika'eri. ¹⁷ Israel aratbuten Dios oro'en adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyate. Egipto huadaribayo nog aratbutenbayo oro'en adhuea'pane' e'neonhuahukaya' Diosa o'maitaka'uyate. Kenpa'ti Egipto aratbuten huadariya' Diosa teynanada o'epo o'maorka'uyate. ¹⁸ Nog huadariyo on'bahuae'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huabayok on'bahuae'onhuahua'po keyoda Diosa daka'da o'matqe'unhuahua'uyate. ¹⁹ Ken, Canaán huadariyo nogda nogda aratbut o'neonhuahua'ika'po, ken huadariyo siete gobierno en'matqe'ika'te Diosa oro'en adhuea'pane'taj Canaán huadari a'bayokya'po Canaán huadarieri aratbuttaj Diosa o'tihuapoknok oro'en adhuea'pane'a on'baarakpo aya'tada on'baarak'uyate. ²⁰ Ken cuatrocientos cincuenta huabayok ee'ted noga noga huamanoe'ya'eri huairi on'kudika'po Israel aratbuttaj on'matoeonhuahuika'uyate. Ta'pote Samuel Diosen huamanbatia'pakeri huairi o'uyate. ²¹ Kenoka' oro'en adhuea'pane'a gobierno huairi on'eretpakpo "Beyok." Diostaj o'nona'uyatenok. Diosa Saúl, Israel huairi o'manigyahuea'uyate. Saúl Cisensi'po o'uyate. Benjamín aratbut o'uyate. Cuarenta huabayok Saúl Israel aratbuten huairi o'unhuahuika'uyate. ²² Nogok Diosa Saúl huairi ee' okaypo o'enpo Davidtaj Israelen huairi o'yahuea'uyate. "David Isaiensi'po huadakda o'kika'. Do'taj be'nopo'durugpaka'ne. Aya'da ijpakika'nig o'kika'apo." Diosa Davidtaj o'tia'pakuyate. ²³ Nogtiada David adhuea' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayo Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Diosa o'mana'uyate. Jesús kenda huabokerek o'e. ²⁴ Jesús a manmadikahued ee'ted Juana aya'da Israel aratbuttaj o'mana'po: "Yan'nopo'korea' yan'nopo'korea'po bautiza yagka'." Juana o'mana'uyate. ²⁵ Juana o'mananhuahuika'depo, o'kuhuitdeapo nogiti o'mana'po: "Diosen Cristo o'e. Do'taj moknopo'ne'g'a Cristo ehue'ijjey. A'ti o'eapo a'ti bo'huatiakapone. Ke'na huadankanada o'e. Donayo dakhue'da ijje'."

²⁶ Opu'daj o'nona'ne, egomey. Opu'd Abrahamen adhuea' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayo mo'ene. Kenpa'ti opudomey Diostaj huame'pukeriomeytaj o'nona'ne. Diosa mo'nopo'yarea'apone onte'ti kurudy'o mo'noeanhuahuika'apone, opudtehuapa' yanoknopo'ikati'. ²⁷ Ken Jerusalén jak huag'eri kenpa'ti kenomeyen huairi Jesústaj oknopo'ehue' o'neonhuahuika'uyate. Dios Jesústaj o'ta'mona'uyate oknopo'ehue' o'ne'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete Diosen huamanbatia'pakerienba' on'mona'pakpo oro'en judío huairia on'peika'nig'a nopoenkahue'da o'nika'uyate. Konig Diosen huamanbatia'pakeria onda'ika'uyatenig konigda Jerusalén jak huag'eria huairiere dakhuea' o'nogka'uyate. Kan'arake'po Jesústaj on'bayokuyate. ²⁸ Jesús kenpa'da huadankada o'ika'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'nok "dakhuea' o'kika'," huahuaa' nopo'ehue' ee'pi' "Yaarak, yaarak." Pilatotaj o'nona'uyate. ²⁹ Jesústaj aya'da yagkapetnigtaj Apagba'te on'timadoya'uyate. Aya'da kenda ogka'depo e'bueyde'te hueypa cruzya' on'huaraka'po on'tohua'po kubarakyo on'hueda'uyunig'a ³⁰ Diosa e'bueytada o'noyhuada'uyate. ³¹ Galileaya' Jerusalén jakyo Jesús en huanigpeika'eria Jesúsere on'haue'ika'uyate. Jesús e'noyhuadde'te kenomeytaj Jesús o'bahuahuayonhuayate. Nog huame'noe nog huame'noe Jesús a men'tiahuayde'po o'bahuahua'uyate. Oy Jesústaj aratbuttaj on'manmadikika'.

³² Opuda kan'nopo'durugpake'po oro'a on'nigmatia'pakne. "Do'hued Huasi'potaj ijnoyhuada'apoy." Diosa oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uynok oro'a o'nonbatia'pakne. ³³ Kenda Diosa o'mana'uyatenig oy oro'taj mo'nigka'deme'te Jesústaj o'noyhuadame'te. Oro' kenomeyen a'neneriensip'o o'ene. "On do'hued Huasi'po me'taene. Oy o'noyhuada'ne." Apagba' salmo botta'a'te kenda o'madoya'uyate. ³⁴ "Konig 'ururanada o'ka'apone" Jesústaj e'huaada Davidtaj Diosa ona'uyate. Kenda oa'uyppo Jesúsbuey parahue'dik kae'po o'noyhuadame'te. ³⁵ Kenpa'tion nog salmote oa'po: "O'nen 'urusi'poda huadi'nanada o'enok so'parahue'dik kae', Apag Dios." Apagba'te kenpa' oa'. ³⁶ Ken a'ennada David Diostaj o'nigpeika'po Israel aratbuten gobierno huairi o'unhuahuika'uyate. Nogok o'buey'uyate. Ke'nen apagkudakere ontayo' ogkubarakka'uyate. Kubarakya' David o'para'uyate. ³⁷ Jesústanayo Diosa o'noyhuada'nok parahue' o'eme'te. ³⁸ Jesústaj opudomeya' eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ene yan'nopokati', egomey. ³⁹ Moiséstaj opuda mo'nigpeika'nok Diosa nopo'tihuekehue' mo'ika'ne. Oynayo aya'ada be'api' Jesústaj o'noknopoenok Diosa kenomeyen dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'apo.

⁴⁰⁻⁴¹ Diostaj huatierikeria yan'tiahuay'. Diga'da mo'mame'pukpo mo'mabueyapone. Opud e'manoete konig tiahua'yhued o'neonhuahuika'uyate 'uru'a'da ijka'apoy. Kenda opuda oknopoe'hue' mo'ea'pone. Kenda e'manbatia'pakika'tada oknopoe'hue' mo'ea'pone. Kenda Apagba' huamanbatia'pakera' a'nenda o'mana'po, keyoj, daka'da yan'nopepo konigti kahue' yane'. —Kenda Pabla o'mana'uyate.

⁴² Ken Pablomey judioen huaitake' jakya' e'norokde'te "Nog okmapie'ahuaddik huame'noete iyo onte'ti yan'kumej nogiti konigti Jesústaj monbatia'pak." Pablotaj o'nona'uyate. Judio ehue' nog aratbuta kenpa' o'nona'uyate. ⁴³ Ken judioen huaitake' jakya' aratbut o'norokdepo huakka'mon Pablotaj Bernabéaere on'batahua'po, judio aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut konigti judio aratbut e'dik o'nepo Diostaj on'nigpeika'po on'tiona'pakika'po. "Dios huadi'da mo'enok daka'da yan'nigpeika'. Jesústaj yanoknopoe'po batikhue' yanika'." Pablo Bernabéere on'mana'uyate.

⁴⁴ Nog semanakon okmapie'ahuaddik ee'te aya' huakka' jakyo huae'eria ogkupopakuyate. Diosen huadak hua'a Jesústaj e'peeta' on'pakpo on'kupopakuyate. ⁴⁵ Kenoka' huakka' aratbut Pablotaj a'peeya'po egkupopakite judio aratbuta on'tiahuaydepo, digda on'bahuahuayo, "Nama'da o'mana'." Pablotaj on'huaa'po, Pablotaj dakhuea'da on'bahuaa'uyate. ⁴⁶ Pablo Bernabéere me'pukhue'ada 'uru'a'da on'mana'po:

—Opud judio aratbuttaj huakkuru Diosen huadak hua'a Jesústaj manmadika'dik o'nenig'a opudnayo e'peeta' pakhue' mo'epo onte'ti Diosere e'neonhuahuika'ta' pakhue' mo'enok nog aratbuttaj Jesúsen huadak hua'a o'manmadika'apoy. ⁴⁷ In konig Dios Huairia oro'taj mo'ta'mona'uyne:

Judio aratbut ehue' huae'erite on'ta'monapone. Konig huakjey onyahuea'dene mona'po. Aya' aratbuttaj aya' huadariyo huadak hua'a kan'manopoea'e'po onte'ti Diosere manoeanhuahuika'dik kan'manopoea'e'po on'ta'monapone.

—Pabla o'mana'uyate.

⁴⁸ Kenda nog aratbuta on'peepo on'durugpakpo kenda Diosen e'manmadika' uruda o'e. On'batia'pakuy. Kenomeytaj onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apopo Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesústakon o'noknopoe'uyate. ⁴⁹ Ken huadaribayo huabada Diosen huadak

hua'a Jesústaj on'manbatia'pakonhua'uyate. ⁵⁰ Kenoka' judío aratbut Pablota Bernabéeretaj diga'da on'mahuadiaypo ettone' huairi Diostaj huationa'pakika'eritaj kenpa'ti huakka' jak huabokerek huairitaj judíomey on'huamahui'ia'uyate. Pablo Bernabéere dakhue'da ogka' on'bahuaa'nok aratbut Pablota Bernabéeretaj on'magka'po kenomeyenbaya' on'maen'uyate. ⁵¹ Pablo Bernabéere on'bakhua'depo hua'i sorok on'nonokbitbitan'uyate. Aratbut huakka' jakya' dakhuea'da ogka'denok kan'nokote'po on'nonokbitbitan'uyate. Huakka' jakyo Iconioyo on'hua'uyate. ⁵² Ken, Jesústaj huaknopog'eri Antioquíaya' Diosen Nokirega huakka'da o'manopo'toenok durugda o'nika'uyate.

14

Pablo Bernabéere Iconio huakka' jakya' Jesústaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

¹ Ken Iconio huakka' jakyo Pablo Bernabéere o'nepo judío en huaitake' jakyo onokteyo' on'kudonpo Jesús en huadak hua'a 'urua'da on'manbatia'paknok huakka'da Jesústaj huaboa'da o'noknopoenka'po, o'noknopog'uyate. Huakka'da judío aratbut kenpa'ti huakka'da nog aratbutada Jesústaj o'noknopog'uyate. ² Judío oknopogehue'da o'nepo nog aratbuttaj nama'da on'manmahui'a'po dakhue'dikda a'manopogeyaya'po. ³ Konigepo Pablo Bernabéere keyo o'neonhuahua'po Dios di'da o'epo Jesústaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda me'pukhue'ada on'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Huairia o'paknok aratbuttaj Pablomeya on'bayarea'onhua'uyate. E'bayarea'te on'tiahuaypo buttida on'batia'pak aratbuta on'nopog'uyate. ⁴ Iconioya' sue'da huakka' Pablota Bernabétaere on'pakuy. Nog sue'da huakka'mon aratbut kenomeytaj pakhue' o'nepo judío huairitaj on'pakuyate. ⁵ Kenoka' judío aratbutere nog aratbutere huakka' jak huairiomeya Pablota Bernabétere mon'batidi'ke kenpa'ti mon'bapa'ea' soatayo' on'bahuaa'uyate. ⁶ Kenda Pablo Bernabéere huaboa'da on'peepo on'mon'uyate. Licaonia huadaribayo on'mon'uyate. Keyo Lистра huakka' jakyo kenpa'ti Derbe huakka' jakyo on'mon'uyate, ⁷ Keya' Jesús en huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

Lистра huakka' jakya' Pablota on'pa'ea'uyate.

⁸ Lистра huakka' jakyo huabokerek huakket o'huadika'po hua'ehue'dik o'uyate. Kenda e'si'poe' o'epo kentada o'huadonhuahuikame'te. Hua'ehue'da o'ika'uyate. ⁹ Pablo e'mana'te huabokerek huakket o'pegedeponoknopogepo. Diosa yarea'dik me'ene oknopogedenig Pabla oknokotpo Diosa o'yarea'apo o'nopogepo ¹⁰ 'utta'da ona'po, —Yabo'. Huada'kobopipen butuka' yabo'. —Pabla ona'uyate. Ken huabokerek e'yareadte idada o'bodpo huaboa'da o'hua'uduyate. ¹¹ Pabla huakkettaj o'yarea'nok Licaonia aratbut on'tiahuaydepo kenomeyen hua'ate 'utta'da on'basagkia'udpo:

—Kenomey dios o'ne. Aratbuten huasog' o'nunpo kurudya' oro'omeytaj mo'nighuarakdene. —Licaonia aratbut 'utta'da on'basagkia'uyate.

¹² Licaonia aratbuten dios Júpter kenpa'ti Mercurio. Bernabé dios Júpter o'e, on'batia'pakuy. Pabla huamana'eri o'epo dios Mercurio o'e. On'batia'pakuyate. ¹³ Lистра huakka' jak huakudte eatioky'e'da dios Júpteren jak o'uyate. Júpter jak sacerdote vaca huakhuenere o'batotiakdepo Pablota Bernabétaere a'yokya'po e'nigarakta' e'pakada. ¹⁴ Jesús en huata'moneri

Bernabé Pabloere kenoka' kenda sacerdote nama'da yaka'apet on'nopoepo kena'po opiot on'huis'uyate. Aratbut egkupopakyo on'kudonpo 'utta'da o'mana'po:

15 —¿Mena'po opuda kenpa' boka'? Huabokerek opudonigti o'ey. Dios ehue' o'ey. Kenda bokika'nig dakhue'nanada o'e. Batikdik mo'ene. Dios Huanoeonhuahuikeritayo'da yan'nopo'korea'po yan'nigpeika'. Diosa kurud o'ka'uyate. Ofe' huadariere e'pog o'ka'uyate. Aya'da kurudyo huae'eri, aya'da huadariyo o'ika'nig aya'da huakupayo huae'eri huahueyo huae'eri e'pog huae'eri oka'uyate. 16 A'nenda aya'da a'neneria katepi' on'pakpo ogkika'uyate. Diosa “Kahue'dik yanika',” manahue' o'uyate. 17 Dios huadakda o'e. Aratbuta kan'nopoike'po 'urua'da Diosa oro'taj bo'tihuapokonhuahuika'ne. Oro'taj ehui' mo'nigta'mona'ika'ne aypo mo'nigkereka'ika'ne, aypo bo'yokika'ne kenpa'ti oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. —Pabloa Bernabéerea 'utta'da on'mana'uyate.

18 Kenpa' en'mana'pi' kenomey dios o'ne Lистра aratbuta nama'da on'nopoepo vaca e'nigarakta' o'deretpakpo o'darakay'uynig'a.

19 Ken Antioquía huakka' jakya' kenpa'ti Iconio huakka' jakya' sue'da judío aratbut on'batiakdepo nama'da huaa'eri o'epo Pablotaj yan'darak on'mana'nok huakka' aratbuta Pablotaj huida on'pa'ea'depo o'bueyde on'nopoepo huakka' jak kurute on'totokuyate. Kendeda o'nen'uyate.

20 Jesústaj huaknopoe'eria Pablote en'tikupopakte Pablo o'bodpo onte'ti huakka' jakyo o'kuduyate. Eme'te Bernabéere on'bakhua'po Derbe huakka' jakyo on'hua'uyate.

21 Derbe huakka' jakyo, “Jesúsa nopo'tihueke'dik mo'ene, onte'ti kurudyo noeanhuahuika'dik mo'ene,” on'manbatia'paknok huakka'da huaboa'da Jesucristotaj o'noknopoe'po on'nigpee'uyate. Nogok Lистра Iconio kenpa'ti Antioquíayo on'kume'uyate. 22 Lистра Iconio Antioquíayo Pablo Bernabéere huanigpeika'eritaj daka'da yan'nigpeika' on'mana'po. “Jesústaj daka'da yan'nigpeeonhuahuika'. Batikhue' yanika'. Nogiti nogiti opudtaj Jesústaj onkopoe'hue' huae'eria dakhuea' o'magka'aponok pai'nanada mo'nopo'unhuahua'po Dios Huairiens'po mo'ea'pone. Diosere mo'ika'apone.” On'manmadika'uyate. 23 Nogyo nogyo Jesúsen huanigpeika'eriyo' ogkupopakpo huanigpeika'eritaj huamatoe' huairi on'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti Dios ka'pee'po bapehue' o'nepo on'manigtiona'pakpo: “Inomey huanigpeika'eritaj huamatoe'eri huairitaj daka' yamatoe', Dios Huairi.” On'manigtiona'pakuyate.

Antioquía Siriabayo ona'ti Pablo Bernabéere on'kume'uyate.

24 Nogok Pisidia huadaribayo onpokonhua'po Panfilia huadaribayo o'nokyepo. 25 Perge huakka' jakyo Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakdepo Atalia huakka' jakyo on'hua'uyate. 26 Keya' kusi'petone'yo on'kuddepo onte'ti Siriabayo Antioquíayo o'noktegpō. Keya' a'nenda Jesúsen huaknopoe'eria Pablotaj Bernabéeretaj on'mata'mona'uyate.

On'mata'mona'po, “Jesúsen huadak hua'a aratbuttaj on'manbatia'pakapo. Kenomeytaj daka' yamatōika', Dios.” on'tiona'pakuyate. Pablo Bernabéere aya'da on'kuhuitdepo ona'ti on'kume'uyate. 27 Antioquía huakka' jakyo o'nokyedepo Jesúsen huanigpeika'eritaj on'kupopakadepo, “Oro' nog jak nog jakyo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po Diosa 'urua'da bo'tihuapokika'ne. Diosa nog aratbut Jesústaj huaknopoe' o'batihuapokikame'.” Pablo

Bernabéerea kenda on'manbatia'pakuyate. ²⁸ Pablo Bernabéere huanigpeika'eri ere huakka' puug o'nunhua'uyate.

15

Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eri huairi ogkupopakuyate.

¹ Kenoka' Judea huadari huag'eri Judeaya' Antioquia jakyo on'batiakuyate. Huama'buy huanigpeika'eritaj huaboa'da on'manmadika'po, konig Moisésa o'mana'uyate huabokereken huasi'dak oktegdik mo'ene. Okteghue' ee'nayo Diosa nopo'koreahue' mo'eapone. Huaboa'da on'manmadika'uyate.

² Kenda on'manmadika'nok Pablo Bernabéere Judea huamanmadika'eri ere huayahuaa nogpa' nogpa' e'ka'taj ighua'da on'mana'uyate. Be'a buttida yaa' nopoehue' o'nenok Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huata'moneritaj kenpa'ti huanigpeika'eri huairitaj kenda kan'batia'pake'po Pablota' Bernabéeretaj kenpa'ti sue'da Antioquia huanigpeika'eritaj on'mata'mona'uyate.

³ Ken Antioquia huanigpeika'eri on'mata'mona'nok on'hua'uyate. Fenicia huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'pokonhua'depo on'manbatia'pakonhua'uyate. Nog aratbuta konig kenomeyen adhuea'pane' nama'da ogkika'uyng konigti ogkika'po, Diostakon a'nigpeikaya'po kenpa'da on'batikuyate. Kenda 'urua'da on'manbatia'pakonhua'nok huama'buya on'peedepo huakka'da on'durugpakuyate.

⁴ Pablo Bernabéere Jerusalényo e'nokyede'te aya' huaknopoe'eri Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere durugda on'matopon on'madokoe'uyate. Ken nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Diosa o'tihuapoknok Jesústaj on'manmadika'onhua'nok huakka'da on'nigpeeme'. Pablomeya on'batia'paknig'a, ⁵ sue'da fariseo aratbut Jesústaj o'noknopoe'me'po on'bodpo on'mana'po:

—Nog aratbutada huanigpeika'eritaj huabokereken huasi'dak oktegdik o'nika'. Kenpa'ti Moisésenba' nigpeika'dik o'ne. —Fariseo aratbut huanigpeika'eria on'mana'uyate.

⁶ ¿Diostaj kan'nopo'kore'po menpa' nog aratbuta Moisésen e'mana'taj nigpeika'dik ya'ne? Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere ogkupopakpo huayahuaa on'mananhua'po. ⁷ Ken huakka'da en'batia'pakonhuade'te Pedro o'bodpo o'mana'po:

—Nog aratbut judío ehue'taj Jesústaj kanoknopoe'po “Jesústaj huadak hua'a nog aratbuttaj yamanbatia'pak,” a'nenda Diosa do'taj bektie'eapo mename'ne. Kenda mo'nopoene, egomey. ⁸ Diosa aya' aratbuten huanopo' o'makie'ika'. Nog aratbuttaj o'bae'po oro'taj o'manopoea'uyne. Konig oro'taj a'nenda Diosen Nokireg boyo'keme'ne konigti nog aratbuttakon o'bayokeme'. ⁹ Konig Diosa oro'taj di' mo'ene konigti nog aratbuttaj di' o'maepo. Nogomey Diostaj o'noknopoenok Diosa o'manopo'tihuekeme'. ¹⁰ Diosa nog aratbuttaj o'manopo'tihuekeme', mena'po opudata oknopoehue'dik mo'ika'. Ken Moisésa o'mana'po o'madoya'uyate. Kenda oro'en adhuea'pane' kikhue'dik o'nika'uyate. Oro'kon kikhue'dik o'ene. Konigepo kenda Moisésa o'mana'uyate nog aratbuttaj manikahue' yanika'. ¹¹ Dios oro'taj di' mo'epo, katetehue'da mo'nopo'tihuekepo onte'ti kurudyo mo'noeahuahuika'apone konigti Dios nog aratbuttaj di' o'maepo katetehue'da o'manopo'tihuekepo, onte'ti kurudyo o'manoeahuahuika'apo. —Pedroa o'mana'uyate.

¹² Ken aya'da egkupopakada on'tia'pakbatikon'uy. Bernabétaj Pablotaere on'mapee'uyate. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'nig Diosa oro'taj o'tihuapokpo nog aratbuttaj o'kadhuahua'po kenpa'ti o'bayareamey. Pablo Bernabéerea on'manbatia'pakonhua'uyate. ¹³ Kenoka'en manbatia'pakbatikde'te Jacoboa o'mana'po:

—Do'taj men'pee' egomey. ¹⁴ Diosa nog aratbuttaj judío ehue'taj huaboa'da o'manopo'tihuekedeme'te Diostaj men'nigpeike'po Diosa o'baeme'te. Simón Pedroa kenda monbatia'pakdene. ¹⁵ Ken konig ya'eapet Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate:

¹⁶ A'nenda David huairien aratbut Diostaj daka'da on'nigpeika'uyate. Nogok Daviden adhuea' huayayoa Diostaj nigpeehue'da o'nuyate. Nogok ijkumejapoy, Diosa o'mana'po, Daviden aratbuttaj ijmanopo'korea'aponok. Onte'ti Diostaj on'nigpeika'apo. ¹⁷ Aya'ada nog aratbuta Diostaj ukdik ka'nike'po Daviden aratbuttaj ijmanopo'korea'apoy. Nog aratbuta do'taj oknopoika'dik menika'.

¹⁸ Ken konig Dios Huairia o'manopoea'uyate.

Kenda Diosba'te o'madoya'uyate.

¹⁹ Inomey nog aratbut Diostaj on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'nok, “Moisés Diosba'e'mana' nigpeika'dik mo'e.” Oro' ahue'dik o'ey. Ijjay. ²⁰ “E'ketka' diostaj pakhue' yanika'po kenpa'ti vacaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yane'. Nogen huatoe'taj bakdejhué' yanika'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buye huaen bapehue' yanika'po huahueya' e'ta'kot huaen bapehue' yanika'. Huamimipi' bapehue' yanika'.” Kenyo'da nog aratbut huaknopoe'eritaj monigmadoya'. ²¹ A'nenda kenpa'ti oyda nogya' nogya' huakka' jakya' Moisésenba' on'bonapakika' okmapie'ahuaddikte huaitake' jakya'. —Jacoboa o'mana'uyate.

²² Ken Jesúsén doce huamata'moneri huanigpee'eri huairiere aya'da huanigpeika'eriere 'urua'da Jacobo oa' on'nopoepo, “sue'da oro'en huanigpeika'eritaj mon'mata'mona'. Antioquíayo Pablo Bernabéere botta' mon'mata'mona'.” O'nuyate. Judas Barsabástaj on'ta'mona'uyate. Silastaj kenpa'ti on'ta'mona'uyate. Silas Barsabásere huairi o'ne'uyate. ²³ Ken beroba' e'madoya' on'manigta'mona'uyate.

“Oro' Jesúsén doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere kenpa'ti huama'buyere opudtaj on'dikta'mona'ne, on'nigmadoya'ne. Opud nog aratbut Judío ehue' huama'buy mo'ene. Antioquía huakka' jak huai'ka'eri mo'ene. Kenpa'ti Siria huadaribayo huai'ka'eri mo'ene. Kenpa'ti Ciliacia huadaribayo huai'ka'eri mo'ene. ²⁴ Sue'da oro'en huama'buy huabokereka bo'huahuame'te opudtaj nama'da huadik monmadikame'te. Huabokereken'si'dak oktegdik mo'ene. Konig Moisés o'mana'uyate nigpeika'dik mo'ene. Kenpa' yan'manmadika' manahue' o'emey oro'. ²⁵ Botta' oro'en huaknopoe'eri huadi'da huama'buytaj Bernabéere Pablore opudomeytaj e'ta'mona'ta' o'pakpo onokteteyo' Silastaj Judastere o'baktie'ea'de. ²⁶ Pablo Bernabéere Jesucristotaj on'nigpeepo nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' keya' aratbut on'huadiaypo e'barakta' on'pakpo Jesúsén huadak hua'a on'manmadikame'te. ²⁷ Ken, Judas Silaseretaj o'mata'monay. Kenda opudtaj o'nigmadoya'ne konigti kenomey 'urua'da mona'apone. ²⁸ Aya'da Moisésa o'mana'uyate oro'nayo manahue' o'nene. Kenda opud kika'dik mo'ene oro'ere Diosen Nokiregere o'nopoepo oro'a onona'ne. ²⁹ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yanika'. Konigti mimi bapehue' yanikati'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buye huaen bapehue'

yanika'. Nogen huatog'e'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'da o'nona'ne. Kenda e'nigpeika'nayo huadakda bo'kika'po. Kenpa'da o'nigmadoya'ne."

³⁰ Antioquíayo on'mata'mona'denok on'hua'uyate. Aya'tada huanigpeika'eritaj on'bakupopakandepo beroba' e'nigmadoya' on'bayokuyate. ³¹ Kenoka' huama'buy beroba' on'tiahuaypo on'bona'pakdepote beroba'te 'urua'da on'maboroayme'tenok huakka'da on'madurugpakuyate. ³² Judas Silasere Diosen huamanbatia'pakeri o'nepo huama'buytaj 'urua'da on'maboroaypo on'manmadika'onhua'nok ken huama'buya Diosen daka'da ogkika'uyate. ³³ Ijhue'mon keyoda o'neonhuahua'depo Antioquía huama'buya. Jerusalén huaknopog'eritaj on'mata'mona'uyate. ³⁴ Silasnayo ehua'ta' pakhue' o'epo huahue' o'uyate. ³⁵ Pablo Bernabékon huahue'da Antioquía huakka' jakyo o'nepo nogomeyere Jesús Huairien huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahua'po on'manmadika'onhua'uyate.

Jesús en huaknopog'eritaj a'maboroaya'po Pablomey onte'ti huaboa'da on'hua'uyate.

³⁶ Nogok Pabloa Bernabétaj ona'po:

—Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo aya' jakya' oro' o'manmadika'uyunig keyo bohua'. Mobata'huade. Jesús en huadak hua'a menpa'ti daka' yan nigpeiket kenda monopog. —Pabloa ona'uyate.

³⁷ Juan Marcostaj Bernabéa e'tohua'ta' e'paktada ³⁸ Pablonayo e'tohua'ta' pakhue' o'epo. Panfilia huakka' jakya' o'bakkumejme'nok Juana Pablomeyere nogyo nogyo Jesús en huadak hua'a a'manbatia'pakya'po huahue' o'eme'nok Pabloa e'tohua'ta' pakhue' o'uy. ³⁹ Huakka'da huayahua'ya on'mahuadiayudpo konigti pakhue' o'nepo nogyon nogyon on'bakhua'uyate. Bernabé Marcostaj o'tohua'po huaboro' kusi'peyo Chipe huagkuta'mejyo o'nokteg'uyate. ⁴⁰ Pablonayo Silastaj oe'uyate. Diosa kabatihuapoke' huama'buya on'tiona'pakdepote on'mata'mona'denok on'bakhua'uyate. ⁴¹ Pablo Siria huadaribayo ohua'epo Cilicia huadaribayokon o'hua'epo, "Jesucristotaj daka'da yan nigpeika'." Nogya' nogya' huanigpeika'eritaj on'maboroay'uyate.

16

Pabloere Silasere Timoteo o'huae'uyate.

¹ Pablo Silasere huakkuru Derbe huakka' jakyo on'hua'depo konyonda Listra huakka' jakyo on'hua'uyate. Timoteo Jesús taj huaknopog'eri o'epo Listrayo o'ika'uyate. Ke'nen inag Jesús taj oknopogepo judío aratbut o'uyate. Timoteoen apag judío aratbut ehue' o'uyate. ² Listra huakka' jakyo huanigpeika'eria kenpa'ti Iconio huanigpeika'eria Timoteo huadakda o'e on'batia'pakika'uyate. ³ Pablo Timoteotaj nogyon nogyon e'tohua'ta' o'pakpo keyo Timoteoen apag nog aratbutda o'e judío aratbut on'nopog'nok huadiayhue' me'nepo Pabloa Timoteotaj huasi'dak okteg'uyate. ⁴ Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'epo kenda Jerusalén huaknopog'eri huairi Jesús en huata'moneriere on'maname'nigda Pablomeya on'mananhua'uyate. ⁵ Ken huanigpeika'eri ogkupopakika'po nogiti nogiti Jesús taj daka'da on'nigpeepo aya'da huame'noeda nogakon Jesús taj huaboa'da o'noknopounhua'uyate.

Pabloa Macedoniabayo huag'eritaj konig e'yorokea'nig o'tiahuay'uyate.

⁶ Asia huadaribayo Jesúsen huadak hua'a manbatia'pakhue' yane'. Diosen Nokirega Pablota'j ona'nok Frigia huadaribayo kenpa'ti Galacia huadaribayo on'hua'epo ⁷Misia huadaribayo o'nedepo Bitinia huadaribayo ehua'ta on'pakuynig'a "Huahue'dik mo'ene." Jesúsen Nokirega o'manopoea'uyate. ⁸Konigepo Misia on'pokonpo huaboro' e'pogte Troas huakka' jakyo on'huarakuyate. ⁹Keya'da sikyo Pablo konig e'yorokyanig huabokerektaj o'tiahuaynig, ken huabokerek Macedonia huadaribayo huae'eri o'bopo, ona'po:

"Oro'edbayo Macedoniayo yatiak. Oro'taj bo'tihua'pok." Ona'uyate. ¹⁰Konigepo Macedoniayo aktegya'po oro' o'bahuedea'uy. Jesúsen huadak hua'a kan' manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ne oro' o'nopoe'uy.

Filipos huakka' jakyo Pablo Silasere o'nika'uyate.

¹¹ Troas huakka' jakyo kusi'petone'yo o'kudondepo Samotracia huagkuta'mejoyo o'hua'uy. Eme'te Neápolis huakka' jakyo oktegedepo okye'uy. ¹²Keya' Filipos huakka' jakyo o'hua'uy. Kenteda huakka' Roma aratbut o'nika'uy. Kenteyo Macedonia huadaribayo Filipos hueretda huakka'da jak o'uyate. Keyoda sue'da huame'noe o'unhua'uy. ¹³Okmapie'ahuaddik huame'noete huakka' jak kurute o'orokpo, huahue'kubog aratbut keyoda on'tiona'pakika' keyo o'hua'uy. Ettone'ere egkupopakete oro' o'huadpo ettone'taj Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uy. ¹⁴Nogtida ettone' Lidia o'uyate. Lidia huakka' jak Tiatirayo huae'eri o'uyate. Ke'na tela huabed huabahuaya'eri o'ika'uyate. Kenpa'ti Diostaj o'pakpo o'tiona'pakika'uyate. Pablo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'paknok Diosa Lidiataj o'nopoea'nok Lidia huaboa'da Jesústaj oknopoe'uy. ¹⁵Lidiataj kenpa'ti aya'da Lidiaen jak huae'eritaj bautiza o'magka'uy. Bautiza egkade'te oro'taj mona'po:

—Do Jesús Huairien huanigpeika'eri o'e o'na daka' e'nopoe'nayo do'hued jakyo yan'tiakpo yanika'. —Lidia moname'ne. Konigepo ke'nen jakyo o'ika'uy.

¹⁶Nogok kenteyo huakka' jak kurute huahuete en'tiona'pakika'yo o'hua'po mune'yotaj o'dejmey. Mune'yo nog aratbuten huanaba' o'uyate. Toto'a mune'yotaj o'nopo'toe'nok mune'yo huanopoda o'nokotika'uy. Konig o'epo mune'yoa e'batia'paknayo mune'yo huairien huata'atote'taj aratbut huakupe on'yokika'po konig o'neapo e'nopoe'ta on'pakpo huakupe on'yokika'uy. ¹⁷Pablota'j oro'ereta'j bo'tahua'po,

—Inomey huabokerek Dios kuruderien huanaba' o'nepo onte'ti kurudyo noehnuahuika'dik mo'ene on'manbatia'pak. —Mune'yoa 'utta'da o'mana'uyate.

¹⁸Huakka' huame'noe konigti 'utta'da o'manika'nok nogok Pabloa o'diayatupo o'huakorudpo,

—Jesucristo o'paknok mune'yoa' yakorok, toto', yonay. —Pabloa ona'nok toto' o'orokuy.

¹⁹Huakka' huakupe onte'ti ehue'dik me'taeapone mune'yoen huairi on'nopodepo Pablota'j Silastaere on'bata'kuypo huakka' jak eretnopoyo Roma huairite on'batohua'uy. ²⁰Huakka' jakyo huairitaj on'totiakdepo,

—Oro'en huakka' jakyo huae'eritaj inomey judío huabokerek dakhuea'da on'magka'po ²¹kenda on'manmadika'nig oro' Roma aratbut o'epo peehue'dik kenpa'ti kikhue'dik o'ey. —Mune'yoen huairia nama'da on'mana'uy.

²²Ken huakka' aratbut egkupopakya' on'pepedepo Pablota'j Silasereta'j ighua'da on'bahuua'po "Huaot yan'bakkiroka'. Hueyppia yan'mabitbit."

Huairia on'mana'uy. ²³ Ken, diga'da on'mabitbitdepo huabakuda' jakyo on'bakuda'depo, "Daka' yan'matoqeti." Huabakuda' jak huatoq'eri huairitaj o'nona'uy. ²⁴ Kenda huabakuda' jak huairi o'pepedepo adyonda o'bakuda'uyate. Monhue'dika' hueymeyente o'baibeta'uyate.

²⁵ Nopote sikyo Pablo Silasere on'tiona'pakonhua'po en'batadi'keadhua'te nog e'bakuda' on'mapee'uyate. ²⁶ Ijhuiti ehue' huakka'da o'iyegpo. Huabakuda' jak diga'da o'iyegpo aya'da o'bakhuikea'uy. Aya'da sirobia huabakuderitaj e'tiduku' o'bakkujuyate. ²⁷ Huabakuda' jak huairi o'mabodepo aya'da jak e'bakhuikea' o'tiahuaypo aya'da ebakuda' on'mamonate o'nopoepo huata' a'arakya'po siro o'utukon'uy.

²⁸ —Keje' huata' arakhue' yae'. Aya'da iyoda o'ey. —Pabloa 'utta'da ona'uyate.

²⁹ Ken huabakuda' jak huairia "huakjey e'beta' menigtotiak," o'mana'po, ida o'kudonpo. Huakka' o'me'pukepo o'iriga'po Pablota' Silastere huikudate o'batihuaduyate. ³⁰ Kenoka' Pablota' Silasereta' o'matorokpo,

—Dakhuea' ijkamey, a'nopo'yareaya'po kate ka'dik ijje, huairiomey. —Huabakuda' jak huairia o'mana'uyate.

³¹ —Jesucristo Huairitaj yaknopoe'. Onere o'nen huabetere on'nigpeenok Diosa o'manopo'yarea'apo. —Pablo Silaserea o'nona'uy.

³² Jesucristo Huairien huadak hua'a huairitaj ke'nen huabetterekon o'manbatia'pakbed'uy. ³³ Sikyo o'epo huabakuda' jak huairi hueypia mimia e'mabitbitme' o'batihuikea'uy. Pablo Silasere huairitaj ke'nen huabetta' ken sikyoda bautiza o'magka'uyate. ³⁴ Bautiza e'magkade'te jakyo huairia o'batokudpo Pablota' Silastaere aypo o'batobape'uyate. Huairi ke'nen huabetere Diosta' on'nigpepedepo durugda o'ne'uyate.

³⁵ Sikyoedda huakka' jak huairi sorotata' huabakuda' jakyo on'mata'mona'po, "Pablota' Silastere yan'maoroka'." Huabakuda' jak huairitaj ya'nona'. ³⁶ Kenda e'nona'te huabakuda' jak huairi o'pepedepo Pablota' o'mona'po,

—Opudtaj kan'oroke'. Huakka' jak huairia mena'ne. Konigepo opuda dakteda hua'dik mo'ene. E'mana'tada.

³⁷ —Romano huag'eri ee'tada huairia oro'taj peghued huakka' aratbut bakpote sorotata' hueypia mo'bitbitme'ne. Huabakuda' jakyo bo'kudame'ne. Oyda iregireg e'oroka'ta' mena'po bo'tipak. Keje', ke'nada kan'tiakpo aratbut bakpote mo'oroke'. —Pabloa huakka' jak huairien sorotata' o'mana'uyate.

³⁸ Konig Pablo sorotata' o'mana'nig sorotata' huakka' jak huairitaj on'hua'depo konigda on'mana'uy. Pablo Silasere Roma huag'eri o'nenok huakka' jak huairi kenda on'pepedepo on'mepukpo ³⁹ huabakuda' jakyo on'hua'uy. "Nama'da ogkame'ne, motinoey' oro'taj." Pablota' Silastaere on'mana'po on'matoorokonpo, "Huakka' jakya' yanhuati'." On'mana'uyate.

⁴⁰ Huabakuda' jakya' o'norokdepo Lidiaen jakyo on'hua'uy. Jesusen huanigpeika'eritaj on'manbatia'pakpo on'maboroaydepo on'bakhua'uyate.

17

Tesalónica huakka' jakyo huakka'da dakhuea' huaka'eria egkupopakya' Pablota' Silastere dakhuea' on'hua'po ihua'da on'bahuaa'uy.

¹ Ken Pablo Silasere on'hua'po, Anfipolis huakka' jakyo on'pokonpo kenpa'ti Apolonia huakka' jakyo on'pokonpo on'hua'po Tesalónica huakka' jakyo o'nokye'uyate. Tesalónicayo judioen huaitake' jak o'uyate. ² Konig Pablo o'kika'nig judioen huaitake' jakyo o'kuduyate. Okmapie'ahuaddik

huame'noete bapaa'tea' Apagba' o'manmadika'uyate. Judío aratbuttataj nog aratbuttaere o'manmadika'uyate. ³ Pablo Apagba' o'bona'pakpo, Cristo buey'dik o'epo kenpa'ti nogok noyhuaddik o'epo o'manmadika'po,

—Jesústaj kenda o'tia'pak. Jesústaj on'arakuyate. Diosa o'noyhuada'uyate. Jesús Diosen Cristo o'енок Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

⁴ Ken, huakka'amon judío aratbut on'peedepo huaboa'da Jesucristotaj o'noknopoepo Pablomeyere o'nika'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada huakka'ada Diostaj huapakeri on'peedepo Jesústaj huaboa'da on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate. Kenpa'ti huakka' ettone' konig huairi on'nopepo huaboa'da Jesústaj on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate.

⁵ Nog judío aratbut Jesucristotaj oknopoehue' huag'erinayo Jesúsén huanigpeika'eritaj dig on'bahuahuaypo dakhuea' huaka'eri dagte baahue' huag'eritaj on'batotiakdepo on'kupopaka'depo “Pablotaj Silaseretaj ighua'da yan'bahuaa'po dakhuea'da ogkika' utta'da yan'dokoy'.” Digda on'bahuahuaypo on'bahua'uyate. Kenda ondadhua'po huakka'da aratbuta on'peedepo on'bahua'po. Huakka' aratbuttaj a'bayokya'po Pablotaj Silaseretaj o'dukpo Jasónen jakyo on'kudon'nig'a. ⁶ Keyo bahuahuayhue' o'nepo Jasóntaj nog huanigpeika'erieretaj on'bata'koypa huakka' jakyo huairitaj on'batohua'uy. Utta'da o'nona'po:

—Nogbayo nogbayo Pablo Silasere aya' aratbuttada on'manmadika'nok nogdend on'maknopoega'. Kenpa'ti iyodakon on'tiakme'. ⁷ Jasón ke'nen jakyo o'matoeme'te. Roma huairi e'mana' kenomey pakhue' o'nepo, nog gobierno huairitone' o'e on'batia'pakpo ke'nen huadik Jesús o'e on'batia'pakpo. — Judío aratbuta digda on'bahuahuaypo utta'da oda'uyate.

⁸ Huakka' aratbut huakka' jak huairiere kenda on'mapeedepo diga'da on'mahuadiay'uyate. ⁹ Jasónere nog aratbutere huairitaj huakupe on'bayoknok huakka' jak huairia Jasónomeytaj on'maenon'uyate.

Pablo Silasere Berea huakka' jakyo Jesúsén huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

¹⁰ Sikyo Jesústaj huanigpeika'eria Pablotaj Silaseretaj idada on'mata'mona'po Berea huakka' jakyo on'mata'mana'uyate. O'nokyedepo daka' a'manbatia'pakya'po judíoén huaitake' jakyo on'hua'uyate. ¹¹ Bereaya' judío aratbut huadaknopo'da o'nepo huadak hua'ataj e'peeta' on'pakuyate. Tesalónica aratbutnayo huadak hua'ataj e'peeta' pakhue'da o'nuyate. Pablotaj Silastaere daka'da on'mapeeonhuahua'po aya' huame'noeda kenda on'manmadikika'nig menpa'ti buttida hua'a ya'etapo a'nopeya'po Apagba' e'madoya' on'bonapakika'uy. ¹² Konigda o'енок huakka'da Jesústaj o'noknopoeyate. Kenpa'ti nog aratbutada griego Jesústaj o'noknopoeyate. Huakka'ada on'nigpeepo huakka' konig huairi ettone'akon Jesústaj on'nigpeeyuy. Kenpa'ti huakka' huabokereka on'nigpeeyate. ¹³ Ken judío aratbut Tesalónica huakka' jakyo on'tipeepo, Bereayo Pablo Diosen huadak hua'a o'manbatia'pak on'tipeedepo keyoda on'tiakuyate. On'tiakdepo Pablotaj Silaseretaj dakhuea'da ighua'da on'bahuaa'po huakka' aratbuttaj on'mamame'pukea'uy. ¹⁴ Ken idada Jesústaj huanigpeika'eria Pablotaj e'pogyo on'ta'mona'uyate. Berea huakka' jakyo Silas Timoteoere on'yahue'uyate. ¹⁵ Nog huabokerek huama'buya Pablotaj Atenas huakka' jakyo on'tohua'po o'nokyedepo onte'ti Berea huakka' jakyo on'kume'uyate. Silastaj Timoteoeretaj ida kan'tiake'. Pabloa o'manigdikta'monen'uyate.

Atenas huakka' jakyo Pabla Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

¹⁶ Kenoka' Pabla Silastaj Timoteoeretaj o'manigunhuahua'po Atenas huakka' jakyo. Keyo huakka'da e'ketka' dios on'toenok o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. ¹⁷ Konigepo judioen huaitake' jakyo o'manbatia'pakpo, judío aratbut nog aratbutere Diostaj on'paknok kenomeytaj Pabla huadak hua'a o'manbatia'pakuyate. Huakka' jak eretnopoya' aratbut e'ne'ya' Pabla o'manbatia'pakuyate. ¹⁸ Epicúreos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo kenpa'ti estoicos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo Pablota' huaboa'da on'huaa'po,

—In huabokerek katea' monet. —Sue'ada on'huaa'uy.

—Nog aratbuten diostaj o'batatia'pak o'nopoey. —Nogomeya on'batia'pakuy.

Pabla Jesústaj o'manbatia'pak kenpa'ti Diosa aratbuttaj onte'ti kurudyo o'manoanhua'huika'apo. Pabla o'manbatia'paknok kenda on'batia'pakuy. ¹⁹ Ote' Areópago' Pablota' on'tohua'uy. Kenteda huairi on'kupopakika'po Pablota' o'nona'po:

—¿Kate huabodik onmadika' oro'taj? ¿Menpa' oro' kenda nopoe'dik o'e?

²⁰ Nogpa'da on'batia'pakne. Konig o'e oro'tehuapa' e'nopoe'ta' o'paki. —Pablota' o'nona'uyate.

²¹ Aya'da Atenas huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti nog aratbutabeta' keyoda o'nika'uy. Katepi' huabodik e'batia'pakte diga'da e'mapeeta' on'eretpakika'po kenda o'nona'nok.

²² Ote' Areópago'yo huakka' huabokerek egkupopaknopoyo Pablo o'bopo o'mana'po:

—Opuden dios e'ketka'taj huakka' bo'pakne ijnopoe'y, Atenas huairiomey.

²³ Kenoka' ijhua'epo nogyo nogyo opuden e'ketka' dios ijtiahuayikay. Opud e'ketka' diostaj bo'pakpo bo'huahua'ika'. Nogyon dios e'ketka' huanhuada' ijtiahuaymey, “dios okiahue'ya o'enigta huanhuada'.” Ken huanhuada'te e'madoya' ijhuahuaymey. Kenda Diostaj opuda bo'paknig okiahue' mo'enok ka'noknopoe'po ijbatia'pakapoy.

²⁴ Dios aya'da huadari ote'ere o'kuyate. Aya'da huadarite huae', aya'da ote'yo huae', huahueyo huae' Diosa o'kuyate. Dios kurud huairi o'e. Dios huadari huairi o'e. Dios aratbuta jak e'nigka'yo ikahue' o'ika'. ²⁵ Diosa aya'da o'toenok Diostaj oro'a sigpi' tihuapokhue'dik o'ene. Diosanayo aya'tada aratbuttaj o'manoea'ika'. Aya'tada o'mahuekpoa'ika'. Kenpa'ti aya'tada katepi' o'bayokika'. Kenda Diosayo'da o'kika'.

²⁶ Huakkuruda Dios nogtida huabokerek o'ka'uyate. Nogok Diosa o'itaka'depo aya'da aratbut nogtiedda mimi o'ne. Nogyon nogyon o'mata'mona'uyate. Kendariyoda huaika' o'mata'monea'uyate. Ken huabayok aratbut yan'noeapet a'nenda Diosa o'mana'uyate. ²⁷ Aratbut Diostaj kadukike'po kenpa'ti Diostaj kanoknopoi'ke'po Diosa aya'tada mogkuyate. Dios oro'taj ibodteda o'ika'. ²⁸ Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne. Diosa oro'taj bo'tihuapoknok o'hua'e'ikay. Diosa oro'taj mo'toenok o'ikay. “Oro' Diosensi'po o'ey.” Opuden huanopoe'ria o'da'uyate.

²⁹ Oro' Diosensi'po, ee'nayo oro'en Dios dios e'ketka' ehue'dik o'e. Oro huaba'a e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Siro e'ketka' huid e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Huabokerekada konig on'nopoe'po on'pakpo dios e'ketka' ogkika'. ³⁰ A'nenda aratbut Diostaj nopoe'ehue'da o'nepo nama'da ogkika'uyate. Diosa diga' castiga ogkahue' o'maika'uy. Oynayo aya'tada nogya' nogya' dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik yane'. Diosa o'mana'de. ³¹ Diosayo'da ken huame'noe ya'eapetnigtaj oknopoe'uyate.

Kenme'noete aya'tada Cristoa daka' o'mapeedepo castiga o'magka'apo. Nogtida huabokerek Cristotaj Diosa oktie'uyate. Diosen Huasi'po buttida o'e a'noppeya'po Diosa o'noyhuada'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

³² Huabokerek e'bueyte Diosa o'noyhuada'uyate Pabloa e'manade'te kenda on'peedepo, sue'ada en'tierektada nogomeya o'nona'po:

—Kenda i'manbatia'paknig e'peeta' nogok o'paki. —Noga Pablotaj o'nona'uyate.

³³ Ken Pablo o'bakhua'uy. ³⁴ Sue'ada Pablotaj on'peedepo Jesústaj o'noknoppepo Pablotaj on'tahua'uy. Nogtia'da ken huadika Dionisio Pablotaj o'tahua'uy. Dionisio Areópago huae'eri o'uy. Kenpa'ti ettone' ken huadik Dámaris Pablotaj o'tahua'uy. Kenpa'ti nogomeya Pablotaj on'tahua'uy.

18

Pablo Corinto huakka' jakyo o'ika'onhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

¹ Nogok Atenas huakka' jakya' Pablo o'bakhua'uyate. Corinto huakka' jakyo o'hua'uyate. ² Okyedepo judío huabokerek o'huahuay'uyate. Ke'nen huadik Aquila o'uy. Nogbayo Ponto huadaribayo Aquila o'si'poe'uyate. Huaboa'da huaŋeere Italia huadaribaya' on'tiakme'te. Ke'nen huaŋe huadik Priscila o'uyate. Roma Huairia Romaya' o'maorokame'te. Judío aratbuttaj o'maorokame'tenok Aquila Priscilayer Romaya' on'tiakdeme'te. Ken a'tahuadeya'po Pablo o'huahua'uyate. ³ Aquila huaŋeere jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'nuyate. Pablo konigti jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'epo kenomeyere onyayo' ogkika'uyate. ⁴ Aya'da okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen huaŋitake' jakyo Pablo o'hua'ika'uyate. Keyo judío aratbuttaj nog aratbuteretaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate. Jesucristo buttida o'e o'maknoppeya'uyate.

⁵ Macedonia huadaribaya' Silas Timoteoere en'tiakde'te Pablo huasi'dak jaka e'ka' kenpa'da o'batikuy. Aya' huame'noeda Pabloa Jesúsen huadak hua'a kenpa'da o'manmadikika'uyate. “Jesús o'e Cristo, Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate.” Pablo judío aratbuttaj daka'dakon o'mana'ika'uyate.

⁶ Kenoka' judío aratbuta huaboa'da Pablotaj e'batikata' on'pakpo dakhue'dikda on'huaa'nok Pablo huaok on'todtodon'uyate kenpa'da o'hua'apo a'manoppeya'po,

—Kenda opuda' bo'kika'po kenpa'da mo'bueyapet. Do nama'da ahue' e'ika'tada peehue' mo'ika'po kenpa'da mo'bueyapet. Oyda nog aratbutteda ijhua'apoy. —Pabloa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

⁷ Huaŋitake' jakya' o'orokdepo Justoen jakyo o'hua'uyate. Huabokerek nog aratbutda o'epo Diostaj di'da o'ika'uy. Justoen jak judíoen huaŋitake' jak onteteyo' o'tajika'uyate. ⁸ Kenpa'ti Crispo judíoen huaŋitake' jak huairia Jesústaj huaboa'da oknoppe'uyate. Ke'nen huabeta aya'ada Jesústaj o'noknoppe'uyate. Kenpa'ti huakka'da Corinto huakka' jak huae'eri Jesúsen huadak hua'a on'peepo huaboa'da Jesústaj o'noknoppeedepo bautiza on'magka'uyate. ⁹ Ken sikyo e'yorokte Jesús Huairia Pablotaj ona'po:

—Midihue' yae'. Batikhue'da nogiti huadak hua'a yamanbatia'pakonhuahuika'. ¹⁰ Onere ijjenok, aratbut ontaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene kenpa'ti huakka'da in huakka' jakya' do'taj o'noknoppe'apo. —Jesús Huairia on'uyate.

¹¹ Ken Corintoyo nogbayoktida o'epo seis puugkon Pablo o'unhuahuika'po Corinto aratbuttaj Diosen hua'a o'manmadika'onhuahua'uyate.

¹² Kenoka' Acaya huadaribayo Galión gobierno huairi o'uyate. Corinto jak Acaya huadaribayo o'uyate. Judío aratbuta ogkupopakdepo Pablotaj digda onhuahuayo huairite on'tohua'uyate.

¹³ —Konig Moisésa o'mana'uyatenig opudomey judío Diostaj nigpejka'hue'dik mo'ene. Nogda Diostaj nigpejka'dik mo'ene. Pablaa nama'da o'mana'ika'. —Judío aratbuta gobierno huairitaj nama'da on'huaa'uyate.

¹⁴ Pablaa batia'pakhued Galión huairia o'mana'po:

—Yan'pee', opud judío aratbut. In huabokerek o'bere o'barakpi' do'taj ena'nayo nigpee'dik o'nene. ¹⁵ O'nen huadik o'nen e'manmadika' e'peeta' pakhue' o'nene. Opudada yan'nopoepo yagka'. Doa kahue'dik ijje. —Galión huairia o'mana'uyate.

¹⁶ Huairien jakya' huairia o'maen'uyate. ¹⁷ Roma huairien jak kurute Sóstenes judíoen huaitake' jak huairitaj nog aratbuta on'bitbituyate. Galión Roma gobierno huairia e'tiahuayada sohuata' o'uyate.

Antioquía huakka' jakyo Pablo onte'ti o'kumejdepo, onte'ti a'manmadikaya'po o'hua'uyate.

¹⁸ Corinto huakka' jakyo Jesúsén huanigpejka'eriere Pablo o'ika'po, sue'da huakka' huame'noe o'ika'depo, huanigpejka'eritaj ijhuaya' o'mana'depo Priscila Aquilaere o'bakhua'po Siria huadaribayo kusi'petone'te on'bakhua'uyate. Cencrea huakka' jakyo e'hua'te kusi'petone'yo huahued o'nepo, “Diostaj ijnigka'apoy,” oa'po kuserena'da Pablo o'kupiud'uyate. ¹⁹ Efeso huakka' jakyo o'nokyedepo Priscila Aquilaere keyo o'maenondepo. Judío huaitake' jakyo Pablo o'kudpo judío aratbuttaj 'uruda o'manmadika'nok, ²⁰ “Huahue' yae'. Oro'ere huakka' huame'noe yaunhua'.” Enna'tada Pabloanayo, “ehue', hua'dik ijje,” o'mana'uy. ²¹ A'hua'deya'po o'mana'po:

—Jerusalényo Apag Diostaj fiesta on'nigka'apo. Keyo fiestayo e'dik ijje. Diosa e'paknayo opudtaj kumejdik ijjeapoy. —Pablaa Efeso aratbuttaj o'mana'uyate.

Ken kusi'petone'yo o'kuddepo Efeso huakka' jakya' okhua'uyate.

²² Cesarea huakka' jakyo o'betdepo Pablo Jerusalényo dagte o'hua'uyate. Jesúsén huaknopoe'eritaj egkupopakte o'mabaaka'epo Antioquía huakka' jakyo o'hua'uyate. ²³ Antioquía sue'da huakka' huame'noe o'edepo onte'ti o'hua'uyate. Onte'ti Galacia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po kenpa'ti Frigia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po, Jesúsén huaknopoe'eritaj daka' o'manopoeanhua'uyate. O'maboroaypo nogiti nogiti eknopoe' o'batihuapokuyate.

Efeso huakka' jakyo Apolos Apagba' o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

²⁴ Kenoka' Efeso huakka' jakyo judío huabokerek okye'uyate. Ke'nen huadik Apolos o'uy. Alejandría huakka' jak huae'eri o'uy. Apagba' 'urua'da huamanbatia'pakeri o'uyate kenpa'ti Apagba'taj huadakda o'nopoika'uyate.

²⁵ Apolosa Jesús Huairitaj ya'tipeeteda oknopoe'po o'eretpakpo Jesús'taj durugteda o'manbatia'pakonhua'uyate. Kenda Jesús'a o'ka'uyate daka'da o'manmadika'uyate. Aya'da nopoe'hue' o'uyinig'a kenyo'da Juana kenda Jesús'taj o'manmadika'uyate kenpa'ti konig Juan bautiza ogka'uyatenig kenyo'da o'nopoe'uy. ²⁶ Apolos judíoen huaitake' jakyo me'pukhue' o'epo

huaboa'da o'manbatia'pakpo Jesústaj sue'da e'nopoꝝda o'manmadika'uyate. Kenoka' Aquila Priscilaere on'peꝝdepo bebahue'yo huata' on'tohua'po. Aya'da Jesús a o'kika'uyatenig daka'da Apolostaj o'nonmadika'uyate. ²⁷ Nogok Acaya huadaribayo Apolos e'huata' o'paknok Jesús en huanigpeika'eria e'tihuapokta' on'pakpo beroba' on'manigmadoya'uyate. Acaya huadari huaknopꝝ'eri Apolostaj huadakda kan'nigpeꝝ'po beroba' on'manigmadoya'po kenbate beroba' on'ta'mona'uyate. O'kyꝝdepo Jesústaj huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huakka'da huaknopꝝ'eritaj o'batihuapokuyate. ²⁸ Judío aratbut oknopꝝehue' huag'eritaj Jesús en huadak hua'a 'urunanada o'manbatia'pakonhua'po Jesús Diosen Cristo o'e'uyate. Kurudya' o'ta'mona'uyate. Apagba' o'bona'pakpo Jesús hueretda Diosen Cristo o'uyate o'manopꝝeꝝ'nok judíoa nama'da ia' onahue'dik o'nepo atokhue'da o'nyate.

19

Efeso huakka' jakyo Pablo o'epo Jesús en o'manbatia'pakonhuahua'po o'manmadika'uyate.

¹ Kenoka' Apolos Corinto huakka' jakyo e'unhuahuika'te Pablo Efeso dagte o'te'te o'pokonpo Efesoyo o'kye'uyate. Keyo Jesústaj huaknopꝝ'eritaj o'bahuahuay'uyate. ² O'mana'po:

—¿Jesústaj huaboa'da moknopꝝꝝdepo, Diosen Nokireg menpa' mo'nopo'toꝝ'? —Pabloa o'mana'uyate.

—Diosen Nokiregtaj sigpi' peꝝhue'da o'ikay. —Efeso huaknopꝝ'eria o'nona'uyate.

³ —¿Kateta' moknopꝝꝝepo bautiza boka'uy? —Pabloa o'mana'nok,

—Juanen e'manmadika' oknopꝝenok bautiza mogka'uyne. — Huaknopꝝ'eria o'nona'uyate.

⁴ —Aratbut e'nopo'koreade'te Juananayo bautiza o'magkika'uyate. Bautiza o'magka'depo “Noga' o'tiakde Diosa kentaj kurudya' o'ta'mona'uyate. Kentaj yanoknopꝝ'.” O'manika'uyate. —Kenda Pabloa huaknopꝝ'eritaj o'mana'uyate.

⁵ Pablota' daka'da on'peꝝdenok kenpa'ti Jesús Huairi o'paknok bautiza o'magka'uyate. ⁶ Kenoka' Pabloa e'batiba'ta'tete Diosen Nokirega o'manopo'toꝝnok nogen hua'ate on'baapakuyate. Kenda Diosen Nokirega huaboa'da o'manopꝝeꝝ'denok on'manbatia'pakuyate. ⁷ Doce huabokerek Jesucristota' o'noknopꝝ'uyate.

⁸ Bapa' puuga' Pablo judío en huaitake' jakyo aya' okmapie'ahuaddik huame'noete o'kudika'po Jesús Huairitaj oknopꝝ'dik mo'e o'manbatia'pakika'po mididhue'ada o'manika'po daka' o'manopꝝeꝝ'uyate.

⁹ Sue'ada Jesús taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Jesús taj e'manmadika' huakka'da egkupopakya' dakhue'da on'batia'pakonhua'uyatenok. Konigepo Pablo o'bakhua'po Tirannoen huamanmadika' jakyo huaknopꝝ'eritaj o'batohua'uyate. Aya'da huame'noe Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'uyate. ¹⁰ Ken botta' huabayok Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'nok aya'da Asia huadaribayo huag'eri Jesús Huairitaj e'manmadika' on'peꝝ'uyate. Judío huag'eri nog aratbutere on'peꝝ'uyate. ¹¹ Diosa Pablota' teyda o'ea'nok konig Diosyo'da ka'dik o'eni'g o'kika'po dakhue'taj o'bayarea'po. ¹² Kena'po yudtata' on'nejpo kenpa'ti yudtaj joktega' on'nejdepo on'tohua'po, aratbut e'digpaktaj kenpa'ti dakhue'

ee'taj ke'na on'manejpo on'bayarea'uyate. Kenpa'ti dakhue' toto' nokiregtaj on'makmaoroka'uyate.

¹³ Sue'da judío nogyo nogyo huahuae'eri toto'taj huamakmaoroka'eri o'nepo, toto' a'makmaoroka'po Jesúsindik dikka'dik o'ene on'nopoepo,

—Yanorok. Jesústaj Pabloa o'manbatia'pakika'. Jesús a o'paknok yanorok. —Kenomeya toto'taj on'mana'uyate.

¹⁴ Ken konig Escevaen huasi'poa on'da'uyate. Esceva judío sacerdote huairi o'uyate. Ke'nen sietesi'poa kenda on'da'uyate. ¹⁵ Kenpa' e'manade'te, —Jesústaj okiey. Pablota'j okiey. Opu'udtaj okiehue' o'ey. ¿Be mo'et? —Toto'a o'mana'uyate.

¹⁶ Kenda o'mana'depo kenbokereka Escevaensi'potaj aya'tada teynanada o'magka'nok jakya' on'mamonpo, jura'bayo' kenpa'ti dakhuea' huaso' egka' on'mamon'uyate. ¹⁷ Kenda aya'ada Efeso huakka'jak huaje'eri judío nog arat-butere huakka' on'me'pukpo. Huadakda Jesús Huairi o'e o'noknopondepo on'batia'pakuyate.

¹⁸ Kenpa'ti huakka'da Jesústaj huaknopoe'eriomey on'kupopakuyate. Aratbut men'pee'po nogda nogda nama'da ijkikamey on'mana'uyate. ¹⁹ Huakka'mona tidig ogkikame'te. Tidig huaka' huanopoe' beroba' en'batotiadke'te huakka'ada on'tiahuaypo on'mama'huiga'uyate. Ken beroba' e'bae'nayo quinientos gramos de oro yokdik o'e. ²⁰ Ken konig nogya' nogya' huakka'ada Jesús Huairien huadak hua'a huaboa'da o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti 'urua'da on'nigpeika'po Diosen on'ngkika'uyate.

²¹ Nogok Pablo Jerusalényo e'huata' o'pakpo, “huakkuru Macedonia huadaribayo ijbata'huadunhua'apoy kenpa'ti Acaya huadaribayokon ijbata'huadunhua'apoy. Jerusalénya' Romayo ijhua'apoy.” Pabloa oa'uyate. ²² Macedoniayo Timoteo Erastoere huatihuapokeritaj o'mata'mona'depo nogiti Asiayo Pablo o'un'uyate.

Efeso aratbut ogkupopakpo digda on'huadiaypo diga'da o'dokoyonhua'uyate.

²³ Kenoka' Efesoyo Jesús en huadak hua'a on'manmadikika'nok huakka' aratbut ogkupopakpo diga'da on'mahuadiaypo diga'da o'dokoyonhua'uyate. ²⁴ Demetrio huabokerek siro jaksi'po diosen jakonig huaka'eri o'uy. Efeso aratbut aya'ada dios Dianataj o'noknopoe'uyate. Ettone' diostaj o'dikka'uyate Diana. Demetrio huakka' nog huabokerekere Dianataj huakka' siro e'ketka'jaksi'po ogkika'uyate. On'bahuaya'po huakka' huakupe on'bae'ika'uyate. ²⁵ Huakka' siro jaksi'po huaka'eri nog siro e'ketka' huaka'eri Demetrio a o'bakupopakpo,

—Huairiomey, Dianataj siro jaksi'po huakka'da o'kika'ne kenpa'ti siro e'ketka' dios o'kika'ne. Huakka' huakupe o'bae'ikay opuda mo'nopoene. ²⁶ “Huabokerekada e'ka' siro e'ketka' dios hueretda Dios ehue' o'e.” Pabloa nogyo nogyo Asiayo iyo Efesoyokon o'hua'epo kenda huakka'tada o'mana'nok Cristotayo'da huakka'ananada o'noknopoe'. Kenda mo'batiahuaydene kenpa'ti mo'matipeedene. ²⁷ Kenda oro'tehuapa' dakhue'da o'e. Onte'ti oro'en siro e'ketka'jaksi'po kenpa'ti oro'en siro e'ketka' aratbut pakhue'dik o'neapo. Bahuayahue'dikka mo'epone. Kenpa'ti aratbuta'uru dios Dianaen jaktone'ta' pakhue' o'neapo. Oy dios Dianataj huakka'ada Asiaya' on'pak kenpa'ti nogbaya' nogbaya' on'pak. Kenomeya ona'ti dios Dianata' pakhue' o'neapo. —Demetrio a o'mana'uyate.

²⁸ Kenda on'peedepo diga'da on'mahuadiayponpo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o'jka'. —Efeso aratbuta 'utta'da o'dokoy'uyate.

²⁹ Efeso huakka' jakyo huabada aratbut konig o'ka'apoy nopohue'ada o'nepo diga'da o'dokoypo Gayotaj Aristarcoeretaj on'bata'koyonpo Efeso aratbuten huaitake' jakyo on'batokonhua'po nopoyo on'maboa'uyate. Ken Gayo Aristarcotere Pabloa nogyo nogyo o'batohua'ika'uyate. Gayo Aristarcoere Macedonia huadaribayo huae'eri o'nuyate. ³⁰ Huakka' aratbut egkupopakyo Pablo e'kudta' e'paktada Jesusen huaknopoika'eria Pablota on'toenok kudhue'dik o'uyate. ³¹ Kenpa'ti sue'ada Asia huadaribayo huairi Pabloen huadi' o'nepo Pablota ka'none'po o'mata'mona'nok, "Huaitake' jakyo kudhue' yae'." O'nona'uyate. ³² Huaitake' jakya' nogda huadik nogda huadik 'utta'da o'dapo nopohuedada 'utta'da oda'po mena'po ogkupopak nopohue' o'nuy. ³³ Alejandro judio huabokerek o'uy. Ken aratbuta ogkupopaknig Alejandrotaj on'nopo'adepo aratbut nopoyo judio aratbuta Alejandrotaj on'tohua'nok e'manbatia'pakta' o'pakpo Alejandroa apakhue' ka'ne'po o'manigba'tenig'a. ³⁴ Ke'na judio aratbut o'e on'nokotpo dos horas 'utta'da on'basagkia'epo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o'e. —'Uta'da on'basagkia'e'uyate.

³⁵ Ken gobierno huairien huamadoya'eri o'bodpo aratbuttaj o'baa'batika'depo o'mana'po:

—Huairiomey Efeso huae'eri 'uru jak dios Dianaen oro' on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopoe. Kenpa'ti Diana e'ketka' dios kurudya' o'kotuynig. Oro'a on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopoe. ³⁶ Kenda buttida o'e aya'ada huaa'dik o'ne yan'batik, basagkia ehue' yane'. Nopohue'ada ahue' yane'. Daka'da yan'nopo'epo yagka'. ³⁷ Kenomey huabokerek bo'totiakdenig dakhuea' kahue' o'ne. Kenpa'ti opudomeyen diostaj dakhuea' huaahue' o'ne. ³⁸ Demetrioere huabaa'eria betapi' e'huaa'ta' e'paknayo daka' huanopoika'eri huairitaj hua'dik o'nika'. Huanopoika'eri huairia me'pee'po huayahuaya batia'pakdik o'ne. ³⁹ Nogda e'ka'ta' e'paknayo huakka' jak gobierno huairi egkupopakya' batia'pakdik mo'epet. ⁴⁰ E'kupopakya' 'utta'da o'da'paknok kenpa'ti on'bake'tenok, "Dakhuea'da bo'kame'te." Roma huakhuairi a'dik o'e. Kateapi' a'tokhue'dik o'epet oro'a. —Huairien huamadoya'eria o'mana'uyate.

⁴¹ Kenda o'mana'depo, "yan'bahuati'," o'manan'uyate.

20

Macedonia huadaribayo kenpa'ti Grecia huadaribayo Pablo o'hua'uyate.

¹ 'Uta'da ea'pak en'batikde'te Pabloa huanigpeika'eritaj a'maboroayonya'po o'bakupopaka'uyate. O'manmadika'depo, "ijhua'dey," o'mana'depo Macedonia huadaribayo o'bakhua'uyate.

² Macedonia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po Jesus'taj huanigpeika'eritaj daka'da o'maboroaypo o'manmadikanhua'uyate. Nogoka' Grecia huadaribayo okye'uyate. ³ Keyo bapa' puug o'mata'unhuahua'po Siria huadaribayo hua'dikda e'eada kusi'petone'yo huakuddik e'eada judio aratbut Pablota a'arakenya'po onokkupobonok Pablo o'nopo'edepo kusi'petone'yo huahue' o'uyate. Konigepo hua'ite onte'ti Macedonia huadaribayo ijhua'apoy, huaboa'da o'nopo'e'uyate. ⁴ Nogda huakka' jakeri kenpa'ti nogda huadaribayo huae'eri Pabloere on'hua'uyate. Sópater Berea jak huae'eri o'hua'uy. Tesalónica jak huae'eri, Aristarco kenpa'ti Segundo on'bahua'po, Derbe jak huae'eri

Gayo kenpa'ti Timoteo on'bahua'po Asia huadaribayo huag'eri Tíquico Tróximoere on'tahua'uyate. ⁵ Dagte huakkuru kenomey on'hua'depo huakka' jak Troasyo oro'taj monig'euyate. ⁶ Filipos huakka' jakyo judioen fiestate oro' o'bape'uy. Kenda fiestate judío aratbut biahue' pan bape'dik o'nika'. Fiesta o'pokandepo kusi'petone'yo o'hua'uy. Cinco huame'noe e'pogte o'hua'unhua'po Troas huakka' jakyo okye'depo Troasyo siete huame'noe o'un'uy.

Troas huakka' jakyo Pablo o'ta'un'uyate.

⁷ Domingote pan a'bapeya'po konig Jesúsén huata'moneri ogkika'uyatenig oro' ogkupopakpo, Pabla oro' huanigpeika'eritaj monmadikanhua'po. Eme'te ijhua'apoy o'nopogepo ijhue'da monbatia'pakonhua'po nopote sikyoda monbatia'pakbeduayne. ⁸ Jak kutaya'nada e'bakariya' o'kupopakuy. Keyoda huakka' huakjeyisi'po o'bakpaknok. ⁹ Huabo o'epo huaboendik Eutico ventanate o'huadpo ijhue'da Pablo o'manbatia'pakbednok ken huabo digá'da taytaya' oa'po o'tayonpo jak kutaya' o'kotuy. E'bueyon' o'dupaka'po jakyo on'hueda'uy. ¹⁰ Ken Pablo o'huarakdepo huabotaj huikudate o'tihuadato'po o'doko'epo,

—Me'pukhue' yane', huabo o'noe. —Huama'buy huaknopog'eritaj o'mana'uy.

¹¹ Ken ona'ti jak kutayo o'behuikonpo pan o'pohuese'a'po o'batobape'depo onte'ti o'manbatia'pakpo o'tokme'uy. O'batikdepo o'bakhua'uy. ¹² Huabotaj e'noe' on'tohua'nok aya'ada durugnanada on'mae'uy.

Troasya' Mileto huakka' jakyo Pablomey on'hua'uy.

¹³ Oro' huakkuruda o'hua'uy. Asón huakka' jakyo Pablota' a'eya'po kusi'petone'te o'hua'uy. Pablonayo hua'ite e'hua'ta' o'pakuyate. ¹⁴ Asón jakyo Pablota' o'huahuaydepo kusi'petone'yo o'bakudonpo Mitilene huakka' jakyo o'hua'uy. ¹⁵ Keya' o'hua'uy. Eme'te Quío huagkuta'mejte o'pokonhua'po adme'ta' Samos huakka' jakyo o'tiakuy. Trogilioyo okmapiahuaduy. Eme'te Mileto huakka' jakyo o'tiakuy. ¹⁶ Efeso huakka' jak Asia huadaribayo o'e. Jerusalényo Pablo ida e'hua'ta' o'pakpo judío aratbuten fiesta Pentecostéste e'bape'ta' o'pakpo. Konigepo ida e'hua'ta' o'pakpo Asiayo ijhue'da ee'ta' pakhue' o'epo Efesoyo e'hua'ta' pakhue' o'uy.

Pabla Efeso huaknopog'eri huairitone'taj o'manbatia'pakonhua'uy.

¹⁷ Miletono Pablo o'epo, Efeso huanigpeika'eri huairitaj kan'totiake'po o'mata'mona'uy. ¹⁸ Ken huairi en'batiakde'te

—Asiayo yokye'depo huakkurutedda huame'noeyte huadakda ijikika'uy. Ta'pota'tion huadakda ijikikamey. Opudá kenda daka' mo'nopogene. ¹⁹ Botbayoka' opudere ijikikamey. Huadaknopo'da Diostaj ijnigpeika'po Diosen ijikika'uy. Opud Diostaj daka' kan'nigpeika'po huakka' yonhuikonhua'uy. Judío aratbut do'taj e'arakta' on'pakpo dakhuea'da me'nogkika'uyne opudá Efeso huairi kenda mo'nopog.

²⁰ Daka'da e'manmadika' opudtaj a'tihuapokya'po o'nonmadikika'uyne. Jak kurute huakka' aratbuta e'peete o'nonmadikika'uyne kenpa'ti opuden jakya' o'nonmadikika'uyne. ²¹ Dakhuea' e'ka' yan'batik Diostaj yan'nopo'korea', Jesucristo Huairitaj yanoknopog'. Judiotaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'nona'ika'uyne. ²² Oy Jerusalényo ijhua'apoy. Diosen Nokirega be'ta'mona'nok ijhua'apoy. Keya' menpapi' me'nogka'apone nopogehue'da ijhua'apoy. ²³ Keya' huabakudá' jakyo bo'kudá'apone. Pai'da ijnopog'apone. Diosen Nokirega mena'ne. ²⁴ Kenda menogka'apone

ijnopoepo mepu'kehue'dikda ijje. Do'huedda huabidda e'noeta' pakhue' ijjepe kenyo'da durugda Diostaj ijjepe ke'nenyo'da huadakuapa a'kaya'po kika'dik ijje. Diosen kakike'po me'ta'mona'uynok kenpa'da e'dakea'ta' ijpa. Diosa di'nanada o'epo Jesúsá mo'nigbuey'uynok aya'ada nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apet. Kenda nogyo nogyo durugteda ijanbatia'pakonhuahuika'poda e'kuhuitta' ijpa, ken.

²⁵ Ken Dios huairitaj nigpeika'dik mo'e. Kenpa'ti Jesúsaj huadak hua'a opudere ijanbatia'pakikamey. Opudomey do'taj onte'ti tiahuahue'dik o'neapone. ²⁶⁻²⁷ Aya' Diosba' daka'da o'nonmadikikame'ne. Be'api oknopoghue' ee'nayo "Pabloa Diosba' daka' onmadikahue' mo'ika'ne," ahue'dik o'ne. ²⁸ Opudada huadaknopo'da yan'toika'. Opudada daka' yan'nopoepo yan'nigpeika'. Huata'da yan'tioka'ika'. Aya'da huaknopoe'eritaj Jesucristo o'manigbuey'uyatenok konigepo Jesúsényo' o'tamae. Aya'da Cristoen huanigpeika'eritaj daka'da yan'manigtoika'. Diosen Nokirega kenda mona'uynepudtaj. ²⁹ Do'hua o'nokhua'apone. Do'hua e'nokhuade'te nama'da huamanmadika'erikon opudere a'eya'po Jesúsén huanigpeika'eritaj Diostaj eknopogbatika'ta' on'eretpakpo yan'batia'kapet. Konig dubakuhua ovejataj e'barakta' on'pakpo o'nika' konigiti nama'da huamanmadika'eria opudtaj Diostaj e'maknopogbatika'ta' yan'eretpakpet. ³⁰ Sue'da huanigpeika'eria opud e'huai'kaya'da huaboa'da nama'da huadik monmadika'apet. Jesúsén huaknopog'eritaj kenda kan'nigpee'po kan'kike'po. ³¹ Nama'da huamanmadika'eritaj keyoj, ijay. Bapa' huabayok huame'noe kenpa'ti sikyo batikhue'da opudtehuapa' Diostaj yonhuikpo Jesúsén huadak hua'a on'maborayonhuahuika'ne. Aya'tada opudtaj o'nonmadikikame'ne. Kenda okkahuehue' yanikati'.

³² Ken, opudtehuapa' Diosa daka' kabatiokike'po Diosen di'da hua'a kamanopo'toe'po ken hua'ataj mo'nigpeika'po teyda moknopoepo, Diosen huanigpeika'eriere mo'noeonhuahuika'apo. ³³ A'nenda opudere ijjunhuahuika'uy. Do'tehuapa' opuden huakupe opuden yudtapi' pakhue' ijjikamey. ³⁴ Do'tehuapa' kenpa'ti doere huamanmadika'eritehuapa' ijbaikamey. Opuda kenda daka' mo'nopoene. ³⁵ Kenda ijbaika'po pai'da aratbuttaj ijbayokikamey opud konigiti yan'baapo pai'da e'nahue'taj yan'bayokikati'. "Katetehue' huabayokeria durugnanada o'nika'. Eyokte huabae'erinayo sue'da durugda o'ne." Kenda Jesús Huairia oa'uyate. — Pabloa Efeso huanigpeika'eri huairitaj o'mana'uyate.

³⁶ Kenda oa'depo Pabloa huikudate on'bahuadpo aya'da Efeso huanigpeika'eri huairiere o'tiona'pakuyate. ³⁷ Pablota' aya'ada on'ta'bahuikpo on'doko'epo kenpa'ti konig kenomey ogkika'uynig konigiti on'buyuke'uyate. ³⁸ "Onte'ti do'taj tiahuahue' o'neapone," Pabloa o'mana'denok suhue'nanada on'mae'uyate. Kenoka' kusi'petone'te on'tahua'uyate.

21

Jerusalényo Pablo o'hua'onhuahua'uyate.

¹ Huama'buytaj o'bakhua'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Cos huagkuta'mejyo meyopi' bethue'da butukda o'hua'uy. Eme'te huakka' jak Rodasyo o'hua'uy. Keya' huakka' jakyo Pátarayo o'hua'uy. ² Pátara nog kusi'petone' Fenicia huadaribayo huahua' o'huahuay'uy. O'kudpo o'hua'uy. ³ E'hua'te huagkuta'mej Chipre o'tiahua'y'po opetopen o'hua'po Siria huadariyo o'hua'uy. Tiro huakka' jakyo katepi' o'batatohua'po

batabakotandik o'epo o'betuy. ⁴ Tiro huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaydepo kenomeyere siete huame'noe o'unhua'uy. Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj kenda o'manopoea' nok "Jerusalényo huahue'dik yae', Pablo." Huaknopoe'eria o'nona'uy. ⁵ Ken siete huame'noe o'edepo a'huaya'po o'orok'uy. Huakka' jak kurute aya'ada Jesúsen huaknopoe'eri ettone'ere huasi'poere bo'ta'tiakuyne. Kuhuadte huikudate o'bahuadpo Diostaj o'tiona'pakuy. ⁶ "Yanhuati'," e'mabajbajte mona'uyne. "Yan'maeti'," o'mana'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Kenomey ke'nen jakyo on'bahua'uyate.

⁷ Ken huakka' jak Tiroya' o'bakhua'uy. E'pogyo kusi'petone'yo o'hua'uy. Tolemaida huakka' jakyo o'betuy. Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaypo nogme'noetida kenomeyere o'mata'eahuaduy. ⁸ Eme'te Pablo oro'ere o'hua'uy. Cesarea huakka' jakyo okye'uy. Cesareayo Felipeen jakyo o'hua'uy. Felipe Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po nogya' nogya' o'manbatia'pakika'uyate. A'nenda siete'a huabatihuapokika' on'baktie'ea'uy. Ke'na nogtida o'uy. Kenere o'eonhua'uy. ⁹ Felipeen botta' botta' huayobu o'tayuy. Toepakhuedyo' o'ta'uyate. Kenomeytaj Diosa o'manopoea' nok kenda on'manika'uyate. ¹⁰ Huakka' huame'noe e'ede'te Diosenba' huamanbatia'pakikeri Judeabaya' okye'uy. Ke'nendik Agabo o'uy. ¹¹ Oro'taj a'ta'huadya'po o'tiakuy. Agabo maka'bij Pablodata jobbijjeato'po huata' o'itinukupo kenpa'ti o'ba'tinukupo o'batia'pakpo,

—Jerusalényo judío huairia Pablota'j in konig o'nogka'apo. Kenpa'ti Roma aratbuttaj on'bayokapo. Diosen Nokirega mename'ne. —Agaboa oro'taj mona'uyne.

¹² Kenda o'peedepo oro' kenpa'ti Cesarea huaknopoe'eria Pablota'j ona'po, "Jerusalényo huahue' yae'." Diga'da ona'uyning'a. ¹³ Pablonayo mona'po,

—¿Mena'po dota' mo'bahuik? ¿Mena'po pai'da on'nope'ea'? Do'taj kuda'dik me'nene kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo Jesús Huairien hua'a ijanbatia'pakika' nok bueydik ijje'po bueydik ijje'y. —Pabloa mona'uyne. ¹⁴ Pablo oro'taj nigpeehue' mo'enok,

—Kate Jesús Huairia e'kata' o'pak megke'. —Ona'depo okbatikon'uy oro'.

¹⁵ Ken katepi' e'tae' kutamayo o'bahu'udpo Jerusalényo o'hua'uy. ¹⁶ Sue'ada Jesústaj huaknopoe'eria Jerusalényo bo'tahua'uy. Mnasónere o'hua'po ke'na Chipreyo huape'eri o'uy. Jesúsen huanigpeika'eri o'ika'uyate. Mnasónen jakyo Jerusalényo bo'tohua'uyne. Keyoda o'ika'uy.

Pablo Jacobotaj on'ta'huade'uyate.

¹⁷ Jerusalényo e'tiakde'te Jesucristotaj huaknopoe'eri huama'buya durugteda bo'edyne oro'taj. ¹⁸ Jacobotaj a'ta'huadya'po eme'te oro'ere Pablo o'hua'uy. Jacoboere aya'da Jesucristoen huaknopoe'eri huairitone' on'mauy. ¹⁹ "Ijtiaki," Pabloa o'manato'depo, Diosa daka' be'tihuapoknok Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'paknok huakka'nada nog aratbut huaboa'da on'nope'korea'po Jesús Huairitaj o'noknopoe'me'. Kenda Pabloa o'manbatia'pakuy. ²⁰ Kenda on'peedepo, huadakda o'e Dios, 'urua'da o'kadhuahuame'te Diosa, on'batia'pakdepo, Pablota'j o'nona'po:

—Huadakda huama'buy. Huakka'nada miles judío huaknopoe'eri iyoda e'uada Moisésenkon aya'ada nigpeika'dik oda'ika'. ²¹ Judío aratbuttaj nog aratbutenbaya' nama'da Pabloa o'manmadikika'. Kenda Moisésa o'mana'uyate kahue'dik o'ne. Kenpa'ti huabokereksi'po huasi'dak oktegikahue'dik o'ne. Kenpa'ti konig judío aratbut ogkika'uyatenig kikahue'dik o'ne. Kenda i'manmadikika'nig ontaj judío huaknopoe'eria

mo'tipeeme'te. ²² ¿Konigepo oro' kate ka'dik o'e? Kenomey judío huaknopoe'eri Pablo o'tiakde on'peedepo kupopakdik o'neapo. ²³ Konig yag'kati' o'nonapone: Oro'en botta' botta' huabokerek mo'ene. Ken konig o'ka'apoy buttida Diostaj o'noname'tenigda. Kenda ka'dik o'ne. ²⁴ Yan'batohuati'. Kenomeyere Diosen jakte konig Moisésa o'mana'uyatenigda Diostaj yan'bayokti'. Kenomeytaj oveja 'uhua ka'de'po huakupe yabayokti'. Oveja 'uhua Diostaj e'batiarakade'te kuserena'da kupie'dik mo'maeapet. Kenda eka'nayo judío aratbut huaknopoe'eri opudtaj bo'tiahuaypo noga nama'da on'huaa'me'te on'nopopo kenpa'ti Moisésenba' o'kika', on'nopopo, ken. ²⁵ Kenpa'ti nog aratbut huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uy. Kenda ka'dik e'huae' o'manigmadoya'uy oroa. Konig judíomey ogkika'nigtaj kikhue'dik ee'tada ken huaen dios e'ketka'taj e'yokde' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti mimipi' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti e'huerenpitiduku'te e'buey bapehue' yanika'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj bakdejhue'dik yanika'. Kenyo'da o'manigmadoya'uy. —Jacobomeya Pablota' on'nona'uy.

Diosen huamanmadika' jakya' Pablota' on'torokuy.

²⁶ Ken Pabloa botta' botta' huabokerektaj o'batohua'po eme'te kenomeyere onokteyo' Diostaj 'uru'dikyo' ogka'uyate. Siete huame'noe nige'dik o'nepo kenoka' Diostaj ovejapi' vacapi' o'nigarakapet kenda sacerdoteta' a'na'ya'po Diosen huamanmadika' jakyo on'kudonme'te.

²⁷ Ken siete huame'noe huapokdikte ee'te sue'da judío aratbut Asia huadaribaya' Diosen jakyo Pablota' on'tiahuaydepo huakka'da aratbut egkupopakte Pablota' dakhuea' on'batia'pakdenok Pablota' on'epo. On'toe'uy. 'Utta'da on'mana'uo:

²⁸ —Bo'tihuapok Israel huabokerek. In huabokerek nogbayo nogbayo o'huae'ika'po, oroen e'manmadika' dakhue'da o'e o'manmadikika'po, Moisésenba'taj peehue'dik yanika' o'manmadikika', kenpa'ti in Diosen jaktaj dakhue'da o'huaa'po kenpa'ti nog aratbuttada Diosen jakyo o'bakuda'nok Diostaj tahuiriga'da ogkika'po. —Nogbayo judío huabokereka 'utta'da on'mana'uyate. Nama'da on'mana'uyng'a. ²⁹ Jerusalényo 'ikken Pablo Trófimoere judíoa on'tiahuayme'te. Diosen jakyo Pablo Trófimo Efeso huae'eritaj o'tokudtaj judíomey nama'da on'nopopepo nama'da on'huaa'uyng'a. ³⁰ Aya'da Jerusalén jak huae'eri on'peedepo, on'diayonpo, on'huaketonyakpo on'kupopakpo. Pablota' on'toe'po Diosen jak kurute on'torokonpo. Diosen huamanmadika' jak idada o'nokhuikuy. ³¹ Kenoka' Pablota' e'arakta' on'pakpo, aya'da jak huae'eri 'utta'da on'maboya'. Kenda Roma sorotataj huairi o'matipeundepo, ³² idada sorotataj sorotataj huairiere ogkupopakonpo aratbut egkupopakyo on'baketonyakuy. Aratbuta huairitaj sorotatare on'batiahuaydepo Pablota' e'tuktukada on'batikon'uy. ³³ Sorotataj huairia Pablota' ibodteda o'huatiakdepo o'toe'ato'po, "Botta' sirobia yan'tinuku'," o'mana'po, Kenta' o'mana'po: "¿Be'a ya'e?" "¿Kate yaka?" o'mana' nig'a. ³⁴ Huairitaj peehue'ada huakka'da nogda nogda huadik on'mana'po huairia nopogkahue' o'epo kenigda o'mana'uy.

"Oro'en jakyo yan'tohua'." O'mana'uy. ³⁵ Sorotaten jak huabeuikyo e'ede'te aratbuta Pablota' dakhue'da egkata' on'paknok sorotataj Pablota' kutayo huabagkutote'te baktohua'dik o'nuy. ³⁶ Kenpa'ti

—Yanarak ke'na kabueye'. —Huakka'ada ta'poyen o'dadyakuy.

Huakka' aratbuttaj Pabloa huata' o'mantia'pak'uyate.

³⁷ Huakpayo huakuda' dikte ee'te huairitaj Pabloa ona'po: "¿Menpa' on'ere batia'pakdik ijje?" Pabloa ona'uy.

—¿Griegoen hua'ate menpa' i'nopoe? ³⁸ A'nenda Egipto yo hua'e'eri huabokerek Roma huairitaj e'enta' o'pakpo kente aratbut ehue' e'ika'yo cuatro mil huabarakeri o'batohua'uyate. ¿Ke'na ehue' i'e? —Sorotataj huairia Pablota on'ay.

³⁹ —Do judío aratbut ijje. Cilicia huadaribaya' huaboro'mon Tarso huakka' jak hua'e'eri ijje. Aratbuttaj e'mana'ta' ijpaki. —Pabloa ona'uy.

⁴⁰ “Mana'dik i'ene.” Sorotataj huairia ona'nok Pablo huabehukite o'bopo, o'manigba'tepo. Ken soata' e'ne'te en'batikde'te kenomeyen hua'a hebreo hua'a o'mana'po:

22

¹—Kenda ijkadhua huikameyo o'nontia'pakapone. Daka'men'pee', egomey pogomey. —Pabloa huaboa'da o'mana'denok ² hebreo hua'a kenomeyen hua'ate Pabloa o'mana'nok aratbut on'peedepo nogitnada soata'da o'nenok,

³ —Judío aratbut ijje. Cilicia huadaribayo Tarso huakka' jakyo ijsi'poe'uy. Iyo Jerusalényo ijkerekuy. Huamanmadika'eri Gamaliela me'nonmadika'onhua'ika'uyne. Aya'da adhuae'pane'en e'mana'ogkika'nok daka'da yoknopoi'ka'uy. Kenpa'ti Diosen e'kata' ijeretpakpo ijkika'uy konig opud oy bo'kika'nig. ⁴ A'nen Cristoen huaknopoe'eritaj ijbaukikamey. E'barakta' ijpakpo, ijbapo ijbakudikamey. Huabokerektaj ettone'tabeta' ijkika'uy. ⁵ Sacerdote huairi kenpa'ti aya'ada huatone' huairi huakupopakeria do'taj mentiahuayika'uyne konigti onbatia'pakdik mo'ene. Kenpa'ti Damasco huakka' jakyo judío huama'buytaj kan'batotiake'po men'nigmadoya'uy. Ken beroba' do'taj men'yokuyne. Kenda ijtohua'uy. Ayo Cristoen huaknopoe'eritaj a'baukya'po ijhua'uy. Jerusalényo a'batotiakya'po kan'mabitbite'po kan'bakude'po ijhua'uy.

*Konig Jesús Huairitaj ijnopo'korea'uy, Pabloa o'batia'pakuy.
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ Ken dage ijhua'po Damasco huakka' jakyo meyhue'da e'ede'te tokhuad e'huadte idada kurudya' huakjeytone' do'taj be'tita'tenok ⁷ sorokte ijhuakon'uy. “¿Mena'po diga' megka'ne, Saulo?” Ijpee'uy. ⁸ “¿Be'a i'e, Huairi?” Yona'uy. “Jesús Nazareteri ijje. Kentaj diga' igka'ne.” Jesús Huairia mena'uyne. ⁹ Kenomey doere on'hua'uyne'g'a huakjey on'tiahuaypo on'me'pukonpo Jesústaj 'uruda peehue' o'ne'uy. ¹⁰ “¿Kate ka'dik ijje, Huairi?” Yona'uy. “Yabo', Damascoyo yahua'. Keya' kenda ka'dik i'ea'ponig noga mona'apone.” Jesús Huairia mena'uyne. ¹¹ Huaboro' huakjeya bekpohuikan'uynok. Kenomey doere on'hua'uyne'g'a do'taj men'ta'koypo men'tohua'uyne. Ken Damascoyo men'tokye'uy.

¹² Ken Damascoyo nogbokerektida o'epo huadik Ananías o'uy. Ke'na Apagba' Moisés e'madoya'ba' daka'da o'nigpeika'uyate. Aya'da judío Damasco huae'eria Ananías huadakda o'e on'hua'ika'uyate. ¹³ Ananías do'taj behuatiakuyate. “Huaboa'da ona'ti tiahuaydik yae'.” Mena'uyne. Kenpa' ena'te ona'ti huadakda ijtiahuay'uy. Kentaj ijtiahuay'uy. ¹⁴ Kenpa' mena'po: “Oro'en Apag Dios a'nennada ontaj bektie'ea'uy. Konig Apag Diosa o'paknig kaknopoe'po, Cristo kenpa'da huadak huakika'eritaj on be'tiahuay'epo kenpa'ti Jesús Huairitaj hua'ada me'pee'po Diosa oktie'ea'uyate. ¹⁵ Nogbaya' nogbaya' aya'da i'tiahuaymetnig aya'da i'peemetnig i'batia'pakonhuahuika'apo, Jesucristoen i'manbatia'pakonhuahuika'apo. ¹⁶ ¿Oy mena'po ijhue'da i'huad? Yabo'. Bautiza yaka'. Jesucristotaj yaknopoe'po e'tiona'pakte

Diosa o'nen dakhuea' e'ka'taj menopo'tihueke'apone. Bekkahuea'apone," Ananiasa mena'uyne.

Konig nog aratbutyoda do'taj Diosa me'ta'mona'uy. Pabla o'batia'pakuy.

¹⁷ Ken, Jerusalényo ijkumejdepo Diosen jakyo ijtiona'pakpo konig e'yorokpa' ijtiahuay'uy. ¹⁸ Huairitaj ijtiahuay'uy. Mename'ne: "Jerusalénya' idada yabakhua' kenda do'taj i'manbatia'paknig iyo aratbut e'peeta' pakhue'da mo'eapone." ¹⁹ "Aya'da huaknopoe'erien huaitake' jakyo ijbahuahua'uy. O'nen huaknopoe'eritaj huabakuda' jakyo ijbatohua'po, ijmabitbitdepo ijbakuda'uy. In aratbut kenda on'nopoe. ²⁰ O'nen huamanbatia'pakeri Esteban kenoka' en'arakte do kenteda ijbopo Estebantaj huaarakeri huadakda ogka' ijnopoe'uy kenpa'ti huaarakerien yudtaj ijmatatoepo ijje'uy." Jesús Huairitaj yona'uy. ²¹ "Judío ehue'taj nog aratbutte o'ta'mona'apone. Yahuati.'" Jesús Huairia mena'uyne. —Kenda Pabla huakka' judío egkupopake o'mana'uy.

Pablota sorotataj huairia o'mektog'uy.

²² Kenda ea'te judío aratbuta Pablota on'peenig'a huaboa'da 'utta'da on'basagkia'uy.

—In huabokerek kabueye'. Noikahue'dik kae'. —'Utta'da on'basagkia'uy.

²³ Batikhue' on'basagkia'udhua'po kenpa'ti on'huadiaypo yudtaj o'nokhuinhuinpo sorokog' kurudyo o'nene'po ²⁴ "Sorotataen jakyo yan'kuda'," kenpa'ti "mena'po judío aratbut kentaj 'utta'da on'basagkia'enok kenda e'nopoe'ta' ijpaki Pablota yan'bitbit." Sorotataj huairia o'mana'uy.

²⁵ A'bitbitya'po en'tinuku'ete,

—Roma huag'eritaj huairia Roma gobiernoen aratbuttaj peehued e'eda mabitbithue'dik o'e. Roma huadariyo huag'eri ijje' do. —Ken capitántaj Pabla ona'uy.

²⁶ Kenda enade'te capitán sorotataj huairitaj o'hua'po onato'po:

—Keyoj, katea' i'mana'. In huabokerek Roma huadariyo huag'eri o'e. —Capitána ona'uy.

²⁷ Huairi Pablota o'huatiakonpo, ona'po,

—¿Buttida Roma huadariyo huag'eri i'e? —Sorotataj huairia ona'nok,

—Ee'. —Pabla ona'uy.

²⁸ —Romayo huag'eri a'eya'po huakka' huakupe ijbayokuy. —Huairia ona'nok,

—Roma huadariyo donayo ijsi'poe'uy. —Pabla ona'uy.

²⁹ Kenomeya Pablota on'bitbitaynig o'nokbahua'uy. Kenpa'ti huairia Pablo Romayo huag'eri o'e o'nopoe'depo o'me'pukpo okhua'uy.

Judío Sacerdote Huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj Pabla o'mana'uy.

³⁰ Eme'te kate Pabla yakame'te judío huairia kenda kan'huag'po sorotataj huairia e'nopoe'ta' o'pakpo Pablen sirobij e'tinuku' o'kujpo kenpa'ti judío sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj kagkupopake' o'bahua'po. Ken on'kupopakdepo kenomey egkupopakyo Pablota o'tohua'uy.

23

¹ Ken sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huatone' huairitaj Pabla o'batiahuaypo o'mana'po:

—Huadakda ijkika'mey oyda kenpa'ti. Diostaj huadakda ijje'po durgnopo'da ijkikay. —Pabla o'mana'uy.

² Pablo kenda ea'te, "Huakittata' yan'bogbas." Sacerdote Huairia Ananiasa o'mana'uy. Pablota meyhue'da huata'boeritaj e'mana'tada,

3 —Diosa ontaj o'bogbasapo. On nama'da huanopog^eeri i'epo konig Moisésenba'te o'uyatenig do'taj pee'dik o'ene. On'nayo konig Moisésenba' o'mana'ika'nig kenda nigpee^hue'ada do'taj yan'bogbas nama'da i'mana'ne. —Pabloa ona'nok.

4 —Kenpa' Diosen Sacerdote Huairitaj dakhuea' ina'. —Kente meyo^hue'da huaboeria Pablotaj o'nona'nok.

5 —Ke'na Sacerdote Huairi o'e nopog^hue' ijje^o ijjay, egomey. Apagba'te oa'po, "Opuden huairitaj dakhuea' ahue'dik mo'ene." Apagba'a kenpa' oa'. —Pabloa o'mana'uy.

6-8 Aratbut on'bueydepo ona'ti noyhuadhue' o'neapo kenpa'ti Diosen huata'moneri ehue' o'ne kenpa'ti nokiregpi' ehue' o'e. Kenda saduceo aratbut oda'ika'. Aratbut on'bueydepo ona'ti on'noyhuadapo, Diosen huata'moneri o'ne, kenpa'ti nokireg o'e. Kenda fariseomeynayo oda'ika'.

Sue'da huakka' judío huairitone' saduceo o'nuy. Nogomey sue'da huakka' judío huairitone' fariseo o'nuy. Pablo kenda o'nopondepo 'utta'da o'mana'po:

—Fariseo ijje^y. Do'hued huabetkudakente fariseo o'ne. Aratbut on'bueyika'nig ona'ti on'noyhuadapo yoknopoika'nok iyoda opud huairia on'totiakne, do'hued egomey. —Pabloa o'mana'uy.

Kenda eade'te fariseo noyhuaddik o'ne oda'nok saduceoata noyhuadhue'dik o'ne oda'nok huayahuaya on'maboy'uy. Kenomeya huayahuaya kenda e'manpeeta' pakhue' o'nuy. ⁹ Kena'po huayahuaya 'utta'da on'maboydepo sue'da Apagba' e'mana' huamanmadika'eri fariseo huaknopog^eeria on'mana'po:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'. Kentaj nokiregapi' ya'batia'pakuyetpi' kentaj Diosen huata'moneria ya'batia'pakuyetpi'. Diostaj dakhuea' ogkahue' mo'ne. —Fariseo huaknopog^eeria on'mana'uy.

¹⁰ Huiyoka'da huayahuaya on'maboynok Pablotaj dakhue'da yanogka'apet sorotataj huairia o'noponpo diga'da o'tome'pukpo, "Judío huairi nopoyo yanhua'. Pablotaj yan'torokpo sorotataen jakyo yan'tohua'." Sorotataj o'mata'mona'uy.

¹¹ Eme'te esikde'te Pablotaj Jesús Huairi o'tibopo,

—Teyda yaika'po me'pukhue' yaika'. Iyo Jerusalényo do'taj 'urua'da i'manbatia'pakme'ne huakka' jak Romayakon konigti manbatia'pakdik i'ea^opone. —Jesús Huairia Pablotaj ona'uyate.

Pablotaj mon'arak. Sue'ada judío huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹² Eme'te sue'ada judío aratbuta "Pablotaj mon'arak." Aya'ada on'nopepo oda'po:

—Pablotaj arakhued oro' bapehue'dik o'ea^opone kenpa'ti mayhue'dikda o'ea^opone. Epe'nayo e'mai'nayo oro' dakhue'da mae'dik o'ea^opone. Nogpa'dakon adhue'dik o'ene. —Aya'ada onpayo' oda'uyate. ¹³ Ken konig Pablotaj o'arakapoy nogiti cuarenta e'pok huabokereka on'batia'pakuyate.

¹⁴ Sacerdote huairitaj judío huatone' huairitere on'bahuahua'po on'mana'po:

—Pablotaj arakhued oro' e'bapudhua'nayo oro'taj Diosa dakhue'da ogka'dik mo'ene, oro' aya'ada kenpa' oa'mey. ¹⁵ Sorotataj huairite yan'mata'mona'. Pablotaj nogiti e'peeta' o'paki. Eme'te oro'taj monigtotiak. Nama'da yanati'. Oro'nayo dagte en'totia^okte iyo tiakhued dagta' a'arakya'po o'nige'apoy.

¹⁶ Pablotaĵ on'arakapo judío huabokereka kenda Pabloen huatoa'yo o'mapeĕpo Pablotaĵ a'batia'pakya'po sorotataen jakyo o'huahua'uyate.

¹⁷ Pablo kenda o'peĕpo sorotataĵ Capitántaĵ ona'po:

—In huabotaĵ sorotataĵ huairite yatohua'. Huairitaĵ e'batia'pakta' o'pak. —Pabloa sorotataĵ capitántaĵ ona'uyate.

¹⁸ Sorotataĵ capitána Pabloen huatoa'yotaĵ sorotataĵ huairite o'tohua'depo, —In huabo ontaĵ ka'batia'pake'po sorotataĵ huairitaĵ yatohua'. Pabloa mena'ne. —Sorotataĵ capitána ona'uy.

¹⁹ Sorotataĵ huairia huabotaĵ o'ta'koyonpo sue'da adyon o'tohua'depo,

—¿Katea' do'taĵ e'batia'pakta' i'pak? —Pabloen huatoa'yotaĵ ona'uyate.

²⁰ —Judío aratbuta konigyo' on'pakpo, “Eme'te judío sacerdote huairitaĵ judío huatone' huairieretaĵ Pablotaĵ monigtotiak. Nogiti daka'da Pablotaĵ e'peeta' o'paki.” Nama'da ontaĵ mona'apone. ²¹ Kenomeytaĵ manigpeehue' yae'. Cuarenta e'pok huabokereka o'nokmairegiregapo Pablotaĵ a'arakya'po on'nigeapo “Pablotaĵ arakhued oro' e'bape'nayo Diosa oro'taĵ dakhuea'da ogka'dik mo'ene.” Aya'ada kenpa' odame'te. Kenpa'ti oyeddapi' eme'tepi' ijta'mona'apoy o'na ea'te on'peĕpo ekpoe' mo'nigeapone. —Pabloen huatoa'yoa sorotataĵ huairitaĵ ona'nok.

²² “Do'taĵ kenda huaboda ona'nig be'tapi' manahue' yae'. Kenigda yahuati'.” Sorotataĵ huairia Pabloen huatoa'yotaĵ ona'uyate.

Gobierno huairi Félixte Cesareayo sorotataĵ huairia Pablotaĵ o'ta'mona'uyate.

²³ Ken huabo e'huade'te sorotataĵ huairi botta' capitántaĵ o'manokoypo. E'tiakde'te, “Bisik nuevete Cesarea huakka' jakyo a'huaya'po doscientos sorotataĵ yan'kupopak. Kenpa'ti setenta sorotataĵ caballote huahua' yan'kupopak kenpa'ti doscientos sorotataĵ huabarak sirohui'dakbet yan'kupopak. ²⁴ Kenpa'ti Pablo huahud caballo yan'nigtotiak. Gobierno huairi Félixte dakda yan'tohuati'. Daka' yan'tiokadhua'po yan'tohuati'.” Sorotataĵ capitántaĵ o'mana'uyate. ²⁵ Sorotataere o'nigta'mona'po beroba' o'nigmadoya'po,

²⁶ “Judea Gobierno huairi Félix huadakda i'ene. Saludos o'huaa'ne. Do Claudio Lisias o'nigmadoya'ne. ²⁷ Judío aratbut in huabokerekaĵ on'ta'koypo a'arakya'po. Roma huae'eri o'e huaboa'da ijnopoĕdepo do'hued sorotataere ijbahuahua'po ijbaktiparatmey. ²⁸ ¿Kate Pabloa o'ka'? ¿Katea'ti yan'huapet? e'nopo'e'ta' ijpakpo sacerdote huairite huairitaĵ judío huatone' huairi egkupopakyo ijtohua'mey. ²⁹ Judío aratbuten beroba' e'mana'taĵ Pabloa dakhuea'da o'ka' on'huaame'. Oro'en gobierno beroba' e'mana'taĵ dakhuea' kahue' o'enok arakhue'dik o'ne. Kenpa'ti huabakuda' jakyopi' kudahue'dik o'e. ³⁰ Pablotaĵ mon'arak. Judío aratbuta oda' huaboa'da ijmatischepo ontaĵ ijnigta'monay. Kenpa'ti Pablo dakhuea' o'ka'. Judío huairi kan'huaa'epo nogok onte ijmata'mona'apoy katepi' Pabloa dakhuea' o'ka' ontaĵ huaa'dik ya'neapet. Kenpa'da ijjay.” Beroba'te sorotataĵ huairia o'nigmadoya'uyate.

³¹ Ken sorotataĵ on'nigpeĕpo Pablotaĵ on'toĕpo sikyo on'tohua'beduyate. Sikyo Antípatrisyo o'nokye'uyate. ³² Eme'te sorotataĵ huairite huahua'eri jakyo on'kume'uyate. Sorotataĵ caballote huahua'eri Pabloen on'hua'uyate. ³³ Cesareayo o'nokyedepo gobierno huairitaĵ beroba' on'yokato'po kenpa'ti sorotataĵ huairitaĵ Pablotaĵ on'yokuyate. ³⁴ Beroba' huairia o'tiahuaydepo, “¿Meya' i'si'po'e'po i'kerekyu?” Pablotaĵ ona'uy.

“Cilicia huae'eri ijjey.” Pablo jenak huairia o'peĕdepo, ³⁵ Ona'po,

—On'tiakdepo Judíoa ontaj dakhuea' enhuaa'te ijmapeepoy. —Gobierno huairia Pablota'j ona'uy. “Herodes huairien jakyo yan'tohua'. Keyo sorotataj kan'toq'.” O'mana'uyate.

24

Pabloa Félix huairitaj kenda ijkadhua'uy on'batia'pakuyate.

¹ Ken cinco huame'noe e'pokde'te sacerdote huairi Ananíasere huatone' huairi kenpa'ti aratbuttaj huairitaj huamanigbatia'pakeri huadik Tértuloere Cesareayo o'nokyepo gobierno huairitaj on'huahua'uy. Pablo dakhuea'da o'kika' e'huua'ta' on'pakpo. ² Pablota'j en'totiakde'te Pabloa dakhuea'da o'kika' Tértuloa huaboa'da Félixataj o'huua'po:

—Oro'omey daka' o'noikay, me'pukhue' o'epo o'noey. Huakka'da i'nopoepo 'urua'da i'manika'. Ontaj gobierno huairi dakiti o'ay.

³ Kenda 'urua'da oro'taj o'nigkika'ne. Huadakda i'ene, Félix huairi. Nogitnada dakiti huairi. ⁴ Sue'da e'batia'pakta' ijpaki. Daka' mepeeti'.

⁵ Pablo dakhuea' huakka'eri o'e. Nogbayo nogbayo o'hua'epo judío aratbuttaj o'bapoespakea'po nogpa'da o'manmadikika'nok nogded judíotaj o'maknopoea'.

Kenpa'ti Jesús Nazareterien huaknopoe'eri huairi o'e. ⁶ Diosen jakyo nog aratbuttada e'batokudta' o'pakpo, Diosen huamanmadika' jaktaj dakhuea'da konig tahuirigda e'kata' o'pakme'te.

Konigepo oro'a Pablota'j o'toemey. Konig Moisésenba' o'ika'nigda menpa' dakhuea' yakiketpi' e'nopo'e'ta' o'pakpo o'toeme'nig'a ⁷ sorotataj huairi Lisias o'kudonpo huiyokda o'epo bokayonpo boktohuame'ne. ⁸ “Pablo dakhuea' o'ka' huua'eri Félixte yanhua'ti.” Lisiasa moname'ne. ⁹ Q'nadakon Pablota'j yabatia'pak. Ke'na dakhuea' o'ka' buttida on'batia'pak i'nopoapone. —Kenpa' Tértuloa Félixataj ona'uy.

⁹ Nog judío huairi kenteda on'maepo, “Aya'da Tértulo oa'nig buttida oa'.” O'nona'uy. ¹⁰ Pablota'j yabatia'paka' huairia ba'ba' o'nenok,

—Kenda ijkikame'nig durugteda ontaj ijbatia'pakapoy. Indaribayo aratbuttaj huairi i'unhuahuika'nok. ¹¹ Q'nada yamana'. Jerusalényo yokyeme'nig doce días be'tipokdene. Diostaj 'urua'da akaya'po ijhua'mey.

¹² Diosen jakya' huaitake' jakya' kenpa'ti nogya' nogya' e'maboyte be'api' huahuayhue' me'nikame'ne. Huakka' aratbuttaj dakhue' e'bahuaa'te be'api' tiahuyhue' me'nikame'ne. ¹³ Huadakda ijkika'nok dakhuea' o'ka' be'api' huahue'dik me'nene. ¹⁴ Diostaj ijinigpeikay. Diostaj oro'en huapan'e'kudak on'nigpeika'uyate. Diostaj huanigmanopo'yarea' huaboda e'manmadika' ijinigpeikay.

Kenpa'ti Diosenba' Moisésa o'madaya'uyate kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeriba' yoknopoe'epo ijinigpeikay. ¹⁵ Aya'ada onte'ti on'noeapo. Aya' huadak huaka'eria kenpa'ti dakhuea' huaka'eria on'noyhuadpo onte'ti on'noika'apo. Kenda yoknopoikay konigti judío huairia kenda on'nopoika'.

¹⁶ Konigepo huadakda e'kika'ta' huanopoya' ijeretpakpo ijkikay. Dioserea huabokereka kenda tiahuydik me'nika'ne.

¹⁷ Nogbayo nogbayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huakka' huabayok ijhua'eonhuahuika'depo huaboa'da ona'ti do'huedbayo ijkumejdepoy pai'da huama'buytaj nog huaknopoe'eri nog huaknopoe'eri huama'buyen huakupe a'bayokya'po kenpa'ti Diostaj a'yokya'po ijkumejmey. ¹⁸ Kenda e'kade'te sue'ada judío aratbut Asiabaya' Diosen jakyo do'taj menhuahuayme'ne. Dakhuea' e'ka' e'nighuedade'te Diostaj konig oveja 'uhua e'arakde' menhuahuayme'ne. Huakka' aratbut kupopakhue' ee'te kenpa'ti be'api' dakhuea' oka' huahue' ene'tada. ¹⁹ Ke'na Diosen

jakyo, do'taj men'huahuame'ne dakhuea' do'taj e'batia'pakta' e'paknayo iyo kan'tiake' iya' gobierno huairitaj kan'batia'pake'. ²⁰ Kenomey tiakhue' ee'nayo judío huairitone' ogkupopakya' do ee'teda nama'da do e'ika'nayo ontada mone'. ²¹ "Aratbut e'bueyada ona'ti on'noyhuadapo yoknopoika' nok iyoda opud huairia on'totiakne." Kenyo'da huairitone'taj 'utta'da ijmana'mey. —Pabloa Félixtaj ona'uy.

²² Kenda o'peedepo Félix kenda Jesúsén huanigpeika'eria o'noknopoika'nigtaj huadakda o'nopoepo nogda Pablotaj e'kata' pakhue' o'epo,

—Lisias sorotataj huairi o'tiakdepo nogiti menbatia'pakapone. Pablotaj nogiti yoknokotapoy. —Félix a' mana'uyate.

²³ "Pablotaj jakyo yatoe' orokhue'dikda yatoe'. Tinukuhue' yae'. Jaky'a' katapi' e'kata' o'pakpo ka'dik ka'e kenpa'ti ke'nen huadi'a on'pakpo ta'huade'dik ka'ne' kenpa'ti aypo bayokika'dik ka'ne'." Capitántaj ona'uyate Félix huairia.

²⁴ Sue'da huame'noe e'pokde'te Cesarea huakka' jakyo onte'ti Félix huairi okye'uyate huatoeere. Huatoe' o'dikka' Drusila. Drusila judío aratbut o'uy. "Jesucristotaj menbatia'pake' Pablotaj monigtotiak." Félix a' mana'uyate.

²⁵ Aratbut huadaknopo'da o'nepo Diosenyo'da kika'dik o'ne. Huašo'a katapi' o'pakika' kahue' yanika'. Kene'huaya' huame'noete oknopoehue' huae'eritaj dakhuea' ogkika' uynok Diosa castiga o'magka'apo. Kenda Félix o'peepo o'me'pukudpo,

—Oyedda kenpa'da ijpeedey. Yahuati'. Nogok katapi' kahue' e'huae'oka' o'nokoypo on'taj o'peeapone. —Félix a' mana'uyate.

²⁶ Kenpa'ti e'oroka'huayak huakupe huaoroka' Pabloa beyokapet Félix o'nopoepo nogok nogok a'batia'pakya'po Pablotaj o'nokoyika'uy. ²⁷ Ken konig o'adhua huika'po botta' huabayok o'pokpo Félix kenpa'da o'orokuyate. Porcio Festo huabo gobierno huairi o'uyate. Félix judío huairitaj huadi'da ee'ta' o'pakpo konig jakyo Pablotaj orokahuedada Félix okhua'uyate.

25

Huairi Porcio Festo a Pablotaj o'boa'uyate.

¹ Cesareayokon gobierno huairi a'eya'po Festo okye'uyate. Bapa' huame'noe o'undepo Jerusalényo o'hua'uyate. ² Jerusalényo sacerdote huairiere judío huairiere Festotaj: "Pablo dakhuea' o'kika'uyate," nama'da o'nona'po. ³ Dagta' Pablotaj mon'arak. Huakkuruda judío huairi soatayo' on'batia'pakdepo, "Oro' o'paknok Cesarea huakka' jakya' yata'mona'. Iyo Jerusalényo Pablotaj mo'nigtotiake'." Festotaj judío huairia o'nona'nig'a. ⁴ "Keje'." Festoa o'mana'po,

—Pablotaj Cesareayo ijtoey a'ti ayo ijhua'apoy. ⁵ Opuden huairi Cesareayo doere hua'dik mo'ene. Pablo dakhuea' eka'nayo aya' huaa'dik mo'eapone. —Festoa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

⁶ Jerusalényo ocho diezpi' huame'noe Festo o'edepo ona'ti Cesareayo o'kume'uyate. Eme'te kente egkupopakte gobierno huairi apon huahuadte o'huadpo, "Pablotaj yan'totiak." O'mana'uyate. ⁷ Pablo e'kudde'te judío huairi Jerusalénya' on'tiakdepo Pablotaj on'huahua'po, Pablo nogda nogda dakhuea' o'ka'uyate nama'da on'huaa'nig'a buttida huahue' o'ne huairi o'nopoeyate.

8—Dakhuea' kahue' ijje'uy. Judíoen e'mana' e'madoya'taj dakhuea' kahue' ijje'uy. Diosen jaktaj dakhuea' kahue' ijje'uy. Kenpa'ti Roma gobierno huakhuairitaj dakhuea' kahue' ijje'uy. —Pabloa ona'uyate.

9Festo huadakda o'ë. Judíomeya e'huaa'ta' o'pakpo,

—¿Ontaj daka'da me'tipee'po menpa' Jerusalényo e'hua'ta' i'pak? —Festoa Pablota' ona'uy.

10—Roma huakhuairien huairitaj ijtibopo iyo kenda menhuua'nig pee'dik o'ene. Judíomeytaj dakhuea' kahue' ijje'uy. Sigi' dakhuea' kahue' ijje'uy. Kenda daka' i'nopoe. 11 Doa dakhuea' eka'nayo bueydik ijje'ayetnig'a, kenda judío menhuua'ne buttida ehue' ee'nayo be'api' kenomeytaj bayokhue'dik me'nene. Roma huakhuairi do'taj pee'dik me'eapone. —Pabloa Festotaj ona'uyate.

12 Festoen huanopoe'eritaj Festoa o'batia'pakdepo,

—Roma huakhuairi do'taj pee'dik me'eapone, ia'nok kentaj i'hua'apo. —Festoa Pablota' ona'uyate.

Agripa nog gobierno huairitaj Pabloa o'tibo'uyate.

13 Nogok sue'da huame'noe gobierno huairi Agripaen huaidpo Berenice Agripaere Festotaj a'batia'pakya'po Cesareayo on'hua'uyate. 14 Sue'da huakka' huame'noe kenteda o'nunhua'nok Pablota' Festoa o'tia'pakpo:

—Pablo huabakudá' jakyo Félix huairia okhuame'. Pablo iyoda o'ë.

15 Jerusalényo do Festo ijjedenek, “Pablo dakhuea' o'kadhuahua'uyate. Kentaj kadarake'.” Judío sacerdote huairi judío huatone' huairierea do'taj moname'ne. 16 “Be'api' Roma gobierno huairi ida arakhue'dik o'ne. Dakhuea' o'ka' huaso'teda huua'dik yane'. Ke'na huaso'teda kenda kahue' ijjemey a'dik o'ë. Kenda huakkuruda gobierno huairia daka' pee'dik o'ë.” Judío huairitaj ijmana'mey. 17 Kena'po judío huairi iyo en'tiakde'te ida eme'te gobierno jakte enkupopakte ijhuadpo huairien apon huahuadte ijhuadmey. “Pablota' yan'totiak.” Ijmana'mey. 18 O'tiakdenok Pablo dakhuea'da o'kadhuahuame'te judío huairia yanhuua'apetpi' ijnopoe'pi' kenda huahue' o'neme'. 19 “Konig oro'en adhuea'pane' on'kika'uyatenig Pablo kikahue' o'uyate. Nogpa'da o'kika'uyate. Kenpa'ti Jesús o'buey'uyate onte'ti o'noe'uy. Pabloa o'manmadika'onhuahuika'uyate.” Judío huairia me'noname'ne. 20 Pablota' kate ijka'apet nopoe'hue' ijje'po, “¿Judío huairia ontaj dakhuea' bo'huaa'nok do gobierno huairia ontaj me'tipee'po menpa' Jerusalényo e'huata' i'pak?” Pablota' yona'mey. 21 “Roma huakhuairi Augustote kahue'po ke'na men'pee'.” Pabloa mename'ne. Kena'po Pablota' ijtoe'po nogok Roma huakhuairitaj ta'mona'dik ijje'po ijta'mona'apoy. —Festo huairia Agripata' ona'uy.

22—Do kenpa'ti Pablota' e'peeta' ijpaki. —Agripa Festotaj ona'uy.

—Eme'te i'pee'apo. —Festoa ona'uy.

23 Eme'te huairi Agripa Bereniceere 'urua'da yudtaj huairied yudtaj on'otpo enkupopakyo on'kudnok 'urua'da on'bae'uy kenpa'ti on'kudpo sue'da huakka' sorotataj huairi kenpa'ti Cesarea jak huairiere on'kudpo. On'kuddepo, “Pablota' yan'tokud.” Festoa o'mana'uy. 24 En'tokudde'te Festoa Agripaomeytaj o'mana'po:

—In huabokerektaj yan'tiahuay', Agripaomey. Huakka' judío arat-but kentaj dakhuea'ada on'huaa'po iyo Cesareayo kenpa'ti Jerusalényo “Kabueye'” mona'ika'nig'a. 25 Kenda Pabloa o'ka'uyate dakhue' ehue' o'enok arakhue'dik mo'et ijnopoe'po, “Roma huakhuairite e'huata' ijpaki.” Pabloa oa'nok kente ijta'mona'apoy. 26 Roma huakhuairitaj beroba'

e'ta'mona'ta' ijpaknig'a katepi' e'timadoya' nopogehue' ijjeпо opudtaj ijtotiaki kenpa'ti huairi Agripa ontaj ijtotiaki. Kentaj yan'batia'pakpo kenpa'ti yan'pee'. Kenda Pabloa dakhuea' yakuyetpi' a'ta monaya'po timadoya'dik ijjeapoy. ²⁷ Roma huairite Pablota e'ta'mona'te dakhue' ya'kiketnig beroba'te ta'monahue' ee'nayo dakhue'da e'dik o'e ijnopoe. —Festoa Agripaomeytaj o'mana'uyate.

26

Pabloa huairi Agripataj kenda o'kika'uyate on'batia'pakuyate.

¹ —Kenda i'kiketnig e'batia'pakta' e'paknayo mona'. —Huairi Agripa Pablota on'uyate.

Pablo huairi Agripataj o'manigba'tepo,

² —Dakhuea' o'kadhuahua'uy Judiomeya men'huaa'nok ontaj, huairi Agripa, durugda o'nonbatia'pakapone. ³ Kenda judio aratbut o'noknopoeпо on'kika'. Kenpa'ti kenda kenomeya on'batia'pakika'nig o'na huadakda i'nopoenok do'taj daka' men'pee'.

Pabloa Cristotaj nopo'koreahued o'epo kenda konig o'kika'uyatenig on'batia'pakuy.

⁴ Huakka' jak kente ijsi'poe'uy aya'da ijkika'uy'nig kenpa'ti Jerusalenyo isipoted aya'da ijkika'uy'nig aya'da judio aratbuta on'nopoe. ⁵ Huasi'poted fariseoen huaknopoe'eri ijjunhuahuika'uy. Judio aratbut fariseonayo Apagba' e'mana' on'deretpakpo ogkika'. Kenda judio on'nopoe kenpa'ti ea'ta' e'paknayo a'dik mo'ene. ⁶ “Aratbut e'bueytaj onte'ti ijmanoyhuada'apoy.” Oro'en adhuea'pane'taj Apag Diosa o'mana'uyate. Kenda yoknopoenok gobiernu huairia do'taj kan'pee'po men'totiakne. ⁷ Oro'en Israel doce onaratbutyo' kenda o'noknopoe. Aratbut e'bueytaj onte'ti Diosa o'manoyhuada'apo. Kenda oro' judio o'nopoe kena'po huame'noe kenpa'ti sikyo Diosen ogkika'po. Kenda do'huakon yoknopoenok sue'da judio aratbuta dakhuea'da Pablo o'kika' nama'da men'huaa'po, huairi Agripa. ⁸ ¿E'bueytada Diosa noyhuada' dik o'e mena'po opudomeya oknopogehue'dik mo'e?

Konig Pabloa a'nenda Cristoen huaknopoe'eritaj o'magkika'uyate.

⁹ Jesus Nazareteritaj huaknopoe'eritaj a'nenda dakhuea'da magkika'dik ijje ijnopoeдепо ¹⁰ Jerusalenya' ijkika'uy. Judio sacerdote huairia kenda huaka' o'madoya'po be'yoknok huabakuda' jakyo huakka'tada ijbakudika'uy. Jesustaj huaknopoe'eritaj ijbakudika'uy. Kenoka' en'barakde'te 'urua'da ogka' do kenpa'ti ijnopoe'ika'uy. ¹¹ Jesucristotaj kanoknopoebatike'po huakka' kenomeytaj ijnabitbitika'uy. Nogda nogda judioen huaitake' jakya' ijnabitbitika'uy. Huakka' ijbahuadiaypo nog aratbuten jakyo a'mabitbitya'po ijbahuahuika'uy.

Pablo Cristotaj o'nopo'korea'uyatenigkon o'manbatia'pakuy. (Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² Kena'po huaknopoe'eritaj bakuda'dik beroba' judio sacerdote huairia bo'yokuynok Damasco huakka' jakyo ihua'депо. ¹³ Dage e'hua'ete, huairi Agripa, tokhuad e'huadte niokpo huaborom'on huakjey kurudya' do'taj be'tita'tepo. Kenpa'ti doere nogomeytaere bo'tita'tepo. ¹⁴ Ken oro' aya'da sorokte okmahue'kuy. Hebreoen hua'ate ijjeepo, “¿Do'hued aratbuttaj mena'po i'magka', Saulo? O'na huata'da dakhuea' igka'ne. Diga'da igka'ne.” Kenpa' ijpee'uy. ¹⁵ “¿Be'a i'e, Huairi?” Yona'uy. “Jesus ijje. Do'taj

digda megka'ne. ¹⁶ Yabo', o'na do'hued kakike'po o'tiahuayea'ne kenpa'ti onte'ti do'taj i'tiahuayaponigkon kenda yamanbatia'pakika'. ¹⁷ Ontaj judío aratbut nog aratbutkon egkataj o'tioka'apone kenpa'ti nog aratbutte o'ta'mona'ne. ¹⁸ Kenomeya do'taj konig okpohue'a kanoknopoenke'po, dakhuea' e'kika'ada kan'nopo'kore'po konig Diosen huakjeyyo kan'hua'epo, onte'ti toto'taj nigpeehue' ka'nike'po, Diostaj kan'nigpeike'po, do'takon kanoknopoe'po, Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po kenpa'ti Diosen 'uru aratbutere Diosere kan'noeonhuahuike'po kenomeyte o'ta'mona'ne." Jesúsá kurudyá' mena'uyne.

Kenda Pabla o'tiahuay'uyinig huaboa'da o'nigpeika'uyate.

¹⁹ Ken konig Jesúsá mena'uyne ijpee'uy huaboa'da ijkika'uy, huairi Agripa. ²⁰ Huakkuruda Damasco huakka' jak huag'eritaj ijmanmadika'po nogok Jerusalén huag'eritakon kenpa'ti aya' Judea huadaribayo kenpa'ti nog aratbuttaj ijmanmadika'po, Diostaj yan'nopo'korea' onte'ti dakhuea' kahue' yane' onte'ti huadakda yag'kika'. Huadakda boka'nok aratbut opudtaj on'tiahuaypo on'nopo'korea de on'nopoe'apo. Ken konig ijmanmadikika'uy. ²¹ Kena'po Diosen jakyo judío aratbuta men'tog'uyne kenpa'ti do'taj e'araka' men'pakpo. ²² Diosanayo do'taj mentihuapoknok oyda kenpa'ti daka'da ijmanmadikikay aya'tada huairitaj pai'da aratbuttabela'. Kenpa'da kenda o'e'apo Moiséskudak Diosen huamanbatia'pakeriere on'timadoya'uyate kenda ijmanmadika'ikay. ²³ Cristo pai'da nopoe'dik o'e'apo kenpa'ti nogok bueydik o'e'apo kenpa'ti huakkuruda Diosa e'bueytada o'noyhuada'apo. O'noyhuaddepo, oro'en judío aratbuttaj nog aratbuttaere Diosa o'manopo'tihueke'apo kenpa'ti onte'ti kurudyó o'manoeanhuahuika'apo, kenda Cristo a'manbatia'pakapo. Kenda Moisésere Apagba' huamanbatia'pakeria on'timadoya'uyate. Kenda ijmanmadika'onhuahua'uy. —Pabla huairi Agripaomeytaj o'mana'uy.

Jesucristotaj oknopoe'dik yag' huairi Agripa. Pabla o'pakpo ona'uyate.

²⁴ Pablo huata'da e'tia'pakte Festoa o'okoypo:
—Konig huaseg i'epo nama'da ia', Pablo. Huakka'da i'madoya'ika'uyatepo nama'da ia'. —Festoa 'utta'da ona'uy.

²⁵—Huasegda ehue'ada nama'da ahue' ijje'y, 'uru huairi Festo. Huadakda ijmanay. Buttida ijmanay. ²⁶ Agripa huairi iyo o'e. Aya'da ijmanbatia'paknig ke'na huadakda o'nopoe. Kentaj daka'da ijmanbatia'pakpo me'pukhue' ijje'po ijmanbatia'paknok iregireg kahue'ada kena'po huairi Agripa aya'da o'nopoe daka' ijnopoe'y. ²⁷ ¿Kenda Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate menpa' i'nopoe, Agripa huairi? O'nopoe ijnopoe'y. —Pabla o'mana'uyate.

²⁸—'Urua'da enapi' oknopoe'hued ijje'y. —Agripa Pablotaj ona'nok.

²⁹—Idamonpi' konig Cristotaj yoknopoika'nig o'nakon kenpa'ti no-gomey men'peenig yanoknopoika' huabakuda' jakyo ehue'ada. —Pabla o'mana'uy.

³⁰ Pablo kenda e'manade'te Agripa huairi, Festoere Bereniceere kenpa'ti aya'da kente on'bahuadpo on'bopo ³¹ nogyon o'nokbahua'uyate. A'batia'pakya'po o'nokbahua'uyate. Huayahuaya on'batia'pakpo:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'e'uy, bueyahue'dik o'ene. Kenpa'ti kudahue'dik o'ene. —On'batia'pakuy.

³²—“Roma huairia do'taj me'pee'po ijhua'apoy.” Pabla ahue' e'eme'nayo kenpa'da oroka'dik ijje'ayyet. —Agripa Festotaj ona'uy.

27

Romayo Pablotaĵ o'ta'mona'uy.

1 Italia huadaribayo do Lucastaj Pablote nogomeyeretaj oy mon'mata'mona' huaboa'da on'nopeĉedepo sorotataĵ huairitaj oro'taj bo'yokuyne. Sorotataĵ huairien huadik Julio. Kenomey sorotataĵ Augusto sorotataĵ o'nuy. 2 Huaboro' kusi'pe o'ĉepo huakka' jak Adramitio huaĉ'eried o'uyate. Huahua'diktada eĉ'te o'tiakatodepo o'kuduy. Oro' Aristarcoere o'kuddepo o'hua'uy. Aristarco Tesalónica huakka' jakyo huaĉ'eri o'uy. Tesalónica Macedoniabayo o'ĉe. Asia huadaribayo hua'dik o'uy. 3 Eme'te huakka' jak Sidón huaboro' e'pogte o'betuy. Pablotaĵ huadi'da Julioa o'ĉnok Pablo huadi'enbayo Pablo huahua'dik o'uy. Pablotaĵ katepi' o'paknok aratbuta yokdik o'ne'uy. 4 Nogok Sidónya' o'hua'uy kusi'petone'te o'hua'uy. Bapoka bo'huatiakpo Chipre huagkuta'mej ope'topen okpokuy. 5 Huadariba Cilicia kenpa'ti Pamfilia o'pokonhua'po, Mira huakka' jakyo o'tiakuy. Mira Liciabayo o'ĉe. Mirayo o'betuy.

6 Ayo sorotataĵ huairia nog kusi'petone' o'huahuay'uy. Ken Alejandría kusi'pe Italia huadaribayo o'hua'apopo. Italia huadaribayo a'huaya'po ken kusi'peyo oro'taj bo'kuda'uy. 7 Sue'da huame'noe ijhue'da o'hua'uy. Ida huahue'dikda nogok Gnido huakka' jak o'pokuy. Huakka' o'bakpoknok konig o'huatiaknok nogyon okhua'dik o'ĉepo Creta huagkuta'mej huadariba adpen o'hua'po Salmón huakka' jak o'pokuy. 8 Creta huagkuta'mejte kusi'peyo o'hua'po, huakka' o'bakpoknok daka'da o'hua'po kente o'dikkika' Buenos Puertos o'betuy. Huakka' jak Lasea ibodte o'uy.

9 E'hua'onhuahuade'te huakka' huame'noe e'pokonhuade'te kenme'noe judío aratbut bapehue'dik fiesta ogkika' e'pokde'te kenok e'pogte diga'da bapokdik o'ĉnok kusi'petone'te huiyokda o'ĉe. Ta'kotdik o'ĉe. Pabla o'nopeĉepo 'uruda o'manopeĉa'po:

10 —Oro' e'pogte o'hua'po dakhue'da o'ĉepo ijnopogey huairi. Kusi'pe ehue' o'ĉepo, kenda kusi'peyo o'batohua'nig ehue'da o'ĉepo. Kenpa'ti oro'ta'kotdik o'ĉepoy. —Pabla sorotataĵ huairitaj ona'uynig'a.

11 Sorotataĵ huairia kusi'petone' huataĉ'eritanayo o'nigpee'uy. Kenpa'ti kusi'pe huatohua' huairitaj o'nigpee'uy Pablotaĵ sigpi' peĉhue' o'nuy. 12 Kenpa'ti huahuiok kusi'pe kente huabeta' dakhue'da o'uy. Hua'dik eĉ'nayo Feniceyo huakka' jak Creta huadariyo e'pogte kente sue'da bapoka o'ĉnok Feniceyo huakka'ada e'hua'ta' on'pakuy.

E'pogte diga'nanada o'bakokonhuahua'uy.

13 Ken e'pogya' daka'da o'bakokpo ona'ti hua'dik o'ene on'nope'uy. Ken o'hua'po meyhue'da Creta huagkuta'mejyo o'hua'uy. 14 Ijhuiti ehue' e'pogte e'hua'te huiyokda o'bakokuy. Diga'da o'bakokuy. Ken bapokataĵ on'dikka'uy Nordeste. Huagkuta'mejyan' o'tiakuy. 15 Oro'taj teyda monbakpoknok e'bakokte huahue'dik o'ĉepo ogkumeonnok bapokada oro'taj montohua'uy. 16 Huagkuta'mej Clada adpente e'pokonde'te bapoka sue'pi' o'batikuy. Kusi'pesi'po e'tohuika' diga'da on'baa'po huaĉ'eyya' on'behuika'po huaboro' kusi'peyo on'hueda'uy. 17 On'behuika'depo e'bijtone' kusi'petone'taj on'tihuiyigepo teyya'da ogka'uy. Kuhuadte e'pog burujda o'jka' kentaj o'dikkika' Sirte. Kusi'petone' kuhuadte o'beta'apo on'mame'pukpo cuperinatone' hueypate e'betika' bapoka' kusi'pe huatohua' on'huaraka'uy. Kenpa'da bapoka kusi'pe o'tohua'uyate. 18 Eme'te bapoka sue'pi' batikhue' o'ĉnok teyda o'bakokpo kenda kusi'petone' o'tohua'nok katepi' huaboa'da e'pogyo on'maenapo, 19 adme'ta' kusi'petone'en kuperina e'bijtone'ere

nogda nogda e'pogyo o'maena'uy, oro'en huaba'a o'maenapo. ²⁰ Huakka' huame'noe niokpo kenpa'ti siokpo tiahua'yhue'da kenpa'ti diga'da o'hapoknok oro' aya'da o'bata'kotapoy o'nopoe'uy.

²¹ Huakka'da huame'noe bapehue' o'енок Pabla o'bopo, o'mana'po:

—¿Mena'po do'taj nigpehuhue' mo'eme'? ¿Mena'po Creta huakka' jakya' bo'tiakme'? Nama'da o'orokme'ne. Oro' ikken Creta orokhue' ee'nayo oro'taj keypoda ehue' o'eaynig'a kenpa'ti aya'da o'maena'nig maenahue' o'eayyetnig'a. ²² Oynayo me'pukhue' mo'ene. Kusi'petone'nayo ehue'da o'eaponig'a opudanayo sigpi' bueyhue' mo'eapone. ²³ Do Diosensi'po ijjepe Diosen ijkikay. Bisik Diosen huata'moneri do'te o'tiakpo, ²⁴ “Me'pukhue', Pablo. Roma huairitaj hua'dik i'e kenpa'ti tibo'dik i'e. Ontaj Diosa daka'da bo'tioka'nok aya'da in kusi'peyo onere o'nenig mabueyhue' o'neapo.” Diosen huata'moneria mename'ne. ²⁵ Kena'po yan'manopo'noey'. Dios buttida oa', daka'da ijnopoe'po. Kenda oa'nig kenda o'eapo. ²⁶ Huagkuta'mejyo bapoka bo'tohua'apo kusi'pe o'betpo o'sakapo. —Pabla o'mana'uy.

²⁷ Botta' semana oro' e'pogte o'hua'po Adria e'pogte o'hua'po bapoka nogyon nogyon oro'taj mon'tohua'uy. Nopote sikyo kusi'pe huatohua'eria huadari akta'bogpe meyhue'da o'ede on'nopoe'uy. ²⁸ E'pog odda huandidikaj on'nigdika'depo treinta y seis metros odda o'uy. Nog adyon onte'ti on'nigdikapo veintisiete metros odda o'uy. ²⁹ Sipana'tone'a e'pogya' kusi'petone' ya'sakapet on'nopoe'po 'uru siro kusi'pe huabeta' e'bijtone' e'tinuku'tada huata'pakta' e'pogyo on'maena'uy. Huata'pakte on'tinukupo on'maena'uy. Botta' botta' on'maena'po on'mame'puk'e'po eme' o'nonmabo'uy. ³⁰ Kenoka' mehued'epo kusi'pe huatohua'eria kusi'pesi'pote e'monta' on'pakpo huaboa'da kusi'pesi'po on'huaraka'po konig kusi'pe hua'ojpate siro kusi'pe huabeta' e'enapa' nama' ogka'po.

³¹—Kusi'pe huatohua'eri kusi'petone'yoda ehue' ee'nayo e'huapa' menpa' ehue'dik mo'ene. —Pabla sorotataj huairitaj sorotataeretaj o'mana'uy.

³² Ken sorotataj kusi'pesi'po huato'e'bij o'nokte'gpo kusi'pesi'po o'kotnok o'tohua'uy.

³³ Sikyoedda aya'da bape'dik mo'ene. Pabla o'mana'po:

—Botta' semana mo'eonhuahua'po bapehue' kenpa'ti tayhue' mo'eonhuahua'po. ³⁴ Sue'pi' yan'bape' o'nona'ne. Huagkuta'mejyo madopi'dik mo'ene nogtatipi' dakhuea' ogkahue' mo'eapone. Nogtipi' bueyhue' o'eapone. —Pabla o'mana'uy.

³⁵ Kenda o'mana'depo pan o'hapadpo dakiti Diostaj o'tiona'pakpo. Aya'ada kenteda en'tiahua'yte dakiti o'tiona'pakdepo o'posakea'depo huaboa'da pan o'bape'uy. ³⁶ Kenda on'tiahua'ydepo aya'ada on'durugpakpo on'bape'uy. ³⁷ Kusi'petone'yo huakka'da o'ne'uy. Doscientos setenta y seis o'ne'uy. ³⁸ Dapote'ya on'bape'depo aypo bapehued e'pogyo on'maena'uy. Kusi'petone' pogkajda kae'po on'maena'uy.

Kusi'petone' o'sakdepo o'ta'kotuy.

³⁹ Ome'pede kusi'pe huato'e'eria huagkuta'mejtaj okiahue'ya e'eada konig iak'o huakud kenpa'ti kuhuadba' on'tiahua'ypo menpa' ayo hua'dik o'ey on'nopoe'po kuhuad iakoyo a'betya'po monhua', on'batia'pakpo.

⁴⁰ E'bijtone' o'noktega'po kusi'pe siro huato'e' e'pogyo on'mae'apo kusi'pe huabutuka remo on'kuj huaba'te on'toe'po kenpa'ti kuperina hua'ojpayon huaypate on'betpo huaboa'da bapoka kuhuadabayon kusi'petaj o'tohua'depo. ⁴¹ O'hua'po kente bothue'pura e'pirukpak e'pog burujda o'epo iakoyed kuhuadte kusi'petone' ojpa o'huadato'po. Kenteda o'uy.

Menpa' tohuahue'dik o'ne'uy. Huata'pakte huahuea asakya'po huaboa'da o'saka'depo huata'pakpen. ⁴² Titikonhue'dik ka'ne'po sorotataj huabakuda' jakyo huae'eritaj e'barakta' on'paknig'a ⁴³ Pablotapi' e'arakta' pakhue' o'epo sorotataj huairia, "barakhue' yane'," o'mana'po "kenpa'ti kenomey e'dopie mo'nopeo huakkuruda yag'kot e'pogyo kuhuadte kan'hua'epo ⁴⁴ nogomey ta'pote kusi'pe huaentej kenpa'ti kusi'pe hueypate yan'betpo kuhuadte ya'nonhua.'" Sorotataj huairia o'mana'uy. Ken ta'kothue' o'nepo huagkuta'mejyo aya'da on'bahua'uy.

28

Huagkuta'mej Maltayo Pablo o'unhua'uy.

¹ Oro' sue'pi' ta'kothue' o'epo kuhuadte o'epo huagkuta'mej o'dikkika' Malta huaboa'da o'nopeo'uy. ² Nog aratbut kenteda o'nika'po oro'taj 'urua'da mo'toe'uyne. Ehui' kenpa'ti juju'da o'enok huaboro ta'ak ogka'depo "ibodte yan'tibo'," mona'uyne. ³ Ken sue'da ito'pi e'ay o'be'eadpo ta'akyo o'tibahuedapo Pabla. Ta'ak jukda o'enok bihui o'orokpo Pabloen huabata' o'bokpo o'tidteyye'uy. ⁴ Huagkuta'mejyo aratbut huae'eria Pabloen huaba'taj bihui o'tidteyyepo o'tionok on'tiahuaydepo,
—Ke'na aratbuttaj huabarakeri ya'etpi' e'pogyo ta'kothue' ee'tada dakhuea'ogka'nok bueydik o'e. —Huayahuaya on'batia'pakuy.

⁵ Pablonayo huaba'a onhuinoka'po bihui ta'akyo o'kotuy. Pablo menpa'pi' ehue'da o'e'uy. ⁶ O'iyokapo, o'buayapopi' on'nopeo on'nigunhua'po ijhue'da on'nigunhua'po iyokhue'da kenpa'ti bueyhue'da on'tiahuaypo konogpa'da on'nopeo, "ke'na nogtida oro'en dios o'e," huaboa'da on'batia'pakuy.

⁷ Huagkuta'mej huairien ta'ba ibodteda o'uy. Huairien huadik Publico o'e. Ke'nen jakyo oro'taj bo'tohua'uyne. Keyo bapa' huame'noe o'ika'po aypo bo'tobapudhua'uyne. ⁸ Publicoen apag dakhue'da o'epo o'digpakpo kenpa'ti o'me'surukpo onpahueduy. A'tiahuaya'po Pablo o'hua'ua'po. O'tiona'pakdepo o'tibata'tedepo o'yaread'uy. ⁹ Pabla e'yareadde'te aratbut on'tiahuaydepo nogda huagkuta'mej huae'eri dakhue'da o'nepo Pablotaj on'huatiakdenok kenomeytakon o'bayaread'uy. ¹⁰ Katetehue'da huakka'da mo'bayokuyne oro'taj. O'hua'po kusi'petone'yo o'kudpo oro' aya'da katepi' e'tohua'ta' o'paknok mo'bayokuyne.

Romayo Pablo okye'uy.

¹¹ Ken huagkuta'mejyo bapa' puug o'ika'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Ken kusi'petone' juju'ok kenteda o'eonhuahua'uy Alejandria huakka' jakya' o'tiakuy. Kusi'petone' huaopate e'ketka' dios Castor kenpa'ti e'ketka' dios Polux o'uy. ¹² Siracusa huakka' jakyo o'tiakuy. Siracusa kusi'pe huabeta' o'uy. Kenteda bapa' huame'noe o'uy. ¹³ Ona'ti o'hua'po kubogte meyhue'da o'hua'po Regio huakka' jakyo o'tiakuy. Eme'te huata'pakyan o'bapoknok ida o'hua'po eme'te Puteoli huakka' jakyo okye'uy. ¹⁴ Keyoda sue'da huama'buy Cristo huaknopoe'eritaj o'huahuaynok. "Oro'eri nogtida semana yanika'." Mona'uyne. Nogok Romayo dagte oro' o'hua'uy. ¹⁵ Pablomey dagte on'tiakpo huaknopoe'eri huama'buya Romaya' on'tipeedepo oro'taj dagte a'deja'po Romaya' o'norokpo Foro Apio huakka' jakyo sue'da huakka'mon on'tiakuyate. Noga Tres Tabernasyo on'tiakuyate. O'batiahuaydepo Diostaj dakiti oa'uy Pabla kenpa'ti Diostaj o'durugpakuy. ¹⁶ Romayo o'tiakdepo sorotataj huairia huamatoika'eritaj guardia huairitaj o'bayokuy. Pablotanayo bayokhue' o'uy. Nog aratbuten jakyo Pablo ika'dik yae' huairia ona'nok nogtida sorotataj o'toika'uy.

Romaya' Pablos o'manmadika'uy.

¹⁷ E'tiakde'te bapa' huame'noe e'pokde'te, "judío huairitaj yan'batotiak." Pablos o'mana'uy. On'kupopakondepo,

—Judío aratbuttaj dakhuea' kahue' ee'tada kenpa'ti kenda oro'en adhuea'pane' ogkika'uyate dakhue' huaahue' ee'tada judíomey do'taj teyda men'toepo Roma huairitaj Jerusalényo men'yokuy, egomey. ¹⁸ Roma gobierno huairi do'taj o'batia'pakdepo do'a dakhuea' kahue' ijjenok bueyhue'dik ijjenok do'taj e'oroka'ta' e'pakada ¹⁹ Roma gobierno huairitaj "keje', orokahue' yane'," judíoa o'nona'nok, "Huakhuairitaj Romayo be'ta'mona'. Ke'na do'taj me'pee'," yona'uy. Judío aratbuttaj katepi' dakhuea' ogka' ahue' ee'pi' kenpa' yona'uy. ²⁰ Konigepo opudtaj kan'tiake' onhuua'ne. Opudtaj a'batiahuayya'po a'manbatia'pakya'po kan'tiake' onhuua'ne. Konig oro' judío aratbut oknopopepo o'buayedepo nogok onte'ti o'noeapoy, oknopopey, do'huakon kenda yoknopopepok iyá'kon do'taj sirobia on'tinuku'ika'. — Pablos o'mana'uy.

²¹ —Judea huadribaya' ontaj e'timadoya' beroba' ba'ehue' o'emey kenpa'ti judío aratbut Judeaya' on'tiakme', "Pablos dakhuea' o'ka'," nogatipi' huaahue' mo'eme'ne. ²² Nogyon nogyon nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huabada Jesucristoen huaknopope'eritaj dakhue'da o'ne on'bahuaa'nok kena'po kenda iknopope'ing oro' e'peeta' o'paki. —Judío huairia Pablotaj o'nona'uy.

²³ Nog huame'noete o'tiakapoy, o'nona'po. Ken huame'noe emede'te Pablo e'huage'yo judío on'batiakuy. Sikyoedda huaboa'da o'manbatia'pakpo bisik o'batikuy. Aratbuta Jesús Huairitaj yan'nigpeika'apet. Moisés kudaka kenpa'ti Apagba' huamanbatia'pakeria Jesústaj on'timadoya'uyate. Pablos o'mana'uy. ²⁴ Noga buttida oa' o'noknopope'uy. Nogomeyanayo buttida oa' oknopope'hue' o'nuy. ²⁵ Onpapayo' nopope'hue' o'nepo huaboa'da yan'bahua'apet, Pablos o'nopope'ogitimon o'mana'po:

—'Urua'da Isaías oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyate, Isaías Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega' o'nopopea'nok Isaías a o'mana'po:

²⁶ Judío aratbutte yahuatí' in konig yamanatí': Ona'ti ona'ti do'hued hua'a mo'peunhuahuika'aponig'a noponkahue' mo'ika'apone. Ona'ti ona'ti bo'tiahuayonhuahua'aponig'a nopogkahue' mo'ika'apone. ²⁷ Opud eknopope'ta' pakhue' mo'ene. Nigpeehue' mo'ene. Diosen hua'a e'tiahuayta' pakhue' mo'ene. Kena'po tiahuayhue'dik mo'ene, pee'hue'dik mo'ene nopoenkahue'da mo'ene. O'nen dakhuea' e'ka' me'nopo'tihueke'po Diostaj nopo'koreahue' mo'ene.

Isaías o'mana'uyate. ²⁸ Oy judío ehue' nog aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo o'manopo'tihueke'apo onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. Kenomeynayo on'nigpeika'apo. Kenda yan'noppeika'. —Pablos judío huairitaj o'mana'uy.

²⁹ Pablo kenda eade'te judío huayahuaya on'batia'pakonpo on'bahua'uy.

³⁰ Ken jakyo e'tayhuayyak ke'nen huakupe o'yokika'po o'ika'uy. Botta' huabayok o'ika'uy. Kenomey a'ta'huadeya'po en'tiakte yan'kud o'mana'ika'uyate. ³¹ Me'pukhue'da o'epo Jesús Huairitaj yan'nigpeika'. O'mana'ika'uyate. Kenpa'ti daka'da Jesucristo Huairitaj huadak hua'a o'manmadikika'uy, 'uruu'da o'manmadika'po. "Kenda manmadikahue'dik yae'." Be'api' onahue' o'nuyate, ken.

ROMANOS

Roma huakka' jakya' huaknopoe' eriomeytaj Pablaa o'manigmadoya' uyate.

Roma huaknopoe' eriomeytaj Pablaa o'manigmadoya' uyate.

¹ Do Pablaa on' nigmadoya' ne. Jesucristoen huanaba' ijnigpeikay. Diosen huadak hua'a, Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia' pakike' po Diosa do'taj bektie'po me'ta'mona'uyne.

² Huadak hua'a Jesucristotaj a' nennanada Diosa o'manbatia' pakuyate. Jesucristo tiakhued Apag Diosba'te on' nigmadoya' uyate. ³ Diosen huadak hua'a Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po aratbuten huaso'nigda o'si'poe'uyate. David huairien adhuea' huayayo o'uyate. David Israel aratbuten huairi o'uyate. ⁴ Dios teyda o'epo Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Konigepo Diosen Huasi'po o'epo teyda o'epo Diosen Nokirega mo'manopoea'ika'ne. ⁵ Jesucristo oro'en Huairia me'tin pahui'po do'taj huakka'da bo'tihuapokika'ne. Aratbut nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj kamaknopoe'po kenpa'ti Diostaj kan' nigpeike'po do'taj Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. ⁶ Konigepo nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj huakka'nana o'noknopoe'denok. Opudomey Romano huag'erikon Jesucristoen mo'ene.

⁷ Opudomey Roma huaknopoe'eritaj Diosa di' mo'maepo "Do'huedyo' yanikati' yag'kikati'." Diosa mona'de'uyne. Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere opudomeytaj kamin pahui'po daka' kabati-huapokike'po kenpa'ti kamanoe'yike'po ken konig on'nigtiona'pakika'nig on' nigmadoya'ne.

Pablaa Romayo huaknopoe'eritaj e'bata' huade' deta' o'pakuyate.

⁸ Huakkuruda o'nona'ne. Opudomey Romaya' huaknopoe'eri Diostaj Jesucristaere daka' moknopoe'ika'nok kenpa'ti mo'nigpeika'nok nogbaya' nog huadaribaya' nogya' nogya' aratbut opudomeytaj mo'tipeedenok konig daka' moknopoe'ika' mo'tinopoe'denok. Konigepo Jesucristo kenda o'paknok dakiti Diostaj yonay. ⁹ Opudomeytaj ijtiona'pakika'nig Diosapi' kenda buttida me'tinopoe'ne. Diostaj diga'da ijnigpeika'po Diosen Huasi'potaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. ¹⁰ Opudomey Romayo huaknopoe'eritaj e'bata' huade'ta' ijpakika'nig'a huahue'dik ijikay. Diosa kahuea' e'tinopoe'nayo ijhua'apoy. Konigepo ijtiona'pakikay. ¹¹ Opudtaj eta' huadeta' ijpaki. Kenpa'ti opudtaj e'tiahuayta' ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti kanoknopoe'ike'po opudomeytaj e'tihuapokta' ijpaki. ¹² Huayahuaya nogiti nogiti daka' huaknopoe'ika' a' batihuapokeya'po opudtaj e'bata' huade'ta' ijpakikay.

¹³ Konig nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'nok huakka'nada on'manopo'korea'uyyo on'maknopoe'uy. Opudomey konigti Romayo huag'eri sue'da oknopoe'hue' huag'eritaj a'manopo'koreaya'po Jesucristotaj huaboa'da a'maknopoe'aya'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj nogiti daka' huaknopoe' kenpa'ti nogiti huanigpee' a' batihuapokikaya'po nogok nogok opudte ijhua'apoy ijnopoe'ika'nig'a huahue'dik ijika'uy. Oydapi' huahue'dikda ijje'y. Kenda e'manopoe'a'ta' ijpaki, egomey. ¹⁴ Aya' aratbutada kenpa'ti aratbut huakka'da en' nopoe'tadapi' kenpa'ti aratbut sue'da en' nopoe'tada Diosa me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijikay.

15 Konigepo opudomey Romayo huag̃'eritakon Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakta' ijjeretpaki.

Jesucristoen huadak hua'a aratbut eknopog̃'nayo Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'e.

16 Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aya'da aratbuta eknopog̃'nayo Diosa dakhuea' e'kika' manopo'yarea'dik o'e. Huakkuruda judío huaknopog̃'eritaj o'manopo'yarea'. Onte'ti nog aratbuttaj o'manopo'yarea'. Konigepo Jesucristoen huadak hua'ataj e'manbatia'pak tobirahue' ijje. 17 Jesucristotaj eknopog̃'yo da oro'omeytaj huadaknopoda e'huag̃'taj Diosa bo'tinopog̃epo kenere mo'noeanhuahuika'apone. Kenda Diosen huadak hua'a o'manmadikika'. "Jesucristotaj huaknopog̃'eri huadaknopoda e'huag̃'taj Diosa o'matinopog̃epo kurudyo kenere o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da dakhuea'nada ogkika'.

18 Aya'ada Diostaj e'nigpeeta' pakhue' huag̃'eri kenpa'ti buttida hua'a e'nopog̃'ta' pakhue' huag̃'eria dakhuea' ogkika'nok Diosa huiyoknada dakhuea'da castiga magka'dik o'eapo o'nope. 19 Kenomeytaj Diosa buttida o'e Diosa e'manopog̃a'tada Diostaj daka' oknopog̃'dik e'eada, 20 oro'en huakpoa Diostaj tiahuyhue'dik e'e'pi' kenda a'ennanada Diosa o'ka'uyatenig o'tiahuyapo oknopog̃ika'dik o'ene. A'ennanada siokpo niokpo puug huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate. A'ennada kenpa'ti oyda kenda Diosa o'ka'uyatenig tiahuydik o'nepo Dios teynanada o'e kenpa'ti Dios Huairida o'ika' oknopog̃'dik o'nenig'a. "Diostaj oknopog̃hue'dik ijje," ahue'dikda o'ne dakhuea' huaka'eria. 21 Kenda Diosa o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria on'tiahuyapo Diostaj o'noknopog̃enig'a. "Dios Huairi i'e. Aya'nada i'ka'uyate. Huadakda i'ene. Dakiti Dios." Ken konig onikahue' o'nika'uyate. Konig huasegda dakhuea'da on'nopog̃ika'po buttida e'nopog̃' nopog̃hue'da o'nika'uyate. 22 "Huakka'da o'nopog̃ey. Daka' o'nopog̃ey." On'batia'pakuyatenig'a huasegda o'nuyate. 23 'Urunanada o'ika' Dios. Kurudyo o'ika'. Teynanada o'ika'po bueyhue'dikda o'noeanhuahuika'apo. Diostaj o'noknopog̃ebatikpo huaboa'da noehue' e'ketka' dios ogkika'uyate. Ken konig huabokerekada ogkika'uyate. Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', o'jpai' botta' botta' hua'itakpi' e'ketka' ogkika'uyate. Oro'en dios o'e nama'da on'nopog̃ika'uyate.

24 Konigepo dakhuea'da kan'nopog̃ike' nama'da kan'eretpakike' huayahuya dakhuea' kagkike' Diosa o'nopog̃'uyate. 25 Dios Huairitaj onte'ti eknopog̃'ta' pakhue' o'nepo e'ketka' diostaj huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda Diosa o'ka'uyate on'tiahuyika'nig on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da o'ka'uyatenigyo'da Diostanayo sigpi' pakhue' o'nika'uyate. Dios aya'da huaka'eritayo'da "Urua'nanada o'e, dakiti Dios." Aya'ada kan'batadi'kea'ike'.

26 Konigepo kenpa'da dakhuea' kagkike' Diosa o'nopog̃epo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'maenon'uyate. Konig birae'dik ogkika'po ettone'a huatoe'taj pakhue' o'nepo o'nenpo huabot ettone'a huayahuya on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. 27 Huabokerekakon huatoe'taj o'nenpo huabotbokereka' on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. Ken konig ogkikapo birae'dik o'ne. Dakhuea'nanada ogkika'nok konig Diosen castiga huaso'ada dakhue'nanada o'nepo pai'nanada on'nopog̃' unhuahuika'apo.

28 Ken hueretda Diostaj eknopog̃'ta' pakhue' o'nenok dakhuea'da kan'nopog̃ike'po dakhuea' kagkike' Diosa o'maknopog̃epo kenpa'da

o'maenon'uyate. ²⁹ Kenomey kenpa'da dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'. Huabokerek ettone'ere huayahuaya dakhuea'nanada ogkika'. Kenda on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da ogkika'. Huakka'nada e'tamaeta' o'deretpakika'. Dakhuea'nada on'nopoika'. Digda on'bahuahuayika'. On'mahuadiaypo on'barakika'. Huayahuaya on'maboyika'. Nama'da huamana'eri o'nika'. Diga'da on'mahuadiayika'po dakhuea' ogkika'. Diga'da on'mahuj'ika'. ³⁰ Nogomeytaj dakhuea'da on'bahuua'ika'. Diostaj on'huadiayika'. Huabatidike'eri o'nika'. Huata'da huapakeri o'nika'. Nogda nogda dakhue'dikda on'nopoika'. Apagtaj huayetapi' nigpeehue'dik o'nika'. ³¹ Katepi' Diosenpi' nopugkahue'da o'nika'. "Do kenda ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda ogkika'apo. Nogomeytaj huadi'da maehue' o'nika'. E'manoeynoeyta' pakhue' o'nika'. Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'da o'nika'. ³² Ken konig dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Kenpa'da bueydid o'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey kenda daka' e'nopoçada nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'po kenpa'ti nogomeya konigti egkika'nayo durugda o'nika'apo.

2

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuua'.

¹ Konigepo o'na be'api' mo'epo "Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj e'huaa'nayo "kenda donayo kahue' ijjemey." Diostaj onahue'dik mo'ene. Konigti dakhuea' i'kikame'ne Diosa mo'tinopoepo castiga ogka'dik mo'ëapone. ² Dakhuea' huaka'eritaj "dakhuea'da ogka'uy," Diosa buttida o'matinopoepo castiga o'magka'apo. ³ "Nogomeya dakhuea'da ogkika'." O'napi' e'bahuua'ada konigti dakhuea' e'kika'ada Diosa do'taj castiga ogkahue' me'ëapone nopoehue' mo'e. Dapi' Diosa castiga mogka'apone. ⁴ Diosa di'nanada mo'ika'po ijhue'nanada castiga ogkahue' mo'edenok castiga ogkahue' mo'ëapetpi' kenda nama'da nopoehue' yane'. Diosa di'nanada mo'epo mo'tinepahui'nok nopo'korea'dik o'ene. Kenpataj yan'nope'. ⁵ Opudomeypi' Diostaj eknope'ta' pakhue' mo'ënok Diosa mo'tinepahui'ne mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo nogiti nogiti dakhuea' bo'kika'nok nogiti nogiti Diosa castiga ogka'dik mo'ëapone. Kene'huaya' huame'noete castiga o'magka'apo. ⁶ Be'api' sigda dakhuea' e'kuynayo sigda castiga o'magka'apo. Nogapi' huakka'mon dakhuea' e'kuynayo huakka'mon castiga o'magka'apo Diosa. Kenpa'ti be'api' o'nopo'korea'depo huadakda e'kika'nayo Diosa huadakda o'manigka'apo. ⁷ Kenomeya kirigayo' Diostaj on'nigpeika'po huadakda ogkika'po Diosere kurudyo' urunanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo "Huadakda bo'kika'," Diosa ena'te e'peeta' on'pakpo Diosere kurudyo' on'noeonhuahuika'apo. ⁸⁻⁹ Nogomeynayo huata'da huaeretpakeri Diosen buttida hua'a nigpeehue' huaj'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa diga'da o'mahuadiaypo diga'da castiga o'magka'apo. Pai'nanada on'manopo'unhuahuika'apo. Judio dakhuea' huaka'eri huakkuru pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. Nog aratbutakon pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. ¹⁰ Huadakda huakika'eri Diostaj huanigpeika'eritanayo Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere' urunanada on'noeonhuahuika'apo. "Huadakda o'ne." Diosa o'bahuua'apo. Durugnopo'da o'neonhuahuika'apo. Judio huadak huaka'eritaj huakkuru Diosa 'urua'da o'manigka'apo. Kenpa'ti nog aratbuttaj 'urua'da o'manigka'apo.

¹¹ Diosa aya' aratbuttada konigti o'batiahuayika' konigti o'manopokie'ika'. Judiotaj kenpa'ti nog aratbuttaj castiga o'magka'apo. ¹² Moisésenba'taj nog aratbut peehued o'nika'po dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba'taj nigpeehue'

mo'ika'uynok castiga magka'dik ijjej," Diosa kenomeytaj manahue' ee'pi' kenpa'da mabueydik o'neapo. Judío aratbutnayo Moisésenba' e'peedeada dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba' nigpeehue' mo'ika'uynok diga'da castiga magka'dik ijjej," Diosa o'mana'apo. ¹³ Kenpa'ti Moisésenba'taj e'peeyo'da huae'eritaj "huadakda o'ne" Diosa bahuaahue' o'epo kenda huanigpeika'eritanayo "huadakda o'ne" Diosa o'bahuaa'apo. ¹⁴⁻¹⁵ Nog aratbuta Moisésenba' ba'toehue' e'eada huanopoya'da on'nopoepo konig Diosa o'paknig egkika'nayo Diosen hua'a huanopoya'da on'nopoē. Huadak ogka'po on'nopoēapo. Dakhuea' ogka'po on'nopoēapo. ¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikainгда nogok kene'huaya' huame'noete iregiregte aya'da aratbuten dakhuea' e'kika' Dios Jesucristoera kenda on'nanopoēa'po castiga on'magka'apo.

Judío aratbut Moisésenba' e'manmadikika'ada nigpeehue'da o'nika'.

¹⁷ "Judío aratbut o'ey. Moisésenba' o'nopoey. Oro'omeyen Dios kurudyo o'ika'." Opudomey judíomey mo'batia'pakika'nig'a ¹⁸ Moisésenba' daka' mo'nopoepo kenda Diosa o'pak mo'nopoepo huadakda o'e mo'nopoēnig'a. ¹⁹ Kenpa'ti nog aratbut Diostaj oknopoehue' huae'eri o'ne. Konig ekpobig huae'eri o'nika'. "Kentaj Dioste o'batohua'apet." Opudomey judío aratbuta daka' mo'nopoika'nig'a. Kenpa'ti nog aratbut konig sikkiregyo huae'eritaj "Diostaj o'maknopoēa'apoy. Konig Diosen huak'ey o'ey." Kenda daka' mo'nopoika'nig'a. ²⁰ Apagba' buttida hua'a o'e. Buttida huanopoē' o'e. Opud judío aratbut Apagba' mo'nopoepo nopoehue' huae'eritaj kenpa'ti huasi'potaj manmadika'dik o'ey mo'nopoēnig'a. ²¹ Nog aratbuttaj mo'manmadikika'nig'a mena'po huata'da onmadikahue' mo'e. "Berehue' yane'." Mo'mana'ika'nig'a opudaded mo'berika'ne. ²² "Nogen huatoē'taj bakdejhue' yanika'." Mo'manika'nig'a opudaded nogen huatoē'taj mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj o'huadiayi boa'ika'nig'a huakupe katēpi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya' mo'berika'ne. ²³ Moisésenba' huakka'da o'paki. Huadakda o'e. Nigpeika'dik mo'ene. E'batia'pakika'ada nigpeehue' mo'ika'nok Dios dakhue'da o'e aratbuta o'noknopoē. ²⁴ Opud judío aratbuta Apagba'taj nigpeehue' mo'ika'nok "Dios dakhue'da o'e." Nog aratbuta on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.

²⁵ Opudomey judío aratbut Moisésenba' e'nigpeika'nayo huabokereksi'dak mo'nigoktegika'ne. Diostaj kenda huadakda o'e. Diosen aratbut o'ne aratbuta nopoika'dik o'neapo. Moisésenba' nigpeehue' e'ika'nayo konig okteghue'onig huae'eri mo'ene, konig nog aratbutda mo'ene, konig Diosen aratbut ehue' mo'ene. ²⁶ Nog aratbut judío ehue' huae'eri huasi'dak nigokteghue' ee'pi' Moisésenba' e'nigpeika'nayo konig judío huanigoktegerionig o'ne. Diosensi'po o'ne. Diosa o'matinopoē. ²⁷ Opud judío huanigsi'dakoktegeri mo'epo Moisésenba' e'toēada nigpeehue' e'nika'nayo nog aratbut huasi'dak okteghue' huae'eri Moisésenba' huanigpeika'eria "Judío huanigoktegerianayo Diostaj dakhue'da ogkika'," on'huaa'apo. ²⁸ Judío e'si'poē'nayo kenpa'ti huasi'dak ektegnayo hueretda judío o'epo, Diosensi'po o'e. Diosa nopoehue'dik o'e. ²⁹ Huanopoya'da on'eretpakpo Diostaj huanigpeika'erinayo hueretda judío aratbut o'ne. Diosen aratbut o'ne. Diosa o'matinopoē. "Huadakda o'ne." Aratbutanayo ahue'dik o'ne.

3

¹⁻² Judío aratbut ee' huadakda o'e. Kenpa'ti huabokereksi'dak e'nigokteg huadakda o'e. Diosa judío aratbuttanayo Apagba' kan'toē'po o'bayokuyate.

Apagba' kan'nigpeike'po o'bayokuyate. ³⁻⁴ Huakka'mon oro' judío aratbuta Diostaj oknopohue' ee'nayo nigpeehue' ee'nayopi' Diosnayo kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de o'kika'. Aratbut aya'ada da huaa'eri ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida kenda o'manigmadoya'uyate. Oa'po: Diosen hua'a buttida o'ika'. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Kenpa'ti aya'da Diosa o'kika' huadakda o'e. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Apagba'te Davida oa'uyate.

⁵ Oro'omey judío aratbut dakhuea' e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po huadaky'o da o'kika' aratbuta on'tinopoika'po konigepo Diosa oro'omeytaj castiga ogkahue'dik mo'epetpi'. Huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'. ⁶ Diosnayo huadaky'o o'kika'po judío aratbuttaj castiga magka'dik o'epo. Kenpa'ti huadaky'o o'kika'po kene'huaya' huame'noete aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik o'epo. ⁷ Oro' da e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po huadakanada o'ika' aratbuta tinopo'e'dik ya'neapet. Oro'taj Diosa castiga ogkahue'dik mo'epetpi'. Kenda huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'. ⁸ Konigepo "Oro' dakhuea' o'kika'nok Dios huadakda o'e. Aratbuta on'nopepo dakhuea' mogkika'." Pabloa o'manmadika'. Sue'ada judíoa nama'da men'huaa'nok kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'ene.

⁹ Oro' judío aratbut huadakda o'ey. Nog aratbut dakhue'da o'ne. Kenpa' Diosa tinopohue' mo'ene. Aya'ada dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi' nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri o'ne. Kenda iija'demey. ¹⁰ Kenpa'ti Diosba'te: Huadakda aratbut ehue'da o'ne. Aratbut huadak nogtipi' ehue' o'ne.

¹¹ Aya'ada Diostaj oknopogkahue'da o'nika'. Aya'ada Diostaj pakhue' o'nika'. ¹² Aya'ada o'noknopohatikle onte'ti Diosen kikahue' o'nika'. Dakhuea'nada ogkika'. Huadakda e'kika' sigpi' ehue'da o'e. Aya'ada Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' ogkika'. ¹³ Kenpa'da dakhue'da hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'. On'batidike'ika'. Huasokpa konig kubarak o'nokbetahue'onig konig pagnada o'nika'. Konig bihui e'buey'urua dakhuea' ogkika'nig ken konig ia' on'mahuja'ika'po dakhuea'nanada on'magkika'. ¹⁴ Dakhue'dikda on'bahuua'ika'. Kenpa'ti on'mahuadiaypo on'maboy'ika'. ¹⁵ Diga'da on'bahuahuaypo idada on'barakika'. ¹⁶ Nog aratbuttaj dakhuea' on'magkika'po pai'nada on'manopo'ea'ika'. ¹⁷ Huayahuaya manoeynoeyhue' o'nika'. ¹⁸ Diosa castiga egka'taj okme'pukhue' o'nika'. Diosba'oa'.

¹⁹ "Diostaj nigpeehue' ijkamey. Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga ogka'dik me'epone." Judío aya'daribayo huae'eriene kan'nope'po Diosa Diosba'te judío aratbuttaj o'mana'ika'. Kenda o'nope. ²⁰ Moisésenba' o'nigpeika'nok "huadak mo'ene." Diosa nogtitapi' onahue' mo'epone. Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene. Moisésenba'a mo'nopoea'ne.

"Okkahuea'depo huadakda mo'ene." Jesucristoen huaknopoe'eritayo'da Diosa mana'dik o'e.

²¹⁻²² Jesucristotaj aya' Diosen huamanbatia'pakeri Moiséserea on'timadoya'uyate. Jesucristo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Aya' Moisésenba' nigpeikahue' ee'pi' "Okkahuea'depo huadakda mo'ene," aya' Jesucristoen huaknopoe'erimeytaj Diosa ona'dik mo'ene. Judíomeytaj kenpa'ti nog aratbuttaj konigti ona'dik mo'ene.

²³ Nog aratbut oro' judío aratbutpi' aya'ada dakhuea' ogkika'. Konig Diosa bo'tipaknig kahue'da o'énok Diosa kabakkahue'po Jesucristotaj oknopoe'dik o'ene. ²⁴⁻²⁵ Diosa oro' dakhuea' huaka'eritaj huakka' di mo'epo mo'tinepahui'po Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Aratbuta dakhuea' egkikak kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Oro'omeytaj kamanopo'yare'po Diosa o'paknok Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Jesúsá mo'nigbuey'uyunok oro'omey huaknopoe'eritaj katetehue'da bokkahuea'ika ne kenpa'ti "huadakda mo'ene," Diosa monika'ne. Kenpa'ti Jesucristo dakhuea' huaka'eritaj mo'nigbuey'uyunok Diosa huadakda o'epo a'neneritaj o'bakkahuea'ika'uy o'nopeene. ²⁶ Konigti Jesucristoa mo'nigbuey'uyatenok oy Jesucristoen huaknopoe'eritaj Diosa huadaky'o e'huag' mo'ea'po "bokkahuea'depo huadakda mo'ene," ona'dik mo'ene.

²⁷⁻²⁸ "Moisésenba' o'nigpeika'nok Diosa mo'manopo'yarea'ne," oro'a ahue'dik o'ene. Jesúsá mo'nigbuey'uyate oknopoi'ka'nok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," monika'ne daka' o'nopeene.

²⁹ Judío aratbuttayo'da Diosa o'manopo'yarea' sue'ada nama'da yan'nopeetpi'. Kenpa' nopoe'hue' yane'. Nog aratbut judío aratbuttere Diosa o'manopo'yarea'ika'. ³⁰ Dios nogtida o'epo judío huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'manika'po nog aratbut huaknopoe'eritakon o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'manika'. ³¹ Jesucristotaj oknopoe'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Sue'ada nama'da yan'nopeetpi'. Jesús'taj oknopoe'po Moisésenbapi' huadak o'e' o'nope'po Diostaj o'nigpeikay.

4

Abrahama Diostaj oknopoi'ka'uyatenok "Abraham huadakda me'taene."
Diosa oa'uyate.

¹ Abraham Israel aratbuten adhuea'pane'taj mon'diknopoa'tu. ² Abraham huadak o'kika'nok "huadakda o'e," Diosa ahue'dik o'e. "Huadakda ij kay," a'dik ee'pi' Diostanayo kenpa' ahue'dik o'uyate. ³ Diostaj Abraham oknopoi'ka'uyatenok "huadakda o'e," Diosa ona'uyate. Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Be'api' huairien e'baa'nayo huairia huakupepi' bayokdik o'nika'. Katetehue' o'yokne ahue'dik o'e. En'baa'te huakupepi' bayokdik o'e. ⁵ Moisésenba' oro'omey o'kika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue'dik ee'tada oro'omey dakhuea' huaka'eri e'e'ada Jesucristotaj oknopoenok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. ⁶ Aya'ada Moisésenba' ogkika'nok "huadakda mo'ene," Diosa ahue'dik o'ika'. Diostaj o'noknopoi'ka'nok dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," Diosa o'manika'nok durugnanada o'nika'. A'nennada Davida Apagba'te o'batia'pakuyate:

⁷ Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa e'bakkahueade'te durugnanada o'ne.

⁸ "Yokkahuea'dey, castiga magkahue' ijjeapoy." Kenomeytaj Diosa e'manade'te durugnanada o'ne. Kenda Diosba'te Davida oa'uyate.

⁹ Judío aratbut huabokereksi'dak ektegtaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Nog aratbut judío ehue'taj huabokereksi'dak okteghue' huag'eritaj Diosa o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Abraham Diostaj oknopoi'ka'nok Diosa okkahuea'po "huadakda i'ene," Abrahamtj ona'uyate o'nona'dene. ¹⁰ Abraham huabokereksi'dak okteghued ee'ted Diosa Abrahamen dakhuea' e'ka' okkahuea'uy. "Huadakda i'ene," Diosa ona'uyate. ¹¹ Huakkuruda Diostaj Abraham oknopoi'ka'nok "huadakda

i'ene," Diosa ona'uyate. Kenyo' aratbut kan'nopoike'po huasi'dak yakteg Abrahamtaj Diosa ona'uyate. Konigepo aya' aratbutda huabokereksi'dak okteghue' e'eadapi' Diostaj o'noknopoēnok "huadakda mo'ene," Diosa manika'dik o'e. Abraham kenomeyen apag konig mo'taene. ¹² Judio huabokerek on'si'dakokteghue' konig Abraham huasi'dak okteghued o'epo Diostaj daka' oknopoika'uyatenig konigti o'noknopoika'po Abraham kenomeyen Apag konig on'tae.

Abraham do'taj oknopoika'nok "aya' huadari ontaj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa ona'uyate.

¹³ Abraham Moisésenba' o'nigpeika'uyunok "aya' huadari on'taj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa onahue' e'uyada Abraham Diostaj daka' oknopoika'nok "huadakda i'ene," kenpa'ti "aya' huadari ijbayokapoy," Diosa ona'uyate. ¹⁴ "Huadakda mo'ene," Diosa mone'po aratbuta Moisésenba'taj on'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue' o'maeapo kenpa'ti huadari bayokhue' o'maeapo. Huaknopoē'eritayo'da o'bayokapo. ¹⁵ Moisésenba' en'nigpeika'nayo "huadakda mo'ene," Diosa mona'apet huakka'mona nama'da on'nopoenig'a Moisésenba' nigpeikahue'dik o'nenok Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Nogomey Moisésenba'taj pēghuedda o'nepo Moisésenba'taj dakhuea' kahue'dik o'nika'.

¹⁶ Diosen kahued eē'ted Dios o'pakpo "huadakda mo'ene," Abrahamen adhuea' huayayo huaknopoē'eri aya'tada Diosa o'mana'. Moisésenba' huanigpeika'eritaj kenpa'ti Abrahamonig huaknopoē'eritaj "huadakda mo'ene," Diosa o'mana'. Konig Abraham oknopoika'uyatenig aya'da oro'omey oknopoika'po Abraham konig oro'en apag o'ika'. ¹⁷ "Huakka' huadaribayo huag'eria do'taj me'noknopoēapone. O'na meknopoika'nig konigti me'noknopoēapone. Do'huedsi'po o'neapo." Diosada Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diostaj oknopoika'uyate. Aratbut huakudaka'da en'bueytada Diosa o'manoyhuada'ika'apo kenpa'ti kenda oy ehue' eē'tada Diosayo'da ka'dik o'e.

¹⁸ Abraham huatoēere huateone'nanada e'ne'te "huasi'po i'toēapone, huakka'nanada o'nen adhuea' huayayo o'neapo," Diosa ona'uyunok Diostaj daka' oknopoēpo huakka'nanada adhuea' huayayo o'matōē'uyate. ¹⁹ Abraham a'ti cien años o'toēaponig'a huatoē Sarakon huateone'nada o'epo konig si'popakhue'dikda o'ika'uyatenigtaj Abraham a' nopoēpi' kenda Diosa ona'uyunig daka' oknopoē'po huasi'po ijtoēapoy o'nopoē'uyate. ²⁰⁻²¹ Huasi'po Diosa yokhue'dik mo'ēapone, Abraham oknopoēhue' o'uyate. "Dios buttida oa'ika'. Teynanada o'ika'po huasi'po yokdik mo'ēapone," daka' oknopoēpo o'tia'pakonhua'uyate. ²² Konigepo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'depo "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate.

²³⁻²⁵ "Huadakda i'ene," Diosa Abrahamtayo'da onahue' o'uyate. Oro'omey Diostaj huaknopoē'eritabeta' Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda mo'ene," oro'omeytakon Diosa mona'ne. Oro'omey Diostaj nigpeehue'da dakhuea'da o'kika'uyunok Dios o'paknok sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate. Oro'omey'tehuapa' mo'nigbuey'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda mo'ene," a'manaya'po Diosa kubarakya' Jesústaj o'noyhuada'uyate.

5

Diosa mo'tinepahui'po oro'omey huaknopoē'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda nogda huadakda mogkika'ne.

¹ Diostaj oknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenpa'ti Jesucristo Huairi oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyapo oro'taj mo'nopo'noeya'ne. ² Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenda daka' oknopojika'po Diosere 'urunananada o'ea'pone o'nopo'epo durugnanada o'jika'ne. ³ Jesucristotaj oknopojika'po pai'da o'nopo'ea'pet. Pai'da o'nopo'epo batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'apone. Kenda o'nopo'epo pai'da e'nopo'ea'da durugda o'jika'ne. ⁴ Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'apone huadakda mo'jika'ne Diosa moknopone. Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy o'nopone. ⁵ Diosen Nokirega mo'nopo'to'epo Dios di'nanada mo'ene mo'nopo'ea'ne. Konigepo o'durugpakpo nama'da oknopojika'uy ahue'dik o'ea'pone.

⁶ A'nenda oro'omey dakhuea' o'kika'po batikhue'dik o'jika'uyne. Kenpa'ti huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'jika'uyne. Kenoka' Dios o'paknok dakhuea' huaka'eritaj Cristoa o'manigbuey'uyate. ⁷ Nogbokereka bueyhue' ka'e'po a'nigbueyi' sigpi' be'api' ahue'da o'nika'. Nogtaj huadaktada nogtiadapi' me'pukhue'ada nigbueydikpi' o'e. ⁸ Diosanayo di' mo'epo oro'omey dakhuea' huakika'eri e'itipi' Cristo mo'nigbuey'uyatenok Dios di' mo'ene nopo'edik o'jika'ne. ⁹ Cristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok "huadakda mo'ene," oy Diosa mona'ne. Kenpa'ti Cristo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uynok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga ogkahue' mo'ea'pone. ¹⁰ A'nenda Diostaj nigpeehue' e'ikame'pi' Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uynok Diosa mo'nopo'korea'uyne. Dakhuea' e'ka' o'batikpo Diostaj o'pakpo o'nigpeika'ne. Oynayo Jesús o'noyhuaduynok kenere o'noeonhuahuika'apone. Diosa castiga ogkahue' mo'ea'pone o'nopone. ¹¹ Kenpa'ti Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyapo Diosa mo'nopo'korea'uyne. Diostaj oknopoe'epo durugnanada o'epo Diostaj o'nigpeika'ne.

Adán huakkuruda Diostaj nigpeehue' o'uyate. Jesucristoanayo Diostaj o'nigpeepo mo'nopo'yarika'ne.

¹² Huadariya' nogbokereketida huakkuruera Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Konigepo o'buey'uyate. Adán nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uynok ke'nesi'po huayayo aya'ada aratbut konigti dakhuea' ogkika'po on'mabueyika'uyate. ¹³ Moisésa Diosen hua'a manahued ee'ted huadariya' aya' aratbuta dakhuea' ogkika'uyng'a Moisésenba'taj nigpeehue' mo'enek castiga ogka'dik o'nene Diosa manahue' o'uyate. ¹⁴ Adánen huasi'po huayayo adhuea' huayayo konig Adán dakhuea' o'ka'uyatenig konigti kahue' e'ne'pi' aya'da on'mabuey'uyate. Moisés si'poehued ee'ted nogok nogok on'mabueyika'uyate. Adán nigpeehue' o'uynok aya'da on'mabuey'uyate. Cristonayo o'nigpeika'pok aya'da huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogokda Cristotaj Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁵ Adán Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea'da e'ka'tada Diosanayo o'matinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok huakka'nanada on'mabueyika'uyate. Diosanayo aratbuttaj di' mo'epo mo'tinepahui'po konig katetehue' Dios o'pakpo oro'omeytaj nogbokereketida mo'nigta mona'uyate. Huakka'tada dakhuea' e'ka' a'manopo'yarea'po oro'tehuapa' Jesucristo mo'nigbuey'uyate. ¹⁶ Nogbokerekatida Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok "aya'da mabueyika'dik o'neapo," Diosa oa'uyate. Jesucristo mo'nigbuey'uynok

oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa katetehue' mo'nopo'yarea'nok "huadakda mo'ene," mona'ne. ¹⁷ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uynok aya'da mabueyika'dik ee'pi' oro'omey Jesústaj huaknopoe'eritaj Diosa di mo'epo mo'tinepahui'po katetehue' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'nok nogbokerekeretida Jesucristoere kurudyo durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸ Adán nogatida do'taj nigpeehue' me'uynok aya'da mabueydik o'nika'apo Diosa oa'uyate. Kenpa'ti Jesucristo nogtida o'epo aya'tada mo'nigbuey'uynok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'noeanhuahuika'ne. ¹⁹ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uynok aya'ada dakhuea' ogkika'uyate. Kenpa'ti nogbokerekatida Diostaj o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa aya' oro huaknopoe'eritaj monika'ne.

²⁰ Adán e'bueyde'te nogoknanada judío aratbuttaj Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea' ogkika'nig daka' kan'nopoe'po o'mana'uyate. Diosen hua'a on'nopoe'po nogiti nogiti nigpeehue' o'nika'uyate. Diosanayo nogiti nogiti o'matinepahui'po nogiti nogiti o'bakkahuea'ika'uyate. ²¹ Ken konig aratbut dakhuea' ogkika'po mabueydik e'nika'pi' Dios di'da mo'epo mo'tinepahui'po oro'omey huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'uy. Jesucristo Huairitaj oknopoe'po Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

6

Oro'omey Jesucristotaj huaknopoe'eri konig e'bueyonig dakhuea' kahue'dik o'ika'ne. Jesucristoere o'noika'po huadaky'o' o'kika'ne.

¹ "Diosa nogiti nogiti oro'taj mo'tinepahue'po kenpa'ti oro'taj huakka' dakhuea' e'ka' bokkahue'po onte'ti nogda nogda dakhuea' ka'dik o'ika'ne. Katepi' o'pakpo ka'dik o'ika'ne." Sue'ada opudomey nama'da mo'nope'pi'. Kenpa'nayo nopoe'hue' yanika'. Ken konig ahue' jikay. ² Onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Aratbut on'bueyde'po onte'ti dakhuea' kikahue'dik o'ne. Oro'omey huaknopoe'eri Cristoere e'bueyonig dakhuea' kikahue'dik o'ene. Ken konig oro'omey huaknopoe'eri o'nopo'korea'depo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. ³ Onte'ti dakhuea' kikahue' ka'nike'po oro'omeytaj Jesús mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po bautiza egka'de'te onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. ⁴ Cristo e'bueyte egkubarakka'tada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Kenda oknopoe'depo bautiza egka'de'te dakhuea' e'kika' o'batikuyne. Konig Jesústaj teynanada o'epo o'noyhuada'uyatenig oro'takon mo'nopo'noyhuada'nok Diosenyo'da 'urua'nanada o'kika'ne.

⁵ Cristo e'buey'uyupi' onte'ti o'noyhuaduyate. Konigti oro'omey e'nopo'korea'de'te Diosa mo'nopo'noyhuada'ne. Jesucristotaj daka' o'nigpeika'ne. ⁶ A'nenda Jesucristotaj oknopoe'hued o'epo kenpa'da o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Oro'taj a'nopo'koreaya'po Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po dakhuea' e'kika' batikdik o'ene. ⁷⁻⁸ Huabokerek e'bueya onte'ti dakhuea' kahue'dik o'ne. Konigti oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po e'bueyonig o'epo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue'dik o'epone. Jesúsere durugda o'noeonhuahuika'apone daka' oknopojka'ne. ⁹ Kubarakya' Cristotaj Diosa o'noyhuada'uyate. Onte'ti bueyhue'dik o'epo. Dapita' bueyhue'dik o'epo o'nope'ne. ¹⁰ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Cristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Oy Diostayo'da

a'nigpeikaya'po Cristo o'noeonhuahuika'. ¹¹ Konigepo oro'omey onte'ti dakhuea' kikhue' mo'nika'. Diosenyo'da mogkika'. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj mo'noknopopeo Diostaj mon'nigpeika'.

¹² Konig oro'enda dakhuea' e'ka'ta' o'pakika'nig'a dakhuea' kikhue' mo'nika'. ¹³ Mune'bohue' mo'nika'. Bokerebohue' mo'nika'. Da ahue' mo'nika'. Huadiyahue' mo'nika'. Nogda nogda dakhuea' kikhue' mo'nika'. Diosa mo'nopo'noyhuada'denok mo'nopo'yarea'denok Diostayo'da huadakda mogkika'. ¹⁴ Oro'omeya Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' Diosa mo'tinepahui'ka'po huadaka' e'kika' bo'tihuapokika'nok Jesústaj oknopopeo onte'ti dakhuea' kikhue' mo'nika'.

A'nen kenpa'da dakhuea' o'kika'uyng'a huadaka' kikhue'dik e'eda oynayo Jesucristotaj oknopopeo dakhuea' kikhue' o'epo Jesucristotaj o'nigpeika'ne.

¹⁵ Diosere kurudyo a'noeonhuahuikaya'po Moisésen e'mana'taj nigpeikahue'dik o'epo Diosayo'da mo'tinepahui'nok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Konigepo katepi' dakhuea' kika'dik o'ey nopogehue' mo'nika'. ¹⁶ E'paknayo dakhuea' ka'dik o'ene. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Dakhuea' e'kika'ta' e'paknayo kenpa'da bueydik o'eapone. Diosa castiga mogkika'apone. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Diosa bokkahuea'depo "Huadakda mo'ene," mona'apone. ¹⁷⁻¹⁸ A'nen kenpa'da dakhuea'da o'kikame'po huadak kikhue'dik o'ika'uyne. Oynayo "Dakiti Dios" oa'po Jesucristoen hua'a oknopopeo dakhuea' kikhue'dik o'epo o'pakpo Jesucristotaj o'nigpeika'po huadaky'o' o'kika'ne. ¹⁹ Opudomey daka' kan'nopogke'po konig aratbu on'nopika'nig o'nona'ne. A'nenda nogiti nogiti dakhuea' o'kika'uyng'a oynayo nogiti nogiti Diosen mogkika'. Huadaky'o'da mogkika'po Diosenyo'da mogkika'.

²⁰⁻²¹ A'nenda dakhuea' o'kika'po huadak kikhue'dik o'ika'uyne. Dakhuea' o'kikame'po durugda ehue' kenpa'da bira'dik kenpa'ti bueydik o'ika'ne. ²² Oynayo Jesucristotaj oknopopeo dakhuea' kikhue' o'epo Diosen o'kika'ne. Diosen o'kika'po durugda o'epo Diosenyo'da o'epo Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. ²³ Diostaj nopo'koreahue'da batikhue'da dakhuea' ogkika'po kenpa'da on'mabueyapo. Diosa castiga magka'dik o'eapo. Oro'omey Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eritanayo Diosa mo'tinepahui'po katetehue' kurudyo Jesúsere mo'noeanhuahuika'apone.

7

Ettone'en huatoe e'buayedte nogtaj toepakdik o'epo huabo huatoe'taj nigpeika'dik o'e. Ken konig Jesucristotaj oknopopedepo onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'epo Jesucristotayo'da o'nigpeika'ne.

¹ O'noepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ene. O'buayedepo nigpeehue'dik o'eapone. Kenda daka' mo'nopogene do'hued judío egomey. ² Ettone'en huatoe e'noe'ted kenpa'da 'enhue'dik yanika'. Moisésenba' oa'. Huatoe ekbueynayo nogtaj toepakdik yane'. ³ Huatoe e'tanoe'ted ettone' nogbokerekere ekbakdejnayo Moisésenba'taj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'. Huatoe ekbueyde'te nogtaj toepakdik o'e. Onte'ti e'toepaknayo dakhuea' kahue' o'e.

⁴ Cristotaj huaknopoe'eri mo'epo, egomey, Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mone'. A'nen Moisésenba' nigpeika'dik o'uyng'a oro'tehuapa' Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oy oknopopeo onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Diosa

Cristotaj o'noyhuada'uyatenok Cristoen o'epo 'urua'da Diosen kika'dik o'ika'ne. ⁵ A'nenda katepi' o'pakpo o'kika'uyne. Moisésenba'taj o'pepedepo nigpeehue'ada nogiti dakhuea'da o'kika'uynok bueydik mo'ene Diosa oa'uyate. ⁶ A'nenda Diosa bokkahue'po "huadakda mo'ene," mone'po Moisésenba' kika'dik o'ika'ne o'nopoika'uynig'a oynayo Jesucristotaj oknopoika'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'nok Diosen 'urua'nanada o'kika'ne.

Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene Moisésenba'a mo'nopoqa'uyne.

⁷ "Moisésenba' dakhue' o'e," ahue'dik o'ene. Moisésenba' e'pepedeada dakhuea' o'kika'uyne kenpa'ti dakhuea' huaka'eri o'ene huaboa'da o'nopoqa'uyne. "Nogen katepi' entamae' eretpakhue' yane'," Moisésenba' e'pepeada dakhuea' o'ka'po nogen entamae' o'eretpakuayne. ⁸ Moisésenba' e'pepedeada dakhuea'da o'edepo huaboa'da o'nopoepo nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' o'eretpakika'uyne. Aratbut Moisésenba' togehue' o'nepo nigpeehue'dik o'ne. ⁹ A'nenda nogomeyere Moisésenba' nopoehued o'epo dakhuea' o'kikame'nig. Dakhuea' o'ka'ne nopoehue' o'ikame'ne. "Huadak o'kikay," o'nopoika'uyne. "Nogen katepi' entamae' eretpakhue' yane'," e'pepedeada Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'kika'ne huaboa'da o'nopoqa'uyne. Diosere noonhuahuikahue'dik o'ene o'nopoqa'uyne. ¹⁰ Diostaj huadaka'da kagkike'po kenpa'ti kan'durugpakike'po Moisésa ena'tada oro'omeynayo nigpeikahue'dik o'enok "bueydik mo'eapo," Diosa mona'de'uyne. ¹¹ Moisésenba' e'pepedeada daka' nigpeikahue'dik o'epo Diostaj dakhuea' o'ka'uy. Dakhuea' o'ka'nok "castiga ogka'dik mo'eapone," Diosa mona'uyne.

¹² Moisésba' Diosenba' o'e. Kenpa'da huadak o'e. Kenpa'da buttida o'e. ¹³ Moisésenba' huadakda o'e. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. Moisésen huadak hua'ataj nigpeikahue'dik o'uynok "castiga ogka'dik o'nene," Diosa mona'uyne. Moisésen huadak hua'a o'pepedepo dakhue'da o'ey, dakhuea'da huaka'eri o'ikay o'nopoqa'uyne.

¹⁴ Moisésenba' huadakda o'ika'. Diosen Nokirega Moisésstaj o'nopoqa'uyate. Donayo dakhuea' huaka'eri ijjepo dakhuea' ijkika'uy. ¹⁵ Huadak e'kika'ta' e'pakada kahue'dik ijkikay. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkikay. Kenda ijkika'nignayo nopoehue'da ijjey. ¹⁶ Ken dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkika'po konigepo Moisésenba' oyda huadak o'e ijnopoey. ¹⁷ Do'ada dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada ijkikay. Do'hued huanopoya'da dakhuea' be'kika'ne. ¹⁸⁻¹⁹ Do'huada dakhue'da kahue' ijjey. Huadak e'kika'ta' e'pakpi' kahue'dikda ijjey. Dakhuea' e'kika'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkikay. ²⁰ Kenda dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada eka'nayo do'hued huanopo'api' nama'da me'nopoqa'nok dakhuea' ijkay.

²¹ Doere konigti huadak e'ka'ta' e'pakada dakhuea' o'kikay. ²²⁻²³ Diosen hua'a huadaknanada o'e o'nopoepo huakka' e'nigpeika'ta' e'pakada huanopo'anayo e'nigpeeta' pakhue' o'epo kenpa'da dakhuea' kika'dik o'ey, o'nopoene.

²⁴ Nopo'durugpakhue'da ijkay. Huata'da dakhuea' e'ka' batikahue'dik o'ene. Be'a tihuapokdik mo'e. Be'a nopo'yarea'dik mo'e. Batikhue' ee'nayo kenpa'da o'bueyapoy. ²⁵ Diostaj e'nigpeika'ta' e'pakada oro'en huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pak. Diosanayo dakhuea' e'kika' mo'nopo'yarea'ne. Jesucristo Huairitaj mo'nigta'mona'uyatenok mo'nopo'yarea'ne. "Dakiti Dios" ona'ne.

8

Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen 'urua'da kika'dik o'ika'apet.

¹ Aya' Jesucristoen huaknopoe'eri Diosen o'nepo konig huanopo'a o'pakika'nig dakhuea' kakahue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'paknig ogkika'nok "dakhuea' boka'po kenpa'da bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone. ² Dakhuea' o'kikame'nok "bueydik mo'eapo," Diosa ena'tada Jesucristotaj oknopondenok Diosen Nokirega huadaky'o e'kika' bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone. ³⁻⁴ Moisesenba'taj nigpeikahue'dik o'uynye. Moisesenba' nopo'yareahue'dik mo'enok kenpa'ti noeanhuahuikahue'dik mo'uynye. Konigepo Diosa oro'omeytaj e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen Huasi'poda o'ta mona'uyate. Oro'omeyen huaso'nigda o'si'poe'uyate. Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok kenpa'da mabueydik mo'eapone Moisesenba'te ea'tada oro'omey kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesusa oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.

⁵ Huakka'ada konig huanopoya'da on'pakika'nig on'nopoika'po dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey huaknopoe'erinayo kenda Diosen Nokirega o'pakika'nigyo'da o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne. ⁶⁻⁸ Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo Diostaj pakhue' o'epo Diosen hua'a nigpeehue'dikda o'ene. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig kahue'dik o'ene. Konigepo konig oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'nopoika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Kennayo Diosen Nokirega o'pakika'nig oro'omey e'nopoika'nayo durugnopoda Diosere o'noeonhuahuika'apone.

⁹ Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'toenayo konig huanopo'a o'pakika'nig kakahue' mo'ika'po kenda Diosen Nokirega o'pakika'nig mo'nopoika'po bo'kika'ne. Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo Cristoen ehue'da mo'ene. ¹⁰ Cristo opudomeytaj e'nopo'toenayo Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'denok dakhuea' kakahue' mo'ika'po Diosenyo'da bo'kika'ne. ¹¹ E'bueytada kubarakya' Diosen Nokirega Jesucristotaj o'noyhuada'uyate. Diosen Nokiregada oro'omeytaj mo'nopo'toenok Diosenyo'da o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokiregada mo'nopo'toepo oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon mo'noeika'apone.

¹² Konigepo oro'omeyen huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig kahue'dik o'ika'ne. Diosennayo kika'dik o'ika'apone. ¹³ Kenda oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere o'noeonhuahuika'apone, egomey.

¹⁴ Aya'tada Diosen Nokirega e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ene. ¹⁵ Oro'omeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diosen huanaba' ehue'ada Diosensi'po mo'ea'dene. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Moisesenba'taj me'pukhue' o'ika'apone. Diosensi'po o'epo, "oro'en pag, oro'en pag," Diostaj ona'ika'ne. ¹⁶ Oro' Diosensi'po o'ene Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nojoea'ika'ne. ¹⁷ Cristo pai'da o'nopo'e'uyatenig oro'omey konigti pai'da e'nopo'enayo Cristoere Diosensi'po o'epo Cristoere Diosen o'taeapone, Cristoere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸ Oyda suigda pai'da o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere durugnanada o'unhuahuika'apone. Urua'da o'unhuahuika'apone. ¹⁹ Nogok aya'da Diosensi'potaj Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere urunanada o'unhuahuika'apone. Aya' Diosa o'ka'uyatenig aya' on'tiahuayika'niga a'batiahuayya'po on'nigonhuahuika'po Diosensi'potaj e'batiahuayta'

on'pakika'. ²⁰⁻²¹ Diosa 'urua'nanada e'ka'tada Adán Diostaj nigpeehue' o'enok "huadari sue'bada o'unhuahuika'apo, aratbutkon dakhue'da o'neapo, on'mabueyapo," Diosa oa'uyatenig'a. Nogoknayo oro'omey Diosensi'po o'noyhuaddepo 'urunanada o'eapone. Huadarioyo huag'erikon onte'ti parahue' ya'eapet, mabueyhue' ya'neapet. Huadakyok'on ya'bakerekapet. Urubada ya'eapet. ²² Oyda kenpa'ti aya' Diosa o'ka'uyateniga konig ettone' on'si'popakpo on'tiripo pai'nanada on'nopo'ika'. ²³ Oro'omeykon pai'nanada o'nopo'ika'ne. Diosen Nokirega oro'omeytaj e'nopo'toepi' Diosensi'po huayahuea' kenpa'ti huaboso' e'huag'e'nigunhuahuika'po pai'nanada o'nopo'ika'ne. ²⁴ Kurudyo Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'apone tiahuayhued e'eaded oknopo'enok Diosa mo'nopo'yarea'ne. Tiahuayhue' ee'pi'. Diosere o'unhuahuika'apone o'nopo'ika'ne. ²⁵ Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'nig'a oynayo tiahuayhue' e'ika'pi' daka' o'nigunhuahuika'ne.

²⁶ Daka' e'nigunhuahuika'po pai'da e'nopo'ete Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Konig Diosa o'pakika'nig nopo'ehue'da ee'tada Diosen Nokirega oro'tehuapa' Diostaj 'urua'nanada mo'nigtiona'pakika'ne. ²⁷ Konig Dios o'paknig oro'omey huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega mo'nigtiona'pakika'ne. Diosa huanopoya'da oro'omeytaj daka' moknopo'ika'po, katepi' o'pakika'nig o'nopo'ika'po Diosen Nokireg e'tiona'pakte Diosadakon o'nopo'ika'.

Pai'nanada e'nopo'unhuahua'pi' Cristoa bo'tihuapokaponok bo'teyya'aponok oknopo'epo batikhue'da Diosen 'urua'da o'kika'apone.

²⁸ Huakka'tada Dios o'pakpo o'baktie'ea'uyate. Diostaj di'nanada o'nepo pai'da en'nopo'e'nayo Diosa daka' o'batihuapokika'po huadak kagkike'po huadakda ka'nike'po Diosere kan'noeonhuahuike'po Diosa o'batihuapokika'. Kenda o'nopo'ene. ²⁹ Kenomeya Cristotaj o'noknopo'epo huakkuruda Diosa o'maknopoe'uyate. Cristo Diosen Huasi'po huaknopoe'ried Huairi ka'ike'po, "konig do'hued Huasi'po kan'yahue'," Diosa huakkuruda oa'uyate. ³⁰ Huakkuruda Diosa o'baktie'ea'uyate. Kenomeytaj "yan'nopo'korea' Jesucristotaj yanoknopo'ika'," o'mana'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po kenpa'ti "do'hued huasi'poere mo'noeonhuahuika'apone," Diosa o'mana'uyate.

³¹ Dios oro'omeyere o'ika'po bo'tihuapokika'nok be'api' oro'omeytaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene. Me'pukhue'ada Diosen o'kika'ne daka' oknopo'ika'ne. ³² Diosa Huasi'po Jesustaj bueyhue' ka'e'po tiokahue' o'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Kenpa'ti Diostaj a'nigpeea'ikaya'po Diosa bo'tihuapokika'apone. Pai'da e'nopo'ete bo'tihuapokika'apone. Mo'noeanhuahuika'apone. O'nopo'ene. ³³ Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'de'uynok "dakhuea' ogka'," be'api' oro'omey huaknopoe'eritaj huaahue'dik mo'ika'apone. ³⁴ Oro'omeytaj Cristo mo'nigbuey'uyatenok Diosa huakudaka'da ee'tada o'noyhuada'uyate. Diosere o'epo mo'nigtiona'pakika'nok oro'omey huaknopoe'eritaj "dakhuea' ogkika'po kenpa'da bueydik o'ne," be'api' toto'api' huaahue'dik mo'ene. ³⁵ Oro'omey pai'da e'nopo'epi', ke'poda e'mepu'kepi', oro'omeytaj e'tierikpi', e'tidike'pi', e'huadiaypi', egkapi', aypo to'ehue' ee'pi', yudtaj to'ehue' ee'pi', taka'a arakya'po e'huatiakpi' e'bueypi' Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da mo'ika'ne. ³⁶ Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopoe'eri o'enok oro'omeytaj bo'huadiaypo e'arakta' bo'tipakika'ne. Konig oveja huakka'tehue' on'batiarakika'nig

oro'omeytakon matinepahuihue' mo'epo e'arakta' bo'tipakika'ne. Apagba'a oa'.

³⁷ Ken konig e'ika'pi' Cristo huakka' di' mo'ika'nok batikhue'ada nogiti nogiti Cristotaj oknopoika'ne. Diostaj nogiti nogiti daka' o'nigpeika'ne. ³⁸⁻³⁹ Diosa di'nanada mo'epo Jesucristo Huairi oro'tehuapa mo'nigbuey'uyate. Okbatikhue'da di'nanada mo'ika'ne. E'bueypi', e'noepi', Diosen huata'moneria ee'pi', kuruderia egka'pi', toto' huairia e'magkapi' oy nogokpi' pai'da e'nopo'epi', Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok oro'omeyakon batikhue'da oknopoika'apone. Kenpa'ti be'api' huairi nokiregapi' kutayapi' soroktoyapi' dubayapi' huahueyapi' Diosya' oktiparathue'dik mo'epone. Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok batikhue'da oknopoika'apone. Do daka' ijnopoe'y.

9

Israel aratbuttaj Diosa o'baktie'ea'uyate.

¹⁻³ Ken do'hued aratbut, Israel aratbut do'hued aratbut e'ead a huakka'ada Diostaj nopo'koreahued o'nepo Cristotaj oknopoehued o'nenok kenomeytaj suhue'nanada ijmakunhuahuikay. Kan'nopo'kore' huakka'da ijmatinopoikay. Cristotaj kanoknopoe' huakka'da ijpakikay. Dakhua' e'ka' kan'no'poyare' kenda huakka'da ijpakikay. Do'hued aratbut kan'nopo'kore'po do'hua Cristotaj ekhueytudta' castiga do'taj e'nigogkata' ijpakikay. Do Cristotaj huaknopoe'eri ijje'po buttida ijjay Diosen Nokirega me'nopoe'a nok da ahue' ijje'y. ⁴ Israelen adhuea' huayayo Israel aratbut o'ne. Diosa huakka'da o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po 'urua'nanada o'epo o'matoika'uyate. Kenda do'a on'nigka'apone Diosa nogok nogok o'mana'uyate. Moisesenba' o'bayokuyate. Diosen jakyo konig kika'dik mo'ene o'mana'uyate. Cristo huamanopo'yarea'eri on'nigta'mona'apone o'mana'uyate. ⁵ Abraham Isaac Jacobere Israel aratbuten adhuea'pane' o'nyuate. Jesucristokon Israel aratbut osi'poe'uyate. Cristo Dios o'epo aya'enda Huairi o'e. "Cristo 'urunanada Huairi o'ika'," aya'ada mon'batadi'kea'ika'.

⁶⁻⁸ "Huasi'po i'toe'apone, Abraham," Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'poe'uyate. Kenpa'ti "Isaacensi'po o'nen hueretda huayayo o'epo, huayayoensi'po o'nen hueretda adhuea' huayayo o'neapo, Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen huayayo Israel aratbut hueretda ehue' o'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po i'matoe'apone Diosa enak hueretda huasi'po Diosensi'po o'ne, o'nopo'ene. ⁹ Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo. Huabokereksi'po o'si'poe'apo," Abrahamtaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a Rebecataj o'toe'pakuyate. Nogtiedda apag e'ead a botsi'poa' huadapoyo o'nyuate. ¹¹⁻¹³ Isaacensi'po si'poghued e'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued e'ne'ted huadakpi' kahued e'ne'ted, "huasuedtaj huatone'ma'buya nigpeika'dik o'ika'apo," Rebecataj Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj di'nanada ijju'y. Esa'utaj sue'da di' ijju'y." Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo Jacobtaj oktie'uyate. Si'poghued ee'ted dakhuea' huadakpi' kahued ee'ted Diosa o'pakpo oktie'uyate.

¹⁴ Esa'utaj Diosa dakhuea' ogka'uyate ahue'dik o'ene. Dakhua' kahue' o'ika' Diosa. ¹⁵ "Be'tapi' di' ee'ta' ijpakpo di' ijje'apoy. Be'tapi' e'tinepahui'ta' ijpakpo ij'tinepahui'ka'apoy," Moises'taj Diosa ona'uyate. ¹⁶ Oro'omey aratbut huata'da o'paknok Diosa tinepahuihue' mo'ene. Oro'omey diga'da o'baa'nok tinepahuihue' mo'ene. Diosayo'da o'pakpo mo'tinepahui'ka'ne.

17 Apagba'te "Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi' do teynanada aya'tada ka'dik ijikay aya' aratbut aya' huadaribaya'da kanoknopoi'ke'po, do'hued aratbut o'nendariya' ijmakoroka'apoy." Diosa Egipto huairitaj ona'uyate. 18 Egipto huairi nopo'koreahue' ka'e' Diosa o'pakpo o'nopoe'uyate. Be'api' kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa o'pakpo o'maknopoi'ka'. Nogomeytaj kan nopo'kore' o'pakpo o'maknopoi'ka'.

19 "Diosa o'paknok nopo'koreahue'dik o'eapoy. Nopo'koreahue'dik ee'nayo Diosa castiga menpa' ogkahue'dik mo'ene." Be'api' yadapetpi'.

20 Kenda Diostaj dakhuea' onahue'dik o'ene. Sorokkoso konig o'ene. Dios konig sorokkoso huaka'erionig o'e. Oro konig suhuigkosonig ee'pi' "¿suhuigkosoda mena'po o'nigkame?" Diostaj onahue'dik o'ene.

21 Sorokkoso huaka'eri konigti sorok mamasot o'toepo 'urua'nanada koso ka'dik o'e. Kenpa'ti e'paknayo huamanhuada' koso ka'dik o'e. Konigti Dios katepi' kenda e'ka'ta' o'pakpo ka'dik o'ika'. Ekkahuea'ta' e'paknayo o'bakkahuea'apo. Castiga e'ka'ta' e'paknayo nogomeytaj castiga o'magka'apo. Ken konig o'ika' Dios.

22 Diosanayo aya'ada en'tiahuayte dakhuea' huakika'eritaj castiga e'magkata' e'pakada kenpa'ti Dios teyda o'ika' e'maknopoea'ta' o'pakika'po ijhue'nanada o'manigunhuahuika'uyate. Idada castiga magkahue' o'uyate. 23 Onokteteyo' di'nanada o'maikani'g kenpa'ti o'matinepahuika'nig e'manopoea'ta' o'pakpo oro'omeytaj kurudyo mo'noeahuahuike' moknopoea'ne. 24 Diosa o'pakpo judio aratbuttaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'baktie'ea'po o'manop'yarea'. 25 Kenda Oseasa Diosen huamanbatia'pakeria a'ennada o'manigmadoya'uyate:

Do'hued aratbut ehue' o'nunhuahuika'uyinig "do'hued aratbut o'ne," iija'apoy. Di' maehue' ijjunhuahuika'uyinig'a di'da ijmaeapoy. Diosa oa'uyate. 26 Kendariyo "Diosen aratbut ehue' o'nika'," oda'ika'nigtaj "Dios huanoeonhuahuika'erien'si'po o'ne." Yan'bahuaa'apet. Oseasa oa'uyate.

27-28 Isaías Israel aratbuttaj o'bahuaa'uyate: "Israel huayayoen aratbut huakka'nanada o'neapo. Konig kuhuad e'pogte huakka'nanada kuhuad o'ika'nig Israel aratbut konigti huakka'nanada e'ne'pi' konig Diosa oa'uyatenig idada aratbuttaj castiga o'magka'aponok sue'da huakka'mon mabueyhue' o'neapo. Diosere on'noeonhuahuika'apo." Isaías oa'uyate.

29 Kenpa'ti oa'po:

Sodoma aratbut kenpa'ti Gomorra aratbut dakhuea' huakika'eri o'nenok Dios Huairi teynanada o'epo castiga o'magka'po aya'tada o'mahuiguyate. Oro'omey Israel aratbuttanayo mo'tinepahui'po aya'tada batiarakahue' mo'eapone. Huakka'mon o'noeonhuahuika'apone. Isaías o'mana'uyate.

Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbuta Jesucristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'.

30 Nogdakon e'manopoea'taj ijpaki. Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue' nog aratbut pakhue' e'nikapi' Jesucristotaj o'noknopoenok Diosa o'bakkahuea'depo "huadakda mo'ene," o'mana'uy. 31-32 Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbutnayo Jesucristotaj eknopoe'ta' pakhue' e'eada Diosa bokkahue'po "huadaka' mo'ene," mone'po Moisésenba' e'kika'ta' on'paknig'a nigpeikahue'dik o'nenok Diosa manop'yareahue' o'uyate. Cristo konig e'ituka' huidonig e'bahuedatoka' huidonig o'nenok kentaj huakka' judio aratbuta diga' okbira'po oknopoe'hue' o'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo. 33 Apagba' kenda oa'po:

Jerusalényo nogtatida ijta'mona'apoy. Ke'na konig e'ituka' huidonig o'enok huakka'ada oknopoghue'dik o'nika'apo. Kentaj huaknopog'erinayo nama'da yoknopoi kay ahue'dik o'neapo.

10

¹ Israel aratbuta Cristotaj kanoknopog'po kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' kamanopoyare'po do'hued huanopoya'da huakka'nanada ijpakpo on'nigtiona'pakika'ne, egomey pogomey. ² Israel aratbuta Diostaj huakka' e'pakada kenda Diosa o'paknigtaj nopoghue'da o'ne. Kenda e'manopogea'ta' ijpaki. ³ Diosa dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po "huadakda mo'ene," Diosa a'manaya'po Israel aratbuta Cristotaj oknopog'dik e'gada nopogkahue' o'nika'. Oro'omey huadakda o'ene. Moisésenba' daka' o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa mona'apone. Israel aratbuta nama'da on'nopoi ka'po Diosen Cristotaj eknopog'ta' pakhue' o'nika'. ⁴ Moisésen e'mana' hua'a Cristoa aya'da o'nigpeika'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'manigbuey'uyate. Moisésenba' konig dakuapada o'ka'uyatenok oy Cristotaj huaknopog'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'ika'.

⁵ "Huadakda mo'ene," Diosa kamane'po "Moisésenba' aya'da hua'a nigpeika'dik yanika'. Sigpi' dakhuea' kahue'dik yanika'." Moisésa e'madoya'uyate'tada kenda kikhue'dik o'ene. ⁶ Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po "huadakda mo'ene," kamane'po Cristotaj oknopogepo "Cristotaj atotiakya'po kurudyo be'api' behuikdik o'eapo" nopoghue' o'ene. ⁷ Kenpa'ti, "Soroktoya' Cristotaj a'noyhuadaya'po be'api' hua'dik o'eapo," nopoghue' o'ene. Cristo huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuada'uyate. ⁸ "Huadak hua'a mo'peede'po mo'batia'pakpo huanopoya' mo'nopode." Apagba'a oa'. Aratbut kanoknopog'po kenda huadak hua'a o'manmadikikay ⁹ "Jesús oro'en Huairi o'e," aratbuttaj e'mana'nayo kenpa'ti Diosa huakudaka'da ee'tada Jesústaj o'noyhuada'uyate huanopoya'da eknopog'nayo Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'apone. Diosere o'noeonhuahuika'apone. ¹⁰ Huanopoya'da Cristotaj oknopogenok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopogey o'mana'nok Diosa mo'nopo'yarea'apone.

¹¹ "Aya'tada Cristotaj huaknopog'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'huadakda mo'ene,' o'mana'aponok huaknopog'eriana nama'da yoknopoi kay nopoghue'dik o'neapo." Apagba'te kenpa' oa'. ¹² Aya' Cristotaj huaknopog'eri judío ehue' huaknopog'eritaj judío huaknopog'erieretaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "Huadakda mo'ene," o'mana'aponok Diostehuapa' konigti o'ne. Judío huaknopog'eri kenpa'ti judío ehue' huaknopog'eri konigti o'ne. Dios kenomeyen Huairi o'e. Metinepahui' e'tiona'pakika'nayo Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'apo. ¹³ Kenpa'ti inpa' Apagba'a oa': "Menopo'yarea', dakhuea' e'ka' bekkahuea', Cristo Huairi." Aya'ada e'tiona'pakte Diosa o'mapeede'po o'bakkahuea'apo o'manoeanhuahuika'apo. Apagba'a oa'. ¹⁴ Aratbuta Huairi Cristotaj oknopoghue' ee'nayo "metinepahui', Cristo Huairi," onahue'dikda o'nika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a peehuudda ee'nayo Jesucristotaj oknopoghue'dik o'nika'. Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo Jesucristoen peehu'dikda o'nika'. ¹⁵ Huamanbatia'pakeritaj Diosa ta'monahue' ee'nayo Cristoen manbatia'pakhue'dik o'ne. Konigepo huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ika'ne. "Jesucristoen huadak hua'a on'diktotiakpo huamanbatia'pakeri 'urunanada o'ne." Apagba'a oa'.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a huakka'ananada e'peeada eknopoe'ta' pakhue'da o'nika'. "Diosen hua'a o'manbatia'pakika'nig sue'ada o'noknopoe, Huairi." A'nnanada Isaíasaa oa'uyate. ¹⁷ Kenpa' e'ika'ada Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aratbut on'peeepo oknopoe'dik ya'neapetpi'.

¹⁸ Jesucristoen huadak hua'a Israel aratbut aya'ada on'peepe o'nona'ne. Apagba' inpa' oa'uyate: Huadariyo adtenanada meyopi' aratbut o'nika'po Diosen hua'a on'peepe'uyate.

¹⁹ Diosa nog aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kenda dapita' Israel aratbuta on'nopoe'uyate, o'nona'ne.

Opudomey Israel aratbuta do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'enok nog aratbuttaj ijmatinepahui'apoy. Nog aratbut nopoghue'da huae'eri o'ne opudomey nama'da mo'nopoenig'a nog aratbutnayo huadakda do'taj me'noknopoe'aponok diga' mo'mahuadiayapet. Moisésa kenpa' Diosen hua'a o'mana'uyate. ²⁰ Nog aratbuta do'taj ukhue' ee'pi' me'noknopoe'apone. Dios konig o'e moknopoe'a Diostaj onahued ee'pi' Diosa o'maknopoe'a'apo. Isaíasaa kenda me'pukhue'ada Diosen hua'a o'mana'uyate.

²¹ Israel aratbuttaj o'tia'pakpo: "In aratbuta do'taj nigpee'ehue'da mo'ika'ne. Do'taj moknopoe'batikuyne. Aya me'noeda yan'nopo'korea', onte'ti do'taj menigpeika' o'manika'uyng'a." Kenda Isaíasaa Diosen hua'a oa'uyate.

11

*Suhue'tada Israel aratbuttaj a'manopo'yareaya'po
a'manoeahuahuikaya'po Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po
o'baktie'ea'uyate.*

¹ Diosa ke'nen Israel aratbuttaj kenpa'da maenhue' o'uyate, o'nona'ne. Dokon Israel aratbutda ijje. Abraham o'uyate do'hued adhuea'pane'. Abrahamen huayayo Benjamin aratbutkon ijje. Diosa do'taj ehue' me'uyne.

² A'nnada Diosa Israel aratbuttaj o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut me'taene Diosa o'maknopoika'po maenhue'da o'ika'. A'nnada Eliásaa Diostaj o'tiona'pakpo Israel aratbuttaj dakhuea' o'bahuua'uyate, Apagba'a oa'uyatenigtaj kenda mo'nopoe. ³ "Israel aratbuta aya'da o'nen huamanbatia'pakieromeytaj on'batiaraka'uyate, Huairi. O'nen huid kutopakon kente Diostaj 'uhua on'nigarakika'po on'nigmahugika'nig ken kutopataj Israel aratbuta o'nenme'te. Diosen huamanbatia'pakier doyo'da ijnoey. Do'takon e'arakta' mentipak." Kenpa' Eliásaa e'tiona'pakte, ⁴ "Ehue', onyo'da noehue' i'ene. Q'nayo'da do'taj di' ehue' o'ene. Siete mil huabokereka do'taj di' me'nene. Huata' ijmaktoenok e'ketka' dios Baaltaj pakhue' o'nepo Baaltaj huikudate tihuadhue' o'ne." Diosa Eliástaj oatokuyate.

⁵ Oy kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona Diostaj di' o'nepo Jesucristotaj o'noknopoenok. Kenomeytaj Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po Diosere kan'noehuahuike'po o'baktie'ea'uyate. ⁶ Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'baepo kurudya' o'manoeahuahuika'apo. Aratbutada huadaknada egkikak Diosa okkahueahue' o'maepo di' ehue' o'maepo baehue' o'mae. Oro' huadak o'kika'nok konigepo Diosa okkahueahue'dik mo'ene kenpa'ti ehue'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo okkahuea'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo e'dik mo'ene.

⁷ Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po "huadakda mo'ene." Diosa mone'po Israel aratbuta on'pakonhuahuika'uyng'a kenda Diosa o'paknig nopoghue' o'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj Diosa o'baktie'ea'po

dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'uyate. Nogomey Israel aratbuta oknopogehue'ya ka'nike'. ⁸ "Israel aratbuttaj Diosa oknopogehue'ya'taj o'maene'uynok Diostaj oknoponkahue' o'nunhuahuika'uyate. Oydakon oknoponkahue'da o'nika'. Diostaj konig ekpobigonig o'nika'po kenpa'ti Diostaj peehue'dik o'nika'apo." Apagba'a oa'. ⁹ Davidakon Israel aratbuttaj o'batia'pakpo:

Kirigayo' fiestate huakka'nanada aypo on'toepo on'bapika'po on'mamay'ika'po Diostehuapa' huadakda o'ene huata'da nama'da on'tinopoika'po idada on'mabueyapo. Huakka'nanada on'tamaika'nok Diosa di' mo'ene nama'da on'nopoeng'a Diosa castiga o'magka'apo. ¹⁰ Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknopogehue'dik o'nika'po. Konig nog aratbuten huanaba'nig huata'pite orogda o'nonbahuika'po pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Davida Diosen hua'ate oa'uyate.

Nog aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manoeanhuahuika'apo.

¹¹ Judíomey Jesucristotaj oknopogehue' ene'pi' Diosa kenpa'da maenhue' o'maeapo, o'nona'ne. Nogokpi' ya'noknopogepet. Oyda judío huag'eriomey Jesús'taj oknopogehue' o'nenok nog aratbutataj oknopog'dik o'ne. Nog aratbut huaknopog'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po o'manoeanhuahuika'apo. Judío aratbuta nog aratbuttaj on'batiahuaypo konigti Cristotaj eknopog'ta' yan'pakapetpi'. ¹² Judío aratbuta Cristotaj oknopogehue' o'nenok nog aratbutataj huaknopog'eri Diosere durugnanada o'neonhuahuika'apo. Nogok aya' judíomeya Diostaj e'nopo'korea'de'te onte'ti Diosensi'po o'nedepo nogiti huakka'nanada on'madurugpakonhuahuika'apo.

¹³ Opud judío ehue' huag'eriomeytaj o'nona'ne. Opudomeytaj ka'maboroayike'po Diosa me'ta'mona'uynok huakka'nanada ijjakpo opudomeytaj diga'nada on'boroayika'ne. ¹⁴ Opudomey 'urua'nanada Jesucristoen bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued judío aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti kan'nopo'kore'po opudomeytaj diga'da on'boroayika'ne. ¹⁵ Diosa judío aratbut oknopogehue' huag'eriomeytaj o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut on'nopo'korea'po Diosensi'po e'dik o'ne. Nogok judíomey on'nopo'korea'depo kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopogedepo huadakkanada o'epo. Konig e'buey e'manoyhuadonig ken konig o'neapo. ¹⁶ Abrahamomey judío aratbuten adhuea'pane' Diosen aratbutda o'nepo Diosenyo'da ogkika'uyatenok kenomeyen adhuea' huayayo Diosen aratbut o'nepo Diosenyo'da yag'kika'apet. Kenda konig pan o'ne. O'nonbatia'pakapone. Judíomey pan Diostaj ogka'po huakkuru pan ogka'po Diostaj e'yokde'te huadaky'o' Diosen o'e. Aya' kendation pansot nog pan e'kade'te konigti aya'da huadaky'o' o'e. Diosen o'e. Ken konig judío aratbut Diosen 'uruyo' ya'neapet. Kenpa'ti hueymey hua'ihuit huadakda ee'nayo aya' hua'opipi' huadakda o'neapo. Konigti Israel adhuea'pane' huadakda o'nuynok adhuea' huayayokon huadakda ya'neapet. Diosenyo'da ya'neapet.

¹⁷ Diosen judío aratbut konig olivo hueymey o'ne. Olivo huatoq'eria hua'opi e'ay o'baktega'po o'maenpo nog ohuey hua'opiada e'bakkudak o'noe. Ken konig huakka' judío aratbut hua'opi ekteg konig o'ne. Opudomey nog aratbut huaknopog'eri konig Diosen aratbutyo e'bakkudeanig mo'ea'po Diosa mo'nopo'noeanhuahuika'ne. ¹⁸ "Oro'omey huaknopog'eri huadakda o'ene. Judío oknopogehue' huag'eri konig hua'opi e'bakteganig

dakhue'da o'ne." Kenpa' nopoehue' yanikati'. Opudomey nog aratbuta Abrahamomeytaj oknopoeahue' e'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka' o'noknopoi'ka uynok kenomeyere opudomeyakon moknopoi'ka'po kenda daka' yan'nope'.

¹⁹ "Hueretda olivo huatiote oro'omey nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po judío hua'opitaj Diosa o'baktega'uyate." Opudomey nog aratbuta yadapetpi'. ²⁰ Dakamon mo'nope. Cristotaj oknopoeahue' o'nenok Diosa judíomeytaj o'maen'uy. Opudomey judío ehue' e'eada kenyo'da Cristotaj moknopoi'ka'nok Diosen mo'ika'. Huadakda o'ey, huata'da tinopoeahue' yanika'. Daka' yan'nopoi'ka'. ²¹ Judío oknopoeahue' huae'eritaj Diosa matinepahuihue' ee'nayo oro'omeynayo huadakda o'ey opudomey nog aratbuta huata'da e'tinopoi'ka'nayo kenpa'ti eknopoebatiknayo opudomeytakon matinepahuihue' mo'eapone. ²² Diosa di'nanada o'maika'po o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi' oknopoeahue' huae'eritaj ke'ponada castiga o'magka'apo. Oknopoeahue' judío huae'eriomeytaj o'maen'uy. Opudomey huaknopoe'eritanayo o'matinepahui'ika'de. Huadakda o'ey huata'da tinopoeahue' e'ika'nayo kenpa'ti Jesústaj eknopoi'ka'nayo Diosa mo'tinepahui'ika'apone. Diostaj eknopoebatiknayo Diosa castiga mogka'apone. Kenda daka' yan'nopoi'ka'. ²³ Diosen judío aratbut en'nopo'korea'nayo huaboa'da Cristotaj e'noknopoe'nayo Diosa o'matinepahui'apo. Teyda o'epo hueretda olivotaj o'bakkudea'apo. Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo. ²⁴ Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri nog aratbutda mo'epo konig dubayo olivo hua'opi ee'pi' hueretda ta'ba olivoyo Diosa mo'bakkudea'uyne. Opudtapi' e'bakkudea'nayo judío aratbut Diosen hueretda aratbuttaj dapita' Diosa o'bakkudea'apo.

Israel aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'po o'manoeahuahuika'apo.

²⁵⁻²⁶ "Konig judío aratbuttaj Diosa o'magka'apo oro'omeya daka' o'nopeene." Opud nog aratbut nama'da nopoeahue' yanika'. Huakka'da judíomey Jesústaj oy eknopoe'ta' pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo aya' huadik nog aratbuta Jesústaj o'noknopoe'denok kenoknayo aya' judíomeya o'noknopoe'apo, kenda huaboa'da e'manopoe'a'ta' o'pakne, egomey. Apagba'a oa'po:

Jerusalénya' Israel adhuea' huayayo huamanopo'yarea'eri o'edeapo. Judío aratbuttaj o'manopo'korea'apo. Dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'apo.

²⁷ Kenda ijmana'uynig ijmanigka'apoy. Kenomeyen dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁸ Huakka'nanada judío aratbuta Jesucristoen huadak hua'a eknopoe'ta' pakhue' o'nuynok opudomey nog aratbuta Jesústaj oknopoe'dik mo'ika'po Diosensi'po mae'dik mo'ene. Diosanayo judíoen adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenok judíotaj di'nanada o'maika'. ²⁹ Abrahamen adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo ijmatinepahui'apoy. Diosa ona'uyate. Nogpa'dakon ahue' o'eapo. ³⁰ Opudomey nog aratbutda a'nenda Diostaj nigpeehue' e'nika'uytada oydakon judíomey nigpeehue' o'nika'nok Diosa opudomeytaj mo'tinepahui'ika'ne. ³¹ Judíomey oyda Diostaj nigpeehue' e'nika'tada konig Diosa mo'tinepahui'ika'ne nogok judíotakon o'matinepahui'apo. ³² Aya'tada konigti matinepahui'dik ka'e'po "aya'ada konigti dakhuea' ogkika' aya'ada konigti nigpeikahue' o'nika'," Diosa o'bahuua'uyate.

³³ Diosnayo huakka'nanada o'nopoika'. Huakka'nanada e'ka' o'nopoika'. Konig Diosa o'pakpo castiga o'magkadhuahuika'apo, konig Diosa nogomeytaj o'matinepahui'onhuahuika'apo, Diosa o'kika'nig, nopqehue'dik o'ika'ne oro'omey. ³⁴ "Kenda Diosa o'nopoika'nig nopqehue'da o'ene. Diosa aya'da o'nopqenok aratbuda Diostaj onmadikahue'dik o'ene. ³⁵ Diosa onte'ti mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi' Diostaj yokhue'dikda o'ene." Diosba'a kenpa'oa'. ³⁶ Diosa aya'nanada o'ka'uyate, aya'da o'tamaika'. Diosen aya'da o'nika'. "Dios 'urunanada o'ika', huaboro'nanada o'ika', huadakkanada o'ika'." Aya'ada kadike'.

12

Diostayo'da mon'nigpeika'po mogkika'.

¹ Daka'nanada o'nona'ne, egomey pogomey. Diosa di'nanada mo'jika'po mo'tinepahuika'nok okkahuehue' mo'nika'po "Diosenyo'da ijjeonhuahuika'apoy. Diostayo'da ijnigpeika'apoy. Diosenyo'da ijkika'apoy." Huanopoya'da mon'nopoika'. Kenda Diosa o'pak. ² Konig oknopqehue' huae'eria on'nopoika'nig ogkika'nig konigti kikahue' mo'nika'. Nogpa'da mon'nopoika'. Diosa o'pakika'nig mon'nopoika'po mogkika'. Kenda huadakyoda, kenda Diosa o'paknig mogkika'.

³ Jesucristoen huamanmadika'eri ijjeo daka'on'boroayi': Huairi ehue'e'ada huairi ijjei nama'da nopqehue'yanikati'. Huadakda ehue'e'ada huadakda ijjei nama'da nopqehue'yanika'. Opudada daka'yan'nopoika'. Diostaj 'urua'da oknopqika'po Diosen huadakda kika'dik o'ene, daka'nopoika'dik o'ene. ⁴ Huaso'nogtida ee'pi' huaba'hua'i huabopi hua'opi huakpo hua'oj huakitta'nogda nogda huaso'a'otoepo nogso'tida e'ada huaba'a o'baa', hua'ia o'hua'ika'ne, huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a oa'pakika'ne. ⁵ Ken konig oro'omey huaknopq'eri huakka'nanada ee'pi' Cristotaj oknopqepo Cristoen nogso'tida o'ika'ne. Huayahuaya o'baotika'ne. Huayahuaya nogso'tida o'maika'ne.

⁶ Diosen Nokirega' mo'nopo'toenok kenpa'ti Diosa mo'nopqea'nok nogda nogda Diosen kika'dik o'ika'ne. Nog huaknopq'eri huama'buytaj a'batihuapokya'po nogda nogda nigkika'dik o'ika'ne. Diosen hua'a Diosa oro'taj e'manopqea'nayo Diostaj daka'oknopqepo daka'mon'manbatia'pakonhuahuika'. ⁷ Kan'mantihuapoke'po Diosen Nokirega'e'tihuapoknayo nog aratbuttaj daka'mon'mantihuapokika'. Apagba'kan'manmadikike'po Diosen Nokirega'oro'taj e'tihuapoknayo daka'mon'manmadikika'. ⁸ "Yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika'." Aratbuttaj kan'maboroayike'po Diosen Nokirega'e'tihuapoknayo 'urua'da mon'maboroayika'. Huakupepi'e'tae'nayo durugteda pa'da huae'eritaj mon'bayokika'. Huaknopq'eritaj huabatioka'eri ee'nayo daka'yan'batikika'. Pa'da aratbuttaj e'batihuapoknayo durugteda mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopqepo Diosen 'urua'nanada mogkika'.

⁹ Daknopo'da mo'nepo huayahuaya di'mon'maika'. Dakhuea'e'ka'mon'tinosikpo huadakyoda mogkika'. ¹⁰ Konig huama'buytanig konig huidpotanig di'o'maika'ne konigti nog huaknopq'eritaj huayahuaya di'da mon'maika'. Noganayo huadak oa' huadak o'kika' huayahuaya mon'matinopoika'po mon'bahuaa'ika'.

¹¹ Batikhue'ada Diosen diga'da mogkika'. Diga'da Diostaj mon'eretpakpo mogkika'.

12 Durugnanada Diosere o'noeonhuahuika'apone durugteda mon'nopoika'. Pai'da e'nopo'enayo batikhue'da mo'noknopoehonhuahuika'. Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.

13 Pai'da e'eda huaknopoe'eri huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi' mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy e'tiaknayo mon'baedpo kan'taye'po aypo a'batobapeya'po mon'baika'.

14 Oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri o'enok huakka'mona bo'huadiaypo dakhuea' mogkika'apone. "Diosa kamatinepahuie'po," mon'mationa'pakika'. Kenomeytaj dakhuea' bahuahue'ada mon'mationa'pakika'.

15 Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy durugda o'nenok kenomeyere mon'durugpakika'. Huama'buy en'huikte a'manopo'noeyaya'po kenomeytaj mon'manoeynoeyonhua'.

16 Huayahuaya dig bahuahuayhue' mo'nika'. Huayahuaya daka' mon'matojika'. "Donayo huadakda ijikay," huata'da tinopoehue' mo'nika'. Pai'da huae'eri huama'buytaj mon'bapakika'. "Donayo huakka'da ijnopoey," nopoehue' mo'nika'.

17 Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue' mo'nika'. Aya' bakpoteda huadaky'o mogkika'. 18 Nogtaj nogtaj maboyhue' mo'nika'. Manoeya'dik ee'nayo huayahuaya yan'manoeynoeyika'. 19 Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti dakhuea' magkahue' mo'nika', huadi' egomey pogomey. Diosa castiga kamagke'. "Aratbuta dakhuea' egka'nayo do'huataj castiga ijmagka'apoy," Dios Huairia oa'uyate. 20 Kenpa'ti "Ontaj dakhuea' huaka'eria aypota' ee'nayo yan'bayokikati'. Maymaya' ea'nayo huae'ey yan'mamaya'ikati'. Ken konig egkika'nayo nama'da dakhuea' yogkamey on'nopoepo kokbeda'da on'pakpo on'bira'apo." Apagba'a oa'uyate. 21 Noga dakhuea'da egka'nayo kentaj mahuadiayhue' mo'nepo huadakda mogkika'.

13

1 Dios Huaboro' Huairi o'ika'po gobierno huairitaj o'baktie'ea'ika'nok gobierno huairitaj nigpeika'dik mo'nika'. 2 Gobierno huairitaj nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti Diostaj nigpeehue' ee'onigti o'ene. Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia castiga mogka'apone. 3-4 Huadakda e'kika'nayo gobiernoen sorotatatataj me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea' eka'nayo huairitaj nigpeehue' ee'nayopi' gobierno huairien sorotatatataj me'pukdik o'ea'apone. Gobierno huairia oro'omeytaj kan'batikike'po kan'batihuapokike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda boka'ne," huairia monika'apone. Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga kan'magkike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea' eka'nayo me'pukdik o'ika'apone. 5 Konigepo castiga ogkahue' mo'epo gobierno huairitaj mon'nigpeika'. Kenpa'ti gobierno huairitaj e'nigpeika' huadakda o'e mon'nopoepo mon'nigpeika'. 6 Gobierno huairi konig Diosen huanaba' Diosa o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'. Konigepo gobierno huairitaj huakupe bayokika'dik o'ene.

7 Gobierno huairitaj dehuea' ee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen huakupe huatae'eria huakupe beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi huadakda egkika'nayo huadakda o'e mon'tinopoepo huadakda o'kika' mon'huaa'ika'. 8 Nogtaj ijhue'da dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'. Huayahuaya di' e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a o'nigpeika'ne. 9 "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogtaj barakhue' yanika'. Berehue' yanika'. Nogtaj da bahuahue' yanika'. Nogen katepi'

en'tae' eretpakhue' yanika'." Diosen hua'a o'enok "Huakka' huata'da di mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da yan'maika'," ken konig e'kika'nayo aya' Diosen hua'a o'kika'pone. ¹⁰ Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo nogomeytaj dakhuea' magkahue' o'eapone. Ken konig nogomeytaj di e'maika'nayo aya' Diosen hua'a o'nigpe'ika'po dakhuapada o'kuhuitika'ne.

¹¹ A'ti Cristoa bo'huahuarakdeaponok huayahuaya di'da mon'maika'. O'tiakdeaponok konig e'tayonig e'ikada mon'maboato'po onte'ti Cristoen diga' mogkika'. Cristoa oro'omeytaj a'batobehuikya'po ida bo'huahuarakdeapone. ¹² Oy iyo huadariyo aratbut on'maika'po konig sikkiregya' huakka'nanada dakhuea' egkadhuahuikade'te a'ti Cristo o'huarakapopo huame'nonig o'eapo. Konig aratbut sikkiregya' dakhuea' ogkika'nig mon'batik. Konig huame'noete huadakda huakika'erionig huadakda mogkika'. Huadak e'kika' konig oro'en huatioka'pegonig onte'ti dakhuea' kikhue' o'eapone. ¹³ Konig huame'noete aya'ada etiahuayika'te oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri huadaka'da mogkika'. Fiesta ee'te diga' bapehue' mo'nika', huakka' huamai'hue mayhue' mo'nika', okkudahue' mo'nika'. Nogtaj nogtaj bakdejhue' mo'nika'. Dakhuea' kikhue' mo'nika'. Mabo'yhue' mo'nika'. Kenpa'ti dig mahuanopoe'hue' mo'nika'. ¹⁴ Huairi Jesucristoa opudomeyen huanopo' mo'nopo'toenok kenda Jesucristo o'pakika'nig mogkika'. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' e'ka'ta o'eretpakika'nig nopoe'hue' mo'nika'po kikhue' mo'nika'.

14

Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o'ne e'matinopoe'ada dakhue' ogkika' bahuaahue' mo'nika'.

¹ Opudomeyere huakka'da huama'buy huaknopoe'eri o'nika'. Huakka'mon aya' Jesucristoen huadak hua'a nopoe'hue' o'nepo nogpa'da Diosen ogkika'. "Nama'da mo'nopoe'po," mabo'yhue' yanika'. ² Huakka'da huaknopoe'eri aya' aypo huaenpi' bape'dik o'ene on'nopo'ika'. Nogomeyanayo aya' Cristoen hua'a daka' nopoe'hued o'nepo aypo'oda bape'dik o'ene on'nopo'ika'. ³ Opudomey huaknopoe'eri aypo huaenere bapika'dik o'ene huanopoe'eria aypo'oda huabape'eritaj batibiraehue' yanika'. Kenpa'ti opudomey aypo'oda huabape'eria aypo huaenere huabape'eritaj "dakhuea' ogka'," bahuaahue' yanika'. Aypo huaenere huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. Kenpa'ti aypo'oda huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. ⁴ Oro'omey huaknopoe'eri konig Diosen huanaba' o'maepo "dakhuea' ogka'," nog Diosen huanaba'taj bahuaahue' mo'nika'. "Dakhuea' ogkika'," "huadakda ogkika'," Diosayo'da bahuaa'dik o'epo kenpa'ti huadak kagkike'po Diosa batihuaopokika'dik o'mae.

⁵ Kenpa'ti sabadote baahue' o'epo tiona'pakika'dik o'ene huakka'mona on'nopo'ika'. Nogomeynayo judioen fiesta huame'noete e'tiona'pakta' pakhue' o'nika'. Aya'me'noeda konigti o'enok aya'me'noeteda Diostaj tiona'pakdik o'ene on'nopo'ika'. Sábado baahue'da e'tiona'pakta' e'paknayo kenda yag'kika'. Sábado'pi' nog judioen fiesta huame'noete e'baa'ta' e'paknayo kenda yag'kikati'. ⁶ Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po huakka'mona sabadote baahue' o'nika'po on'tiona'pakahuadika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po nogomeynayo sabadote'pi' on'baa'po aya'me'noeteda on'tiona'pakika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypo huaenere on'bape'ika'. Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po nog huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypo'oda on'bape'ika'.

⁷ Diostehuapa' aya'da kika'dik o'ene. Katepi' Diosa o'pakika'nig kika'dik o'ika'ne. Katepi' oro'omey huata'da o'pakika'nig kikahue'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosa o'paknok o'bueyapone. ⁸ Kenpa'ti oro'omey o'noepo Jesucristo Huairitaj o'nigpeika'ne. Jesucristo Huairi o'paknok o'bueyapone. O'noepo Diosen o'ene. E'bueypi' Diosen o'ene o'nopegene. ⁹ Oro'omey e'manoete oro'en Huairi a'ikaya'po kenpa'ti e'mabueyte oro'en Huairi a'ikaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate. Onpa'ti Diosa o'noyhuada'uyate.

¹⁰ Dakhuea' o'ka' huama'buytaj huahue' mo'nika'. Huama'buytaj batibiraehue' mo'nika'. Nogok aya'ada Cristotaj tikupobo'dik o'epone. Dakhuea' e'kika'nayo Cristoa kenda mona'apone. ¹¹ Apagba'a inpa' oa': Ijnoeohnuahukay, buttida ijjay. Do'taj aya'ada huikudate mentibahuadpo "Cristoyo'da Dios Huairi o'e," me'nona'apone. Kendation buttida ijjay. Dios Huairia oa'.

¹² Nogok Dios Huairitaj o'tikupobopo huama'buytaj e'batibirae'uy'nayo "dakhuea' o'kika'," huama'buytaj e'bahuauy'nayo kenda Dios Huairitaj ona'dik o'epone.

Huama'buytaj dakhuea' tokahue' a'eya'po daka' mon'nopepo huadakyo' mogkika'.

¹³ Konigepo "dakhuea' o'ka'," Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj huidpotapi huayahuaya bahuaahue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' a'eya'po huadakyo' mogkika'. ¹⁴ Konig Jesucristo Huairitaj huaknopoe'eri ijje'po aya'da huaen aypopi' huadak o'enok bapika'dik o'ene doa e'nope'tada "huaen huakyaripi' donayo bapehue'dik ijjey," nogapi' en'nope'tada do e'bape'nayo kentehuapa' dakhue'da o'e. ¹⁵ Kenda huaenpi' huama'buya bapehue'dik ijje' on'nope'ika'nig oro'omeya e'bapika'nayo huama'buytaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' ogka'apo. Konigepo huama'buytaj di' maehue'dik o'epone. Kenomey huaknopoe'eri huama'buytakon a manopo'yareaya'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Ken huaen huama'buy bapehue'dik o'epo oknopoebatikhue' ka'ne'po ken huaen bapehue' mo'nika'. ¹⁶ Dakhuea'da ogka' huahue' mo'ike'po konig kika'dik o'ene e'nope'ada kikahue'dik o'ika'ne. ¹⁷ Diosensi'po o'epo Jesucristo Huairitaj oknopika'po "in huaen bape'dik o'ene," "nog huaen bapehue'dik o'ene," kirigayo' nopoehue' o'ika'ne kenpa'ti "in huamai' mai'dik o'ene," "nog huamai' mayhue'dik o'ene," kirigayo' nopoi kahue' o'ika'ne. Diosensi'po o'epo Jesucristo Huairitaj oknopika'po Diosen 'urua'da e'kika', huadakyo'da e'kika' kirigayo' mon'nope'ika'po mogkika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj oknopoe'po o'eretdi'pakpo huayahuaya di' mo'maepo mo'manoeyika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj oknopoenok Diosen Nokirega' mo'nopo'durugpakika'ne. ¹⁸ Ken konig Cristotaj o'nigpeikapo Diostaj o'durugpakika'ne. Kenpa'ti "huadakda ogkika'," aratbata bo'huai kapone.

¹⁹ Huama'buy huayahuaya di' a'maikaya'po huayahuaya a'manoeya'ikaya'po huadakyo' e'kika' mon'eretpakika'. Kenpa'ti huama'buy nogiti nogiti Jesucristo Huairitaj kanoknopoi'ke'po 'urua'nanada e'kikata' mon'pakika'. ²⁰ Nog huaknopoe'eri huama'buy huaenpi' bapehue'dik o'ene yan'nope'tpi' oro'omeykon bapehue' mo'nika'. Oro' e'pe'nayo oro'taj on'tiahuaypo yan'bapeapetpi' konigepo onte'ti Cristotaj ya'noknopoe'batikapetpi'. Konigepo huaen huadakda bape'dik ee'pi' bapehue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' mo'nika'. ²¹ Oro'omey huaen o'pe'nok huamai'hue' o'mai'nok katepi' o'ka'nok huama'buyakon dakhuea' eka'nayo eknopoe'batiknayopi' dakhue'da o'e. Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'. Huamai'hue' mayhue' mo'nika'. Nogded

manigkahue' mo'nika'. ²² Aya' huaenda bape'dik o'ene o'nopoetpi'. Katinig mai'dik o'ene o'nopoetpi'. Oro'anayo Diostayo'da daka' mo'noknopoika'. Dakhuea' kakahue' o'ene o'nopogedepo durugda o'eapone. ²³ Ken huaen bapehue'dik o'ene e'nopoada e'bape'nayo dakhuea' o'kay o'nopoeapone. Katepi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o'e e'nopoada eka'nayo Diostaj dakhuea' o'ka'ne.

15

Huama'buy nogiti kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'enda o'pakpo kakahue' mo'nika'.

¹ Huakka'mona huama'buy kenda huaen bapehue'dik o'ene on'opoika'. Oro'omey huaen bape'dik o'ene daka' o'nopoepo kenomey nogiti Diostaj kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da kakahue' mo'nika'. ² Kenomey kenda huaen bapehue' o'nika'nigtaj nogiti huadak kagkike'po, nogiti Cristotaj kan' nigpeike'po, kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. ³ Cristo huata'da a'durugpakaya'po kahue' o'ika'uyate. Diosenyo'da e'kika'tada "Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Oro'omeytaj kan'manmadikike'po Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti Apagba'taj o'peika'po pai'da o'nopo'epo oknopogebatikhue' o'ika'ne. O'nopo'noeypo Cristo e'tiakte ekpoe' o'nigunhuahuika'ne. ⁵⁻⁶ Oro'omey pai'da e'nopo'ete Diosa moknopoea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne, kenpa'ti Jesucristoa o'paknok huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne. Konigepo Jesucristoen Diostaj Jesucristo Huairien Apagtaj oro'omeya onokteteyo' "huadkanada i'ene," "urunanada i'ene," "dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo'e'." Pablo Cristoen huata'moneria judio ehue' huae'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

⁷ Konig Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'epo mo'bae'uyne konigti huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'. "Dios uruda o'e. Dios huadakda o'e," huakka'ada kanoknopo'epo huayahuaya di'nada mon'bae'ika'. ⁸ "Opudomeytaj kabatihuapokike'po Cristotaj ijmanigta'mona'apoy." Diosa judio adhuae'pane'taj o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e kamanopoike'po kenpa'ti Diosen hua'a a'kaya'po judiotaj a'batihuapokikaya'po Cristo o'tiakuyate. ⁹ Kenpa'ti "Dios huakka'da mo'matinepahui'po Cristotaj oknopogedenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. Dios huadkanada o'ika'." Judio ehue' huae'eri aratbutakon kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate. Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Judio ehue' huae'eri en'maete "Dios huadakda o'ika'." Diosa o'matinepahuika'," ijja'apoy. Diostaj ijbatadi'kea'apoy. Diostaj dakiti ijja'apoy. Apagba'te kenpa' Cristoa oa'uyate.

¹⁰ Nog Apagba'te inpa' oa':

Judio aratbutere yan'durugpakika' Diosa nog aratbuttaj o'mana'uyate.

¹¹ Nogyo Apagba'te inpa' oa':

"Dios 'urua'nanada o'ika'," "Uruda Huairitone' o'ika'," Aya' nog aratbuta aya'baya'da yan'tia'pakikati'.

¹² Isaíasakon inpa' o'madoya'uyate:

Isaíen adhuae' huayayo huakka'da o'neapo. Nogtiada Huakhuairi o'eapo. Nog aratbutenbeta' Huairi o'eapo. Nog aratbut ken'taj huakka' on'pakapo. Kentaj o'noknopoika'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

¹³ Diosa 'urua'nanada mogkadhuahuika'apo buttida o'ika'nok Diostaj daka'nanada moknopoi'ke', Cristotaj moknopopepo mo'durugpakike' kenpa'ti mo'noeyike'. Diosen Nokirega teyda monopo'toenok Diosa 'urua'nanada bokadhuahuike', nogiti nogiti daka' kanoknopoi'ke'po. Ijtiona'pakikay.

¹⁴ Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri konig do'hued huama'buy konig do'hued huidpo mo'epo huadaknanada mo'epo, huayahuaya di' mo'maika'ne. Huakka' Cristotaj moknopopepo huayahuaya manmadikika'dik mo'ika'ne. Do kenda daka' e'nopopei' ¹⁵ Diosa me'ta'mona'nok in beroba'te okkahuehue'da ka'ne'po daka' on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁶ Nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uyne. Nog aratbuta Jesucristotaj o'noknopoenok Diosen Nokirega o'manopo'toepo Diosa bae'dik mo'maeapone.

¹⁷ Jesucristotaj yoknopopepo Diosen 'urua'nanada ijmanmadikika'nok huakka'ada judío ehue' huae'eria on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'. Konigepo durugda ijikay. ¹⁸ Cristoa me'nopo'toeonhuahuika'nok Jesúsen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. Konig Diosayo'da kika'dik o'enig 'urua'nanada ijikika'uy nok huakka'ada nog aratbuta Cristotaj o'noknopoi'ke'po Diostaj on'nigpeika'. ¹⁹ Diosen Nokirega be'teypaka'nok Diosonig 'urua'nanada ijikika'uy. Ijbayarea'ika'uy. Ken konig Jesucristoen huadak hua'a huabada ijmanbatia'pakonhuahua'po Jerusalénya'kon huaboa'da ijmanbatia'pakonhuahua'po nogbaya' nogbaya' bidteda Ilírico huadaribayo Jesucristoen huadak hua'a daka' ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. ²⁰ Keya' nogomey Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakdenok on'nopo'korea'depo Jesucristotaj o'noknopoenok, keya' do'hua Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhue' ijjemey. Keya' aratbut Cristoen huadak hua'a pēhued ee'ted ijpakpo ijmanmadikikay. ²¹ Kenda Apagba'te oa'nig ijikay.

Aratbuta Cristotaj tipehued e'neonhuahuika'depo on'tipeapo. Cristotaj o'noknopoenka'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

Romayo ijhua'apoy, Pabla o'nopoe'uyate.

²² Romayo opudomeytaj e'mata'unhua'ta' ijpakika'nig'a nog aratbutte huakkuru hua'dik ijje'uy. Jesucristoen huadak hua'a pēhued huae'eritaj huakkuru hua'dik ijje'uy. Konigepo opudomey Roma huae'eritaj huahuahue'dik ijjuy. ²³ Oynayo nogbaya' nogbaya' ijmanmadikadhuahuika'depo aya' ijka'depo huakka' huabayok ijhue'da opudomeyere e'mata'unhua'ta' ijpakonhuahuika'depo ²⁴ España'yo ijtikonhuahua'po opudomeytaj ijmata'ika'apoy, ijnopoy. Opudomeyere e'durugpakonhuahua'de'te do'taj men'tihuapokpo España'yo menta'mona'. ²⁵ Oyednayo Jerusalényo ijhua'apoy. Pai'da e'e'ada huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe ijtohua'apoy. ²⁶ Macedonia huaknopoe'eria kenpa'ti Acaya huaknopoe'eria Jerusalényo pai'da huae'eri huama'buytaj huakka' huakupe a'manigta'monaya'po on'eretpakpo on'bayokikame'te. ²⁷ Jerusalénya' judío huama'buya huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a Macedonia huae'eritaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyatenok Macedonia judío ehue' huaknopoe'eria konig dehuea' on'maepo Jerusalényo huama'buytaj on'pakpo huakupe on'bayokikame'te. ²⁸ Kenda ijkuhuitonpo huakupe Jerusalényo pai'da huama'buytaj ijbayokuddepo España'yo ijhua'po opudomey Roma huae'eritaj onta'unapet. ²⁹ Opudomeyenbayo e'tiakde'te Cristoa me'nopo'toenok on'madurugpaka'apone.

³⁰ Jesucristo Huairitaj moknopoe^opo Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo Diostaj diga' men'tiona'pakika', egomey. Kenpa'ti Diosen Nokirega di'da mo'ea' nok diga'da men'tiona'pakika'. Daka' o'nona'ne, egomey. ³¹ Judeaya' oknopoe^ohue' huae'eritaj Pablotaj yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'. Ken huakupe ijthoa'po ijbayoke'apoy. Huama'buy Jerusalénya' durugteda ka'de'po men'tiona'pakonhua'. ³² Dios e'paknayo opudomeyenbayo durugteda yokyeapoy. Durugtenanada opudomeytaj on'tiahuayapone. Opu-domeyere ijnop'o noeyapoy. ³³ Diosa a'manopo'noeyaya'po opudomeyere kaike'.

16

Saludos o'manigidikta'mona'uyate.

¹ Oro'omeyen huidpo, Febe, huadakda o'ika'po Cristoen huaknopoe'eritaj o'tihuapokika'po Cencrea huakka' jakya' o'batihuapokika'. ² Konig Huairi Cristoa o'paknok Febetaj daka' yade'ika', konig huama'buy huaknopoe'eritaj 'urua'da on'bae'ika'nig konigti kentakon yade'ti. Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da bo'tihuapokuy^onok katepi' Febe e'ka'te yan'tihuapokikati'.

³ Priscila Aquilaere doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po o'manmadikika'uy. Priscilataj Aquilataere do'hua saludos ijmanigidikta'monay. ⁴ Do'taj on'tioka'po mo'bueyay'uyne. Konigepo kenomeytaj dakitia' ijmanikay. Kenpa'ti aya' judío ehue' huae'eri huama'buya dakiti on'manika'. ⁵ Huaknopoe'eri huama'buy huidpoere Priscila Aquilaereen jakyo Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'po kenomey huama'buytaj huidpotaere saludos ijmadikta'monay. Epeneto huabokerek o'epo, Acaya huadaribayo huae'eri o'epo huakkuruda Jesucristotaj o'nopo'korea'po oknopoe'uyate. Huadi'da Epenetotakon saludos ijdikta'monay. ⁶ Maria opudomeytaj huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy. Kentakon saludos ijdikta'monay. ⁷ Do'hued aratbut Andrónico Juniastaere saludos ijmadikta'monay. Doere huabakuda' jakyo o'ne'uy. Urunanada huaknopoe'eri o'ne. Cristoen huamata'mona'eria daka' o'matinopoe^oy. Do'hua Jesucristotaj oknopoe^ohued ee'ted huakkuruda Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.

⁸ Ampliastaj saludos ijdikta'monay. Amplias Cristoen huaknopoe'eritaj di'da me'taene. ⁹ Urbanotaj saludos ijdikta'monay. Urbano oro'ere Jesucristotaj o'nigpeika'po o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da Estaquistaj saludos ijdikta'monay. ¹⁰ Apelestaj saludos ijdikta'monay. Apeles huaknopoe'eri o'epo pai'da e'nopo'eada Cristotaj oknopoe^obatikhue' o'uy. Kenpa'ti Aristóbuloen huabettaj saludos ijmadikta'monay. ¹¹ Herodión do'hued aratbut o'e. Herodión^otaj saludos ijdikta'monay. Kenpa'ti Narciso ke'nen huabettaere saludos ijmadikta'monay. Huairi Jesucristoen huaknopoe'eri o'ne. ¹² Ettone' huidpo Trifena Trifosataere saludos ijmadikta'monay. Kenomeya Huairi Jesucristotaj on'nikika'. Kenpa'ti huadi'da huidpo Pérsidataj saludos ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi Jesucristoen o'nikkika'uyate. ¹³ Rufo huabokerektaj saludos ijdikta'monay. 'Urua'da huaknopoe'eri o'e. Aya'ada on'tinopoika'. Rufoen huayetaj saludos ijdikta'monay. Ke'na konig do'hued huayeonigti me'taika'uy. ¹⁴ Asínscritotaj saludos ijdikta'monay. Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj Hermestakon saludos ijmadikta'monay. Kenomeyere huaknopoe'eritaj saludos ijmadikta'monay. ¹⁵ Filólototaj, Juliataj, Nereotaj Nereoen huama'buytaj, Olimpataj huaknopoe'eri kenomeyeretaj saludos ijdikta'monay.

¹⁶ Huayahuaya di'da yan'mae'po huayahuaya yan'batodurugpakika'. Aya'da huaknopoe'ere nog huakka' jak nog huakka' jak huae'eri huanopoe'eria saludos on'madikta'mona'.

¹⁷ Keyoj ijay. Nama'da huamanmadika'eria opudomeytaj nama'da e'manmadika'ta on'pakika'. Onte'ti hueretta'da oknopoghue'dik mo'eapetpi', nama'da bokika'apetpi'. Buttida e'manmadika' moknopode'uy. Kenomey nama'da on'manmadika'nok yan'bakhua'. Kenomeytaj peehue' yanika'. ¹⁸ Kenomey nama'da huamanmadika'eri oro'omeyen Huairi Jesucristotaj nigpeehue'da o'nika'po kenpa'da huata'da o'deretpakpo ogkika'. Nama'da konig 'uruda huadik on'batia'pakpo on'manmadika'po Cristoen 'uruda huaknopoe'eritaj nama'da mona'nok kenomey nama'da huamanmadika'eritaj peehue' yanika'. ¹⁹ Opudomeya Huairi Jesucristotaj 'urua'da on'nigpeika' aya' huaknopoe'eriada nogya' nogya' mo'tinopoe'ne. Konigepo ijdurugpaki. Opudomey huadaky'o a'kikay' daka' mo'nopoika'nok kenda ijyaki. Kenpa'ti dakhuea' a'kay' nopoghue' mo'ika'nok kenda ijjeretpaki. ²⁰ Dios Huamanoeya'eria bo'tihuapoknok ida toto' nama'da huad'eria onte'ti engaña ogkahue'dik mo'eapone. Huairi Jesucristoa daka' opudomeytaj mogkike'.

²¹ Timoteoa doere huabaa'eri saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued aratbut Lucio Jasónere Sosíptererea saludos mo'dikta'mona'ne.

²² Do Tercio in Pabloen beroba'te ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok do'huakon saludos on'dikta'mona'ne.

²³ Gayoen jakyo do Pablo ijikay. Gayoen jakyo huaknopoe'eria a'batadi'keaya'po on'bakudika'po, Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto huakka' jakyo huakupe huatoe'eria saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti huama'buy Cuartoa saludos bo'huaa'ne. ²⁴ Aya' opudomey huaknopoe'eritaj Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

Dioštaj Jesucristotaere dakiti mo'da'ika' Pabloa oa'uyate.

²⁵ Dios 'urunanada o'e. Teynanada o'e. Konig teyda kanoknopoi'ke'po opudomeytaj Diosa bo'tihuapokike'. Jesucristoen huadak hua'a oknopoe'dik yanika' kenpa'ti nopo'korea'dik yane' ijmana'ika'uy. Kenpa'ti Jesucristoen huadik ijanmadikika'uy. Dios huadari kahuedaded Cristotaj ijta'mona'apoy Diosayo'da huanopoya'da o'nopoika'uyate. ²⁶ Jesucristoen huadak hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa mo'nopoea'dene. Oy aya'baya'da aratbut nogya' nogya' on'mapeedepo o'noknopode. Kenda yan'manopoe' Diosa o'mana'uyate. Diosnayo o'noehuahauika'. Aya'da aratbut nogbaya' nogbaya' kanoknopoi'ke' kanigpeike' Diosa Jesucristoen huadak hua'a o'manopoea'de.

²⁷ Dios nogtida Huairi o'e. Diosayo'da aya'nanada o'nopoe. Jesucristotaj oknopoe'po "Dios 'uruda o'e. Kenpa'da huadakkanada o'e." Mon'batia'pakika'. "Dakiti, Dios," mo'nonika'.

1 CORINTIOS

Pabloa huakkuruda Corinto huakka' jakyo huaknopœ'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Corinto huakka' jakyo huaknopœ'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijjeý. Jesucristoen huadak hua'a ka'manbatia'pakike'po Diosa me'ta mona'uyne. Opudtaj o'nigmadoya'ne. Do huama'buy Sósteneserea on'nigmadoya'ne. ² Opud Corinto huakka' jakyo huae'eri mo'ene. Diosensi'po ka'ne'po Diosa opudtaj boktie'ea'uyate. Jesucristotaj moknopœpo Diosen mo'ene. Opudtaj on'nigmadoya'ne. Nogyon nogyon aya'tada Huairi Jesucristotaj huaknopœ'eritaj on'nigmadoya'ne. Jesucristo oro'omeyen kenomeyenere Huairi o'e. ³ Apag Dios oro'en o'e. Dios, Huairi Jesucristoerea opudtaj huadakda montihuapokike' kenpa'ti opudtaj huadaknopa'da mogkike'. Mo'nopo'noeyike'.

Jesucristotaj moknopœnok Diosa opudtaj daka' mogkika'po bo'tihuapokika'ne.

⁴⁻⁹ Kenda Diosa o'ika'nig kenda o'kika'apo. Diosen huasi'poere mo'noonhuahuike'po Diosa opudtaj mo'baktie'ea'uyate. Cristo Jesústaj moknopœka'nok Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. Diostaj mo'nigpeenok 'urunanada e'huag' huakka' bo'tihuapokika'ne. Jesucristotaj moknopœnok aya' opuda Diosen daka' kagkike'po Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. 'Urudayo' kan'batia'pakike'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diosen opuda kan'nope'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Jesucristoen e'manmadika'te kan'pee'po Diosa e'tihuapokok daka'da moknopœka'po mo'nigpeika'. Konigepo Jesucristo on'te'ti e'tiakapo'te mo'nigunhuahuika'nok Diosa aya' daka' kagkike'po bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakapo'te kene'huaya' huame'noetedakon Diosa mo'nopo'teypaka'ika'apet. Kene'huaya' huame'noete "Dakhuea' ogka'," be'api' huaahue'dik o'neapo. Konigepo Diostaj dakiti yonikay.

Opud bokupopakpo Jesucristoen huaknopœ'eri o'ene, kenpayo'da yan'nopoika'. Nogpa' nogpa' nopœhue' yanika'.

¹⁰ Opud huakka'da mo'epo konigyo' aya'ada yan'nopoika'. Konigyo' yan'batia'pakika'. Nogpa' nogpa' batia'pakhue' yanika'. Konigyo' yan'nopoika'. Konig Dios o'pakika'nig yan'nopoika', egomey pogomey. Jesucristo Huairi kenda o'paknok diga'da o'nona'ne. ¹¹ Huayahuaya nogpa' nogpa' huadik on'batia'pakika'. Cloéen jak huae'eri kenda mename'ne, egomey pogomey. ¹² "Pabloen huaknopœ'eri ijjeý." Sue'ada o'da'ika'. "Apolosen huaknopœ'eri ijjeý." Nogomeya o'da'ika'. "Pedroen huaknopœ'eri ijjeý." Nogomeya o'da'ika'. "Cristoen huaknopœ'eri ijjeý." Nogomeya o'da'ika'. Ken konig nogpa' nogpa' opuda boa'ika'ne. ¹³ Cristotaj po'sakeahue' o'nuy. Hueypa cruzte do Pabloa nigbueyhue' o'ne'uyne. Konig do'hued huaknopœ'eri ka'ne'po bautiza ogkahue' o'nuyne. ¹⁴ Botta'tayo'da bautiza ijmagka'uy. Crispotaj Gayotaere bautiza ijmagka'uy. Nogatnayo bautiza magkahue'da ijje'uy. ¹⁵ Pabloen huaknopœ'eri ka'e'po bautiza mogka'uyne be'api' ahue'dik o'ne. ¹⁶ ...Aa' yokkahueate nogtaj bautiza yogka'uy. Estéfnas huabeteretaj bautiza yogka'uy. Nogatnayo bautiza magkahue'da ijje'uy ijnopœy. ¹⁷ Bautiza kamagke'po Cristoa ta'monahue' me'uyne. Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po

Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj Jesús a'manigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Jesús onte'ti o'noepo aratbuttaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa' Jesús a'ka'uyate kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne. Do'huedda 'urua'da huadik kamanbatia'pakike'po ta'monahue' me'uyne. 'Urua'da huadik aratbuten huadikda e'manbatia'pakika'nayo Cristotaj oknopøehue'dikda ya'neapet. Kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik ya'eapet. Kenpa'ti Cristoere noeonhuahuahue'dik ya'neapet.

Onte'ti kan'manounhuahuike'po Jesús o'manigbuey'uyate. Kenda Diosa o'manigka'uyate. Kenda huadak hua'a huakka'da o'noknopøedenok Diosa o'manopo'yarea'de.

¹⁸ Hueypa cruzte Cristo o'buey'uyate o'manmadika'ikay. Kenda hua'a nama'da o'e oknopøehue' huae'eria on'nopeika'po kenpa'da bueydik o'nika'apo. Oro'nayo Cristoen huadak hua'a oknopøika'po onte'ti Cristoere o'noeonhuahuika'apone. Teyda huadika Dios oro'taj mo'noeanhuahuika'apone. ¹⁹ Apagba'te inpa' o'madoya'uyate: Oknopøehue' huae'eria huakka' katetapi' on'nopeika'nig'a. Nogok nopehue'da o'neapo. Aratbut huakka' on'nope'nig'a kenda nama'da on'nope ijhuua'apoy. A'nennada Diosa oa'uyate.

²⁰ Huakka' huanopøe'eri 'urua'da huanopøe'eri nama'da on'nopeika'nig'a Diosa o'manopøe'de. Diosyo'da huadaknada o'nope. ²¹ Dios o'paknok aratbut hua'enda daka' on'nopunhuahuika'po Diostaj oknopøehue'dik o'nika'. Diosa daka' o'nopepo Jesús en huadak hua'a huaknopøe'eritaj o'manopo'yarea'ika'. Ken huadak hua'ataj oknopøehue' huae'erianayo on'tierikika'.

²² Judío aratbuta aknopøeya'po konig Diosayo'da ka'dik o'enig eaktiahuayenta' on'pakika'. Nogda nogda e'nope'ta' nog aratbutada on'pakika'. ²³ Hueypa cruzte Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'a o'manbatia'pakikay. Kenda judío aratbut on'peepo huakka' o'nokbira'po oknopøehue'dik o'nika'. Jesús hueypa cruzte aratbuttaj o'manigbuey'uyate nog aratbutada on'peepo nama'da hua'a o'e on'nopeika'. ²⁴ Judío aratbut huaknopøe'eri kenpa'ti nog aratbut huaknopøe'eri Jesucristotaj on'nigpe'enok kenomeytanayo Diosa o'bakkahuea'po onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Kenda Dios o'nopepo 'urua'da o'kika'. ²⁵ Kamanigbueye'po Diosa kurudya' Jesús taj o'ta'mona'uyate. Dios nopøehue'ada o'ka' teyhue'ada o'ka'uy aratbutada en'nope'tada Diosa kenda o'ka'po huakka'nanada o'nopepo o'ka'uyate. Teynanada o'ka'uyate. ²⁶ Opu domey huaknopøe'eri sue'ada huakka' huanopøe'eri ee'pi' sue'ada teyda huairi ee'pi' sue'ada huairi huairiensi'po ee'pi' Diosa boktie'ea'uyne. Kenda nopøe'dik mo'ene, egomey. ²⁷ Diosa o'pakpo sue'da huanopøe'eritaj o'baktie'ea'uyate. Huakka' huanopøe'eria kan'bira'e'po Diosa nopøehue' huae'eritaj o'baktie'ea'uyate. Teyda aratbut kan'bira'e'po aratbut sue'da teytaj Diosa o'pakpo o'baktie'ea'uyate. ²⁸ Aratbuttaj huairi ehue'kon kan'bayahue'po Diosa huairi ehue'takon huanaba'taj pai'da aratbuttaj huatibira'e'eritaj o'baktie'ea'uyate. ²⁹ "Huadakda ijje'y. Huairi ijje'y. Huakka'da ijnopøey." Dios e'peete ahue'dikda ka'nike'po kenda Diosa o'ka'uy. ³⁰ Diosa o'paknok oro'omey Jesucristotaj oknopøika'ne. Jesucristotaj oknopøe'eri Diosa 'urua'da e'kika' mo'nopeika'ne. Jesucristotaj oknopøe'eri Diosa 'urua'da e'kika'ne. Jesucristotaj oknopøe'eri Diosenyo da e'kikata' o'pakika'ne. Jesucristotaj oknopøe'eri Diosa mo'nopo'teepo mo'noeanhuahuika'apone. ³¹ Konigepo, "Huaboro'da Dios.

Huadakda o'e Dios. Huamatinepahui'eri Dios o'e. Huakka'da o'ka'uyate. Kenpa' aratbuta kan'manbatia'pakike'." Ken konig Apagba'a oa'.

2

Jesucristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda huadak hua'a Pabla o'manbatia'pakika'uy.

¹ A'nenda opudomeytaj ata'huadeya'po on'huahua'uy, egomey. Jesucristoa mo'nigka'uyatenig ijmanbatia'pakika'uy. Diga'da huanopoe'erien hua'a onikahue' o'nika'uyne. ² A'nenda opudomeyere ijjunhua'po opudtaj Jesucristotayo'da e'tia'pakika'ta' ijpakuy. Kenpa'ti Cristo hueypa cruzte o'buey'uyate kendayo'da e'manbatia'pakta' ijpakika'uy. ³ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadika'po konig teyhue'da ijika'po kenpa'ti ijjiriga'po ijme'pukika'uy. ⁴ Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakpo konig huakka' huamanopoe'eria 'urunanada on'manmadika'nig manmadikahue' ijika'uy. Diosen Nokireganayo teyda be'tihuapokika'nok daka' Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijmanbatia'pakika'uy. ⁵ Huabokereken 'uruda hua'a mo'pepede Diostaj moknopoenig'a Dios kenda pakhue' o'e. Diosen teyda hua'a mo'pepede moknopoika'. Kenda Dios o'pak.

Diosen e'nopoe' Diosen Nokirega mo'nopoea'ika'

⁶ Huaknopoe'eri daka'da o'noknopoehua'huika'nigtaj Diosen 'urua'da huanopoe' o'manmadikikay. Kenda oknopoe'hue' huae'eri on'nopoika'nig manmadikahue' o'ikay. Oy gobierno huairi o'nika'nignayo on'bueyapo kenpa'ti kenomeyen e'nopoe' ehue'da o'eapo. Kenomeyen hua'a manmadikahue' o'ikay. ⁷ A'nennanda Dios soatayo' o'nopoika'uyatenig aratbuttaj ijmanbatia'pakikay. Huadari kahued oro'taj kurudyo ijbatohua'apoy Diosa soatayo' o'nopoe'uyate. Kenda ijmanbatia'pakikay. ⁸ Kenda nogbayo nogbayo huairi nopoenkahue' o'ne'uyate. E'nopoenka'nayo Jesús oro'en 'uruda huairitaj hueypa cruzte arakhue' ya'neay'uyet. ⁹ Apagba'a oa'po: Diostaj di'da huae'eritaj 'urua'da Diosa mo'nigkika'apone. Kenda Dios 'urua'da mo'nigkikaponig aratbuten huakpoa tiahuahue'dikda o'nika'uy. Kenda peehue'da o'nika'uy. Kenpa'ti kenda Diosa mo'nigkikaponig nopoe'hue'da o'nika'uy.

¹⁰ Kenda Diosa mo'nigkika'aponig oro'taj a'manopoenkaya'po Diosen Nokirega bo'tihuapokuyne. Aya'da Diosa o'nopoe' Diosen Nokireg kenpa'ti o'nopoe'po oro'taj mo'nopoea'uyne.

¹¹ Konig nog aratbuta on'nopoika'nig oro'omeynayo nopoe'hue'dik o'ika'ne. Ke'nen nokiregayo'da kenda on'nopoe. Konigti kenda Dios o'nopoika'nig Diosen Nokiregayo'da o'nopoe. ¹² Konigti kenda Diosa katetehue' mo'nigkika'aponig a'nopoenkaya'po Diosen Nokireg oe'uy. Aratbuten nokireg baehue' o'uyne. ¹³ Kenda Diosa oro'taj mo'nigkika'apone Diosen Nokirega mo'nopoea'uyne. Kenda o'manmadikikay. Konig huabokerekada on'nopoika'nig manmadikahue' o'ikay. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen hua'a oro'a o'manmadikikay.

¹⁴ Aratbuta Diosen Nokireg toehue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'manmadikika'nig peehue'dik o'nika'. Diosen e'manmadika' nama'da o'e on'nopoe'po. Diosen e'manmadika' nopounkahue' o'nika'. Kenomeynayo Diosen Nokirega o'manopo'toenok on'nopoenkika'. ¹⁵ Aratbut Diosen Nokireg on'nopo'toe'po aya'da nopoe'dik o'ne. Huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' nopoe'dik o'ne. Noguey Diosen Nokireg toehue' o'nepo "dakhuea'ogka'," oro'omey huaknopoe'eritaj huaahue'dik o'nika'. ¹⁶ "Kenda Dios Huairi o'nopoika'nig be'api' nopoe'hue'dik o'ne. Diostaj onmadikahue'dik

o'ne." Apagba'a kenpa'oa'. Oro'nayo Diosen Nokireg o'nopo'toene o'nopoey. Konigepo Cristoen e'nope' oro'akon o'nope.

3

Oro' Diosenyo'da huabaa'eri o'ene.

¹ Ken konig huabokerek Diosen Nokirega nopo'toehue'da mo'enok opudtaj onbatia'pakdik ijika'uy, egomey, pogomey. Konig huasi'po huaboa'da Cristotaj o'noknopoedenigtaj onbatia'pakdik ijika'uy. ² Konig huasi'potaj on'hue on'yokika' konig sigda sigda daka'da opudtaj o'nonmadikika'uyne. Konig huabokerekertaj ijmanmadikikay opudtaj onmadikahue' o'nika'uyne. Huabokerekertaj e'manmadika' peehue'dikda mo'ika'uyne oyda kenpa'ti peehue'dik mo'ika'ne. ³ Aratbutada on'pakpo ogkika'nig opudomeyakon Diosen Nokirega o'pakika'nig kikahue' mo'ika'ne. Nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuyapo kenpa'ti nogtaj nogtaj mo'maboyika'ne. Konig Diostaj oknopoehue' huae'eri ogkika'nig opudomey bokika'ne Diosen Nokiregtaj nigpeehue'da mo'ika'ne. ⁴ "Pabloen huaknopo'e'eri ijje." Noga boa'ne. "Apolosen huaknopo'e'eri ijje." Noga boika'ne. Konig huabokerek Diosen Nokireg nopo'toehue'nanada huae'eri mo'ika'.

⁵ Do Pablo Apolosere Diosen huanaba' o'epo Diosen o'kikay. Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'uynok opudomey Jesustaj moknopo'e'uy. Konig Diosa mena'uyngda ijmanmadikika'uy. Konig Diosa Apolostaj ona'uyngda o'kika'uy. ⁶ Do Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'uyne. Diosa opudtaj huaboa'da moknopo'e'uyne. Apolosa opudtaj monmadikika'uyne. Diosa o'tihuapoknok nogiti nogiti Cristotaj moknopo'e'uyate. ⁷ Be'api' Cristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri hueretda ehue'da o'ne. Be'api' huamanmadika'eri hueretda ehue'da o'ne. Diosayo'da nogiti nogiti yaknopo'e'taj o'batihuapokika'. ⁸ Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri konigti huadagnada ogkika'. Kenda noga noga ogkika' Diosa o'nopepo dakuapa o'bayokapo. ⁹ Oro' Diosenyo'da huanigka'eri o'ene. Opudnayo konig Diosen ta'ba mo'ene. Opudtaj 'urua'nanada Diosa mogkika'ne.

Opudomey Jesucristotaj moknopo'enok konig Diosen jak mo'ene Diosa o'ka'. ¹⁰ Do konig 'uru jak huaka'eri ijje Diosa be'teya'nok jak huanhuad konig 'iddu ijka'uy. Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Ijmanmadikikay. Diosa be'tihuapokonhuahua'uyne. Jak 'iddu aya' jak huanhuad o'e. Jesucristotaj eknopo'e' konig jak iddu o'e. Huaknopo'e'eritaj noga Diosen hua'a on'manmadikika'. Jesucristotaj huaknopo'e'eritaj kan'manmadikike'po daka' kan'manmadikike'. ¹¹ Jesucristo konig Diosen jak 'iddu Diosa onhuada' noga jak 'iddu ehue'dikda o'ne. ¹² Jesucristoen huaknopo'e'eritaj nogte huamanmadika'eria 'urua'da on'manmadika'apo. Nogomeya sue'da huadadkik huaknopo'e'eritaj on'manmadika'apo. ¹³ Jesús e'tiakte Diosen kene'huaya' huame'noe o'eapo. Kenoka' aya'da Diosen dakuapa on'baa'de'ika'nig'a aya'da on'tiahuayapo. Diosa o'batiahuay'ea'apo. Dios konig ta'ak o'bakpaka'apo. Sue'da huadak en'baa'nayo o'bakpaka'apo. Sue'da huadak e'manmadika' o'bakpaka'apo. Huadak e'manmadikika' bakpakahue' o'eapo. ¹⁴ Konig 'iddute jak ogkadhua'po Diosen huadak hua'a on'manmadikika'uy. Huaknopo'e'eritaj daka' on'manmadikika'uy. Huaknopo'e'eri daka'da eknopounhuahuika'nayo batikhue'da e'ika'nayo huamanmadika'eritaj dakuapa ya'bayokapet Diosa. ¹⁵ Sue'da huadak huamanmadika'erien huaknopo'e'eri eknopo'e'ada e'batiknayo Diosen hua'a huamanmadika'eria sue'da huadakamon on'manmadikika'nok ehue'da

o'epo. Huamanmadika'eriyo'da konig jak e'bakpakya' o'norokpo Cristoere onte'ti on'noeonhuahuika'apo.

¹⁶ Opud Cristoen huaknopoe'eri mo'ene. Opud konig Diosen jak mo'epo Diosen Nokireg opudenno'yo o'ika'. ¹⁷ Diosen jak kenpa'da 'urua'da o'ika'. Diostaj 'urua'da o'e. Kenpa'ti opud Diosen jak konig mo'ene. 'Urua'da Diostaj mo'ika'nok. Diosen huaknopoe'eritaj be'api' dakhuea' e'batoka'nayo Diosa kentaj ke'poda castiga o'magka'apo.

¹⁸ Huata'da nama'da onahue'yanika'. "Donayo huakka'ijnopoe'y." Ahue'yanika'. Aratbutenda e'nopoe' huakka'da ijnopoe'y bepi' e'nopoe'nayo hueretda e'nopoe' a'nopoe'ya'po "nopoe'hue'da ijje'y," kan'nopoi'ke'. ¹⁹ In huadariya' huabokerek huakka'da on'no'poi'ka'. Aratbutada e'nopoe' Diosa pakhue'da o'ika'. "Huakka'da ijnopoe'y aratbuta ea'ada nama'da ogkika'nok Diosa o'nopoe'po ehue'da o'maea'." Apagba' kenpa' oa'. ²⁰ "Huakka' huanopoe'erien e'no'poi'ka'taj Diosanayo o'nopoe'. Kenomey nama'da on'no'poi'ka'nig Diosa o'nopoe'." Kendakon Apagba' oa'. ²¹ Konigepo, "Oro'en huamanmadika'erinayo 'urua'da monmadikika'ne," ken konig batia'pakhue'yanika'. Diosanayo opudtaj aya'da bo'yokdeme'ne. ²² Kan'manmadikike'po opudtaj Diosa Pablo Apolosere Pedrotare bo'yokuyne. Huadari bo'yokuyne. E'noe' kenpa'ti e'buey bo'yokuyne. Oyda kenpa'ti nogok mo'noeonhuahuika'apone. Kenda aya'da o'puden mo'taene. ²³ Opud Cristoen mo'ene kenpa'ti Cristo Diosen o'e.

4

Cristoen huata'moneria konig ogkika'.

¹ Apolos doere Cristoen huanaba' o'epo Jesucristoen buttida hua'a daka' kan'manmadike'po Diosa mo'nopoe'a'uyne kenpa'ti mo'ta'mona'uyne. Ken konigda opuda oro'taj mokie'ne. ² Huanaba'a huairien o'tamatopeo daka'da tamatoedik o'nika'po kenpa'ti ke'nen huairitaj daka'da kan'nigpeeonhuahuike'. ³ Pablo huadakda huanaba' Diosen o'kika' do'taj opudomey mo'no'poetpi'. Pablo sue'da huadak huanaba' o'kika' mo'no'poetpi'. Kenda mepu'kehue'dik ijje'y. Kenda ijkika'uy huadaksi' dakhue'pi' do kenpa'ti huata'da tome'pukhue'dik ijje'y. ⁴ Opudomeyere dakhue' huamanmadika'eri huanaba' ehue' ijika'uy donayo ijnopoe'y. Konigepo Diostaj huadakda ijje'y ahue'dik ijje'y. Diosayo'da kenda huaa'dik me'ene. ⁵ Kurudya' Cristo tiakhued ee'ted. "Cristoen huanaba' huadak o'ka' dakhuea' o'ka'," ahue'yanika'. Cristo e'tiakte katepi' huanaba' huanopoya'da o'no'poi'ka'nig kenpa'ti katepi' o'kika'nig konig iregireg o'kika'nig kenda Cristoa o'batiahuay'ea'apo. Aya' Cristoa kenda o'manopoe'a'apo. Huabokerek 'urua'da e'kika'nayo, "Huadakda i'kikame'ne." Cristoa o'mana'apo.

⁶ Kenda huaboa'da o'nona'dene, egomey, kenda opudtehuapa' on'nigbatia'pakne. Konig Apolos doere Apagba' o'kika'nig opudtaj o'nonmadika'ne. Apagba'tayo'da nigpeika'dik mo'ene. Diosen huamanmadika'eri noga "Huadakda o'e. Kentaj ijpaki. Noga huamanmadika'eri dakhue'da o'e." Ken konig ahue'yanika'. Aya'tada konigti yan'bapakika'. ⁷ "Oro'nayo huadakda o'ey. Nogomey sue'da huadak o'ne." Kenpa' nopoe'hue'dik mo'ene. Aya'da mo'matojika'nig kenpa'ti aya'da mo'no'poi'ka'nig Diosa mo'bayokuyne. Konigepo do'huada aya'da ijbae'ika'uy nopoe'hue'yanika'.

⁸ Huakka'da Diostaj okno'poi'kay. Aya'da katepi' o'paknig o'matopey. Opud oy mo'no'poenig'a. Oro' huairi o'ey, Pablo Sosteneseretaj pakhue' o'ey opuda mo'no'poenig'a. Opudomey huairi ka'ne' ijjeretpaki. Opud huairi

ee'nayo oro' opudere huairi yahue'dik o'eapet. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a kan manbatia'pake'po oro'taj Diosa mo'ta mona'uyne. Diosa o'paknok oro' huairi ehue' o'ey. Huanaba'onig o'ey. Kenda aya'ada bo'tiahuayika'nig bueydik o'ne. Aratbuta on'batia'pakika'. ¹⁰ Cristoen o'kika'nok huasegda o'nepo ogkika' aratbuta oro'taj mo'tinopo'epo. Oro'nayo Jesucristotaj daka' oknopokay huata'da mo'tinopo'ika'ne. Oro'nayo teyhue'da o'ey. Opudnayo teyda mo'ene. Nopogehue'da o'ne. Oro'taj aratbuta mo'tinopo'ika'nok opudomey huadakda o'ne aratbuta mo'tinopo'ike'po. ¹¹ A'nenda oydakon aypota' o'ikay kenpa'ti maymaya' o'ikay. Kenpa'ti yudtata' pai'da o'ikay. Aratbuta oro'taj dakhuea'da mogkika'ne. Oro' konig nogyon nogyon o'hua'udhuauikay. Oro'en jak sigpi' ehue'da o'ika'. ¹² Aypotehuapa' yudtatehuapa' huakka'da o'baa'ika'po o'arogikay. Aratbuta oro'taj e'tidi'ke'tada oro'nayo kenomeytaj huadakda hua'a o'baa'tokikay. Kenoka' oro'taj dakhuea' egka'te bahuadiayhue' o'ikay. ¹³ Dakhuea'da oro'taj en'huaa'tada oroa kenomeytaj huadakda hua'a o'maboroayikay. A'nenda oydakon oro' konig tajpo o'enok, oro' konig pakhue' o'nika'nig o'enok oro'taj pakhue' mo'epo mo'enne.

¹⁴ Kan'bire'po opudtaj nigmadoyahue' o'nene. Opud konig do'hued huasi'po mo'enok daka'da on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁵ Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria huakka'da e'toe'pi' huaknopoe'eri nogtida hua'oj mo'to'ene. Do'taj mo'to'ene. Konig opuden hua'oj ijje'y. Jesucristo Diosen huamanoeanhuauika'eri o'e opudtaj o'nonbatia'pakika'uynok opud moknopoe'uyne. ¹⁶ Konig do' urua'da ijlika'nig konigti yag'kika'. Kenda huakka'da ijpakpo o'nona'ne.

¹⁷ Konigepo opudtaj Timoteotaj on'nigta'moname'ne. Timoteo Jesucristotaj huaknopoe'eri o'epo konig do'hued huasi'po huadi'nanada o'e. Ke'na Diostaj daka' o'nigpeika'. Konig Jesucristotaj ijinigpeika'nig kenda monbatia'pakapone. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesustaj huaknopoe'eritaj ijmanmadikika'uyning kenda Timoteoa monbatia'pakapone. ¹⁸ Pablo ome'pukpo oro'te tiakhue' ya'eapet sue'ada do huadakda ijje'y huanopoe'eria e'nopoe'tada, ¹⁹ a'ti opudte ijtiakapoy ijnopoe'y Diosa e'paknayo. Kenoka' do e'tiakte huadakda ijje'y huaa'eri menpa' huadak ka'dik o'neapo ijnopoe'apoy. Oy kenda ondapakika'nig buttida o'e ijnopoe'apoy. ²⁰ Dios Huairitaj e'nigpeika' huakka'dik huapa ehue' o'e Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosa oro'taj mo'nopo'to'epo Diosen e'ka' montihuapokika'ne. ²¹ ¿Kateataj bo'pak opud? A'ti do e'tiakte opudtaj dakhuea'da e'magkapi' di' e'maepi' daka'da e'matoe'pi'. ¿Kateataj bo'pak?

5

Huaknopoe'eri e'eqada dakhuea' o'ka'nok yan'maoro'ka'. Pabla o'mana'uyate.

¹ Opudomeyere nogtida huaknopoe'eria ke'nen huaoen huatoe'taj oktoe, o'tipeey. Kenda dakhuea'nanada o'e. Ken konig Cristotaj oknopogehue' huae'eritipi' kahue' o'nika'. ² Oro'omey huadakda o'ey. ¿Mena'po kenpa' opud huata'da mo'tinopo'ika'? Ke'na dakhuea'da o'kika'po suhue'nanada e'dik mo'ika'ne. Opud e'kupopakya' maoro'ka'dik yanika'. ³ Do'hued huaso' opudere ehue' ee'pi' do'hued nokiregnayo opudere o'ika'. Ken huabokerek dakhuea'da o'kika' ijhuaa'dey. ⁴ Huairi Jesucristo o'paknok yan'kupopak. Do'hued nokireg opudere mo'epone. Kenpa'ti Jesús Huairia opudtaj bo'tihuapokapone. Diosen ka'dik mo'epone. ⁵ Ken dakhue' huabokerek ke'nen huaso'taj castiga kagke'po toto'taj yan'yokti'. Nogok

Jesús Huairi e'tiakte ke'nen nokireg onte'ti Diosere ka'noeahuahuike'po toto'taj yan'yokti'.

⁶ Dakhuea' huaka'eritaj, "Dakhuea' i'kika'ne. Kenpa'da yaorokti'." On-ahued mo'ene. "Huadakda o'kikay." Opuda nama'da boa'ika'ne. Nog-tiada opudya' dakhuea' e'kika'nayo kenpa'ti kentaj orokahue' ee'nayo a'ti aya'adakon dakhuea'da bo'kika'apone. ⁷ Opud dakhuea' kahue' mo'eaepetpi' kenpa'ti huadak bo'kika'apetpi' kenpa'ti Cristotaj daka' mo'nigpeika'apetpi' ken huabokerek dakhuea' e'ka'taj yanenti'. 'Urunopo'da ka'nike'po Cristo cruzte oro'taj mo'nigbuey'uyate. ⁸ Konigepo huadaknopo'da mo'toika'po kenpa'ti buttidayo' mo'nopoika'po nogiti Cristotaj yanoknopoika' nogiti Cristotaj yan'nigpeika' kenpa'ti nogomeytaj bahuadiayahue' yanika', kenpa'ti nogomeytaj batuktukhue' yanika'.

⁹ Huabokerek toepakhued e'uada ettone'taj en'bakde'ika'nayo dakhue'nanada o'e. Kenomeyere ikahue'dik mo'ene. Kenda n'enda o'nigmadoya'uyate. ¹⁰ Oknopoehue' huae'eria nogtaj nogtaj on'bakde'ika', kenpa'ti noga e'eretmatoeada nogiti nogiti huakka'da on'pakika', kenpa'ti noga on'berika', kenpa'ti noga e'ketka' diostaj on'deretpakika'. Kenomeyere ikahue'dik yanika' opudtaj onahue' o'nuyne. Kenomeytaj kenpa'da bakhuahue'dik mo'ene. ¹¹ Aratbut Cristotaj huaknopo'eri huama'buy ijey ea'ada nogta nogta ettone'taj on'bakde'ikapi', e'matoeada nogda nogda on'eretpakikapi', e'ketka' diostaj on'pakikapi', nogeria on'tierikikapi', borrachoa' o'ikapi', huabere'eri o'nepi', Kenomeyere ikahue' yanika'. Kemomeyere bapehue' yanika'. Kenda e'mana'ta' ijpaki. ¹²⁻¹³ Oknopoehue' huae'eritaj dakhuea'da bo'ka'ne. Manahue'dik ijkay. Diosayo'da kenda mana'dik o'e. Opudomey huaknopo'eri bo'kupopakika'ne. Be'api dakhuea' e'kika'nayo opudada maoroka'dik mo'ika'ne. Konigepo ke'na huaknopo'eri ke'nen huaoen huatoe'taj oktoika', kentaj yanen'.

6

Oknopoehue' huae'eri huairite huama'buytaj batohuahue' yanika'.

¹ Menokapi' o'nen huama'buy huaknopo'eri opudtaj dakhuea' o'ka' mo'nopoepo gobierno huairitaj mo'batohua'ika'nig'a. Gobierno huairi Cristotaj oknopoehue' huae'eri o'e. ¿Mena'po Cristotaj huaknopo'eried huairite batohuahue' mo'ika'? Huadakpi' dakhuea'pi' o'ka' opuden huairia ona'dik mo'ene. ² Nogok kene'huaya' huame'noete aya' aratbut katepi' ogkadhuahuika'uyate Jesúsen huaknopo'eria on'mapeedepo, "Dakhuea' on'magkadhuahuika'uyate." On'bahuaa'apo. Kenda mo'nopone. Opudere huaknopo'eri huama'buya sue'da nama'da dakhuea' eka'nayo opuden huairianayo manoe'yika'dik mo'ene. ³ Diosen huata'moneria nama'da egka'nayo nama'da ogka' oro'a bahuaa'dik o'ea'pone. Kenda mo'nopo'e. Konigepo oro'en huaknopo'eritaj daka' o'peepo dakhuea' o'ka' huaa'dik o'ea'pone. Yan'manoeynoeypo yan'bakkahuea'. ⁴ Huama'buy nog huama'buytaj dakhuea' eka'nayo oknopoehue' huae'eri huairite batohuahue' yanika'. ⁵ Kenda mona'nig opud bira'dik mo'ene. Opudere nogtida huaknopo'eripi' nog huaknopo'eritaj dakhuea'da egka'nayo opudere nogtida huama'buy huadakda huanopo'eria menpa'ya'e. Ke'na manoe'ynoeyika'dik o'e. ⁶ Huama'buya dakhuea' egka'nayo oknopoehue' huae'eri huairite kan'manoey'e'po batohuahue' yanika'.

⁷ Kenoka' nog huaknopo'eria opudtaj dakhuea'da mogka'nok kan'manoey'e'po oknopoehue' huae'eri huairite mo'batohua'ika'ne. Kenpa' bo'kika'po dakhue'nanada bo'kika'ne. Nog huaknopo'eria ontaj dakhuea' egka'te sohuata'da ika'dik i'et kenda huadakda o'e. Nog huaknopo'eri ontaj

ekbere'nayo kenpa'da kake' nopoetdik i'et kenda huadakda o'e. ⁸ Opud huaknopoe'eria nog huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaaya dakhuea'da bo'kika'ne. Kenpa'ti mo'berika'ne. Dakhuea'da bo'kika'ne.

⁹⁻¹⁰ Nama'da huaa'eritaj manpeehue' yanika'. Nogok aya'ada Diostaj nigpeika'dik o'neapo. Dakhuea' huaka'eri Diosere ikahue' o'neapo. Kenpa'ti huatoeere ehue'ada nogtaj nogtaj ettone'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti e'ketka' Diosta' huaeretpakeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen huatoe'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabotbokereka' huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabereeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen en'tamae' huaeretpakeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huamahuja'eri Diosere ikahue'dikda o'neapo Kenpa'ti nama'da ia'po huabakbere'eri Diosere ikahue'dikda o'neapo. ¹¹ Nogte huakka'mona opud kenpa' bo'kika'uynig'a Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti Diosa mo'nopo'toenok Diosenyo'da bo'kika'ne. Jesús Huairi o'paknok Diosen Nokirega o'paknok "huadakda mo'ene," Diosa mona'uyne.

Oro'en huaso' Diosen o'e.

¹² "Katepi' e'ka'ta' ijjakpo ka'dik ijjej." Aratbuta on'batia'pakika'. Katepi' kahue' yanika' Diosa manahue' ee'nayo kenda ka'dik ee'pi' kenda kika'dik e'eada tihuapokhue'dik mo'ika'ne. Katepi' oro'omey kika'dik e'eada batikhue'dik o'epetpi' o'nopoepo kenda kakahue' mo'nika'. ¹³ Huaaypotehuapa Diosa aypo mo'nigka'uyate. Aypotehuapa' Diosa huayaapo bo'ka'uyate. Nogok aypo ehue' o'eapo kenpa'ti huayaapo ehue'da o'eapone Diosa kenpa' oa'nok. Nogen huatoe'taj kan'bakde'ike'po Diosa oro'en huaso' kahue' o'uyate. Cristotaj huadakdayo' kagkike'po Diosa oro'en huaso' o'kuyate. Kenpa'ti Cristoa daka' mogkika'ne. ¹⁴ Diosa Jesús Huairitaj huakudaka'da ee'tada o'noyhuada'uyatenig konigti kubarakya' Diosa teyda o'epo mo'noyhuada'apone oro'taj.

¹⁵ Oro'en huaso' Cristoen o'taene. Do Cristoenso' ijjepo huabakdejeritaj sigpi' bakdejhue'dikda ijjikay. ¹⁶ Huabokerek huabakdejeritaj e'bakdejnayo botta' e'eada konig nogtida o'ne. Kenda opud mo'nopoetpi'. "Botta' e'bakdeada konig nogtida o'ne." Apagba'a kenpa' oa'. ¹⁷ Aya'da huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoepo Cristoere konig nogtida huaso' o'ne. Konig Cristo o'pakika'nig kenomey konigti on'pakika'.

¹⁸ Nogen huatoeja' e'bakdejta' e'paknayo yan'makmonikati'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj on e'bakdejta' e'paknayo kae' yan'nopoepo yan'monikati'. Nog ettone'taj huatino e'matie'nayo o'nen huaso'tada dakhuea'da i'ka'ne. Nogda katepi' dakhuea' eka'nayo o'nen huaso'taj dakhue' ogkahue' i'ene. ¹⁹ Oro'en huaso' Diosen jak o'ene. Oro'omeytaj Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyne. Oro'en huaso'yo o'ika'. Oro'en huaso' Diosen o'tae. ²⁰ Huakka'teda ee'tada Diosa mo'nigbae'uyne. Diosa oro'taj a'nigbaeya'po Jesustaj mo'nigbaeya'uyate. Konigepo oro'en huaso' urua'da mogkika'nok aratbut oro'omeytaj bo'tiahuayo, Dios huadakanada o'e. On'huaa'ika'apo.

7

E'toepaktaj Pabloa o'manmadika'uyate.

¹⁻² E'toepak menpa' huadak ya'e do'taj on'nigmadoya'uyate. Kenda e'nopo'e'ta' bo'pakpo on'nigmadoya'uyate. Huabokerek toepakhue' ee' huadakda o'enig'a nogta' nogta' e'eretpaknayo kan'toepakike'. Kenpa'ti ettone' konigti huatoeyo'da to'e'dik o'ne. ³ Ettone' e'bakdejta' e'paknayo

huatōeereda bakdejdik o'e. Konigti huabokerek e'bakdejta' e'paknayo huatōeereda bakdejdik o'e. ⁴ Huabokerek e'toepakde' huatōeen huaso' on'taika'. Kenpa'ti ettone'a huatōeen huaso' on'toika'. ⁵ Huatōe e'paktada "Bakdeahue' ijjej," ahue' yanikati'. Kenoka' onpapayo' bo'pakpo sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. A'tiona'pakya'po sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. Ken ona'ti huatōeere yan'huedikati'. Idada onte'ti huatōgere e'huednayo konig huanopoda nama'da o'paknok kenpa'ti kenda toto' o'paknok kahue' mo'ēapone.

⁶ "Yan'toepak." Manahue' ijjej. E'toepakta' e'paknayo toepakdik mo'ene. ⁷ Do huatōe toehue' ijjej. Do ijjenig konig aya'ada ee'nayo kenda do e'paktada nogte kan'toepake'po Diosa o'batihuapokika' kenpa'ti nogte toehue' ka'ne'po Diosa o'batihuapokika'.

⁸ Konig do opud toepakhue' e'ika'nayo huadakda o'e. Opud toepakhued huae'eritaj kenpa'ti ayhuataj o'nona'ne. ⁹ Huakka'da huatino e'matje'ta' e'paknayo kenpa'ti bakdejdikda mo'epo, yan'toepakti'. E'toepaknayo huadakda o'e. Huatōe toehue' e'ēada e'bakdejta' e'eretpakika'nayo dakhue'da o'e.

¹⁰ Huatōe'taj enhue' yanika'. Ettone' e'toepakde'taj ijmanay. Kenda Jesús Huairia huakkuruda o'mana'uyate. ¹¹ Ettone'a huatōe'taj e'ennayo nogdakan toepakhue' ka'nike'. Onte'ti huatōe'taj kan'noeyike'. Konigti huabokereka huatōe'taj kenpa'ti enhue'dik ka'nike'.

¹² Huabokerek huaknopōe'eri o'epo ke'nen huatōe oknopōehue' huae'eri e'ēada ke'nen huatōe'taj e'enta' pakhue' o'nika'nok huabokereka huatōe'taj enhue' yanika'. ¹³ Kenpa'ti ettone' huaknopōe'eri o'epo huatōe oknopōehue' huae'eri e'ēada huatōe'taj e'enta' pakhue' o'ēnok ettone'a huatōe'taj enhue' yanika'. ¹⁴ Cristotaj oknopōehue' huae'eri huatōe e'tae'pi' enhue' e'nika'nayo ettone' huaknopōe'erien huatōe Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Kenpa'ti huabokerek huaknopōe'erien huatōe Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Huatōe'taj e'ennayo huasi'po konig oknopōehue' huae'erieni'ponig ya'neapet. Dakhue'da ya'neapet. Huatōe enhue' ee'nayo huasi'po huadakda o'nika'apo. ¹⁵ Huabokereketapi' ettone'tapi' huatōe oknopōehue' huae'eria pakhue' o'epo e'enta' e'paknayo ka'nene'. E'ennayo huabokerekapi' ettoneapi' huaknopōe'eria hua'dik o'ne. Oro'taj e'nopo'noeya'ta' o'pakika' Diosa. ¹⁶ Ettone' o'nen huatōe oknopōehue' huae'eritaj enhue' ee'nayo huatōe i'nopo'korea'nok Jesús'taj oknopōe'dikpi' o'ne. Kenda nopōe'dik mo'ene. Huabokerek o'nen huatōe oknopōehue' huae'eritaj enhue' ee'nayo huatōe i'nopo'korea'nok oknopōe'dikpi' o'ne. Kenda nopōe'dik mo'ene. Kenda Cristoa onahue' mo'uyng'a do'huada ijnopōepo o'nona'ne.

¹⁷ Konig Diosa mona'uyne, konig Diosa o'pakika'nig yag'kika'. Kenpa'ti nopo'koreahued mo'epo mo'ika'nig konigti yanikati'. ¹⁸ Cristotaj yanopo'korea' kenpa'ti yanoknopōe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensid'ak ektegnayo kenpa'da yanikati'. Cristotaj yan'opo'korea' kenpa'ti yanoknopōe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensid'ak okteghue' ee'nayo kenpa'da yanikati'. ¹⁹ Huabokerekensid'ak ektegde' ee'nayo Diostaj huadakda o'e. Kenpa'ti huabokerekensid'ak okteghue' ee'pi' konigti Diostaj huadakda o'e. Oro'omeya' Diostaj 'urua'da e'nigpeika'ta' bo'erettipakne Diosa. ²⁰ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' konig bo'kika'uyng konigti yag'kikati'. ²¹ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' on nogen huanaba' ee'nayo huanaba' ee'pi' mepu'kehue' yanikati'. "Kenpa'da yahuati'." O'nen huairia ena'nayo yahuati'. ²² Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' opud nogen huanaba' ee'pi' oyda Diosention

'uruda kika'dik mo'ika'apone. Kenoka' yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopoe' Diosa mona'uayne nogen huanaba' ehue' ee'nayo opud konig Cristoen huanaba'onig katepi' Diosa o'pakika'nig yag'kikati'. ²³ Oro'taj a'nanopo'yareaya'po huakka'teda ee'tada bo'yokuyate. Diosa Cristotaj cruzte mo'nigbueya'uyate. Konigepo konig oknopoe'hue' huae'eria nama'da on'nopoika'nig konigti nopoikahue' yanika' kenpa'ti konig oknopoe'hue' huae'eria ogkika'nig kikahue' yanika'. ²⁴ Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopoe' Diosa mona'uayne. Kenoka' ken konig mo'ika'uynig huanaba'pi' konigti yanika'. Jesús'a kenpa' onahue' mo'uynig'a do'huada o'nona'ne egomey pogomey.

²⁵ Ettone' toepakhued huae'eria kate ka'dik ya'ne. Cristoa do'taj onahue' me'uynig'a doada ijnopoe'po o'nona'ne. Diosa do'taj me'tinepahui'uynok konigepo opuda do'taj men'pee'. ²⁶ Oyda oknopoe'hue' huae'eria oro'omeytaj dakhuea'da mogkika'nok opudomey huaknopoe'eri oyda konig mo'ika'nig konigda yanika'. ²⁷ Ettone' huatoe e'toe'nayo enhue' yanika'. Huatoe toehue' e'ika'nayo ettone' a'toepakya'po 'ukhue' yanika'. ²⁸ E'toepaknayo Diostaj dakhuea' kahue' mo'e. Mune'yo e'toepaknayo Diostaj dakhuea' kahue' o'engig'a mo'toepakdepo oyda pai'da nopoe'dik mo'etpi' ijnopoe'y.

²⁹ Idamon Cristo o'tiakaponok tiona'pakonhuahua'dik yanika' kenpa'ti huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. E'toepakde' konig toepakhued huae'erionig yan'noikati'. ³⁰ Kenpa'ti on suhue'nada i'epo pai'da ee'nayo ida yabatikpo Diosen yakati' kenpa'ti fiesta ogka'po en'durugpaknayo konig kenomeyere durugpakhue' ee'pi' daka' Diosen yag'kikati'. Kenpa'ti opudomey huakupete e'baikapi' konig toehue' huae'erionig ee'pi' Diosention daka' yag'kikati'. ³¹ Indariyo mo'ika'po bo'kika'po katetapi' eretpakhue' ya'nepo daka' yag'kika'. Katetapi' indariyo diga' durugpakhue' yanika'. Ken konig ijpakpo o'nona'ne, egomey.

³² Katetapi' mepukehue' ya'nepo Diosen yag'kikati'. Kenda ijpaki. Huabokerek toepakhued o'epo Diostaj huakka' pakdik o'ika'. Kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pak. ³³ Huabokerek e'toepakde' katetapi' mepuke'dik o'nika'. Kenpa'ti huatoe'taj tihuapokika'dik o'nika'apo. ³⁴ Mune'yo toehue' o'nepo Diosenyo'da e'kata' pakdik o'nika'. Ke'nen huaso' kenpa'ti ke'nennopo' urunanada o'nepo kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' on'pak. Ettone' e'toepakde' nogta' nogta' o'pak. Jakta' manhuada'dik ijje'y on'nopoika'. Kenpa'ti huatoe'ta' durugpaka'dik o'ika'.

³⁵ Opudtehuapa' kenda 'uruda o'nona'ne. Toepakhue'dikda mo'ene. Nogda nogda kahue'dik mo'ene, onahue' o'nene. Huadak e'ka' kenpa'ti butukda e'ka' kenpa'ti kenda Dios o'pakika'nig yag'kikati'. Yan'eretpakpo Diosen yag'kikati'.

³⁶ Huabokereken huayobu toepakhuedaded o'tone'paknok toepakdik o'ede apag on'tanopo'enok kan'toepakike'. Kenda dakhuea' e'ka' ehue' o'e. ³⁷ Nogen huayobu toepakhued e'taeted toepakhue'dik o'e huaoa daka' oknopoenok toepakhue'dik o'ne. Kenda huadak o'e. ³⁸ Konigepo huaoa ke'nen huayobu e'toepaka'nayo sue'da huadak o'ka'. Toepakahue' ee'nayo huadakda ogka'.

³⁹ Ettone'en huatoe e'noe'nayo monhue'dik o'engig'a huatoe ekbuey-nayo nogtaj be'erepi' o'pakpo Cristotaj huaknopoe'eritation toepakdik o'ne. ⁴⁰ Ona'ti e'toepaknayo sue'da durugmon o'nika'apo. Toepakhue' ee'nayo durugnada o'nika'apo. Ken buttida ijnopoe'y. Kenda Diosen Nokirega me'nopoea'ne.

8

E'ketka' diostaj huaen e'yokika' o'timadoya'uyate.

¹ E'ketka' diostaj huaen e'yokde' menpa' bape'dik o'ika'apo oy ijtimadoya'apoy. Kenda huakka'da mo'nopoika'po huadakda ijje'y huadakda nopoika'dik mo'ene. Nogomeytaj oro' di' e'maika'nayo huadakda o'epo nogiti nogiti Diostaj oknopoika'apone. ² Aratbut be'api' huakka'da ijinopoe'y e'nopo'e'nayo konig daka' nopoehued e'eada sue'da on'nopoenig'a ³oro'omey Diostaj di' ee'nayo do'huedsi'po o'nea' Diosa mo'tinopoika'ne.

⁴ ¿Aypo e'ketka' diostaj e'yokde'taj menpa' oro' bape'dik o'e? Kenda on'nopo'e'dene. E'ketka' dios noehue' o'ne. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'ti nogtida Dios o'e. ⁵Kurudyo kenpa'ti huadariyo nogda nogda dios o'nepo dios o'dikka' arabut. Huakka' dios kenpa'ti huakka' huairi ee'tada ⁶ nogtida Apag Dios oro'nayo o'toene. Apag Diosa aya'nada o'ka'uyate. Kenpa'ti kentayo'da o'nignoika'ne. Kenpa'ti nogtida Jesucristo Huairi o'e. Ke'na katetapi' aya'tada o'matoika'. Kenpa'ti oro'omeytaj mo'toika'ne.

⁷ Aya'ada kenda nopoehue' o'ne. Nogte a'nenda e'ketka' diostaj on'pakika'po huaen e'ketka' diostaj e'yokada o'nada on'bakika'. Cristoen huaknopo'e'eri e'eada kenda huaen on'bape'po nama'da ijkay on'nopoika'.

⁸ Huaen e'bape'nayo nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eapone. Huaen bapehue' ee'pi' nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eapone. Huaen e'pe'pi' pehue' ee'pi' Diosa oro'taj konigti di' mo'ika'ne. ⁹ Ken huaen bape'dik e'eada huama'buy teyda Diostaj oknopoehue' o'nepo on kenda huaen e'pe'te on'tiahuaypo ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' ijkay yan'nopo'eapet.

¹⁰ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde'taj bape'dik o'e o'napi' i'nopoepo e'ketka' diosen jakyo e'bape'nayo huama'buy teyda oknopoehue' o'epo ken huaen bapehue'dik o'e o'nopoenig'a on'taj be'tiahuaypo ke'nakon ya'bapeapetpi'. Nama'da ijkay e'nopo'e'ada o'bape'. Ken dakhue'da o'e. ¹¹ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' bape'dik o'e i'nopoepo on e'pe'nayo huama'buy teyda oknopoehue' o'epo on'taj be'tiahuaypo e'pe'nayo nama'da ijkay e'nopo'ada oknopoebatikpo kenpa'da bueydik o'eapo. Kentabeta' Cristo o'nigbue'yuinig'a. ¹² Kenda bo'pakpo huaen mo'bape'nok huama'buy teyda oknopoehue' o'nepo opudtaj bo'tiahuaypo nama'da ijkay o'nopoepo e'pe'nayo opud kenda nama'da mo'nigka'nok Cristotaj dakhuea'da bo'kika'ne. ¹³ Huama'buytaj dakhuea' e'manigka'ta' pakhue' ijje'y. Ken huaen do e'pe'nayo do'hued huama'buykon be'tiahuaypo konig pehue'dik ijje'y e'nopoika'ada ya'bapeapetpi' kenda ijtinopoepo ke'na dakhuea' kahue' ka'ne'po ken huaen bapehue'da ijika'apoy.

9

Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj Diosa o'mata'mona'uyate. Huamanmadika'eria nogda nogda kika'dik o'nika'.

¹ Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Jesusen huata'moneri ijje'po nogda nogda kika'dik ijje'y. Jesús Huairitaj ijtiahuay'uy. Jesucristoen huadak hua'a opudtaj o'nonmadika'uynok Diostaj opud mo'nopo'korea'uyne kenpa'ti Diosen bo'kika'ne. ² Do Jesucristoen huata'moneri o'e nogte arabut oknopoehue' me'nene. Do Jesucristoen huata'moneri o'e opudnayo mo'nopoene. Do Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte opud Jesús Huairitaj moknopo'e'uyate.

³ Nogda nogda Pabla kakahue'dik o'ika'. Sue'ada on'huaa'ika'ne. Kenomeytaj ijbaa'toki. ⁴ Aypo hue'eyere arabut e'yokpi' ba'pokika'dik ijje'y. ⁵ Aya'ada Jesucristoen huata'moneria huato'e on'tohua'ika'. Kenpa'ti

konig Jesús Huairien huama'buy kenpa'ti konig Pedro huaknopog'eri huatoe on'tohua'ika' dokon e'paknayo huaknopog'eri huatoe tohua'ika'dik ijje. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo e'hua'te Jesucristoen huadak hua'a a'manmadikaya'po huatoe tohua'ika'dik ijje. ⁶ Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po Bernabé doereyo'da e'baa' batikhue'dik o'ne. Kenpa' nama'da mo'nopoetpi'. ⁷ Sorotataj ta'ba kahue'dik o'nika'. Nog aratbutanayo ta'ba eka'nayo ta'bayo aypo bape'dik o'nika'. Oveja huamatoe'eria oveja on'hue mai'dik o'nika'. ⁸ Konig aratbutada on'batia'pakika' kenpa'ti ogkika'nig kenda onahue' ijje. Moisésenba' konigti oa': ⁹ "Vaca'uhua huakidtaj o'tiogkubere'epo e'tikaa'te ojpatidokahue'dik kaike'. Vaca sue'pi' bape'dik kaike'." Moisésa Apagba'te o'mana'uyate. Diosa vacata' o'mepu'kenig'a ¹⁰ oro'ta'kon o'mepu'kika'. Kenda oro'tehuapa' Diosa mo'niga'uyate. Konigepo kenomey on'burupo kenpa'ti o'nogkupaea'po ijbape'deapoy on'nopoika'. ¹¹ Diosen hua'a Jesús en huadak hua'akon opudomeytaj o'manmadika'onhuahua'uynok oro'taj dakuuapa yokdik mo'ene, oro'a huaa'dik o'ey. ¹² Nog huamanmadika'eri dakuuapa beyok a'dik e'nepi'dakuuapa nogiti beyok oro'ataj ona'dik e'eada ahue'dik o'ikay.

"Pablomey huakupeta' on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manmadikika'nok oro'omey oknopogehue'dik o'ey." Noga nopog'dikpi' o'nenok o'baa'ika'po huakupe aypopi' menyok ahue' o'ikay. ¹³ Judío aratbuta aypo Diostaj on'nigbatotiakika'. Diosen jakyo o'nigbatotiakika'. Diosen jakya' huabaa'eria ken aypo on'bape'ika'. Kenomeyen aypo o'e. 'Uhua Diostaj on'nigarakpo Diostaj on'nigmahuigika'. Ken e'mey okta'pe on'bape'ika'. Kenda opud mo'nopoene. ¹⁴ Konigti Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria on'manbatia'pakonhuahuika'nok dakuuapa aypo huakupeti' bae'dik o'nika'. Kenda Jesús Huairia o'mana'uyate. ¹⁵ Huakupete yudtapopi' manmadikahue' ijikay. In beroba'te dakuuapa beyok kenpa'ti nigmadoyahue' o'nika'ne. Katetehue' e'manmadika'ta' huakka' ijjakikay.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjeipo ijmanmadika'po "Do huadakda ikay." Do huata' huaahue' ijikay. Cristotaj manmadikahue' ee'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e. ¹⁷ Do ijjakpo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'nayo Diosa dakuuapa bayokdik me'eapone. Diosa mena'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay. ¹⁸ Ken Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakupe baehue' ijika'po ijdurugpaki. Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po dakuuapa bae'dik e'eada baehue' ijikay.

¹⁹ Do huanaba' ehue' e'eada konig aya'enda huanaba' iyyahuipo huakka'tada a'manopo'koreaya'po. ²⁰ Judío aratbut Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenoka' judío aratbutere ijjeipo konig judío ogkika'nig konigti ijikikay. Moisésenba' huanigpeika'eri Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenomeyere ijmatatika'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' ijnigpeikay. ²¹ Nog aratbut Moisésenba' toehue' huae'eritaj a'manopo'koreaya'po kenomeyere ijika'po Moisésenba' kahue' o'nika'nig dokon nigpeihue'dikda ijjeipo Cristotaj Dioseretaj ijnigpeikay. ²² Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po a'tihuapokya'po teyda oknopogehue'da huaknopog'eriere ijika'po kenomeyonigti ijyahuikay. Ken nocte a'manopo'yareaya'po konig aratbut o'nika'nig konigti ijbatayahuikay. ²³ Kenpa' ijikika'po aratbut Jesucristotaj kan'pee'po kan'nopo'kore'po Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po do kenomeyere onte'ti a'noeonhuahuikaya'po.

²⁴ On' bake'tepo nogda nogda on' bake'tenig'a nogtiada aroghue'da o'epo huakkuruda okyedik o'ne. Opud kenda mo'nopoet. Cristoen e'ka' konig e' bake'te'ikanig o' enok Diosyo kurudyo akveya'po diga'da Cristoen mogkika'. ²⁵ Bola huaka'eri aroghue' a'ikaya'po daka'da huata' tiokika'dik o'nika'. 'Uru e'ba e'bijkiok gana huaka'eritaj on'bayokika'. Ken e'ba huakiok idada o'ayika'. Oro'nayo konig gana huaka'erionig mo'nepo kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po Cristotaj daka' mon'nigpeika'. ²⁶⁻²⁷ Cristoere e'noeonhuahuika'ta' ijjeretpakpo e'ke'tepa' kethue' ijika'po nama'da e'batuktukpa' kikhue' ijika'po konig huanopoa ijpaknig kikhue' ijjepe konig Cristo o'paknig ijkikay. Nogomeytaj e'manmadikikade'te "kurudyo huahue'dik i'ene," nogok Diosa do'taj onahue'dik me'ene.

10

E'ketka' Diosta' pakhue' yanika'. Pabla o'manmadika'uyate.

¹ In ijmanmadika'apoy yan'nopo'e, egomey, pogomey. Oro'en judio adhuea'pane'omey Diosen e'sihui'taj on'tahua'ika'uyate. E'pog huabed huanopoda aya'ada Diosa kanoktege'po o'manigokparatuyate. ² Ken Moises'taj kan'nigpeike'po e'sihui'yo kenpa'ti e'pogyo konig bautiza egka'nigti o'noktegyu'ate. ³ Kenpa'ti ken aypo Diosa o'bayokika'uyatenig aya'ada on'hapika'uyate. ⁴ Ken hue'ey Cristoada o'bayokika'uyatenig aya'ada on'mai'ika'uyate. Sipanaya'da hue'ey o'manigorokika'uyate. Cristo konig ken sipanany' kenomeyere o'hua'ika'po o'batihuapokika'uyate. ⁵ Kenomeynayo aya'damon Diostaj e'nigpeeta' pakhue' o'nyuatenok Diosa o'bahuadiay'uyate. Konigepo aratbut ehue' e'jka'ya' huakka'nada on'mabuey'uyate.

⁶ Konig kenomey dakhuea' ogkika'uyatenig oro'omey konigti dakhuea' kikhue' ka'nike'po Diosa judio adhuea'pane'taj castiga o'magka'uyate. ⁷ Konigepo e'ketka' diosta' pakhue' yanika'. Kenomeya e'ketka' diospa' ogka'uyate. Ogka'depo "A'bapeya'po kenpa'ti a'mamayya'po on'bahuad'po baile a'eya'po on'boduyate." Apagba'te kenda o'madoya'uyate. ⁸ Kenomey adhuea'pane'a huat'oe ehue'tada on'bakde'uyate. Kenme'noe veintitres mil on'mabuey'uyate. Konig kenomeya dakhuea' ogka'uyate oro'nayo kikhue' mo'nika'. ⁹ Huakka'ada Diostaj on'dikdikuyatenok bihuia o'mabokenok huakka'nada on'mabuey'uyate. Konig kenomey ogka'uyatenig konigti kahue' mo'nika'. ¹⁰ "Dakhuea'da Diosa mogkika'ne." Sue'ada Diostaj on'huaa'nok Diosen huata'moneri huabarakeria kenomeytaj o'barakuyate. Konig kenomeya dakhuea'da ogka'uyatenig kahue' mo'nika'.

¹¹ Oro'en adhuea'pane'taj ken konig Diosa castiga o'magka'uyate. Kenda Apagba'te oro'tehuapa' mo'nigmadoya'uyate. Oro' o'ba'tihuaypo in kene'huaya' huame'noete kate 'urua'da nigkika'dik o'eapo nopo'e'dik o'ene. ¹² Huadakda Diostaj o'kika'po oknopoikay batikhue'dik o'eapoy. Kenpapi' mo'nopoiket. Keyoj, oknopoebatikdikpi' mo'et daka' yanoknopoika'. ¹³ Toto'a aya'tada me'nigpee'po dakhuea' kagke'po o'madikdikika'. Opudomeytakon konigti mo'dikdikika'. Opudomeytanayo Diosa bo'tihuapokika'nok dakhuea' kahue'dik mo'jka'. Toto'a e'dikdikte Diostaj moknopoepo dakhuea' kahue'dik o'eapoy daka' yan'nopo'e'.

¹⁴ Kena'po e'ketka' diostaj eretpakhue' yanika', di'da egomey pogomey. ¹⁵ Opudomey daka' mo'nopoika'po kenda ijjay menpa' buttida ya'et opudada daka' nopo'e'dik yane'. ¹⁶ Cristotaj a'batadi'keya'po o'kupopakpo vino o'mai'uyatenig Jesusen mimi okkahuehue' ee' vino o'mai'ika'apoy Diostaj dakiti ona'po mai'dik o'jka'apoy. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyatenig

okkahuehue' o'epo pan e'posakea' o'bape'ikay. ¹⁷ Huakka'nada ee'pi' Cristo-taj oknopoi'ka'po nogso'tida o'ene. Konigti ken pan o'bape'po nogso'tida Cristoen huaso' o'ene.

¹⁸ Israel aratbuttaj yan'nopo'epo. Diosen jak huabaa'eria 'uhua e'nigarakde' Diostaj on'yokdepo on'bape'ika'. ¹⁹ E'ketka' dios ehue' o'e. Noehue'da o'енок huaen e'ketka' diostaj eyokde' dakiti ehue' o'e. Kenda ea'ta' ijpaki. ²⁰ Diostaj oknopogehue' hua'e'eri huaen e'ketka' diostaj on'nokyokpo dakhue' toto'ted on'nokyokika'. Dios kuruderitaj yokhue' o'nika'. Kenda ea'ta' ijpaki. Huaen toto'taj e'yokde' toto'en huaknopog'eriere bapehue' yanika'. ²¹ Jesús Huairien mimi okkahuehue' ee' vino nogme'noetekon yan'mai'depo toto'en vinokon mayhue'dikda yanika'. Jesús Huairien okkahuehue' ee' aypo yan'bape'depo nogme'noete toto'en aypokon bapehue'dikda yanika'. ²² Toto'taj aypo e'yokde' e'pe'nayo Jesús Huairia ya'diayapet. Konigepo ken aypo bapehue' mo'nika'. Jesús Huairinayo teyda o'енок okmonhue'dikda o'ene.

Cristoen huaknopog'eri Diostaj huadak kika'dik o'ne kenpa'ti di' maika'dik o'ne. Pabloa oa'uyate.

²³ Katepi' o'pakpo ka'dik o'ene. Aratbuta e'da'ika'tada nogomeytaj ti-huapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'. Katepi' o'paki kika'dik ee'tada nogomey Diostaj nogiti di' e'ika'taj tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'. ²⁴ Oro'tehuapayo'da eretpakhue'ada nogomeytakon huadak mon'nigkika'.

²⁵⁻²⁶ Huadari ojpai' 'uhua, aya'da aypo Diosa o'ka'uyatenok dakhuea'da ijkay nopogehue'ada aypo jakya' huaen mon'baika'po mon'bape'ika'.

²⁷ Opudtaj "Mon'bape'," nogomey oknopogehue' hua'e'eria ena'nayo opud e'bape'ta' e'paknayo yan'bakikati'. Aya'da katepi' yan'bakikati'. Huaen bapehue'dikpi' ya'et e'nopo'e'ta' i'pakpo. "Menpa' e'ketka' diostaj eyokde' ya'e," manahue' mo'nika'. ²⁸⁻²⁹ "In huaen e'ketka' diostaj e'yokde' o'e." Be'api' eda'nayo bapehue' yanika'. E'pe'nayo ke'na oa'nig'a nama'da o'bape' mo'tinopogapet. Nama'da o'ka' noga e'tinopogepi' mena'po kenda kahue'dik ijje'y. Be'api' do'taj mena'apetpi'. ³⁰ Do aypotaj Diostaj dakiti ea'nayo "Dakhuea' o'ka'," huaahue' menika'. ³¹ Opud e'bape'nayo e'mai'nayo katepi' boka'po 'urua'da Diosen yag'kika'. Aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo 'urua'da Dios o'e on'batia'pakapo. ³² Daka'da Diosen yag'kikati'. Judío aratbut, nog aratbutda Diosen huabaktie'ea'eria oro'taj bo'tiahuaypo nama'da dakhue' kahue' ya'neapetpi' oknopogebatikhue' ya'neapetpi'. ³³ Aya'da Jesucristotaj kan'nopo'kore'po aya'tada e'madurugpakata' ijpakpo daka' ijkikay. Do'tehuapa' e'kika'ta' pakhue' ijje'epo nogtehuapa' huadaka' ijkikay.

11

¹ Konig Jesucristo o'kika'uyate konigti ijkikay. Konig do ijkikay konigti yag'kikati'.

Diosen e'manmadikaya' ettone' kate kika'dik o'ne.

² Do'taj okkahuehue' mo'ika' kenpa'ti do'hued e'manmadika' mo'nigpe'ika'nok huadakda o'ne opudtaj ijtia'pakpo ijmana'ikay. ³ In o'nona'ne yan'nopoenka'. Cristo aya'da huabokereken huairi o'e. Ettone'en huato'e ke'nen huairi o'ne. Ken konigti Dios Cristoen huairi o'e. ⁴ Huaknopog'eri Diostaj ogkupopakpo on'batadi'kea'po huabokerek o'kumootpo e'tiona'paknayo Diosen e'manmadika'nayo birae'dik o'ne. ⁵ Kumoothue' ee'nayo ettone' o'tiona'pakpopi' Diosen e'nopog' o'manmadika'po kubirae'dik o'e. Konig kuserena'da e'kupi'unig o'e. Dakhue'da e'dik o'e. ⁶ Huaknopog'eri egkupopakyo ettone' e'kumootta'

pakhue' ee'nayo aya'da huakuhuij kag'kupi'e'. Aya'da eg'kupi'ete e'kubira'nayo kumootdik ka'nike'. ⁷ Dios onigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj on'tiahuaypo Dios 'uruda o'e, aya'ada aratbut nopoe'dik o'nika'. Konigepo Diostaj ogkupopakpo huabokerek kumoothue'dik o'nika'. Huabokerek 'uruda o'nenok ettone'takon 'uruda aya'ada tiahuaaydik o'ne. ⁸ Huakkuru huabokerektaj Diosa o'ka'uyate. Diosa huabokerekenpid ettone'taj o'ka'uyate. ⁹ Huabokerektehuapa' ettone'taj o'ka'uyate Diosa. Ettone'tehuapa' huabokerektanayo kahue' o'uyate Diosa. ¹⁰ Konigepo ettone' kumootdik yanika'. Ogkumootpo huabokerektaj huanigpee'eri o'nika' aya'ada nopoe'dik o'ne. Kenpa'ti Diosen huata'moneria bo'tiahuaayika'nok ettone' kumootdik yanika'. Hua'oe'taj nigpee'dik yanika'. ¹¹ Huabokerek ettone'ere Jesucristotaj o'noknopopepo onpayo' huadakda o'ne. Diostaj huabokerek huadak o'e. Ettone'kon Diostaj huadak o'e. Onpayo' Diosen ogkika'po. ¹² Huabokerekenpid ettone' o'ka'uyate. Kenpa'ti huabokerek ettone'endapoya' on'si'popakika'. Huabokerek ettone'eretaj Diosa o'ka'uyate.

¹³ Menpa' ettone' kumoothue'ada Diostaj tiona'pakdik ya'ne. Opud Corintoya' huaknopoe'eri nopoika'dik mo'ene. ¹⁴ Huabokerek huabidkuhujda o'epo bira'dik o'e. Kenda opuda mo'nopoika'ne. ¹⁵ Ettone'nayo huabidkuhujda huakka' on'pak. Huakuhuij konig ettone'en akumot o'e. Diosa kenda bo'yokuyate. ¹⁶ Jesucristoen huaknopoe'eri a'batadi'keaya'po egkupopakyo "Ettone' kumoothue'dik mo'ene," be'api e'mana'ta' e'paknayo oro' nog huaknopoe'eri kenda manahue'dik o'ene kan'nopoe'.

Jesús e'bué okkahuehue' ee' aypo a'bapeya'po e'kupopakada dakhuea' ogkika'.

¹⁷ In on'nigmadoya'nig huadakda bo'kika' opudtaj ahue'dik ijje. Opud Diostaj bo'kupopakpo dakhuea' bo'kika'ne. ¹⁸ A'batadi'keaya'po bo'kupopakpo onyo'eknopoe'ta' pakhue' mo'ika'ne. Kenda huakkuruda on'tipeeme'ne buttida onda' ijnopoe. ¹⁹ Buttida Jesústaj huaknopoe'eritaj akiya'po ondikyo' nopohue'ada mo'epo mo'ika'. ²⁰ Ondikyo' nopoikahue' mo'epo bo'kupopakpo ken aypo mo'bape'po hueretda Jesús e'bué okkahuehue' ee' aypo bapehue' mo'ene. ²¹ Aypo en'batoka'de'te noga huakkuruda huakka' on'bakbape'po. Noge bapehue' o'nepo aypota' o'nika. Noga huakka'da borrachoa' o'nika'. Dakhuea' bo'kika'. ²² Mena'po kenpa' bo'kika'. Jakbet mo'ene. Huakka' e'kusitoknayo opuden jakya'da bape'dik mayika'dik mo'ene. Kenpa' bo'kika'po Diosen huabaktie'ea'eritaj dakhuea'da mo'manigkika'ne. Kenda opud bo'kika'po pai'da aratbuttaj mo'mabira'ika'ne. Opud e'kupopakte huadakda bo'kika'ne ahue'dik ijje.

Jesús e'bué okkahuehue' huanhuahuika' aypo on'bape'uyate.
(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³⁻²⁴ Kenda Jesúsá menmadika'uyng o'nonmadika'ne: Ken sikyo Jesústaj taka'taj bahuayahued ee'ted Jesús pan huaba'te o'topepo dakiti, Apag Dios, oa'depo o'posakea'uyate. "In do'hued huaso' o'e. Opudtehuapa' Diosa mo'bayokne. Yan'bape'. Kenoka' Diostaj yan'kupopakika'po pan e'posakea' mo'bape'po do'taj okkahuehue' huae' yag'kikati'." Jesúsá o'mana'uyate. ²⁵ On'bape'depo konigti vino huamai'pu' huaba'te o'topepo, "In vino huamai'pu' konig do'hued mimi ijanigjoy opuden dakhuea' e'ka'yokkahuea'apoy. Menokapi' yan'mayika'po do'taj okkahuehue' yanikati'." Jesúsá o'mana'uyate. ²⁶ Jesús onte'ti tiakhued ee'ted menokapi' in pan

mo'bape'ika' kenpa'ti in vino mo'mai'ika' Jesús Huairi mo'nigbuey'uyne opuda mo'manopoëa'ika'ne.

Monig Jesústaj okkahuehue' huag' aypo bape'dik o'ika'.

²⁷ Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopöehue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huag' pan e'pe'nayo Jesúsén huaso'taj dakhuea'da o'ka'. Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopöehue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huag' vino adte nama'da e'mai'nayo Jesúsén mimitaj dakhuea'da o'ka'. ²⁸ Bapehuedadad menpa' Diostaj daka' ijnigpeikay huakkuruda yan'nopöe'. Diostaj huadakda e'kika'nayo ken pan kan'bakike' ken vino kan'mayike'. ²⁹ Jesús huaso'da mo'nigbuey'uyate okkahuepo be'api' adte nama'da e'pe'nayo kenpa'ti adte nama'da e'mai'nayo Diosa kentaj castiga o'magka'apo. ³⁰ Konigepo opud huakka'da dakhue'da mo'ene, huakka'da teyhue'da mo'ene, kenpa'ti sue'da on'buyedeme'. ³¹ "Menpa' do huadakda ijkika'," oro'ada daka'da e'nopoika'nayo Dios oro'taj dakhuea' ogkahue'dik mo'ëapone. ³² Diosa oro'taj e'nopo'korea'ta' bo'tipakpo sigpi' castiga mogka'ene. Oknopöehue' huag'eritaj Diosa kenpa'da castiga o'magka'apo. Oro' huaknopöe'eritanayo kenpa'da castiga egka'ta' tipakhue' mo'ika'ne.

³³ Ken Jesústaj okkahuehue' ee' aypo a'bapeya'po bo'kupopakpo adte pehue' ya'nepo yan'manige'ika', egomey pogomey. ³⁴ Diosa castiga kahue'dik kaë'po be'api' huakka' aypotaj ee'nayo o'nen jakya'da yan'bakikati'. Do ijtiakdepo nogda o'nonmadika'apone.

12

Diosen Nokirega o'manopo'toenok noga noga nogda nogda Diosen kika'dik o'ne Diosen huaknopöe'eria.

¹ Diosen Nokirega o'manopo'toenok noga noga nogda nogda Diosen kika'dik o'ne Diosen huaknopöe'eria. Kenda e'manopoëa'ta' ijpaki, egomey, pogomey.

² A'nenda huaknopöe'eri ehued ee'ted e'ketka' dios apakhue'dikda ee'tada opuda bo'pakika'uy. ³ Diosen Nokirega o'nopo'toenok "Jesús dakhue'da o'e," be'api' ahue'dikda o'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'töehue' o'ënok "Jesús Huairi o'e," be'api' ahue'dik o'ne. Kenda e'manopoëa'ta' ijpaki.

⁴ Diosa o'pakpo nogda nogda e'kika' Diosen Nokiregyo'da nogtida e'ëada bo'tihuapokika'ne. ⁵ Dios Huairitayo'da o'nigpeikapo nogpa' nogpa' e'ka' oro' aratbuttaj o'batihuapokikay. ⁶ Noga nogda nogda Diosen kika'dik ka'nike'po Diosada aya'tada o'batihuapokika'. ⁷ Aya' huaknopöe'eritada a'tihuapokikaya'po nogta'ti nogta'ti aya'tada huaknopöe'eritaj Diosen Nokirega mo'nopo'toika'po. ⁸ Nogte Diosen Nokirega o'batihuapoknok 'urua'da e'ka' e'nopöe' manmadika'dik o'nika'. Nogte Diosen Nokirega o'batihuapoknok Diostaj 'urua'da e'nopöe' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti e'manmadika' Diosa o'batihuapokika'. ⁹ Nogomeytaj Jesústaj huakka' huaknopöe' o'batihuapokika'. Kenpa'ti nogomeytaj konigti Diosen Nokireg o'batihuapoknok dakhue'taj bayarea'dik o'nika'apo. ¹⁰ Nogomeytaj Diosen Nokirega o'batihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o'ika'nig ka'dik o'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokirega o'manopoëa'nok Diosen manbatia'pakika'dik o'nika'apo. Kenpa'ti nogomeytaj huamakie' Diosa o'tihuapokika'. Buttida huamanmadika'eria e'tiakpi' nama'da huamanmadika'eri e'tiakpi' makie'dik o'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokirega o'batihuapoknok nogen hua'ate manbatia'pakika'dik o'nika'apo.

Kenpa'ti nogomey Diosen Nokirega o'nopoea'nok nogen hua'ate o'manpeedeпо opuden hua'ate konigti oa'. ¹¹ Ken koniga' iija'dey nogda nogda ka'dik o'ene Diosen Nokirega o'batihuapokika'nok. Nogtiada Diosen Nokiregayo'da o'batihuapokika'. Diosen Huanokiregada o'pakpo nogda nogda e'ka' ngtaj ngtaj o'batihuapokika'.

Aya' huaknopoe'eri konig nogso'tida o'nika'.

¹² Oro'en huaso'a hua'i huaku huaba' nogda nogda e'toeada nogso'tida o'ene. Konigti Cristoen huaso' huakka' e'ada konig nogso'tida o'ene. Oro' huaknopoe'eri konig Cristoen nogso'tida o'ene. ¹³ Ken, oro' aya'da nogda nogda aratbutda o'epo judio aratbutpi' griego aratbutpi' huanaba'pi' huanaba' ehue'pi' bautiza egka'de'te Diosen Nokiregayo'da nogtiada mo'nopo'toenok nogtida huaso' o'ene.

¹⁴ Nogtida huaso' nogda nogda o'toe. Huaku o'toe. Hua'i o'toe. Huaba' o'toe. ¹⁵ "Huaba' huaso'en ehue' ijje," hua'ia'pi' ea'pi' aya'enda huaso' o'e. ¹⁶ "Huakpo huaso'en ehue' ijje," huapeokapi' ea'pi' aya'enda huaso'en o'e. ¹⁷ Aya'da huaso' huakpoyo'da ee'nayo sigpi' peehue'dik o'ene. Aya'da huaso' huapeokyo'da ee'nayo sigpi' hujirikhue'dikda o'ene. ¹⁸ Konig Diosa o'pakpo huaso' o'ka'uyate. Kente akay' o'nopoeпо huakpo huapeok hua'i huaba' huaku o'ka'uyate. ¹⁹ Huaso' o'epo hua'i huaku nogda nogda to'e'dik o'e. ²⁰ Kenpa'ti nogda nogda ee'pi' nogtida huaso' o'e.

²¹ "Ontaj pakhue' o'ene," a'dik e'ada huaba'taj huakpoa ahue'dik, o'e. "Ontaj pakhue' o'ene," a'dik e'ada hua'itaj huakua ahue'dik o'e. ²² Ken huaso'en katepi' sue'da huadak ee'pi' kentaj huakka' o'paki. ²³ Ken huaso'en katepi' sue'da uruda o'e e'nopoe'pi' uruda o'otika'ne. Kenpa'ti nog huaso'en katepi' tiahuyahue'dik o'e o'nopoeпо daka'da o'otika'ne. ²⁴ Nogta' huaso'ta' othue'dik o'ika'ne. Ken konig kika'dik ka'ne'po oro'en huaso'taj nogda nogda Diosa o'ka'uyate. Katepi' huaso'en dakhue' ee'pi' o'nopoeпо daka'da to'e'dik o'ene. Ken konig huag' Diosa o'ka'uyate. ²⁵ Huakpopi' huaba'pi' hua'ipi' Diosa urua'da o'ka'uyatenok aya'da nogtiada o'kika'ne. Aya' huaso'en tihuapokika'dik o'ene. ²⁶ Nogta'tipi' huakpopi' hua'ipi' huaba'pi' kateta'pi' dakhue'da ee'nayo aya'da huaso' pai'da nopoe'dik o'e. Nogtiada huaba'a huakpopi' urua'da eka'nayo aya'da huaso' durugda e'dik o'ene.

²⁷ Ken oro'omey Cristoen huaknopoe'eri o'epo Cristoen huaso' o'ene. Nogda nogda huakka'da ee'pi' Cristoen huaso' o'ene. ²⁸ Cristoen huaknopoe'eritaj kan'batihuapokike'po sue'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Huakkuruda Cristoen huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate. Botta'taj Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakerikon o'baktie'ea'uyate. Bapa'takon huamanmadika'eritaj o'baktie'ea'uyate. Noga konig tiahuyahued o'neunhuahuika'nig huaka'erikon o'baktie'ea'uyate. Noga dakhue' ee' huabayarea'eri o'baktie'ea'uyate. Huatihuapokeri konig yagka' huamana'erikon o'baktie'ea'uyate. Nogen hua'ate huaapakkon o'baktie'ea'uyate. ²⁹ Cristoen huaknopoe'eri huakka'da o'ne. Aya'da Cristoen huaknopoe'eri suigda Cristoen huamata'moneri o'ne. Sue'da Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakeri o'ne. Sue'da huamanmadika'eri o'ne. Konig tiahuyahued o'neunhuahuika'nig huaka'eri sue'da o'ne. ³⁰ Dakhue' ee' Diosen huabayarea'eri sue'da o'ne. Nogen hua'ate sue'ada batia'pakdik o'ne. Sue'ada nogen hua'ate on'mapeedeпо opuden hua'ate konigti a'dik o'ne. ³¹ Urua'da Diosen ogkika'nig yan'pakika'. Kenda huadak ee'pi' nogiti nogiti uruda e'kika' on'nigmadoya'ne. Kention aya'ada kika'dik mo'ene.

13

Di' yan'maika'.

¹ Di' e'maika'taj daknana da o'e. Aratbuttaj di' maehue' e'ika'nayo nogda nogda nogen nogen hua'a do 'urua'nanada e'batia'pakika'nayo kenpa'ti konig Diosen huata'monerien hua'anig e'batia'pakika'nayo Diostehuapa' konig tambor e'pobitbitpa' kenpayo'da e'anig e'dik ijje. Kenpa'ti konig siroenpa e'bitbitte kenpayo'da e'anig e'dik ijje. ² Do Diosen hua'a e'manbatia'pakpi' aya'da Diosen iregireg e'nopoe' do e'nopoe'pi' kenpa'ti aya'da aratbuten e'nopoe' do e'nopoe'pi' kenpa'ti do huakka' yoknopoepo huakupa'taj ta'mona'dik ee'pi' do di' maehue' e'ika'nayo dakhuea'da e'dik ijje. ³ Aya'da do'hued katepi' ijmatoe'po pai'da huae'eritaj i'bayokika'po kenpa'ti Cristotaj do'hued huaso' kan'nighakpake' do'hua ena'nayo di' maehue' e'eadā ken konig ea'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e.

⁴ Di' e'maika' konig o'e o'nonmadika'apone. Be'tapi' o'maepo ida bahua-diayhue' monika'po. Be'tapi' di' o'maepo matinepahui'ika'dik o'ika'apone. Be'tapi' di' o'maepo dig huahuayhue' mon'maika'. Di' o'maepo huairi ijje ahue' monika'. ⁵ Di' o'maepo oroayo'da huakka' o'nopoika'ne ahue' monika'. Di' e'maeada dakhuea' bahuaahue' monika'. Di' e'maeada oro'enda pakhue' monika'. Di' o'maepo diayhue' mo'ika'. Dakhue' e'kuyte di' o'maepo bakkahuehue' ehue' monika'. ⁶ Noga dakhuea'da eka'nayo di' huamae'eria durugda ehue' o'nika'. Noga buttida e'ika'nayo di' huamae'eria durugda o'nika'. ⁷ Di' o'maepo nogomeytaj dakhuea'da ogka' e'bahuaa'ta' pakhue' o'epo di' huamae'eria huadak ogka'niga oa' maknopo'e'dik o'ene. Kenpa'ti nogomey a'ti huadaka'da ogka'apopi' di' huamae'eri o'maknopoika'ne. Di' o'maepo katepi' dakhue'da ee'pi' kenpa'da di' o'maepo batikhue' monika'.

⁸ Di' e'maika' kenna'da o'unhuahuika'apo. Nogok Diosen hua'a manbatia'pakikahue'dikda o'neapo. Nogok nogda nogda aratbuten hua'ate batia'pakhue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogok huakka' e'nopoe'ta' mepu'kehue'dik o'neapo. ⁹ Ken oyda suhuigda Diosen o'nopoene. Suhuigda Diosen hua'a o'manbatia'pakika'ne. ¹⁰ Jesús e'tiakte Diostaj aya' dakhua'pada o'nopo'e'apone. Kenpa'ti konig oy suhuigda o'nopoepo o'kika'nig ona'ti konigti kahue'dikda o'neapone.

¹¹ Do huasi'po e'huae'oka' huasi'poa menpinig ijbata'pakika'uy. Huasi'poa on'nopoika'nig ijnopoika'uy. Huasi'poa on'pakika'nig ijpakika'uy. Huabokerek ijjedepo huasi'poa ijkika'uynig ijbatikuy. ¹² Konigti oyda Diosen sue'pi' huadak o'nopoika'ne oro'. Konig huakoktiahua'ytone'te sigda huadak o'tiahuayika'nig konig oyda Diosen sue'pi' huadak o'tiahuayika'ne. Nogoknayo Diosen 'urua'da o'tiahuayika'apone. Oyda suigda ijnopoey nogok aya'da ijnopoepoy. Dios do'taj aya'da meknopo'e'apone aya'da Diosen ijnopoepoy. ¹³ Diostaj oknopoehua'huika'po. Kenpa'ti konig Diosa oro'tehuapa' o'kika'apone batikhue' oknopounhuahuika'po. Kenpa'ti batikhue' di' o'maunhuahuika'po. Kenpa'da di' e'maunhuahuika' huakka' Dios o'pak.

14

Diosa mo'nopo'toenok nogen hua'ate tiona'pakdik ee'nayo egkupopakya' kenoka' nogen hua'ate tiona'pakdik mo'et.

¹ Di' e'maeta' yaderetpakika'. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogda nogda Diosenyo'da kika'dik e'huag' yan'pak. Diosen Nokirega o'manopo'e'anok Diosen e'nopoe' manbatia'pakdik mo'ene yan'nopoepo yan'pakika'. ² Kenomey nogen hua'ate ena'nayo Diostaj on'tiona'pakpo

aratbuttehuapa' manigahue' o'e. Aratbuten hua'ate ahue' o'nenok manpeehue'da o'nika'. Diosen nokiregayo'da nogen hua'ate o'manopoëa'nok on'batia'pak. Kenda Diosyo'da o'nopoika'nig on'batia'pak. ³ Nogen hua'ate ea'nayo huaknopoe'eria nopoenkahue' o'nepo kenomeyen hua'ateda Diosen e'nopoe' e'manbatia'paknayo aratbut on'nopoenka'po nogiti Diostaj o'noknopoeapo nogiti Diosta' on'pakapo kenpa'ti Diostaj on'nopo'durugpakapo. ⁴ Be'api' nogen hua'ateda Diostaj on'tiona'pakikapi' ke'nayo'da nogiti nogiti o'noknopoika'apo. Noganayo daka' Diosen e'nopoe' on'manbatia'pakika'nok Diosen huabaktie'ea'eri Diosaj nogiti nogiti daka' o'noknopoika'apo.

⁵ Aya'ada opud nogen hua'ate a'dik ka'ne' kenda sue'da ijpaki. Opudomey aya'ada Diosen e'nopoe' o'nen hua'ateda manbatia'pakika'dik ka'ne' kenda huakka'da ijpaki. Diosen e'nopoe' e'manbatia'pakika'nayo nogiti on'maknopoea'ika'. Nogen hua'ate ea'nayo sue'da huadak o'e. Nogen hua'ate e'manmadika'te noga kenpa' oa' oro'en hua'ate e'ika'nayo huadakda o'e. Diosen huabaktie'ea'eri nogiti Diostaj daka' oknopoika'dik o'neapo. ⁶ Konigepo do nogen hua'ate opudtaj e'manika'nayo Diosen e'kika' nopoeahue'dik o'nene. O'nen hua'ate Diosen e'nopoe' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopoea'dik o'nene. Diosenba' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopoea'dik o'nene, egomey pogomey.

⁷ Huatoka'pu'a kenpa'ti guitarra daka'da batadi'keahue' ee'nayo katea' ya'et nopoe'dik o'ene. Huatoka'pu' guitarraere noehue' o'nika'. ⁸ Sorotataa a'barakya'po yan'huati' huatoka'pu'te 'urua'da ea'nayo onokteteyo' aya'da hua'dik o'ne. Huatoka'pu'a nogpa'da ea'nayo a'barakya'po be'api' huahue'dikda o'ne. ⁹ Konigiti opud nogen hua'ate e'manmadika'nayo huaknopoe'eri peehue'da o'nepo peunkahue' o'nepo. Nogen hua'ate boa'po kenda bapokatayo'da mona'ne. ¹⁰ Indariyo huakka'nada hua'a o'ne. Aya' aratbutada hua'en hua'ada pee'dik o'ne. ¹¹ Nogen hua'ata do nopoehue' ee'tada be'api do'taj batia'pakdik mo'ika'ne. Konig esoerida mo'epo. ¹² Konigepo nogda Diosen 'urunanada a'kikaya'po Diosen Nokireg e'nopo'toeta' bo'pakika'po Diosen huabaktie'ea'eri nogiti nogiti kanoknopoike'po Diosen Nokiregtaj yan'eretpakika'.

¹³ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'manmadika'nayo ken hua'a nopoehue' e'eada "Huaknopoe'eritaj kenpa' ijjay huamana'kon be'tihuapok Dios," yan'tiona'pakika'. ¹⁴ Do'hua nogen hua'ate nopoehue' e'eada e'tiona'paknayo do'hued nokirega o'tiona'pak. Kenda huadik ijtiona'paknig nopoehue' ijje. ¹⁵ Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijabatadi'kika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'atekon ijabatadi'kika'apoy. Arabuta kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. ¹⁶ Opudada huakka'mona Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate bo'tiona'pakika'nig'a opudomeyen hua'atekon manahue' ee'nayo nog huaknopoe'eri e'peeada opudere, "Dakiti Dios," tiona'pakhue'dik o'neapo. Opudtaj nopogkahue'dikda o'neapo. ¹⁷ Nogen hua'ate 'urua'da mo'tiona'pakika'nig'a nogomey nopoenkahue' o'nika'po nogiti Diostaj oknopoehue' o'neapo. ¹⁸ Nogen hua'ate donayo huakka'da tiona'pakika'dik ijje. Opudomeynayo nogen hua'ate sue'da tiona'pakdik mo'ika'ne. Konigepo Diostaj dakiti ijikay. ¹⁹ Diostaj a'batadi'keaya'po Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakya' huaknopoe'eritaj ijmanmadika'po kan'nopoe'ke'po aratbuten hua'ate huabaniga' huadikyo'da ea'ta' ijpaki. Nog hua'ada aratbut nopoenkahue'dik o'nenok huakka' huadik ea'ta' pakhue' ijje.

²⁰ Huasi'po sue'da huadak o'nopoika' konig huasi'po nopoehue' yanika'. Huasi'po dakhuea' e'kika' nopoehue' o'ne. Ken konigyo' yan'nopoika'. Konig huatone' on'nopoika'nig daka' yan'nopoika', egomey pogomey.

²¹ "In aratbuttaj nogen hua'ate ijmanbatia'pakapoy. Nog aratbut nogbaya' do ijpaknok on'manbatia'pakaponig'a do'huod aratbata peehue'da me'neapone." Dios Huairia oa'. Kenpa' Diosba'te o'madoya'uyate.

²² Diosen Nokirega huakka'montaj mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'mana'nayo huaknopoe'eritaj nogiti tihuapokhue' mo'ika'apone. Diosa ke'poda castiga magka'dik o'eapo. Oknopoehue' huae'eria nopoe'dik o'neapo. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen e'nopoe' opud huaknopoe'eri en'manbatia'paknayo opud nogiti oknopoe'dik mo'eapone. Oknopoehue' huae'erinayo e'peeada Diosa ke'poda castiga magka'dik o'eapo oknopoehue'da o'nika'.

²³ Ken aya' Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakyo nogen hua'ate aya'ada e'tiona'paknayo esoeripi' oknopoehue' huae'eripi' e'kudnayo, opudtaj "huaseg o'ne," huaa'dik mo'eapone.

²⁴ Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj mo'nopoea'nok Diosen e'nopoe' aya'ada e'manbatia'paknayo esoeripi' oknopoehue' huae'eripi' on'kudpo mo'peepo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopeapo. Aya'da on'tiahuaydepo Apagba'kon on'peepo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopeapo.

²⁵ Kenomey dakhuea'da ijkika'mey huanopoya'da on'nopepo 'urua'da Dios o'e on'batia'pakapo. Kenpa'ti opudere Dios o'ika' on'da'apo.

Huaknopoe'eri Diostaj yagkupopakpo 'urua'da yag'kikati'.

²⁶ In konig bo'kika'ne ijja'apoy, egomey. Bo'kupopakdepo opud sue'ada mo'batadi'kika'ne, noga on'manmadikika', noga Diosen e'nopoe' on'manbatia'pakika', noga nogen hua'ate on'manbatia'pakika' noga koniga' oa' on'mana'ika'. Kenda aya'da bo'kika'po huaknopoe'eria nogiti moknopoika'apone 'urua'da Diosen bo'kika'apone.

²⁷ Nogen hua'ate e'manbatia'paknayo kenigada botta' bapa'api' a'dik ka'ne'. Nogti nogtiada kan'batia'pake' kenpa'ti noga be'api' koniga' oa' kan'mana'ike'.

²⁸ Egkupopakya' nogen hua'ate ea'nayo koniga' oa' be'api' mationtaahue'dik ee'nayo nogen hua'ate ahue' yanika'. Nogen hua'ate soatayo' yan'batia'pakika' kenpa'ti Diostaj soatayo' yan'tiona'pakika'.

²⁹ Diosen Nokirega e'manopoea'nayo botta'a bapa'api' kan'dapake'. Menpa' buttida yadet. Nama'dapi' yadet. Noga daka'da yan'mapeedepe yanda'.

³⁰ Nog huabokerektaj Diosa huaboa'da e'manopoea'nayo ke'na o'manbatia'pakdenig'a kan'batike'.

³¹ Aya'da opudomey Diosen Nokirega mo'manopoea'denok yan'manbatia'pakti'. Nogti nogtiada yan'manbatia'pakika'. Aya'da huaknopoe'eri kan'manopoe'po kenpa'ti Diosen kan'eretpake'po yan'manbatia'pakika'.

³² Kenomey Diosen Nokirega e'manopoeade'te manbatia'pakdik o'nepo e'paknayo kenpa'ti noga e'manbatia'pakte daka'da nigika'dik o'neapo.

³³ Konigepo e'kupopakya' onokteyo' yan'batia'pakika' Diosanayo manahue' o'e. Nogti nogtiada e'niga'pakta' Diosa o'pak.

Nogya' nogya' Diosen huabaktie'ea'eri Diostaj ogkupopakpo ettone'omey batia'pakhue' ka'nike'.

³⁴ En'batadi'kea'te mogkupopakpo ettone' soatayopi' batia'pakhue' ka'nike'. Konig Apagba'a o'mana'ika'nigda huatoe'taj nigpeika'dik o'ne.

³⁵ On'batadi'kea'po egkupopakya' ettone' e'batia'paknayo dakhue'da o'e. Konigepo ettone' huatoe'taj katea' yaa' enatuta' e'paknayo hua'en jakyo yan'tiakdepo katea' yaa' ka'nonike'.

³⁶ Oro'omey Jesucristoen huadak hua'a huakkuruda o'pee'uy nopoehue' yanika'. Oroyo'da huadak hua'a o'nigpeikay nopoehue' yanika'. Nogomey kenpa'ti Diosen hua'a on'e'uyate. Yan'nopoika'.

³⁷ Diosenba' manmadika'dik

ijjey kenpa'ti Diosen Nokirega me'nopoene kenda be'api' e'nopoika'nayo kenda do Pabloa on'nigmadoya'nig Jesúsen hua'a o'e, kan'nopoike'. ³⁸ Konig do on'nigmadoya'nig kenomey huamanmadika'eria e'nopo'e'ta' pakhue' ee'nayo ke'nen hua'a peehue'dik yanikati'.

³⁹ Diosen e'nopo'e' a'manopoe'aya'po yaderetpakika'. Noga nogen hua'ate ea'ta' en'paknayo kee' manahue'dik yanika', egomey. ⁴⁰ Nogen hua'ate a'dik ee'pi' onokteteyo' ahue' yanika'. Ona'ti ona'ti nogda nogda 'urua'da kika'dik mo'ene. Aya'da huadakayo' kika'dik mo'eapone.

15

Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate.

¹ Kenda yan'diknopoika' oydakon ona'ti o'nona'ne, egomey, pogomey. Opuđtaj a'manoeahuahuikaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. O'nona'ynok opuda moknopoe'uy. Kenpa'ti daka'da moknopoika'ne.

² Moknopoika'nok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti onte'ti mo'noeahuahuika'apone daka'da eknopoika'nayo. Daka'da oknopoikahue' ee'nayo onte'ti noeahuahuikahue'dik mo'eapone.

³ Kenda Diosa me'nopo'e'aynig huakkuruda opudtaj o'nonmadika'uyne. Konig Apagba'te Cristotaj o'timadoya'uyatenig konigti oro' dakhuea' o'kika'nok Cristo mo'nigbuey'uyatenig o'nonmadika'uyne.

⁴ Egkubarakka'de'te bapa' huame'noe e'tipokde'te konig Apagba' oa'uyatenigda konigda Diosa Cristotaj o'noyhuada'uyate. ⁵ Cristo o'noyhuaddepo Pedrotaj o'huahua'po o'huahuay'ea'uyate. Nogok doce

Cristoen huamata'moneritaj Jesúsa o'bahuahuay'ea'uyate. ⁶ Nogok onteteyo' quinientos huama'buya Jesústaj on'tiahuay'uyate. Onen' kenomey huakka'mon bueyhued o'ne. Nogte on'mabuey'uyate. ⁷ Nogok Jacobotaj

Jesúsa o'huahuay'ea'uyate kenpa'ti aya'da Cristoen huata'moneritaj o'bahuahuay'ea'uyate.

⁸ Jesús do'taj kenpa'ti ta'pota'da be'huahuay'uyne. Do nogpa'da ta'pota'da ijnopo'korea'uy. ⁹ Nog Cristoen huata'moneri huadakda o'ne. Donayo dakhue'mon ijjey. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eritaj dakhuea'da

ijmagkika'ynok do'taj Cristoen huata'moneri dikkahue'dik o'nene. ¹⁰ Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'ynok Cristoen huata'moneri ijje'uy. Nama'da okkahueahue' me'uyne. Nogomey Diosen sue'da ogkika'uy. Donayo huakka'mon Diosen ijkikay. Do'huada kikhue' ijjepo Diosa do'taj

me'nopo'to'eno'k ijkikay. ¹¹ Nog Cristoen huata'moneria doapi' Cristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakuynok opudomey moknopoe'de'uy.

Cristotaj huaknopoe'eri en'bueyika'tada nogok Diosa o'manoyhuada'apo.

¹² Cristo huakudaka'da e'e'ada o'noyhuaduy. Oro'a o'manbatia'pakikay. "On'bueypo noyhuadhue' o'nika'apo." Mena'po sue'ada kenpa' boa'ika'.

¹³ On'bueydepo noyhuadhue'dik ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet. ¹⁴ Cristo noyhuadhue' e'uy'nayo oro' huadak hua'a nama'da o'manbatia'pakikayet kenpa'ti opud Cristotaj nama'da moknopoikayet.

¹⁵ Cristo noyhuadhue' e'uy'nayo oro' Diosen nama'da huamanbatia'pakeri o'ika'yet. Dios Cristotaj o'noyhuada'uyatenig oro'a o'nonbatia'pakika'uy. Ken en'bueyada noyhuadhue'dik buttida ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet. ¹⁶ E'buey noyhuadhue'dik ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet. ¹⁷ Cristo noyhuadhue' ee'nayo nama'da Cristotaj

moknopoe'ayetnig'a kenpa'ti dakhuea' e'ka' mo'to'eayetnig'a. ¹⁸ Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri on'bueydepo kenpa'da yan'buey'ayetnig'a. ¹⁹ Oyda

o'noepoed oro' Cristotaj nogok noyhuadhue'dikda ee'nayo pai'nanada o'eyetnig'a.

²⁰ Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate. Buttida ijjay. Cristotaj huaknopoe'eri e'mabueyada on'manoyhuadapo. Cristo huakkuruda o'noyhuaduyate. ²¹ Nogtida huabokerek Diostaj nigpeehue' o'epo huakkuruda o'buey'uyatenok oy aya'da on'mabueyika'. Konigti nogtida huabokerek huakkuruda o'noyhuaduyatenok aya'da noyhuaddik ya'neapet. ²² Aya'da aratbut Adänen adhuea' huasi'poen o'nepo on'mabueyika'apo. Kenpa'ti aya'da Cristoen huanigpeika'eri onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. ²³ Huakkuruda Cristoa o'noyhuaduyate. Nogok Cristo e'tiakte aya'da Cristoen huaknopoe'eri on'noyhuadapo. ²⁴ Kenoka' kene'huaya' huame'noe o'edeaponok gobierno huairitaj, huantopataj, kurud huairitaj Cristoa kenpa'da o'mabatika'deapo. Apag Diostaj aya'da huaknopoe'eritaj Cristoa o'bayokapo. ²⁵ Cristoen taka'taj aya'tada maenhued ee'ted Cristoa huairi e'dik o'ika'apo. ²⁶ E'bueyika' Cristoen kene'huaya' taka' o'e. Ta'pota'da e'bueyika' o'batika'apo onte'ti aratbut bueyhue'dik o'nika'apo. On'noeonhuahuika'apo. ²⁷ Aya'da Cristotaj nigpeika'dik o'nika'apo. Diosa o'mana'uyate. Aya'da Cristotaj nigpeika'dik o'nenig'a Diosayo'da nigpeehue'dik o'e. Diosa o'mana'po Diosayo'da Cristotaj nigpeehue'dik o'e. ²⁸ Do'hued Huasi'poa aya'tada manika'dik o'e. Diosa o'mana'uyate. Kenoka' aya'da Cristotaj on'nigpeedeapo Cristo Diosen Huasi'po o'epo Diostaj o'nigpeika'apo. Ayedda huairi Dios o'ika'apo.

²⁹ Nogiti in yan'nopoe': Sue'ada aratbut e'bueytaj bautiza on'magkika'. ¿Mena'po kenpa' yag'kika'? ¿E'buey noyhuadhue' ee'nayo mena'po nogomey e'bueytaj bautiza yan'magkika'?

³⁰ ¿E'buey noyhuadhue'dik ene'nayo mena'po oro'taj kirigayo' e'arakta' bo'tipakika'ne? ³¹ Aya'da huame'noe kirigayo' do'taj e'arakta' men'tipakika'ne. Buttida ijjay. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka'da moknopoika'nok, durugda ijje, egomey pogomey. ³² Do Jesús en huadak hua'a ijmanmadikika'nok Efeso oknopoehue' huae'eria konig ojpai' toyahuehue'dik huae'eria diga' me'nogkika'uyne. En'buey noyhuadhue'dik ene'nayo nama'da pai'da ijnopo'eyetnig'a konig o'da'ika' mon'bape' mon'mamai' mon'durugpak eme'te o'bueyapone.

³³ Nog aratbuta nama'da e'da'nayo peehue' yanika'. "Huadakda huaka'eri dakhuea' huaka'erie e'ika'nayo huadak huaka'eri onte'ti dakhuea'da ogkika'apo." ³⁴ Yan'nopo'yarea'. Dakhuea' e'ka' yan'batik. 'Urua'da Diostaj yag'kika'. Opud sue'ada Diostaj oknopoehue' mo'ika'ne. Opud me'pukdik ka'nike'po kenda ijjay.

¿Monig e'bueyomey yan'noyhuadapet?

³⁵ ¿Monig e'buey yan'noyhuadapet? ¿Monigso' ya'neapet? Be'api' yan'da'apet. ³⁶ Konig a'ay' nopoehue' e'eadan yan'da'apet. Huakid e'batuke onig aratbut huakudaka'da o'nika'. Huakid e'batuke'te huakpi o'tibodepo huakidnayo para'dik o'e. ³⁷ Ken e'batuke' huakidyo'da o'e, toketkidipi' katekidipi'. Huakpi e'kerekte huakid konigti ehue' o'ika'. ³⁸ Konig Dios o'pakpo nogti nogti huakidtaj huakiden nogso'dakon o'ka'uyate. ³⁹ Nogda nogda huaso' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huaso' konigti ehue' o'ne. Aratbuten huaso' o'e. Ojpai' nog huaso'da o'ne. Bakoy nog huaso'da o'ne. Biig nog huaso'da o'ne. ⁴⁰ Kurudyo huae'erien huaso' on'toika'. Huadariyo huae'erien huaso' on'toika'. Kurudyo huae'eri 'ururanada o'ne. Huadariyo huae'eri 'uruda o'nepo nogpa'da o'ne. ⁴¹ Niokpo jeyda o'ika'. Puugnayo sigda jey o'ika'. Siokpo suhuigda jey o'ika'. Nog

siokpoa jeymon o'nika'. Nogda nogda siokpo nogpa' nogpa' jeymon o'nika'. ⁴² Konigti huaso' on'bueydepo e'kubarakka'de'te para'dik o'ne. Nogpa'da on'noyhuadapo. Onte'ti bueyhue'dik o'nika'apo. ⁴³ Kenpa'ti huaso' kubarakya' dakhue'da o'ne. 'Urua'nanada Diosa o'manoyhuada'apo. Huaso' kubarakya' teyhue'da o'nika'. E'noyhuadade'te teyda o'neapo. ⁴⁴ Aratbuten huaso'da on'kubarakka'po nokireg huaso'da on'noyhuadapo. Aratbuten huaso'da o'nika'. Kenpa'ti nokireg huaso'dation o'nika'.

⁴⁵ "Adán huakkuruda huabokerek o'uyate. Diosa o'noea'nok o'noe'uyate." Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. Cristonayo konig nog Adán huata'poeri o'epo o'manoea'po kenpa'ti onte'ti o'manoeanhuahuika'apo. ⁴⁶ Huakkuruda oro'en huaso' o'toene. Nogok nokiregda huaso'kon o'toika'apone. ⁴⁷ Huakkuruda huabokerek soroktaj e'ka' o'uyate. Sorokte huai'ka' o'uyate. Nogokda Jesús Huairi kurudya' o'tiakuyate. ⁴⁸ Aya'da huabokerek huadarieri konigti Adán o'nika'. Soroktaj e'ka' o'ene. Aya'da Cristoen huaknopoe'eria konig Cristoen huaso' on'to'epo. Konig kurudyo huag'erien huaso' on'to'ika'apo. ⁴⁹ Diosa soroktaj Adántaj o'ka'uyate. Oro' Adánonigti o'ene. Cristo kHUDERI o'epo mo'nigtiakuyate. Cristonigti o'epone.

⁵⁰ Aratbut huadarieri huaso' huaay'ere idada on'bueyapo. Konigepo Dios Huairiere ehue'dik o'neonhuahuika'apo, ijjay, egomey, pogomey. ⁵¹ Kenda Diosayo'da sohuatayo' o'nopoika'nig kenda ijmanopoea'apoy. Oro' aya'da bueyhued ee'pi' aya'da nogpa'da o'epone. ⁵² Nogok Diosen huatoka'pu'ta'pota'da en'toka'te a'timon konig ekposikatupa' idada o'manoyhuada'apo. Nogpa'da o'epone. E'buey'uy kenpa'da o'manounhuahuika'apone. Ona'ti bueyhue'dikda o'epone. Oro' aya'da nogpa'da o'epone. ⁵³ Oro'en huaso'nayo bueydik o'ika'ne. Nogda huaso' to'edik o'epone. Konig parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dik e'dik o'epone. ⁵⁴ Oro'en huaso'nayo bueydik o'ika'ne. Nogok nogda huaso' o'to'edeapone. Parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dikda o'epone. "Urua'da Diosa o'manoea'nok ona'ti bueyhue'dikda o'epone," Diosba'a kenpa' oa'. Nogok ken konigda o'epo. ⁵⁵ Oro' Cristoere o'neonhuehuika'po pai'da nopo'ehue'dik o'epone. Onte'ti bueyhue'dik o'epoy. ⁵⁶ Dakhuea' o'ka'po bueydik o'enig'a, Moisésenba'nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' o'kika'uynig'a, ⁵⁷ Jesucristo Huairi oro'taj mo'nigbuey'uyatenok 'uruu'da kika'dik o'ika'ne kenpa'ti kenpa'da bueyhue'dik o'epone. Konigepo "Dakiti Dios," ona'ika'ne.

⁵⁸ Konigepo Jesús Huairienyo'da daka' mogkika'. Kirigayo' daka' mogkika'. Nogiti nogiti daka' mogkika'. Batikhueada mogkika'. Jesústaj moknopoe'po Diosen bokika'po nama'da kikhue'dik mo'ene.

16

Pai'da huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'.

¹ Jerusaléno pai'da huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'. Konig Galacia huadaribayo huaknopoe'eritaj ijmana'uynig opud konigti yan'manigya'ika'. ² Aya' huame'noe ibaa'po huakupe e'ika' domingote suapi' yan'manigya'ika'. Huakka' e'to'e'nayo sue'da huakka' yan'manigya'ika'. Do e'tiakte dakhua'pa huakupe e'manigya'de' ya'epet. Onte'ti onte'ti "beyok" manahue'dik mo'ika'apet. ³ Do e'tiakde'te huakupe kan'tohue'po sue'da huabokerektaj opuda' e'baktie'ea'de'te Jerusaléno ijmata'mona'apoy. Opuden huakupe mo'manigya'ika'nig on'tohua'apo. Kenpa'ti beroba'te kenda ijmanigmadoya'aponig on'tohua'apo. ⁴ Do hua'dik ee'nayo kenomeyere ijhua'apoy.

Nogyon nogyon ijhua'eapoy, Pabla oa'uyate.

⁵ Ijhua'udhuahua'po Macedoniabayo do a'bata'huadunya'po pokdik ijjeapoy. Nogok Corintoyo huakka' jakyo ijhua'apoy. ⁶ Opudere ijhue'da ijika'apetpi'. Uua' huaka'ok ijika'apetpi'. Opudere ijundepo meyopi' ehua'te tihuapokdik o'neapone. ⁷ Huapokateda e'tiahuayta' pakhue' o'nene. Diosa e'paknayo opudere ijhue'da ijika'apoy ijnopoy. ⁸⁻⁹ Iyo Cristoen huadak hua'a manmadikika'dik ijje'y. Huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'paknok kenpa'ti huakka'ada Cristoen huadak hua'a pakhue' o'nika'nok. Iyoda Efesoyo Pentecostés fiestate ijpokanapoy.

¹⁰ Timoteo opudte e'tiaknayo 'urua'da yan'toeti'. Do e'kapa'ti Diosen o'kika'nok 'urua'da yan'toeti'. ¹¹ "Timoteo dakhue'da o'e." Huaahue' yaneti'. Do'te Timoteo ehua'te yan'tihuapokti'. Nogma'buyere o'nigey.

¹² "Corinto huaknopoe'eritaj a'bata'huadeya'po nogma'buyere yahuati'." Apolostaj diga'da ena'tada oynayo huahue'dik o'epo. Nogok hua'dik o'epo o'hua'apo.

Ta'pote kene'huqya' saludo Pabla o'madikta'mona'uyate.

¹³ Cristo o'tiakaponok daka' ya'nonmabo'ika'. Diostaj daka'da yanoknopoika'. Oknopoe'batikhue' yanika'. Huabokerekonig me'pukhue' yanika'po. Diosen teyda yag'kika'. ¹⁴ Aya'da yag'kika'po di'da yan'maepo yag'kika'.

¹⁵ Estéfnas huatoere huasi'poere Acaya huadaribaya' huakkuruda Cristotaj o'noknopoe'uyate. Cristoen huaknopoe'eritaj kenpa'da on'batihuapokika'. Oy opudtion kenpa' mo'nopone. ¹⁶ Estéfnasomeytaj yan'nigpeikati'. Kenpa'ti Estéfnasen huatihuapokeritaj yan'nigpeika'. ¹⁷ Estéfnas Fortunato Acaicoere on'tiakme'nok ijdurugpaki. Opud aya'da tiakhue'dik mo'enok kenomeynayo e'tiakte ijdurugpaki. ¹⁸ Diostaj nogiti eknopoe' montihuapokme'ne. Opudtaj konigti bo'tihuapokme'ne. Kenomey huadakda ogkika' yan'maknopoika'.

¹⁹ Asia huadaribaya' Diosen huabaktie'ea'eri huakupopakeria saludos on'dikta'mona'. Aguila Priscilaere kenpa'ti kenomeyen jakyo huakupopakeriere saludos on'dikta'mona'. Jesús Huairia o'paknok saludos on'dikta'mona'. ²⁰ Aya' huama'buyada saludos on'dikta'mona'. Huayahuaya di'da yan'maepo yan'mabajbajti'.

²¹ In saludo hua'a huadik ijdikta'monay. Do Pabla do'huedba'ada ijmadoyay.

²² Be'api' Jesucristo Huairitaj di' ehue' ee'nayo Diosa kenpa'da castiga kamagkike'. "Oro'en Huairi katiake'." Ijjay.

²³ Jesucristo Huairia opudtaj daka' mo'tojke'. ²⁴ Cristo Jesús me'nopo'toenok opudtaj di'da o'nika'ne.

2 CORINTIOS

Pabloa onte'ti botta'a' Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pablo Corinto huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteoere ijjepon nigmadoya'ne. Corinto huakka' jakyo Cristoen huaknopoe'eri kenpa'ti Acaya huadaribayo Jesucristoen huaknopoe'eri mo'ene. Diosa boktie'ea'uyatenok Diosen mo'ene. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Dios oro'en Apag o'epo Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' montihuapokike' kenpa'ti opudtaj daknopoada mo'nopo'noeyike'.

Pablo pai'da o'nopo'unhuahua'uy.

³ 'Urua'da o'e Dios. Apag Dios oro'en Huairi Jesucristoen hua'oj o'e. Oro'omey huaknopoe'eritaj mo'tinepahuika'po oro'omey huaknopoe'eritaj mo'noeynoeyike'. ⁴ Menokapi' oro' pai'da e'nopo'ete Diosa mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Ken nogomey pai'da e'nopo'enayo nogomeytaj nopo'durugpaka'dik a'eya'po oro' pai'da e'nopo'ete Diosa oro'taj mo'nopo'durugpakika'ne nogomeytakon konigti manopo'durugpaka'dik o'ika'apone. ⁵ Cristo huakka' pai'da mo'nignopo'uynok oro'kon konigti Jesucristotaj oknopoi'ka'po pai'nanada o'nopo'unhuahuika'ne. Jesucristotaj oknopoi'ka'nok Cristoa mo'nopo'teopo huakka' mo'nopo'durugpaka'ika'ne. ⁶ Diosa opudomeytaj kamanopo'durugpaka'ike'po kenpa'ti opudomeytaj Diosere kamanoeanhuahuika'po oro'a pai'da on'nignopo'ika'ne. Oro'a pai'da e'nopo'ete Diosa oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Konigepo opudomey konigti pai'da e'nopo'enayo konigti Diosa mo'nopo'durugpaka'apone, mo'noeanhuahuika'apone. Diostaj moknopoe'po mo'nigpeika'po oknopoe'batikhue'dik mo'ika'apone. ⁷ Konig oro' pai'da o'nopo'ikay opudkon konigti pai'da mo'nopo'enok Diosa opudomeytakon daka' mo'nopo'durugpakika'apone. Oro'a kenpa' daka' o'nopoe'y.

⁸ Asia huadaribaya' diga' pai'da o'nopo'unhuahuamey. Kenda yan'nopoe', egomey pogomey. Cristotaj oknopoenok diga'da mogkame'ne. Ehue'da o'eapoy o'nopoe'mey. ⁹ Oro'taj bo'arakapet nama'da o'nopoe'mey. Diosanayo e'bueytaj noyhuada'dik o'e. Oro'nayo huata'da noyhuadahue'dik o'ene. ¹⁰ E'bueyaytada Diosa bo'tiokame'nok bueyhue' o'emey. Oydation Diosa bo'tioka'ne kenpa'ti bo'tioka'apone. Oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone daka' o'nopoe'y. ¹¹ Pablotaj yabatioka', Dios, yan'tiona'pakika'. Kenda opudomey e'nigtona'pakika'nayo Diosa oro'taj daka' bo'tiokika'apone kenpa'ti 'urua'da mogkika'apone. Kenpa'ti huakka'ta Diostaj dakiti o'nona'apo.

Corintoyo Pablo ehuata' e'pakada huahue'dik o'uyate.

¹² Nog aratbutere huadakda ijrika'mey. Opuderenayo nogiti huadakda o'kikame'ne. Kenpa'ti sigpi' engaña magkahue'da ijjepon 'uruada o'nigkikame'ne. Kenda do'huednopoya'da ijnopoe'po durugda ijikay. Diosen Nokirega' be'tihuapokika'nok daka' ijikay. Do'da ijnopoe'po kahue' ijikay. Konig Diosa me'nopo'a'nok daka' ijikay. ¹³⁻¹⁴ Huakka' huadikda opudtaj on'nigmadoya'uyne. Kenda opudomeya' aya'da huadik tihuaydik ka'ne'po kenpa'ti nopoenka'dik ka'ne'po opud Corinto

huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'uyne suhue'ada mo'nopoenkame'ne. Opuda aya'da huadik e'nopoenka'ta' do Pabloa on'tipakne. Ken huame'noe oro'en Huairi Jesús e'tiakapote Pabloa daka' monmadikikame'ne opuda durugda mo'nopoe'apet kenpa'ti opud 'urua'da Jesústaj moknopoi'ka'po mo'nopo'yare'uy, konigepo do opudomeytaj durugda on'toe'apone.

¹⁵⁻¹⁶ Kenda daka' ijnopoey. A'madurugpakaya'po opudtaj botta'a' e'bata'huade'ta' e'pakada Macedoniayo ijhua'po Corintoyo ijpokpo opudtaj ijbata'huadunapoya' ijnopoeme'nig'a kenpa'ti nogok Macedoniaya' ijtia'kpo onte'ti opudtaj ijbata'huadunapoya'. Onte'ti ijbata'huadepo e'ta'huadunde'te Judea huadaribayo do'taj ta'mona'dik o'neapet. Nama'da ijnopoey'uy. ¹⁷ Kenda buttida ijnopoey'uy'nig'a. Huahuedaded ijnopoepo nama'da nopoe'hue' a'ey' ijnopoey'uy'nig'a. Konig oknopoe'hue' huae'eria nogpa' nogpa' oda'ika' donayo nogpa' nogpa' ahue'dik ijikay. ¹⁸ Diosa do'taj daka' o'nopoi'ka'. Do nogpa' nogpa' ahue'dik ijikay. ¹⁹ Kenpa'ti Jesucristo Diosen Huasi'po nogpa' nogpa' ahue' o'ika'. Buttida oa'ika'. Jesucristoen huadak hua'a Silvano Timoteore opudtaj o'nonmadikikame'ne. ²⁰ Ken kenpa' Cristoa o'ka'apo kahued ee'ted Diosa huakkuruda Cristotaj buttida o'huaa'uyate. Konig Diosa buttida o'huaa'uyatenig Cristo o'tiakdepo o'kadhuahuika'uyate. Aya'da Diosen hua'a buttida o'ika' Cristoa o'manopoe'a'ika'uyate. Konigepo "Dios 'urunanada o'e," Jesucristotaj oknopoe'po buttida oa'ikay. ²¹⁻²² Oro'omeya Diostaj daka' eknopoe' oknopoe'batikhue'da ka'ne'po Diosa oro'taj bo'tihuapokika'ne. Diosa bo'tihuapokika' nok daka' Cristotaj oknopoi'ka'ne. Okbatikhue'da oknopoi'ka'ne opudomeyere. Opudtaere Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne. Diosa oro'taj mo'baktie'ea'uyne. Kenda Diosen Nokirega mo'nopoe'a'ne oro'taj. Kenpa'ti Diosen o'ey, kenda Diosen Nokiregakon mo'nopoe'a'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosere Diosensi'po oro'epo durugnanada o'unhuahuika'apone daka' o'nopoi'ka'ne.

²³ Opud Corinto huaknopoe'eriere dakhuea' huakika'eri o'nepo Diostaj nopo'koreahued o'nika' nok ijhua'nanada e'manata' pakhue' ijje'po opudenbaya huahue' ijje'uy. Buttida o'nona'ne. Diosapi' buttida meknopoe'ne. ²⁴ Opuda Diostaj daka' moknopoenok konig opud oknopoe'dik mo'ene e'manata' pakhue' o'nene. Diostaj opuda nogiti kamadurugpake'po opudtaj e'mantihuapokikata' o'paki.

2

¹ Onte'ti opudtaj e'ta'huadenhuahua'ta' e'pakada onte'ti opud pai'da e'dik mo'enok onte'ti opudenbaya huahue' ijje'apoy ijnopoey'uy. ² Doa opudomeytaj e'huatiaknayo huiyokada e'mana'nayo pai'da e'dik mo'enok. Pai'da mo'epo do'taj durugpakahue'dik o'nenok. ³ A'nenda o'nigmadoyame'ne. Dakhuea' huaka'eritaj yanoroka'de' on'nigmadoyame' nok do' ijtia'kdepo huiyokada manahue'dik ijje'apet. Kenpa'ti opud pai'da ehue'dik mo'epet. Opudanayo do'taj durugda me'nea'. Opud Diostaj e'nigpee'nayo durugda ijje'apoy. Do durugda ee'nayo opudkon durugda mo'ika'apone. ⁴ Opudomeytaj pai'da nopo'eahue' a'maeya'po on'nigmadoyame'ne. Opudtaj huakka'da di'da mo'ene e'manopoe'a'taj ijpakpo pai'nanada o'noknopo'epo opudtaj on'nigmadoyame'ne.

Dakhuea' huaka'eritaj yanokkahueati' Pabloa o'mana'uyate.

⁵ Opudomey huaknopoe'eria nogtiada dakhuea' o'ka' uynok opud suhue' moke' uynok. Do'takon suhue'da me'ea'uyne. Aya'tada opudtanayo suhue' mo'ea'uyne. Ke'na dakhuea' huaka'eria suigpi' pai'da mo'ea'uyne.

⁶ Ken dakhuea' huaka'eritaj opud huaknopoe'eriomeya castiga

mogka'deme'ne. Kenpa'da moname'ne. Nogiti dakhuea' onahue' yane'.
 7 Ke'na o'nopo'korea'denok oy yanokkahueati' kenpa'ti yan'noeynoeyti'.
 Kentaj okkahueahue' ee'nayo kenpa'da suhue'da o'unhuahuika'apo.
 8 Konigepo "Di'da o'ene," kentaj onte'ti ya'nonati'. Kenda diga'da
 o'nona'ne. 9 Do'taj menpa' e'nigpeikata' yanpakikaapet a'nopoeya'po
 opudtaj on'nigmadoya'uyne. 10 Be'tapi' opudomeya bokkahuea'de
 do'huakon ijbakkahueay. Be'api' do'taj dakhuea' egka'nayo kentaj
 yokkahueay. Opudomey daka' Diostaj kan'nigpeike'po kentaj yokkahueay.
 Cristoen huakpoteda yokkahueay. 11 Toto' huairia oro'omeytaj engaña
 e'magkikata' diga' o'eretpakika' o'nopoene. Nama'da kahue' ka'nike'po ken
 huabokerektaj yokkahuea'demey.

Pablo Troas huakka' jakyo o'unhua'po o'mepu'kudhua'uyate.

12 Cristoen huadak hua'a a'manmadikanhuaya'po Troasy huakka'
 jakyo yokyemey. Ikyedepo Cristoen e'manbatia'pakte huakka'ada e'peeta'
 on'pakme'. Huairi Cristoen huadak hua'a huakka' manbatia'pakdik e'eda
 13 oro'omeyen huama'buy Titotaj huahuayhue' ijjepo ijme'pu'kudhua'po,
 "ijhua'apoy," ijmananpo ijbakhua'mey. Macedonia huadaribayo ijhua'mey.

Cristotaj oknopoika'po toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne.

14 'Urua'da Cristoa mo'nigkika'uyate oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'nok
 Diosa bo'tihuapokika'nok toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika'ne. Jesucristotaj
 oknopoepo kenpa'ti o'nigpeika'po meypoi' ohua'ika'po Jesucristo 'uruda
 o'e o'manopoehaikay. Konig e'huirikonig o'nepo huabada Cristo 'uruda
 o'e on'opoika'. 'Uru'huieda Diosa bo'tihuapokika'nok konigepo "Dakiti
 Dios" ona'ikay. 15-16 Cristotaj huaknopo'e'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo.
 Cristotaj oknopoehue' huae'erinayo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere
 noeonhuahuikahue' o'neapo. Diosa o'paknok aya'tada Cristo Diosen
 'urunanada huamanopo'yarea'eri o'engig oro' e'manbatia'pakika'tada sue'da
 huakka' oknopoehue' o'nepo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeon-
 huahuikahue' o'neapo. 17 Huakka' huakupeta' on'pakpo huakka' nogyo
 nogyo on'hua'epo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Oro'nayo
 ken konig kahue' o'ikay. Diosa oro'taj mo'ta mona'uynok Jesucristotaj
 o'nigpeika'po daknopoada Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakikay.

3

*O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpeepo oro'en dakhuea'
 e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da
 o'manopoeha'de'uy.*

1 Kenda o'nona'denig donayo huadakda ijje' onahue' o'nene. Kenpa'ti
 "Pablo huadakda o'e. Buttida o'manmadikika'." Be'api' e'nigmadoyaba'
 opudtaj nigta'monahue'dik mo'ene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida
 o'manmadikika'." Opuda men'nigmadoya' do'a onahue'dik o'nene. Sue'ada
 ken konig e'nigmadoyaba' beroba' on'pakika'. 2 Do daka' Jesucristoen
 huadak hua'a opudomeytaj o'nonbatia'pakonhuahua'uynok opudomeya'
 Diostaj mo'nopo'korea'depo huaboa'da Jesucristotaj mo'nigpeika'po
 'urua'da bo'kika'uy. Aya'ada nogya' nogya' opud Corinto huaknopo'e'ritaj
 bo'tiahuaydepo Jesucristoen huaknopo'e'eri o'ne mo'tinopoepo Pabloa
 buttida o'manmadikika' on'opoeha'po. 3 Oro'a Cristoen huadak hua'a
 o'manmadika'uynok opuda Cristotaj mo'nopo'korea'uyne. Diosen Nokirega
 mo'nopo'toenok 'urua'nada Cristoen bo'kika'nig aya'ada tiahuaydik
 o'nika'apo.

⁴ Opudtaj daka' ijmanmadikika'mey a'dik ijnopoyey. Jesucristoa do'taj be'tihuapokika'nok Diostaj daka' yoknopoikay. ⁵ Katepi' doada ijnopoyepo kahue'dik e'eadada Diosa be'teypaka nok aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjepe Diostaj manopo'korea'dik ijjepe. ⁶ O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpeepo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da o'manopoea'de'uy. Ken Diosa bo'tihuapokika'nok kenda manbatia'pakika'dik ijikay. Diosere a'nounhuahuikaya'po Moisésenba' e'nigpeika'ada mo'epo kenpa'da bueydik o'epone. Diosere a'nounhuahuikaya'po Diosen Nokirega mo'nopo'toepo bo'tihuapokika'apone. Moisésenba' noeanhuahuikahue'dik mo'ene. Diosen Nokireganayo mo'noeanhuahuika'apone.

⁷ Moisésenba' huakkuruda huidpentate Diosa o'manigmadoya'uyate. Moiséstaj Diosa hua'a e'yokde'te Dios senognanada 'urunanada o'енок Moisés oteya' o'bahuahuarakpo ke'nenkok senognanada o'epo israel aratbuta Moisésenkotaj okpodejhue'dik o'nuyate. Koksennognanada e'eadada sig sig okta'bitonyakuyate. Ken Moisésenba' huidpentate Diosa o'madoya'uyatenig 'urunanada e'eadada kenpa'da mo'mabueya'ika'ne. ⁸ Kenda Diosen Nokireganayo mona'ika'nig 'urua'nananada o'e. Noeanhuahuika'dik mo'ika'apone. ⁹ Ken Moisésenba' 'urunanada o'epo oro' e'peedeada dakhuea' o'kika'nig o'nopodepo kenpa'da bueydik o'epoy o'nopene. Diosa mo'tinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po, huadakda mo'ene, Diosen Nokirega mo'nopoea'ne. Diosen Nokireg hua'a 'urunananada o'e. ¹⁰ Konigti Moisésenba' 'uruda o'uyng'a oynayo konig 'uruda ehue' o'e. Oynayo Diosen Nokirega 'urua'nananada huanopo' mo'ea'ne. ¹¹ Moisésenba' huamame'puka' senogda on'ba'e'uyatenig'a ida Moisésenba' ehue'da o'epo. Diosen Nokireganayo 'urua'da Jesucristoen huadak hua'a mo'nopoea'ne kenpa'da o'eonhuahuika'apone.

¹² Diosen Nokirega Diosere mo'noeanhuahuika'apone daka' oknopoyey. Jesucristoen huadak hua'a buttida o'e daka' oknopoyepo me'pukhue'da o'manmadikikay. ¹³ Konig Moisésa o'ka'uyatenig konigti kahue' o'ikay. Moisésenkok senogda o'epo daka'da okbatitikpo israel aratbuta okpodejhue'dik o'nenok Moisésa huata' o'oktidoka'uyate. ¹⁴ Kenpa'ti israel aratbut Moiséstaj e'peeada nopoenkahue'da o'nuyate. Oyda kenpa'ti Moisésenba' e'peeada israel aratbut nopoenkahue'dik o'nika'. Cristotaj o'noknopodepo Moisésenba' nopoenka'dik o'nika'apo. ¹⁵ Kenpa'ti oy Moisésenba' e'peeada israel aratbut nopoenkahue' o'nepo konig e'oktidoka'nig o'nepo nopoenkahue' o'ne. ¹⁶ Jesucristo Huairitaj on'opo'korea'depo konig e'oktidoka'nig e'eadada oktikujdepo huaboa'da Diosen hua'a nopoenka'dik o'ne. ¹⁷ Huairi Jesucristoen Nokireg o'epo Diosere mo'noeanhuahuika'pone. Jesucristoen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'toenok huanopoda Diostaj e'nigpeika'ta' o'pakika'ne kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. Diostaj dakhuea' e'nigkikata' pakhue' o'ene. ¹⁸ Konigepo oro'omey Cristoen huaknopo'e'erinayo koktidokahue' o'epo Jesucristotaj nogiti nogiti oknopo'enka'po, nogiti nogiti o'nigpeepo nogiti nogiti konig Cristonig 'urunanada o'epone. Jesucristo Huairi Nokireg o'epo oro'omeytaj 'urua'nanada mogkika'ne. Diosa oro'taj Cristonigti 'urua'nanada mogkika'apone.

4

¹ Konigepo Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'po batikhue'da ijikay. ² Kan'manopo'kore'po

nama'da huadik manbatia'pakhue' ijjeapoy ijja'uy. Nama'da Jesucristoen huadak hua'a manmadikahue' ijjeapo Diostaj kenpa'ti aratbuttaj birahue' ijjeapo buttida Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay. ³ Jesucristotaj oknopohue' huae'eriomey kenpa'da Diosbayoa' on'mahueyapo. Kenomeynayo Jesucristoen huadak hua'a nopenkahue'dik o'nika'. ⁴ Jesucristo Diosonigtion o'ika'. Jesucristoen huadak hua'a konig huakjeytone' urunanada ee'tada oknopohue' huae'eri tiahuahue' ka'ne'po nopenkahue' ka'ne'po toto'a nama'da o'mana'ika'. ⁵ Ijmanbatia'pakpo huata'da huaahue' ijikay. Jesucristo Dios Huairi o'e ijmanmadikikay. Jesu' o'paknok donayo opudomeyen huanaba'nig ijikay. ⁶ Sikkiregya' "Huakjey kata'te'," Dios oa'uyate. Kenpa'ti oro'en huanopoya' konig jeyda Diosa nopo'eyda mo'ea'ne. Dios urunanada o'e a'nopoeaya'po Diosa huanopoya' jeyda mo'ea'ne. Jesucristo urua'nananada o'enok Dios urunanada o'e oro'omey oknopohue'dik o'ika'ne.

Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po pai'da ijnopo'ika'po Jesucristo urunanada o'e ijmanpoea'ikay. Pabla o'manigmadoya'uyate.

⁷ Diosensi'po Jesucristo urunanada o'e huanopo'ada daka' ijnopoikay. Jesucristo Huairi o'epo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate huanopo'ada ijnopoikay. Oro'enso'nayo konig sorokkosonig ida sakdik o'ea'ponok Dios teyda o'e, donayo teyhue'da ijje' aratbuta nopoika'dik o'nika'. ⁸ Aratbuta do'taj dakhuea'da me'nogkadhuahuika'ne. Nogpa' nogpa' dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Cristotaj oknopoebatikhue' ijikay. Katia'ta ijka'apet e'nopoikada oknopoebatikhue' ijikay. ⁹ Dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Diosanayo do'taj 'enhue' me'ika'ne. Sorokte do'taj be'api' e'enpi' huabueya'da ehue'dik ijikay. ¹⁰ Konig aratbut Cristotaj dakhuea'da o'nogka'po o'darakuy. Konigti do'takon dakhuea'da me'nogkika'ne. Aratbuta kan'tiahua'ppo kan'nopoenke'po meyopi' ijhua'ika'nig Jesusa me'nopo'toika'ne. ¹¹ Jesu' donopoyo o'epo me'toika'nok aratbuta kenda kan'tiahua'yike'po do Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eri ijnoepo bueyhued ee'ted do'taj nogok nogok e'arakta' men'tipakika'ne. ¹² Donayo pai'da ijnopo'epo ijbuayayikay. Opud Jesucristotaj moknopohue' Diosa daka'da mo'noeahuahuika'ne.

¹³ "Diostaj yoknopohue' Diosen huadik ijbatia'pakmey." Apagba'te kenpa' o'manigmadoya'uyate. Do kenpa'ti Diostaj yoknopohue' Jesucristoen hua'a ijmanbatia'pakikay. ¹⁴ Jesu' e'bueytada Jesu' Huairitaj Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda oro'omey o'nopoika'nok Diosa oro'takon Jesuseretaj mo'noyhuada'apone. Oro'taj opudomeytere Diosyo bo'tohua'apone. Kenpa'da Jesu'sere o'noeahuahuika'apone. Kenda daka' o'nopoika'ne. ¹⁵ Opudomey Cristotaj daka' kanoknopohue' kenpa'ti Diostaj daka' kan'nigpeike' huakka' pai'da ijnopo'enhua'huikay. Kenpa'ti Diosa mo'matinepahui' nok opudomeyere huakka'ada daka' o'noknopohue' "Dakiti Dios" huakka'ada o'nona'ika'apo. Kenpa'ti Dios urunanada o'e o'noknopohue' o'nona'ika'apo.

¹⁶ Konigepo Diosen hua'ataj ijmanbatia'pakpo batikhue'dik ijikay. Do'huedso' nogok nogoka' ijtone'pakpo e'arogpi' aya'me'noeda Diosa be'teypaka'ika'ne. Do'hued nokirega' nogiti nogiti Diostaj yoknopohue'. ¹⁷ Oknopohue' huae'eria Cristotaj on'huadiaypo oro'taj dakhuea'da mogkadhuahuika'nig'a oro' konig sigda huakka' pai'da o'nopo'epo a'ti onte'ti pai'da nopo'ikahue'dik o'ea'poy. Jesucristoere Diosere urua'nanada o'noeahuahuika'apone. Durugnanada o'noeahuahuika'apone. ¹⁸ Katetapi' oyda o'tiahua'yika'nignayo ona'ti tiahuahue' o'ika'apone.

Kennayo o'tiahuayika'nig o'ëapo. Katetapi' oyda o'tiahuayika'nig pakhue' o'ïka'apone. Katepi' Diosen kurudyo tiahuahue' o'unhuahuika'nignayo kenpa'da o'nunhuahuika'apo.

5

¹ Oro'omey e'bueyde'te huaboso' oro'en o'ëapo. Huabokerekada kahue' ee'tada Diosa o'ka'depo kurudyo Diosere o'unhuahuika'apone. ² Oro'omey huaknopoe'eri oro'en huaso'taj o'tinosikdepo kurudyo Diosere ehua'ta' o'pakika'ne. Diosa huaboso' egka'deta' o'pakika'ne. ³ O'bueydepo huaso' ehue'da e'ëada huaboso' oro'omeyen o'ëapo. ⁴ Oro'enso' o'noepo pai'da o'nopo'unhuahuika'po e'bueyta' pakhue' e'ëada Diosa huaboso'a' egka'deta' o'pakpoyopo Diosere e'noeonhuahuika'ta' o'pakika'ne. ⁵ Diosa huaboso' daka' monigka'denok nogok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenda oro'daka' kan'nopïke'po Diosa ke'nen Nokïreg bo'yokuyne.

⁶ Konigepo Diostaj daka' oknopoe'eri kirigayo' durugda o'ïkay. Oro'omey huaknopoe'eri kenigapi' huabayok in huadariyo o'noika'po Jesús Huairiyo huahued o'ëpo kurudyo Jesús Huairiere ehued o'ene. ⁷ Kurudyo Diosere monig o'ëapet nopoe'hued o'ëpo Jesucristotaj oknopoe'eri o'nigpeïka'po o'noika'ne. ⁸ Daka' Diostaj oknopoe'eri oro'en huaso' e'endeta' o'pakpo Jesús Huairiere e'ïka'ta' o'pakne. Kenerenayo huadaknanada o'ïka'apone o'nopoene. ⁹ Oro' e'noepi' e'bueypi' Jesús Huairitaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. ¹⁰ Aya'ada huaknopoe'eria Cristotaj kurudyo huahua'dik o'ëapone. Cristote e'koka' nigmabodik o'ëapone. Aya'da katepi' oro'omey o'kadhuahua'uy huadak e'ka' dakhuea' e'kapi'. Kenda Cristoa mo'tinopoe'apone. In o'noika'nig'a oro' huadak e'kika'uy nayo Diosa katepi' huadak ee' mo'nigkadhuahuika'apone. Oro'taj mo'durugpakika'apone. In o'noika'nig'a oro' daka' kahue' e'kika'uy nayo Diosa katepi' huadak ee' nigkahue'dik mo'ïka'apone. Oro'taj durugpakahue' mo'ïka'pone. Konigepo oy Jesús Huairitaj mon'durugpaka'ika'.

Diosa oro' huaknopoe'eriomeytaj mo'nopo'noeya'uyate. Pabla o'manbatia'pakuyate.

¹¹ Do Diostaj yokme'pukpo nigpeïka'dik ijika'po Diostaj nopo'korea'dik yane' aratbuttaj ijmanikay. Kenpa'ti Diostaj ijmaknopoe'ay. Konig daknopo'da ijikay. Buttida ijmanikay. Diosa me'tinopoene. Daknopo'da ijika'po buttida o'nonika'po opudtaj e'manopoe'a'ta' ijpakikay. ¹² Do'huada ijpakpo huata' doda huadak ijikay. Ahue' e'ïka'tada do'taj daka' mentinopoe' o'nona'nok huamanmadika'eri opudere "Judío ijje'y." "Bokereken'si'dak ekteg ijje'y." "Urua'da ijtiona'pakikay." "Huaitake' jakyo ijkudikay," on'batia'pakika'nig'a huanopoya' dakhuea'da on'nopeïka'nig kenomeytaj Pabla buttida o'batia'pakika' huaa'dik mo'ëapet. ¹³ Do ijjeretpakpo Diostaj ijnigpeïka'nok "Pablo huasegda o'ïka'," aratbuta huaa'dik me'nene. Opudomeytaj a'batihuapokya'po Diostaj ijjeretpakpo ijnigpeïkay. ¹⁴ Cristoa oro'taj di'da mo'ënok oknopoe'eri kenpa'da Diostaj e'nigpeïka'ta' pakika'dik o'ene. Aya'ada oknopoe'eri kenpa'da me'nike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'kika'te Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. ¹⁵ Aya'ada on'noepo Cristotaj o'noknopoe'eri kenomey kenpa'da ontehuapa'da nignoikahue' ka'nike'po Cristotayo'da nignoika'dik ka'nike'po aya'tada Cristoa mo'nigbuey'uyate. Huaknopoe'erien dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate kenpa'ti oro'taj 'urunopo'da a'magkaya'po Diosa huakudaka'da e'bueytada mo'nignoyhuada'uyate. ¹⁶ Oro'mey aratbuttaj o'batiahuaypo konig o'ne,

konig huadakpi' dakhue'pi' oynayo matinopoehue' o'ene. ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya'e? ¿Kate yakiket? Ken konig oyda matinopoehue' o'ika ne. A'nennayo be ya'et Cristotaj o'tinopoe'ika'uyng'a, ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya'e? ¿Kate yakika? Ken konig o'tinopoe'uyng'a oynayo kenda konig Cristotaj tinopoehue' o'ika'ne. Diosen Huasi'po o'e o'nopoika'ne. ¹⁷ Oro'omey Cristotaj oknopoe'po Diostaj o'nopo'korea'depo Cristoenyo'da o'edepo huabonopo'dakon o'ene. Konig a'nenda oknopoehue' o'ikame'ne ona'ti nopoehue' o'ene. Konig a'nenda katetapi' diga'da o'eretpakikame'nig'a ona'ti pakhue' o'epo a'nenda nama'da o'kikame'nig'a onte'ti kikahue' o'ene. Konig Diosa o'paknok huaboa'da o'nopoe'po, o'pakpo, o'kika'po. Oynayo huabonopo'da o'epo o'noika'ne.

¹⁸⁻¹⁹ Kenda aya'da Diosa mo'nigka'po Cristoa Diosensi'po hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'taj mo'noeya'ne, oro'en dakhuea' e'ka' bokkahueame'ne. Dios Cristoere o'epo aratbuten dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po onte'ti "dakhuea' boka'ne," onahue' mo'ea'pone. Kenpa'da bokkahuea'uyne. Kenda Cristo mo'nigka'uyngok, Diosa aratbuttaj o'manoeya' kenpa'ti o'bakkahuea' kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj me'ta mona'uyne. ²⁰ Konigepo Cristoa be'ta mona' nok nogbayo nogbayo ijhuaudhuahuika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Diostaj nopo'koreahued ee'nayopi' Diosen eretpakhue' ee'nayopi', "yan'nopo'korea' Diostaj yan'noeya'." Jesucristoere ighua'da o'nonika'ne. ²¹ Jesucristoa aya' Diosa e'huapak o'nigpe'epo o'kika'uyate. Dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Cristotaj konig dakhuea' huaka'erinigtaj Diosa pai'da mo'nignopo'ea'po mo'nigbueya'uyate. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyngok Diosa oro' huaknopoe'eritaj konig 'urunopo'da ka'nike' tinopoe'dik mo'ika'ne.

6

¹ Ken Timoteo doere Diostaj o'nigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po kenpa'ti o'manmadikika'po opud Corinto huaknopoe'eritaj ighua'da o'nona'ne. Konig Dios opudtaj di' o'maepo opuden dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Kenda okkahuehue' yanika'. Daka' yan' nigpeika'. Ighua'da o'nona'ne.

² Kenoka' opudtaj doa on'tinepahui'po "Dakhuea' e'ka' menopo'yarea'." Opuda e'nona'te on'nigpe'e'uy. Enade'te on'tihuapokpo dakhuea' e'ka' on'nopo'yarea'uyne. Kenda Diosa oa'uyate.

Yan'pee'. Oyda yan'nopo'korea'. Diosa mo'tinepahui'po opudtaj e'manopo'yarea'ta' o'pak. ³ "Pablomey huadak kikahue' o'nenok Jesucristotaj oknopoehue' ijjeapoy." Aratbuta kenda ahue' ka'ne'po sigpi' dakhuea' kikahue' o'ikay. ⁴ Oro' pai'da o'nopo'unhuahuikay oro'taj aratbut dakhuea'da mogkika'pone, pai'da o'ika'pone, oknopoe'batikhue' o'epo. Diosen daka' o'kika' nok opudomeytakon mo'nopoe'ika'ne.

⁵ Huabokereka menhuadiaypo ke'poda do'taj menbitbituyne, huabakuda' jakyo nogok nogok megkudika'ne, huakka' aratbut ogkupopakpo huiyokda men'huadiaypo men'boy'uyne, huakka' ijbai'ka'po, sikyoereda ijbab'bedika'po sue'da ijtay'ikay. Nogok nogok bapehue' ijika'po sigda ijbapikay. ⁶ Diosen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ijje. Kenda opudtaj a'manopoe'aya'po huadaky'o' ijkikay. Dakhuea' kahue' ijika'po. Diosen buttida hua'a huakka'da ijnopo'ikay. Jesucristo o'manigbuey'uyate kenpa'ti o'noyhuaduyate daka'da ijnopo'ikay. Aratbuta be'api' do'taj dakhuea'da egka'tada diayhue' ijikay. Huadaknop'o'da di'da ijje'po huadakda ijkikay. Diosen Nokirega me'nopo'toe'po be'tihuapokika'ne. Daka'da di'da ijmaikay. ⁷ Buttida huadik ijmanikay. Kenpa'ti Dios teyda o'epo

be'tihuapokika'nok Diosen ijkikay. Diostaj daka' ijnigpeika'po toto' huairitaj yogkikay. Kenpa'ti Diosa be'tihuapokika'po toto'taj be'tiokika'ne. ⁸ "Pablo 'uruda o'kika'." Aratbuta on'da'ika'. Nogok "Pablo dakhuea'da o'ka'." Nog aratbuta on'batia'pakika'. "Nama'da huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. Kenpa'ti nogomeya "buttida huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. ⁹ "Pablota' nigpeehue'dik o'ey." Sue'ada do'taj men'tinopoika'ne. "Pablota' nigpeedik o'ey." Nogomeya men'tinopoika'ne. "Pablo o'bueydeapo." Nogomeya nama'da on'nopoika'. Do'taj dakhuea' huaka'eria castiga egkika'ada huabueyya'da arakhue' me'neme'ne. ¹⁰ Huakka'mon Jesustaj oknopoehue' o'nenok suhue'da e'eda Diostaj yoknopoepo durugda ijikay. Pai'da ijmanigepo katepi' toehue' ijje'po Diostaj kanoknopo'e'po huakka'tada ijbatihuapokikay. Katepi' sigpi' toehue' ee'pi' Diosa aya'da beyokika'ne. Ken konig ijika'po Diosen huadakda huakika'eri ijika'nig kenda aya'ada nopo'e'dik o'ne.

¹¹ Opud Corinto huaknopo'e'eritaj daka' e'manbatia'pakta' ijpakpo daka' o'nona'ika'ne. Opudomeytaj di'nanada o'nene, egomey pogomey. ¹² Do'taj sigda di' o'nika'nig'a opudtanayo di'nanada o'nika'ne. ¹³ Opudtaj konig do'huedsi'potanig' urua'da o'nonika'ne. "Konig opudtaj di'nanada o'nika'ne. Do'taj konigti di'da menika'." Daka' o'nona'ne.

Dios o'noehuahuka'. Oro'enso' konig Diosen jakonig o'enek Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne.

¹⁴ Oknopoehue' huae'eri'ere ehue' yanika'. Huadak huaka'eri'ere dakhuea' huaka'eri'ere ehue'dik o'ika'. Konig oknopoehue' huae'eritaj toepakhue' yanika'. Kenere e'toepaknayo oknopoehue' huae'eri huadak huaka'eri'ere ehue'dik o'nepo nogpa'da e'kika'ta' on'pakika'. Huakjeyere sikkireg ehue'dik o'e' o'nopoene. ¹⁵ Konigti Cristoere toto' huairiere onyo' nopoehue'dik o'nika'. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'ti huaknopo'e'eri'ere oknopoehue' huae'eri konigti pakhue' o'nika'apo. ¹⁶ E'ketka' dios hueretda Dios ehue' o'e. Diosen jakyo e'ketka' dios ehue'dik o'ika' o'nopoene. Diosen Nokirega mo'nopo'toika'po oro'omey huaknopo'e'eri konig Diosen jakonig o'ika'ne.

"Kenomeyere ijika'apoy. Kenomeyere ihua'ika'apoy. Kenomeyen Dios ijmanigika'apoy. Kenomey do'hued aratbut o'nika'apo." Diosa oa'uyate. ¹⁷ Kenpa'ti Diosa inpa' oa'uyate: "Oknopoehue' huae'eri'ere mo'ika'uyne. Kenomeytaj yan'bakhua'po kenomeyere ikahue' yanika'. Kenomeytaj toepakhue' yanika'. Konig dakhuea' ogkika' konigti sigpi' kahue' yanika'. Kenda egkika'te opudtaj durugteda e'dik o'neapone. ¹⁸ Opuden hua'oj ijje'apoy. Opud do'huedsi'po mo'ea'apone." Diosa o'mana'uyate. Dios Huairi teynanada o'epo o'mana'uyate.

7

¹ Kenda Diosa on'nigka'apone o'mana'uyate, huadi'da egomey pogomey. Konigepo oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'korea'po onte'ti 'urua'da mogkika'. Kenpa'ti Diostaj mo'nokme'pukpo Diosen hua'ayo'da mon'pakpo Diostayo'da mon'nigpeika'.

Corinto huaknopo'e'eriomeya nama'da dakhuea' o'kikay on'nopo'edepo on'nopo'korea'uyate.

² Do'taj Pablota' di' menika'. Opudomeytaj do'hua be'tapi' dakhuea' ogkahue' o'ne'uyne. Opudomeytapi' do'hua nogtatipi' nama'da onahue' o'ne'uyne. ³ "Dakhuea' bokame'ne," onahue' o'nene. Kenda konig o'nona'depo, "di'da o'nene." Oy di'da o'nene. Nogoktion di'da o'nika'apone.

4 Huadak bo'kika'nok daka' o'noknopoene. Opudomey Jesucristotaj daka' moknopopepo Diostaj mo'nigpeika'nok durugda ijje. Do pai'da e'nopo'ika'pi opudomeytaj huakka' ijdurugpaki. Opudomey Diostaj daka' moknopoenok huakka' ijdurugpaki.

5 Macedonia huadaribayo ijtiakdeme'po do pai'da ijnopo'eunhuahuika'po batikhue'da pai'da ijnopo'eunhuahuikay Meyopi' ihua'ika'mey do'taj ke'poda diga'da o'nogkikame'ne. Huaknopoe'eritaj kenpa'ti Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte dakhuea' on'bahua'aika'po kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'magkika'nok huaknopoe'eri daka' yanoknopoikapet onte'ti oknopoebatikhue' ya'neapet ijnopoepo ijme'puke'ika'uy. 6 Suhue'da o'nepo pai'da ene'te Diosa o'madurugpaka'ika'. Diosada do'takon me'durugpakame'ne. Do'taj Titotaj Diosa me'nigtotiakpo do'taj me'durugpakanne'ne. 7 Titoa be'huatikme'nok ijdurugpakmey kenpa'ti opudomeya Titotaj mo'durugpakame'nok doakon on'tipepo durugnanada ijjemey. Do'taj huakka' eta'huadeta'bo'pakika'ne. Do'taj suhue'da mo'ika'po kenpa'ti do'taj mo'mepu'kudhuahuame'te Titoa kenda mename'nok nogtinada huakka'da ijdurugpakmey.

8 Beroba' on'nigmadoya'uyne. Bo'tiahuaydepo sue'me'noeda suhue' e'uyipi' nogpa'da ijanigmadoya'uy nopohue' ijje'uy. 9 Oyda durugda ijje. Suhue' moe'uy'nok do kenpa'ti durugda ehue' ijje'uy. Suhue' mo'epo Diostaj mo'nopo'korea'uyne. Diosa o'pakpo mo'nopo'korea'uyne. Konigepo ijdurugpaki on'nigmadoya'uyne dakhuea'da nigkahue' o'ne'uyne. 10 Suhue' mo'epo dakhuea' e'kika' Diostaj mo'nopo'korea'po onte'ti Diostaj mo'nigpeika'nok Dios durugda o'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po Diosere' mo'noeanhuahuika'apone. Onte'ti suhue' ikahue' mo'eapone. Oknopohue' huae'erinayo suhue' e'eada nopo'koreahue' o'nika'po kenpa'de on'mabueyapo. 11 Opud suhue' mo'unhua'uyne. Suhue' mo'ika'depo Diostaj diga'da e'nigpeeta' bo'pakuynok. Kenbokerektaj castiga ogkahued Diostaj bo'eretpakpo mo'en'uy. Onte'ti dakyo'da e'kikata' be'pakika'uy. Nogok do'taj eta'huadeta'bo'pakuyne. Castiga mogka'uy'nok dakhuea' ogka'uy opudtaj be'api' huaahue'dik mo'ene. 12 A'nenda opudtaj on'nigmadoya'po kenbokere' dakhuea' huakika'eritaj kenpa'ti ke'na o'birae'uy'ni'gtaj kenomeytaj sue'pi' ijme'pu'kepo on'nigmadoya'ne. Diosa bo'tiahuayika'po oro'taj huakka' di' mo'ene kenpa'ti oro'taj huakka' mo'time'pu'kepo opudada kenda kan'nope'po on'nigmadoya'uyne. 13 Oro'taj huakka' di' mo'enok onte'ti mepu'kehue' o'edepo durugda o'ey.

Durugda o'edepo Tito opudenbaya' behuatikdepo durugnanada o'enok oro'omeykon nogiti durugnanada o'ey. Tito opudere ee'te daka' bo'kika'nok durugda o'ika'uy. 14 Opud Corinto huae'erienbayo Tito huahued ee'ted "huadakda huaknopoe'eri o'nepo Diostaj on'nigpeika'." Titotaj buttida yona'mey. Nama'da onahue' ijje'epo birahue'dik ijje. Tito opudere o'edepo aya'da opudtaj onhuaa'po buttida onhuaa'uy'nok kenda bo'tiahuay'uy. 15 Titotaj konig huairitanig bo'eme'po mokme'pukme'ne kenpa'ti kentaj mo'nigpeikame'ne. Kenda oy Tito okkahuehue' o'ika'po nogiti nogiti di' mo'ika'ne. 16 Diostaj kenpa'ti do'taj mo'nigpeika'nok do Pabloa daka'da on'tinopoepo durugnada ijikay.

8

Huaknopoe'eri pai'da huae'eritaj huakka'da on'bayokuyate.

1 Macedonia huadaribayo huaknopoe'eritaj 'uru'nopoa'da o'magkame'te Diosa. Oy kenda opudtaj e'manbatia'pakta' ijpaki, do'hued egomey pogomey. 2 Macedonia huaknopoe'eri pai'nanada en'nopo'eonhuahuapi'

oknopoēbatikhue'ada huanopo'ada durugda o'nika'po. Kenpa'ti pai'da ee'pi' sonnopo'da Jerusalén pai'da huaknopoē'eritaj huakka'mon on'bayokuyate. ³ Huakka' e'yokta' on'pakpo on'bayokika'uy. Kenda bahuaa'dik ijje. Konigda bayokdik o'nika'po huakupe on'bayokika'uy. Kenpa'ti on'pakpo nogitida huakka'da on'bayokika'uy. ⁴ Jesucristotaj huaknopoē'eritaj durugteda e'bayokta' on'pakpo, "Jerusalényo huaknopoē'eritaj oro'en huakupe yan'manigtohua'." Oro'taj ighua'da mona'uyne. ⁵ Huakupeyo'da on'manigta'mona'apo ijnopoē'uyng'a huakkuru Diostaj a'nigpeikaya'po ke'nen huaso'kon on'yokuy, nogok Diosa o'pknok oro'takon nigpeika'dik o'nuy. ⁶ A'nenda e'manige'ika'uyada Titotaj opuden huakupe katetehue' bo'yokika'uy kenda e'manige'ika'da aya' manige'hued o'epo. Konigepo "Corinto huaknopoē'eritaj onte'ti yabahuahuati'. Jerusalényo huaknopoē'eritaj dakuapa huakupe a'manigbaeya'po yahuati'." Titotaj yona'uy. ⁷ Ken opud Corinto huaknopoē'eri Diostehuapa' katapi' huakka'da nogda nogda 'urudayo' bo'kika'ne. Jesucristotaj daka' diga' moknopoika'ne. Diosen eknopoē' daka' mo'manmadikika'ne. Diosen huakka' mo'nopoene. Diostaj e'nigpeika'ta' huakka' bo'pakika'ne. Kenpa'ti oro'taj huakka' di'da mo'ika'ne. Konigepo kenpa'ti huakka'da bo'pakpo pai'da huaknopoē'eri huama'buytaj yan'bayokikati'.

⁸ Yan'bayokika' onahue' o'nene. Nog huaknopoē'eria huakka'da on'pakpo on'bayokikame'tenig opudomeytaj e'manopoēa'ta' ijpaknok opudomeya di'nada on'maika' nogomeya kan'nopoē'po daka' yan'bayokikati'. ⁹ Huairi Jesucristo huakka' mo'tinepahui'po di'da mo'ene. Mo'nopoene. Diosere Jesucristo o'ika'po aya'tada o'matog'ika'uyate. Opudomeytaj huakka' di' mo'epo kurudy'o aya'da o'maeandepo pai'da o'manigyahue'uyate. Opudomey Diosere durugnanada kan'manoeonhuahuike'po Jesús'a pai'da o'manigyahue'uyate. Konigepo Jesucristonig di'da yan'maepo nogomeytaj yan'bayokika'.

¹⁰ Opudtehuapa' dakda ka'nike'po on'boroayne. Do'taj daka' yan'pee'. A'nen nogbayok pai'da huaknopoē'eri Jerusalényo huakupe a'ta'monaya'po opudomey huaboa'da bo'yokika'uy. Kenda huakka' bo'pakpo bo'yokika'uy. ¹¹ Oydakon huakupe nogda yan'bayokonhuahua'po kenpa'ti aya'da yan'dakeati'. Konig a'nen huakka' e'bayokta' bo'pakuy oydakon konigti huakka' yan'pakpo yan'bayokikati'. Huakka' e'tahuaea huakka' yan'bayokikati' Sue'da e'tahuaea sue'da yan'bayokikati'. ¹² Be'api' e'yokta' e'paknayo suepi' e'tahuaea sue'da e'yoknayo Diosa durugda o'epo. Huakka'mon e'tahuaea huakka'mon e'yoknayo Diosa durugda o'epo. Sue'da e'tahuaea huakka' yan'bayokti'. Diosa ahue'dik o'e.

¹³ Ken Jerusalén huaknopoē'eri huakka'da huakupe kan'matog' opudomeynayo pai'da e'dik ka'ne' kenda doa pakhue' e'eadā ¹⁴ opud kenomeyere onigonigayo' huakupe yan'tojkati'. Oyda Jerusalénya huaknopoē'eri pai'da o'nenok opudomey Corinto huaknopoē'eria bayokdik mo'ika'ne. Nogok Jerusalén huaknopoē'eri huakka' huakupe en'tog'nayo opud pai'da ee'nayo opudtaj huakupe bayokika'dik mo'epone. Ken konigti opudomey kenpa'ti kenomey ke'nigati toika'dik mo'ene. ¹⁵ "Ke'na huakka' aypo e'tojka'ada huakkiti toehue' o'ika'. Ke'na sue'da e'tojka'ada pai'da ehue' o'ika'." Diosenba'a oa'. Huayahuaya on'bayokika'po aya'ada dakuapa aypo on'tojka'apo.

Titoere botta' nog huaknopoē'eri ere huakupe kan'bae'po Corinto huaknopoē'eritaj Pabla o'mata'mona'apo.

¹⁶ Doa opudtaj huakka' di da o'nepo huakka' ijme pu'kikay. Diosa Titotaj o'nopo to'enok konigti Tito opudtaj huakka' di'nada mo'epo o'mepu'kika'. Opudtaj huakka'nada e'tihuapokta' o'pakika'. Konigepo dakiti Dios, yonikay. ¹⁷ "Corinto huaknopoe' erite yahuati," Titotaj ena'te "Doda ijpakpo ijhua'apoy," do'taj mena'po opudtaj huakka'da o'pak kenpa'ti e'batihuapokta' o'pakika' Titoa.

¹⁸ Titoere nog huaknopoe'eri huama'buyere ijmeta'mona'apoy. "Ke'na Cristotaj huaknopoe'eri o'epo Cristoen huadak hua'a 'uruu'da o'manbatia'pakika'." Nogya' nogya' Jesucristoen huabaktie'ea'eria on'hua'ika'. ¹⁹ Kenpa'ti ke'na oro'ere kahua'ike' oro'omeyere Jerusalényo pai'da huaknopoe'eritaj huakupe o'bae'ika'po ke'na boktihuapokike'po Cristoen huaknopoe'eri kentaj boktie'ea'uyate. Huairi Jesús huadakda o'e aratbuta kan'nopoe'po kenpa'ti pai'da huaknopoe'eritaj opud Corinto huaknopoe'eri e'bayokta' huakka' bo'eretpaknig oro'a aratbuttaj o'maknopoe'ikay. ²⁰ Jerusalényo huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po huakka' huakupe o'bae'ikay. Onokteteyo' o'hua'ika'po daka' o'manigtojka'nok Pablomeya on'berika' aratbuta huaahue'dikda mo'ene. ²¹ Diosa aratbutereada e'tiahuayte daknopo'da 'uruu'dayo' e'kika'ta' o'pakikay.

²² Titomeyere nog huama'buytaj o'ta'mona'apoy. Ke'na Diostaj huakka' e'nigpeika'ta' o'pakika'po kenpa'ti nog aratbuttaj e'batihuapokta' o'eretpakika'. O'tiahuaymey. Oynayo opud Jerusalényo pai'da huaknopoe'eritaj e'bayokta' bo'paknok kenda daka' o'nopoe'po Titoere opudtaj e'hua'ta' huakka' o'eretpak. ²³ Titonayo doere huag'eri o'ika' doere opudtaj o'batihuapokikay. Nog botta'akon opudte on'hua'apo. Nog Cristotaj huaknopoe'eriomeya opudtaj mo'nigta'moname'te. Huadakda ogkika'nok kenomeytaj aratbuta on'batiahuaydepo "Dios 'urunanada o'e," on'batia'pakika'apo. ²⁴ Di'nanada mo'nika'ne kenpa'ti huadkananada ogkika'nig ijbahuaa'ika'nok konigepo huaknopoe'eri huakupopakeria tinopojka dik ka'ne'po Titomaytaj daka' yan'baepo di'nanada yan'maika'.

9

Jerusalényo pai'da huaknopoe'eritaj huakupe bayokdik o'neapo.

¹⁻² Jerusalényo pai'da huaknopoe'eritaj huakupe e'bayokta' huakka' bo'pakika'nig kenda ijnopoe'po Macedonia huaknopoe'eritaj durugteda ijmanbatia'pakmey. Huabayok o'pokme'nig kenoka'da opud Acaya huaknopoe'eria huakupe en'bayokta' on'pakuynig ijmanbatia'pakme'nok, "oro'omeykon e'bayokta' o'paki." Macedonia huaknopoe'eria mona'uyne. ³ Opuda huakka' huakupe e'yokta' on'pakika' kenda ijmanbatia'pakme'nok opuden huakupe yan'tounhuahua'po Titomeytaj a'bayokya'po opudte nog huama'buy Titomeytere ijta'mona'apoy. Huakupe en'yokde'te Pabla nama'da oa'ika' be'api' ahue'dik ka'nike'. ⁴ Sue'da Macedonia huabokerek doere opudenbayo nogok e'tiakde'te opuda huakupe Jerusalén huaknopoe'eritehuapa' bayokhue'dik ee'nayo oro' hua'ka'da birae'dik o'epoy. Huakka' huakupe on'bayokapo a'nen daka' ijnopoe'mey. Yokhue' ee'nayo huakka'da birae'dik ijjeapoy. Opudakon birae'dik mo'ene. ⁵ Konigepo huakkuruda Titoere nog botta' huama'buyere opudte mata'mona'dik ijjeapoy ijnopoe'y. A'nenda "Huakka' huakupe o'bayokika'apoy." Boa'uyne. Titomeya huakupe e'bae' opudomeytaj bo'tihuapokapone. Ken opuden huakupe opudada e'bayokta' bo'paknok on'manigbae'apo. Doa yan'bayokti' enakda bayokhue'dik mo'ene.

⁶ Konig ta'ba huabatuke'eri sue'da huakid e'batuke'nayo sue'da o'kereko. Sue'da aypo o'eapo. Noga ta'ba ogka'depo huakka' e'batuke'nayo huakka'da o'kereko huakka'da aypo o'eapo. Konigti sue'da huakupepi' pai'da aratbuttaj e'bayoknayo sue'dation mo'matogeapo. Huakka' e'bayoknayo huakka'nada mo'matogeapo. ⁷ Durugteda huabayokeritaj Diosa di' mo'maika'ne. Huanopoya'da e'bayokta' yan'eretpakpo yan'bayokikati'. Pakhue' ee'nayo yokhue' yan'maika'. Be'api' yayok enapi' yokhue'dik yanika'. ⁸ Opuđtaj katepi' huakka'da bayokika'dik mo'ene Diosa. Nogda nogda huakka'da bayokika'dik mo'ene. Aya'da bo'pakika'nig bayokdik mo'ene. Ken aya'da bo'pakika'nig toedik mo'ene kenpa'ti opud nogomeytaj batihuapokika'dik mo'epo kenpa'ti bayokika'dik mo'ika'apo. ⁹ Apagba'te Pai'da huage'eri aratbuttaj be'api' huakka' e'bayokika'nayo aratbuta kentaj okkahuehue' o'neonhuahuika'apo. Apagba'a kenpa'oa'. Opudomey sonnopo'da mo'epo e'bayokika'nayo Diosa okkahuehue' mo'eapo. ¹⁰ Batuke'dik ka'nike'po Diosa huakid o'bayokika'. Kenpa'ti aypo o'bakereka'ika'po o'bayokika'. Huakka' o'bayokika'nok ken nogtaj nogtaj bayokika'dik mo'epo kenpa'ti nogtehuapa huadaka'da manigkika'dik mo'ene. Pai'da huage'eri aratbuttaj huakka' bayokika'dik mo'ika'ne. ¹¹ Huakka' a'bayokikaya'po huakka'da mo'matojka'apone. Huakka' huakupe mo'bayokaponok pai'da Jerusalenygo huage'eria o'nen huakupe on'baedepo durugda o'nepo Diostaj dakiti o'nona'apo. ¹² Konigepo Jerusalenygo huage'eri huama'buytaj huakupe e'bayokde'te aypobayo' o'nepopi' bae'dik o'neapo kenpa'ti nogiti nogiti nogda nogda Diostaj dakitia' o'nona'onhuahua'apo. ¹³ Jerusalenygo huage'eritaj kenpa'ti nogomeytaj opudomey huakka' e'bayokde'te aya'ada on'tiahuaydepo Jesucristoent huadak hua'a opuda moknopogepo Diostaj daka' mo'nigpeika'nig mo'tinopogepone. Dios huaboro'da o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Dios 'urunanada o'e. Kenomeya huakka'ada on'batia'pakapo. ¹⁴ Kenpa'ti opudomeytaj Diosa di'nanada mo'epo 'urua'nanada mogkika'ne, kenpa'ti Diosa mo'tinepahui'po huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Jerusalen huaknopog'eria kenda on'nopogedepo opudtaj di'nanada mo'eapone. Opuđtaj kenpa'ti mo'tiona'pakika'apone. ¹⁵ Diosa ke'nen di'nanada e'tae'tada nogsi'potida bo'yokuyate. 'Urunanada bo'yokuyate. Konigepo "dakiti Dios," mo'nona'ika'.

10

Pablo Jesúsen huata'moneri o'epo Diosen hua'a daka' o'manmadikika'nok huaknopog'eria nigpeika'dik o'nika'.

¹ Cristoa aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti huiyoka manahue' o'ika'uyate. Cristo o'matinepahui'po o'mana'ika'uy. Do konig Cristonig ijjepe o'nona'ne. Huakka' opudtaj ijpakpo o'nona'ne. Do Pablo opudere ijika'po huiyoka' onahue' o'nika'ne. Bidteda o'epoa'ta Pablo huiyoka' beroba'te oa'ika'. Sue'ada kenpa' on'huaa'ika'. ² Do huabokerekyo'da ijjepe Diosen Nokireg toehue' ijjepe ijikika'nig ijmana'ika'nig sue'ada huabokereka do'taj nama'da menhuaa'po. Opuđte e'tiakde'te do'taj dakhuea' huahuua'eritaj huiyokada manahue'dik ka'e'po huiokda onenhue'dik me'ne'po do'taj mentihuapok. ³ Huabokerektion ijjepe indariyo nogbokerekere ijika'po do'taj nama'da huaa'eritaj makme'pukhue' ijika'po toto'taj kenpa'ti toto'en huanaba'taj yogka'ikay. ⁴ Aratbut piya'a kumejte taka'taj on'barakika' ken konig donayo kahue' ijikay. Diosen teyda hua'a ijmanbatia'pakika'po huakka'tada Diostehuapa' ijmanopo'korea'ikay. ⁵ Ken be'api' huabokereka nama'da e'batia'paknayo

“Diostaj oknopogehue'dik yanika'. Cristotaj oknopogehue'dik yanika'.” Kenpa' e'mana'nayo Diosa be'tihuapokne nama'da on'mana'ika'nig aya'tada ijmanopogea'apoy. Aratbuta nama'da Diostaj o'noknopogepo kan'nopo'kore'po onte'ti Diostaj 'urua'da kanoknopogepo kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeike'po Diosa be'tihuapokika'nok ijmana'ika'apoy. ⁶ Noga Cristotaj daka' bo'pakpo dakhuapada mo'nigpeika' opudomey noga nopo'korehue' ee'nayopi' kan'nopo'kore'po castiga ijmagka'apoy.

⁷ Daka' yan'tiahuaypo kenpa'ti daka' yan'nopoepo. Cristoen huamanbatia'pakeri ijje'y huakka'mona mo'nopoika'. Dokon Cristoen huamanbatia'pakeri o'e yan'nopoika'. ⁸ Opudomey nogiti nogiti Diostaj yanoknopoika' nogiti daka' yan'nigpeika' kamanmadikike'po Cristoa me'ta'mona'uyn. Diosen hua'a o'nonika'ne. Do'taj nigpeedik me'nika' nogiti nogiti diga'da o'nonika'ne. Kenda kirigayo' o'nonika'po birahue' ijikay. ⁹ Huiyokda huadik do'hua opudtaj on'nigmadoya'nok opudtaj e'mamepu'keadta' pakhue' ijje'y. ¹⁰ “Pabloa nogya' o'madoya'poa'ta huakka'dikda o'madoya'ika'. Huiyoka' o'madoya'ika'nig'a iyo oro'ere o'epo huiyokda ehue' o'epo kenpa'ti oro'ere o'epo sue'da huadak mona'ika'ne.” Sue'ada opudomeya do'taj on'huaa'ika'ne. ¹¹ Bidteda o'nokepo konigda ijnigmadoya'ika'po opudte ijtiakdepo konigti ijmanmadikikay. Kenpa' huaa'eritaj yan'manopogea'.

¹² Opudomeya noga huata'da huadak ihuey on'tinopoika'. Kenomey huadak o'ne do konigti huadak ahue' ijikay. Kenomeya nogta nogta on'batiahuayika'po, “Ken sue'da huadak o'e, donayo huadaknada ijje'y.” Kenda nama'da on'batia'pakika'. Konig huasegda o'nepo sigpi' nopogehue'da o'nepo o'dika'. ¹³ Nogda nogda huadakda ijikamey nama'da ahue' ijje'apoy. Kenyo'da kenda menigkika' Diosa mena'uynig ijikikay. Opudte Corintoyo yahuat' Diosa mena'uyn. ¹⁴ Keyo yahuat' Diosa mena'uynok ijhua'ika'uy. Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijhua'ika'uy. Opudte Corintoyo Jesucristoen huadak hua'a opudtaj huakkuruda o'non'batia'pakuyne. Do tiakhued ee'ted noga on'batia'pakhue' mo'uy. ¹⁵ Keyo Diosa ta'monahue' me'uyn kenpa'ti keyo nogbokerekomey on'manmadikika'deme'te. Keyoti huadakda ijikamey. Donayo ahue' ijikay. Opud nogiti daka' Jesucristotaj kanoknopoike'po opudtaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' ijpaki. ¹⁶ Opudtaj nogiti nogiti o'nonmadikanhuahua'depo nogbayo opudenba adpen bahuahua'dik ijje'apoy. Kenteda nogomeya Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhued e'nahue'yo keyo e'hua'ta' ijpaki. Keya' noga on'manmadikame'te doakon e'hua'nayo keya' doyo'da Cristoen huadak hua'a ijmanmadika'mey ahue'dik ihuey.

¹⁷ “Huadakda ijje'y.” Kenpa'ti “Huadak ijikikay.” Huata'da tinopogehue' yanika'. “Dios Huairiyo'da huadakda o'ika'.” Kenpa'ti “Dios Huairi huadakda o'kika'.” Yan'nopoika'po yada'ikati'. ¹⁸ “Huadakda ijje'y.” Kenpa'ti “Huadakda ijikikay,” be'api huata'da e'huaika'nayo e'tinopoika'nayopi'. Kennayo Diostehuapa' dakhue'da o'epi'. “Huadakda o'e.” “Huadakda o'kika'.” Be'tapi' Diosada e'huaa'nayo kennayo huadak o'e.

11

Corinto huaknopog'eria nama'da huamanmadika'eritaj on'bae'po on'peika'nig'a Pabloa Corinto huaknopog'eriere 'urua'nanada o'kika'nok ke'nen e'mamadika'teuso'da nigpeika'dik o'nika'apo.

¹ Sue'da madikig huaseg eapa' e'nonbatia'pakpi' do'taj daka' men'pee'.

² Diosa o'paknok opudomeytaj huakka'nada ijpakikay. Huakka'da di'da o'nika'ne. Opudomeytaj Cristotaj on'yokapone. Konig mune'yo

toepakuhed dakhuea' kikhuedonig nogbokerektida e'toepakonig opudomey Corinto huaknopoe'eri Cristotaj e'yokta' ijpakikay. Opudomeya dakhuea' kikhuea' mo'epo kenpa'ti Diostaj mo'nigpe'ika nok Cristotaj e'yokta' ijpaki. ³ Konig bihuia Evataj nama'da ona'uyatenok Eva Diostaj nigpeehue' o'uyate. Konigti opudomeya nama'da huamanmadika'eritaj mo'nigpeepetpi' onte'ti Cristotaj daka' di' ehue' mo'eapet kenpa'ti 'urunopohue'ada nigpeehue' mo'eapet. Kenda on'time'pukene. ⁴ Opud huaknopoe'erite nama'da huamanmadika'eriomeya enhuatiakde'te Jesucristoen huadak hua'a nogpa'da on'nopoe'po nama'da monmadikapet. Jesucristoen huadak hua'a oro'omeynayo buttida o'manmadikikay konig oro' kenomeya buttida manmadikahue' o'nepo. Kenomeya en'tiakde'te opuda bo'pakpo mo'manigpeepetpi' ijnopoepo ijme'pukey. Kenpa'ti nog nokireg Diosen Nokireg ehue'ta' bo'pakapet ijnopoepo ijme'pukey. Konig dakhuea' e'ka' kan'manopo'yare'po o'nonmadikikame'ne on'peenede nogpa'da e'manmadika' e'nigpeeta' bo'pakapet ijnopoepo on'tome'pukne. ⁵ Kenomey huabokerek Jesucristoen huata'mona'eri o'ey nama'da on'nopoe'po urunanada o'ey huata'da on'tinopoepo. Huadakda o'nepi'. Dokonpi' huadak ijjej. ⁶ Do sue'da huadak huamanbatia'pakeri ijjenig'a kenda ijmanmadikikay daka' ijnopoey. Diosen hua'a daka' ijnopoey. Kenda opudnayo daka'da mo'nopoe'ne. Onte'ti onte'ti kenda opudtaj on'nopoe'a'uyne.

⁷ Jesucristoa oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne. Kenda ijhue'da o'nonbatia'pakonhuahua'uyne kenpa'ti o'nonmadika'onhuahua'uyne. Katetehue' opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uyne. Kenda ogkika'po nama'da nigkahue' o'nuyne. Opudomey Diostaj daka' eknopo'ikata' on'tipakuyn. Opudte huadakda mo'e on'nopoe'a'uyne. Do sue'da ijjepe on'nopoe'a'ika'uyne. ⁸ Opudomeytaj katetehue' a'manmadikikaya'po nog huaknopoe'eria huakupe menyokika'uyne. Opudtehuapa' kenomeytaj konig e'baktiparatpa' o'nokika'uyne. ⁹ Do opudere o'ikame'ne kenpa'ti menokapi' aypobayo' huakupebayo' ijje'edepo "Beyok," opudomeytaj onahue' o'nikame'ne. Macedonia huaknopoe'eri huama'buy e'tiakde'te aypoere huakupeere do'taj beyokika'uynok. Aypopi' huakupepi' opudomeytaj beyok onahue' o'nikame'ne. Kenpa'ti beyok onahue' o'nika'apone. ¹⁰ Jesucristoen hua'a buttida o'e ijnopoepo Cristoen huadak hua'a opudtaj o'nonbatia'pakika'po huakupepi' aypopi' beyok onahue' o'nika'ne. Aya'da huabada Acaya huadribayo aypo huakupepi' beyok onahue'dik o'nika'apone. Konigepo durugda ijikay. ¹¹ Opudtaj huakka' di' o'nepo opuden huakupe bakbaehue' o'nikame'po "Pabloa oro'taj di' ehue' mo'ene," ahue' yané'. Huakka'da do'a di' o'nene. Diospi' o'nopoe'.

¹² "Konig Pabloa o'kika' oro' konigti o'kikay." Kenomeya nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'batia'paknig'a kenpa'tion kahue'dik o'nika'. Onte'ti nama'da manbatia'pakhue'dik ka'ne'po huakupe menyok ahue' ijika'apoy. ¹³ "Jesucristoen huamata'mona'eri o'ey." Kenomeya huabokerek nama'da oda nig'a Jesucristoen huamata'mona'eri ehue' o'ne. Nama'da huamanmadika'eri o'nika'po "Oro' Jesucristoen huamata'mona'eri o'ey," nama'da e'manopoe'a'ta' on'pakika'. ¹⁴ Kenomeya nama'da huamanmadika'eria nama'da on'manika'nigtaj do'taj okme'pukehue' me'nene. Konigti toto' huairi huadakkanada ijjej nama'da o'mana'ika'. Konig Diosen jeyda huata'mona'eri ijjej toto'a nama'da o'mana'ika'. ¹⁵ Konigepo oro' huadakda o'ey kenpa'ti huadakda o'kikay. Nama'da huamanmadika'eriomeya toto' huairien huanaba' o'nepo nama'da e'manopoe'a'ikata' on'pakika'. Nama'da huamanopoe'a'eri o'nenok Diosa

castiga o'magka'apo.

Pablo Jesucristoen huata'mona'eri o'epo pai'da o'nopo'unhuahua'uyate.

¹⁶ Onte'ti o'nona'pone. Pablo huasegda o'e opuda oknopoehue' mene'. Huaseg o'epi' eknopoepi' huata'da ijtia'pakapoy kenda do'taj me'nigpee'. Konig huasegonig ijjepe do huata'da ijtia'pakapoy. Huadakda ijjepe huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. Opudomeya me'noknopo'e'po kenpa' sue'pi' huata' ijtia'pakapoy. ¹⁷ Cristoa onahue'tada ijjay. Konig huaseg e'eadapi' huadakda ijjepe huadaka' ijkikay huata'da ijtia'paki. ¹⁸ Huakka' nogomey huadakda ijjepe huadaka' ijkikay opudtaj bo'huaa'ika'. Dokon konigti huadak ijjepe huata' ijtia'pakapoy. Huadakda ijjepe huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. ¹⁹ Oro' huakka'da o'nopo'e' opud huata'da mo'tinopo'e'po huasegtataj durugteda mo'mapeika'. ²⁰ "Do'taj menti-huapokika'." Nama'da huamanmadika'eria opudtaj mona'ika'. Beyok huakupe nama'da huamanmadika'eria mona'ika'. Opudtaj nama'da ogkika'. Dakhue'da mo'e. Opudtaj mona'ika'ne. Opudtaj bo'pebasika'. "Ogkika'nig kenpa'da yan'batik." Nama'da huamanmadika'eritaj opuda manahue' mo'e. ²¹ Ijme'pukpo ken konig opudtaj ogkahue' ijikamey. Ijbira'po opudtaj o'nona'ne.

Huadakda ijjepe kenomey nama'da huamanmadika'eria huata'da on'tia'pakika'. Dokon konigti huadak ijjepe a'dik ijenig'a konig huasegonig ijjepe o'nona'apone. ²² Kenomey nama'da huamanmadika'eri hebreo hua'ate huaa'pakeri ya'nepi'. Do kenpa'ti hebreo hua'ate huaa'pakeri ijjepe. Israel aratbut ya'nepi'. Do kenpa'ti Israel aratbut ijjepe. Abrahamen huayayo ya'nepi'. Dokon Abrahamen huayayo ijjepe. ²³ Kenomey Cristoen huanaba' ya'nepi'. Sue'da huadak huanaba' o'nenig'a donayo Cristoen huanaba' ijjepe huadakda ijjepe. In iija'po konig huaseg eapa' ijjay. Nama'da huamanmadika'erinayo sue'da ogkadhuahuame', donayo huakka'da ijkadhuahuamey. Kenomeytaj suhuigdapi' e'pidbianig on'mabitbitonhuame'te. Do'taj huakka'da e'pidbianig mo'bitbitonhuame'ne. Huabakuda' jakyo sue'da on'bakudame'. Do'tanayo huakka'da me'gkudikame'ne. Nogok nogok donayo huakka'da huabueydikte ijika'uy. ²⁴ Nogok nogok huabanigaa' judio aratbuta me'bitbitme'ne. Treinta y nuevea' me'bitbitme'ne. ²⁵ Bapaa' hueypa'a menbitbitme'ne. Nogme'noetida huida menpaea'uyne. E'pogte kusi'petone'te ehua'te kusi'petone'a menta'kotu'ne. Bapaa' menta'kotu'ne. E'pogtone'yo ijta'kotamey. Nogtia' eksik nogtia' huame'noe kusi'pe e'ta'kotde'te kusi'peente ijbetonhuamey. Ijkubodhuamey. ²⁶ Cristotaj ijnigpeonhuahua'ika'po nogda nogda huakka' jakyo ijhua'udhuahuikamey. Keya'ta'kotdikda nogda nogda huiyokhueda huahue yoktegonhuamey. Dagte keyo huabereeri e'nika'yo do'taj okherediktada ijhua'udhuahuikamey. Nogyo nogyo huiyokda judio aratbutyo do'hued aratbutyo ijjunhuahuikamey. Keyokon nog aratbut huiyokda e'ne'tada ijjunhuahuikamey. Huakka' jakyo aratbutpi' do'taj dakhuea' ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuikamey, kentada jakbhue'yo do'taj huiyokda ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuikamey, huiyokda e'pog ta'kotdik ee'tada yokte'gikamey, kenpa'ti huama'buy hueretda ehue' do'taj ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuika'mey. ²⁷ Cristotaj ijnigpeika'po huakka'a'da ijnigbaadhuahuamey. Kenpa'ti sikyotion ijkadhuahuikamey. Sue'pi' ijtia'ikamey. Nogya' nogya' ijkusitokonhuahuamey kenpa'ti maymayta' ijjadhuahuamey. Nogok nogok a'tiona'pakya'po bapehue' ijikamey. Nogok nogok ijjuju'pakonhuahuamey. Sue'da yudtaj ijtoikamey.

²⁸ Kenda kenpa'ti nogda nogda pai'da ijnopo'unhuahua'po kenpa'ti aya'da Cristoen huaknopoe'eritaj ijmatimepu'kikay. Menpa'ti daka' Jesucristotaj yan'nigpeikapet aya'me'noeteda ijnopoe'po ijmatimepu'kikay. ²⁹ Opud be'api' sue'da eknopoe'nayo nama'da eka'nayopi' kenomeytaj ijmatinepahui'po. Kenoka' be'api' opud huaknopoe'eritaj dakhuea' e'toka'nayo ijhuadiaypo kenpa'ti ijtibira'apoy. ³⁰ Do huadakda ijney huata'da tinopoe'dik ee'nayo fey ehue' ijney, Diostaj pai'da ijnignopo'epo ijtia'pakapoy. ³¹ Dios Huairi Jesucristoen huaoj huadakda o'epo kenpa'da huadakda o'kika'. Aratbuta kenpa' tia'pakika'dik o'ne. Diosa buttida oa' me'tinopoe'ne. ³² Damasco huakka' jakyo do e'uyte sorotataj do'taj huabakuda' jakyo a'tohuaya'po huairi Aretasen gobernador huairia sorotataj do'taj Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Huakka' jak kuru huid jekbirik huakbopete Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Pablo a'monya'po jekbirik huakbopete e'oroknayo sorotataa tohua'dik o'nenig'a ³³ huakka' jakya' jekbirik ventanaya' kusogtone'te do'taj jekbirik kurupen me'nonhuaraka'uyne. Huakka' jak jekbirik kurupen e'nonhuaraka'de'te ijmakmon'uy.

12

Kurudyo Diosenbayo Pabla o'tiahuay'uyate. Diosa Pablotaj 'urunanada o'nopoea'uyate.

¹ Huadakda ijney be'api' huata'da e'tia'paknayo huadak ehue' e'eada huadakda ijney donayo huata'da tia'pakdik ijney. Kurudyo Dios o'ika'po be'tiahuaya'uyne kenpa'ti Dios Huairia 'urunanada me'nopoea'uyne. ²⁻³ A'nenda catorce huabayok kurudyo kente Dios o'ika'po Diosen Nokirega be'tobehuikuyne. Cristotaj yoknopoika'uynok be'tobehuikuyne. Huašo dapi' nokiregpi' kurudyo be'tobehuikuyet nopoe'ehue' ijney. Diosanayo o'nopoe'. ⁴ Paraíso 'urubayo kurudyo kentada Diosere aya'da Diosen huabaktie'ea'eria durugnanada o'neonhuahuika'apo. Keyo Diosa be'tobehuikuyne. Keya'da Diosen hua'a ijmapee'uy. Kendikti nogomeytaj manahue' yanikati'. ⁵ Paraíso ijhua'uypo huadakda ijney tia'pakdik e'eada huadakda ijney tia'pakhue' ijney tey ehue' ijnenigtaj ijtia'pakapoy. ⁶ Huadakda ijney kenpa'ti daka' ijkikay huata'da e'tia'pakta' e'paknayo huata' tia'pakdik ijney. Nama'da tia'pakhue' ijney huata'da buttida ijtia'pakikay. Huadakda ijney. Daka' ijkikay tia'pakdik e'eada kenpa' tia'pakhue' ijney. Huadakda ijney. Huadakda ijkikay. Aratbuta tinopoe'ehue' me'ne'po manahue' ijney. Kenyo'da kenda do'taj men'tiahuaypo kenpa'ti men'peepo kenda men'tinopoe'.

⁷ Kurudyo kenda ijtiahuay'uyngitaj kenpa'ti ijpee'uyngitaj 'urunanada o'uynok huadakda do ijney do huata'da tinopoe'ehue' a'eya'po pai'da nopoe'dik ijikay. Konig e'pida e'tiokhuedpa' huanopoya' ijikay. Kenda kake'po Diosa o'pakme'nok toto'en huata'mona'eria behuatiakme'ne. ⁸ "Huakka' pai'da ijnopo'unhuahuika'po do'taj be'yare'po toto'en huata'mona'eritaj mekmaena'." Jesús Huairitaj bapaa' huata'da ijnigtion'a'pakme'nig'a ⁹ "Ontaj di' o'ike'ne. Kenpa'da di' o'epo nog pakhue'dik o'enek aratbut tey ehue' ee'nayo doa teyda ijney batiahuaya'dik ijikay." Jesús Huairia mena'uynok ken tey ehue' ijney durugda ijney Dios teynanada o'ika' batiahuaya'dik ijikay. ¹⁰ Konigepo tey ehue' ijney durugda ijney. Aratbuta dakhuea' do'taj en'tidike'te durugda ijney. Sue'da ayto'epo e'kusitokpi' durugda ijney. Jesucristotaj ijnignepika'nok aratbuta dakhuea'da menogka'nok durugda ijney. Jesucristotaj yoknopo'epo pai'da ijnignopo'epo

durugda ijjeý. Konigepo kenoka' teý ehue' ijjenok Diosa be'teypaka'ne kenpa'ti be'tihuapokne.

Corinto Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj Pabla o'matimepu'ke'uy

11 Do'taj huadakda tia'pakdik e'ne'tada konig tia'pakhue' o'neme'nok konig opudere huadakda ijkika'uy huasegonig huata'da opudtaj madoya'dik ijjeý. Dopí sigda huadak ee'pi' inomey 'urunanada huamanmadika'eri huadak o'ne mo'tinopoepi' dokon huadak ijjeý yan'nope'. 12 Diosa be'teya'nok opudere 'urua'da on'nigkadhuahuika'uyne. Konig Diosayo'da ka'dik o'enok ijkika'uy. Ijbyarea'uy. Konig aratbuta tiahuahued o'nika'nig doa on'nigka'uyne. E'ka'te, "ka'tihuay" opudomeya on'da'uy. Do Jesucristoen huamata'mona'eri ijjeý. Kenda opudomey kan'nope'po konig Dios e'ka'pa' 'urua'da o'nigkika'uyne. Opud Corinto huaknopoe'eri ere ijjeý kenda on'nigkadhuahuika'uyne. 13 Nog huakka' jakyo nog Jesucristoen huaknopoe'eritaj Jesucristoen huadak hua'a daka' ijanmadikika'uy. Opudtakon konigti daka' on'manmadikika'uyne. Kenomeya huakupe bo'yokika'uy. Opudtanayo "Huakupe yokhue' mene'," o'nona'uyne. Opudomeytaj nama'da ena'nayo do'taj bekkahuea'.

14 Onte'ti opudtaj a'bata'huadunhuahuaya'po ijhuahua'apoy. Bapaa' ijhuahua'apoy. En'mandikayo'da huakupepi' beyok onahue'ada o'noke'apone. Opuden huakupe pakhue' ijjeý Jesucristotaj opuda daka' eknopoe' kenpa'ti do'taj daka' e'peeta' kenyo'da ijpaki. Doa huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakpo o'noknopoea'uyne. Konigepo do konig opud huaknopoe'erien huaojonig on'taene. "Huakupe beyok, do'huedsi'po," onahue' o'nika'ne konigepo huaojomeyapi' huasi'potaj on'bayokika'. Huasi'poanayo huaojomeytaj bayokhue'dik o'nika'. 15 Do konig opudomeyen huaojonig ijjeý opudomeytaj huakka'nanada on'pakne. Ijpakpo opudtaj katetehue' on'manmadikanhuahua'apone kenpa'ti on'tihuapokonhuahua'apone. Nogiti nogiti Jesucristotaj kanoknopoe'po Diosere kan'noehuahuhike'po on'tihuapokonhuahua'apone. Opudtaj nogiti nogiti di' o'nika'nig'a do'taj di' o'nenok nogiti nogiti di' ehue' menika', ijnopepo.

16 "Pabla oro'en huakupe okbaehue' mo'uyne." Opudomey be'api' yan'batia'pakapetnig'a "Pabla nogpa'da oro'taj dakhuea' mogka'po konig nama'da mogka'uyne." Yan'batia'pakapetpi'. 17 Kan'manmadike'po huabokerektaj opudte ijnigmata'mona'uy. Opudomeytaj nama'da kamagke'po bata'monahue' o'nuyne. Opuden huakupe pakhue' o'nepo okbaehue' o'nuy. 18 "Corintoyo huaknopoe'eritaj yan'bahuahua'ti." Titotaj nog huaknopoe'erieretaj ijmana'uy. Titoa nama'da magkahue' mo'mae'uy. Tito doere konigti o'nopoikay kenpa'ti konigti o'kikay.

19 "Pablo huadakda o'e." Opudomeya do'taj kan'tia'pake'po huata'da daka' o'batia'pak opudomeya nama'da on'tinopoetpi'. Kenpa' tinopoghue' mene'. Diosa be'tiahuahyika'ne Jesucristotaj yoknopoe'po opudtaj on'nigmadoya'ne kenpa'ti' konigepo opudomey Diostaj nogiti nogiti kanoknopoe'po Jesucristotaj yoknopoe'po on'nigmadoya'ne, huadi'da egomey pogomey. 20 Opudtaj ijhuahua'apoy. On'huatiakdepo kenda opudomeya bo'kika'nok do'hua pakhue'dikpi' o'neapet ijme'puki. Kenpa'ti do'hua on'huatiakdepo kenda do'hua o'nogka'apetnig opudomeykon kenda pakhue' mo'eapet. Kenda on'tomepu'kene Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj ihua'da mo'mana'pakapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opuda dig mo'bahuahuahyapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te opuda dig mo'mahanopoe'apetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te huata'da huakka' bo'eretpakikapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te aya'da on'peepo huayahua

dakhuea'da mo'bahuaa'apetnokpi' on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te nogtaj nogtaj mo'manmahui'apetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opudomeya huata'da huakka' di'nanada ijjej mo'nopo'epet on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te aratbuta onteteyo' dakhuea'da yan'magka'apet ijnopo'epo opudtaj on'tomepu'kene. ²¹ Kenpa'ti opudomeyte onte'ti en'huatiakatode'te opuda sue'da a'nen dakhuea'da bo'kika'depo nopo'koreahued mo'epo kenpa'ti nogomeya e'bokerekbo ogka'po e'mune'bo' ogka'po nogtaj nogtaj on'bakdejpo Diostaj dakhuea'da ogkika'po do en'huatiakde'te opudomeytaj diga'da okbira'dik ijje'apetpi', huakka'da huikdik ijje'apetpi'. Kenda ijme'puki.

13

Daka' yag'kikati' Pabla o'maboroaypo kenpa'ti saludos o'manigdikta'mona'uyate.

¹ Onte'ti opudtaj ijhuahua'apoy. Bapaa' ijbahuahua'apoy. A'bata huadunhuayap ijbahuahua'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' eka'nayo castiga ijmagka'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'de'te kentaj castiga kagke'po dakhuea' o'ka' bapapi' bottapi' bahuaa'dik o'ne. ² Opudomeya nogte dakhuea'da boka'uy. Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da boka'uy. "Yan'nopo'korea', dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uy. Botta' opudtaj on'ta'huadunhuahua'po "Yan'nopo'korea' dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uyne. Oy opudtaj ta'huadehued ijje'po onte'ti konigti o'nona'ne. Do onte'ti en'huatiakde'te kenomeyerea nogomeyerea nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti dakhuea' e'ka' batikhue' ee'nayo castiga o'nogka'apone. ³ Cristoa mena'nok ijmaboroayikay kenda en'opoe'ta' bo'paknok dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga egkade'te mo'nopo'epo. Cristoa opudtaj egka'te teynanada o'epo mo'nopo'toika'. ⁴ Huabokereka Cristotaj hueypa cruzte e'arakte konig teyhue' ee'tada oynayo Dios teynanada o'epo Cristotaj o'noanhuahuika'. Konig Cristo teyhue' o'uyate. Oro' kenpa'ti teyhue'da o'ikay. Opudtaj a'tihuapokya'po kenpa'ti a'manmadikaya'po Cristotaj daka' oknopoenok Diosa mo'nopo'to'epo mo'nopo'teypaka'nok 'urunanada o'noikay.

⁵ "¿Menpa' do daka' Jesucristotaj yoknopoe'?" Daka' o'nada yan'nopoe', "¿Menpa' Cristota' daka' ijnigpeika'?" Daka' onda yan'nopoe'. "¿Menpa' hueretda Diosen huabaktie'ea'eri ijje'?" Daka' onda yan'nopoe'. Daka' eknopoe'nayo Cristoa opudennopo' o'nopo'to'epo hueretda Cristoen o'ey nopoe'dik mo'e. ⁶ Cristotaj yoknopoikay kenpa'ti Cristoa me'nopo'toika'ne. Buttida ijay. Kenda opudomeya eknokotta' ijpaki. ⁷ Opudomey dakhuea' kahue' ka'nike'po ijmanigtiona'pakikay. Cristotaj yoknopoe'po buttida ijay kan'nopoe'po konigepo kenpa' nigtiona'pakhue' ijjej. Opud dakhuea' kahue' e'nika'ta' ijpaki. Pabla 'uruda oknopoika'po kenpa'ti huadakda o'ika' do'taj kan'batia'pake'po manigtiona'pakikahue' ijjej. ⁸ Cristotaj mo'nigpeika'po buttida e'huaa'nayo castiga ogkahue'dik ijjej. Cristotaj nigpeehue' mo'epo buttida e'huaa'nayo castiga ogka'dik ijjej. ⁹ Castiga ogkahue'dikonig ijje'po konig huiyok ehue' ijjej kenpa'ti opudomey Diostaj daka' mo'nigpeika'po konig Diostaj teyda mo'enek menokiti durugda ijika'apoy. Opudomey nogiti nogiti 'urua'nanada ka'nigpeike'po ijmanigtiona'pakikay. ¹⁰ Dakhuea' huaka'eritaj huiyoka' maboroaydik i'e, castiga ogka'dik i'e Jesús Huairia mena'uyne. Do yokyedepo huiyoka' maboroayhue' a'eya'po huahued ijje'poed daka' ijmanigmadoyay. Opuda nogiti nogiti kanoknopoe'po kenpa'ti okbatikhue' ka'ne'po Jesús Huairia mena'uyne.

¹¹ Kenyo'da on'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. Yan'durugpak, dakhuea'eka'nayo yan'nopo'korea', nogiti nogiti Jesucristotaj yan'nigpeika'. Do'takon mennigpeika'. Nogtaj nogtaj bahuadiayahue'yanika'. Nogtaj nogtaj yan'manopo'noeya'. Dios di' o'maika'po huamanoeya'ika'eri o'epo opudere ka'nike'. ¹² Nogtaj nogtaj di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj. ¹³ Aya' huaknopoe'eri huama'buya saludos on'manigdikta'mona'.

¹⁴ Jesucristo Huairia opudtaj daka' bo'tihuapokike'. Diosa di' mo'maika'. Diosen Nokirega opudtaj kamanopo'toike'.

GÁLATAS

Galacia huaknopoe'eritaj Pabla o'manigmadoya'uyate.

Galacia huadaribayo huaknopoe'eritaj Pabla o'manigmadoya'uyate.

1-2 Do Pablo ijjeý. Opud Galacia huadaribayo huaknopoe'eri mo'epo Diostaj a'tiona'pakya'po bo'kupopakika'nok opudomeytaj on'nigmadoya'ne. Aya'da huaknopoe'eri huama'buy doere o'nepo on'nigmadoya'ne. Jesucristoena huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Jesucristoena Apag Dioserea men'ta'mona'uyne. Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Huakudaka'da e'bueytada o'noyhuada'uyate. Huabokereka do'taj ta'monahue' me'nuyne. ³ Apag Diosa oro'en Huairi Jesucristoena opudomeytaj daka' mo'matinepahui'po montihuapokike' mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'manoike'. ⁴ Aya' huadaribaya' aya' aratbut dakhuea'da ogkika'. Konigti dakhuea' kikhue' ka'nike'po Jesucristoena o'pakpo oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'en Apag Diosa o'paknok Jesusa mo'nigbuey'uyate. ⁵ "Dios huadaknada o'e." "Urunanada o'e Dios." Oro' kirigayo' okbatikhue'ada mon'batia'pakika'. Dios huadaknada o'ika'nok mon'batia'pakika'.

Kan'nopo'kore'po nogda e'manmadika' hua'a ehue' o'e.

⁶ Diosa di' me'e'po, "yan'nopo'korea'po me'noknopoe'po do'taj men'nigpeikati," mona'uyne. Opudomey moknopoe'po mo'nigpee'uyng'a oy ida Jesucristoena hueretda e'manmadika' mo'dikendepo nog e'manmadika'kon moknopoe'depo. Konig nog e'noeanhuahuika' e'manmadika' moknopoe'denig'a. Kenda nog e'manmadika'nayo noeanhuahuikahue'dik mo'ene. Konigepo diga'da ijme'pu'key. ⁷ Nog e'manmadika' Diosere e'manoeanhuahuika' hua'a ehue' ee'tada suhue'ada huabokereka nama'da opudomeytaj monmadika'nig'a nogpa'ded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da monmadikika'ne. ⁸ A'nounhuahuikaya'po kate ka'dik mo'e. O'nona'uyne do'a. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotaj oknopoe'dik mo'ene. Hueretda huadik o'nona'uyne. Be'api' do'api' Diosen huata'moneriapi' nogded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da e'manmadika'nayo Diosa kentaj castiga diga'da ogka'dik o'ea'po. ⁹ Konig huaboa'da o'nona'ne on'nigmadoya'po ona'ti o'nona'ne. Jesucristoena e'noeanhuahuika' hua'a o'nonmadika'uyne opudomeya mo'peedepo moknopoe'uyne. Nogded e'nounhuahuika' hua'a be'api' e'manmadika'nayo Diosa castiga diga'da ogka'dik o'mae'po, ijjay.

¹⁰ Kenpa' ijmana'po aratbuttaj e'madurugpaka'ta' pakhue' ijjeý. Kenpa'ti "Pablotaj ijpaki," aratbuta e'huaa'ta' pakhue' ijjeý. Diostayo'da e'durugpakata' ijpakpo Cristoenyo'da ijikika'po kenda huaboa'da ijjay.

Cristotaj huadak hua'a nogyo nogyo kamanmadikike'po Diosa Pablotaj o'manigta'mona'uyate.

¹¹⁻¹² Huanounhuahuika' hua'a Cristoena huadak hua'a nogyo nogyo aratbuttaj ijmanmadikika'uy. Huanounhuahuika' hua'a Cristoena huadak hua'a huabokerekapi' onahue' me'nuyne kenpa'ti onmadikahue' me'nuyne. Jesucristoeno'da me'nopoea'uyne. Huanounhuahuika' hua'a Cristoena huadak hua'a me'nopoea'uyne. Kenda yan'nopoika', egomey, pogomey.

¹³ Konig judío aratbut o'noknopoika'po ogkika'nig do'huakon konigti ijkika'uy. Cristoen huaknopoe'eritaj diga'da ijmagkika'uy. Huabakuda' jakyo ijbakudika'uy kenpa'ti kan'barake' iija'po ijmata'monika'uy. Kenda opud Galacia huaknopoe'eri on'tipeika'uyne. ¹⁴ Konig oro'en judío ad-huea'pane' Diostaj ogkika'uyatenig kenpa'ti o'noknopoika'uyatenig dokon huakka' ijjeretpakpo daka' ijkika'uy. Judío huabokerek do konigok o'nepo suhue'da on'nopoe'po suhue'da ogkika'uy. Donayo huakka'da ijnopoe'po huakka' ijkika'uy. ¹⁵ Do si'poehued ee'ted Diosa bektie'ea'uyate. Huakka' di' me'epo "Saulo, Saulo, do'taj oyda menigpeikati," mena'uyne. Ken Diosa o'pakpo ¹⁶ Jesucristo ke'nensi'potaj meknopoea'uyne. Judío aratbut ehue' e'huae'taj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pake'po kenpa'ti yan'nopo'korea' yanoknopoe' kenpa'ti yan'nounhuahuika' kamanike'po Diosa Jesucristotaj meknopoea'uyne. Kenoka' kenda Diosa meknopoea'de'uyne aratbuttaj batia'pakhue' ijje'uy. Jesucristotayo'da yoknopoe'po be'tapi' batia'pakhue'dik ijje'uy. ¹⁷ Kenpa'ti Jerusalényo huakkurueri Jesúsén huamata'moneritaj a'mapeeaya'po kenoka' huahue' ijje'po aratbut ehue' e'ika'yo Arabia huadaribayo ijhua'uy. Diosayo'da buttida hua'a Jesucristotaj meknopoea'uyne. Nogok Damasco huakka' jakyo ijkume'uy.

¹⁸ Bapa' huabayok e'pokde'te Pedrotaj a'ta'eya'po Jerusalényo ijhua'uy. Botta' semana ijtae'uy Pedrotaj. ¹⁹ Nog Jesúsén huamata'moneritaj tiahuahue' ijje'uyunig'a Jacobotayo'da ijtiahuay'uy. Jacobo Jesús Huairien huama'buy o'e. ²⁰ In on'nigmadoya'nig buttida ijjay. Diosa buttida meknopoe'tane.

²¹ Nogok Siria huadaribayo kenpa'ti Cilicia huadaribayo Cristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy. ²² Huama'buy Cristotaj huaknopoe'eri Judea huadaribayo nogyo nogyo ogkupopakika' do'taj okiehued o'nuy. ²³ Kenyo'da do'taj on'tipe'po, "A'nenda Pablo diga'da mogkika'uyne oro'taj. Oy nogyo nogyo o'hua'po, Cristoen huadak hua'a o'manbatia'pakpo Cristotaj oknopoe'dik mo'e. O'mana'ika'. A'nenda Cristoen huaknopoe'eritaj e'madakea'ta' o'pakika'uyate." On'tipee'uyate. ²⁴ Pablo o'nopo'korea'po Cristotayo'da oknopoe'uy. Konigepo "Dakiti Dios, huadakda i'ene." Cristoen huaknopoe'eria o'nona'onhuahua'uyate.

2

Nog Jesúsén huamata'moneria Pablota'j o'de'uy. Pablo Jesúsén huamata'moneri o'ede'uyatenok o'de'uy.

¹ Catorce huabayok e'pokde'te Jerusalényo onte'ti ijhua'uy. Bernabéere Titotaj o'tohua'uy. ² Jerusalényo hua'dik i'e. Diosa me'nopoea'uyunok ijhua'uy. "Pablo Jesúsén huamata'moneri ehue' o'e. Nama'da o'manmadika'." Judío huaknopoe'eri huairia onahue' me'ne'po. Jerusalényo Cristotaj huaknopoe'eri huairitayo'da ijmanbatia'pakuy. Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo mo'nigbuey'uyate. O'noyhuad'uyate. Kentaj aya'ada oknopoe'dik kenpa'ti nigpeika'dik ya'ne. O'noknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj ijmanmadika'ikay. Kenda judío huairitaj ijmanbatia'pakuy. ³ Kenpa'ti Tito doere o'epo Tito judío aratbut ehue' ee'pi' "Huabokerek i'epo huasi'dak oktegdik i'e." Huaknopoe'eri huairia Titotaj onahue' o'nuy. ⁴ "Titoensi'dak oktegdik o'e." Nama'da huaknopoe'eria huama'buya ona'uyunig'a. Iregireg oro'omeyere ogkupopakpo kenpa'ti "Jesústaj o'noknopoe'po huabokereksi'dak okteghue'dik o'ne." Oro'a ea'te a'peeya'po

ogkupopakuy. Pablo nama'da oa' enata' onpakpo kenpa'ti, "Judío ehue' huag̃eri huabokereksi'dak oktegdik o'ne yan'manmadika' kenpa'ti Moisésen e'mana' nigpeika'dik ka'ne', yan'manmadika'." Nama'da huaknopog̃eria oro'taj enata' on'pakuy'nig'a. ⁵ Nama'da huaknopog̃eri huama'buytaj sigpi' manpeehue' o'uy. Jesucristotaj moknopog̃enok Diosere mo'noeanhuahuika'apo buttida hua'a o'e yan'nopog̃' kenpa'ti Diosere a'nounhuahuaya'po huasi'dak bakteghue'dik mo'epo kenpa'ti Moisésen e'mana' hua'ataj nigpeikahue'dik mo'ene. Ken buttida o'e oknopog̃'dik mo'ika'ne.

⁶ Jesucristoen huadak hua'a daka' ijnopog̃epo ijmanmadikika'denok Jerusalényo Cristotaj huaknopog̃'erien huairia do'taj nog e'manmadika' manmadika'dik ya'e onahue' me'nyune. Huairi ee'pi' huairi ehuepi' Dios e'nopog̃'ta' pakhue' o'ika'. Do'huakon kenpa' e'nopog̃'ta' pakhue' ijjeý. ⁷ Nogdikda yamanmadika' hueretda judío huaknopog̃'eri huairia onahue' me'nyune. Judío aratbut ehue' e'huag̃'taj Jesúsén huadak hua'a kamanbatia'pake'po Diosa do Pablotaj o'ta'mona'uyate on'nokotuyate. Konigti judío aratbuttaj Jesúsén huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa Pedrotaj o'ta'mona'uyate. Judío huaknopog̃'eri huairia on'nopog̃'uyate. ⁸ Ken Diosa judío aratbuttaj o'ta'mona'uyate Pedrotaj. Konigti kenda Dios judío aratbut ehue' e'huag̃'taj do'taj me'ta'mona'uyne. Jesúsén huadak hua'a huakka' aratbuttaj kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne.

⁹ Konigepo Jacobo Pedroere Juanere huaknopog̃'erien hueretda huairi o'nepo Diosa Pablotaj o'ta'mona'uy kenpa'ti huakka'tada kamanopo'kore'po Diosa be'tihuapokuyne Jacoboomey on'napoenka'depo "Jesucristotaj oknopog̃epo, huama'buy o'ey kenpa'ti oro'takon Diosa mo'ta'mona'uyne." Do'taj Bernabétere mona'po kenpa'ti "Nog aratbuttaj judío ehue' e'huag̃'taj Jesucristotaj yanoknopog̃' kenpa'ti yan'napo'korea' yan'mana'. Oro'mey judío aratbuttaj konigti o'mana'apoy." Oro'taj mona'po, ¹⁰ "Aratbut pai'da e'ika'taj bayokika'dik yane'. Kenpa'ti nog aratbuttaj yan'mana'." Jacoboomeya mona'uyne. Kenda huakka' e'kika'ta' ijpakikay.

Antioquía huakka' jakya' "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Pabla ona'uy.

¹¹ Nogok Antioquíayo Pedro o'tiakdepo dakhuea'da o'ka'uynok, "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Huakpoteda ona'uyne. ¹² Sue'da judío huabokerektaj Jacoboa Pedrote o'mata'mona'uyate. Huabokerek tiakhuede o'nepo Pedro judío ehue' huaknopog̃'eriere o'bape'ika'uyate. Enhuatiakde'te judío ehue' huaknopog̃'eriere Pedro sigda sigda e'bape'ada o'bakbatikonhua'po. Judío huabokerek onhuatiakdepo huabokereksi'dak baktega'dik o'ne on'manopoi'ka'uy. Kenomeytaj Pedro o'makme'pukpo judío ehue' huaknopog̃'eriere e'bape'ada o'bakbatikuy. ¹³ Pedroa huadakda ijikikay nama'da huata'da o'tinopog̃epo nama'da o'ka'uy. Antioquíaya' nog judío huaknopog̃'eri Pedrotaj on'tiahuayonhua'po konigti ogka'po huadak o'kikay nama'da huata'da on'tinopog̃enig'a kenomeya konigti nama'da ogka'uy. Bernabékon o'tiahuayonhua'po kenpa'ti nama'da o'napoenig'a judío ehue' huaknopog̃'eriere o'bape'po o'bakbatikuy. ¹⁴ Jesucristoen buttida hua'a Pedroomey o'noknopog̃enig'a nama'da ogkikame'nigtaj do'hua yoknokotdepo aya' huaknopog̃'eritaj "Judío e'e'ada konig judío ehue' huag̃'eri i'kikame'. Konig Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kikhue' i'eme'. Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kika'dik mo'e. ¿Judío ehue' aratbuttaj mena'po i'maname'? Nama'da i'kame'." Pedrotaj yona'uy.

Judío konigti nog aratbut Jesucristotaj oknopoe'dik o'ne. Jesucristotaj eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka'taj o'bakkahuea'po Diosere o'manoeanhuahuika'apo.

¹⁵ Oro'omey judío huae'eri o'epo judío e'huaeya' o'si'poe'uy. Huadakda o'kika'po Moisésen hua'a kakahue' o'nepo dakhuea'da ogkika' o'nopoe'ne. ¹⁶ Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoe'po." Kenda Diosa onahue' mo'ea'pone. Kenya'oda Jesucristotaj e'noknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoe'po." Diosa mona'apone. Konigepo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoe'po." Diosa mone'po oro' judío huae'eri kenpa'ti Jesucristotaj oknopoe'dik o'ene. Moisésen hua'ataj o'kika'nok "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoe'po." Diosa onahue'dik mo'ea'pone. Konigepo be'api' Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoe'po," Diosa onahue'dik o'ea'po.

¹⁷ Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoe'po." Diosa mone'oro' Cristotaj oknopoe'denok konig judío ehue' huae'eri Moisésen hua'ataj nigpeehue' o'nika'po oro'omey dakhue' huaka'erionig Cristoa mogka'ne be'api' sigpi' ahue'dik o'ne. ¹⁸ Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Diosa ka'nopoe'po Moisésen hua'ataj nigpeehue'dik mo'ika'ne, do'a e'mana'nayo kenpa'ti nogok konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Dios ka'nopoe'po Moisésen hua'ataj nigpeedik mo'ika'apone doa nogpa'dakon e'mana'nayo dakhuea' i'ka'ne Diosa ona'dik me'ene. ¹⁹ "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoe'po." Diosa mene'po Moisésen hua'ataj nigpeikahue'dik ijika'po konig Moisésen hua'ataj konig e'bueyonig ijje'po Moisésen hua'ataj menpa' nigpeikahue'dik ijje'uy'ni'ga Jesucristotayo'da yoknopiika'po Diosen 'uru'nanada kika'dik ijje'. ²⁰ Jesucristo hueypa cruzte o'buey'uyate. Do Diostaj e'nopo'koreade'te konig Jesúsere cruzte e'bueyonig ijje'po onte'ti dakhuea' kakahue' ijeonhuahuikay. Do'huada katepi' ijpakpo kakahue' ijika'po Jesucristoen Nokirega me'nopo'toenok Diosenyo'da ijikikay. Huaso'ada ijnoepo Diosensi'potaj yoknopoe'po ijnigpeika'po Diosen ijikikay. Diosensi'po do'taj huakka' di'nada me'epo me'nigbuey'uyate. ²¹ Diosa huakka' di'nanada mo'epo oro'tehuapa' Jesucristoa mo'nigbuey'uyne, Diosere 'urunanada a'noeonhuahuikaya'po Jesústayo'da oknopoe'dik o'ene. "Dakhuea' nigkahue' o'ene me'tinopoe'po." Diosa menayet Moisésen hua'ataj do nigpeika'dik ee'nayo Cristo nama'da mo'nigbueya'uyet. Konigepo Moisésen hua'ataj nigpeikahue' ijika'apoy. Jesucristotayo'da yoknopiika'apoy.

3

Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'po." Kennayo Diosa onahue'dik mo'ea'pone. Cristotaj eknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'po." Kennayo Diosa mona'apone.

¹ Opud Galacia huaknopoe'eri konig nopoenkahue' huae'eri mo'ene. Nogomeya nama'da man'mandika'nok opudomey ida mo'peedeme'nig'a, Jesústaj buttida e'manmadika' nigpeehue'dik yane', nama'da mo'nopoe'ame'ne. Jesucristoa oro'taj hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate opudtaj huakpoteda daka' o'nonbatia'pak'uy'nok opuda daka' mo'peepo moknopoenka'uyne. ² Moisésen hua'a mo'nigpeika'uy'nok Diosen Nokirega opudtaj nopo'tohue' mo'uyne. Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate onte'ti o'noyhuad'uy'po kurudyo Diosere o'noeonhuahuika'. Kenda mo'peedepo moknopoe'uy'nok Diosen Nokirega opudtaj mo'nopo'toika'ne.

³ A'nenmon huaboa'da Jesucristotaj moknopoe'de'uynok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne Diostaj daka' mo'nigpeika'uyne. Oy 'uru'nopoa'da megke'po nogda nogda ka'dik o'ene, konig huabokereksi'dak oktegdik o'ene kenpa'nayo nama'da mo'nopoika'nig'a Diosennayo nopounkahue'da mo'ika'ne. ⁴ Jesucristotaj moknopoe'po huakka'da pai'da mo'nopo'eonhuahua'deme'ne. Nama'da pai'da nopo'ehue' mo'unhuahuame'ne ijnopoe'y do'hua. Jesucristotaj buttia'da moknopoe'ne, oknopoe'batikhue' mo'eapone ijnopoe'y. ⁵ Moisésen hua'a mo'nigpeika'nok Diosen Nokirega nopo'toehue' mo'ika'ne kenpa'ti opudomeytaj bayareahue' mo'ika'ne. Jesucristotaj huadak hua'a mo'pe'edepo moknopoe'uynok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne kenpa'ti opudomeytaj mo'bayarika'ne.

⁶ Ken, a'ennada Diosen hua'ataj Abrahamataj oknopoe'uynok "Konig dakhuea' nigkahue' me'ene, o'tinopoe'po." Diosa Abrahamataj ona'uyate. ⁷ Konigepo huabokerek Diosen hua'ataj daka' o'noknopoe'po konigti Abrahamen hueretda huayayonig o'nepo kenda nopenka'dik mo'ene. ⁸ "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'po." Judío ehue' huag'eri huaknopoe'eritaj ijmana'apoy, Diosa a'ennada o'nopoe'po Abrahamataj "Meknopoe'nok kenpa'ti menigpeika'nok, konigepo huakka' judío ehue' huag'ería konigti e'noknopoe'de'te 'Konig dakhuea' nigkahue' me'ene, mo'tinopoe'po,' kenomeytaj ijmana'apoy." A'nenda Diosa Abrahamataj ona'uyate. Apagba'te kenda oa'uynig Moisésa o'timadoya'uyate. ⁹ Ken Diosen hua'ataj Abraham oknopoe'uyate. Aya'da huabokerek konigti o'noknopoe'nok kenomeytaj Abrahamtaere "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'po." Diosa o'mana'ika'apo.

¹⁰ "Aya' huadik Moisésa o'nigmadoya'uyate aya'ada nigpeika'dik o'nepo nogdiktida nigpeehue' ee'nayo 'Dakhuea' boka'ne.' Diosa o'mana'po castiga o'magka'apo." Apagba'a oa'uyatenok. Moisésen hua'a do e'nigpeika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoe'po." Diosa mena'apet. Aya'ada kenpa' en'nopoika'nayo "Dakhuea' boka'ne." Diosa mona'po castiga mogka'apone. ¹¹ "Diostehuapa' huadak huakika'eri Jesucristotaj o'noknopoe'po Diosere on'noe'nhuahuika'apo." Diosa oa'uynok Moisésenba' huakika'eritaj "dakhuea' nigkahue' men'ene," Diosa onahue'dik o'eapo. ¹² "Dakhuea' nigkahue' me'ene, me'tinopoe'po." Diosa mone'po Diostaj oknopoe'dik mo'ene. Moisésen hua'anayo kenpa'onahue' mo'ene. "Diosere a'nounhuahuikaya'po aya'nada Moisésen hua'a nigpeika'dik mo'e." Kenpa' Moisésen hua'a ena'tada aya'nada nigpeikahue'dik mo'ika'ne.

¹³ "Pai'nanada kan'nopo'unhue'po dakhuea'nanada huakika'eritaj hueypa cruzte on'betika'." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'tehuapa' Cristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'omey Cristoen huaknopoe'eritaj castiga ogkahue'dik mo'eapone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eapone. ¹⁴ "O'nen adhuae'si'potaj ijmanopo'to'apoy." Diosa Abrahamataj ona'uyate. Nog aratbut huaknopoe'eritakon Diosen Nokirega kamatoike'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate.

Moisésen hua'a konig o'e kenpa'ti kenda Abrahamataj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate.

¹⁵ Konig o'kika'nig ijmanbatia'pakapoy, egomey, pogomey. "A'ti o'nigka'apone." Be'api' o'madoya'depo ke'nen huadik o'madoya'depo nogda kahue'dik o'eapo kenpa'ti kenda oktihuekehue'dik o'eapo. ¹⁶ O'nigka'apone Diosa Abrahamataj nogok nogok ona'ika'uyate. O'nen huayayotaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Kenda Abrahamen aya' huayayotaj ijmanigka'apoy onahue' o'uyate. Kenda Abrahamen noghuayayotatida

ijnigka'apoy, ona'uyate. Kenda Cristotaj o'tia'pakuyate. ¹⁷ Onte'ti daka' o'nonapone. Huakkuruda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. O'nen huayayotaj 'uruda ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Diosa kenda enade'te cuatrocientos treinta huabayok e'pokde'te judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenda Diosa huakkuruda Abrahamtaj ona'uyatenigda kenpa'da Diosa o'ka'apo. Kenda Moisésa o'mana'uyatenig Abrahamtaj Diosa ena' dikenhue'dik o'epo kenda o'ka'apo. ¹⁸ Moisésen hua'a o'nen adhuea' huayayo en'nigpeika'nayo ijmanoeanhuahuika'apoy Diosa Abrahamtaj onahue' o'uyate. "Ijnoeanhuahuika'apoy," Abrahamtaj Diosa ona'uyatepo katetehue' manoeanhuahuika'dik o'maika'apone.

¹⁹ Moisésenba'taj aratbuta nigpeikahue'dik o'nepo dakhuea'da ogkika'nig kamanopoegkike'po judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig adhuea' huayayo Jesucristo o'tiakapo. Tiakhued ee'ted Moisésen hua'a aratbut nigpeika'dik yane' o'mana'uyate. Cristo e'tiakde'uyte onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'neapo. Diosen huata'moneria Moisésstaj o'nopoea'uyate. Diosa kenda o'paknok Moisésa aratbuttaj o'mana'uyate. ²⁰ Diosen huata'moneri Moisésere judío aratbuttaj on'mana'uyate. Diosayo'da huayayo i'taeapone Abrahamtaj ona'po, Jesucristotaj o'ta'mona'uyate.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'edene, Moisésenba' mo'nopoea'ne. Kenpa'ti Cristo tiakhued ee'ted Moisésen hua'a oro'omeytaj konig huamatoe'erioniga mo'tojka'uyne.

²¹ Diosa Abrahamtaj huayayo o'yokapone ona'uyate. Moisésenba' Abrahamtaj hua'a en'hue'dik o'e. Abrahamtaj hua'a kenpa'ti Moisésen hua'a huadaknada e'eada Moisésenba'nayo manoeanhuahuikahue'dik o'epo kenpa'ti 'urunopo' kahue'dik o'ika'. ²² Aya'ada dakhuea'da ogkika'depo batikhue'da dakhuea'da ogkika'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyatenig'a konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig Jesucristotaj huaknopoe'erionimeytaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'noeanhuahuika'apone.

²³ Cristoen huadak hua'a peehued o'epo Jesucristotaj oknopoe'hued o'epo oro' kenyo'da Moisésenba'taj nigpeika'dik o'uyunig'a. Cristo e'tiakde'te Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po Cristotaj oknopoe'uy oroa. ²⁴ Cristo tiakhued ee'ted Moisésenbaa konig oro'en huamatoe'erionig mo'tojka'uyne. Jesucristo e'tiakde'te kentaj oknopoe'denok "dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'depo," Diosa mona'uyne. ²⁵ Cristo o'tiakde'uynok oynayo kentaj oknopoe'ika'nok Moisésenbaa oro'taj toehue' o'ika'. Oynayo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ika'ne.

²⁶ Oyda Jesucristotaj moknopoe'epo Diosensi'po mo'ene. Aya'ada moknopoe'epo Jesucristoere Diosensi'poda mo'ene. ²⁷ Opudomey Jesucristotaj moknopoe'denok bautiza mogka'de'uyne. Cristo mo'nopo'tojka'nok Jesucristonig mo'ika'po Diosensi'po mo'ika'ne. ²⁸ Oro' Jesucristotaj huaknopoe'eri o'epo Diostaj konig nogaratbuttida o'ene. Judío aratbut ee'pi', griego aratbut ee'pi', huanaba' ee'pi', huanaba' ehue' ee'pi', huabokerek ee'pi', ettone' ee'pi', oro'omey huaknopoe'eri Diostaj nogaratbuttida o'ene. ²⁹ Abrahamtehuapa' ijnigka'apoy Diosa ona'uyatenig konigti opudomey huaknopoe'eritakon Diosa mogka'apopo mo'noeanhuahuika'apone.

4

1-2 Nogiti daka'da o'nona'apone. Huasi'po kerekhued ee'ted huaoen e'tamae' huabae'eri ee'pi' konig huanaba' o'epo huaoen huatatamtoe'eritaj nigpeika'dik o'ne. Kenoka' bae'dik huaoa o'dikka'uyatenok aya'da

huaojkudaken o'tabaeapo. ³ Oro' konigti o'ika'uy. Cristo tiakhued ee'ted oro' konig huasi'po o'epo konig huabokerek ehued o'uy. Oro'en adhuea'pane'en e'manmadika'taj konig huanaba' o'nigpeika'uyne. ⁴ Kenme'noete Diosa o'pakpo ke'nen huasi'po o'ta'mona'uyate. Ettone'a Diosen Huasi'po o'si'popakuyate. Huasi'po judío aratbutda o'si'poepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. ⁵ Oro' judío huag'eriomey huanaba'onig o'epo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. Moisésenba'taj a'bakkayya'po osi'poe'uyate. Kenpa'ti oro'omey Diosensi'po ka'nike'po osi'poe'uyate.

⁶ Oro'omey huaknopog'eri Diosensi'po o'edenok Diosa oro'omeytaj Huasi'poen Nokirega mo'nopo'toene, "Do'hued Apag" Diostaj Cristoen Nokirega oro'ennopoya' o'okuy. ⁷ Ken Diosensi'po o'edepo Moisésenba'taj nigpeika'dik huag'eri huanaba' ehue' o'edepo Jesucristotaj moknopoenok. "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopopo," Diosa mona'po mo'noeahuahuika'apone.

Galacia huaknopog'eritaj Pabla o'matinepahui'po o'matimepu'ke'uyate.

⁸ A'nenda hueretta'da Diostaj oknopogehued ee'ted toto'taj mo'me'pukika'uyate. ⁹ Oynayo Diostaj moknopogedene kenpa'ti Diosa mo'baktie'ea'de'uyne. Konig judío adhuea'pane' ogkika'uyng mena'po konig huanaba' onte'ti e'kika'ta' bo'paknig'a. Ken konig e'kika'nayo nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. ¹⁰ Diosa mo'nopo'yare'po mena'po aya' Moisésenba' fiesta bo'kika'nig'a huame'noe fiesta, sábado fiesta, puug fiesta huabayok fiesta kenpa' bo'kika'nig'a, Diosa me'nopo'yare'po nama'da bo'kika'ne. ¹¹ Konigepo opudtaj on'matinepahui'po on'tomepu'kene, huakka'a'da nama'da opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uyne.

¹² Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopopo." Diosa mone'po Moisésenba' nigpeika'dik mo'ene. Judío aratbuta nama'da mona'ika'nig'a. Konig judíomey ogkika'nig opud konig kakahue' mo'uyne. Opudonigti ijjepe oy kenda judíomey on'mana'ika' kahue' ijikay. Konig do'ijkika'nig konigti yag'kikati'. Kenda ijjeretpakpo o'nona'ne, egomey pogomey. A'nenda opudere ee'te do'taj di'nada o'nepo daka' on'toe'uyne. ¹³ A'nenda opudere dakhue'da ijjepe Jesucristotaj huaknopog'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo kenda huakkuruda opudtaj o'nonbatia'pakonhua'uyne. ¹⁴ Do dakhue'da ee'pi' konig pai'da e'nopo'etepi' do'taj dig huahuayhue' o'nyuene kenpa'ti tibirahue' o'nyuene. Konig Diosen huata'moneritaj egkapa' do'taj o'de'uyne. Konig Jesucristotanig do'taj o'de'uyne. ¹⁵ A'nenda Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'onhuahua'uyne. Do'hua e'nonmadika'onhuahua'te durugnada mo'uyne. Do'taj durugnada mo'uyne. Oy mena'po do'taj durugda ehue' mo'e. A'nenda katepi' ijpakika'uynok on'yokika'uyne. Do'a opuden huakpo e'pakuyunayo opuda okpotokdik ee'nayo opuden huakpo on'yokay'uyyet. Oyda menpa' do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. ¹⁶ Oy buttida o'nonmadika'po opudomeytaj me'huadiayne, menpa' mo'nopo.

¹⁷ Judío nama'da huamanmadika'eriomey konig judío aratbut Moisésenba' ogkika'nig opudomey konigti kagkike'po nama'da bo'pakne. Kenpa'ti kenomey opudtaj huakka' on'eretpakpo opudomeya' onte'ti do'taj nigpeehue' ka'nike'po kenda on'pak. ¹⁸ Be'api' opudtaj huadak e'kika'ta' e'paknayo opudtaj e'tihuapokta' e'paknayopi' kenda huadakda o'e. Do opudere ee'te opudere ehue' ee'tepi' huadak e'kika'ta' e'paknayo kenda huadakda o'e. ¹⁹ Do'hua Jesucristoen huadak hua'a opudtaj a'nen e'manmadika'onhuahua'de'te moknopog'uynok do'hued huasi'ponig mo'ene. Oy onte'ti opudtaj diga' on'tinepahui'po on'tomepu'kene. Cristoa

onte'ti daka' mo'manopo'toedeapet opudtaj huakka' on'tinepahuika'ne.
 20 Huakka' opudtaj on'tinepahui'po ayo opudere huakka' ee'ta' ijpaki.
 Nogpa'da 'uruu'dakon opudtaj e'manata' ijpaki. Monig moet opudomeytaj
 tinopoehue' ijje.

*Agarkudak konig o'kika'uyate kenpa'ti Sarakudak konig o'kika'uyate
 Pabla o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uyate.*

21 "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'.
 Opudomeya sue'ada Moisésenba'taj e'nigpeikata' bo'pakika'nig'a
 Moisésenba'taj nopenkahue'da mo'ene. 22 Moisésenba' sigpi' e'manopoea'ta'
 ijpaki. Abraham botta'si'po o'toe'uyate. Agarkudak ettone' huanaba'
 o'epo nogsi'potida Abrahamensi'po o'si'popakuyate. Abraham
 hueretda huatoe Sarakudak o'epo huanaba' ehue' o'epo nogsi'potida
 o'si'popakuyate. Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. 23 Saraen huanaba'
 ettone'a o'si'popakuyate. Konig aya' ettone' on'si'popakika'nig Agar
 konigti o'si'popakuyate. "Huasi'po i'toeapone." Diosa Abrahamtaj
 ona'uyatenok Abrahamen hueretda huatoenayo konig huanaba' ehue'
 e'eada o'si'popakuyate. "Huasi'po i'toeapone." Diosa ona'nok o'si'popakuy.
 24-25 Abrahamen botta' huatoe konig botta' Diosen hua'a o'ne. Ote' Sinaite
 Arabia huadaribayo Diosa Moiséstaj ona'uyate. Konig Agar huasi'poere
 huanaba' o'nika'nig aya' Moisésenba' huanigpeika'eri konigti huanaba'
 o'nika'. Kenpa'ti Jerusalényo hua'ika'eri a'noeonhuahuikaya'po Moisésenba'
 on'nigpeika'nig'a huanaba'nig o'nika'.

26 Oro'omey huaknopoe'erinayo Diosen jak kurudyo huae'eri o'ika'po
 Diosensi'po o'ene. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotayo'da oknopoika'ne.
 Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ika'ne.

27 Si'popakhue'dik i'epo huasi'po toehue' i'epo yadurugpak, ettone'.
 Si'popakhue' i'epo diga' noehue' i'epo nogok huakka' huasi'po
 i'taeapo. Huakka' huaknopoe'eri huasi'po i'matoeapone. Nog ettone'
 huatoebet e'eada sue'da huasi'po o'toeapo. Apagba'a kenpa' oa'.
 Saraen huakka'nada adhuae'si'po o'tae. Agaren sue'da o'toe.

28 Ken oro'omey Jesucristoen huaknopoe'eri konig Diosensi'po o'ene.
 "Huasi'po i'taeapo." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok, Abraham Isaacs'i'po
 o'tae'uyate. Oro'omey konig Saraensi'po Isaac o'ene. Ken Diosa Abra-
 hamtaj ona'uyatenok oro'kon huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene egomey
 pogomey. 29 Ken konig aya'da isi'po on'si'popakika'nig konigti a'nennada
 Ishmael Agareni'po o'si'popakuyate. Abrahamen Saraenere nogsi'potida
 Isaactaj Ishmaela dakhuea' o'kika'uyate. "Huasi'po i'taeapo." Diosen
 Nokirega Abrahamtaj o'nuynok Isaac o'si'poe'uyate. Oy konigti o'e. Cristo-
 taj oknopoehue' huae'eriomeya oro'taj dakhuea' mogkika'ne. Oro' hua-
 knopoe'eri Diosensi'po o'enok dakhuea' mogkika'ne. 30 "Ettone' hua-
 naba'ensi'potaj pakhue' ijje'po noeanhuahuikahue' ijmaeapoy." Diosa
 oa'uynok Apagba'te, "Do'hued ettone' huanaba' yaen. Do'huetsi'poere
 Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo." Sara Abrahamtaj ona'uyate.

31 Oro'omey huaknopoe'eri konig Saraensi'po o'ene. Huanaba'ensi'po ehue'
 o'epo a'nopo'koreaya'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene.

5

*Oro'omey onte'ti konig huanaba'nig ehue' o'epo "Dakhuea' nigkahue'
 mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'po onte'ti Moisésenba'taj kikahue'dik o'ene.*

1 Jesucristotaj oknopoĝnok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' onte'ti nigpeikahue'dik o'ene. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' nigpeikahue' yanika'.

2 Men'pee'. Do Pabloa opudtaj o'nona'ne men'nigpee'. “Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoĝpo.” Diosa mone'. “Do' hued bokereksi'dak bekteg.” Opuda ena'nayo opudtehuapa' Cristoa hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenig'a opudtaj dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik mo'eaĝone. 3 “Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoĝpo.” Diosa mone'po aya'da huabokereka bokereksi'dak e'noktegnayo aya' Moisésenba'taj kenpa'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo. Onte'ti opudtaj o'nona'ne. 4 “Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoĝpo.” Diosa mone'po opudomeypi' Moisésenba'taj mo'nigpeika'nok konig onte'ti Diosensi'po ehue' mo'edepo Cristoen ehue' mo'edepo Diosa opudomeytaj matinepahuihue' mo'edeaĝone. “Dakhuea' nigkahue' me'ene mo'tinopoĝpo.” Diosa onahue'dik mo'eaĝone. 5 Oro'tanayo Diosensi'potaj kan'nigike'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' Jesucristotaj oknopoĝnok “Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoĝpo.” Diosa mona'apone. Kenda oroa oknopoika'po Diostaj o'nigika'ne. 6 Oro'omey Cristotaj daka' e'maknopoĝede'te Cristoen o'edene. Huabokereksi'dak e'nokteĝpi' huabokereksi'dak okteĝhue' ee'pi' Diostaj konigti huadak o'nigene. Oroa Jesucristotaj eknopoĝkata' Diosa huakka' o'pak. Cristotaj oro' oknopoĝpo aya'tada di' o'maika'ne.

7 Daka' Cristotaj moknopoika'uyne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a daka' mo'nigpeika'uynig'a menpa' nama'da huamanmadika'eritaj mo'peĝpo Cristoen buttida hua'ataj eknopoĝ bokkahue'deme'ne. 8 “Moisésenba'taj nigpeika'dik mo'e.” Diosa oro'taj onahue' mo'uyne. “Cristotaj oknopoĝdik mo'ene.” Diosa mona'uyne. 9 Sue'ada nama'da huamanmadika'eria e'manmadika'nayo ida huakka'da nama'da o'noknopoĝapo, nama'da ogkika'apo. Kenda okkahuehue' yanika'. 10 Opud Galacia huaknopoĝ'eri nogpa'da oknopoĝehue' mo'eaĝone do Jesucristo Huairitaj yoknopoĝpo kenda on'tinopoĝene. Kenpa'ti be'api' nama'da monmadikika'ne kentaj Diosa castiga kamagke'.

11 O'nen judío aratbuta dakhuea' mogkika'ne. “Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po huabokereksi'dak okteĝdik mo'e.” Pabloa o'manmadikika'. Sue'ada nama'da do'taj men'huaa'ne. Kenpa' do manmadikahue' ijikay. Kenpa' Jesucristoen huadak hua'aere e'manmadika'nayo do'taj dakhuea' ogkikahue' ya'neayet. 12 Opud Jesucristotaj huaknopoĝ'eritaj eknopoĝbatika'ta' o'deretpakpo opudtaj nama'da monmadikika'. Kenpa'da kan'bahue' onte'ti opudere kupopakhue' ka'nike'. Kenda ijipaki.

13 Diosa mo'baktie'ea'uynok Moisésenba'taj konig huanaba' ehue' mo'epo nigpeikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti konig judío ogkika'nig konigti kikhue'dik mo'ene. Cristotayo'da yanoknopoika'. Diosa o'mana'uyate. Konigepo “Moisésenba'taj konig huanaba' ehue' ijjeĝpo katepi' ijipako kika'dik ijjeĝ, nopoĝehue' yanika'. Diosa di' mo'enoĝ huayahuaya yan'batihuapokikati'. 14 “Konig opud huata'da di'da mo'ika'nig konigti nog aratbutakon huakka'da di'da yan'maika'.” Diosba'a o'mana'nok kenda o'nigpeika'po konigti aya' Diosen hua'ataj o'nigpeika'ne. 15 Opudomey huayahuaya dig e'bahuaĝiayika'nayo, dig e'bahuaĝuaynayo, huayahuaya e'mamahui'ia'nayopi', keyoj, o'nona'ne. Ken konig kikhue' yanika'. E'kika'nayo Cristoen huaknopoĝ'eri ehue' mo'eaĝone.

Konig dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig konigti kikhue' o'epo konig Diosen Nokirega o'paknigda mogkika'.

16 Diosen Nokirega o'paknigda mogkika'. Kenda oro' nama'da o'eretpakika'nig ken konig kikhue' mo'ne. 17 Oro'ennopoda dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika' konigti Diosen Nokirega konig e'nigkata' pakhue' o'jika'. Kenda Diosen Nokirega o'pak konig oro'ennopoda e'ka'ta' pakhue' o'jika'ne. Konigepo kenda o'pakika'nig menpa' kikhue'dik o'ene. 18 Diosen Nokirega e'nopo'to'e'nayo Moisésenba' nigpeikahue'dik o'jika'ne. Ken konig o'nona'ne, egomey, pogomey.

19 Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo konig oro'nopoda o'pakpo dakhuea' kika'dik o'ene, daka' o'nopoene. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo oro'ada o'pakpo nogen huatoe'taj on'bakde'ika', huabokerekere nog eftone'ere dakhuea'da ka'dik o'jika'ne. Kenpa'ti nogen huatoe'taj e'bokerekbo' nogen huatoe'taj ettone'akon e'mune'bo'. 20 Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo e'ketka' diostaj eretpakdik o'jika'ne. Kenpa'ti tidig eretpakdik o'ene. Kenpa'ti huayahuaya maboyika'dik o'ene. Nogtaj nogtaj dig bahuahuaydik o'ene. Nogomeytaj bahuadiaydik o'ene. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo huata'da o'eretpakika'ne. Nogpa'da o'pakpo o'kika'po maundik o'ene. 21 Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogen katepi' en'tae' bati-huadiaye'dik o'ene. Kenpa'ti nogomeytaj o'huadiaypo, barakdik o'ene, kenpa'ti fiestate diga'da borracho e'dik o'jika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogda nogda dakhuea' kika'dik o'ene. Ken konig e'kika'nayo Dios oro'en huairi toehue' o'ea'pone. Kenpa'ti Diosensi'po ehue'dik o'ea'pone. Diosere ehue'dik o'ea'pone. Kenda a'nenda on'boroay'uynig konigti onte'ti on'boroayne.

22 Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok nog aratbuttaj di' o'maika'apone, durugnada o'unhuahuika'apone, o'nopo'noeyne, oynayo nog aratbuttaj huadiayhue' o'maene, nogomeya oro'omeytaj dakhuea' ena'te ida bahuadiayhue' o'ene, nogomeytaj daka' o'batihuapokika'ne, huadak katepi' nogomeytaj o'bayokika'ne, katepi' "Ijka'apoy," ena'nayo kenda o'ka'apoy.

23 Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok oro'taj dakhuea' egka'nayo bahuadiayhue' o'jika'apone. Oro'ennopo'a dakhuea' e'kata' e'paknayo kikhue' o'ea'pone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok huadaky'nada kika'dik o'jika'apone. Ken konig o'kika'po Diosen hua'a aya' o'kika'ne.

24 Kenpa'ti oro'omey Jesucristotaj oknopoepo Diosen Nokirega mo'nopo'toenok onte'ti konig oro'omeyennopo' dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig'a konig cruzte Jesúsere o'buey'uy onte'ti kenda oro' o'eretpakika'uynig kahue' o'jika'apone.

25 Ken Diosen Nokirega oro'taj Diosen e'kika' bo'tihuapokika'ne. Diostaj eknopoika'taj bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok aya'da Dios a'paknig mogkika'.

26 Ken, "Donayo huadaknada ijjej," nopoehue'dik mo'nika'. Huata'da eretpakhue' mo'nika'. Huata'da e'eretpaknayo huayahuaya dig o'bahuahuayapetpi' kenpa'ti huayahuaya dig o'mahuanopoeapetpi'.

6

Diostaj daka' yan'nigpeika'po huayahuaya yan'batihuapokikati'.

1 Opu'dere Cristoen huaknopoe'eri nogtiada nama'da dakhuea' eka'nayo Diostaj nigpeehue' ee'nayo, egomey, Diosen Nokirega mo'nopo'toenok opudomey kenda Dios a'paknig bo'kika'po dakhuea' huaka'eri kanopo'kore'po daka' yan'tihuapokti'. Onte'ti Diostaj kanigpeike'po yan'tihuapokikati', yan'tinepahui'po daka' ya'nonati'. Opu'dnayo daka'

yag'kikati'. Keyoj konigti dakhuea' kahue' yaneti'. ² Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaya yan'batihuapokikati'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' ka'nike'po yan'batihuapokikati'. Ken konig mo'batihuapokika'po di'nada yan'maikati'. Kenda Cristoa o'mana'uyate.

³ “Huadakda ijikikay, dakhuea' kahue' a'eya'po men'tihuapok ahue'dik ijjej.” Be'api' kenda e'nopo'e'nayo nama'da o'nopo'enig'a nama'dapi' kika'dik o'neapo. Huata'da nama'da kenpa' on'tinopo'epo. ⁴ Kenda ijikika'nig menpa' huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' oro'a aya'ada nogti nogtiada nopo'e'dik o'ene. Huadaka' e'kika'nayo Cristotaj e'nigpeika'nayo durugda e'dik o'ene. “Nogomeya dakhuea' ogkika'nig'a donayo huadak ijikikay.” Nopo'ehue'dik o'ene. ⁵ Ken oro'enyoda dakhuea' e'ka'taj aya' nogti nogtiada nopo'korea'dik o'ene kenpa'ti “do'taj dakhuea' e'ka' bekkahuea', Dios,” tiona'pakika'dik o'ene.

⁶ Opudomeyen huadak hua'a huamanmadika'eritaj katepi' aypo huakupepi' yan'bayokikati'.

⁷ Huata'da nama'da tinopo'ehue' yanika'. Kenpa'ti Diostaj da huaahue'dik o'ene. Oro' huadak e'kika'nayo huamanmadika'eritaj e'bayokika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigka'apone. Dakhuea' e'kika'nayo bayokhue' ee'nayo Dios konigti huadaka' ogkahue' mo'eapone.

⁸ Kenpa'ti konig oro'ennopo' o'pakpo e'kika'nayo nogok ke'poda o'eapo, kenpa'da bueydik o'eapone. Oy kenda Diosen Nokirega o'paknig e'kika'nayo nogok Diosen Nokirega mo'noeanhuahuika'apone. ⁹ Ken nogomeytaj mon'batihuapokonhuahuika' huadaka'da mon'batihuapokonhuahuika'. Aroghue'ada huadaka'da mon'nigkadhuahuika'. Batikhue'da huadak e'kika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigkika'apone durugda o'unhuahuika'apone. ¹⁰ Konigepo menokapi' ka'dik o'edepo aya' aratbuttaj be'tapi' huadakda mon'batihuapokika'. Huakkuruda huaknopo'e'eri huama'buytaj daka' mon'batihuapokika'po huadaknada mogkika'.

Ta'pota' Pabla o'maboroaypo saludos o'dikta'mona'uyate.

¹¹ Huaboa'da do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Do'hued huaba'a huaboro'dika'da on'nigmadoya'ne. Yan'tiahuayti'. ¹² Huabokereksi'dak oktegdik mo'ene, huamanmadika'eria on'mana'ika'nok judiomeya diga' ogkahue' mo'eapone on'nopo'epo kenpa'ti “Huamanmadika'eri huadakda o'ne.” Kenpa' aratbuta e'huaa'ta' on'pakika'. “Kamanopo'yare' kamanoeanhuahuike' Jesucristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate.” Kenyo'da e'manmadika'nayo judio aratbuta oro'taj diga' mogka'apet on'nopo'epo. ¹³ Kenomey huabokereka huabokereksi'dak ektegada aya' Moisésen hua'ataj nigpeehue' e'eada opuden huabokereksi'dak ektegta' huakka' o'deretpakika'. Opuden huabokereksi'dak o'noktegde e'manbatia'pakta' on'eretpak. ¹⁴ Oro'en Huairia Jesucristo hueypa cruzte pai'da mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Donayo kenyo'da yoknopo'epo e'manbatia'pakika'ta' ijpaki. Konigepo Jesucristo cruzte mo'nigbuey'uyate yoknopo'epo ken konigti indariyo aratbut dakhuea' ogkika'nig, o'deretpakika'nig, kenpa'ti on'batia'pakika'nig donayo onte'ti e'kika'ta' pakhue' ijikay. Cristoenyo'da ijikay. ¹⁵ Huabokereksi'dak ekteg ee'pi' okteghue' ee'pi' konigti huadak o'e. Konigti Diosa o'pakika'. Diosen Nokirega oro'taj mo'nopo'toenok kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' o'paki. Kenpa'da huadaka'da e'kika'ta' o'paki. ¹⁶ Jesucristotaj moknopo'ika'nok Diosen Nokirega mo'nopo'to'epo daka' Diostaj mo'nigpeika'nigtaj Diosa opudomeytaj kenpa'ti aya' Diosen aratbuttaj kamanopo'noeyanhuahuike'po kenpa'ti kamatinepahuionhuahuike'.

¹⁷ Jesucristoen hueretda huata'moneri ehue' o'e oyda kenpa'ti nogok be'api' huaahue' menikati'. Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakka' pai'da ijnopo'eonhuahua'depo, do'huedso'ta' konig e'tipaybahued. Jesúsén hueretda huanaba' ijje yaya'ada tiahuydik me'nene.

¹⁸ Opuđ huaknopoe'eritaj Huairi Jesucristoa kamatinepahuionhuahuike' di'da kamaike' ijtiona'pakikay, egomey, pogomey.

EFESIOS

Efeso huaknopœ'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Efeso huaknopœ'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijjej. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa o'pakpo mo'ta'mona'uyne. Opudomey Jesucristotaj huaknopœ'eri mo'ene. Diosen mo'ene. Opudomey Efeso huakka' jak huae'eritaj on'nigmadoya'ne. ² Oro'omeyen Apag Dios, Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' mogkika'po mo'nopo'noeyike'.

Cristotaj moknopœ'ika'nok Diosa nogda nogda daka' mogkika'ne.

³ Dios Jesucristo Huairien Apag 'urua'nanada o'ika'. Oro'omeya mo'da'ika'. Cristotaj oknopœnok Diosa kurudya' oro'omeyen huanopo'taj daka' mogkika'ne. Mo'nopo'yarea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne kenpa'ti mo'noeahuahauka'apone. ⁴ A'ennada huadari kuruderetaj Diosa kahued o'epoed aratbut Jesucristotaj o'noknopœapo Diosa o'nopœpo oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. Oro' kenpa'da Diosen a'eaya'po kentayo'da men'nigpeike'po kenpa'ti oro'omey huadaknopoda a'eaya'po Diosa oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. ⁵ Oro'omeytaj diga'da di'nada mo'epo, do'huedsi'po o'neapo konig do'huedsi'po oro'omeytaj ijbae'apoy Diosa o'nopœ'uyate. Kenda Diosa a'kaya'po hua'ensi'poda Jesucristoa kamanigbueye'po o'ta'mona'uyate. Diosa o'pakpo o'ka'uyate. ⁶ Oro' Diosen huadi'da Huasi'potaj huaknopœ'eritaj Diosa di'nanada mo'epo boe'uynok "Dios 'urunanada o'ika'," o'huaa'ika'ne. ⁷ Diosa di'nada mo'epo oro'taj a'manopo'yareaya'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po hua'ensi'poda mo'nigbueya'uyate. Ke'nen mimi mo'nigmimihua'uyate. Ken konig Diosa di'nada mo'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. ⁸ Diosa di'nanada mo'epo huakka' mo'matinepahui'po oro'omeytaj mo'manopœa'uyne. Nogiti nogiti mo'manopœa'ika'ne. ⁹ Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po a'bakkahueaya'po do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy Diosa kenda soatayo' o'nopœ'uyate. Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopœ'uyate. Kenda mo'nopœa'uyne. ¹⁰ Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopœ'uyate. Nogok kenme'noe Diosa o'pakpo aya'tada o'bakupopaka'apo. Aya'tada kurudyo huae'eritaj aya'tada huadariyo huae'eritaj o'bakupopaka'apo. Cristoere ka'nike'po o'bakupopaka'apo. Aya'enda huairi Cristo o'epo. Cristotaj aya'ada on'nigpeika'apo.

¹¹ Diosa o'pakpo a'ennada oro'omey huaknopœ'eritaj mo'baktie'ea'uyate. Katepi' Diosen Huasi'poa o'bae'aponig oro'omeya Cristotaj huaknopœ'erikon o'baeapone. Aya'da huadakda o'e Diosa o'nopœpo kenda o'pakpo o'kika'. ¹² Konigepo oro' judio aratbut huakkuruda Cristotaj oknopœde'uy 'urua'da o'noepo 'urua'da o'kika'nok aratbut oro'taj bo'tiahuaypo Dios 'uruda o'e, on'huaa'ika'apo. ¹³ Jesucristoen buttida hua'a nopo'yarea'dik hua'a opudomeykon mo'pepedepo moknopœ'uyne. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey Diosen Nokirega daka' mo'nopœa'uyne. "Do'hued Nokireg on'yokapone." A'ennada Diosa oa'uyate. ¹⁴ Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'toepo Diosere duruganada o'epone 'urunanada Diosa mogkika'apone Diosen Nokirega mo'nopœa'ika'ne. Kenoka' aya'da Diosen aratbut e'manopo'koreade'te Diosa kenda mo'nigkika'apone. Kenda

Diosen Nokirega oro'omeytaj daka' mo'nopoꝑa'ika'ne. "Dios 'urua'da o'ē. Dios huairitone' o'ē." Aya'ada on'huaa'ika'apo.

"Huaknopꝑe'eritaj daka' e'ka' yamanopoꝑa', Dios." Pabla o'mationa'pakuyate.

¹⁵ Jesús Huairitaj moknopoi'ka'uy kenpa'ti Diosen aratbuttaj aya'tada di' mo'ika'nok on'tipeika'po ¹⁶ Diostaj okkahuehue'da dakiti kirigayo' ijika'po opudomeytaj ijmanigtiona'pakikay. ¹⁷ Dios Jesucristo Huairien Apagtaj ijmanigtiona'pakikay. Ken 'urua'nanada Apag Diostaj ijmanigtiona'pakikay. Jesucristotaj 'urua'da kanoknopoi'ke' kenpa'ti Cristoen e'manmadika' kanoknopoi'ke' Diosa kamanopoꝑe'po kenpa' ijtiona'pakikay. Diosen Huasi'po Jesucristotaj nogiti nogiti kanoknopo'enke' kenpa'ti Diostaj nogiti nogiti kanoknopo'enkike'. Opudtehuapa' ijtiona'pakikay. ¹⁸ Kurudya' kenda Diosa on'nigka'apone, Diosa mona'uyne. Opudomey daka' kanoknopoi'ke', ijtiona'paki. Opudomey Diosen mo'ēnok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po kenpa'ti Jesús 'urua'da o'ēdenig 'urua'da bo'kika'apone kenpa'ti kenere kurudyo durugda mo'noanhuahuika'apone. Kenda kanoknopoi'ke' on'nigtiona'pakika'ne. ¹⁹ Diosnayo teynanada o'ika'. Kentaj oknopoi'ka'nok oro'omeytaj teynanada bo'teypakika'ne. Oro'omey teyda o'ēdepo Diostaj nigpei'ka'dik o'ēapone huadakda kika'dik o'ēapone. Kenpa' kanoknopoi'ke'po ijtiona'pakikay. Ken teynanada Diosa o'ka'uyatenig aratbuttaj o'batiahuay'ea'uy. ²⁰ Diosa teynanada o'ēpo kubarakya' Cristotaj o'noyhuada'po kurudyo o'tobehuikuyate. Ke'nen huada'kopen o'huada'uyate. Kente Cristotaj aya'ada nigpei'ka'dik o'neapo. ²¹ Kurudyo Cristo huakkuruda huae'eri huairi kenpa'ti huadariyo huakkurueri huairi o'ē. Aya'ada gobierno huairi Cristotaj nigpei'ka'dik o'nika'apo. Oy nigpei'ka'dik o'ne. Nogokkon nigpei'ka'dik o'neapo. ²² Aya'da Diosa o'ka'uyatenig aya'ada Cristotaj nigpei'ka'dik o'ne. Aya'ada kuruderia aya'ada huadariaeria Cristotaj nigpei'ka'dik o'ne. Apag Diosa oa'uyate. Konig huaso'a huanopo'taj o'nigpei'ka', Cristo aya' huaknopꝑe'erien huanopo' o'ēnok aya'ada Cristotaj nigpei'ka'dik o'ne. Diosa oa'uyate. ²³ Aya' huaknopꝑe'eria konig Cristoenso' o'ne. Cristo oro'omeytaj mo'manopo'jika'nok oro'omey huaknopꝑe'eri aya'ada Cristoen nogtida huaso' o'ēne. Cristo aya'bayoda o'ika'po aya'tada daka' o'matojika'.

2

Dios di' mo'ēpo oro'omeytaj mo'nopo'korea'ne.

¹ Dios Cristoere mo'nopo'korea'po mo'nopo'noea'uyne. A'nenda Diostaj nigpei'kahue' mo'ika'uyne. Dakhuea' bo'kika'uyne. Diostaj e'bueyonig mo'ika'uyne. ² Kenpa'da dakhuea' bo'kika'po Diostaj nigpeehue'da mo'ika'uyne. Konig noga ogkika'nig opudomey konigti bo'kika'uyne. Konig noga on'nopei'ka'nig konigti mo'nopoika'uyne. Toto' huairitaj mo'nigpei'ka'uyne. Toto' kurudyo huae'eri o'ēpo nama'da aya'tada o'mana'ika'po Diostaj nigpeehue' huajika'eritaj o'mana'ika'. ³ Oro'omey judío huae'eri judío ehue' huae'eriere a'nenda Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Ken oro'ēn huaso'a katepi' o'eretpakpo o'kika'uyne. Katepi' oro'ēn huanopo' o'pakpo, katepi' oro'ada o'pakpo, dakhueapi' o'pakpo kenda o'kika'uyne. Konigti nogomeytaj Diosa castiga ogka'dik o'maeapo kenpa'ti Diosa oro'omeytaj castiga ogka'dik mo'eayetnig'a'. ⁴⁻⁵ Diosnayo huakka'da mo'tinepahui'po oro'omey Diostaj nigpeehue' e'ika'te ken konig Diostaj noehue' o'ēpo Diostehuapa' konig e'bueyonig o'ma'uyne kenoka' Diosa mo'tinepahui'po huakka'da di' mo'e'uyne.

Diosa di' mo'epo Cristo e'bueyde'te kubarakya' mo'nignoyhuada'uyate. Oro'omeytakon mo'noea'uyne. Diosa di' mo'epo kenpa'ti o'pakpo opudomeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti mo'noea'uyne kenpa'ti mo'nopo'korea'uyne. ⁶ Kenpa'ti Cristotaj moknopoɛnok Diosa mo'noea'ne. Huaboa'da Diostaj o'nigpeika'po Cristoere Diostaj o'noika'ne. Cristoere kurudyo o'noika'ne. Cristoere 'uruda o'ika'ne kenpa'ti durugda o'ika'ne. ⁷ Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyne Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'maepo oro'omeytaj mo'noea'uyne. Huakka' mo'tinepahui'po mo'noea'uyne. Ken nogok aya'tada a'manopoikaya'po Diosa kenda mo'nigka'uyne. ⁸ Oro'omey dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'tinepahui'po di' mo'epo mo'nopo'korea'uyne. Oro'omey Cristotaj o'nopo'korea'po oknopɛnok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dikda o'ika'ne. Diosa katetehue' dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. ⁹ Oro' huadaka'da o'nigkika'nok oro'omeytaj Diosa nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. "Urua'da ijikika'nok Diosa me'nopo'yarea'ne." Oro'omeya ahue'dik o'ene. ¹⁰ Oro'omey huaknopɛ'eritaj Diosa 'uruu'da mo'nopo'ka'uyne. Huadakanada kan'nopeike'po huadakda hua'a kan'batia'pakike'po, huadakda kan'kike'po, Diostaj kan'nigpeike'po, nogomeytaj di' kan'maika'po Diosa a'nennada o'pakpo 'uruu'da mo'nopo'ka'uyne. Cristo Jesústaj oknopɛnok Diosa 'uruu'da mo'nopoɛa'ika'ne.

Cristotaj moknopoɛnok Cristoa mo'manopo'noeya'ne. Diostaj mo'manoeya'uyne.

¹¹ Opudomey judío aratbut ehue' mo'ika'uy. Judío aratbut huabokerekensi'dak o'noktegika'. Judío aratbuttaj huaktegeri on'bahuua'ika'. Opudomey okteghue' huaɛ'eri bo'huaa'ika'ne. Kenda okkahuehue' yanika'. ¹² A'nenda Cristotaj oknopɛhue' mo'ika'uyne. Cristoere ehue' mo'ika'uyne. Diosen aratbut ehue' mo'ika'uyne. Israel aratbut ehue'da mo'ika'uyne. Israel aratbutyo'da Diosen aratbut o'nika'uy. Israel aratbuttaj 'uruu'da ijmanigkika'apoy Diosa o'mana'uyate. Opudomey kenda nopɛhue' mo'ika'uyne. Diosa nopo'korea'dik kenpa'ti Diosere nounhuahuika'dik o'ey oknopɛhue' mo'ika'uyne. In huadariyo mo'noika'nig'a Diostaj oknopɛhue' mo'ika'uyne. ¹³ A'nen Diostaj konig bidteda e'uonig mo'ika'uyne. Oynayo Jesucristotaj moknopoɛdepo Diosen aratbut mo'ika'ne. Cristo mo'nigbuey'uynek judío aratbutere Diosen aratbut mo'edene. ¹⁴ Oro' judío aratbuttaj kenpa'ti judío ehue' aratbuttaj mo'manoeynoe'uyne Cristoa. A'nen huayahuaya o'bahuadiayika'uy. Konig taka' o'ika'uy. Jesucristoa mo'manoeya'depo nogaratbuttida bo'ka'uyate. ¹⁵ Jesús cruzte o'manigbueypo Moisésenba' e'nigpeika' o'dakea'uyate. O'manigbueypo nogtida huaboa' aratbuta' o'ka'uyate. Judío aratbut nog aratbut e'eada nogtida huabo aratbuta' o'ka'uyate. Ken konig o'ka'po judío nog aratbuttakon o'manoeya'uyate. ¹⁶ Ken Cristo cruzte mo'nigbuey'uynek judío aratbut judío aratbut ehue' e'huaj'taj huayahuaya e'bahuadiayika'tada Jesús'a kenpa'da o'mabatika'uyate, kenpa'ti o'manoeya'uyate. Diostehuapakon o'manoeya'uyate. Kenpa'ti botta' aratbut ee'tada konig nogtida aratbut o'ka'uyate.

¹⁷ Cristo o'tiakdepo, Diostaj yanoknopɛpo yan'nopo'noey', Cristoa o'mana'ika'uyate. Judío aratbut ehue' huaɛ'eritaj o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti judío aratbuttaj konigti o'mana'ika'uyate. ¹⁸ Cristoa mo'nigbuey'uyatenok Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Oro' aya'ada judío kenpa'ti judío ehue' huaɛ'eri Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Diosen Nokirega

bo'tihuapokika'nok Diostaj huahua'dik o'ika'ne. ¹⁹ Konigepo opudomey judío ehue' huag'eri konig nog aratbutenbayo huag'eri ehue' mo'ika'ne. Diosen aratbutere opudomeykon Diosenbayo huag'eri mo'epo Diosen aratbut mo'ika'ne. ²⁰ Opudomey Jesucristotaj huaknopog'eri konig huaboro' jakonig mo'ika'ne. Jesusen huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri opudomeytaj monmadikika'po konig jak huaka'erionig one'uy. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopog'epo Jesucristo konig huidtone'teonig aya' huaboro' jaktone'onig daka' o'huadika'. ²¹ Cristotaj moknopog'epo konig jak hueypa nogtaj nogtaj daka' on'tinukuika'nig konig ontetyo' moknopog'epo konig jak Diosa o'dakea'depo konig Diosen jak mo'epo konig onpapayo' Diosenyoda nogiti nogiti o'kika'ne. ²² Ken opudomeykon Jesucristotaj moknopog'epo nog huaknopog'eriere moknopog'ika'ne Diosen Nokirega mo'nopo'toika'nok konig Diosen jak mo'ika'ne.

3

Nog aratbuttada Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Pablotaj Diosa

o'ta'mona'uyate.

¹ Konigepo do Pabla opudomeytehuapa' on'nigtiona'pakika'ne. Jesucristotaj ijinigpeika'po kenpa'ti opudomey judío ehue' huag'eritaj Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakika'nok konigepo huabakuda' jakyo ijejunhuahuikay. ² Opudtehuapa' Jesucristoen huadak hua'a kamanmadikike'po Diosa mo'tinepahui'po o'ta'mona'uy. Kenda mo'nopog'ene ijinog'ey. ³ Jesucristotaj eknokot soatayo' Diosayo'da o'nopog'ika'uyate. Kenda Diosa do'takon me'nopog'ea'uyne. Kenda suhuigda on'nigmadoya'uyne. ⁴ Cristotaj konig iregiregte eknopog' ijinog'ey. In beroba' o'nigmadoya'nok opudomey bo'tiahuaydepo mo'nokotapet. ⁵⁻⁶ Nog aratbut a'nenda Diosen aratbut ehue' e'gada oyda nog aratbut huaknopog'eri Diosen aratbut o'ne. Judío aratbutere konig nogtida aratbut o'nika'. Kenda judiomeytaj ijka'apoy Diosa oa'uyatenig konigti nog aratbut huaknopog'eritaj o'manigka'apo. Jesucristoen huadak hua'a on'peedepe o'noknopog'. A'nenda kenda nopog'hue' o'nika'uyate. Oynayo Jesucristoen huadakda huata'moneritaj kenpa'ti huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'manopog'ea'ika'uyate.

⁷ Doda huadakda ijika'nok Diosa ta'monahue' me'uyne. Diosa o'pakpo Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa teyda o'epo me'ta'mona'uyne. ⁸ Nog huaknopog'eriatu huadagnada o'nepo huadagnada ogkika'nig donayo dakhuea'da e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'po nog aratbuttaj Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po me'tamona'uyne. ⁹ Diosa ijka'apoy o'nopog'eynigda kenda Diosa a'nennada aya'da o'ka'uyate. Judío ehue' huag'eri aratbut Cristotaj o'noknopog'epo kenpa'ti judío ehue' huag'eri aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo. Kenda Diosa a'nennada soatayo' o'nopog'ika'uyate. Kenda aratbuttaj kamanopog'epo Diosa do'taj bee'uyne. ¹⁰ Judío ehue' huag'eri aratbut judío aratbutere Jesucristotaj o'noknopog'epo konig nogaratbuttida o'nika'. Kenda Kuruderi Huairi kenpa'ti Kuruderi Huata'mona'eria kan'nopog'po kenpa'ti Diosa 'urua'da o'nopog'epo kenpa'da huadagnada o'kika' kan'nopog'po, aya'ada Jesucristotaj huaknopog'eria kenda o'manopog'edene. ¹¹ Dios kenda e'ka'ta' o'pakonhuahuika'uyate. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj o'ta'mona'depo Diosa huadakda o'kika'nig kenpa'ti 'urua'da o'nopog'ika'nig

o'manopo^{ea}'uyate. ¹² Jesucristotaj oknopo^{epo}, me'pukhue' o'epo, Diostaj tiona'pakdik o'ikay, daka' o'nopo^{ene}. ¹³ Do Pabloa opudtehuapa' pai'da on'nignopo'epo huabakuda' jakyo ijje^{po} kenda e'tipepi' Cristotaj oknopo^{ebatikhue'} yanikati'. Pabloa opudomeytaj pai'da on'nignopo'енок opudomey huadakda o'ne aratbut nop^o'dik o'neapo.

Cristoa aratbuttaj huakka'da di'nada mo'epo.

¹⁴ Konigepo Huairi Jesucristoen Apag Diostaj huikudate ijti^{huadpo} opudtehuapa' on'nigtiona'pakne. ¹⁵ Kurudyo huae'eri kenpa'ti huadari huae'eri Apag Diosen huabet o'ne. ¹⁶ Apag Dios huadaknanada o'e. Huakka'da o'matinepahui'ika'. Opudomeyen huanopo'taj daka' yamanopo'teypakika'. Diosen Nokirega opud huaknop^o'eritaj teya'nada kamanopo'teypakike'. Kenda on'nigtiona'pakne. ¹⁷ Diostaj moknop^o'енок Cristoa opudtaj huanopo'yo kamata'ike'po, on'nigtiona'pakne. Diostaj kenpa'ti nog aratbuttaj batikhue'da di' kan'maike'. Kenpakon on'nigtiona'pakne. ¹⁸⁻¹⁹ Jesucristoa huakka'da di' o'maenohuahui'ika'. Huakka'nanada di' o'maenok Cristoa di' huakka'da o'maika'nig oro'omey nopoenkahue'dik o'ene. Konig Cristo huakka'nanada di' o'maika'nig opudomey aya'da huaknop^o'eriere nogiti nogiti kan'nopoenkike' kenpa'ti konig Cristo huakka'nanada di' o'mae nogiti nogiti kanoknop^o'e on'tiona'pakne. Konig Dios o'ika'nig opudomey huanopo'yo kan'nopo'ike'. Diosayo'da opudomeytaj kamanopo'toike'. Diosa 'uruu'da o'noika'po opudomeytaj kenpa'da kamanopo'toike'. Konig Diosen e'noe' kan'nopo'toike'. Kendakon on'tiona'pakne.

²⁰ Oyda "Uruu'da o'e Dios. Dakiti Dios," a'dik o'ika'ne. Diosnayo teynanada o'енок katepi' o'tiona'pakika'ne nogda nogda huakka'nanada oro'tehuapa' ogkika'dik mo'ika'ne. Ken konig oro'nayo nop^o'ehue'dikda o'ene. Dios teynanada o'epo huakka'nanada tihuapokika'dik mo'ene. ²¹ "Dios 'uruu'da o'e." "Dakiti Dios." Jesucristo Jesucristoen huaknop^o'eriere kada'onhuahuike' oy kenpa'ti nogok kada'onhuahuike'.

4

Aya' Cristoen huaknop^o'eritaj Diosen Nokirega o'manopo'to^{enok} onpapayo' on'pakpo Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakika'.

¹ Konigepo Jesucristotaj ijnigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'nok huabakuda' jakyo do ijikay. Do Pabloa opudomeytaj daka' o'nona'ne. Opudomey daka' kan'nopo'kore'po 'uruu'da kan'nigpeike'po Diosa opudomeytaj mo'baktie'ea'uyne. Konigepo Diosen 'uruu'da yag'kika', kenpa'ti Diostaj yan'nigpeika'. ² "Huadakda ijikay." "Kenpa'da huadak ijikay." "Huairi ijje," nop^o'ehue' mo'nika'. "Nogomeynayo huadakda o'ne," mon'nopoika'. Pai'da aratbuttaj daka' mon'matoika'. Nogtaj nogtaj di' mon'maika'. Nog aratbuttaj huadiayahue' mo'nika'. Nogomey dakhuea' egkapi' konigiti pakhue' mo'nika'po di' mon'maika'. Dig mahuanop^o'ehue' mo'nika'. ³ Opudomey huaknop^o'eri Diosen Nokirega huatihuapokeriere onpapayo' batikhue'ada Diostaj di'nanada mo'ika'po yan'nigpeika'. Kenpa'ti huayahuaya yan'manoeya'ika'. ⁴ Oro'omey Jesucristotaj konigiti oknop^o'epo konig nogso'tida o'ene. Konig Jesucristo nogso'tida o'enig oro' huaknop^o'eri konigiti nogso'tida o'ene. Diosen Nokiregkon nogtida o'e. "Kurudyo Diosere mo'neonhuahuike'apone." Diosa mona'uyne. Kenda onpapayo' oknop^o'e'ne. ⁵ Nogtida Dios Huairi o'e. Oro'omeya konigdayo' Diostaj oknop^o'e'ne. Nogtiedda Cristoen huadikte huaknop^o'eritaj bautiza

o'magkika'ne. ⁶ Oro'omey huaknopoe'eri nogtida Apag Dios mo'taene. Kentayo da aya'ada o'nigpeika'ne. Apag Diosa aya' oro'omeytaj bo'tihuapokpo o'kika'. Kenpa'ti oro'omeyere o'ika'.

⁷ Kristonayo aya'da o'nopoe aya'da ka'dik o'epo nogta nogta oro'omeytaj huaknopoe'eritaj nogda nogda kika'dik mo'nopoea'ne. ⁸ Konigepo kenpa' Diosba'a Cristotaj o'tia'pakuyate:

O'noyhuaddepo ke'nen taka'taj kenpa'da huayakhue' o'magka'depo kurudyo o'tobehuikuyate. Aratbuttaj katetehue' konig nogda nogda kika'dik nogta nogta o'manopoea'uyate. Kenda Apagba'a oa'uyate.

⁹ "Kurudyo o'behuikuyate." Apagba'te Diosa oa'uy. In kenpa' oa'nigda: Huakkuruda Cristo kurudya' o'huarakuyate. ¹⁰ Ke'na o'huarakuyate onte'ti o'behuikuyate. Kurudyo kutayonanada o'behuikuyate. Aya'bayoda a'ikaya'po o'behuikuyate. ¹¹ Konig nogda nogda e'ka' huanopoe'te o'manopoea'uyate. Doce huamata'moneritaj doeretakon konig Cristo o'e kenpa'ti kenda Jesusa o'ka'uyate, huamanbatia'pakika'te mo'manopoea'uyne Cristoa. Diosen hua'a 'urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytaj o'manopoea'uy. Nogomeykon nogbayo nogbayo hua'dik o'nepo, "Cristotaj yan'noknopoe'po yan'nopo'korea'." 'Urua da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytakon o'manopoea'uy. Cristotaj manmadika'dik ka'nike'po nogomeytakon o'manopoea'uy Cristoa. Huaknopoe'eri egkupopakika'te huamatoe'eritaj Cristoa o'manopoea'uy. ¹² Cristoa ken konig o'manopoea'uy nok aya' huaknopoe'eri Diostaj nigpeika'dik o'nika'po kenpa'ti nogiti nogiti teyda yan'noknopoika'apet. ¹³ Kenda on'manmadika'onhuahua'nok kenpa'ti Jesucristoen on'mabatia'pakonhuahua'nok kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'mantihuapokonhuahua'nok aya'da oro'omey huaknopoe'eria konigti Cristotaj kaknopoika'po. Oro'omey huaknopoe'eri konigti oknopoe'po konig nogiti nogiti oknopoika'apone, nogiti nogiti o'nigpeika'apone. Kenda Diosa o'paknok o'kika'apone. Ken nogiti nogiti konig Cristo o'ika'nig oro'omeykon konigti o'ika'apone. Kenpa'ti nogiti nogiti konig Cristo o'kika'uyatenig oro'omeyakon konigti o'kika'apone. ¹⁴ Konig isi'po e'ikapa' ehue' mo'nika'. Isi'po nogda nogda e'manmadika'taj on'mapeika'. Kenpa'ti nama'da e'manmadika'tada on'manigpeunkika'. Ken konig isi'po ee'pa' ehue' mo'nika'. Oro'nayo nogded e'manmadika' oknopoe'hue' o'ika'ne. Sue'ada huamanmadika'eria nama'da on'manmadika'apo. Kenomeytaj peehue'dik o'ene. ¹⁵ Di' mon'maepo Diosen buttida hua'a mon'batia'pakika'. Cristotaj nogiti nogiti mo'noknopoika'. Konig Cristoa o'kika'uyatenig konigti nogiti nogiti mogkika'. Oro'omey huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ene. Cristo konig oro'omeyen huanopo' o'e. ¹⁶ Cristo oro'omeyen huanopo' o'enok aya'ada onpapayo' Cristotaj o'nigpeika'ne. Huayahuaya Cristotaj aknopoikaya'po o'batihuapokika'ne. Konig Cristoenso' Cristotaj nogiti nogiti oknopoe'po konig e'kerekonig o'ika'ne. Onpapayo' Cristoen daka' o'kika'ne. Kenpa'ti nogiti nogiti, huayahuaya di' o'maika'apone.

Cristotaj oknopoe'po konig huabonopo'da Diosen 'urua'da mogkika'.

¹⁷ Kenda Cristo Huairia mena'uyng opudomeytaj o'nona'ne. Konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika' konigti opudomeytaj bo'kika'uy. Oynayo konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika'nig konigti kikhue' yanika'. Kenomeynayo nama'da on'nopoika'po nama'da ogkika'po ¹⁸ oknopoe'hue' huae'eri Cristotaj oknopoe'ta' pakhue' o'nika'. Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknoponkahue'da o'nika'. Huadak e'ka' noponkahue' o'nepo konig sikkiregyonig o'nepo Diostaj oknopoe'hue'dik o'nika'. Konig Dios o'kika'nig kenomey kikhue'dik o'nika'. Konigepo Diostaj oknopoe'hue' huae'eritaj

'urua'da manoeanhuahuikahue'dik o'maika'apo. ¹⁹ Dakhuea' e'kika'ada oynayo dakhuea' kahue' ijjeý nama'da on'nopoepo birahue'da o'nika'. "Katepi' ijpakpo ijka'apoy." On'nopoika'po. Nogtaj nogtaj ettone'pi huabokerekapi' e'bakdejta'on'eretpakika'. Nogda nogda dakhuea' e'kika'ta'en'eretpakika'tada. ²⁰ Ken konig huakika' Cristoanayo onmadikahue' moe'uyne. ²¹⁻²² Jesucristoen huadak hua'a e'peenayo kenpa'ti Jesústaj buttida e'manmadika'taj e'nigpee'nayo konig a'nen huanopoya'da dakhuea'nanada mo'nopoika'po dakhuea'da e'kika'ta' bo'eretpakika'po konig dakhuea' bokika'nig kenpa'da yan'batikti'. ²³ Nogpa'da konig huabonopo'da huaboa'da yan'nopoika'po yan'eretpakpo huadakyon'nanada yag'kikati'. ²⁴ Konig Dios o'paknig huabonopo'da 'uruda yan'nopo'toika'. Konig Diosennopo' yan'nopo'toika'. Diosa e'tihuapokte daka' yan'nigpeika'. Diosenyo'da daka' yag'kika'. Konig Diosa huadakda o'kika'nig konigti yag'kikati'.

²⁵ Konigepo da ahue' yanika'. Oro'omey Cristotaj oknopopo konig nogso'tida o'енок huayahuaya buttida moda'ika'.

²⁶ E'huadiaynayo dakhuea' kahue' yane'. Dakhuea' onahue' yane'. Ida e'diay yan'batik. Kenme'noeteda yan'batik. ²⁷ Opuda kan'diaye' kenpa'ti dakhuea' kagke' toto' huairia o'pakika'. Kentaj nigpeehue' yanika'. Ida e'diay yan'batikika'. Dakhuea' kahue' yanika'.

²⁸ Opudomey sue'ada huabereeri mo'ika'uy. Kenpa'da yan'batik onte'ti berehue' yanika'. Berehue'ada huadakda yan'baa'ika'. Daka' yan'baa'po katepi' pai'da aratbuttaj bayokika'dik mo'epone.

²⁹ Hua'a dakhue'dik ahue' yanika'. Hua'a huadakdik e'huae' yan'mana'ika'. Ken hua'a huadakdik aratbuttaj nogiti nogiti yan'maknopoea'ika' kenda yan'mana'ikati'. Ken hua'a huadakdik aratbuttaj yan'madurugpaka' kenda yan'mana'ika'. ³⁰ Dakhue'dik hua'a e'mana'nayo Diosen Nokiregtaj suhue' o'ea'nok dakhue'dik hua'a ahue' yanika'. Diosen o'ey Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopoea'ika'ne. Ken huame'noe nogok Cristo e'tiakde'te kurudyo Diosere ka'nike'po a'tohuaya'po kenoka' Diosen o'ey Diosen Nokirega mo'nopoeanhuahua'apone.

³¹ Dig nopoehue' yanika'. Sigpi' bahuadiayahue' yanika'. Yan'diaypo 'utta'da maboyhue' yanika'. Matidi'kehue' yanika'. Kenpa'ti nogomeytaj dakhuea' kahue' yanika'. ³² Nogpa'dakon 'urua'da yag'kika'. Huayahuaya di'da yan'maika'po huadakda yag'kika'. Huadakda yan'batia'pakika'. Huayahuaya yan'matinepahui'po. Huayahuaya yan'bakkahuea'ika' Cristotaj moknopoenok Diosa opudomeytaj bokkahuea'uyne konigti noga nama'da egka'nayo ya'nokkahuea'ika'.

5

Diosensi'po mo'epo sigpi' dakhuea' kahue' ya'nepo huadakyo' yanikati'.

¹ Opudomey Diosensi'po mo'енок Diosa huakka' di' mo'ika'ne. Konig Dios o'ika'nig konigti opud a'eya' yan'nopoika'po konig Diosa o'kika'nig konigti yag'kikati'. ² Huayahuaya di' yan'maika'. Konig Cristoa di' mo'ika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. Cristoa di' mo'maepo oro'taj o'paknok huabokereka on'tohua'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' o'toenok Cristotaj mo'nigarakuyate. Konig 'uru ovejataj on'arakika'po Diostaj on'yokika'po, ken konig ogka'po konig 'uru'huje'da Diosa durugda o'huirikuy. Ken konig Cristoa di' mo'maepo mo'nigbuey'uyatenok huayahuaya di' yan'mae'ika'.

³ Diostaj moknopopo Dioseni'po mo'edepo nogen hua'toj taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti to'epakhuedada nogtaj nogtaj bakdejhue' yanika'. Nogda katepi' dakhue'da ee'nayo kahue' yanika'. Katetapi' nogenpi' eretpakhue'

yanika'. Opudomeytaj dakhuea' o'ka' huaahue'dik ka'nike'. ⁴ Konig dakhue'dik manahue' yanika'. Konig nama'da huasegeapa' batia'pakhue' yanika'. Kan'erike'po dakhue'dik manbatia'pakhue' yanika'. Ken konig e'ika'nayo dakhue'da o'e. Dios huadakda o'e yan'huaa'ika'. Kentaj dakiti ya'nona'ika'. ⁵ Aratbut nogen huatoe'taj en'batohuedika'nayo, nogtaj nogtaj dakhuea'da e'kika'nayo aratbut nogenta' e'eretpakika'nayo Cristoere kenpa'ti Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey konig Diosensi'po ehue' o'neapo. Kenda opudomey daka' mo'nopoene. Nogenta' e'eretpak konigti e'ketka' diostaj e'eretpakonig o'e. ⁶ "Katepi' bo'pakpo ka'dik mo'ene dakhuea' e'ka' ehue' o'e." Sue'ada nama'da mona'apetpi'. Ken nama'da e'mana' o'e. Peehue' yanikati'. Aratbut ken konig dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpeehue' huae'eritaj Diosa o'bahuadiaypo diga' castiga o'magka'apo. ⁷ Kenomey Diostaj nigpeehue' huae'eriere dakhuea' kahue' yanika'.

⁸⁻⁹ A'nenda Diostaj oknopoehue' mo'ika'uy. Konig sikkiregya' dakhuea' bokika'uynig'a oyda Jesucristo Huairitaj moknopoepo huakjeyyo mo'ika'ne. Aratbut Cristotaj o'noknopoepo huakjeyyo on'noika'po huadakda o'nika', Diostaj on'nigpeika'. Buttida hua'a on'peika'. Buttida on'batia'pakika'. Oyda Jesús Huairitaj moknopoepo. Huakjeyyo yanika'po, huadakda yan'kika'po, Diostaj yan'nigpeika'. Kenpa'ti buttida yan'batia'pakika'. ¹⁰ Kenda Jesús Huairi o'pakika'nig a'nopoeya'po nogiti nogiti yan'pakpo yan'nopoika'.

¹¹ Diostaj oknopoehue' huae'eri konig sikkiregyo o'nika'po dakhuea'da ogkika'po nama'da ogkika'nig. Kenomeyere konig ogkika' konigti kakahue' yanika'. Opudomeynayo Cristotaj moknopoepo, mo'nigpeika'po huadakda bo'kika'nok kenomey dakhuea' huakika'eri'ijjeya' huata' ya'noknopoapetpi'.

¹² Oknopoehue' huae'erimey konig sikkiregyo o'nika'po konig iregireg dakhuea'nanada ogkika'. Kenda ogkika'nig batia'pakhue'dik, o'ene. Kenda e'batia'paknayo bira'dik o'eaopone. Kenda ogkika'nig dakhue'nanada o'enok.

¹³ Opudomeynayo huadakda bo'kika'po Cristo Huairitaj mo'nigpeika'po konig huakjey mo'ene. Huakjeyya' katinig tiahuyaydik o'neaponok, opudomeytaj on'tiahuyaydepo dakhuea'da o'kikay huata' yan'tinopoapet.

¹⁴ Konigepo,

Dakhuea'da bo'kika'po e'bueyonig konig e'tai'onig mo'ene. Yan'mabo' yan'nopo'korea'. Cristoa o'nen huakjey o'eaopo. Kenpa' on'batadi'kea'ika'.

¹⁵ Daka' yan'nopoepo yag'kika'. Konig Diosenba'taj nopoehue' huae'eri ogkika' konigti kakahue' yanika'. Konig aratbut Diosen buttida hua'a on'nopoepo 'urua'da ogkika' konigti 'urua'da yag'kikati'. ¹⁶ Aya' huame'noete menokapi' huadak ka'dik ya'nepo huadakda yag'kikati'. Be'tapi' daka' yan'batihuapokikati'. ¹⁷ Huasegonig ehue' yanika'po kenda Jesús Huairia o'pakika'nig daka' yanoknopoepo yag'kika'.

¹⁸ Borracho kakahue' yanika'. Be'api' borracho e'kika'nayo dakhuea'nada kika'dik ya'neapet. Dakhuea' mana'pakdik yanika'apet kenpa'ti Diostaj Jesucristotere oknopoikahue' ya'neapet. Konigepo borracho opud ehue' mo'enok opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'tojke'. Diosen Nokirega mo'nopo'durugpakika'apone. ¹⁹ Diosa mo'nopo'toenok, "Dios huadakda o'e." "Jesucristo Huairi 'urua'da o'e." Huayahuaya yan'manbatia'pakika'po yan'batadi'kika'. Jesucristo Huairitaj yan'batadi'kika'. Huanopoya'da durugda ya'nepo yan'batadi'kika'.

²⁰ Apag Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Aya'da katepi' huadakpi' dakhue' ee'pi' dakiti ya'nona'ika'. Oro'omeyen Jesucristo Huairi kenda o'paknok dakiti ya'nona'ika'.

Huabokereka huatoe'taj di' e'dik yanika'. Ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

²¹ Diostaj yan'nigpeika'po huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya yan'manigpeika'. Yan'batihuapokika'.

²² Opudomey ettone' konig Jesús Huairitaj mo'nigpeika' konigti huatoe'taj yan'nigpeika'. ²³ Konigepo ettone'en huatoe' ke'nen huairi o'e. Huabokerek huatoe'taj di' o'epo, o'tiokika'po, kenpa'ti o'tihuapokika'. Konigti Cristoen huaknopoe'erien huairi o'e. Huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po, o'manoeahuahuika'po, o'batikika'. Huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Cristo konig huaknopoe'erien huanopo' o'e. ²⁴ Konig aya' huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoe'po on'nigpeika'. Konigti ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

²⁵ Konig Cristo aya' huaknopoe'eritaj di' mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigti opudomey huabokereka huatoe'taj di'nada yanika'. ²⁶ Huaknopoe'eritaj 'uruda huanopo' ka'nike'po kenpa'ti Diosenyo'da ka'nike'po Cristo di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Aya' huaknopoe'eritaj di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konig hue'eya bautiza egka' kenpa'ti Cristotaj huadak hua'a on'nigpeika'po Cristoa huaknopoe'eritaj mo'manopo'tihuekea'uyate. ²⁷ Urua'da huaknopoe'eritaj kurudyo Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Huaknopoe'eri 'urunopo'da on'toenok dakhuea' kahue'da diayhue'da ken konig huaknopoe'eritaj Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Kurudya' e'baeta' o'pak. Cristo kenda o'pakpo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uyate. ²⁸ Ken huabokerekpi' konig huata'da di'da o'ika'nig konigti huatoe'taj di'nada yanika'. Konigepo huabokerek huatoe'ere konig nogtida o'epo huatoe'taj di' o'epo konigti huata'da di' ee'onigti o'e. ²⁹⁻³⁰ Be'api' huata' huadiayhue' o'nika'. Huata' on'pakpo on'bape'ika', daka' on'oo'ika', kenpa'ti yudtaj on'otika'. Kenpa'ti konig Jesucristo aya' huaknopoe'eritaj di' o'maepo daka' mo'matoe'ika'ne. Huaknopoe'eri ke'nen huaso' konig o'nenok. ³¹ "A'toepakya'po huabokerekpi' huaojtaj huayetere o'makkeypo o'toepakdepo, botta' e'eada konig nogso'tida o'ne." Kenda Apagba'a oa'. ³² Konigti Cristo oro'omeyere o'e. Oro'omey aya'ada huaknopoe'eri oknopoe'po on'nigpeika'po konig Cristoenso o'ene. Kenere nogso'tida o'ene. Kenda iregireg o'ika'uyniga oynayo o'nope. Ijjay. ³³ Onte'ti o'nonapone. Opudomey huabokerek aya'ada o'nen huatoe'taj di'da ika'dik mo'ene. Konig huata' di'da mo'ika' konigti huatoe'taj di'da yanika'. Opudomey ettone' o'nen huatoe' huadakda me'tene yan'nopeika'po yan'nigpeika'.

6

¹ Huasi'po Jesús Huairitaj moknopoe'po opuden huaojtaj huayetere yan'nigpeika'. Kenda huadakda o'enek kenda kika'dik mo'ene. ²⁻³ Opuden huaoj huayere huadakda me'taene yan'nopeika'po yan'manigpeika'. "Apag huayetere huadakda me'taene e'nopeika'nayo kenpa'ti e'manigpeika'nayo Diosa mo'durugpakika'apone kenpa'ti huakka'da huabayok mo'noeahuahuika'apone in huadariyo." Ken konigyo'da huakkuruteda Apagba'te Diosa oa'uyate.

⁴ Opud huaoa o'nseni'potaj yan'mahuadiaypo diga'da mabitbithue' yanika'. Diga'da e'mabitbitnayo huasi'poa bo'huadiayapone. Huasi'po nigpeehue' ee'nayo sue'dapi' castiga' yan'magkika'. Huasi'potaj yan'manmadikika'po Jesús Huairitaj daka' eknopoe' nogiti nogiti eknopoe' yan'manmadikika'. Jesús Huairitaj nogiti nogiti e'nigpeika' daka' yan'manmadikika'.

⁵ Opu domey huanaba'a o'nen huairitaj yan'nigpeika'. Daka' yan'nopoepo yan'nigpeika'. Yan'makme'pukpo yan'nigpeika'. Konig Cristotaj mo'nigpeika' konigti o'nen huairitaj daka' yan'nigpeika'.

⁶ O'nen huairia e'tiahuayteyo'da daka' kahue' yanika'. Huairia tiahuayhue' ee'pi' huadaka'da yag'kika'. Konig Cristoen huanaba' Diostaj a'durugpakaya'po yan'pakpo daka' yag'kika'. ⁷ Huabokerek huairitaj mo'baa'po mo'nigpeepo, "Huabokerektayo'da ijnigkay." Nopoehue' ya'nepo, "Dios Huairitakon ijnigbaay." Yan'nopoepo durugno'po'da huadaka yan'baa'ika'. ⁸ Huanaba'pi' huanaba' ehuepi' noga'ti katepi' huadak e'kika'nayo Jesús Huairiakon konigti huadak mo'nigkika'apone. Kenda mo'nopoene.

⁹ Opu domey huairi mo'epo huanaba' mo'toepo daknopo'da huanaba'taj yan'matoika'. "Huakka'da baahue' ee'nayo castiga ogka'apone." Huanaba'taj ighua'da manahue' yanika'. Opu domey huairi huanaba'ere Jesucristo Huairien huanaba' mo'ene. Okkahuehue' yanika'. Jesucristo kurudyo o'ika'. Jesucristo Huairi aya' huabokerektaj konigti o'pak. Huairitaj konigti o'pak. Huanaba'taj konigti o'pak.

Oro'omeya Cristotaj oknopoēnok toto' huairia oro'taj e'batikata' bo'tipakika'ne. Toto'taj daka' yan'tioka'ika'. Pabla monmadika'uyne.

¹⁰ Oydakon o'nonapone, egomey. Jesucristo Huairi teynanada o'e. Kentaj oknopoika'nok teyda toto'taj mo'nokika'. ¹¹ Taka'taj huatioka' Romano sorotataj siro akumoot on'otika'po, baka'bijtone' on'otika'po siropeg huakagkate on'beta'po teyda hua'iot on'otpo siropeg huatioka' on'hapadpo, kenpa'ti huabid siro on'hapadika'. Huaso' aya'da ke'na be'tioke'po on'otpo. Opu domeyen taka'toto' huairi o'ne. Opu domey dakhuea' kagkike'po toto'a nama'da monika'ne. Diostaj eknopoika' e'batikata' huakka' bo'tipakika'nok Diostaj daka' aknopoikaya'po oknopoebatikhue' a'eya'po Diosen huatioka' yan'otika'. Diosa opudomeytaj kabatiokike'. ¹² Konigepo oro'omeyen taka' aratbuten huaso'nig ehue' o'ne. Oro'omeyen taka'taj tiahuayhue'dik o'ene. Ken oro'omeyen taka'toto' huairi o'ne. Huiyokda o'ne. Teyda o'ne. Huakka'nanada aratbuta toto'taj on'nigpeika'po dakhuea'da ogkika'. Sikkiregya' toto' dakhuea' huaka'eri o'ne. Aya'yoda huabada toto'a dakhuea' on'mana'ika'. ¹³ Kenoka' toto' huiyoknanada e'manata' o'eretpakika'nok, kenoka' da e'manata' o'eretpakika'nok nama'da kahue' a'eya'po oknopoebatikhue' a'eya'po Diosen teyda huatioka' daka' mon'otika'. ¹⁴ Diostaj buttida e'manmadika' o'nigpeika'po konig bo'tioka'nok toto'taj peehue' mo'nika'. Suigpi' dakhuea' kahue' mo'nika'. Suigpi' da ahue' mo'nika'. Kenpa'ti buttida mo'da'ika'. Kenda buttida huamanmadikika' konig baka'bijtone' bo'tioke'po mon'otika'. Huadakda mogkika'. Diostaj mon'nigpeika'. Ken konig o'kika'po konig Romano sorotataj sironokbeta huakagkata' on'tioka'ika'nig. Ken konig Diostaj mon'nigpeika'po toto' huairitaj mon'nopo'tiokika'. ¹⁵ Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po nogiti nogiti Cristotaj yanoknopoika'. Konig Romano sorotataj a'huaya'po hua'i teyda on'iotika'. Ken konig yan'otika'. ¹⁶ Oro'omeyen huanopo' huanopo'korea'eritaj Jesucristotaj daka' mo'noknopoika'. Ken konig oknopoika'po konig Romano sorotataen siropeg huatioka' on'toika'po taka'en piya'taj on'tioka'ika'. Toto' oro'omeyen taka' oro'omeytaj engaha egkika'ta' o'eretpakpo konig piya' e'bakpaka oro'omeytaj e'tinajdajonig o'e. Cristotaj daka' oknopoika'po konig huatioka' o'e. Tooten piya' e'bakpaka huekhue'dik mo'ene. Dakhuea' kikahue' o'ea'apone. ¹⁷ Diosa oro'omeytaj mo'nopo'kore'po Jesucristotaj daka' mo'noknopoika' ken konig Romano

sorotataen siro akumoot on'taepo huakuta' be'tioke'po on'kumootika'. Apagba' mon'tiahueyika'po mon'mana'ika'. Apagba' mon'nopoika'po mo'noknopoika'. Apagba' konig Diosen Nokiregen huabid sironig toto'taj huatioka' o'ika'. ¹⁸ Kenda mogkika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Kenda Diosa o'paknok mon'tiona'pakika'. Diosen Nokirega bo'tihuapoknok mon'tiona'pakika'. Taytaya' ahue'ada mon'tiona'pakika'. Batikhue'ada mon'tiona'pakika'. Aya' Cristotaj huaknopoe'eritaj mon'mationa'pakika'. ¹⁹ Do'takon men'tiona'pakika'. Do e'manmadika'te Dios do'taj ke'nen hua'a me'nopoenke'po Cristoen huamanopo'korea' hua'a do'hua me'pukhue'ada kamanbatia'pakike'po men'tiona'pakika'. A'nenda Cristoen huamanopo'korea' hua'a Diosayo'da o'nopoika'uyate. ²⁰ Cristoen huadak hua'a nog aratbuttaj judio ehue' e'huag'taj kamanbatia'pake'po Dios huairia me'ta mona'uyne. Huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'po huabakuda' jakyo ijikay. Me'pukhue'da Cristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijika'nok do'taj men'tiona'pakika'.

Kene'huag' Pabloa saludos o'dikta'mona'uy.

²¹ Tiquico huaknopoe'eri huama'buy huadi'da mo'taene. Jesús Huairien huadak hua'a doere batikhue'ada o'manbatia'pakika'. Do konig ijika'nig opudtaj monbatia'pakapet. Kenda ijkika'nig monbatia'pakapet. ²² Konigepo opudomeyte Tiquicotaj on'nigta'mona'ne. Iyo konig o'maika'nig monbatia'pakpo opudomeytaj mo'manopo'durugpake'.

²³ Apag Dios Jesucristoerea huama'buy huaknopoe'eritaj mo'manoeyike', huayahuaya di' mo'maika', kenpa'ti daka' yanoknopoikati'. ²⁴ Aya'da Jesucristo Huairitaj batikhue'da di' o'nenok kenomeytaj Diosa mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'matinepahuike'. Kenegda ijjay.

FILIPENSES

Pabloa Filipos huakka' jakya' huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

*Pabloa huabakuda' jakya'da Filipos huaknopoe'eritaj
o'manigmadoya'uyate.*

¹ Pablo ijjeo Timoteoere Jesucristoen huakika'eri o'epo opud Filipos huaknopoe'eritaj on'nigmadoy'ne. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi kenpa'ti huaknopoe'eritaj huatihuapokeri huairitaj on'nigmadoya'ne. Opudomey Jesucristotaj moknopika'po Diostaj 'uruda mo'nigpeika'ne. ² Apag Dios Jesucristo Huairirea di'da mo'epo daka' bo'tihuapokohue' mo'matinepahuhue' mo'nopo'noeyanhue'.

Pabloa Filipos huaknopoe'eritaj o'mationa'pakuyate.

³⁻⁴ Kirigayo' kenda opudtaj ijdiknopoeo durugda Diostaj ijtiona'pakika'po do'hued Diostaj dakiti yonikay. Opud aya'tada dakiti yonikay. ⁵ Jesucristoa dakhuea' e'ka'taj o'manopo'yarea' ijmanbatia'pakika'uy. Opudomey huakkuruda moknopoe'uyyo nogok nogokkon oy kenpa'ti do'taj on'tihuapokika'ne. Doere huadak hua'a mo'batia'pakika'. Konigepo Diostaj dakiti yonikay. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Diosa opudtaj mo'matinepahui'uyyo huaboa'da mo'nopo'korea'uyne. Oy kenpa'ti nogok nogok Jesús e'tiakte Jesucristotaj mo'nigpeika'po Diosa mo'tihuapokika'nok nogiti nogiti 'urunopo'da mo'ika'apone. Jesús e'tiakte 'urunanada Diosen bo'kika'apone daka' ijnopoe'y. ⁷ Cristotaj daka' yoknopoeo di'da o'nene. Konigepo kenda daka' ijnopoe'y. Do huabakuda' jakya' pai'da e'nopo'ete do'taj Apag Diosa be'tihuapokika'ne. Kenpa'ti huadak hua'a ijmana'nok buttida hua'a o'e oknopoe'dik mo'ene. Diosa di'nanada me'epo be'tinepahui'po me'nopoteypaka'ne. Diosa opuderetaj doeretaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. ⁸ Konig Jesucristo di'nanada mo'ene konigti do'huakon aya' opudomeytaj di'nanada o'nene. Kenda Diosapi' o'nopoe. ⁹ Opudtehuapa' Apag Diostaj ijtiona'paknok nogiti nogiti di' mo'maeapone opud kenpa'ti huayahua'ya di' mo'maeapone. 'Urunanada mo'nopoeapone kenpa'ti Diosen huakika' daka' mo'nopoeapone. ¹⁰ Opudomey huadak e'ka' kan'nopoi'ke'po Cristo e'tiakte Diostaj 'urunopo'da huadaky'o'da kagkike'po huakka' ijpakpo ijtiona'pakikay. ¹¹ Ken Jesucristoa bo'tihuapokika'nok 'urua'da bo'kika'apo. 'Urua'nada bo'kika'nok Dios 'uruda o'e aya'ada on'nopoeapo kenpa'ti dakiti Dios aya'ada odika'apo. Kenda ijpakpo ijtiona'pakikay.

Do Cristoen ijnoenok aratbut oknopika'dikya'neapet.

¹² Do'taj huabakuda' jakyo me'gkuda'uynok Jesucristo cruzte aya'tada mo'nigbuey'uyate huakka'ada on'peede. ¹³ Ken Cristotaj yoknopoeo huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huabakuda' jakyo me'gkuda'uyne. Kenda aya' gobierno huairien jak sorotataa nogomeypi' on'nopoe. ¹⁴ Ken do huabakuda' jakyo ijika'nok konigepo huakka'da huaknopoe'eria on'nopoeo Jesucristoen huadak hua'a e'mana'ta' on'eretpakika'. Me'pukhue'ada e'mana'ta' on'pakika'. Kenpa'ti 'urua'da Jesús Huairitaj o'noknopika'. Kenda opudomeytakon e'nopoea'ta' ijpakki, egomey.

¹⁵⁻¹⁷ Nogomeya menhuadiaypo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika' kenpa'ti 'uruda huamanbatia'pakeri o'ne e'huua'ta'

on'pakpo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Hua'enda on'pakpo Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakada daknopo' ehueada on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti do nogiti pai'da ka'nopo'epo on'pakpo Cristoen on'manbatia'pakika'. Nogomeynayo daknopo'da do'taj on'pakpo Diostakon on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'.

Jesucristoen huadak hua'a kenpa'da buttida hua'a o'e. Aya'ada oknopoe'dik o'ne. Kenda kenpa'da yamanmadikika', Dios Huairia Pablotaj ona'uyate on'nopoe. ¹⁸ Kenda 'urunopo' ehueadapi' Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Daknopoada Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Konigepo ijdurugpaki.

Nogiti nogiti ijdurugpakapoy. ¹⁹ Do'tehuapa' opuda on'tiona'pakika'nok. Kenpa'ti Jesucristoen Nokirega be'tihuapokika'nok do pai'da ijnopo'epo kenda do'tehuapa' huadakda o'epo ijnopoey. ²⁰ Ken Diosen Jesucristoenere 'urua'da e'kika'ta' ijjeretpaki. 'Urunanada e'manbatiapakika'ta' huakka' ijpaki. Okbirahue'dik ijjeapoy. Okbirahue'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakika'ta' ijjeretpaki. Oy konigti nogok nogok aratbut do'taj bo'tiahuaypo mo'peepo Jesucristo 'urua'nanada o'e on'nopoeapo. Do e'noe'pi' e'bueypi' Cristo 'urunanada o'e on'nopoeapo. Kenda ijpaki huakka'. ²¹ Cristo 'urunanada o'e aya'ada kanoknopoe'po Cristo me'nopo'toenok kenyo'da Cristoenyo'da ijikikay. Kenpa'ti ijbueydepo do'tehuapa' huadakda o'e kurudyo Diosere durugnanada ijika'apoy. ²² Do e'noenayo Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikadhua'apoy huakka'ada on'no'okorea'po, huakka' nogiti nogiti daka' on'nigpeika'apo. E'bueypi' e'noepi' katea'ta ijpaki nopoehue' ijjeey. ²³ ¿Kate ijka'apet? E'bueyta' ijpakpo Cristoere e'jka'ta' ijpakpo durugnanada ijjunhuahuika'apoy. ²⁴ Oputdehuapa' a'manmadikikaya'po noedik ijjeapoy. ²⁵ Bueyhue' ijjeepo ijnoeika'apoy daka' ijnopoey. Opuodomey nogiti nogiti kanoknopoe'po durugda ka'ne'po a'tihuapokya'po ijnoeapoy. ²⁶ Ken onte'ti opudere ijika'aponok Jesucristotaj moknopoe'po durugnanada mo'jka'apone.

²⁷⁻²⁸ Kenyo'da Jesucristoenyo'da huadak hua'a 'urua'nanada yag'kikati'. Oputde ijhua'apetpi' huahue'pi' ijjeapet opudomeya aya'da onpayo' Jesucristotaj daka' o'noknopoe' e'tipeeta' ijpaki. Onpapayo' Jesucristoen huadak hua'a on'batia'pakika'po oknopoehue' huahuadiayeritaj midid-hue'ada on'batia'pakika' e'tipeeta' ijpaki. Me'pukhue' mo'epo huadak-nada bo'kika'nok oknopoehue'ada huadiayeria "kenpa'da o'mabueyapoy," nopoe'dik ya'neapet. Kenpa'ti opudomey huaknopoe'eri Jesucristoere durugda o'noeonhuahuika'apoy nopoe'a'dik mo'epone Diosa. ²⁹ Diosa o'paknok Cristotaj moknopoe'po kenpa'ti Cristotehuapa' pai'da nopo'e'dik mo'ene. ³⁰ Jesucristotaj ijmanbatia'pakika'nok do'taj diga'da menogkika'ne. Konigti opudomeytaj diga' mogkika'ne. Do'taj diga'da menogka'uyne opuda on'tiahuay'uyne kenpa'ti oydakon diga'da menogka'ne on'tipeene.

2

Diosere Cristo dakteyda 'urunanada Huairi e'gada indariyo o'si'poepo oro'tehuapa' cruzte o'manigbuey'uy. Oy onte'ti Diosere dakteyda 'uru Huairi-tone' o'jka'.

¹⁻² Cristoa mo'nopo'yarea'po mo'nopo'durugpaka'po kenpa'ti Cristoen nokirega mo'nopo'toenok konigepo huayahuaya di' e'mae'nayo e'matinepahui'nayo opudomey aya'ada konigti yan'nopoe'po konigti huayahuaya di' yan'maika'po kenpa'da Diosenyo'da e'nigpeika'ta' yan'pakpo ken konig bo'kika'nok do'taj durugnanada o'nika'apone. ³ Hua'enda e'pakada sigipi' kahue' yanika'. "Huadakda o'ne." Aratbuta

mo'tinopoꝝ' nopoꝝhue' yanika'. Donayo dakteyda ehue' ijjeꝝ huata'da yan'tinopoꝝepo yan'kika'. Nogomeꝝ hudaknada o'ne, donayo sue'da huadak ijjeꝝ, yan'nopoꝝika'. ⁴ Kenpa'da hua'enda pakhue' yanika'po nogomeꝝyen e'huae'taj yan'pakika'.

⁵ Kenpa'da dakteyda huairi ijjeꝝ Cristo Jesús nopoꝝhue' o'uyng konigti opudada yan'nopoꝝika'. ⁶ Cristo Jesús ke'na Dios o'ika'uyate. Dios e'eada kenpa'da Dios Huairida e'ika'ta' pakhue' o'uyate. ⁷ Ke'na 'Uru Huairi ee' Diosyo o'ea'uy konig huabokerek huanaba'nig o'si'poe'uyate. ⁸ Huabokerek o'edepopi' nogiti huairi ehue'da o'unhua'uy. Apag Diostaj o'nigpeꝝpo o'bueꝝuyate. Konig dakhuea' huaka'erionig hueꝝpa cruzte o'bueꝝuyate. ⁹⁻¹¹ Konigepo Diosa o'noyhuada'po o'tobehuikuyate. Jesústaj o'tobehuikuyate kurudyꝝ. Dios Huairi huadik 'uru'diknada o'dikka'uyate Diosa. Aya'ada Jesústaj nigpeꝝ'dik o'nika'apo. "Jesús Diosen huakhuairi o'e. 'Urunanada o'ika'. Kenpa'da Apag Dios 'urunanada o'ika'." Kenpa'aya'ada kurudyꝝ huae'eria, aya'ada huadariyo huae'eria, aya'ada kubarakyo huae'eria huikudate on'tibahuadpo o'nona'apo. Apag Dios 'urunanada o'e. Aya'ada on'nopoꝝepo.

Cristotaj huanigpeꝝika'eri konig huakꝝey 'urunanada o'nika'nok nogomeꝝ on'tiahuayo onpeꝝpo oknopoꝝ'dik ya'neapet.

¹²⁻¹³ Diosa mo'manopo'toenok Diosen e'ka'ta' bo'eretpakpo kenpa'ti Diosen e'ka' bo'tihuapokika'nok Diosta' yan'me'puke'ika'po oknopoꝝbatikhue'da konig kurudyꝝ huahua'eri 'urunopo'da Diosen huadaka'da yag'kikati'. Opudere do ee'te do'taj on'nigpeꝝika'uyne, oy huay'oda ee'pi' nogiti nogiti men'nigpeꝝika', huadi'da egomeꝝ, huadi'da pogomeꝝ.

¹⁴ Maboyhue'ada ayada Diostaj daka' yag'kika'. ¹⁵⁻¹⁶ Nogiti nogiti 'urua'da Diosen bo'kika'nok nog aratbuta dakhuea' huahue'dik mo'ene. Diosensi'po 'urua'da mo'noika'po nog aratbutere da huaa'eriere dakhuea' huaka'eriere mo'noika'po huadak hua'a e'noeahuahuika' hua'a mo'manbatia'pakika'po konig 'urunanada huakꝝey bo'eypakika'. Jesucristo castiga a'magkaya'po e'tiakde'te opudomeꝝtaj durugda ijjeapoy. Opudtaj nama'da manbatia'pakonhuahue' ijjikameꝝ ijnopꝝepoy. ¹⁷ Diostaj daka' yan'durugpakpo huadak moknopoꝝika'po mo'nigpeꝝika'po huakka' bo'yokika'po opudtehuapa' dokon Diostaj bueydik ee'pi' opudere durugda ijjeꝝ. ¹⁸ Opud daka' kanoknopoꝝika'po do bueydik ee'pi' doere mon'durugpak.

Timoteo Epafroditoeretaj o'batia'pak.

¹⁹ Jesús Huairia e'paknayo opudomeꝝte Timoteotaj idada ijta'mona'apoy, bo'tahuade'po ijta'mona'apoy. Onte'ti e'tiakde'te opudtaj kenda ijtipedeꝝepo e'durugpakta' ijipaki. ²⁰ Doere Timoteoereꝝyo'da opudomeꝝtaj huakka' o'pakpo o'me'puke'po nogomeꝝnayo konigti ehue' o'ne. ²¹ Nogomeꝝ hua'enda on'pakpo Jesucristoen pakhue' o'nepo kahue' o'ne. ²² Timoteonayo doere 'urua'nada Jesucristoen huadak hua'a o'manmadikika'uy mo'nopoꝝede. Konig huasi'poa huaoꝝtaj o'tihuapokika' konigti be'tihuapokika'po doere huadak hua'a o'manmadikika'uy. ²³ Kenda huairia menogka'apone ijnopꝝedeꝝepo opudte Timoteotaj ijta'mona'apoy. ²⁴ Jesús Huairia me'oroka'apone ijnopꝝepo opudte doadakon ida ijhua'apoy.

²⁵ Kenpa'ti opudte Epafroditotaj ta'mona'dik ijjeꝝ ijnopꝝey. A'nen do'taj katihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhuahua'uy. Doere Diosen diga'da teꝝda ee'tada o'kika'uy. ²⁶ Opudomeꝝte e'huata' o'pakpo hua'dik o'e. Iyo dakhue'da o'eme'

bo'tipeeme'nok mo'me'pukeme'nok. ²⁷ Dapita' ke'poda o'epo huabueydikte o'eme'. Buttida ijJay. Diosanayo o'tinepahui'po o'yareame'. Do'takon o'tinepahui'nok nogiti pai'da ehue'dik ijJey. ²⁸ Konigepo oy huakka' e'ta'mona'ta' ijpaki. Onte'ti bo'tiahuaydepo opud kan'durugpake'po do kenpa'ti nogiti mepukehue'dik ijJeyapoy. ²⁹ Dakiti Jesús Huairi yan'nopoepo konig huama'buy durugteda yadeti' Epafroditotaj. Konig Epafrodito nog huaknopoe'eria huadak egkika'nayo "Huadakda o'nika'," yan'maknopoika'. ³⁰ Ke'na Cristoen o'ka'po be'tihuapokpo o'bueyayme'. Opudomeynayo bidteda e'gok do'taj tihuapokhue'dik ee'tada ke'na iyoda o'epo be'tihuapokikame'ne.

3

Huereta'da huaknopoe'eri.

¹ Nogiti o'nona'ne, egomey pogomey, Jesús Huairitaj moknopoe'eri yan'durugpakika'. A'nen o'nonmadikame'ne. Kenda e'batihuapok ijnopoe'eri aroghue'ada onte'ti o'nigmadoya'ne. ² Nama'da huamanmadika'eri o'ne. Dakhuea'da huaka'eri o'ne. ¡Keyoj! Peehua'yaneti'. A'nopo'yareaya'po huabokerek si'dakoktegdik mo'ene. Nama'da on'manmadika'ika'. ³ Oro'omeynayo huereta'da huaknopoe'eri o'ene. Diosensi'po o'ene o'nopoepo Diosen Nokirega mo'nopo'toe'eri Diostaj durugda o'epo "dakiti Dios" o'tiona'pakika'ne. Do'taj on'si'dakoktegdik huadakda ijJey nopoe'eri o'ene. ⁴ Huadakda ijkika'po Diosensi'po ijJey nopoe'eri o'ene. ⁵ Do e'si'poe' ocho huame'noe e'ede'te men'si'dakoktegu'ne. Israel aratbut ijsi'poe'uy. Benjamín aratbut ijJey. Do'hued hua'oj huayeere hebreo hua'a hua'aeri o'nuy. Hebreo aratbut ijJey. Konig fariseo hua'e'eri Moisésen hua'a on'manmadika'ika' dokon konigti yoknopoika'uy. ⁶ Kenpa'ti Moisésen hua'a diga'da ijJeretpakpo Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uy. Moisésen hua'a aya'da ijkika'uy. Pablo dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik menika'uyne. ⁷ A'nenda ken konig ijkika'uy, huadakda ijkikay ijnopoe'eri nama'da ijnopoika'uyate. Oynayo Jesucristotaj yoknopoe'eri kenyo'da huadak o'e ijnopoe'eri. ⁸ Jesucristo do'hued Huairitaj eknopoe'eri huadakanada ee'tada kenda ijJey'uy kenpa'ti kenda ijkika'uy do'tehuapa' konig tajpo o'e ijnopoe'eri. Cristotaj yoknopoe'eri kenda ijkika'uy tajponig ijmaen'uy. Do ijkika'uy konig tajpo ee'tada Cristotaj eknopoe'eri nayo 'urunanada o'enok kendayo'da ijpaki. ⁹ Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe'eri ke'nen ijJey Diostaj huadakda ijJey. Moisésenba' ijnigpeika'nok "Huadakda o'e," Diosa do'taj onahue' ee'tada Jesucristotaj eknopoe'eri "Huadakda o'e," Diosa mena'po Jesucristo Diosensi'potaj huaknopoe'eritaj "Huadakda o'ne," Diosa oa'ika'. ¹⁰ Kentayo'da Cristotaj eknopoe'eri ijJeretpakikay. Konig Dios teyda o'epo Jesucristotaj e'bueyada o'noyhuada'uyate konigti teyda o'epo huanigpeika' do'takon be'tihuapokike'po kenpa'ti huadaky o'e'ika' do'takon teyda be'tihuapokike'. Konig Cristo Diostaj o'nigpeika'po pai'da o'nopo'epo o'bueyepo o'noyhuaduyate. Konig Jesús do'huakon Diostaj e'nigpeika'te pai'da ijnopoe'eri ijJeyapoy. ¹¹ Cristoen huaknopoe'eri huabueyere ijnoyhuadapoy ijnopoika'uy.

Nogiti nogiti Diostaj a'durugpakaya'po katepi' oro' o'ka'ne nogiti nogiti daka' mon'nigpeika'.

¹² Kenda ee'ta' ijpaki kenpa'ti kenda e'ka'ta' ijpaki kahued ijje. Kenpa'ti 'urunanada e'huae' Diosa o'pakika'nig donayo ehuedda ijje. Jesucristo me'nopo'toenok konig 'urunanada konig Diosa o'pakika'nig huakka' ee'ta' ijpaki kenpa'ti e'kika'ta' ijpaki. ¹³ Kenyo'da 'urunanada konig Dios o'pakika'nig ehuedda ijje ijonopo kenda ijkadhuahuika'uy kenpa'da yokkahuuddey. Cristoenyo'da e'kika'ta' ijjeretpaki. ¹⁴ Apag Dios kenda o'pakika'nig kenyo'da huakka' e'kika'ta' ijpaki. Jesucristotaj yoknopopo ijinipeika'po Diosa huadak be'toene kenpa'ti Cristo Dioste be'tohua'apone.

¹⁵ Opudpi' aya'da daka' Jesucristotaj moknopounhuahua'depo konig do ijkikame'nig yokkahuuddey Cristoenyo'da ijpakpo ijkikay ken konig yan'pakpo yag'kikati'. Nogded e'nopoe'nayo kanopoe'po Diosa mo'nopoea'apone. ¹⁶ Ken konigda moknopodepo dakhuapa yag'kadhuahuikati'.

¹⁷ Do'taj mentiahuayika'po konig daka' ijkikay kenpa'ti konigti yag'kikati'. Kenpa'ti nogomey oro'taj on'tiahuaypo huadakda ogkika'. Kenomeytakon yan'batiahuaypo konigti yag'kikati', egomey pogomey. ¹⁸ Huakka'mona Cristoen huaknopoe'eri ijje ea'ada huadakda kikahue' o'ne. Konig Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoehue' huae'eri ogkika' kenomeyakon konigti ogkika'. Kenda a'nenda kirigayo' o'nona'ikame'ne. Onte'ti suhue'nada ijjepe o'nona'ne. ¹⁹ Kene'huaya' huame'noete Diosa castiga o'magka'apo, ehue'da o'neapo. Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da aypo huamai'huepi' o'deretpakika'. Nama'da ogkika'po huadakda ijkay e'nopeada bira'dik o'ne. Kenpa'ti katetapi' on'tiahuayika'nig on'eretpakika'. ²⁰ Oro'omeynayo kurudyo huae'eri o'ene. Oro'en Jesucristo Huairi, oro'en huamano'yarea'eri oro'taj mo'nigtiakaponok o'nigika'ne. ²¹ Oro'omeyen pai'da huaso'taj o'maso'teopo huabosoa' mogka'apone. Konig Cristoen 'urua'nanada huaso' konigti mogka'apone. Konig Cristo teyanada o'epo aya'tada o'matepo, ken konig teyda o'epo huabosoa' mogka'apone.

4

Jesús Huairitaj yanoknopopo kirigayo' yan'durugpakika'.

¹ Konigepo Jesús Huairitaj daka'da yanoknopoika'po batikhue'da yanoknopoika', huadi'da egomey pogomey. Jesústaj daka' mo'nigpeika'nok durugda ijjepe konig do'hued gana huaka'eri mo'ene. Opudomeytaj huakka'da ijpakpo e'tiahuayta' ijpaki, huadi'da egomey pogomey.

² Evodia kenpa'ti Sintique huaknopoe'eri huaidpo mo'enok yan'nopo'noeypo konigti yan'nopoika', ijjay. ³ O'nakon huertda huaknopoe'eri huama'buy o'manmadikika'uy, inomey botta' ettone'taj kan'nopo'noey'epo yabatihuapok. Kenomey doere Clementeere nogomeyere huadak hua'a on'manbatia'pakika'uy. Kenomeyen huadik Diosen huanoonhuahuika' beroba'te Diosa o'timadoya'depo Diosere on'noeonhuahuika'apo.

⁴ Jesús Huairitaj yanoknopopo kirigayo' yan'durugpakika'. Onte'ti ijjay. ⁵ Jesús Huairi o'tiakdeaponok opud huadakda o'nepo huayahuaya bahuadi-ayhue' huae'eri o'ne aya'ada kan'nopoi'ke'.

⁶ Katetapi' mepukehue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika'. Menpa' egkapi' yan'tiona'pakpo dakiti yada'ika'. Katapi' bopakpo yan'tiona'pakika'.

⁷ Diosa 'urua'nada mo'nopo'noeya'apone. Oro'omeynayo huata'da nopo'noeyahue'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoenok Diosa daka' mo'nopo'noeya'ika'apone.

Katapi' huadakda e'huae', katapi' 'uruda e'kika' yan'nopoika'.

⁸ Kene'huaya' o'nona'ne egomey, pogomey, buttida hua'a, buttida e'nopoeyo'da yan'nopoika'po, huadakda huakika' yan'nopoika'po, nogomeytaj butukdikyo' yamaknopoika'po, 'uru'nopoyo' e'kika' yan'nopoika'po, di' e'maika' yan'nopoika'po, katetapi' huadakda o'e on'batia'pakika'nig yan'nopoikati'.

⁹ Opudomeytaj ijmanmadikadhuahuika'uy daka' on'peonhuahuika'uyne kenda yag'kikati'. Kenpa'ti aya'da ijikika'uyunig bo'tiahuayonhuahua'uy, kenda yag'kikati'. Ken konig bo'kika'po Apag Dios huamanopo'noeya'eri opudere mo'ika'apone.

Pablotehuapa' huakupe Diostaj on'yokika'uyate Filipos huaknopoe'eria.

¹⁰ Do'taj onte'ti okkahuehue' o'nika'nok Jesus Huairitaj huakka' ijdurug-paki. Do'taj e'tihuapokta' e'pakada kahue'dik moe'uyne. ¹¹ Pai'da ijey ahue' ijikay. Konig ijika'po katepi' toehue' ee'pi' kenda Diosa o'paknig ijnopoepo durugda ijikay. ¹² Nogok pai'da ijje'uy. A'nenda huakka' ijtoe'uy. Pai'da ijje'po durugda e'dik ijey ijnopoedey oyda kenpa'ti huakka'da ijtoepo durugda e'dik ijey ijnopoedey oyda. ¹³ Jesucristo be'teypaka'nok katepi' Diosa o'pak kenda ka'dik ijey. ¹⁴ Kenpa' ea'pi' do pai'da e'nopo'ete on'tinepahui'po on'tihuapokuyne. Huadaka da bo'ka'uyne ijnopoey.

¹⁵ Opudenbayo huabo'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhuahua'te Macedonia huadaribaya' e'huade'te opud Filipenses huaknopoe'eriayo'da huakupe on'yokuyne. Huadak hua'a mo'peedepo durugda mo'epo on'yokuyne. ¹⁶ Kenpa'ti Tesalónica huakka' jakyo ee'te huahued ee'te do'taj a'tihuapokya'po nogok nogok huakupe on'ngita'monika'uyne. ¹⁷ Huakupe do'tehuapa' Diostaj bo'yokika'nignayo sue'da ijpaki. Do'tehuapa' bo'yokpo Diostaj huakka' mo'durugpaka'nok Diosa 'urunanada mo'ngikadhuahuika'apone. Kenda huakka' ijpaki. ¹⁸ Epafrodito opuden huakupe me'ngitotiakme'ne. Dakhuapa kenpa'ti nogitida ijbaedemey. Huakka'da ijtoey. Kenda do'taj on'yokme'ne konig Diostaj e'yok 'uru'huieonigda durugda o'bae'. ¹⁹ Dios Jesucristoere huakka'nanada on'toepo di'nanada mo'epo opudomeytaj daka' tihuapokdik mo'ene. Katetapi' pai'da ee'nayo Diosa bo'yokapone. ²⁰ Apag Dios 'urua'nanada o'nhuahuika', 'Urua'nanada Dios, mon'tiona'pakika'.

Nogiti kene'huaya' Pabla huaknopoe'eritaj o'madikta'mona'po o'manigmadoya'uyate.

²¹ Aya' Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj yan'madikta'mona'. Ken huama'buy doere o'nepo mo'dikta'mona'ne. ²² Aya'da Jesucristotaj huaknopoe'eria mo'dikta'mona'ne. Roma huairien jakyo huaknopoe'eriakon huakka' on'pakpo mo'dikta'mona'ne.

²³ Jesucristo oro'omeyen Huairia opudomeytaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokike'. Kenpa' ijtiona'pakikay, do Pablo.

COLOSENSES

Pabloa Colosas huakka' jak huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Colosas huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijjej. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteoere o'epo ² Cristoen huaknopoe'eri huama'buy mo'ene. Diosensi'po mo'ene. Huakka' jak Colosasyo mo'ika'ne. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Opudomeytaj Apag Diosa kamatinepahuie'po di' kamae' kamanopo'noeye'.

Pabloa huaknopoe'eritaj o'mationa'pakika'uyate.

³⁻⁵ Jesucristotaj daka' moknopoika'po mo'nigpeika'po aya' nog Jesustaj huaknopoe'eriomeytaj di' mo'maika'ne. Kenpa'ti kurudyo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoe'po mo'nigika'. Kenda on'tipe'edepo o'tiona'pakpo Apag Diostaj Jesucristoen Apagtaj dakiti ona'ikay. Jesucristoen huadak hua'a, buttida hua'a Diosere durugda huanoeanhuahuika' hua'a mo'pe'edepo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoika'ne. ⁶ Nogbayo nogbayo huabada meyopi' aratbut o'nika'nig Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'paknok huakka'amon huaboa'da o'noknopo'epo on'nopo'korea'po Diostaj on'nigpeika'. Kenpa'ti buttida hua'a Dios di'nanada mo'epo mo'tinepahui'po konigti opudomeya' mo'pe'edepo buttida hua'a o'e mo'nopoe'po mo'nigpeika'uyne. ⁷ Jesucristoen huadak hua'a Epafrasa opudomey Colosenses aratbuttaj monmadika'uyne. Ke'na oro'ere Cristoen huadak hua'a o'manmadikanhuamey. Oro' o'pakuynok opudomeytaj daka' monmadikika'uy. ⁸ Opudomeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'toika'nok di' mo'maika'ne. Kenda Epafrasa oro'taj monbatia'pakme'ne.

⁹⁻¹⁰ Jesús Huairitaj moknopo'epo kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj di' mo'maika'. Kenme'noete kenda on'tipe'edepo huaboa'da opudomeytaj on'nigtiona'pakika'po, konig Dios Huairien Huasi'po 'urua'da o'kika'uyate opudomey konigti yag'kikati' kenpa'ti konig Diosa o'paknig nogiti nogiti yag'kikati', kenpa'ti nog aratbut pai'dapi' ene'nayo yan'bayokikati', yan'tihuapokikati' kenpa'ti nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. Kenda Diosa o'paknig opudomeytaj Diosa kamanopoe'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne. Kenpa'ti huadak dakhueapi' e'ka' kan'nopoe' kenpa'ti 'urua'da kan'nopoenke' Diosen Nokirega opudtaj kabatihuapokike'. Kenpa' on'nigtiona'pakika'ne. ¹¹ Dios 'urua'da o'epo konig huakjey o'epo teynanada o'epo opudennopo'taj mo'manopo'teypakike' teynanada mo'maike'. Kenpa' opudomeytaj on'tiona'pakika'ne. Ken e'manopo'teypakde'te aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'te pai'da e'nopo'gada batikhue'ada moknopo'epo huadiayhue'ada durugda mo'ika'apone. On'tiona'pakika'ne. ¹² Kenpa'ti Apag Diostaj dakiti ka'nona'ike' on'tiona'pakika'ne. Oro'omey huakjeyyo Diosere nog huaknopoe'eriere a'noeanhuahuikaya'po oro'en dakhuea' e'ka' Apag Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti oro'taj dakhuea' e'ka' mo'manopo'yarea'uyne. Konigepo, dakiti Dios, ona'ika'dik o'ene. ¹³ Oro'omey Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Konig huanaba' o'epo toto' huairitaj o'nigpeika'uyne. Konig sikkiregyo o'noika'po, oroad dakhuea' e'kika' batikahue'dik o'ika'uyne. Apag Diosa bo'tihuapokuyynok dakhuea' e'ka' o'mabatikuyne. Diosa huasi'potaj di'nanada o'ika'po oro'omeytakon

ke'nensi'po bo'yahuea'dene. ¹⁴ Jesús Diosen Huasi'poa mo'nigbuey'uyyo oro'omeytaj e'manopo'koreade'te oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'uyne.

Opudomey Diostaj nigpeehue' o'ika'po dakhuea'da o'kika'po konig Diosen taka' o'ika'uyne. Cristoa mo'nigbuey'uyyo Diostaj mo'manopo'noeya'uyne.

¹⁵ Apag Diostaj tiahuyhue'dik o'ene. Diosen Huasi'po Jesucristo Diosonigti o'epo o'tiakuyyo Dios konig o'enig oro'taj mo'manopoea'uyne. Diosen Huasi'po Cristo Diosere huakkuruda o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuyika'nig konig huadari, huadariyo huae'eri, siokpo, niokpo, puug, aratbut, aya'da huae'eri kahued Cristo o'noika'uyate. Cristo huakkuruda o'ika'uyate. ¹⁶ Dios o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'uyate. Katepi' o'ika'nig kurudyo aya'da o'ka'uyate. Katepi' huadariyo aya'da o'ka'uyate. Katepi' tiahuyaydik o'ika'nig aya'da o'ka'uyate. Kenpa'ti aya'da katepi' tiahuyayhue'dik o'ika'nig o'ka'uyate. Diosen Huasi'poa kurudyo nokireg huairi huae'diktaj o'ka'uyate. Diosen huata'moneri huairi huae'diktakon o'ka'uyate. Huata'da o'nigka'uyate. ¹⁷ Indari, kurudyo huae'erikon katepi' ehued ee'ted Cristonayo o'noe'ika'uyate. Aya'da katepi' kahued ee'ted kennayo o'noe'ika'uyate. Ke'na teynananada o'epo aya'da o'matojika'nok aya'da o'maunhuahuika'apo. ¹⁸ Aya' huaknopoe'erien huairi Cristo o'e. Huaknopoe'eria Cristotaj on'nigpeika', Cristoa aya'tada o'manoea'ika'. Cristo huakkuruda kubarakya' o'noyhuaduyate. Huakkurueri o'epo aya'enda huairi o'e. ¹⁹ Konig Dios o'enig Diosa o'pakpo konigti Cristo o'e. Cristo konig Dios o'e. ²⁰ Diosa aya'tada kamanoeye'po cruzte Cristo o'buey'uy. Huadariyo huae'eritaj kenpa'ti kurudyo huae'eritaj aya'tada Diosa e'manoeya'ta' o'pakpo, Cristo cruzte o'buey'uy.

²¹ Opudomey a'nenda nog aratbutda Diosen ehue' mo'ika'uyne. Konig Diosen taka' mo'epo Diostaj nigpejkahue' mo'epo dakhuea' bo'kika'uyning'a oynayo Diosa opudtaj mo'manopo'noeya'dene. Oy Diosen huadi' mo'ika'ne. ²² Cristo huaso'ada pai'da o'nopo'epo mo'nigbuey'uy Diostaj mo'manopo'noeya'uyne. Daknopo'da kenpa'da Dioseny'da mo'ika'po kentayo da mo'nigpeika'ne. Konig dakhuea' da ahue' mo'enig, "Dakhuea' ogka'." Huahue'dik mo'epet. Ken konig opudomeytaj Diostaj kabayoke'po Cristo pai'da mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyne. ²³ Konigepo daka' Jesucristotaj yanoknopoeonhuahuika'. Oknopoebatikhue'ada yanoknopoeonhuahuika'. Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'neonhuahuika'apo. Kenda mo'peedeika'nig, moknopoeonhuahuika'po batikhue' yané, "Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'neonhuahuika'apo." Aya' huadariyo huae'eri aratbuttaj on'manbatia'pakuyate. Doa Pabloakon konigti ijmanbatia'pakikay.

Cristoen huaknopoe'eritaj yamanmadikikati'. Diosa Pablotaj ona'uyate.

²⁴ Oy durugda ijjepe opudomeyteruapa' pai'da on'nignopo'ene. Aya' Cristoen huaknopoe'eritaj Cristo pai'da o'manignopo'e'uy. Opud huaknopoe'eritehuapa' Jesucristoen aya' a'dakeaya'po do'huakon huaso'da pai'da on'nignopo'unhuahuika'ne. Aya' huaknopoe'erimey Cristoen huaso' konigti o'ne. ²⁵ Opudteruapa' nog huaknopoe'eritere aya'da Diosen hua'a kamanmadikadhuahue'po Diosa me'ta'mona'uyne. ²⁶⁻²⁷ Opud judia ehue' huae'eritaj 'urunanada o'magkika'po Cristoen Nokirega mo'nopo'tojika'. Diosere durugnanada mo'neonhuahuika'apo Diosa mo'nopoea'dene. A'nennada kenda ijka'apoy Dios e'nopoika'ada judia

aratbuttaj manopoeahue' o'ika'uyate. Judío ehue' huag'eritaj 'urunanada ijmagka'apoy manopoeahue' o'ika'uyate. Oynayo ke'nen huaknopoe'eritaj o'manopoea' de.

²⁸ Aya' huaknopoe'eri Cristotaj daka' kanoknopoi'ke' kenpa'ti Cristotaj daka' kan' nigpeike', konig huaknopoe'eri nogiti nogiti kanoknopoi'ke'po Cristoen huadak hua'a o manmadikikay. "Diostaj yan'pee'." "Diostaj yan'nigpee'." "Diostaj yan'nopo'korea'." Aya'tada o'maboroayikay. Daka' kan'nopoenke'po aya'tada daka' o'manmadikikay. ²⁹ Kenda diga'da ijkikay. Teyda ijkikay. Kenda kakike'po Diosa be'teypakika'ne.

2

¹ Opudomeya Laodiceaomeya nogomeyakon do'taj tiahuayhued o'nene. Opudomeytaj kenomey huaknopoe'eritere huakka'da ijmepe'ke'ika'po on'nigtiona'pakika'ne. ² Opudomey nogiti nogiti Diostaj yan'pakika'apet kenpa'ti huayahuaya di'da yan'maika'apet, Cristotaj huakka'da yanoknopoi'ka'apet. Cristotaj moknopoe'po Diostaj daka'da yanoknopoenka'apet. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe' Diosa o'ireganhuahuika'uynig kendakon kanoknopoe'po, do'hua diga'on'tiona'pakika'ne. ³ Cristo Diosen aya'da o'nopoika'. Cristotaj daka' eknopoe'nayo 'uruu'da e'ka' mo'nopoika'apone kenpa'ti huakka'nada mo'nopoenkika'apone. Cristo Diostere moknopoenka'apone. ⁴ Nog aratbuta 'uruu'da e'manmadika'te engaña ogkahue'dik ya'neapet. Kenda opudomeytaj o'nona'ne. ⁵ Opudembayo opudere ehue' e'eadā opudomeytaj huakka'da ijpaki. Opudomey Cristotaj daka' moknopoi'ka'nok kenpa'ti oknopoe'batikhue' mo'ika'nok do'a durugda ijkikay.

⁶ Huairi Jesucristotaj konig huaboa'da moknopoe'de'uynig kenpa'ti huaboa'da durugda mo'nopo'korea'de'uynig konigti daka' yanoknopoi'ka'po yan'nigpeika'. ⁷ Konig hueymey hua'ihuit sorokyo o'epo o'kere'kpo o'meybia'po, teyda o'epo. Konigti kenpa'da Cristoen yan'pakika'po daka' yanoknopoi'ka'po, nogiti nogiti yanoknopoi'ka'. Cristotaj a'nenda monmadika'onhuahuika'uynigtaj nogiti nogiti yanoknopoi'ka'po Diostaj dakiti ya'nonikati'.

Cristotaj oknopoenok Cristotere Diosa mo'noeahuahuika'ne.

⁸ Keyoj o'nona'ne. Opudomeyere nama'da huamanmadika'eri o'nepo engaña egkata' on'pakpo konig aratbutada nama'da on'nopoika'nig opudomeytaj enmadikata' bo'tipakne. Daka' Cristotayo'da yanoknopoe'po kenomeytanayo manigpeehue' yanikati'. Konig adhuea'pane' ogkika'uyatenig kenpa'ti on'nopoikuyatenig nama'da monmadikapetnig manigpeehue' yanikati'. Kenda Cristo o'manmadika'uyatenig ken konig onmadikahue' mo'epet.

⁹ Aya'tehuapa'da Dios o'e konigti Cristodation o'e. ¹⁰ Opudomey Cristotaj moknopoe'po Diosen Nokirega mo'nopo'toe'po, opudomeytaj mo'noea'ika'ne. Cristo aya' huairien huairi o'e. Cristoa aya'tada kuruderi huairitaj mata'mona'dik o'maika'. Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nika'. ¹¹ Judío huabokerektaj on'si'dakokte'gika'po. Opudomeynayo Cristotayo'da moknopoe'po Diosensi'po hueretda mo'ene. Konig bo'eretpakika'po dakhuea' e'kikameada onte'ti kikhue' mo'ene. ¹² Kenpa'ti Jesucristo e'bueyde'te egkubarakka'uytada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Opudomey kenda moknopoe'po bautiza mogka'po konigti Cristoere e'kubarakka'nig Cristoere Diosa mo'nopo'noea'uyne. ¹³ A'nen Diostaj okiehued mo'epo dakhuea'da bo'kika'po Diostaj nigpeehue' mo'ika'uy. Huabokereksi'dak okte'g hue' huag'eri mo'epo Diosensi'po ehue' mo'uyne.

Diostaj oknopøehue'da mo'uyne. Oynayo aya' dakhuea' bo'ka'uyatenigtaj Diosa bokkahuea'depo Cristoere mo'noeanhuahuika'ne. ¹⁴ Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey kenda nigpeehue'ada dakhuea' bo'kika'uyne. Moisésenba'taj nigpeehue' huae'eritaj castiga magka'dik o'e. Oro'omeya dakhuea' o'kika'nok Cristotaj hueypa cruzte mo'nigbeta'uyne siropia mo'nigbeta'uynok mo'bakkahuea'uyne. ¹⁵ Aratbuta en'tiahuaya'te Cristo cruzte o'bueydepo toto' huairitaj okbiraepo o'teyhue'paka'uyatenok. Konigepo oro'omey huaknopø'eri dakhuea' ogka' toto' huairia onte'ti huaahue'dik mo'eapone.

Kenda Cristo kurudyo o'pakika'ngitaj yan'pakpo yag'kika'.

¹⁶ Oynayo Cristotaj moknopøepo "Ken aypo mo'bape'po pehue'dik mo'ene." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. "Ken huamai' mayhue'dik mo'ne." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. Huabayok judioen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ee'nayo, huabo puug judioen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ee'nayo judioen Diostaj e'durugpak okmapie'ahuaddik fiestate huahue' ee'nayo "Hua'dik mo'ne." Be'api' e'na'nayo manigpeehue' yanikati'. ¹⁷ Kenda fiestate aypote huamai'takon judioa on'mana'ika'po ogkika'uyng'a Cristo cruzte e'bueyde'te onte'ti kikhue'dik mo'ene. Cristoen hueretda hua'a o'enok Cristotayo'da yan'nigpeikati'. ¹⁸ Hua'ikudate yan'huadpo Diosen huata'moneritaj tiona'pakdik yanikati'. Sue'ada nama'da huamanmadika'eria on'mana'nig'a tiahuahuedada nama'da on'nopøepo on'mana'nig'a. "Kenda o'nona'nig nigpeehue' ee'nayo nama'da boka'. Diosensi'po ehue' mo'ene." Kenomeya ena'nayo peehue'dik yanikati'. Konig aratbut Diostaj oknopøehue' huae'eri o'nepo nama'da on'nopoika'po. Huadakda ijjej, huadaknada ijkikay nama'da on'nopoika'po. ¹⁹ Cristotaj daka' oknopøehue' o'nika'. Cristo konig huaknopø'erien huanopo' o'e. Huaknopø'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Huaknopø'erinayo Cristotayo'da on'nigpeika'. Nama'da huaa'eri Cristotaj nigpeehue' o'nika'. Oro'omey huaknopø'eri konig Cristoen huaso' o'ene. Konig nogso'tida o'epo nogiti nogiti moknopøea'ne Cristoa. Nogiti nogiti o'nigpeika'ne. Kenpa'ti konig nogso'tida konigti Cristotaj moknopøea'ne Diosa.

²⁰ Cristoa oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok opudomey a'nopo'yareaya'po moknopøedepo konig Cristoere mo'bueydepo konig oknopøehue' huae'eria nama'da on'nopoika'nig onte'ti nopøehue' yanikati'. Konig oknopøehue' huae'eria nama'da on'nopøepo on'mana'ika'nig manigpeehue' yanika'. A'nopo'yareaya'po kenda peehue'dik yane'. Konig oknopøehue' huae'eriomey nogen e'manmadika' ogkika' kenda kahue' yanika'. ²¹ "In nejhue' yanikati'." "Ken aypo pehue' yanikati'." "Kentaj huaba'api' toqahue' yanika'." Ken konig on'mana'ika'nig manigpeehue'dik yanikati'. ²² Nejhue'dik, pehue'dik, bapadhue'dik huabokerekayo'da on'mana'ika'nig kenda on'mana'ika'nig ehue' o'eapo. ²³ Kenda on'manika'nig 'urua'da e'nopø'onig aratbuta nama'da on'nopøepo. Aratbuta on'manigpeika'po nama'da hua'ikudate onhuadpo Diosen huata'moneritaj on'tiona'pakika'po, Diostaj on'tiona'pakika'po, sue'da ijjej huairihue' ijjej nama'da on'nopoika'po, kenpa'ti nama'da Diosta'pai'da on'nopo'epo. Kenda ogkika'po huadakda o'ey aratbuta nama'da on'nopøepo kenpa'da dakhuea' e'ka'ta' on'eretpakika'. Kenda huabokereka nama'da on'mana'ika'nig kenpa'ti nama'da on'kika'nig'a dakhuea' bo'kika'ngitaj batikhue'dik o'nika'.

3

1 Ken, Cristo e'bueytada kubarakya' Diosa o'noyhuada'po onte'ti o'noea'uyate. Cristoere Diosa opudomeytaj mo'noea'uyne. Konig Diosen 'urunanada huaknopoe'eri mo'noea'uyne. Konigepo kenda Cristo kurudya' o'pakika'nig mon'pakpo mogkika'. Cristo kurudyo Diosere teynanada 'urunanada o'ika'nok ke'nenyo'da moderetpakika'. 2 Kurudyo Dios o'noika'po Cristoere o'noika'. Kenda Cristo o'paknig konigti mon'pakika'. Konig Cristo o'epo o'kika'nig mon'nopoika'. Katepi indariyo o'ika'nig kenpa'ti katepi' aratbuta ogkika'nig nopoikahue' mo'nika'. 3 Cristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate oro'omeya o'nopodepo konig aratbut kubarakya' katetapi' onte'ti dakhuea' kahue' o'nenig, oro'omeyakon onte'ti dakhuea' kahue' mo'nika'. Oy huaboa'da oknopoe'eri Cristoere Diosyo o'noika'ne. Diosa daka' mo'nopo'toenig Cristoere o'noeonhuahuika'apone. 4 Ken Cristo oro'en huamanoanhuahuika'eri o'e. Ke'na onte'ti kurudya' e'tiakte kenoka' oro'omey huaknopoe'eri Cristoere 'urunanada o'eonhuahuika'apone.

A'nenda Cristotaj oknopoe'hued mo'epo dakhuea'da bo'kikame'nig'a. Oynayo Cristotaj moknopodepo huadakda yag'kika'. Diosenyo'da yag'kika'.

5 Katepi' dakhuea'da e'ka'ta' e'paknayo Jesucristotaj yoknopoe'eri Cristoere do'huedso' o'bueyde, do'hued e'nopoe' o'bueyde, onte'ti dakhuea' kahuea'dik ijje'y, yan'nopoikati'. Ken konig mo'nopoepo, nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Huabokerek nogtaj nogtaj ettone'taj bakdejhue' yanika'. Ettone' nogtaj nogtaj huabokere'ka' bakdejhue' yanikati'. Katepi' dakhuea'da konig oro'enso' o'pakika', onte'ti pakhue' yanika' kenpa'ti kahue' yanika'. Kenpa'ti katetapi' e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Katetapi' e'eretpaknayo konig e'ketka' diostaj e'pak o'e. Dakhue'da o'e. 6 Aratbut ken konig dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'nok Diosa diga'nada castiga o'magka'apo. 7 Kenda dakhuea'da ogkika'nig opudomeya bo'kika'uynig'a konig Cristotaj oknopoe'hued mo'epo bo'kika'uynig'a. 8 Oy Cristoere mo'noedepo aya' in konig onte'ti kahue' yanika': Nogomeytaj bahuadiayhue' yanika'. Maboyhue' yanika'. Mahui'jahue' yanika'. Batidi'kehue' yanika'. Dakhuea'da bahuaa'pakhue' yanika'. 9 Huayahuaya da bahuahue' yanika'. A'nenda Cristotaj oknopoe'hued mo'epo nama'da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'uyate. Oynayo Cristotaj moknopodepo onte'ti konigti dakhuea' kikhue' mo'ika'ne. 10 Oy konig huabonopo' mo'edepo konig Diosa o'nopoika' nig huaboa'da mo'nopoika'po. Konig Diosa o'paknig nogiti nogiti bo'pakpo mo'nopoika'ne. Diosa aratbuttaj huamataime'a'eri o'enek nogiti nogiti daka' moknopoe'apone. 11 Ken konig Cristoere o'noepo huaboa'da o'nopoe'eri ken konig huaboa'da o'kikay, "Judio ehue' ijje'y." Ahue' o'ene. "Judio ijje'y." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteg'uy." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteghue' o'uy." Ahue' o'ene. "Nog aratbut ijje'y." Ahue' o'ene. "Esoeri ijje'y." Ahue' o'ene. "Huanaba' ijje'y." Ahue' o'ene. "Huanaba' ehue' ijje'y." Ahue' o'ene. "Kenyo'da Cristoen ijje'y. Kenyo'da Cristotaj ijpaki. Kenyo'da Cristotaj e'nigpeika'ta' ijpaki." Kenda aya'ada a'dik o'ene.

12 Diosa opudomeytaj di' mo'epo mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da mo'ene. Konigepo aya'tada yan'matinepahuika'po. Daknopo'da huadaka'da yan'manigkika'. Donayo huairi ehue' ijje'y, yan'nopoika'. Nogomeytaj daka' yan'manigpeika'. Nogomeya dakhuea' egka'nayo bahuadiayhue' yanika'. 13 Nogomeytaj dig mahuanopoe'hue' yanika'. Noga dakhuea' egka'nayo kentaj yan'bakkahuea'po huadiayhue' yanika'. Konig Cristo Huairi oro'taj bokkahuea'uynig konigti nogomeytaj yan'bakkahuea'ika'.

¹⁴ Huakka' di' yan'maika'. Huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Di'nada e'maika'nayo konig onpapayo' mo'ika'po konigti Diostaj bo'pakika'po aya'da 'urunanada bo'kika'apone. ¹⁵ Opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'noeye'. Kenda Diosa o'pak. Aya'ada konigti yan'nopoika'. Konigti yan'pakika'. Konigti yag'kikati'. Ken konig nogso'tida ka'ne'po Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Diostaj dakiti ya'nonika'.

¹⁶ Aya'da Cristo o'manmadika'uyatenigtaj yan'nopoika'po, huanopoya'da yan'diktoikati'. Kenda nogtaj nogtaj yan'manmadikika'. Kenpa'ti Cristoen e'manmadika'taj yan'nigpeika'. Nogomeyere huayahuaya yan'manikati'. Diosen e'manmadika' 'urua'da yan'nopoepo huayahuaya yan'mandikika'. Diostaj dakiti mona'po daknopo'da Diostaj yan'batadi'kea'ika'. Huanopoya'da dakiti ya'nona'po yan'batadi'kea'ikati'. Dios Jesucristoere 'urua'da mo'toika'ne yan'batadi'kika'. ¹⁷ Katepi' bo'kika'nig katia'pi' boa'kenda Huairi Jesús o'pakika'nig yadika'po yag'kika'. Jesústaj moknopoepo Diostaj dakitia' yan'tiona'pakikati'.

Konig Cristoen huaknopoe'eria huayahuaya Cristotaj 'urua'da nigka'dik o'ne.

¹⁸ Ettone'a Jesús Huairitaj eknopoe'nayo Huairi Jesús en mo'epo, Jesús o'pakika'nigda opuden huatoe'taj yan'nigpeika'. ¹⁹ Huabokereka opuden huatoe'taj di'da yanika'. Huatoe'taj huadiayhue' yanika'. Kenpa'ti huiyoka'da onahue' yanika'. ²⁰ Apag Diosa o'paknok huasi'poa opudomeyen huaojtaj huayetere yan'manigpeika'. Huaojtaj huayetere e'nigpeika'nayo Diosa durugda o'ika'apo. ²¹ Huaoa huasi'potaj diga'da barakhue' yanika'. Huasi'potaj diga'da e'bitbitnayo huasi'po pai'da ya'neapetpi'. Onte'ti daka' nigpeehue' ya'neapetpi'. ²² Opudomey huanaba' mo'epo opuden huairitaj yan'nigpeika'. Huairia e'tiahuayteyo'da daka' nigpeehue' yane'. Huairia e'tiahuayte kenpa'ti huairia tiahuayhue' ee'tepi' daka' yan'nigpeika'. 'Urunopo'da Diostaj daka' yanoknopoepo daka' yan'nigpeika'. ²³ Katepi' bo'kika'nig daka' yag'kika'. Jesústehuapa' ijkay yan'nopoepo 'urua'nanada yag'kika'. Huabokerektayo'da ijmanigkay nopoe'hue' yanika'. ²⁴ Cristo opuden Huairi o'enok kentayo'da yan'nigpeika'. Diosen Huasi'poere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'nopoene. ²⁵ Be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da on'nopo'eapo. Be'api' huairi huanaba'pi' dakhuea' egka'nayo Diosa castiga diga'da ya'magka'apet.

4

¹ Huairia huanaba'taj mo'matoika'po daka' yan'matoika'. Dakhuapa yan'bayokika'. Huairi mo'tajka'nok okkahuehue' yanika'.

² Kirigayo' yan'tiona'pakika'. Tayhue'ada daka' yan'tiona'pakika'. Dakiti Dios, yan'tiona'pakika'. ³ Kenpa'ti oro'taj motiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a a'nenda Diosa soatayo' e'nopo'eada manopoeahue' o'uyate. Oy Cristoen huadak hua'a oro'a e'manbatia'pakta' o'paki. Oroa kan'manbatia'pake'po Jesús Huairia oro'taj bo'tihuapokike'po yan'tiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'nok huabakuda' jakyo megkudame'ne. Huabakuda' jakyo ijje. ⁴ Pabloa Cristoen huadak hua'a aratbuttaj 'urua'da kamanopoea'ike'po do'taj men'tiona'pakikati'.

⁵ Daka' yan'nopoika'po yag'kika'. Ken oknopoehue' huae'eri opudomeyere o'nika'po opudomeytaj bo'tiahuayika'nok daka' yan'nopoepo yag'kikati'. Nogomeytaj kirigayo' yan'mantihuapokika'.

⁶ 'Urua'da yan'batia'pakika'. Nogomeytaj a'batihuapokya'po huadakda

yan'batia'pakika'. Daka' yan'nopopepo dakteynopoda nogomeytaj daka' yan'manbatia'pakatokika'.

Saludos on'manigdikta'mona'uyate.

7 Tiquico oro'omeyen huadi'da huama'buy o'e. Do'taj daka' be'tihuapokika'uyne. Doere Jesús Huairitaj o'nigpeika'uy. Do konig o'ea' montia'pakapone. 8 Konigepo Tiquicotaj opudomeytaj on'nigta'mona'ne. Konig o'ea' do'taj be'huae'po kenpa'ti nogiti nogiti Cristotaj kanoknopoe'po on'nigta'mona'ne. 9 Kenere Onésimoeretaj on'nigta'mona'ne. Onésimo oro'omeyen huama'buytion o'e. Di'da mo'taene. Diostayo'da o'nigpeika'. Opudomeyen aratbut o'e. Ke'na Tiquicoere monbatia'pakapone. Iyoda aya'da huaknopoe'eria ogkika'nig kenda opudomeytaj monbatia'pakapone.

10 Aristarco doere huabakuda' jakyo o'epo, opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcosakon saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcos Bernabéen huama'buy o'e. Marcos huadaktion huaknopoe'eri o'enok kenpa'ti opudomeyte ehua'te daka' yadeti'. 11 Kenpa'ti Jesús Justoa saludos mo'nigdikta'mona'ne. Aristarco Marcosere Jesús Justoere judío huaknopoe'eri o'ne. Kenomeyyo'da judío huaknopoe'eri doerea on'manmadikika'po, "Yan'no'porea'po Jesucristo Huairitaj yan'noknopopepo yan'nigpeika'." Doerea on'mana'ika'nok do'taj on'durugpakanhuame'ne. 12 Epafras saludos mo'nigdikta'mona'ne. Konig Cristoen huanaba' Cristoenyo'da o'kika'po opudomeyen aratbut o'e. Opudomeytaj huakka'da mo'tiona'pakika'ne. Opudomey Diostaj daka' moknopoiika'po batikhue'da yanoknopoiika'. Aya'da Diosa o'pak daka'da moknopoiika'po aya'da bo'kika'apo. Kenda Epafrasa mo'tiona'pakika'ne.

13 Epafras opudomeytaj mo'timepukepo diga'da mo'tiona'pakika'ne. Kenpa'ti Laodicea huaknopoe'eritaj kenpa'ti Hierápolis huaknopoe'eritaj o'matimepukepo o'manigtiona'pakika'. Kenda ijtiahuayika'po opudomeytaj o'nona'ne. 14 Lucas huamadakka'eri o'e. Di'da mo'ene. Opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Demasakon saludos mo'nigdikta'mona'ne.

15 Laodicea huama'buytaj saludos ijmanigdikta'monay. Ninfastakon saludos ijmanigdikta'monay. Kenpa'ti Cristoen huaknopoe'eri Ninfasen jakyo ogkupopakika'nigtaj saludos ijmanigdikta'monay. 16 In beroba' ijnigmadoya'dey opuda' yan'mona'pakdepo Laodicea huaknopoe'eritaj yan'bata'mona'. Nogda beroba' Laodicea huaknopoe'eritaj ijnigmadoya'po ijta'mona'mey e'mokyede'te yan'mona'pakti'. 17 "Huairi Jesús aya'da ona'uyate, Arquipo, uruda yanopopepo daka' yakadhuahuika'." Kenda Arquipotaj ya'nonati'.

18 In saludo huadik on'nigta'mona'ne do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Huabakuda' jakyo ijjeonhuahuikay. Do'taj okkahuehue' menika'. Dios opudomeytaj daka' mo'tojke', ken.

1 TESALONICENSES

Tesalónicaya' huaknopœ'eritaj Pabla huakkuruda o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopœ'eri huakupopakika'eritaj Pabla nogerea o'manigmadoya'uyate.

1 Huadi'da huama'buy huadi'da huidpo o'maene. Apag Diostaj Jesucristo Huairitaere moknopœpo. Tesalónica jakyo bokupopakika'. A'batadi'keaya'po bo'kupopakika'. Do Pabla on'nigmadoya'ne. Doere Silvano kenpa'ti Timoteoere o'ey. Apag Diosa Jesucristo Huairierea daka' 'uruada mo'tounhue', bo'tihuapokonhue' mo'nopo'noeyanhue'po ijtiona'paki.

Tesalónica jak huaknopœ'eriomey Jesucristotaj daka' o'noknopœpo 'uruana'nanada ogkika'. Pabla ona'ti o'matinopœpo Diostaj dakiti ona'uyate.

2-3 Jesucristotaj daka' moknopœpo nogomeytaj huadakda bokika'. Kenpa'ti Diostaj di' mo'epo nogomeytakon daka' mo'matihupokika'ne. Kenpa'ti moknopœpo batikhue'da Jesucristo Huairi e'tiaktaj mon'maboika'. Kenda durugda on'tinopœpo Apag Diostaj "Tesalónica huaknopœ'eritaj dakiti Dios," kirigayo' o'tiona'pakikay. 4 Diosa di'nanada mo'ene. Ke'nensi'po huæ' mo'baktie'ea'uyne o'nopoene, egomey, pogomey. 5 A'nenda opudomeyere o'ika'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuame'ne. Ijja'poda onbatia'pakhue' o'neme'ne. Diosen hua'a o'nonbatia'pakikame'ne. Kenda huadak hua'a buttida o'e Diosen Nokirega mo'nopoëame'ne. Diostaj eknopœ' a'tihuapokya'po Diostaj o'nigpeikay. Huadakda opudere o'ika'mey opud kenda mo'nopoet.

6 Jesucristoa Diostaj o'nigpeika'po pai'nanada o'nopo'e'uyate. Oro'akon Diostaj o'nigpeika'po pai'nanada o'nopo'ikay. Opud konigti Jesucristoen huadak hua'a durugnanada mo'pœ'uy. Diosen Nokirega mo'durugpaka'uyne. Moknopœika'nok pai'nanada mo'nopo'e'ika'.

7 Macedoniabayo Acayabayo aya'ada Jesucristotaj huaknopœ'eria kenda mo'tipeedepo opudomeyonig Jesucristotaj eknopœ'ta' on'pakika'.

8 Huakka' aratbuttaj nogyon nogyon Jesucristoen huadak hua'a mo'manbatia'pakonhuame'ne. Macedonia huadaribayo huæ'eria Acaya huadaribayo huæ'eria nogbaya' nogbaya' huæ'eria huadak hua'a on'pœedepo kenpa'ti Diostaj daka' moknopœ on'tipeede. Konigepo Diostaj moknopœnok kenda nogyā' nogyā' batia'pakhue'dik o'ey. 9 Opud Tesalónica huaknopœ'eria Jesucristotaj daka' o'noknopœika'. Kenda nogyā' nogyā' bo'huaika'ne. "Tesalónica huaknopœ'eria Pablomeytaj durugteda on'baedpo on'manigpœe'uyate. Kenpa'ti on'nopo'korea'depo ke'nen e'ketka' diostaj on'maenondepo huaboa'da hueretda Diostaj o'noknopœika'." Kenda nogyā' nogyā' bo'huaika'ne. 10 Kenpa'ti Diosensi'po Jesúsuj e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti Diosa ke'ponananada castiga o'magka'apo.

Jesús oro'tanayo huaknopœ'eritaj daka' bo'tioka'apone. Ken Jesucristo kurudya' o'tiakapo. Jesucristotaj daka' o'noknopœpo o'nonmabo'ika'. Kenda nogba nogbaya' bo'huaika'ne.

2

Tesalónica aratbuttaj Diosen Jesucristoenere 'urua'da o'manmadika'uyate Pabloa.

¹ A'nenda opudtaj ijmeta'unhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbata'pakonhua'po daknopoada o'nonbata'pakonhua'nok mo'nopo'korea'po daka' Jesucristotaj moknopoe'uy. Nama'da ijje'po ta'unhuahuahue' o'ne'uy, kenda mo'no'poet egomey. ² A'nenda Filipos huakka' jakyo ijjeonhua'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'depo diga' do'taj mentidi'kudhua'po kenpa'ti dakhuea' menogkadhua'uyne. A'ti o'nen jakyokon opudtaj ijtiakpo huadak hua'a e'manbatia'pakte huakka'mona pakhue' e'ne'tada kenda nopoe'hue'ada kenpa'ti me'pukhue'ada Diosa be'tihuapoknok teynpo'da Jesucristoen huadak hua'a o'nonbata'pakonhua'uyne. Kenda mo'no'poet. ³ Huadak hua'a nama'da manbatia'pakhue' ijjunhua'po aratbuttaj nama'da huaknopoe' nama'da e'mana' manmadikahue' ijikay. Aratbuttaj buttida huaknopoe' daknopo'da buttida hua'a ijmanmadikikay. ⁴ Huadak hua'a Pablo daka' o'manbatia'pakika' Diosa o'nopo'ek "Aya tada huadak hua'a yamanbatia'pakika'," Diosa mena'uyne. Konigepo huadak hua'a 'uruda ijmanbatia'pakikay. "Huadakda o'manbatia'pakika'." Kenpa' aratbuta e'huaa'taj pakhue' e'ada "Huadakda o'manmadika'ika', do'huedyo'da o'kika'," Diosayo'da e'huaa'ta' ijpakpo. Diosa oro'en e'no'poe' o'no'poe'ika'. ⁵ Do'taj me'nonpeike'po "Huadakda mo'ene, huadakda bo'kika'," kenda nama'da onahue' o'nika'uyne. O'nen huakupe a'bakaya'po nama'da onahue' o'nika'uyne. ⁶ "Pablomey huadakda o'ene." Yan'batia'pakonhua'. Oro'anayo onahue' o'nika'uyne. "Oro' Cristoen huata' moneri o'ey. Oro'taj nigpeika'dik mo'ene." Kenda ona'dik o'nenig'a onahue' o'nika'uyne. ⁷ Daka' on'toika'ne. Do'tayo'da me'nigpeike'po ihua' onahue' o'nika'ne. Konig huaye'yobedtaj di' o'nika' daka' on'toika', ken konigti opudtaj di' o'nika'ne. ⁸ Huakka' di' o'nepo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'ta' ijpakpo kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti kan'nigpeike'po opudomeytaj o'tihuapokta' ijpakika'uy. ⁹ "Diosen hua'a o'nonmadikika'nig kente huakupe men'yok." E'mana'ta' pakhue' ijje'po huadak hua'ayo'da kenpa'da e'manmadikika'ta' ijpakpo o'nonmadikika'ne. Huadak hua'a o'nonmadikendepo do'hueddakon aypotehuapa' diga' ijbaa'ika'uy. Huame'noe sikyoere diga' ijbaa'ika'uy. Kenda mo'no'poet.

¹⁰ Opu'd huaknopoe'eriere ijika'uy. Do'taj bo'tiahuayikame'ne on'peikame'ne. Diostaj daka' yoknopoika'uy, kenpa'ti huadakda ijkika'uy kenda on'tinopo'ene kenpa'ti Diosa me'tinopo'ene. Dakhuea' o'ka'uy be'api' huaahue'dik me'ne. ¹¹⁻¹² Konig be'api' huaoa huasi'potaj daka' o'manmadikika' ken konig Diostaj daka' yan'nigpeika' daka' o'nonmadikikame'ne opudtaj. Diosen mo'ene. Konig Diosensi'po mo'ene. Diosere 'urunanada mo'noeonhuahuika'apone. Diosensi'po ya'nepo huadak yag'kika'. Kenda aya'tada o'nona'ika'ne.

¹³ Diosen hua'a o'nonbatia'pakonhua'uy'nis mo'nigpeepo mo'knopoe'uyne. Konig huabokereken e'manmadika' o'e' nopoe'hue'ada mo'peepo, moknopoe'uyne. Diosen buttida e'manmadika' o'e' mo'no'poe'po mo'nigpee'uy. Konigepo opud Tesalónica huaknopoe'eritaj "dakiti Dios," yona'ikay. ¹⁴ Jesucristotaj moknopoika'nok onyoyo' huae'eria bo'tierikonhuame'ne. Dakhuea'nanada mogkadhuahuame'ne, egomey pogomey. Konigti Judea huadaribayo judio huaknopoe'erien onyoyo' huae'eria dakhuea' on'magka'ika'. Judio huaknopoe'eritaj on'magka'ika'.

¹⁵ A'ennada judio aratbuten adhuea'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj

on'batiarakikame'te. Kenpa'ti judíoa Jesús Huairitaj on'arakuyate. Do'takon dakhuea' mogkika'po do'taj me'nen'uyne. Kenpa'da dakhuea' ogkika'po Diostaj durugpakahue' o'nika'. Aratbuta huadak hua'a peehue'dik ka'nike'po dakhuea'da on'kadhuahuika'. ¹⁶ Dios judío ehue'taj dakhuea' e'ka' kamanopo'kore'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy. Judío aratbuta mo'manmadika'batika'uyne. Ken konig ogkika'nig'a Diostaj nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'. Oynayo Diosa diga' o'bahuadiaydepo ke'ponanada castiga o'magka'apo.

Tesalónica jak huaknopo'e'eritaj onte'ti e'bata'huadunhua'ta' o'pak Pabloa.

¹⁷ Opuđtaj o'nokhua'depo nogyoda adteda o'nokika'po opudtaj huakka' ijnopoikay. Kenpa'ti e'ta'huadunhua'ta' huakka' ijpakikamey. ¹⁸ Opuđtaj a'bata'huadey e'nopoika'tada huahue'dik o'ikamey. Donayo nogok nogok a'bata'huadey e'nopoika'tada toto' huairia menokboe'ikame'ne. ¹⁹⁻²⁰ A'timon Jesucristo Huairia onte'ti bo'huatiakapone. E'huatiakde'te do'hua e'manmadika' Jesucristoen daka' moknopounhua'po 'urua'da mo'nigpeunhua'nok Jesucristo Huairia e'bahuahuayde'te durugnanada ijdurugpakapoy. Kenpa'ti huadakda moknopounhua'nok kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka' monigpeika'nok "dakiti Dios" yona'ika'apoy, egomey.

3

¹ Konigepo Atenas jakyo ijika'po opudomeytaj tipeehued ijjepeo "Tesalónica huaknopo'e'eri monig yanoknopoet monig Diostaj yan'nigpeiket," ijnopoepo. "Iyo Atenas jakyo Silvanoere botta'yo'da a'ikaya'po. ² Timoteotaj oro'en huama'buy opudtaj a'manigta'monay'." Ijnopo'e'uy. Diosa Timoteotaj oktie'ea'uy, huadak hua'a kamanbatia'pakike'po kamanmadikike'po oktie'ea'uy. Doere huadak hua'a daka' o'manbatia'pakika'uy. Opuđomeytaj nogiti nogiti eknopounhuahuika' kabatihupoke'po on'nigta'mona'uyne. Kenpa'ti nogiti nogiti e'nigpeika' kabatihupoke'po on'nigta'mona'uyne Timoteotaj. ³ Kenpa'ti aratbuta opudtaj en'tieriktada kenpa'ti dakhuea' egka'tada moknopoe'epo batikhue' ka'ne'po on'nigta'mona'uyne. Jesucristo moknopoenok aratbuta bo'tierekonhua'apone, bo'tidi'kudhua'apone, dakhuea' mogkadhua'apone mo'nopoet. ⁴ Kenpa'ti opudtaj on'ta'huadunhua'po, "Jesústaj oknopoehue' huae'eria oro' huaknopo'e'eritaj mo'batierikapone kenpa'ti dakhuea' mogka'apone." Kenda o'nona'uyne. Kenda opudtaj mogka'depo kenpa'ti oro'takon mogka'uy mo'nopoet. ⁵ Konigepo "Menpa' opudtaj toto' huairia kenda yanoknopoebatik nama'da ya'manetpi'. Kenpa'ti yanoknopoebatikdetpi'. Huadak hua'a o'nonmadika'uy'nig'a." Ijnopoepo ijnepu'kuy. Kenpa' ijnopoepo Timoteotaj on'nigta'mona'uyne. "Jesucristotaj monig moknopoika'. Monig monigpeika'." Yamanati'. Timoteotaj yona'uy, ken.

⁶ Oynayo Timoteo bo'ta'huadunhua'depo do'tekon o'kumejdeme'. Huadakda Diostaj o'noknopoika'te kenpa'ti huayahuaya di'da on'maika'te menbatia'pakato'me'ne. Oro'taj di'da moknopoika'po kenpa'ti e'tiakta' on'tipaknok konigti opudtaj e'tatiakta' o'paki. ⁷ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nok aratbuta menhuadiayika'ne kenpa'ti dakhuea' me'nogkika'ne. Opuđomeynayo Jesucristotaj daka' moknopoika'tenok on'tipeeđepo durugnanada o'nea'ne do'taj. ⁸ Oy opudomey Jesucristotaj oknopoebatikhue'da moknopoika'po daka' mo'nigpeika'po oro'omey kenda o'nopoepo durugnanada o'noeonhuahuikay. ⁹ Kenpa'ti opuda daka' moknopoika'nok durugnanada o'epo dakiti Dios ona'ikay. ¹⁰ "Tesalónica huaknopo'e'eritaj Jesucristoen nogiti nogiti kan'manmadike'po, nogiti nogiti

eknopoꝝ' nogiti nogiti e'nigpeika' kan'mantihuapoke'po mota'mona'." Sikyo huame'noeere Diostaj o'tiona'pakikay.

¹¹ "Tesalónica huaknopoꝝ'eriedbayo betohua', Apag Dios, Jesús Huairi. ¹² Konig Tesalónica huaknopoꝝ'eritaj oro'a di'nana o'maikay. Konigti Tesalónica huaknopoꝝ'eria huayahuaya di' e'maika' kenpa'ti aya'tada di' e'maika' yabatihuapokika', Jesús Huairi. ¹³ Kenpa'ti huaknopoika' yamanopo'teypaka', Dios. Kenpa da huadaknada huamae', dakhuea' kahue' kan'maika'po Diosa yabatihuapokika'. Jesús Huairiere huaknopoꝝ'eriyo' en'tiakte uruda e'noknopoika'te, kenpa'da huadakda en'maika'te yabahuahuayti'." Kenpa' Diostaj o'tiona'pakikay.

4

Kenda Diosa o'pakika' nogiti nogiti yag'kikati'.

¹ Oyedda, egomey pogomey, Jesús Huairia kenda o'paknok ighua'da ona'ne. Daka' men'pee' do'taj. Diostaj a'durugpakaya'po monig kika'dik o'ey a'nenda o'nonmadika'uyne. Kenda nogiti nogiti yag'kikati'.

² Jesús Huairia kenda o'paknok kika'dik mo'ene o'nona'uyne. Kenda o'nona'uyng mo'noꝝe't. ³ Huadakda yanika'. Diosenyoda daka' yag'kika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Nog huabokerekere bakdejhue' yanika'. O'nen huatoꝝ ehue'tada bakdejhue' yanika'. ⁴ Huatoꝝ'taj daka' yan'matojika'. Konig Diosa o'pak daka'da yan'manika'. ⁵ Diostaj oknopoꝝehue' huaꝝ'eria on'toꝝepakpo daka' matoꝝehue' o'nepo huatoꝝeda o'deretpakpo kenpa'da on'bakdejika'. Kenomey ogkika' konigti kahue' yanika'. ⁶ Dakhuea' kahue' yane'. Huaknopoꝝ'eri huama'buyen huatoꝝ'taj bakdejhue' yane'. Kenpa' huaka'eritaj Jesús Huairia castiga o'magka'apo. Kenpa' daka' a'nenda o'nona'uyne. ⁷ Huadaknanada kagkike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'durugpakike'po Diosa bo'baea'uyne. Dakhuea' kagke'po Diosa baehue' mo'uyne. ⁸ Be'api' oro'taj e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj peehue' o'ne. Diosen Nokirega' mo'nopo'toꝝene. Oro'omey Diostayo'da o'nigpeikay.

⁹ Kenda Diosa mon'madika'uynok huayahuaya di' yan'maika'. Nogiti do'akon ahue' o'nene egomey. ¹⁰ Huabada nogyon nogyon Macedonia huadaribayo huaknopoꝝ'eri huama'buytaj di' mo'maika'. Nogiti nogiti di'nada yan'maika', o'nona'ne. ¹¹ Huakka' bo'pakpo daka' yanika'. Nog-taj dakhue'da bahuaahue' yanika'po o'nenda yag'kika'. Kenda a'nenda o'nona'uyne. ¹² Ken konig bo'kika'nok oknopoꝝehue' huaꝝ'eria daka' mo'knokotdepo mana'dik mo'ene. Konig aya'da e'toionigti e'dik mo'eapone. Kusitokhue'dik mo'eapone.

Jesucristo o'tiakpo huaknopoꝝ'eritaj o'batobehuikapo.

¹³ Oknopoꝝehue' huaꝝ'eri on'bueydepo onte'ti noyhuadhue' o'neaponok kenomeyen huabeta diga'da on'tabahuikika'. Huaknopoꝝ'eria ekbueyde'te suhue' ehue'dik o'ene kenpa'ti oro'nayo huikhue'dik o'ene, egomey. Huaknopoꝝ'erinayo noyhuaddik o'neapo. Kenda e'manopoꝝe'a'ta' o'paki. ¹⁴ Jesús o'bueyuyate. E'bueyada o'noyhuaduyate o'nopoꝝene. Kenpa'ti aya' huaknopoꝝ'eri e'bueyuytaj Jesús kenoka' e'tiakte Diosa o'manoyhuada'apo. Jesúsere kurudyo' o'batobehuikapo o'nopoꝝene.

¹⁵ Kenda Jesús Huairia mo'nopoꝝe'aynig kenda o'nonmadika'apone. Jesús Huairi e'huatiakte Jesús en huaknopoꝝ'eri on'mabueyde'uy ke'na noyhuadhued oro'omeytaj huakkuru tohuahue'dik mo'eapone. Onokteteyo' bo'tohua'apone e'bueyuytaere huanoe'eriere mo'batobehuikapone. ¹⁶ Ken kurudyaj Jesús Huairi o'huarakapo. 'Utta'da o'okoypo o'huarakapo. Konig

Diosen huata'moneri huairi 'utta'da o'okoyapo, Diosen huatoka' trompeta 'utta'nada ea'te Jesús Huairi o'huarakapo. Huaknopøe'eri e'buey'uytaj huakkuruda o'manoyhuadapo. ¹⁷ Kenta' oro'omey bueyhued huæ'eritaj kenomeyere kurudyo e'sihui'yo Diosa bo'tobehuikapone. Kurudyo onokteyero Jesús Huairitaj o'huahuayapone. Jesús Huairiere kenpa'da o'manoehhuahuika'apone. ¹⁸ Konigepo kenda mon'batia'pakika'po huayahuaya mon'madurugpakika', ken.

5

¹ Keniga huabayok Jesús Huairi o'tiakapo kenpa'ti kenoka' Jesús Huairi o'tiakapo nigmadoyahue'dik o'nene, egomey. ² Castiga a'magkaya'po Jesús Huairi o'tiakapo. Kenme'noete kenoka' onmabohue' ee'te idapi' o'tiakapo. Konig sikyopi' nopøehue' ee'te huabereeri on'tiakika'. Ken konig nopøehue' ee'te Jesús Huairi ida o'tiakapo. Castiga a'magkaya'po ida o'tiakapo. Kenda oyda mo'nopoet. ³ "Daka'da o'maene. Be'api' oro'taj ogkahue'dik mo'ëapone." Oknopøehue' huæ'eria kenpa' e'batia'pakte idada Diosa castiga o'magka'apo. Konig ettone' bogdakhue' o'nepo asi'popakya'po idada diga' on'tiri'ika'. Ken konig idada castiga o'magka'apo. Be'api' monhue'dik o'neapo. ⁴⁻⁵ Opudnayo Diosen mo'epo konig huakjeyyo mo'ika'po huadakda bo'kika'. Huadak bo'kika'po konig huame'noeteda mo'ika'. Konig sikkiregyo huæ'eri dakhuea' ogkika' ken konig, dakhuea' kahue' yanika'. Konig huabereeria aratbuttaj pai'da o'manopo'eanika', ken konig Jesús Huairi o'tiakapo opudomeytaj pai'da nopo'eahue' mo'ëapone, egomey. ⁶ Nogomey sue'da on'nigpeepo Jesús Huairitaj onmabohue' o'nika'. Konig kenomey ogka' kahue' yanet opud. Ya'nonmabo'ika'. Jesús Huairitaj ya'nonmabo'ika'. Daka'da mo'nopoepo huadakda bo'kika'po Jesús e'tiakte ya'nonmabo'ika'. ⁷ Sikyo on'batayika'. Kenpa'ti sikyokon on'mamayika'. O'nokkudika'. ⁸ Oro'omeynayo Diosensi'po o'epo konig huame'noete huæ'eri o'epo, huadakda o'kika'ne. Okkudahue' mo'nepo daka' mon'nopoika'. Toto' huairia oro'taj nama'da ena'ta' bo'tipakika'ne. Kentaj mo'noktioka'. Sorotataj huasotaj on'tioka'ika'. Huakutaj on'tioka'ika'. Ken konig daka' Diostaj mo'noknopoika'po kenpa'ti di' huayahuaya mon'maika'po mo'noktioka'ika'. Konig huakutaj e'tioka'nig a'eya'po Diosa mo'nopo'yare'po oknopoikay. ⁹ Diosa castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo e'manopo'yarea'ta' o'pakika'. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po oro'en Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyate. ¹⁰ Jesucristoa a'manoehhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyne. Jesús e'tiakapotada oro' e'buey'uyayopi' e'noenayopi' konigti Jesúsere o'manoehhuahuika'apone. ¹¹ Konigepo huayahuaya daka' yan'batiakpakika'. 'Uruda yanoknopøe'. Daka' yan'nigpeika'. Huayahuaya yan'batia'pakika'. Konig oy Diosen daka' bo'kika' konigti nogiti nogiti daka' yag'kikati'.

Pabla huaknopøe'eritaj o'maboroay.

¹²⁻¹³ Opuden huaknopøe'eri huairi o'nepo Jesucristoen mo'manmadikika'ne kenpa'ti Diostaj daka' yan'nigpeika' mona'ika'ne. Kenomeytaj daka' yan'matinopoika'po, yan'manigpeika'po, kenpa'ti di' yan'maika'. Kenda iipakpo konig ighua'da o'nona'ne, egomey pogomey. Kenpa'ti huayahuaya bahuadiayikahue' yanikati'.

¹⁴ Huakka'ahuiti baahue' o'nika'. "Yan'baa'." Yan'manika'. Nogomeypi' nopo'durugpakhue' o'nika'. "Yan'nopo'korea'po yan'nopo'durugpak." Yan'manati'. Nogomeypi' sue'da on'nigpeika'. "Nogiti nogiti

yan'noknopoepeo yan'nigpeika'." Yan'manikati'. Aya'tada bahuadiayhue'da ya'neonhuahuika'. ¹⁵ Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti ogkahue' yane'. Huayahuaya 'urunanada yan'matoika'. Aya'tada huadakda yanika'. ¹⁶ Diostaj daka' yanoknopoika'po yan'durugpakikati'. ¹⁷ Kenpa'da yan'tiona'pakonhuahuikati' Diostaj. ¹⁸ Ke'poda e'eadapi' dakhue'da e'eadapi' huadakda e'eadapi' kenpa'da Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Jesucristoen huaknopoe'eri mo'enok kenpa'ti Dios o'paknok dakiti yan'tiona'pakikati'.

¹⁹ Diosen Nokirega opudtaj mon'madikika'ne mo'nopo'toika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokirega kenda egkika'te "keje'" ahue'yane'. Diosen Nokiregtaj "keje'" ahue'dik yane'. ²⁰ Huamanmadika'eritaj Diosa daka' o'manopoea'nok kenomeytaj yan'manigpeika'. ²¹ Sue'ada huamanmadika'eri buttida on'nopoepeo buttida hua'a on'manmadikika'. Nogomeynayo nama'da on'manmadika'. Daka' yan'maknopoepeo, menpa' buttida onda', nama'dapi' e'manmadika' o'e, daka' yan'maknopoepeo buttida huadik en'manmadika'nayo daka' yan'maknopoepeo yan'manigpeika'. ²² Dakhuea' e'ka' yan'maenonpo onte'ti dakhue' e'ka'ta' pakhue' yanikati'.

²³ Diosa 'urunopoa'da mo'manopo'eanhue', huadak e'nopoika' bo'tihuapokonhue', dakhuea' e'nopoika'te bo'tihuapokonhue', Diostaj huadak huakika' mo'tihuapokonhue'. Jesucristo onte'ti e'tiakde'te opudada huadakda kagkike'po kan'nopoike'po kenpa' on'tiona'pakika'ne. ²⁴ Diosa boktie'ea'uayne. Da onahue' moika'ne. Aya'tada huadak e'kika' bo'tihuapokika'apone.

Ta'pota' e'tiona'pak o'manigdikta'mona'.

²⁵ Oro'takon motiona'pakika' egomey.

²⁶ Huama'buytaj keyoda yan'manigdikta'mona'.

²⁷ In beroba' o'nigmadoya'nig aya' huama'buytaj yan'manati'. Jesús Huairierea doereada o'nona'ne.

²⁸ Jesucristo Huairia di' yamaika'. Kenpa'ti yamatinepahui'ika', opudomeytaj ijmationapakikay, ken.

2 TESALONICENSES

Tesalónica huaknopōe'eritaj Pablaa' bottaa' o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopōe'eri huakupopakika'eritaj Pablaa' nogerea o'manigmadoya'uyate.

¹ Tesalónica huag'e'eri huama' buey huidpoere huadi'da on'taene. Jesucristo Huairitaj kenpa'ti Apag Diostaj huaknopōe'eri mo'epo bo'kupopakika'. Do Pablaa' on'nigmadoya'ne. Do Silvano Timoteomeya' on'nigmadoya'ne.

² Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urua'da motounhuahuike' bo'tihuapokonhuahuike' mo'manopo'noeyike' opudomeytaj.

Jesucristo e'tiakte Diosa castiga o'magka'apo. Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo.

³ Nogiti nogiti Diostaj 'urunanada moknopōenok kenpa'ti huayahuaya nogiti nogiti di' mo'maika'nok opudomeytaj on'tinopōepo dakiti, Dios o'tiona'pakikay. Kenpa' ea' huadakda o'ēnok, egomey pogomey.

⁴ Oknopōehue' huag'eria bo'tierikika'ne. Dakhuea' mogkika'ne. Pai'da e'nopo'unhuada Jesucristotaj oknopōebatikhue' mo'unhua'po daka' moknopounhuahuika'nok kenda durugteda Jesucristoen huaknopōe'eritaj nogyo nogyo egkupopakika'te o'manbatia'pakonhua'po daka' o'noknopounhuahuika' oro'ada o'manbatia'pakonhuay. ⁵ Konigepo kenoka' opudtaj diga' mo'huanopōepo kenpa'ti diga' mogka'nig'a opuda daka' moknopōe' batikhue'da moknopōe' onhuahuika'nok Diosa opudtaj daka' me'noknopōika'ne. Buttida Diosa o'batia'pakapo. Jesucristo kurudya' e'tiakte, "Konigepo opud daka' moknopōika'nok opudtaj diga' mogkika'ne. Do'huedsi'po mo'ene." Diosa mona'apone.

⁶ Opudtaj pai'da huamanopo'ea'eritaj Diosa daka' o'matinopōepo kenomaytataj pai'nanada o'manopo'ea'apo. ⁷ Nogok Jesús Huairi kurudya' e'tiakte castiga a'magkaya'po e'tiakte oro'omey pai'da huano'pounhuahuika'eritaj durugda mo'manopo'tounhuahua'apone, Diosere durugda monopo'unhuahuika'apone. Jesús Huairi Diosya' kurudya' o'huarakpo e'bakpaknōpoya' teyda Diosen huata'moneriere o'huarakapo.

⁸ Diostaj oknopōehue' huag'e'eritaj kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'ataj nigpēehue' huag'e'eritaj Jesucristoa o'tiakdepo castiga o'magka'apo. ⁹ Jesús Huairia castiga o'magkadhuahuika'apo. Jesús Huairi jeynananada kenpa'ti teyananada o'ika'po kenpa'nada keyoda Diosa o'maenapo. ¹⁰ Jesús Huairi e'tiakte aya'ada huaknopōe'eria opudomeyere on'mepuke'po 'urua'nanada o'e' aya'ada konigti o'huaa'apone. Jesucristoen huadak hua'a opudomeya' oro'taj mo'pee'uynok Jesucristo e'tiakte kenere mo'unhuahuika'apone.

¹¹ Opudomeytaj o'nigtiona'pakika'po ke'nen 'urusi'ponig e'mae' opudtaj mo'bayahue', opudtaj mo'madurugpake', huadak e'kika' bo'paknok bo'tihuapokike', teyda o'epo bo'tihuapokike' kenpa'ti huaknopōika' huanigpeika' teyda bo'tihuapokike', kenpa' o'nigtiona'pakika'ne. ¹² Kenpa' o'nigtiona'pakika'nok 'urunanada bo'kika', daka' moknopōika', kenda nogomeya' bo'tiahuayika'po Jesús Huairi 'urunanada o'e' o'noknopōepo on'batia'pakika'apo. Opudomeykon Jesús Huairianada mo'ēnok huadakda o'nika' aya'ada moknopōe'apo. Diosere Jesucristo Huairiere di' mo'maepo mo'matinepahui'po 'urunanada monigkika'apone.

2

Dakhuea'da huaka'eri huairi o'eapo.

¹ Oro'en Huairi Jesucristo o'tiakapo. Kenere o'kupopakapoy. Jesúsere Diosa oro'taj bo'kupopaka'apone. Kenda e'batia'pakta' o'paki, egomey pogomey. ² Sue'ada nama'da on'batia'pakpo nama'da mo'nigmadoya'po, do'a Pablo on'nigmadoya'ne nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' e'pee'ada ida me'pu'kudhue' yane'. ³ "Jesucristo Huairi o'tiakdeme'." Nama'da mona'apone. Kenda manpee'ehue' yane'. Nogok Jesús Huairi o'tiakapo. Tiakhued ee'ted huakkuru aratbut Diostaj on'huadiayapo kenpa'ti huabokerek dakhuea'da huaka'eri huairi o'eapo. Kentaj Diosa castiga ogkadhuahuika'apo. ⁴ Ke'na dakhuea' huaka'eria Diostaj diga' o'huadiayapo. Dios e'ketka'takon o'bahuadiayapo. Donayo huadaknada ijje' o'batia'pakapo. Diosen jakyo o'huadpo "Dios ijje'," "Do'taj men'nigpeika'," nama'da oa'ika'apo.

⁵ Kenda opudomeyere ijje'poe'd o'nonbatia'paku'ne. Menpa' bokkahuepi'. ⁶ Oy nogtiada o'paknok dakhuea' huaka'eri huairi tiakhueddik o'e. Nogok o'paknok tiakdik o'eapo. Kenda mo'nopoet. ⁷ Konig iregireg dakhuea' o'ka'depo oy dakhuea' huaka'eritaj Diosa o'to'epo a'ti nogok o'enonapo. ⁸⁻¹¹ Kenoka' dakhuea' huaka'eri huairi o'tiakapo. Toto' huairia o'tihuapoknok teyda o'epo o'tiakapo. Nama'de a'maknopoe'aya'po 'urua'nanada o'kika'apo. Konig tiahuyhue' o'nunhuahuika' kenda o'ka'apo. Nama'da o'mana'apo. Oknopoe'hue' huae'eritaj kenpa'da huabueyeritaj dakhuea'da o'nopo'epo nama'da o'manopoe'a'apo. Kenpa'da on'mabueyapo a'nopo'yareaya'po Jesucristoen buttida hua'a pakhue' o'nenok. Konigepo "Nama'da kanoknopoe'," Diosa oa'. Kenpa'ti ke'na dakhuea' huaka'eritaj Jesús Huairia o'tipojpo o'arakapo. Kenpa'ti Jesús Huairi 'urunanada jeynanada o'tiakpo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'batikanapo. ¹² Ken konig o'ka'po aya' buttida hua'a oknopoe'hue' huae'eritaj aya' dakhuea' e'ka' huapakeritaj kenpa'da castiga o'magka'apo.

Tesalónica huaknopoe'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa o'baktie'ea'uyate.

¹³ Diosa a'manopo'yareaya'po huakkuruednanada mo'bae'ea'uyatenok "Dakiti Dios" tiona'pakika'dik o'ene, egomey pogomey. Jesús Huairied huadi' mo'ene. Diosen Nokirega mo'nopo'to'epo 'urunopoa'da mogkika'ne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a moknopoenok Diosa mo'nopo'yarea'ika'ne. ¹⁴ Diosa o'paknok Jesucristoen huadak hua'a o'nonmabatia'pakuynok moknopoe'uyne. Jesucristo Huairiere 'urunanada kan'manounhuahuike'po.

¹⁵ Opudtaj on'ta'unhua'po daka' o'nonmadikadhuahua'po kenpa'ti huamanmadika' beroba'te on'nigmadoyadhua'uyne. Kenda okbatikhue'da okkahuehue' ya'nepo daka' yanoknopounhuahuika', egomey. ¹⁶ Oro'en Jesucristo Huairi kenpa'ti oro'en Apag Dios o'pakpo oro'omeytaj di' mo'epo mo'nopo'durugpakanhuahuika'apone kenpa'ti 'urua'nanada mogkadhuahuika'apone oro'taj mo'nopoe'a'ne. ¹⁷ Ken Diosa 'uruda huanopoe'yo' mo'nopo'toeonhuahuike' kenpa'ti huadakda huamanbatia'pakika' huadak huakika' mon'tihuapokonhue', ken.

3

Oro'taj motiona'pakika'.

¹ Kene'huaya' o'nona'pone egomey pogomey oro'taj yan'tiona'pakika'. Jesús Huairien e'manmadika' ijhuiti ehue' manbatia'pakdik ijje'apoypi'.

Nogyo nogyo manbatia'pakdik ijjeapoy. Kenpa'ti konig opudomey daka' mo'pee'uy. Konigti huakka'ada kan'nigpee'po ken konig yan'tiona'pakika'.² Aya'da huaknopoe'eri ehue' o'nepo huakka'ahuiti dakhuea' huaka'eri oro'taj dakhuea' e'magka'ta' on'pakika'nigta daka' yabatioka' Diostaj motiona'pakikati'.³ Jesucristo Huairia kenda ijka'apoy oa'po kenda o'kika'. Kentayo'da daka' oknopojika'dik o'ene. Opudomeya daka' Diostaj huaknopojika' daka' huanigpejika' bo'tihuapokapone. Kenpa'ti toto'en nama'da huanopoe'taj bo'tioka'ika'apone.⁴ Kenpa'ti kenda o'noname'ne bo'kika' kenpa'ti bo'kadhuahuika'apo Jesucristo Huairitaj oknopoe'po daka' o'tinopoy.⁵ Diosa di' o'maika'. Diostaj nogiti di' huaika' Jesús Huairia bo'tihuapokike'. Kenpa'ti konig Jesucristo pai'da e'nopo'uyada batikhue'ada daka' o'nigpejika'. Konigti opudomeykon batikhue'ada daka' huaknopojika' Jesucristo Huairia bo'tihuapokike'.

Aypo huabae'yan'baa'ika'.

⁶ Sue'ada huama'buy aypo huabae' e'baa'ta' pakhue' o'ne. Kenda o'nonmadika'uynig nigpeikahue' o'nika'. Kenomeytaj huata'yan'makikati'. Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne, egomey.⁷ Opudere o'ika'po bakahue' huae'eri ehue' o'ika'ne. Aypo huabae' o'baa'ika'ne. Konigti kika'dik o'ene mo'nopoet.⁸ Be'tapi' aypote huakupe o'bayokika'ne. Aypo katetehue' be'api' yokhue'dik mo'enok sikyoeta' o'baa'ika'ne kenpa'ti huame'noe o'baa'ika'ne. Huakupe aypotehuapa' o'bae'ika'ne.⁹ Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadikanhua'po katetehue' aypo boyok ona'dik o'neay'uynig'a kenpa' onahue' o'nika'ne. Aypotehuapa' o'baa'ika'po opuda on'tiahuaypo kenpa'ti e'baa'ta' bo'pakapet.¹⁰ Opudere e'huae'oka' "be'api' baahue' e'nika'nayo bapehue'dik ka'ne," o'nona'uyne.¹¹ Opudere sue'ada sigpi' baahue' o'nika'po on'manmahui'ika' o'peey.¹² Baahue' huae'eritaj ijmanay, "Soata'da aypote yan'baa'ika'." Oro'en Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne.

¹³ Nogomey sue'da huadak egkika'nayo opudomeynayo 'urunanada yag'kika', batikhue'da huadaknada yag'kika', egomey pogomey.¹⁴ In beroba' on'nigmadoya'ne be'api' e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo kentaj daka' yanokja'. Kabire'po kentaj tiahuyahue'dik yanika'.¹⁵ Takanig oknopohue' ya'nepo konig huama'buytaj enapa' "yanopo'korea'," daka' yan'manikati'.

Ta'pote kene'huqya' Pabloa o'mationa'pakuyate.

¹⁶ Jesucristo Huairi huamanopo'noeya'eri o'epo opudomeytaj kamanopo'noeyike', menokapi' kamanopo'noeyike', opudere kaike', on'tiona'pakika'ne.

¹⁷ Do Pablo ijje'po ijdikta'mona'po do'hued huaba'a ijmadoya'po konigti aya'beroba'te ijmadoya'ikay.¹⁸ Oro'en Jesucristo huairi opudomey aya'tada daka' kamanigkike'po ijtiona'pakikay, ken.

1 TIMOTEO

Huakkuruda Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Do Pabloa o'nigmadoya'ne, huadi'da Timoteo. Diosa Jesucristoerea me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a kamanbatia'pake'po me'ta'mona'uyne. Diosa oro'omeytaj o'manoeanhuahuika'. Jesucristotaj oro'omey ekpoe' o'nigika'ne. Jesucristoen huata'mona'eri ijjenok, Jesucristotaj iknopoedenok konig do'hued hueretda huaknopoe'eri huasi'po o'taene, Timoteo. Oro'en Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urunanada megkadhuahuike' metinepahuiodhue' menopo'noeyanhue'.

Nama'da en'manmadika'taj yan'batik yamana', Pabloa ona'uyate.

3-4 Macedonia huadaribayo huaboa'da akhua'deya'po nogiti daka' o'boroayonpo Efeso huakka' jakyo yaika'po. Efeso huaknopoe'eri ere sue'da huakka'ahuti nama'da on'manmadika'ika' kenpa'ti adhuea'pane'endik batikhue'ada on'batia'pakonhuahuika'. Kenda manmadikahue' yane', yamana'. Daka'da oname'ne. Adhuea'pane'endik e'batia'pakonhuahuika'nayo onpapayo' mabo'i'dik o'ene. Kenda ea'nayo Diostaj eknopoe' Diostaj e'nigpeika' tihuapokhue'dik mo'ene. Akhua'deya'po o'boroayon'uyne.

5 Kenda o'boroayon'uynok ona'po 'urunopo'da kenpa'ti buttida mon'nopeika'po daka' Diostaj mo'noknopoika'po aratbuttaj di'nanada mon'maika'. 6 Huakkitihue' huamanmadika'eri huadakda e'mandika' nopoekahue' o'nepo nama'da on'batia'pakika'po on'mabo'ika'. 7 Moisésen e'mana' e'manmadika'ta' e'pakada Moisésen e'mana' nopoehue'ada o'nepo kenomeyen e'manmadika'kon nopoekahue'da o'nepo.

8 Ken Moisésen e'manmadika' huadakda o'e o'nopoene. Oro'nayo dakhuea' o'kikay nopoe'dik o'ene. 9-10 Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huadak huakika'eritaj Moisésa manahue' o'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj manigpeehue' huaka'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Dakhuea' e'ka' kan'nokote'po kenpa'ti kan'nopo'kore'po o'mana'uyate. Diostaj pakhue' huae'eritaj Diosen hua'a huanigpeehue' huae'eritaj dakhuea' huaka'eritaj Diostaj oknopoehue' huae'eritaj Diostaj tiona'pakhue' huae'eritaj huaojtaj huayetapi' huarakeritaj idiaypo huabarakeritaj nogen huoatqe huabakdejeritaj nog huabotbokereka' huabakdejeritaj huabakbereeritaj da huaa'eritaj buttida ijjay nama'da huaa'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti nogomey huadak e'manmadika'taj nigpeehue' ee'nayo kan'nopo'kore'po Moisésa o'mana'uyate. 11 Kenda Jesucristoen huadak hua'a daka' o'manmadika'ikay. Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa huadak hua'a yamanmadika'mena'po me'ta'mona'uyne do'taj.

Jesucristoa di' o'epo Pablotaj o'tinepahui'uynok konigepo dakiti Jesucristotaj ona'uyate.

12 Diostaj do'a daka' o'nigpeika'apo Jesucristo Huairia meknopoeknok huadak hua'a huamanbatia'pakonhuahuika' Jesucristoa bektie'ea'uyne kenpa'ti teynanada kamanmadike'po be'tihuapokika'ne. Konigepo "dakiti" yona'ikay. 13 A'nenda Jesucristoendiktaj ijtidike'ika'uy. Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhuea'nada ijmagkika'uy kenpa'ti ijbatidike'ika'uy. Kenda e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po dakhuea' e'ka' bekkahuea'uyne.

Diosensi'po Jesucristotaj oknopoghued ijjepe kenpa'ti nopoghue' ijjepe dakhuea' ijkika' uynok Diosa bekkahuea' uyne. ¹⁴ Kenpa'ti oro'omeyen Huairia 'urua' nanada megka' nok Jesucristotaj yoknopogepo di' o'maey.

¹⁵ Dakhuea' huaka'eritaj a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo Diosya' kurudya' bo'huatiakuyate. Kenda buttida o'da'ika'. Daka' oknopog'e'dik o'ene. Nogomey sue'da dakhuea' egkika'tada donayo dakhuea' nanada ijkadhuahuika'uy. ¹⁶ Dakhuea' nanada e'kika'tada Diosa di' me'epo me'tinepahui'po me'nopo'korea' uyne. Aratbuttaj diga' nanada o'matinepahui'udhuahuika'po Diosa. Kenda kamanopoeanhuahuike'po bekkahuea' uyne. Do'taj dakhuea' nanada huaka'eri ee'tada bekkahuea' uyne. Aratbut on'tipeepo Diosere noonhuahuika'dik kanoknopog'e'po Diosa menopo'yarea' uyne. ¹⁷ Konigepo "Dios Huairia aya'tada o'mananhahuika', bueyhue' o'ika', kentaj tiahuahue' dik o'ey, kenyo'da hueretda Dios o'e, aya' nanada o' nopog'e, huadakanada 'urua' nanada o'ika'." Mon'batia'pakika'.

¹⁸ Konig do'huedsi'po o'taene, Timoteo. "Diosa be'tihuapokika'apone, yaknopoika'po yanigpeika'po Diosen hua'a yamanmadika'." Diosen huamanbatia'pakeria mona' uyne. Okkahuehue' ya'e. Yanopuenka'po daka' yaknopogepo, 'urunopo'da yanopogepo huadakda yakika'po, me'pukhue'da buttida hua'a yamanmadikika'. Nama'da huamanmadika'eritaj "nama'da manmadikahue' yane'," yamana'. Ona'ne, sion. ¹⁹ Huakka'ahuiti huadak ij kay nama'da e' nopog'eada dakhuea' ogka'uy. Onte'ti Jesucristotaj oknopog'hue' o'nepo nama'da o'noknopog'e'uy. ²⁰ Himeneo Alejandroere huabokerek o'nepo ken konig ogka'uyate. Huadak ij kay e' nopog'eada dakhuea' ogka'uy. Diostaj dakhuea' onahue'dik huaboa'da kanopogepake'po castiga kama'ge'po toto' huairitaj ijbayok'uy.

2

Konig e'tiona'pak Pabla o'manmadika'uyate.

¹ Huakkuru huakka' ijpakpo ijmanay. Yan'mationa'pakika' ijmanay. Aya' aratbuttaj "yamatinepahui'po," "yabatihuapokika', Dios" "dakiti, Dios" mon'mationa'pakika'. ² Gobierno huairia oro'omeytaj huadiyahue' mo'e'po, kenpa'ti oro'omey 'uruda a'eya'po, oro'omeya' a'manopo'noeyaya'po, Diosenyo'da a'kikaya'po, huadak a'kikaya'po, gobierno huakhuairitaj mon'mationa'pakika' kenpa'ti aya' huairitada mon'mationa'pakika'. ³ Ken konig e'mationa'pakika' huadakda o'e. Diosa kenda o'pak. Diosa oro'en huamanopo'yarea'eri o'epo kenda o'pak. ⁴ Aya'tada e'manopo'yarea'ta' o'pak kenpa'ti buttida hua'a Jesucristotaj aya'da eknopog'e'ta' bo'tipakika'ne. ⁵ Diosyo'da huadakda o'ika'. Jesucristo nogbokerektida o'epo, huamanopo'noeya'eri o'epo ke'nayo'da Diostaj manopo'noeya'dik mo'ene. ⁶ Ken Jesucristo huabokerek o'epo aya'tada dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po kenpa'ti castiga e'ka'taj a'batiokaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyate. Kenoka' Diosa o'pakdepo kenda moknopog'e'uy. ⁷ Kenda a'manbatia'pakya'po Diosa bektie'ea' uyne kenpa'ti me'ta' mona' uyne. Nog aratbutte Diosa me'ta' mona' uyne. Nog aratbut kanoknopog'e'po Jesucristotaj buttida hua'a yamanmadika' mena' uyne. Jesucristotaj yoknopogepo buttida ij jay. Da ahue' ij jey.

⁸ Konigepo meyopi' aratbut ogkupopakpo Diostaj a'batadi'keaya'po ogkupopakpo huabokerek yan'tiona'pakika'. 'Urunopo'da konig dakhuea' kikahue' ya'nepo yan'tiona'pakika'. Kenpa'ti huadiyahue' ya'nepo, maboyhue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika', kenda ijpakpo ij jay. ⁹⁻¹⁰ Kenpa'ti ettone' huaknopog'e'riere egkupopakya'

daka' kanotike'po, sue'da huadak yudtaj kanotike'po. 'Uru yudtaj huabokereka me'nontiahuayye'po othue' ka'nike'. Diosen o'nenok huadakanada kan'kike'po. 'Urua'nanada huakuhuij a'eya'po ijhue'da kumoretkadhuahuikahue' ka'ne'. Kenpa'ti siro oro huaka' kenpa'ti sabbij huakka'tenanada ee'tada kenpa'ti yudtaj huakka'tenanada ee'tada othue' ka'nike'po ijjay. ¹¹ Ogkupopakpo ettone' soata' ka'ne'po huadak hua'ataj daka' kan'pee'po huaknopoe'eri huairitaj kan'nigpee'. ¹² Egkupopakte ettone'a huabokerektaj manmadikahue' ka'ne'. Konig huairia manahue' ka'ne'. Utaka' ka'ne'. Ijjay. ¹³ Konigepo huakkuruda Adantaj o'ka'uyate Diosa. Ta'pota' Evataj o'ka'uyate. ¹⁴ Toto'a da ena'te Adan dakhuea' kahue' o'uyate. Toto'a da ena'te ettone'nayo o'nigpeepo dakhuea' o'ka'uyate. Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. ¹⁵ Ettone' Diostaj o'noknopoe'po onsi'popakpo Diosen durugda o'neonhuahuika'apo. Nogomeytaj di' o'nepo, Diosen daka' ogkika'po, daka' on'nopoe'po daka' ogkika'po, Diostaj daka' o'noknoponhuahuika'po Diosere durugda o'neonhuahuika'apo.

3

Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi konig e'dik o'ne.

¹ Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ee'ta' e'pahnayo be'api' huadak e'dik o'ne. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi huadik o'ne obispo. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi 'urunanada ogkika' o'nopoe'y. Kenda buttida o'ne. ² Konigepo huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi huadakda e'dik o'ne. Huadak o'nenok huaknopoe'eria dakhuea' huaahue'dik o'nika'. Nogtida ettone' huatoe' to'e'dik o'ne. Sue'da katetapi' huapakeri e'dik o'ne. Huakka' huamai'hue' mayhue'dik o'ne kenpa'ti katepi' o'ka'po daka' o'nopoe'po kadhua'dik o'ne. 'Uruda kika'dik o'ne. Huadakda o'ne nogomeya on'maknopoika'. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi esoen huaknopoe'eritaj batokudika'dik o'ne jakyo. Apagba' 'uruda manmadika'dik o'ne. ³ Huamai'hue' okkudahue' ika'dik o'ne. Huabatuktukeri ehue'dik o'ne. Huamanoeynoeyeri e'dik o'ne. Huakupe engaña e'magka'ta' eretpakhue'dik o'ne. Sonno'po'da e'dik o'ne. ⁴ Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ke'nen huabettaj ke'nen huatoe'taj huasi'poeretaj daka' matoika'dik o'ne. Daka' manika'dik o'ne. Ke'nensi'poa daka' nigpeika'dik o'nepo huaojtaj daka' oknopoe'po onika'dik o'ne. ⁵ Huabokere'pi' huatoe'taj huasi'poeretaj daka' matohue'dik ee'nayo kenpa'ti huaknopoe'eritaj daka' matohue'dik ya'neapet. ⁶ Jesucristotaj huaboa'da eknopoe'nayo ke'na hueretda huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ehue'dik o'ne. Konig a'nenanada toto' huiri nama'da o'nopoe'uyate. 'Urunanada ijje'y nama'da o'nopoe'uyate, konigepo Diosa castiga o'magka'po tototaj o'maen'uyate. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri huamatoe'eri huairi huaboa'da eknopoe'ada nama'da huadakda ijje'y nopoe'dik o'neapo. Dakhue'api' ka'dikpi' o'neapo. ⁷ Kenpa'ti huadakda o'kika' oknopoe'hue' huag'eria oknopoe'dik o'ne. Kenpa' oknopoe'hue' ee'nayo huairitaj dakhuea' hua'adik o'ne. Kenpa'ti toto' huairia engaña ka'dik o'maeapo.

Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi konig e'dik o'ne.

⁸ Jesucristotaj huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi, diaconos o'nepo 'uruda kika'dik o'ne. 'Uruda daka' nopoika'dik o'ne. Nogpa' nogpa' huaa'eri ehue'dik o'ne. Huakka' huamai'hue' mayhue' o'nika'. Huakupe engaña e'magka' eretpakhue'dik o'ne. ⁹ Jesucristotaj buttida hua'a Diosa mo'nopoea'uyne. Oro'a oknopoe'y huaknopoe'erien huatihuapokeri huairikon daka' oknopoe'dik o'ne. 'Urunopo'ada oknopoe'dik o'ne.

¹⁰ Diáconostaj oktie'ea'hued kenomeytaj daka' yan'batiahuayonhua'po yan'matinopoe'po huadakda e'ne'nayo huaknopoe'erien huatihuapokeri ka'ne'po. ¹¹ Kenomeyen huatoekon 'uruda kika'dik o'ne. Ettone'en huanopo'a daka'da o'noknopoe'po kika'dik o'ne. Huamahua'eri ehue'dik o'ne. Huamai'hue huapakeri ehue'dik o'ne. Daka' huanopoe'eri e'dik o'ne. Nama'da ahue'da ke'nen hua'a kenda huakika'eri e'dik o'ne. ¹² Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi nogtida ettone' huatoe toe'dik o'ne. Huatoe huasi'poeretaj daka' matoika'dik o'ne. ¹³ Jesucristoen huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi 'uruda ent'ihuapokika'nayo huadakda o'ne aratbuta on'tinopoe'apo. Kenpa'ti nogiti daka' on'nope'po Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakapo.

Buttida hua'a Diosa moknopoe'a'uyne 'urunanada o'e.

¹⁴ Onte ida ijhuahua'apetdapi' Timoteo. In o'nigmadoya'nig ¹⁵ ijhue'tada e'huahua'nayopi' Jesucristotaj huaknopoe'eri huairi be'a ya'neapet huabaktie'ea' kenda a'nope'aya'po ontaj o'nigmadoya'ne. Oro'omey Diosen aratbut o'ey. Ken Dios o'noeonhuahuika'po kenpa'ti buttida hua'a daka' mo'tounhuahuike'. Kenpa'ti buttida hua'a'a daka' bo'tioka'ika'ne. ¹⁶ Buttida Jesucristoen hua'a Diosa moknopoe'a'uyne 'urua'nanada o'e. A'nenda nopoe'hue' o'ika'uyne.

Kurudya' Dios o'si'poe'uyate aratbutenso'nigda. Jesucristo kenpa'da huadak o'ika'po kenyo'da buttida oa'ika'. Diosen Nokirega mo'nope'a'uyne. Diosen huata'moneria on'tiahuayika'po daka' on'tihuapokonhuahuika'uyate. Jesucristoen huadak hua'a aya' aratbuttaj aya' huadaribaya' on'manbatia'pakonhuahua'de. Nogbaya' nogbaya' nogdari nogdaribaya' aratbut Jesucristotaj o'noknopounhuahuika'de. Kurudyo onte'ti o'hua'uyate.

4

Nogok huaknopoe'eri hueretda eknopoe' o'noknopoe'batikapo. Nama'da eknopoe'kon on'pakapo.

¹ Nogok Jesucristotaj hueretda eknopoe' huakka'ahuiti o'noknopoe'denig'a o'noknopoe'batikapo. Onte'ti Jesucristotaj oknopoe'hue' o'neapo. Da huaa'eri toto' nokiregtaj on'peika'apo. Toto'en nama'da huamanmadika'eritaj on'nigpeonhuahuika'apo. Diosen Nokirega kenda daka' mona'uyne. ² Da huaa'ika'eri da ijyaya' nopoe'hue' o'epo nama'da on'manmadika'apo. Huakka'ahuiti on'manigpeonhuahuika'apo. ³ "Toepakhue'dik yane." Nama'da on'mana'ika'. Kenpa'ti "nogda nogda ojpai' aypopi' bapehue' yanika'," on'mana'apo. Kenda nama'da on'mana'apo. Diosa ken ojpai' aypoere o'ka'uyatenok Jesucristotaj huaknopoe'eri buttida huaknopoe'eri o'nepo Diostaj dakiti o'nona'depo ayo ojpai'eritaj kan'bape'ike'. ⁴⁻⁵ Kena'po Diosa aya'tada o'ka'uyatenok aya'da huadakda o'e. "Huadak o'e." Diosa oa'uyate. Kenpa'ti dakiti Dios mon'tiona'pakdepo mon'bape'. Bapokhue' ehue'dik o'ene.

Jesucristoen huamanmadika'eri daka' nopoika'dik o'ne. Huadak oknopoika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne.

⁶ Efeso jak huaknopoe'eri huama'buytaj kenda daka' yamanmadika'. I'manmadika'po Jesucristoen 'uruda i'nigpeepo huadak hua'a iknopoe'po Diostaj nogiti teynopo'da i'epo. Kenpa'ti buttida eknopoe' daka' iknopoe'po Diostaj 'urunopo'da i'ika'apo. ⁷ Sue'da huamanmadika'erimey nama'da on'manbatia'pakonhuahua'. Konig judio adhuea'pane' on'manbatia'pakonhuahua'. Kenomeytaj manigpeehue' yae'. Diostaj

yamationa'pakika'. Diosenyo'da yakikati'. ⁸ Huaso' a'teypakya'po e'kete'nayo sue'da huadak mo'ea'ne. Diostaj o'nigpeika'po huadaknanada mo'ea'ne. Diostaj o'nigpeika'nok oy Diosa bo'tihuapokne. Durugda o'ikay kenpa'ti nogok Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apoy. ⁹ Kenda buttida o'e. Aya'ada oknopoe'dik mo'ene. ¹⁰ Konigepo Diosen diga'da o'kikay kenpa'ti oro'taj e'tidi kudhua'te diayhue' o'epo daka' o'nigikay. Kena'po Dios huanoeonhuahuika'eri o'e daka' oknopoe'y. Aya' hueretda huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'toeonhuahuika'po o'nopo'noeanhuahuika'apo.

¹¹ Kenda yamana'ika' kenpa'ti yamanmadikika'. ¹² Urudikyo' yabatia'pakika'. Huaknopoe'eria ontaj bo'tiahuaypo konigti huadakkikyo' batia'pakdik o'neapo. Huadakyo' yakika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti huadakyo' kika'dik o'neapo. Diostaj aratbuttere di' yamaika'. Ontaj bo'tiahuaypo konigti di' on'maeapo. Cristoen nokirega'urunopo'da yaika' kenpa'ti daka' yaknopoika'. Ontaj bo'tiahuaypo'urunopo'da o'nika'apo kenpa'ti daka' o'noknopoika'apo. Sue'da huatone' mon ee'pi' ontaj nigpeedik o'neapo. ¹³ A'ti ijhuahua'apoy. Ontaj huatiakhued ee'te huaknopoe'eri egkupopakte Apag Diosba'yamanika', yamaboroay'ika', yamanmadikika'. ¹⁴ Diosen Nokirega' huaknopoe'eri huairitaj o'manopoea'nok "Diosa be'tihuapokika'apone, e'maboroay', e'manmadika', e'matoe' kenda be'tihuapokapone." Huairia bo'tibata'te'po mona'uyne. Kenda okkahuehue' yaepo mepu'kehue' i'epo daka' yamaboroay'ika'.

¹⁵ Kenda huairia mona'uyne kenda yanopoika'po daka' yakika'. Nogiti nogiti uruda Diosen i'kika'nok aya'ada tiahuaydik me'ne'po. ¹⁶ Dakhuea'pi' ijkay huata' yatinopoika'. Menpa' nama'dapi' ijmanmadikay huata'da yatinopoikati'. Daka' yanopoepo'urunanada Diosen hua'a yamanmadikika'. Kenda e'kika'nayo Diosere durugda i'noeonhuahuika'apo. Ontaj huanigpeika'erikon Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

5

Huaknopoe'eritaj monig magka'dik o'ene.

¹ Huaknopoe'eritone'taj ighua' onahue' yaepo konig huadi' huaojtaj enapa' daka' yamaboroay. Huabokerek sue'da huatone' mon huae'eri konig huama'buytaj enapa' 'uruda yamaboroay'ika'. ² Ettone'tone'taj konig o'nen huayetaj enapa' daka' yamaboroay'ika'. Kenpa'ti mune'yotaj konig huaid-potaj bokerekbohue' yaepo daka' yamaboroay.

³ Ayhuate'ne' en huabet ehue'da o'tae'nok konig pai'da ee'ok ayhuate'ne'taj katepi' kan'bayokike' huaknopoe'eria. ⁴ Bepi' ayhuaen huasi'po e'kereke' huayobupi' e'kereke' e'tamaenayo huasi'po huayobupi' huaojen huayeeeren a'nen mo'nigbae'ika'uy'ign huakka'da dehuea' o'ne. Huaojtone'taj huayetone'tapi' kan'tihuapokike' Diosa kenda o'paknok kan'bayokike'. ⁵ Ken ayhua huabet toehue'da konig pai'da o'nepo Diosa be'tihuapokapone on'nopepo, kenpa'ti huame'noe sikyoere Diostaj on'tiona'pakika'. Kenomey hueretda ayhua o'ne. Kenomeytaj huaknopoe'eria kan'batihuapokike'. ⁶ Nog ayhuanayo hua'enda diga'da o'deretpakika', huakka'da o'deretpakika', kenomeynayo konig nopo'noeyhue' o'ne. Hueretda ayhua ehue' o'nenok batihuapokhue' ka'nike'. ⁷ Kenda huaknopoe'eritaj yamana'. Ayhuaensi'poapi' huayayoapi' katepi' aypopi' yan'bayokika'. Yamana'. E'bayokika'nayo be'api' dakhuea' bahaahue'dik o'neapo. ⁸ Huabet konig pai'da huapane'tone'pi' huamamatone'pi' kenpa'ti huaye ayhuapi' pai'da e'taetada be'api' daka' matohue' ee'nayo kennayo dakhue'nanada o'e. Kenomey nama'da Diostaj

o'noknopoe'nia g'a konig oknopoe'hue' huage'eri nogitinada dakhuea'nada o'ne.

⁹⁻¹⁰ ¿Huaknopoe'eria be' ayhuatataj aypo yudtapi' bayokika'dik ya'ne? Pai'da ayhua huatone'nada konig sesenta nogitipi' huabayok ee'nayo, nogtida huatoe e'toe'uynayo, "huadakda o'kika'," aratbuta en'batia'paknayo, ke'nensi'potaj daka' e'matoe'ika'uynayo, esoeri huaknopoe'eritaj jakyo e'batokudika'nayo, pai'da huaknopoe'eritaj e'tihuapokika'nayo, dakhue'taj e'matinoikame'nayo, kenpa'ti katepi' nogda nogda huadak e'kikame'nayo kenomey ayhuataj aypo yudtapi' huaknopoe'eria kan'bayokike'.

¹¹ Ayhua sesenta huabayok ehued ee'taj aypopi' katetapi' bayokhue' kan'maike' huaknopoe'eria. "Onte'ti toepakhue' iijpe Jesucristotayo da ijnigpeika'apoy," ea'ada huabokerektaj e'mune'bo' o'nepo Cristotaj o'ndepo onte'ti e'toepakta' yan'pakapetpi'. ¹² Ke'nada on'dikjenonpo dakhuea'da ogka'. Aya'ada on'tipeeapo dakhuea'da o'ka', bahuaa'dik o'neapo. ¹³ Kenpa'ti kenomey ayhuataj e'bayokika'nayo katepi' kahue'dikda o'neapo. Nog jak nog jakyo on'hua'epo, on'mahui'ia'po nogtaj nogtaj nama'da on'bahuaa'apo. ¹⁴ Konigepo ayhua huatone' ehued ee'ted kan'toepakpo kansipopakpo ta'ba jakeretaj daka' kan'matoe'. Huadakda ogkika'nok oknopoe'hue' huage'eriomeya sigpi' dakhuea' bahuaahue'dik o'neapo ijnopoey. ¹⁵ Toto' engaña egkak huakka'ahuiti ayhua Jesucristotaj e'nigpeeika'ada o'nokbatikpo toto'takon on'nigpeedepo. Cristotaj o'noknopoe'batikme'te.

¹⁶ Huabokerek ettone'pi' huaknopoe'eri o'nepo pai'da ayhua huabeta en'tae'nayo yudtaj kenpa'ti aypo kan'bayokike', huaknopoe'eri huaknopakerianayo aya'ada bayokhue'dik ka'nike'. Nog huerettayo'da ayhuataj bayokika'dik ka'ne'.

¹⁷ Huaknopoe'erien huairi huadakda huaknopoe'eritaj huadak hua'a e'mana'ika'nayo dakuapa kan'bayokike'po huaknopoe'eria kenpa'ti huadak o'ne kan'matinopoike'. E'manbatia'pakika'nayo kenpa'ti e'manmadikika'nayo nogiti dakuapa kan'bayokike'. ¹⁸ "Vacapi' huakidtaj trigokidpi' on'tiogkubere'epo on'tikaa'ika', huaojpataj tinukuhue'dik ka'ne'. Vacaa sue'pi' huakid bapika'dik ka'ne'." Kenpa'ti "Huanaba'taj dakuapa bayokika'dik ka'ne'." Kenda Apagba'a o'mana'nok konigti huairitaj dakuapa kan'bayokike'po huaknopoe'eria.

¹⁹ Huaknopoe'erien huairitaj "Dakhuea' o'ka'," nogtiadapi' e'huaa'nayo peehue'dik ka'ne'. "Dakhuea' o'ka'," botta'a bapa'api' en'huaakda pee'dik ka'ne'. ²⁰ Huairia dakhuea' ogka'nok batikhue'da ogka'nok aya' huaknopoe'eria onpeedepo "Nama'da boka'. Yan'nopo'korea'po onte'ti huadakda yag'kika'." O'na'ighua' yamana'. Aya'ada mo'peepo onme'pukpo dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'neapo. ²¹ Diosa men'tiahuayne, Jesucristoa men'tiahuayne. Diosen huata'moneria kudryda' bo'tiahuayne, ighua'da yonay. Kenda huaboa'da o'nigmadoya'ne huadakda yanopoepo, yakikati'. Hua'enda yapakpo kakahue' yae'. O'nen huadi'taj matinepahuihue' yaepo yaka'. Aya'tada konigti yakikati'. ²² Daka' ya'nakokienpo huaknopoe'erien huairi huage' bae'dik yae'ika'. Ida makieahuedada baehue' yaika'. Idada makieahue'ada e'bae'nayo dakhuea' ka'dikpi' ya'net kenpa'ti nama'da o'baey nogomeya mo'tinopoeapet. Huadakda o'e yatinopoeonhuahuika'po nama'da kakahue' yae'. Dakhue'en kakahue' yae'. Huadaky'o' yakika'.

²³ Nogok nogok o'nen huadapo dakhue' i'ika'nok kenpa' i'ika'nok hue'ey sue'da vinoere yakmayikati'.

²⁴ Aratbuta en'tiahuaytada sue'da huakka'a dakhuea' ogkika'. Dakhuea' ogkika' aya'ada on'matinopoey. Dakhue'da ogkika' e'tinopoe'nayo konig

huaknopoe'erien huairi huae' baehue'dik yae'. Aratbuta tiahuahue' ee'te nogomey konig iregireg dakhuea' ogkika'nok menpa' dakhuea' ogkikapi' menpa' huadak ogkikapi' daka' yamaknopoe'po. Daka' yabatiahua'yika'. Dakhuea' ogkika' e'matinopoe'nayo kentaj huairi huae' baehue' yae'.²⁵ Kenpa'ti aratbuta en'tiahuyatada huabokere'kpi' huadakda ogkika'. Kenda aya'da on'tinopoe'po huairi huae' bae'dik yae'. Soatayo' huadakda egkikapi' nogok huadakda ogkika' aya' on'matinokotdepo huaknopoe'erien huairi huae' bae'dik yae'.

6

¹ Huakka'ahuiti huairien huanaba' huaknopoe'eri o'ne. Aya'ada huanaba' huairitaj 'uruda kan'manigkike'. Huairi oknopoe'hue' huae'eri o'epi' daka' kan'tinopo'ike' huadiayahue' ka'nike', daka' kan'nigpe'ike'. Ken konig egkika'nayo aratbuta huanaba'taj on'batiahua'ypo Diosendiktaj tidikehue' o'neapo kenpa'ti Jesustaj huadak hua'a tierikikahue' o'neapo. ² Huairi huaknopoe'eri ee'nayo "Do'ed huama'buy huairi sue'da huadak tinopoe'dik ijje'po kenpa'ti sue'da nigpe'edik ijje'y," huanaba'a ahue' ka'ne'. Diosa huairitaj di' o'ta'enk kenpa'ti huairi huaknopoe'eri huama'buy o'enok nogiti nogiti huadak kan'tihuapokike' kan'nigpe'ike'. Kenda yamanmadika' kenpa'ti yamana'. Huaknopoe'eritaj yamana'.

Diostaj e'nigpe'ika' huadakda o'enok durug'no'po da o'neonhuahuika'apo.

³ Sue'mon huamanmadika'eri Jesucristo Huairitaj buttida e'manmadika'taj e'nigpe'eta' pakhue' o'nepi' kenpa'ti Diosen huamanmadika' pakhue' o'nepi' nogpa'da e'manmadika'ta' e'paknayo kenomey konig o'ne on'batia'pakapone. ⁴ Kenomey huakka'da ijnopoe'y nama'da on'nopo'enig'a nopoe'hue' o'ne. Dakhue'nopoda nogpa' nogpa' nama'da e'batia'pakta' o'deretpak. Huadiktaj e'batia'pakta' o'deretpaknok kenomeytaj on'pe'po on'bahuadiayogka'apo, huayahuaya dakhuea' on'mana'apo, on'mahu'ija'apo nama'da huayahuaya on'matinopoe'apo. ⁵ Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eria huayahuaya on'maboyika'apo. Nama'da huanopoe'eritaj kenpa'ti buttida hua'a nopoe'hue' huae'eritaj on'maboyika'apo. Diosen eka'nayo huakka'da katepi' ijmatoe'apoy nama'da on'nopoe'. Kenomeytaj yabakhuati'. ⁶ Huakka' katepi' e'matoe'ta' pakhue' o'epo Diosen e'kika'nayo durugnada o'unhuahuika'apone. ⁷ Ken e'si'poe'te katepi' matoe'hue'da o'uyne kenpa'ti o'bueydepo sigpi' tohuahue'dik o'e'apone. ⁸ Huakka'da katepi' matoe'hue' e'e'ada aypo yudtaereyo'da o'toe'po durugnada e'dik o'e'apone. ⁹ Nogomeynayo huakka'nada e'matoe'ta' o'deretpaknig'a nama'da nogda nogda bae'dik ya'neapet. Toto'taj nama'da yan'nigpe'e'apetpi'. Kenpa'ti nogta' nogta' yan'deretpakpo dakhuea' yagka'apetpi'. Diosa castiga o'magka'po kenpa'da o'maenapo. ¹⁰ Be'api' huakupeta' on'eretpakpo nogda nogda dakhuea' ogkika'apo. Huakka'ahuiti huakupe o'deretpakpo nama'da ogka'depo Jesucristotaj o'noknopo'edenig'a o'nokbatikdepo pai'nana'da on'nopo'unhuahua'.

Jesucristotaj daka' yanigpe'ika'po yaknopo'ika'.

¹¹ Onnayo Diosen huanigpe'ika'eri i'enok, Timoteo, kenda huaboa'da ona'ne kahue' yae', dakhuea' kahue' ya'ika'. Huakka' yapakpo huadakda yakika', Diostaj di' ya'epo daka' yanigpe'ika', Diostaj daka' yaknopounhuahuika', aya'tada di' yamaika', huaknopoe'eriapi' dakhuea' egka'nayo huadiayahue' ya'epo daka' yaknopo'epo yamana'. ¹² Oknopoe'hue' huae'eria

e'tieriknayo, batikhue' yae'. Dakhuea' e'ka'ta' e'paknayo kahue' yae'. Jesucristotaj daka' yaknopounhuahuika'po Diostaj yanigpeika'. Diosere durugda ijnoeonhuahuika' apoy diga' yaknopoika'. Huakka' aratbut on'peepo "Ijnopo'kore'uypo Jesucristotaj yoknopoikay," o'na daka' e'mana'te "Dore yanoeonhuahuika'." Kenpa' Diosa menuyne. ¹³⁻¹⁴ Diosa aya'tada o'manoea'ika'. Poncio Pilatotaj Jesucristoa me'pukhue'ada "Judíoen Huairi ijje," buttida ona'ne. Diosen hua'a yanigpeika'. Aya'da ona'denig daka' yakika'. "Dakhuea' i'ka'," be'api' onahue'dik mo'ene. Jesucristo Huairi tiakhued ee'ted huadaknada yakika'. ¹⁵ Nogok Diosa o'pakdepo o'ta mona'apo Jesucristotaj o'batiahuay'ea'apo. Dios huamadurugpaka'eri o'epo kenyo'da huamananhua' huairifone' o'ika'nok. Kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya' gobiernoen huairi o'e. Huamata mona'erien huairi o'e. Diosnayo huaboro' huairida o'ika'. ¹⁶ Diosyo'da bueyhue'dik o'epo o'noeonhuahuika'. Huakjeyyo o'noeonhuahuika'. Keyo be'api' huahuahue'dik o'ene. Kenpa'ti Diostaj nogtiapi' aratbuta tiahuayhue'da o'nika'. Oydapi' tiahuayhue'dik o'nika'. Ke'nayo'da huadakkanada o'ika' aya'ada kan'batia'pakike'. Kentaj kan'nigpeike' aya'tada Diosa kamananhua'huike'po.

¹⁷ Huakka'da huamatoe'eri huairitaj yamanati'. "Huakka' ijmatoe'y, huairi ijje, huadak ijje." Huata'da tinopoehue' yane', yamanati'. "Huakka' ijmatoe'y katetapi' me'pukehue'dik ijje," nopoehue' yane', yamanikati'. Menokapi' kenda matoehue'dikda ya'neapet. "Oro'taj bo'tihuapokika'po Diosa dakuapa bo'yokika'ne. Diosa dakuapa beyokika'apone," yanoknopoika'. Yamana'. ¹⁸ "Nogomeytaj huadakda yag'kika', yan'batihuapokikati', daknopo'da ya'nepo yan'bayokikati'." Kenda yamanika'. ¹⁹ Ken konig egkika'nayo Diosa 'urua'nanada o'matoika'apo kenpa'ti Diosere durugnanada on'noeonhuahuika'apo.

Tapote kenpa'da Timoteotaj ona'uyate.

²⁰ Diosa 'urudikda huakka' me'nopoea'uyne. Daka' yadiktoika'. Daka' yanigpeika'. Daka' yamanmadikika'. Nogomey nama'da en'manbatia'pakonhua'te peehue' yamaika'. Urunanada o'nopoey nama'da on'batia'pakika'. ²¹ Kenomey 'urunanada ijnopoe'y on'nopo'enig'a onte'ti Diosen hueretda eknopo'e oknopoehue' o'ne. Kenomeytaj peehue' yamaika', Timoteo.

Ontaj Diosa daka' me'tounhue'.

2 TIMOTEO

Onte'ti Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² Huadi'da Timoteo, do Pablo o'nigmadoya'ne, sion. Ontaj Jesucristoen huadak hua'a o'nigbatia'pakme'ne. Iknopoepo o'nigpeeme'nok konig do'huedsi'po o'taene. "Jesucristotaj aya'ada o'noknopoepo aya'ada on'nigpeepo Diosere on'noeonhuahuika'apo." Diosa be'pakpo do'taj bektie'ea'uyne, "Jesucristo huadak hua'a aya'tada yamanbatia'pakika'." Mena'po nogbayo nogbayo nog aratbuttaj Diosa me'ta'mona'uyne. Ontaj sion ijtiona'pakikay. "Apag Dios Huairia Jesucristoere 'urunanada katiokike'po, katinepahuike'po, kenpa'ti kanopo'noeyike'po," o'tiona'pakika'ne, sion.

Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'.

³ Diostaj do'hued adhuae'pane' on'nigpeika'uyate. Konigti Diostaj ijnigpeika'po daknopo'da ijjepe ijnigpeikay. Diostaj o'tiona'pakika'ne. "Timoteo daka' oknopoepo o'nigpeika', dakiti Dios. Daka' yatihuapokika' yanopo'teypakika'," o'tiona'pakika'ne. ⁴ Kenpa'ti a'nenda ontaj yokhua'denok suhue' i'epo i'huikon'uy. I'huikuynok kenda oknopoika'ne. Konigepo ontaj e'huahua'ta' ijpaki. E'ta'huadunhua'ta' ijpaki. A'durugpakya'po e'ta'huadunhua'ta' ijpaki. ⁵ Diostaj daka' iknopoika' yoknopenkikay O'nen huamama Loida huaye Euniceere huakkuruda Jesucristotaj o'noknopo'e'uyate. Oy o'nakon Jesucristotaj iknopoika' daka' ijnopoey.

⁶ Konigepo Diosen Nokirega nogiti nogiti ontaj menopo'teypake'po betihuapokike'. Nogiti nogiti Diosen yakika'. Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Huakka' yamanmadika'. "Yan'no'porea', Jesucristotaj yanoknopo'e'." Yamana'ika'. A'nennada o'tibata'tepo kenpa'ti o'tiona'pakuy. E'tiona'pakde'te Diosa menopo'toe'uyne. Huaboa'da o'tihuapokpo o'nopo'teypakuy. Huadak hua'a e'manbatia'pak kenpa'ti e'manmadika' Diosen Nokirega betihuapokika'ne. Konigepo nogiti nogiti Diosen huadak hua'a yamanbatia'pakika'po yamanmadikika'.

⁷ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok me'pukhue' o'epo teynopo'da Diostaj nigpeika'dik o'ene, Huayahuaya di' o'maika'ne, kenpa'ti huadaky'o' huaka' o'nopoepo o'kika'ne. ⁸ Konigepo me'pukhue'ada Huairi Jesucristoen yamanbatia'pakika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a i'jmanbatia'pakika'nok huabakuda' jakyo ijikay. Huabakuda' jakyo ee'pi' do'taj okbirahue' o'ene. Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhua'te mo'huadiayapone bo'tidi'keapone dakhuea'da mogka'apone. Pai'da e'nopo'e'ada okbatikhue'ada nogiti nogiti huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Diosa menopo'teypakapone. ⁹ Oro' dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'nopo'yare'uyynok kenpa'da bueyhue'dik o'eapone. "Huadak yag'kika' kenpa'ti do'huedyo'da yag'kika'. On'tihuapokika'apone." Diosa mona'ne. Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Oro'ada huadaknanada o'kika'nok Diosa nopo'yareahue' mo'ene. Diosada di'nanada mo'epo kenpa'ti bo'pakpo oro'en dakhuea' e'ka bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. A'nennada huadari kahued siokpoere kahued Diosa oa'po, "Aratbut dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po do'huedsi'po i'jmanigta'mona'apoy." Diosa a'nennanada oa'uyate. ¹⁰ Ken oynayo Diosa di' mo'ene oknopo'e'dik o'ene. Kena'po oro'en huamanopo'yarea'eri

Jesucristo o'si'poepo, o'kerekepo o'manmadika'po, o'batihuapokika'po, aya'tada o'manigbuey'uyate. E'bueytada Diosa o'noyhuada'po kurudyo o'tohua'uyate. Dios di' mo'epo kenda mo'nigka'uyne oro'taj. Kenda huadak hua'a o'e, oknopoej. Oknopoej kenpa'da bueyhue'dik o'epo Diosere o'noeonhuahuika'apoy.

¹¹ Huadak hua'a kamanbatia'pake'po, Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po. Diosa me'ta'mona'uyne. "Judío ehue' e'huaj'taj yamanmadika'." Diosa mena'uyne. ¹² Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok aratbuta dakhuea' me'nogkika'ne. Huabakuda' jakyo e'kuda'tada birahue' ijjej. Pai'da e'nopo'gada birahue' ijjej. Huadakda o'e Dios. Teynanada o'e. "Huadak hua'a yamanbatia'pakika'." Mena'uynek Jesús nogok e'tiakde'te do'taj be'tihuapokika'apone be'toejika'ne daka'yoknopoej.

¹³ Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj buttida hua'a on'madikika'ne. O'peonhuahuika'ne, Timoteo. Do'hua buttida e'manmadika'taj yanopoeonhuahua'. Okkahuehue' yaj'. Jesucristotaj daka'yaknopoika'po, Diostaj di' yaika', kenpa'ti aya' Jesucristoen huaknopoe'eriomeytaj di' yamaika'. ¹⁴ Diosen Nokirega mo'nopo'toene. Diosen Nokirega be'tihuapokpo Diosen buttida hua'a me'nopo'ea'ne daka'yaknopoika'po daka'yamanmadika'. Batikhue'da yaknopoika'po yamanmadikika'.

¹⁵ Huakka' Asia huadaribayo huaknopoe'eria do'taj me'nokhuame'ne. Kenda i'nopoe. Figelo Hermógenesere me'nokhuame'ne. ¹⁶⁻¹⁸ Onesiforonayo kirigayo' be'tahuadikame'ne. Me'nopo'noeyagkikame'ne. Do'te huabakuda' jakyo behuatiakikame'ne. Do'taj o'tiahuayo okbirahue' me'ika'uyne. Roma huakka' jakyo huaboa'da o'tiakdepo be'ukonhua'po be'ukpo be'huahuame'ne. Kenpa'ti a'nenda Efesojo oro'omeytaj huakka' bo'tihuapokika'uyne i'nopoet. "Onesiforotaj yatinepahui'po dakhuea' e'ka'yakkahuea'. Ke'nen huabettaj yamatinepahui'po yabakkahuea'. Jesucristo onte'ti e'tiakte Onesiforotaj katinepahue'po," ijtiona'paki.

2

Jesucristoen huadak sorotataj yaika'.

¹ Konig do'huedsi'po o'taene, sion. Jesucristotaj daka' iknopoika'nok Diosa daka' menopo'teypakike'. Huadak hua'a kamanbatia'pakike' Dios be'tihuapoke'po. ² A'nenda Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhua'po huakka'tada ijmanmadikika'uy. Do'hua e'manmadika' me'peika'uyne. Do'hua e'manmadika' nogomey huaknopoe'eritakon daka'yamanmadika'. Ken huabokerekomey daka' Jesucristotaj yan' nigpeika'apet okbatikhue' ya'neapet kenpa'ti nogomeytaj manmadikika'dik ya'neapet, kenomeytaj yamanmadikanhuati'.

³ Sorotataj menokanig pai'da o'nopo'ika'. Huadak sorotatanayo pai'nanada e'nopo'ika'ada monhue' o'ne. Konig huadak sorotataj yaika', Timoteo. Jesucristotaj iknopo'ek kenpa'ti i'nigpeika'nok aratbuta dakhuea' egka'te kenpa'ti pai'da e'nopo'epi' oknopoebatikhue' yaj'. Monhue' yaj'. ⁴ Kenpa'ti sorotatanayo huakupete bahuayikahue'dik o'ne, huakupete katapi' sigpi' kikhue'dik o'ne, ta'bapi' kikhue'dik o'ne. Sorotataj ke'nen huairitayo'da nigpeika'dik o'ne. Oro'omeykonig sorotataj o'epo oro'en huairi Jesucristotaj mon'nigpeika'. ⁵ Kenpa'ti huake'te'eri nog huake'te'eriere o'ketpo huakkuruda jakokyeya'po ida okketpo. Gana agkaya'po e'ke'te' huairitaj nigpeika'dik o'e. Oro' konigti Diosen 'urua'da e'kika'ta' e'paknayo daka' Jesucristotaj nigpeika'dik o'ene. "Huadakda i'kika'uy. Doere i'noeonhuahuika'apone." Diosa mona'apone.

⁶ Kenpa'ti oro' Cristoen huamanmadika'eri konig ta'ba huaka'eri o'ene.

Huairitaj ta'ba huanigka'eri ogkika'po huakkuru aypo e'boyogte bape'dik o'nika'. Oro' konig ta'ba huaka'eri ee'nayo Diosa oro'takon huakkuruda 'urua'nanada mo'ea'apone. ⁷ Kenda huaboa'da ona'ne daka' yanoponhua'. Jesucristo Huairia aya'da menopoenka'apone.

⁸ Jesucristotaj yanopoepe Jesucristo David Huairien adhuea' huayayo o'epo e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda huadak hua'a aya'tada ijmanbatia'pakikay. Aratbuta Jesucristotaj o'noknopoepe on'nopo'korenok Diosa o'manopo'yarea'ika'. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huakka mon do'taj menhuadiayne. Dakhuea' menogkika'ne, huabakuda' jakyo megkudika'ne. Dakhuea' huaka'erionig pai'da ijnopo'ey. Donayo huabakuda' jakyo ee'pi' nogya' nogya' huabada nog huaknopoe'eria Jesucristoen huadak hua'anayo on'manbatia'pakika'. ¹⁰ Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesucristotaj huaknopoe' kenpa'ti huanopo'korea' huanopo'yare' o'baktie'ea'uyate. Huakka' Jesucristotaj kanoknopoe'po kan'nopo'kore'po kan'nopo'yare'po Diosere kan'noeonhuahuika'po pai'nada e'nopo'unhuahua'ada Diostaj batikhue' yoknopoepe batikhue' ijikay.

¹¹ In buttida huadik o'da'ika' aratbuta: Oro' Jesucristotaj oknopojika'po pai'da o'nopo'epo e'bueynayo kenere o'noeonhuahuika'apoy. ¹² Cristotaj oknopoepe pai'da o'manopo'epo batikhue' ee'nayo Cristoere huairi o'ea'apoy. "Jesucristotaj oknopoe'hue' ijjej." Oro' ea'nayo Cristotaj oknopoe'hue'da huae'eritaj "Do'huedsi'po ehue'da mo'ene." Oro'taj mona'apone Diosa. ¹³ Jesucristotaj eknopoebatikpi' kenda Cristoa mona'uyng o'ka'apo. Kenda oa'uyyo o'ka'apo. Nogpa'da adhue'dik o'epo o'ka'apo.

Huaknopoe'eritaj daka' yamana'ika'. Diostaj daka' yanigpejika'. Daka' e'nigpejika'te, "Daka' o'nigpejika'ne." Diosa mena'apone.

¹⁴ Jesucristotaj huaknopoe'eria o'noknopoepe on'bueydepo Cristoere on'noeonhuahuika'apo. Cristotaj mo'noknopoepe batikhue' mo'ne. "Cristotaj oknopoe'hue' ijjej," ahue'dik o'ene. Kenda Cristo oa'uy o'ka'apo. Kention huaknopoe'eritaj onte'ti onte'ti yamanika'. Kenpa'ti adhuea'pane'en hua'a maboyikahue'dik mo'ne. Kenda hua'a e'mabo'ika' 'urunopoa' ogkikahue'dik mo'ene. Kenda hua'a be'api' on'pejka'po Jesucristotaj eknopojika'ada batikdikpi' onte'ti dakhuea' kika'dikpi' o'neapo. Huaknopoe'eria 'urua'nanada kan'batia'pakike'po Diosa o'pak. ¹⁵ Diostaj daka' yanigpejika'po Diosen buttida hua'a butuknanada yamanmadikika'. Diosen daka' i'manmadikika'po "Huadakda i'manmadikika'uy." Diosa mena'apone okbirahue' i'ea'po Diostaj. ¹⁶ Keyoda i'jika'nig keya' nama'da huamanmadika'eri o'nika'po dakhue'da on'batia'pakika'. Manigpeehue'ada konigti batia'pakihue' yae'. Nama'da huamanmadika'eria nama'da on'batia'paknok Jesustaj huaknopoe'eri sig sig o'noknopoebatikonhua'apo nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. ¹⁷ Nama'da on'manmadika'nok nogya' nogya' huakka'ada on'nigpepepo Jesustaj eknopoe' sig sig o'noknopoebatikonhua'apo. Himeneo Filetoere nama'da huamanmadika'eri o'nepo ¹⁸ Jesucristotaj buttida huadik o'noknopoebatikdepo huaboa'da nama'da on'manmadika'de. "Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyde' kurudyo Diosyo on'mabehuikde'uyate kenpa'da o'ene." Kenda nama'da on'manmadikika'. Huakka'ada on'pe'edepe onte'ti Jesustaj oknopoe'hue' o'ne. ¹⁹ Diosen buttida hua'a o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'ea'apo. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri okbatikhue'ada o'noknopounhuahuika'apo. "Diosen hueretda huaknopoe'eritaj Diosa

o'makie'." Diosba' kenpa' oa'. "Aya'ada Jesucristotaj huaknopoe'eri dakhuea' onte'ti kahue' ka'ne'po," Diosa oa'.

²⁰ Huakka'mon Jesusen huaknopoe'eri e'nopo'korede'te 'urunopo'da Apag Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj on'durugpaka'ika'. Kenomey konig huairien 'uru plato' o'ne. Konig huairien oro huakupe plato' konig o'ne. Nog huairi en'batia'kte on'batobape'po 'uru oro plato' huae'te on'bape'ika'. Nog huaknopoe'eria Jesusen sue'da o'noknopoe dakiti nigpeehue' o'nenok Diosa batodurugpakhue' o'mae. Konig sorok koso o'nepo konig huakka'tehue' o'nepo konig o'ktig tajpo konig huaena' o'ne, be'api' pakhue'dik o'ne. ²¹ Diosen 'urunada e'ka'ta' e'paknayo 'urunopo'da ika'dik o'ene huadaknada nopoika'dik o'ene, huadakda kika'dik o'ene, "Do'taj bekkahuea'," tiona'pakika'dik o'ene, kenyo'da huadakda o'kika'po 'urua'da Diostaj o'nigpeika'po Diosenyo'da o'epo, Diosa oro'taj durugnanada mo'epone.

²² Huaboa dakhuea' e'ka'ta' huakka' on'nopoika'po dakhuea' e'ka' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yae. Dakhuea' e'ka' nopoehue' yae'. Huadak e'ka' kenpa'ti kenda Diosa o'pak kenyo'da yanopoe'po yaeretpakika'. Huakka' yapakpo Diostaj daka' yaknopoe'po yanigpeika'. Huakka' yapakpo aratbuttaj di' yamaika'. Huakka' ya'pakpo huaknopoe'eri aya'tada yamanoeynoeyika'. Nog huaknopoe'eri 'urunopo'da Diostaj daka' on'nigpeika' daka' on'tiona'pakika' kenomeyere 'urua'da yag'kika'. ²³ Sue'da huaknopoe'eri o'nika' kenteda i'ika'ne. Huakka'dikda on'batia'pakika'nig'a nama'da on'batia'pakika'. Ida huayahuaya on'bahuadiaypo on'batoare'ika'. Kenomeytaj manpeehue' yae'. ²⁴ Oro' Jesucristoen huanigpeika'eri o'epo Diosen huadak hua'a huamanmadika'eri e'eada o'diaypo batoare'ikahue'dik o'epo aya'tada daka'da manbatia'pakdik o'ika'po daka' manmadika'dik o'ene. Nogomey dakhuea' egka'te bahuadiayonhue'dik o'ene. ²⁵ Hueretda huaknopoe'eriere sue'da nama'da o'noknopoe'po Diosen buttida hua'a e'peeta' pakhue' o'nika'. Nopoenkahue' o'nepo toto'taj on'nigpeika'. Dakteynopo'da yaepo buttida hua'ayo' daka' yamanmadika'. Daka' i'manmadika'po kirigayo' yamationa'pakpo Diosa kamanopo'kore'po buttida hua'a ka'noknopoe'po. ²⁶ E'nopo'korede'te onte'ti toto'taj nigpeikahue' o'nepo Diostaj huaboa'da on'nigpeika'apo.

3

Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued ee'te aratbut dakhue'yo' on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'apo.

¹ Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued ee'te aratbut dakhuea'nanada ogkika'apo. Ke'poda o'epo. Kenoka' aya'ada Diostaj oknopounhuahuahue'dik o'neapo. ² Huata'da di'nanada o'neapo. Huakupe huakka' o'deretpakika'apo. 'Uruda ijje' kenpa'da on'nopoika'apo. Huadaknanada i'jikay nama'da on'nopoika'apo. Huadaknanada i'jikay nama'da on'nopoika'apo. Diostaj on'tibirae'ika'apo. Huaojtaj huayeeretaj manigpeikahue' o'neapo. Nogomeya huadak on'manigkika'nig'a "Dakiti" manahue' o'nika'apo. Diostaj pakhue' o'neapo. ³ Nogomeytaj di'maehue' o'neapo. Matinepahuihue'da o'neapo. Manoeynoeyhue' o'neapo. Bakkahueahue' o'neapo. Dakhuea' on'mahui'ia'apo. Katetapi' o'deretpakika'apo. Matinepahuihue'da dakhuea' on'magka'apo. Huadak huaka'eriomeytaj on'bahuadiayapo ⁴ Huadi'da on'taene e'mana'ada dakhuea' on'magka'apo. Daka' oknopoe'hue'ada dakhuea' on'magka'apo. "Huairi ijje'." "Huadaknanada ijje'." "Huakka' ijnopoey." Nama'da on'manbatia'pakapo. Diostaj pakhue'da o'nepo huamai'hue

e'mamayika'ta' o'deretpakapo, baile o'deretpakika'apo, kenpa'da e'durugpakta' o'deretpakika'apo. ⁵ Onere yan'batadi'kea'apetpi'. Onere yan'tiona'pakapetpi'. Ontaj mon'madika'apetpi', kenda e'ka'ada "Dios teyhue' o'e. Aratbuttaj batihuapokhue'dik o'e. Dakhue'taj yareahue'dik, e'bueytaj noyhuadahue'dik o'e Dios." Aratbuttaj mana'dik o'neapo.

Kenomeytaj yamakika'. ⁶ Sue'damon nama'da huamanmadika'eri o'nepo Diostaj nama'da e'manmadika' on'manmadikika'. Nama'da on'manika'po nogen jakyo on'kudika'po ettone'taj nama'da on'batia'pakpo engaña ogkika'. Kenomey ettone'a ida nama'da e'manmadika' o'noknopoika'po nama'da on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'. ⁷ Kenpa'ti inomey ettone' huabodik e'manmadika'taj en'peika'ada Jesucristoen buttida hua'a nopenkahue'dik o'nika'. ⁸ A'nnanada botta'tidig huaka'eri o'nika'uyate. Janes Jambresere o'nika'uyate. Egipto gobiernu huairia Moisés'taj nigpeehue' kae'po tidig ogka'uyate. Ken konig nama'da huamanmadika'eri ogkika'po. Jesucristoen buttida hua'a oknopoehue' yane' nama'da on'manika'apo. Nama'dayo' on'nopoika'po buttida hua'a o'manmadikikay e'mana'ada Diosen nama'nada on'manmadika'apo. ⁹ Sue'da huakka'mona on'manigpeepo. Idada nama'da on'manmadikanhua' aya'ada on'maknokotpo on'manigpeebatikapo. Konigti a'nnanada Janes Jambresere nama'da on'batia'pak'uyate. Aratbuta ida on'maknokotpo on'manigpeebatik'uyate.

Kene'huaya' Timoteotaj ona'uyate Pabloa.

¹⁰ Diosen Jesucristoenere buttida hua'a o'manmadikika' daka' o'tinopoene, sion. Diostaj o'nigpeika' o'tinopoene. Kenda Diosa o'pak o'kika' o'tinopoene. Diostaj o'durugpakika' o'tinopoene. Diostaj Jesucristoeretaj daka' oknopoika' o'tinopoene. Be'api' oknopoehue' o'neonhuahuika' kenomeytaj idada bahuadiayonhue' o'ika' o'tinopoene. Do'taj dakhuea' e'nogka'tada diayhue' o'ika' o'tinopoene. Aratbuttaj di' o'maika' o'tinopoene. Pai'da e'nopo'unhuahuada oknopoebatikhue' o'ika' o'tinopoene. ¹¹ Huabokereka dakhuea'da me'nogkame'ne. Pai'nanada ijnopo'enhuahua'mey. Antioquia huakka' jakyo kenpa'ti Iconio huakka' jakyo kenpa'ti Listra huakka' jakyo huabokereka dakhuea'nada menogkame'ne. Huakka' pai'nanada en'nopo'eanhuahua'tada Diosa be'tihuapokonhuahuame'ne. Kenda aya' o'tinopoene, sion. ¹² Kenpa'ti aya'da Jesucristotayo'da huanigpeika'eritaj oknopoehue' huag'erimeyaa dakhuea' on'magka'apo kenpa'ti pai'da on'manopo'ea'apo. ¹³ Huabokerekomey eknopoe'ta' pakhue' o'nepo dakhue'da o'nepo da huaa'eri o'nepo nogiti nogiti dakhue'ada on'nopoepo. Nogiti nogiti dakhuea' on'magka'apo. Da on'mana'ika'apo kenpa'ti nogtakon nama'da on'maknopoepo.

¹⁴ Kirigayo' dakhuea' egkika'tada do'a on'mandikanhuame'ne kenda batikhue'da yaknopoika'. Jesucristoen buttida hua'a on'madikanhuame'nok kenda daka' yaknopoehuahuika'. ¹⁵ On huasi'poedada Diosen hua'ataj i'peika'uy. Diosen hua'a i'peepo Diostaj Jesucristoeretaj iknopo'e'uy. Jesucristotaj iknopo'enok Diosa o'nopo'korea'po o'nopo'yarea' kenpa'ti Diostaj kirigayo' e'nigpeika' huadak huakika' Diosa betihuapokika'ne. ¹⁶ A'nnanada Diosen huamanbatia'pakeria mo'nigmadoya'uyate. Nogok nogok Diosenba' mo'nigmadoya'uyate. Diosa o'manopo'ea' nok mo'nigmadoya'uyate. Nogomeytaj Diosen buttida hua'a huamanmadika' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne. Diosen hua'a boktibusukea'ika'ne. Dakhuea' o'kika'nig ke'na mo'nopo'ea'ne. Huadak e'kika' kenpa'ti Diostaj e'nigpeika' Diosenba'a mo'manopo'ea'ika'ne. ¹⁷ Ken

aya'ada Diosen huakadhua' Diosenba'a daka' mo'nopo^{ea}'ika'ne. Aya' huadak huakadhua' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne.

4

¹ Onte'ti Jesucristo Huairi o'tiakapo. Aya'tehuapa'da huakhuairi o'epo o'tiakapo. Aya'ada on'nigpeika'apo. Aratbut e'noetaj e'bueytakon dakhuea' e'kika'nayo Jesucristoa kenpa'da dakhuea' mogka'apone. Ken Jesucristo Dioserea me'pee'po 'urua'da ona'ne, sion. ² Menokapi' aratbut egkupopakte Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. E'peeta' en'paknayo e'peeta' pakhue' e'ne'tadapi' Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. Batikhue'da kirigayo' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig nopo'korea'dik mo'ene. Jesucristotaj oknopoe'dik mo'ene." Kirigayo' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig yan'batik yan'nopo'korea' huadaky'o da yag'kika'po Diostayo'da yan'nigpeika'." Huaknopoe'eritaj kirigayo' yamana'ika'. Kirigayo' yamanmadikika'. ³ Nogok huakka' huaknopoe'eri buttida e'manmadika'taj pakhue' o'neapo. Huamanoeanhua'diktaj pakhue' o'neapo. Huadakda huaka' e'manmadika' pakhue' o'neapo. Nama'da huamanmadika'yo'da on'eretpakapo. ⁴ Buttida e'manmadika'taj onte'ti peehue' o'neapo. Adhuae'pane'en en'batia'paktaj huakka' on'peika'apo. ⁵ Onnayo, daka' yanopoika'po huadaky'o yakika'. Pai'da e'nopo'epi' daka' Jesucristotaj yaknopika'. Jesucristoen huadak hua'a batikhue'ada yamanbatia'pakika'. Katepi' ka'dik i'epo kenda yakikati'. Ken daka'da ona'ne, Timoteo.

⁶ Diostaj daka' yoknopika'nok ida huabokerecomeya do'taj men'arakaponok ida bueydik ijjeapoy. ⁷ Batikhue'ada 'urua'da Diostaj ijnigpeonhuahuikay. Diosen hua'a batikhue'da ijmanmadikanhuahuikay. Toto'taj nigpeehue' ijikay. Aya' Diosa mena'uyng kenda ijkadhuaikay. ⁸ Konigepo konig "premio" kurudya' Diosa me'noeanhuahuika'apone. Jesucristo Huairi e'tiakde'te kurudya' me'noeanhuahuika'apone. Oro' huadakda e'kika'nayo Jesucristoa huadaknanada mogkika'apone oro'taj. Konig "premio" e'yok Jesús Huairi huadakda huamanoeynoeyeria huakka'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudya'. Aya' Jesucristotaj on'maboika'po aya'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudya' Diosere.

Timoteotehuapa'yo'da o'batia'pak Pabloa.

⁹ Idamon behuatiak, sion. ¹⁰ Demas doere o'ika'nig'a do'taj e'tihuapokika'ada katetapi' o'batiahuayika'nig kenda huakka' o'pakpo bekhuaame'ne Tesalónica huakka' jakyo. Kenpa'ti Crescente Titoere doere o'nika'nig'a e'tihuapokika'da Crescente Galacia huadaribayo bekhuaame'ne kenpa'ti Titoa bekhua'po Dalmacia huadaribayo o'huame'. ¹¹ Lucasyo'da doere o'ika'. Marcostaj yaukpo yahuahuayo iyoda onere yan'tiak. Ke'nanayo e'manmadika'te tihuapokdik me'ea'apone. ¹² Efeso huakka' jakyo Tíquicotaj ijta'mona'mey. ¹³ Kenoka' yatiakpo do'hued yudtaj be'tatotiak. Troas huakka' jak Carpoen jakyo ijjeanmey. Kenpa'ti do'hued beroba' be'tatotiak.

¹⁴ Alejandro sirosot huaka'eri o'e. Do'taj ke'na dakhuea' megkame'ne. Dakhuea' o'kame'nok oro'en Jesús Huairia castiga ogka'apo. ¹⁵ Keyoj on-takon dakhuea' megka'apetpi'. Jesús huadak hua'a o'manmadikika'nig kennayo pakhue'nanada o'e.

¹⁶ A'ennada huakkuruda Romayo huakka' jakyo huairitaj ijbahuhua'po dakhuea' kahue' ijikay. Ijmana'po Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijmanmadikikay. Kenda huadak hua'ayo'da nogyo nogyo ijmanmadikikay. Roma huairitaj ijmana'mey. Roma huairitaj e'mana'te nogtiapi' ehue' doere men'tobome'ne. Be'api' tihuapokhue' me'neme'ne.

Aya'da me'nokhuame'ne. Diosa kabakkahue'po castiga magkahue' kamae'po. Kenda ijpaki. ¹⁷ Roma huairitaj e'mana'pakte Jesús Huairia be'tihuapokme'ne. Diosa be'tihuapokika'nok aya' judío ehue' aratbuta kan'mapee'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhuamey. Sue'ada do'taj digā' men'huadiayme'ne. E'arakta' en'tipaktada Diosa be'tiokame'nok arakhue' me'neme'ne. ¹⁸ Dakhuea' egka'ta' Diosa be'tiokika'apone. Diosere kanoehnuahuike'po me'tojka'ne "Dios 'uruda o'ika'." Mon'batia'pakonhuahuika'.

Pabloa o'kuhuitdepo kene'huayā' o'dikta'mona'po.

¹⁹ Priscataj Aquilataj kenpa'ti Onesíforo en huabettaj ijmanigdikta'monay. ²⁰ Erasto Corintoyo o'yahueme'. Tróximo dakhue' o'eme'nok Melito huakka' jakyo ijjeanmey. ²¹ Huahuiok tiakhued ee'te tiakdik ee'nayo do'taj yati-akti'. Huakka'a mo'dikta'mona'ne, Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, aya' huaknopoe'eri huama'buya mo'nigdikta'mona'ne.

²² Ontaj Jesucristo Huairia kanopo'teypakike'po kenpa'ti aya' Efeso huaknopoe'eriomeytaj daka' kamatoike'po ijtiona'paki. Kenda do Pabloa ona'ne, ken.

TITO

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Pablo do ijje. Diosen ijjeпо Diosen huanaba' Diosenyo'da ijkikay. Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eritaj buttida hua'a kamaknopoe'po nogiti nogiti buttida hua'a kamaknopoe'po kenpa'ti kagkike'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eri Diosere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. Kenda Diosen huabaktie'ea'eritaj daka' kamanopoe'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosere huaknopoe'eri on'noeonhuahuika'apo Diosa oa'uyate. Huadari kuruderetaj kahued Diosa kenda oa'uyate. Diosnayo da ahue'dik o'e. ³ Oyda Diosa e'manoeanhuahuika' hua'a e'manopoe'a'ta' o'pakpo, Diosen buttida hua'a yamanbatia'pak. Diosa mena'uyne. Dios oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene. ⁴ In beroba' o'nigmadoya'ne, Tito. Do'a Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte iknopoe'uypo do'huedsi'po konig i'ene. Onere Jesucristotaj oknopoe. Apag Dios kenpa'ti Huairi Jesucristoere on'taj metinepahuie' menopo'durugpake'. Jesucristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene.

Creta huagkuta'mejoy huaknopoe'eritaj yamaboroayti' yabatihuapok. Pabloa Titotaj ona'uyate.

⁵ Creta huagkuta'mejoy nogyo nogyo huaknopoe'eri ogkupopakika'po a'tiona'pakya'po a'batadi'keaya'po Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'. Kenda do'hua kahue' ijje'uyng yadakeati' kenpa'ti Cretayo huaknopoe'eritaj aya' huairitone'taj oktie'ea'hued o'nenok nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo nogbaya' nogbaya' Cristotaj huaknopoe'eri huatone' huairi huamanmadika'eri yabaktie'eati' konigepo Cretayo ontaj o'ean'uyne. ⁶ Be'api' huatone' huairi huamanmadika'eri a'eya'po dakyo' kika'dik ka'nike'. Huadakda o'e aratbuta tinopoika'dik o'nika'. Dakhuea' ogka'. Be'api' kenomeytaj bahuahue'dik o'ne. Nogtida huatoe toika'dik ka'ne'. Kenomeyensi'pokon Cristotaj huaknopoe' ka'nike'. Huatone' huairiensi'po huadakda ogkika'nok dakhuea' ogka', aratbuta bahuahue'dik o'ne. Kenpa'ti huasi'poa huaojtaj huayetere on'nigpeika'nig onig. ⁷ Huaknopoe'erien huatioka'eri huairi Diosen o'nepo Diosen kika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne. Hua'enda e'nopoe'ta' pakhue' o'nika'. Kenomeynayo diayhue' o'nika'. Borracho ehue' o'nika'. Huabatuktukeri ehue' o'nika'. Huakupe huapakeri konig engaña huaka'eri ehue' o'nika'. ⁸ Esoeritaj jakyo kan'taye'po e'bae'ta' on'pakika'. Kenpa'ti huadak ee'ta' on'pakika'. Huadakda e'kika'ta' on'pakika'. Daka' on'nopoe'po daka' ogkika'. Diosenba'taj on'nigpeika'. Daka' on'nopoe'po huadaky'o' ogkika'. ⁹ Buttida e'manmadika' daka' on'peedeпо oknopoe'po okbatikhue'dik o'ne. O'noknopoeпо okbatikhue'dik o'ne. Nog huaknopoe'eri daka' kagkike' 'urudikda manmadikika'dik o'ne. Nogte nama'da o'noknopoe'po nigtaj huatioka' huairia on'manmadika'po nopo'korea'dik ya'neapetpi'. Ken konig huaknopoe'erien huatioka' huairi e'huae' yabaktie'ea'.

¹⁰ Huakka'da huamanmadika'eri o'nepo huakka'mon judio aratbuttion huamanmadika'eri o'neniga' buttida e'manmadika' e'nigpeeta' pakhue' o'nika'. Nama'da on'batia'pakika'. Aratbuttaj nama'da engaña on'magka'po on'manmadikika'. ¹¹ Onte'ti nama'da manmadikahue' ka'nike'po ighua'da yamana'. Huakka' huakupe men'yoke'po nama'da e'manmadikapa'

on'manmadikika'po huaoj huaye huasi'popi' Cristotaj jeknopoe' on'batikdeme'te.

¹² Creta huagkuta'mejyo huage'eri huabokerek o'uyate. Huamanbatia'pakeri o'epo, "Creta aratbut da huaa'eri o'nika'. Dakhuea' magkika'dik o'nepo dakhuea' huaka'eri o'ne. Kenpa'da eretbapeta' on'pakpo e'baa'ta' pakhue' o'nika'." Oa'uyate. ¹³ Buttida oa'uyate. Konigepo Cristotaj huaknopoe'eritaj ighua'da yamanika'. Onte'ti daka' Cristotaj kanoknopoi'ke'po ighua'da yamanikati'. ¹⁴ Judio aratbuten adhuea'pane'taj nama'da e'tia'pakonhuahua' kentaj nigpeehue' ka'ne'po oknopoe'hue' ka'nike'. Kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj pakhue' huage'eritaj nigpeeahue' ka'nike'.

¹⁵ Keneri aratbuttaj Diosa o'bakkahuea'nok daknopo' on'nopo'toepo, 'urunopo' on'toepo, katepi' on'nopoepo huadakda on'nopoepo, huadakda ogkika'apo. Katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'nepo, aya'da e'bape' huadakda o'e. Nogomeynayo dakhue'da o'nepo oknopoe'hue' huage'eri o'nepo, dakhue'da ogkika' dakhue'da on'nopoi'ka' kenpa'ti katepi' huadak dakhue'pi' o'ea' nopoekahue'da o'nika'. ¹⁶ "Diostaj yoknopoe'y." Nama'da o'nona'nig'a dakhuea' ogkika'po Diostaj oknopoe'hue' o'nenigtaj aratbuta matinopoe'dik o'nika'. Konig dakhue'da tahuirigda on'makepo dakhue'da o'nika' nog aratbuta matinopoe'dik o'nika'. Diosba'taj nigpeehue'da o'nika'po katepi' huadak kahue'dik o'nika'.

2

Buttida e'manmadika' daka' oknopoe'dik o'nika'.

¹ Huaknopoe'eri huadakda kagkike' Diostaj durugpaka'dik ka'ne' Diosen buttida hua'a yamanmadikika'. ² Tone'bokerek huakka' huamai'hue mayhue' yanika'. Daka' yag'kika'. Huadakda yag'kika', daka' yannopoi'ka', 'urua'da yag'kika', Cristotaj daka' yanoknopoi'ka', Diostaj di' yanika'. Aya'tada di' yanika'. Aratbuta dakhuea' egka'nayo ida diayahue' yane'. Tone'bokerektaj yamaboroay. ³⁻⁵ Ettone' huatoe'taj di' kan'ma'ike'po, huasi'potaj di' kan'ma'ike'po, daka' kan'nopoi'ke'po, huakka'da eretpakhue' ka'nike'po, 'urunopo' kan'nopotoi'ke'po, jak huasi'poere daka' kan'toi'ke'po, huatoe'taj kan'nigpei'ke'po ettone'tone'a konigda Diosa o'paknok daka' kika'dik o'ne, mahui'ahue'dik o'ne, huakka' huamai'hue mayhue'dik o'ne. Ken konig ettone'taj daka' yamaboroay. Ken konig ettone' e'kika'nayo Diosba'taj dakhue' huaahue'dik o'neapo, kenpa'ti Diosen Huasi'po Jesucristotaj dakhue' huaahue'dik o'neapo.

⁶ Tone'huabo dakteynopo'da yana'. Katetapi' e'toeta' eretpakhue' yanika'. Daka' yan'nopoi'ka', yamaboroay'ika'. ⁷ Aya' ika'po, huadakda yakika'. Daka' i'kika' nok huabokerek ontaj on'tiahuayika'po konigti huadakda ogkika'apo. Yamanmadika'po buttida yamanmadika', huadakda yamanmadika', daka' yamanmadika'. ⁸ Ontaj dakhuea' huaahue'dik me'ne'po daka' yamanmadika', aya'da i'mana', huadakda yamana'. Ken kenomey ontaj pakhue' o'nepo, ontaj on'tibira'apo dakhuea' huaahue'dik mo'epone. Aya'da huadakda i'manmadika' nok dakhuea' huaahue'dik mo'epone.

⁹ Huanaba'a huairitaj yan'nigpei'ka' yamana'. Huairia aya'da ena'te kenda yag'kika', yamana'. Kenda huairi o'paknig kagkike'. Huairitaj keje' onahue'ada yan'nigpei'ka', yamana'. ¹⁰ Huairitaj okberehue' yanika' yamana'. Huanaba' katepi' huairien on'tamatopeo daka'nada yan'tamatoika' yamana'. Huanaba' huaknopoe'eri huairien daka' egkika'nayo Dios oro'omeyen huamanoeanhuahuika'erien e'manmadika' hua'a huadakda o'e aya'ada on'nopoepo.

11 Aya'tada Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'po Diosa oro'omeytaj mo'nopo^{ea}u'yne. 12 Kenda o'nopo^{epo} dakhuea' kahue'dik o'ey o'nopoene. Kenpa'ti nogta' nogta' katepi' eretpakikahue'dik o'ey o'nopoene. Oy huadakda noika'dik o'ey o'nopoene Diostaj o'pakpo nigpeika'dik o'ey o'nopoene. 13 Diostaj o'nigpe^{epo} oro'omeyen huaboro' Diostaj oro'en huamanopo'yarea'eri Jesucristotaj oro'omeya' ekpoe' o'nigika'po. E'tiakte durugda o'eapone. Diosa bo'huatiakapone mona'uyne. 14 Aya' oro'omeyen dakhuea' e'ka' abakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Oro'omey Diosen huabetonig a'matogya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Huadakda e'ka' kan'eretpake'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate.

15 Kenda yamanmadikika'. Huaknop^{oe}'eri huadak kagkike' ighua'da yamanika'. Jesucristo o'paknok ighua'da yamanika'. Kenomey nama'da egka'nayo "Yan'nopo'korea' Diostaj yan'nigpe^{ee}," 'utta'da yamana'. Daka' uruda e'huage' yamanmadikika' yamana'. Be'api' dakhuea' oa' tinopo^{ehue}'dik mo'eapone.

3

Kenda Creta huaknop^{oe}'eri kika'dik yanika'.

1 Gobierno huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huakka' jakyo huage'eri huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Katepi' huadakda e'huage' yag'kika'po okkahuehue' yane', yamana'. 2 Be'tapi' gobierno huairitapi' dakhuea' bahuaa'pakhue' ya'nepo okkahuehue' yane', yamana'. Yan'manoeya'ika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huayahuaya di' yan'maika'po okkahuehue' yane', yamana'. Aya'tada daka'nada yan'matinop^{oe}'. Creta huaknop^{oe}'eritaj bakkahuehue' yane', yamana'.

3 Konigepo a'nenda Cristotaj oknop^{oehue}d ee'ted oro'omey konig Diostaj nopenkahue' huage'eri o'uyne. Diostaj nigpe^{ehue}' o'ika'uyne. Nama'da huamanmadika'eritaj nama'da o'nigpeika'uyne. Konig katetapi' o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Nogomeytaj dig o'bahuahuyika'uyne. Huayahuaya o'bahuaadiayika'uyne. A'nenda dakhuea'da o'kika'uyne. 4-5 Nogoknayo Dios huadakda o'epo oro'omeyen huatioka'eri oro'omeyen dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'epo di' mo'ene. Konig huakka' di' mo'ene. Mo'nopo^{ea}po mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. "Konig huadak mo'ene," Diosa mona'uyne. Katepi' huadak o'kika'nok Diosa nopo'yareahue' e'eada mo'tinepahui'po dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyennopo' mo'nopo'koyoa'uyne. Konig onte'ti huaboa'da e'si'poe' Diosa ke'nen Nokireg boyo'ke'uynok oro'omeytaj kamanopo'toike'po boyo'ke'uyne. Ken konig huabonopo' o'epo Diostaj noeonhuahuika'dik o'eapone. 6 Oro'omeyen dakhuea' e'ka' Huamanopo'yarea'eri Jesucristo mo'nigbuey'uynok kenpa'ti mo'nigtona'pakika'nok Diosa oro'omeytaj mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeytaj ke'nen Nokireg dakuapa boyo'ke'uyne. 7 Dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "Huadak mo'ene," mone'po Diosa huakka' di' mo'uyne. Huakka' mo'matinepahui'uyne. Konigepo Diosere o'noeonhuahuika'apone oro'omey ekpoe' o'nigika'ne.

8 Kenda ona' nig buttida o'e. Buttida o'e daka' yanopo^{epo} huaknop^{oe}'eritaj daka' yamanika'. Huaknop^{oe}'eri daka' o'noknop^{oepo} huadakanada kagkike' ighua'da yamanika'. Kenda huadakda ogkika'po aya'tada huadakda o'neapo kenpa'ti aya'tada on'batihuapokapo. 9 Nama'da batia'pakhue' ka'nike', konig huasegada eapa' batia'pakhue' ka'nike',

adhuea'pane'taj batia'pakonhuahuikahue' ka'nike', Moisésen hua'ataj dakhuea'tia'pakhue' ka'nike'. Kennayo dakhue'nada o'e.

¹⁰ Be'api' nama'da e'manmadika'nayo huaknopoe'eritaj ya'bapoespaka'po "Onte'ti nama'da manmadikahue' yae'. Huaknopoe'eritaj poespakahue' yae'," yana'. Batikhue' ee'nayo onte'ti "Yabatik," yana'. Batikhue' ee'nayo kentaj yaenpo ke'na onte'ti huaknopoe'eriere kupopakhue' kae'. ¹¹ Konigepo nama'da oknopoe'po Diostaj dakhuea' o'ka' i'tinopoe'.

Pabloa Titotayo'da ona'uyate.

¹² Onte Artemastaj Tíquicotapi' ijta'mona'apoy. Ekyede'te Nicópolis huakka' jakyo yatiakti', do'te yatiakti'. Ayo Nicópolis juju' huae'ok ijika'apoy.

¹³ Apolostaj kenpa'ti gobiernoen hua'a huanopoe'eri Zenastaj huakka' yabatihapok. Kanhua'udhuahue'po kenomeytaj aypopi' huakupepi' katepi' on'pak yabayokti'. ¹⁴ Nog huaknopoe'erien katepi' aypopi' tæhue' ee'nayo huaknopoe'eri huama'buy huadak kanigkike' kenpa'ti kan'bayokike'. Daka'yamanopoe'ika'.

Saludos o'manigta'mona'uy Diosa daka' kamagkike' ona'uyate.

¹⁵ Ayada iyo doere o'nepo saludos o'manigdikta'mona'ne. Oro'omeyen huadi'da huaknopoe'eritaj saludos yamana'. Diosa aya' opudomeytaj daka' kamagkike', ken.

FILEMÓN

Filemóntaj Pabla o'nigmadoya'uyate.

Filemóntaj Pabla o'nigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijjeý. Cristo Jesústaj ijnigpeika'po Roma aratbuten huabakuda' jakyo ijikay. Do'hued huama'buy Timoteoere ijjeýo o'nigmadoya'ne. O'na Filemón huadi'da o'ene, oro'omeyere huadak hua'a huamanbatia'pakera i'ene. ² Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri o'nen jakyo ogkupopakika', kenomeytaere o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti oro'omeyen huaidpo Apiataj Arquipotakon o'nigmadoya'ne. Arquipo konig Cristoen huanaba' oro'ere huadak hua'a o'manbatia'pakika'. ³ Oro'omeyen Apag Diosere Huairi Jesucristoerea opudomeytaj o'matinepahui'po mo'nopo'durugpake'po mo'nopo'noeye'po.

Huaknopoe'eritaj Filemóna di' o'maika'po Huairi Jesústaj daka' oknopoika'ne.

⁴⁻⁵ Diostaj huaknopoe'eri aya'tada on Filemón di' i'maika' kenpa'ti Huairi Jesústaj daka' iknopoika' o'tipee'uyyo Diostaj ijtiona'pakpo do'hued Diostaj dakiti yona'ikay. ⁶ Huairi Jesústaj daka' iknopoika'nok aratbuta 'urua'nanada o'noknopoika' kenpa'ti Cristotaj on'eretpakpo daka' on'igpeika'. Cristo Jesústaj o'noknopoepo durugda o'neonhuahuika'apo kenpa'ti Diosa daka' mo'nigkika'apone kan'nopoe'po ijmanigtiona'pakikay. ⁷ Huakka' huaknopoe'eritaj di' i'maepo i'batihuapokika'nok nogiti nogiti daka' Diostaj o'noknopoe'. Kenda ijtipee'epo Diostaj nogiti durugda ijjeý kenpa'ti nogiti Diosen e'kika'ta' ijpaki.

Konig do'taj oe'uyng, konigti o'nen huanaba' Onésimotaj daka' yae'ti' Pabla Filemóntaj ona'uyate.

⁸ Cristoen huata'mona'eri ijjeýo "Onésimotaj daka' yae'," ona'dik ee'pi' o'enig'a ⁹ di' i'maika' nok "E'paknayo Onésimotaj daka' yae'," ona'ne. Do Pablo ijjeý. Tone'bokerek ijjeýo Jesucristotaj huadak hua'a ijmanmadikika'po oyda huabakuda' jakyo ijikay. ¹⁰ "Onésimotaj 'urua'da yae'." Kenda huakka' ijpakpo ona'ne. Iyo huabakuda' jakyo ijjeýo Jesucristotaj do'hua e'manmadika'te oknopoe'uyng Onésimo konig do'huedsiponig o'e konig ke'nen huaojonig ijnig'uyng.

¹¹ A'nenda Onésimo o'nen huanaba'a ontaj nigpeehue' e'eada oynayo ontaj kenpa'ti do'taj e'nigpeeta' o'pakika'. Oy Cristotaj huaknopoe'eri o'epo ontaj e'nigpeeta' o'pak. ¹² Onte kahue'po ijta'monay. Onésimotaj 'uruteda yaeti'. Konig do'huednopo' o'nigta'mona'nigtaj di'nanada Onésimotaj yae'. ¹³ Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uyng bokudame'nok huabakuda' jakyo ijjunhuay. On iyo ee'nayo do'taj o'tihuapokika'ayetnig'a iyo ehue' i'enek ontehuapa' o'nen huanaba' Onésimo do'taj be'tihuapokike' do'hua e'pakada ¹⁴ "Katihuapoke'po me'tatog'," onahue' o'uyng kenpa'ti kenta' i'paketpi' onte ijnigta'mona'apoy. Katepi' do'taj nigka'dik me'ene ena'ta' pakhue' o'ene. ¹⁵ Diosa o'paknok oy kenpa'ti nogok nogok onere onte'ti Onésimo o'unhuahuika'apo konigepopi' ontaj sue'da huapuugte o'bakhua'uyate. ¹⁶ O'nen huanaba' i'taeonhuahuika'aponig'a huanaba'yo da ehue'dik i'taeapo. Konig o'nen huadi'nanada huama'bueykon i'taeapo. Do'hued huama'buy konig ijta'epo

huakka' di' ijjej. O'nanayo Onésimotaj nogiti di' yae'. Ken o'nen huanaba' i'tae nogiti di' yae'. Ken Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eri huama'buy o'енок nogiti di' yae'.

¹⁷ Ken Jesucristotaj oro' onokteyo' oknopoe'eri konig do'taj daka' be'ika'nig konigti Onésimotaj daka' yae'. ¹⁸ Ontaj a'nenda Onésimo dakhuea' eka'nayo dehuea' ee'nayopi' do'hua o'yokapone. ¹⁹ Do Pabloa huaba'a o'nigmadoya'ne. Kenda Onésimo dehuea' o'epo ontaj o'yokapone. Jesucristoen huadak hua'a ontaj ona'uynok iknopoe'eri Diosere i'noeonhuahuika'apo. Konigepo do'taj dehuea' o'ene. Kenda on i'nopoika'nok onahue'dik o'ene. ²⁰ Ee', eg' do Huairi Jesústaj yoknopoe'eri do kanopo'durugpake'po huaknopoe'eri huama'buy i'epo Onésimotaj daka' yade'ti'.

²¹ Kenda ona'nig i'nigpeepone daka' ijnopoe'eri o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti nogiti menigka' ena'nayo o'nigka'apone daka' ijnopoe'y. ²² Onésimotaj ee'te kenpa'ti do'taj o'nen jakyo adkorepen huatay daka' menigkati'. Do'tehuapa' on'tiona'pakika'nok Diosa me'orokapetpi'. Ijjo'okpo opudomeytaj huahua'dik ijjeapetpi'.

Saludos on'manigdikta'mona'po kenpa'ti Huairi Jesucristo daka' kan'maike'po.

²³ Epafra's Cristo Jesústaj oknopoenok kenpa'ti o'nigpeika'nok doere huabakuda' jakyo o'epo opudomeytaj saludos o'manigdikta'mona'.

²⁴ Marcos Aristarcoere Demasere Lucasere doere huadak hua'a on'manbatia'pakika' saludos o'manigdikta'mona'.

²⁵ Oro'omeyen Huairi Jesucristoa opudomeytaj daka' kamanike', ken.

LA CARTA A LOS HEBREOS

Hebreo aratbut huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Diosa Huasi'potaj mo'mata'mona'po oro'omeytaj mona'uyne.

¹ A'ennada oro'omey Israel aratbuten adhuea'pane' o'nuyate. Diosen huamanbatia'pakeri Israel aratbut o'nepo adhuea'pane'taj on'manbatia'pakika'po onte'ti onte'ti Diosen hua'a on'manbatia'pakika'uyate. Huamanbatia'pakeritaj Diosa o'manopoea'po nogda nogda o'manopoea'po konig e'bayorokte o'manopoea'po Diosen huata'moneria o'manopoea'po Diosen Nokirega o'manopoea'uyate.

² Oynayo kene'huaya' huame'noe o'e. Oro'omeytaj Diosen Huasi'poa Diosen hua'a Diosa o'paknok mo'nigbatia'pakuyne. Diosa o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'po huadari, niokpo, siokpo, puug, aratbutkon aya'da o'ka'uyate. Huasi'potaj kamatojike'po aya'da Diosa o'yokuyate. ³ Dios huakjeytone'onig o'epo 'uru'nanada o'e. Diosen Huasi'po konig Dios eyanada senognanada o'epo, konig Dios o'ika' o'manopoea'ika'. Diosen Huasi'po aya'tada o'manika'nok aya'ada niokpo siokpo puug aratbut nigpeika'dik o'ne. Teya'da o'matoika. Ken Diosen Huasi'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po hueypa cruzte o'manigbueydepo kurudyo Diosere Dios huahuadte o'huadika'po, Diosere aya'tada o'mana'ika'.

Diosen huata'moneritaj sue'da o'pakika'. Ke'nen huasi'potanayo digan'nanada o'pakika'.

⁴ Ke'nen Huasi'potaj Diosa digan'nanada di' o'ika'. Diosere o'huadika'. Do'hued Huasi'po 'uru'dikda o'ika' Diosa oa'uyate. Diosen huata'moneritanayo digiti pakhue' o'e. ⁵ Do'hued Huasi'po j'enok e'bueyte oyda ijnoyhuaday. Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' manahue' o'uyate. Diosen Huasi'potanayo kenda ona'uyate. Ke'nen Apag ijje. Ken do'hued Huasi'po o'e. Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' tia'pakhue' o'uyate. Diosen Huasi'potanayo kenda Diosa o'tia'pakuyate. ⁶ Nogok Diosen Huasi'potaj in huadariyo aratbutte o'totiakuyte Diosen Huakkuruersi'po huadakta o'e. 'Urunanada o'e. Kenda aya' Diosen huata'moneria kan'batia'pakike'. Diosa o'mana'uyate.

⁷ Diosen huata'moneritaj Diosa o'tia'pakpo: Do'hued huata'moneri ida huahua'eri o'ne. Konig bapoka ida o'hua'ika'nig konigti ida on'hua'ika'. Konig ojbed ida o'kotika'nig konigti huata'moneri huanaba' idada on'hua'ika'. Diosa oa'uy.

⁸ Diosen Huasi'potanayo o'tia'pakpo: Konig gobierno huairia i'mata'mona'ika'apo, Dios. Huairi i'unhuahuika'po batikhue'da i'unhuahuika'apone. Gobierno huairi i'ika'po buttida i'manika'. ⁹ Huadak e'kikata' ijpakika'nig kenpa'ti huadakta ijika'nig huakka'da i'pak. Dakhuea' e'ka' pakhue' ijika'nig o'nakon pakhue' i'ika'. Konigepo ontaj huakka'da ijdurugpakay. O'nen huadi'taj sue'pi' durugda ijmadurugpakay. Kenda Huasi'potaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Onte'ti Huasi'potaj Diosa ona'po: O'na Huairi i'ika'po, huadari i'ka'uyate. A'ennanada huakkuru huadari i'ka'uyate. Kurud huae'erikon i'ka'uyate. Puug, niokpo siokpo aya'da i'ka'uyate. ¹¹ Huadari, puug, niokpo, siokpo ehue'da o'eapo. O'na

do'hued Huasi'ponayo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo. Huadari, puug, niokpo, siokpo o'tone'pakapo. Konig yudtaj o'tone'pak. Konigti huadari kurudyo huag'eri o'tone'pakapo. ¹² Konig yudta'tone' o'maenika'po huabo yudtaj o'bae'ika'. Konigti huadari kurudere e'tone'pakde'te o'maenapo. Huabo o'baeapo. Onnayo tone'pakhue' i'epo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo.

Diosa Huasi'potaj ona'po, a'ennada Apagba'te ona'uyate.

¹³ Doere da'kopen be'huad. Doere mo'manika'. Ontaj oknopoehue' huag'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eri konig o'nen taka' huamagkika'eri onte'ti on'taj nigpeika'dik o'neapo.

Diosen huata'moneritaj kenpa' Diosa manahue' o'e'uyng'a ke'nen Huasi'potayo'da ona'uyate. ¹⁴ Diosen huata'moneri aya'ada Diosen huana'ba' o'ne. Konig nokireg o'ne. Katepi' Diosa o'paknok o'ngkika'. Cristoen huaknopoe'eritaj huabatihuapokika'eri o'ne. Kan'batihuapokike'po Diosa o'mata'mona'ika'. Cristoen huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'yarea'ika'po o'manoeanhuahuika' nok huaknopoe'eriomeytaj Diosen huata'moneria on'batihuapokika'. Ken Diosen huata'moneria sue'da tey o'nepo, sue'da huadak o'ne. Diosen Huasi'ponayo teynanada aya'da o'matojika'po 'urunanada o'jika'.

2

Aya'tada kamanopo'yare'po kamanoeanhuahuike'po Diosen Huasi'poa kurudya' mo'nighuarakuyate, mo'nigbueyuyate, mo'nignoyhuaduyate. Konigepo batikhue'ada daka' mo'noknopoika' daka' mon'nigpeika'.

¹ Cristo Diosen Huasi'po o'enok huaboro' huairitone' o'enok teyda huairitone' o'enok konigepo Cristoen huadak hua'a daka' peika'dik o'ene. Oro'omey huaknopoe'eri nogiti nogiti nigpeika'dik o'ene. Daka' oknopoika'dik o'ene. Huakka'da nogiti nogiti oknopoika'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoe'po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. Kenpa'ti mo'nigpeika'po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. Mo'deretpakpo Cristoen huadak hua'a nogiti nogiti mon'nigpeika'. ² Diosen huata'moneria Diosen buttida hua'a on'manika'uyate. Aya' aratbuta bepi' nigpeehue' o'nenok castiga o'magkika'uyate Diosa. Nigpeehue' huag'eritaj Diosa castiga ogka'dik o'epo o'magkika'uyate. ³ Oro'omeytaj Diosa castiga ogkahue' moke'po Diosen Huasi'po pai'da o'nopo'epo mo'nigbueyuyate. Konigepo oro'omeyen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'epo, nopo'yarea'dik mo'epo, Diosere noeanhuahuika'dik mo'ene. Huairi Jesucristo huakkuru kenda huadak hua'a o'mana'uyate. Nogomey on'pegede'po buttida oa' daka' on'nopo'epo buttida hua'a oro'omeytaj mona'uyne. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'uyate, okkahuehue'dik mo'epo, Jesucristotaj oknopo'epo okbatikhue'dik mo'nika'. ⁴ Jesucristoa a'manopo'yareaya'po mo'nigbueyuyate, mo'nignoyhuaduyate kurudyo Diosere o'noeonhuahuika'apo. Diosa o'pakpo o'manopoea'uyate. Kenda huadak hua'a Jesucristotaj buttida hua'a e'manopoea'ta' o'pakpo Diosa 'urua'da o'kika'uyate, konig Diosayo'da ka'tepi' ka'dik o'epo o'ka'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e' kan'manopoe'po Diosa dakhue'taj o'bayarea'uyate. E'bueytakon o'manoyhuada'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e' kan'manopoe'po, Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'manopo'toe'po Diosen Nokirega' o'manopo'toe'uyate. Konigepo ken huadak hua'a buttida hua'a o'ea' oro'omey huaknopoe'eri o'nopo'ene. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'po, huadak hua'ataj okkahuehue'dik oro'omey o'epo, huakka' bo'pakpo Huairi Jesucristotaj moknopoe'po mon'nigpeika'.

Diosen Huasi'po kurudyo o'ika'po nogok huabokerek Diosa o'si'poka'uyate Jesús.

⁵ Nogok monig o'epo o'nona'apoy. Huabokerek konig huairia aya'tada on'mana'ika'apo. In huadario Diosen huata'monerinayo konig huairia manahue' o'neapo. ⁶ Huabokereka aya'tada on'mana'apo, konig huairia aya'tada on'mana'apo. Kenda Apagba'te Davida Diostaj ona'po: Oro'omey aratbut suhuigda ee'pi' konig ehue'da ee'pi' oro'taj Dios mo'tinopoika'po, bo'tihuapokika'ne. Oro'omeynayo bueydik ee'pi' oro'omeytaj mo'timepu'kepo 'urua'da mogkika'ne. ⁷ Sue'da huabayok e'unhuahuika'te huabokereka toteda huadario o'nedepo, kenoka' Diosen huata'monerinayo bueyhue'dik o'nepo, kurudyo Diosere o'nika'. Nogok aratbuttaj 'urua'da mogka'apo, Diosa. Aratbut Diosere 'urunanada o'neonhuahuika'apo. ⁸ Q'na Dios i'paknok aratbut huairi o'neapo. Aya'tada on'mana'apo. Diostaj Davida ona'uyate. Diosbate ona'uyate.

Dapita' aya'ada nigpeika'dik o'neapo. Huabokerektaj aya'ada manigpeika'dik o'neapo. Oynayo huabokerektaj aya'ada nigpeikahued o'ne. ⁹ Sue'da huabayoktemon huabokerek Diosa o'si'poea'uyate. Kuruderi e'ead a aratbutada Jesús o'si'poe'uyate. Diosa o'paknok sue'da huabayoktemon huaso'da Jesús o'noikame'po kenoka' sue'pi' huairimon o'unhuahua'po Diosen huata'monerinayo teymon o'nuyate. Apag Dios aya' aratbuttaj di' mo'maepo mo'matinepahui'po Diosa o'paknok Jesús pai'da o'nopo'epo aya'tada aratbuttaj o'manigbuey'uyate. Konigepo konig 'urunanada Huairi Diosa Jesúsaj kurudyo o'tobehuikpo Diosyo o'tobehuikuyate. 'Urunanada Dios Huairi o'ea'.

¹⁰ Diosa aya'da o'ka'uyate. Aya'ada Diostehuapa' o'nigunhuahuika'apo. Aya'tada Diosa o'matoeonhuahuika'po. Huakka' aratbuttaj kamanopo'yare'po Jesús pai'da nignopo'e'dik o'epo, Diosa o'nopo'e'uyate. Konigepo Jesús aya'tada pai'da o'manignopo'edepo aya' Diosa ena' o'ka'depo o'kuhuituy. Konigepo Jesús huakkurueri huamanopo'yarea'eri huakka'tada dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'nok Diosensi'po o'nepo Diosere on'neonhuahuika'apo. ¹¹ Oro'omeyen Huairi Jesucristoa pai'da o'manignopo'epo o'manigbuey'uyapo oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Kenpa'ti huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da e'nigpeikataj bo'tihuapokika'ne. Konigepo "Do'hued huama'buy mo'taene." "Do'hued huaidpo mo'taene." Huairi Jesucristoa birahue'ada ona'dik mo'ene. ¹² Diosba'te Jesucristoa oa'po: Ontaj Dios do'hued huama'buytaj ijbaknopoea'apoy. Huaknopoe'eri egkupopakte do'hued huama'buyere o'batadi'keapoy. Dios 'uruda o'e o'batadi'keapoy. Jesucristoa ona'uyate.

¹³ Kenpa'ti oa'po:

Diostaj daka' yoknopoej. Jesucristoa huama'buyere oa'.

On'te'ti oa'po:

Diosensi'po huaknopoe'eri kamatoe'po Diosa me'bayokuyne. Ijmatojika'po huama'buyere ijjej. Jesucristoa oa'uyate.

Ken "Huaknopoe'eri do'hued huama'buy me'taene." Jesús a birahue'ada ona'dik mo'ene. O'nopoene.

¹⁴ Oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'poda huaenere mimiere o'toene. Jesús konigti huaso'da o'epo huaenere mimiere o'touyate. A'manigbueyya'po huaso'da o'si'poe'uyate. Jesús a'manigbuey'uyapo huabueyada toto' huabatarakeritaj ogka'nok on'te'ti barakhue'dik o'epo. ¹⁵⁻¹⁶ Be'api' aratbut e'bueytaj o'nokme'pukonhuahuika'.

Jesúsa o'manigbuey' uynok aya'ada e'bueytaj okme'pukhue'dik o'neapo. Abrahambudaken huayayo huaknopoe'eriomeya e'bueytaj okme'pukhue'dik o'neapo. Abrahamen huayayo huaknopoe'eriomeytaj dakhuea' e'ka' kamanopo'yare'po Jesucristo kurudya' o'tiakuyate. Diosen huata'moneritaj kabatihuapoke'po Jesucristo tiakhue' o'uyate. ¹⁷ Abrahamen huayayo Israel aratbut o'nika'po Jesús kon Israel aratbuten 'uru sacerdote huanigtiona'pakika'eri a'eya'po konigso'ti o'uyate. Konig Diostaj 'uru'ada huanigpeika'eri sacerdote huairi o'ea'uyate. Konig aratbuttaj 'uru'ada huamatinepahui'eri sacerdote huairi o'ea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konigti Israel aratbut e'dik o'uyate. ¹⁸ Diostaj nigpeehue' yae' toto'a nama'da enae'ted Jesús pai'da o'nopoe'uyate. Diostaj Jesúsa o'nigpeika'uyate. Konigepo oy aya' oro'omeytaj huadak e'kika' tihuapokdik mo'ika'ne. "Dakhuea' yaka'. Diostaj oknopoe'hue' yae'. Nigpeehue' yae'." Toto'a oro'omeytaj nama'da ena'te Jesúsa dakhuea' kahue' ka'ne'po bo'tihuapokapone. Onte'ti Diostaj nigpe'e'dik o'ea'pone.

3

Jesús 'urunanada o'e. Huakhuairi o'e. Diosa Jesús taj huakka'da o'pakika'. Moisés nayo sue'da huairi o'uyate. Moisés taj sue'da o'pak Diosa.

¹ Kurudya' Apag Diosa Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Jesús oro'omeyen sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eritaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda mo'nopoe'po Jesús taj daka' yanoknopoika', egomey. Opudomeytaj Diosa mo'baktie'ea' uynok Diosenyo'da mo'ika'po Diostayo'da mo'nigpeika'. ² Jesús Diostaj daka' o'nigpeika'uyate. Konig Diosen huamanigtiona'pakika'eri huairi Diosa oktie'ea'uyatenok Diostaj o'nigpeika'uyate Jesúsa. Moisésakon Diostaj o'nigpeika'po Diosen aratbuttaj daka' o'manmadikika'uyate. ³⁻⁴ Apag Diosa aya'tada o'ka'uyate. Jesucristoerea aya'tada o'ka'uyate. Jesús nayo 'urunanada o'e. Diosen aya'tada o'ka'uyate. Huakhuairida o'e. 'Urunanada o'e, tia'pakdik o'ika'ne. Moisés nayo sue'da huairi o'uyate oknopoika'ne. Jesús en huaknopoe'eritaj Jesúsa dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'po aratbut Diosensi'po o'kika'. Moisés nayo aratbutda o'epo Diosen huanaba'da o'uyate. ⁵ Moisés Diosen huanaba' o'uyate. Diosen aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenda Diosa aratbuttaj ya'manapet Moisésa o'mana'ika'uyate. ⁶ Jesucristonayo Diosen Huasi'po o'epo aya'tada Diosen aratbuttaj huamatoe'eri o'epo, daka' o'manika'. Oro'omey hueretda Diosensi'po o'epo daka' Jesucristotaj oknopoika'po oknopoe'batikhue'da oknopoika'ne. Diosyo kurudyo' ahua'y' o'nopoe'po o'duruggpaki.

Diosen aratbut Diostaj daka' e'noknopoika'nayo akma'pie' onhuahuaya'po Diosenbayo kuddik o'neapo. Diosa o'mana'uyate.

⁷ In Apagba'te Diosen Nokirega' o'a'po: Oyda Diostaj daka' yan'peika'. ⁸ A'nenda sue'da aratbut e'ika'yo judío aratbuta onte'ti e'nigpeikata' pakhue' o'nuyate. Huanopoya'da Diostaj pakhue' o'nuyate. Diosa castiga ogkahue' mo'ea'pone nama'da on'nopoe'uyate. Konig ogkika' uynig kahue' yanika'. ⁹ Huadaribatone'yo aratbut bahue'yo cuarenta huabayok e'unhuahuika'te opudomeyen adhuea'pane' o'nunhuahuika'uyate. Kenomeytaj ijbatohua'ika'uy. Ijbatihuapokika'uy. Aypo ijbayokonhuahuika'uy. Kenda ijkadhua'ika'uy adhuea'pane' nama'da en'tiahuayonhuahuika'uypi' do'taj nigpeehue'

o'nunhuahuika'uyate. Diosa castiga ogkahue' mo'eapet nama'da on'nopoika'po dakhuea' mogkika'uyate. ¹⁰ Konigepo adhuea'pane'taj diga'da ijbahuadiay'uy. Kenomeytaj "Nama'da mo'nopoika'ne. Do'taj oknopoehue' mo'unhuahuika'ne. Do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ika'ne." A'nennada ijmana'uy. ¹¹ "Doere akma'pie'unhuahuikaya'po do'hued huadaribayo bakudhue' ya'neapet." Opudomeyen adhuea'pane'taj ijbahuadiaypo buttida ijjay ijmana'uy. Apagba'te Diosen Nokirega'oa'uyate.

¹² Keyoj keyoj, egomey pogomey. Huanopoda dakhuea' nopoehue' yanika'. Dios o'noika'. Diostaj moknopoepo batikhue'da yanika'. Daka' yanoknopoehonhuahuika'. ¹³ Aya'me'noeda huayahuaya yan'maboroay. "Dios huadakda o'enok daka' yanoknopoika'. Huadakada yag'kika'po yan'nigpeonhuahuika'." Huayahuaya yan'maboroayikati'. Be'api' dakhuea' kahue' ka'ne'. Be'api' o'noknopoika'nig okbatikhue' ka'ne'. Huayahuaya daka' yan'maboroayikati'. ¹⁴ Jesucristotaj huakkurudamon oknopo'e'uyyo daka' oknopoika'uy. Kene'huaya' huame'noete Jesucristotaj daka' oknopoehonhuahuika'po Jesucristoere durugda o'noehonhuahuika'apoy.

¹⁵ Ken Apagba'oa'po:

Oyda Diostaj yan'pee'. "Ontaj nigpeehue' ijjeapoy, Dios." Onahue' yanika'. "Diostaj oknopoehue' ijjeapoy." Huanopoya' nopoehue' yanika'. Opudomeyen adhuea'pane' Israel aratbutda o'nepo do'taj Diostaj moknopoebatikuyate. Onte'ti onte'ti adhuea'pane' do'taj Diostaj nigpeehue' o'nika'po dakhue' ogkika'uyate. Konig kenomey ogkika'uyning konigti kikahue' yanika'. Diosa oa'uyate.

¹⁶ Huakka'ada adhuea'pane'a nama'da Diostaj on'pee'uyate. O'noknopoebatikuyate. Diostaj nigpeehue' o'nika'uyate. Israel aratbut o'nuyate. A'nenda Egipto huadaribayo Egipto aratbuten huanaba' o'nika'uyate. Pai'nanada o'nika'uyate. Moisesa Diostaj o'nigpeepo o'makmatorokuyate. Aya'tada o'bakbatohua'uyate. ¹⁷ Kenomey Israel aratbut cuarenta huabayok huadaribayo ohueybahue'yo o'neonhuahuika'po, Diostaj nigpeehue' o'neonhuahuika'po, dakhuea' ogkadhuahuika'uynok Diosa cuarenta huabayok o'bahuadiayika'po kenomey Israel aratbuttaj o'bahuadiayika'uynok huadariba sereny'a'da on'mabuey'uyate. ¹⁸ Huanigpeehue' huai'ka'eritaj "Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo bahuahue' mo'ikapone." Diosa buttida ijjay o'mana'uyate. Konigepo huadariba sereny'a'da on'mabuey'uyate. ¹⁹ Israel aratbut Diostaj oknopoehue' o'nika'uyyo Canán huadaribayo huahue'dik o'nuyate. Canányo akma'pie'unhuahuikaya'po huahue'dik o'nuyate.

4

¹ Ken "Do'hued aratbut do'taj huaknopo'e'eri o'nepo doere o'nokma'pie'anhuahuika'apone. Doere on'noehonhuahuika'apone." Diosa mona'uyning oytion konigti mona'ne. Sue'da huaknopo'e'eripi' nama'da yagka'apetpi' Diostaj o'noknopoebatikapetpi' Diosyo huahue' o'neapo. Oro'mey aya'ada Diosere akma'pie'unhuahuikaya'po kenpa'ti a'noehonhuahuikaya'po 'urua'da mo'noknopoika'. Daka' mon'nigpeika'. Oknopoika'po okbatikhue'dik mo'ne. ² Huadak hua'a Diosere kurudyo mo'neonhuahuika'apone. Durugda mo'neonhuahuika'apone. Oro'meytakon Diosa mona'uyne. Israel aratbutnayo huadak hua'ataj e'peeada nigpeehue' o'nika'uyate. Konigepo on'mabueypo Diosenbayo Canányo huahue' o'nuyate. ³⁻⁶ Oro'mey huaknopo'e'eri kurudyo Diosere

durugda o'eonhuahuika'apoy. Adhuea'pane'nayo oknopoehue' o'nepo Diosyo huahue'dik o'neapo.

Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo doere jakmapie'onhuahuikaya'po huahue' mo'ika'apone. Buttida ijjay. Diosa o'bahuadiayo o'mana'uyate. Adhuea'pane' oknopoehue' huag'eritaj o'mana'uyate.

Diosanayo a'ennada aya'da o'ka'uydepo huadari kurudere o'ka'uydepo onte'ti kahue' o'epo durugnanada okmapie'onhuahua'uyate.

Aya'da o'ka'depo siete huame'noete okmapie'uyate. Diosba'a oa'po, kenpa'ti nogkorepen doere okmapie'onhuahuikahue' o'neapo. Diosa oa'uyate.

Israel adhuea'pane' a'ennada Diosen huadak hua'a on'peenig'a, nogok nogok on'peebatikpo nigpeehue' o'nika'uyate. Konigepo Diosere okmapiehue' o'nuyate. Oro'omeytanayo kenpa'ti nogomeytanayo Diosere ekmapiu-huahuika'ta' Diosa o'pak. ⁷ Konigepo, oyme'noete men'peede': Oyme'noete men'nigpee', ekmapiu-huahuikata' ijpaki. Diosa oro'taj mona'ne:

Oyme'noe Diosen hua'ataj e'pee'nayo "Diostaj nigpeehue' ijjeapoy. Diostaj oknopoehue' ijjeapoy," huanopoda ahue' yane'.

Nogok huakka' huabayok o'pokonhuahuika'po Davida Apagba'te oa'uyate. ⁸ Josué a'ennada o'epo David si'poehued o'uy. Huairi o'epo Israel aratbuttaj Diosenbayo Canánbayo o'batohua'uynig'a Israel aratbut

Diostaj nigpeehue' o'nika'po okmapiunhuahuahue' o'nuyate. Konigepo "nogok doere do'hued aratbut durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo."

Diosa nogomeytaj o'mana'uyate. ⁹ Konigepo Diosere Diosen aratbut durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo. ¹⁰ Diosa aya'da o'ka'depo durugteda okmapieonhuahuika'.

Konigti Diostaj huaknopoe'eri on'nigpeepo Diosen ogkika'depo Diosere durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo. ¹¹ Konigepo Diosere durugteda akmapiunhuahuikaya'po huakka' mo'deretpakpo Diosenba'taj daka' mo'noknopoi'ka'po mon'nigpeonhuahuika'. Batikhue'da daka' mon'nigpeonhuahuika'.
 Konig Israel aratbut oknopoehue' o'nika'uyynig konigti kikahue' mo'ne.

¹² Dios teynanada o'epo o'noika'po Diosen hua'akon teynanada o'epo manoeanhuahuika'dik o'e. Oy Diosa ighua'da mona' nok nigpeika'dik mo'ne. Diosen hua'a konig siro igku'etnanada o'epo oktegdik mo'ene. Diosen hua'a konig siro igku'etnanada huanopoya'da a'dik mo'ika'po nama'da e'nopoe'nayo Diosen hua'a mo'nopoea'ika'ne. Nama'da e'eretpaknayo mo'nopoea'ika'ne.

¹³ Diosere durugda a'noeonhuahuikaya'po Diostaj mo'deretpakika' mon'nigpeika' Diostaj engaña'ka'dik o'ey, nopoehue' mo'nika'. Oro'omey huanopoya'da o'nopeika'nig aya'da Diosa moknokotika'ne. Oro'omey katetapi' e'eretpaknayopi' Diosa moknopogene. Diosa huamanoea'eri o'epo aya'da o'nopeika'. Konigepo Diostaj mo'deretpakpo daka' mon'nigpeika'.

Sacerdote Huairitone' Huamanigtiona'pakika'eri Jesús o'e.

¹⁴ Jesús Diosen Huasi'po o'e. Oro'omeyen sacerdote huairitone' huamanigtiona'pakika'eri Jesús o'e. Huairitone' oro'omeyen o'e. Diosyo o'hua'uyate. Diosere o'ika'. Konigepo Jesústaj daka' mo'noknopoi'ka'. Batikhue'ada 'urua'da mo'noknopoi'ka'. ¹⁵ Oro'omey huaso' o'epo dakhue' e'dik o'ene. Kenpa'ti dakhuea' ka'dik o'ene. Jesús oro'omeyen sacerdote huairitone' konigti huaso' o'epo toto'a dakhuea' yaka' enika'tada dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Konigepo Jesús oro'omeytaj mo'tinepahuika'po dakhuea' kikahue' ka'nike'po bo'tihuapokika'ne. ¹⁶ Jesús mo'tinepahuika' nok kenpa'ti e'tihuapokta' bo'pakika' nok me'pukhue' mo'nepo Dios Huairitaj daka' mon'tiona'pakika'. Oro'taj mo'tinepahui'po oro' e'tiona'pakte Diosa bo'tihuapokapone.

5

¹ Aya'da sacerdote huairi huamanigtiona'pakeritaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. Huabokerektayo' o'baktie'ea'uyate. Aratbuttaj kan'manigtiona'pake'po o'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka' castiga magkahue' kamae'po 'uhua kan'nigbatiarakike'po sacerdote huairitaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. ² Konig aratbut dakhuea' ogkika' sacerdote kenpa'ti dakhuea' kika'dik o'nika'uy. Konigepo nopogehue' dakhuea' huaka'eritaj 'uhua nigbatiarakika'dik o'nika'uy. ³ Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po 'uhuataj manigbatiarakika'dik o'nika'uyate. Sacerdote kenpa'ti dakhuea' ogkika'po huata'da dakhuea' e'ka' 'uhuataj nigarakdik o'nika'uyate.

⁴ Be'api' sacerdote huairi e'yahueta' e'pakada yahuehue'dik o'ne. Diosa ektie'ea'nayo sacerdote huairi e'dik o'nika'. Aarón Israel aratbuten huakkuruada sacerdote huairi o'uyate. Konigti Diosa Aaróntaj oktie'ea'uyate. ⁵ Kenpa'ti Jesucristo huata'da e'pakada sacerdote huairi yahuehue'da o'uyate. Diosa o'pakpo Jesucristo sacerdote huairi oktie'ea'uyate. Do'hued Huasi'po i'ene. Oyda ijnoyhuada'po. Doere Huairitone' o'yahueapone.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. ⁶ Nogyo Apagba'te, A'nennada Melquisedec huairi o'uyate. Diosa sacerdote o'yahuea'uynok Melquisedec Diosen sacerdote o'eonhuahuika'. Ontaj konigti sacerdote kae'po oktie'ea'ne. Sacerdote i'eonhuahuika'apo, sion.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate. ⁷ Jesucristo indariyo o'noika'po Diostaj o'tiona'pakpo, "Pai'da i'nopo'epo bueyhue'dik yaeti, sion. Do'taj e'paknayo menati, Dios. Do konig ijpaknignayo kahue' iijeapoy. Konig on i'paknig ijka'apoy, pag." Jesusa 'utta'da o'okoypo o'tiona'pakuyate. Huakka'da o'huikpo o'tiona'pakuyate. Diostaj o'nigpeika' nok Diosa Jesústaj o'pee'uyate. ⁸ Hueretda Diosen Huasi'po e'eada pai'nanada o'nopo'epo nogiti nogiti Diostaj o'nigpeika'uyate. ⁹ Diostaj aya'da o'nigpeika'depo kurudyo o'hua'depo huanigpeika'erien dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'yahuepo o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eritaj o'manopo'yarika'apo. ¹⁰ Huamanopo'yarea'eri o'enok Jesús sacerdote huairi kae'po oktie'ea'uyate Diosa. Konig Melquisedec Diosen sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uynig. Jesucristo sacerdote huamanigtiona'pakika'eri huairi konigti o'eonhuahuika'apo.

Jesucristotaj eknopogbatiknayo pai'da mo'eapone.

¹¹ Jesucristo Diostaj huamanigtiona'pakika'eri konig o'ika' huakka' e'manmadika'ta' ijpaknig'a opudomeynayo ijhue'ta'nada mo'noopenka' nok daka'nanada manmadika'dik ijje. ¹²⁻¹³ A'nennada huaboa'da mo'nopo'koreapo Jesucristotaj moknopog'uyate. Huakka' huabayok Jesúsen huadak hua'a mo'peunhuahua'de'uynig'a sigdamon mo'nope. Konig huamanmadika'eri e'dik e'eada ehue' mo'ene. Sigdamon mo'nope. Opudomeytaj konig huakkuru Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika' onte'ti manmadika'dik o'ey. Nog Diosen 'uruu'da e'manmadika' oknopoenkahue'dik mo'ene. Opudomey konig yobed huaknopog'eri mo'ene. Yobed aypo bapehue'dik o'ika'. On'hueyo'da on'minogika'. Opudomey konig yobed huaminogonhuahuika'eri mo'ene. On'hue konig Jesucristoen huadak hua'a huakkuru huamanmadika' o'e. Kenyo'da moknopog'edene. Sigda moknopog'edene. Konig yobedonig huaknopog'eri mo'ika'. Nogda nogda Cristoen huamanmadika' nopogehue' mo'ene. Huadakda e'kika' nopogehue' mo'ene. ¹⁴ Aratbut og'kerekdopo aypo kenpa'ti huaen on'bakika'. Konigti Cristotaj huaknopog'eri nogiti nogiti

eknopoika'nayo, nogiti nogiti huadak e'kika'nayo, kenpa'ti nogiti nogiti dakhuea' kikhue' ee'nayo nogiti nogiti huadak huamanmadika' daka' nopoenka'dik o'nika'apo.

6

¹ Konigepo Jesucristotaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' on'tipakne. Opudomey nogiti nogiti eknopeata' on'tipakne. Nogiti nogiti Diostaj e'nigpea'ikata' on'tipakne. Huakkuruda e'manmadika' mo'nopodepo, "Dakhuea' e'kika'taj Diostaj nopo'korea'dik mo'ene." "Jesústaj oknopeika'dik mo'ene." Kenda moknopeedenok onte'ti manmadikahue'dik o'neapone. ² Kenpa'ti "Jesucristotaj moknopeodepo bautiza ogka'dik mo'ene." "Huaknope'erien huairi kae'po yan'tibata'tepo yan'tiona'pak." "Nogok aya' e'bueyte Diosa o'manoyhuada'apo." "Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo." Kenda e'manmadika' moknopeedenok onte'ti konigti manmadikahue'dik o'neapone. ³ Konigepo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti e'manmadika'ta' o'pakne. Opudomey nogiti nogiti Jesucristotaj e'nigoknope'ta' on'tipakne. Kenpa'ti opudomeya' nogiti nogiti e'nigpeikata' on'tipakne.

⁴⁻⁶ Be'omeyapi' Jesucristoen huadak hua'a daka' o'noknopepo durugteda o'noknopeonkadhuahua'depo, kenpa'ti Diosen Nokirega o'manopo'toeonhuahua'depo, Diosen buttida hua'a 'uruda o'e o'noknopounhuahuika'depo, kenpa'ti konig Dios teyda o'epo 'urua'nanada o'kadhuahuika'nigtaj o'noknopeonhuahuika'depo, nogokpi' Diosen hua'a kenpa'da e'ennayo onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o'neapo. Jesucristotaj kenpa'da eknopebatiknayo konigti Diosen Huasi'potaj onte'ti cruzte o'darak. Diosen hua'a kenpa'da eknopebatiknayo Diosen huasi'potaj tierikdik ya'neapet. Aya'ada on'tiahuayo yan'tierikapetpi'. Kena'po onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o'neapo. ⁷ Diosen 'uruda huaknope'eri o'nenig konigti ijbatiapakapoy. Konig dakdarionig o'ne. Nogok nogok ehui' sorokyo o'huekud. Huadakbua'da o'tipakboa'po, Diosa 'urua'da mo'nigtipakboane. Konigti 'uruda huaknope'eritaj Diosa o'batihuapokika'nok 'urua'da ogkika'. ⁸ Diosen hua'a kenpa'da eknopebatiknayo konig o'ne ijbatiapakapoy. Konig dakhue'darionig o'ne. Nogok nogok dakhue'dariya' e'pidbada o'tipakboika'. Huadari huatoe'eria o'mahuigapo. Konigti Diosen hua'a huaknopebatikeritaj castiga o'magka'apo. Konigepo Diosen hua'a oknopebatikhue'ada daka' yan'nigpeonhuahuika'.

Diosere mo'noeonhuahuika'apone Diosa buttida mona'uynok daka' mo'noknopounhuahuika'.

⁹ Huiyokdika' edapi' opudomeytaj Diosa 'urua'da mo'manopo'yarea'nok nogiti nogiti huadakda bo'kika'apone, daka' ijnopoe'y, huadi'da egomey pogomey. ¹⁰ Diostaj daka' moknopepo Cristotaj huaknope'eri huama'buytaj uruda okbatikhue'da bo'tihuapokikame'ne. Di' mo'epo bo'tihuapokikame'ne. Nogiti nogiti bo'tihuapokikame'ne. Diosa kenda okkahuehue'dik mo'neapone. Dios buttida huanopoe'eri o'epo huadak bo'kika'nok okkahuehue'dik mo'neapone. ¹¹ Opudomey bo'eretpakpo 'urua'da bo'kadhuahuika'depo, Diosen bo'kadhuahuika'depo, Jesucristo onte'ti e'tiakde'te konigti bo'eretpakpo Diosen aratbuttaj di' mo'epo yan'batihuapokika'. Ken konig e'kika'nayo Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apo. ¹² Jesústaj oknopepo tinosikhue' mo'nepo, oknopepo sigda sigda okbatikhue' mo'ne. E'peeta' pakhue' ihuey nopoehue' yane'. Huakka'mon a'neneri aratbuta Diostaj

'urua'da o'noknopoeonhuahuika'po daka' on'nigonhuahuika'uy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konigti yag'kika. 'Urua'da yanoknopoeonhuahuika'. Daka' yan'nigonhuahuika'. Kenda ijpakpo o'nona'ne.

13-14 "Ontaj huakka' o'tihuapokapone. Huasi'po kenpa'ti huakka' huayayo o'bayokapone. Buttida ijjay. Dios ijjepo da ahue'dik ijje." Abrahamtaj ona'uyate. 15 Ken Abraham Diostaj oknopopo o'nigonhuahua'depo huasi'po huayayokon o'matog'uyate. 16 "Buttida ijjay Diosa me'peene." Judío aratbuta ena'nayo e'maboy batikdik o'ne. Buttida oa' aya'ada on'nope. Da ea'nayo Diosa castiga megka'apet on'nope. 17 "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Israel adhuea'pane' huanigpeika'eritaj kenpa'ti aya' huaknopoe'eritaj Diosa o'mana'uyate. Kenda Diosa o'mana'uyate, dapita' o'ka'apo. Nogpa'da kahue' o'epo. Kenpa'ti nogpa'da manahue' o'epo. Kenda oro'omey huaknopoe'eri daka' aknopoeya'po "Dios ijjepo da ahue'dik ijikay." Diosa mona'uyate. 18 "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Diosa kenda mona'uyate. Kenpa'ti "Dios ijjepo da ahue' ijikay." Diosa kendakon mona'uyate. Kenpa'ti Diosa nama'da ahue'dik o'ika'nok oro'omey oknopopo o'nopo'durugpakika'ne. Jesucristoa oro'omeytaj bokkahuea'nok daka' oknopoika'ne. Kenpa'ti Jesucristo oro'omeytaj mo'nopo'yarea'dene oknopoedene. Diosen buttida hua'a batikhue'da o'epo oknopoene. Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone daka' oknopoika'ne. 19-20 Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. Okbatikhue'da oknopoene. Diosere kurudyo konig oro'omeyen huamanigtiona'pakera huakkuruda Jesús o'behuikuyate. Daka' oknopoene. Oro'omeytehuapa' mo'nigbehuikuyate. Kurudyo Diosere Sacerdote Huairi o'edepo mo'nigbehuikdepo'oeonhuahuika'apo. Konig Melquisedec Sacerdote Huairi o'eonhuahuika'uyatenig Jesucristo konigti Sacerdote Huairi huamanigtiona'pakera'eri mo'nigonhuahuika'apone.

7

Melquisedec konig sacerdote huairi huamanigtiona'pakera'eri o'eonhuahuika'uyate. Jesús konigti sacerdote huairi o'eonhuahuika'apo.

1 A'nennada Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'uyate. Teyda Diosen sacerdot Melquisedec huamanigtiona'pakera'eri o'eonhuahuika'uyate. Kenoka' cinco huakka' jak huairitaj Abrahamomeya huayakhue' on'magka'uyate Abraham e'kumejde'te Melquisedeca Abrahamtaj o'dejpakpo Diosa Abrahamtaj daka' me'toike'po o'nigtiona'pakuyate. 2 Abrahamomey cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po huairien en'tamae' huakka'tada on'bakbatiparatpo on'batotiakuyate. Melquisedec Diosen sacerdot o'enok Melquisedectaj sue'da huakka' o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo Melquisedectaj nogkupotida o'yokuyate. Melquisedecdika 'uruda huakka'eri huairi o'e. Kenpa'ti Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'epo huamanoeya'eri huairi o'uyate. 3 Melquisedecen huaojdik nopohue' o'ene. Huaye'dik nopohue' o'ene. Adhuea'pane'endik nopohue' o'ene. Kenok osi'poe'uyate nopohue' o'ene. Kenok o'buey'uyate nopohue' o'ene. Cristo Diosen Huasi'po o'epo o'manigtiona'pakonhuahuika'apo konigti Melquisedec o'noeonhuahuika'po o'manigtiona'pakonhuahuika'apo.

4 Melquisedec huairitone' o'uyate, yanoknopoe'. Abraham oro'omeyen adhuea'pane' cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po o'bakbatiparatpo Melquisedectaj sue'da huakka'mon o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo nogkupotida o'yokuyate. Melquisedectaj o'yokuyate. Konigepo Melquisedec huakhuairi o'ika'uyng o'nope.

5 Abrahamen huayayo huakka'nada o'nepo sue'da huayayo Leví aratbut o'ne. Sue'da Leví huaje'eri sacerdote o'nepo Diostaj on'manigtiona'pakika'. Moisés Diosen hua'a o'mana'nok aratbut on'baa'po on'baika' konig diezkupoa' o'posaka'po nogkupotida Leví huaje'eri sacerdotetaj bayokdik o'nika'. Aratbut Abrahamen huayayo ee'pi' Leví huaje'eri sacerdotetaj bayokdiktion o'nika'.

6-7 Melquisedec Levien huayayo ehue' ee'pi' Abrahamen diezkupoa' on'posakposakpo nogkupotida Melquisedeca o'bae'uyate. Melquisedec huairitone' o'epo "Abrahamtaj daka' yatihuapokika'. Daka' yakika', Dios." Diostaj o'nigtiona'pakuyate. Abrahamtaj daka' o'ka'nok Melquisedec huaboro' huairi o'ika'uyinig o'nopoene. Abraham sue'da huairi o'ika'uy o'nopoene. Abrahamtaj "O'nen huayayo huakka'da o'nitakapo." Diosa ona'uyate. 8 Abrahamen huayayo Leví aratbut sacerdote o'nepo sue'damon on'bae'ika'. Leví aratbut bueydik o'nepo sue'damon on'bae'ika'. Melquisedecnayo bueyhue'dik o'epo o'noehuahuika'apo. 9-10 Leví huaje'eri sacerdote o'nepo sue'damon on'bae'ika'nig'a Abrahamen huayayo Leví si'pohued e'eada Abrahamere Melquisedectaj huakka'mon o'yokuyate. Konigepo Melquisedec huaboro' huairi o'ika'uyinig o'nopoene. Abrahamnayo sue'da huairi o'uyatenig o'nopoene.

11 Abrahamen huayayo sue'da Leví huaje'eri o'nepo, Aarón Leví aratbut kenpa'ti o'epo huakkuru Levieri sacerdote huairi o'uyate. Aarónen huayayo nogok nogok sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nepo Moisésenba' Diosen hua'a Israel aratbuttaj on'mana'ika'nig'a 'urunopo'da kahue'dik o'nika'uyate. Nopo'yareahue'dik o'nika'uyate. Konigepo Diosa nog sacerdote konig Melquisedec ta'mona'dik o'uyate. Jesucristotaj o'ta'mona'uyate. 12 Leví huaje'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nika'po Moisésenba' on'mana'ika'uyate. Nog huabokerek Leví huaje'eri ehue' e'huaje'taj sacerdote o'yahuea'depo Diosa nog hua'ada mana'dik o'uy. 13 Jesucristo Leví huaje'eri ehue' e'ika'pi' sacerdote kayahue'po Diosa o'ta'mona'uyate. Jesús nog aratbut o'epo Judá aratbut o'epo Judáeri sacerdote ehue' o'nika'uyate. 14 Oro'omeyen Huairi Jesucristo Judá aratbut o'uyate. Daka' o'nopoene. Judá aratbut sacerdote o'nika'. Moisésa manahue' o'ika'uyate.

15 Diosa nogda o'pakpo Jesucristo sacerdote o'yahuea'uyate. Melquisedec sacerdote batikhue'da o'ehuahuika'uyate. Konigti Melquisedec Jesucristo sacerdote o'edepo batikhue'da o'ehuahuika'apo. 16 Moisésa o'mana'uyinok Leví huaje'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nika'uy. Diosa Jesústaj o'noyhuada'uyinok Jesús sacerdote huamanigtiona'pakeri o'ehuahuika'apo. Jesús onte'ti bueyhue'dik o'ehuahuika'apo. Konigepo oro'omeytaj sacerdote mo'ehuahuika'apone.

17 Do ijpaknok Melquisedec huamanigtiona'pakeri huairi o'unhuahuika'uyate. Melquisedeconigti o'nakon, sion, huamanigtiona'pakeri huairi i'unhuahuika'apo. Diosa huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate.

18-19 Ken a'nennada Leví huaje'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri ka'nike'po Moisésa o'mana'uyate. Moisésen e'mana'taj on'nigpeika'uyinig'a 'urunopo' ehue'dik o'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik o'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'nika'uyate. Konigepo Leví aratbut sacerdote ka'nike'po Diosa onte'ti manahue' o'e. Jesucristo oro'omeyen sacerdote Diosere o'ehuahuika'apo daka' oknopone. Jesucristoanayo 'urunopo' mo'ika'nok Diostaj tiona'pakdik o'ika'apone.

20-21 Leví aratbut sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nuynok konigepo huasi'poakon sacerdote on'yahue'ika'uyate. Sacerdote i'e, buttida ijjay, Diosa onahue'tada huasi'po sacerdote on'yahuea'ika'uyate. Sacerdote i'unhuahuika'apo. Konig Melquisedec i'unhuahuika'apo. Buttida yonay. Jesucristotayo'da Diosa ona'uyate. Nogpa'da onahue' o'eapo Diosa. Apagba'te oa'uyate.

22 Diosa kenpa' ona'nok Jesús'nayo oro'tehuapa' 'urunanada sacerdote huairi mo'unhuahuika'apone. (Kentaj oknopog'e'dik o'unhuahuika'apone.) 23 Leví bueydik aratbut o'nepo sacerdote ehue' o'neonhuahuika'apo. Konigepo nogok nogok huakka'da o'neonhuahuika'uyate. 24 Jesucristonayo onte'ti bueyhue' o'epo o'neonhuahuika'apo konigepo sacerdote o'unhuahuika'apo. Nogda sacerdote ehue'dik o'neapo. 25 Jesús o'neonhuahuika'po sacerdote o'epo o'manigtiona'pakonhuahuika'po, ke'nen huaknopog'eritaj Jesús'a dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'maepo o'manoeanhuahuika'apo.

26 Leví Jesús 'urua'nanada sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o'unhuahuika'aponok kenta' oknopojika'dik mo'nika'. Diosen hua'ayo'da Jesús'a o'kika'. Huadakda o'ika'. Kenpa'da huadakda o'kika'. Dakhuea' e'ka' nopogehue' o'ika'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' o'ika'. Konig dakhuea' huaka'eri ogkika' konigti Jesús'nayo kahue' o'ika'. Diosa Jesús'taj 'urua'nanada o'taenok kurudyo hua'enyayoda o'tobehaikuyate. 27 Aya'me'noeteda Leví huag'eri sacerdote huairi Diostaj 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Diosa castiga ogkahue' kamae'po on'nigbatiarakika'uyate. Diostaj on'nighuigika'uyate. Kenomeyen dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka'taj on'manigbatiarakika'uy. Ken konig Jesús'nayo kakahue' o'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj aya'tada nogti'a'da o'manigbuey'uyate. Aratbuttehuapa' Jesús' o'pakpo o'manigbuey'uyate. 28 Leví aratbut dakhuea' huakka'eri o'nenig'a sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi ka'ne'po Moisés'a Diosen hua'ate o'mana'uyate. Nogok "Do'hued Huasi'po sacerdote huairi o'unhuahuika'apo. Dios ijjeppo buttida ijjay." Diosa oa'uyate. Diosen Huasi'po Jesús'nayo huadakda sacerdote huairi o'unhuahuika'apo.

8

Judío aratbuttaj Diosen huabo hua'a Diosa o'mana'uyate.

1-2 Ken konig 'urua'da sacerdote huairi mo'taene. 'Urua'nanada huamanigtiona'pakeri mo'taene. Jesucristo o'e. Judío aratbutere Diosen hua'a huehuela' o'ka'depo, o'kuhuitdepo kurudyo o'hua'depo Diosere o'eonhuahuika'apo. Dios Huairitone' o'epo Diosere o'eonhuahuika'apo Diosen jakyo Diosere kurudyo mo'nigtiona'pakonhuahuika'ne. Kenda Diosa o'pakuyate. Aratbutanayo konigjak kahue'dik o'nuyate. Kenda ea'ta' ijpakpo o'nona'ne. 3 Aratbut dakhuea' ogkika'nok sacerdote Diostaj 'uhua kan'nigbatiarakike' aya' sacerdote huairitaj Moisés'en hua'a o'mana'uyate. Konigepo aratbuten dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po cruzte Jesucristoa o'manigbuey'uyate. 4 Jesucristo kurudyo Diosere sacerdote huairi e'dik o'ika'. Huadariyo Leví sacerdote huairi o'nepo Moisés'en e'mana'taj on'nigpeika'po 'uhua on'nigbatiarakika'nok. Jesús huadariyo sacerdote huairi ehue'dik o'ika'. 5 Kurudyo Diosen hueretda jak o'tag. Konig Jesucristo kurudyo Diosen jakyo o'kika'nig huadariyo Diosen carpa huasi'dakakyo sacerdote huairi sue'da konig Diosen ogkika'. Moisés'a jak ka'dikte Moisés'taj "Ote'te konig o'tiahuay'eame'ne huasi'daka e'akka' konigti yakati'." Moisés'taj Diosa ona'uyate. 6 Huaboa'da Diosa 'urua'da mona'uyne. E'nopo'korea'nayo Jesús'taj eknopog'nayo dakhuea' e'ka'

on'bakkahuea'apone. On'manopo'yarea'apone. Diosa 'urua'da mona'uyne Jesúsá kurudya' orotehuapa' 'urua'da mo'nigkika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Mo'nignopo'yarea'ika'ne. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo nopo'yareahue' mo'ene.

⁷ Diosen hua'a a'ennada Moisésa o'mana'uyate. Israel aratbut nigpeehue'dik o'nika'uyate. Kena'po konig huaboa'da Diosa 'urua'da hua'a mona'uyne. Konig huaboa'da moknopoea'uyne. ⁸ Do'hued Israel aratbuta nigpeehue' mo'ika'uyne Diosa o'nopoe'po kenpa' huaojba'te o'tia'pakpo:

Nogok Israel aratbuttaj kenpa'ti Judá aratbuttaj huabo hua'a ijmana'apoy.

Dios Huairia o'mana'uyate. ⁹ A'ennada Israel adhuea'pane'taj ijbakbatotiakuy.

Egiptodaribayo huanaba' pai'da o'nenok Egiptodaribaya' ijbatihupokpo ijbakbatotiakuy. Do konig ke'nen huaojonig ijmanigepo huasi'potemagkapa' huabata' e'otakui' ijbakbatotiakuy. Egiptoya' on'tiakdepo do'hued hua'a nigpeehue'da o'nika'uyate. Nigpeehue' o'nenok kena'po kenomeytaj onte'ti batihupokhue' ijmae'uy. Dios Huairia oa'uyate. ¹⁰ Nogok huakka' huabayok Israel aratbuttaj nogda huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy.

Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoe'apo. Huanopoya'da e'nigpeeta' on'pakika'apo. Do kenomeyen Huairi ijjeapoy. Do'huedsi'po o'neapo. ¹¹ Aya'ada do'taj moknopoeapone.

Huairiomeya huanaba'omeyerea moknopoeapone. Do'taj moknopoe'apo do'taj Dios Huairitaj kanoknopoe'po nogtaj nogtaj manmadikahue'dik o'neapo. Kenpa'ti huama'buytaj manmadikahue'dik o'neapo. Aya'ada do'taj moknopoeapone.

¹² Kenomeytaj di' ijmaepo kenomeyen dakhuea' e'ka' castiga magkahue' ijjeapoy. Dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa o'mana'uyate.

¹³ Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Do'hued aratbuta nigpeehue' mo'ikame'ne. Huatone' hua'anayo 'urunopoa'da mayahue'dik o'uyate, Diosa o'maknopoe'po huabo hua'akon ijmana'apoy. Diosa oa'uyate. Moisésen hua'a konig yudta'tone' e'enonig o'epo.

9

Huasi'dakakyo huakka'ada Levieri sacerdote en'nigkika'uytada Jesucristo mo'nigbueydepo Diosyo o'hua'uyate. Diostaj mo'nigtiona'pakika'ne.

¹ Ken konig sacerdote Diostaj nigkika'dik o'ne. Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti huasi'dakak menigka'ne. Diosa o'mana'uyate. Huasi'dakakya' sacerdote huanigka'eri Diostaj on'nigkika'uyate.

² Huasi'dakak e'nigka'de'te huasi'dakakkiregya' ibodpen sacerdote Diostaj on'nigkika'po kenteda oro siropate huakjey huakpaka' o'taika'uy. Kenpa'ti kenteda oro e'tihuit kutopate pan on'nighueda'ika'uy. Diosa katiahuaye'po on'nighueda'ika'uy. ³ Nopoya' yudta'tone'a e'tiokpaka' adyonda Diosa ata'huadeya'po o'tiakika'uyate. ⁴ Yakudpen nogkutopasi'po o'huadika'uy.

Oroa e'tihuit kutopasi'po e'huadikaya' ken kutapen huasihuaj 'uru'huieda o'bakpakika'. Adpen 'uru huajen manpotone' o'huedika'uy. Nogpen nogpen oroa e'tihuit o'uyate. Manpotone' Diosen hua'a e'mana' huatoika' o'uy.

Manpotone'kiregyo oropu' o'tapu'huadika'uyate. Oropu'kiregyo maná aypo o'taika'uyate. Judío aratbut Egipto huadaribaya' e'bakhuede'te bahuayte en'hua'udhuahuika'te Diosa maná aypo o'bayokonhuahuika'uyate.

Kenpa'ti manpotone'kiregyo Aarónen hueypa o'teypa o'tahuedika'uyate. Aarónen hueypa o'tipakboe'uyate. Huidpente Diosen e'mana' hua'a Diosa o'madoya'uyate. Manpotone'kiregyo o'tahuedika'uyate.

5 Manpotone o'jkute botta' querubines Diosen huata'monerionig oroso'ada e'ketka' on'bo'ika'uyate. E'kok e'koka' on'bo'ika'uyate. Diosonig eyanada o'jka'uyate. Manpotone' huanokbeta' 'uhuamimia' o'tibahuidhuidika'uyate. Diosa aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'matinepahui'ika'uyate. Diosen huata'moneri oroso'da e'ketka' e'okajpebakde. Ken konig Diosen huasi'dakak o'uyate. Oyda huasi'dakaktaj nogiti manbatia'pakhue' ijjej.

6 Diosen huasi'dakak ibodyonkorepen sacerdote huanigkika'eri on'kudika'uyate. Diostaj a'nigkikaya'po on'kudika'. 7 Adkorepen Diosa ata'huadya'po o'tiakika', adkorepen sacerdote huairiyo'da o'kudika'. Nogbayoktida nogme'noetida o'kudika'. Ke'nenda dakhuea' e'ka' 'uhua mimi adkorepen o'tokudika'. Adkorepen manpotone' huanokbette mimia onhuikhui'kika'. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj mimia o'manigonhuikhui'kika'. 8 Huasi'dakak men'nigka'. Jakya'da men'nigkika'. Diosa o'mana'uyate. Diostaj on'nigpeika'depo huasi'dakakya' sacerdote on'nigkika'po, adkorepennayo kirigayo' kudhue'dik o'nuy. Dios e'huage'yo kudhue'dik o'nuy. Diosen Nokirega mo'manopoga'ne. 9 Huasi'dak jakya' Diostaj sacerdote on'nigkika'nig'a. Huasi'dak jakya' Diostaj on'bayokika'po kenpa'ti jakkurute 'uhua on'batiarakika'nig'a 'urunopoa'da kahue'dik o'nika'. Nopo'yareahue'dik o'nika'. 10 Kena'po Moisesen hua'ataj on'nigpeika'po nogda nogda 'uhua huaen bapehue'dik o'nika'. Nogda nogda huamai'hue mayhue'dik o'nika'. Kenpa'ti ationa'pakya'po ba'koyo'dik o'nika'. Moisesa o'mana'uyate. Ken konig ogkika'po 'urunopo'da kahue'dik o'jka'. Jesucristo e'tiakde'te kenda ogkika'nig'a batikdik o'nede.

11 Ken Jesucristo o'tiakde'uyate, oynayo oknopoene. Oy oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi Jesucristo mo'taene. Oro'omeytaj 'urua'nanada bo'tihuapokika'ne. Kurudyo Diosere konig jak o'taepo keyo oro'omeyen sacerdote huairi mo'taika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Ke'nen jak kurudyo hueretda o'taepo kurudya' Jesucristoa oro'omeytaj 'urunopoa' mogkika'ne. Ke'nen jak kurudyo aratbuta kahue' o'nuyate. Diosanayo o'ka'uyate. Diosen jak kurudyo kenpa'da o'unhuahuika'apo.

12 Jesucristo adkorepen nogtia'ada o'kudpo kurudyo Dioste o'kuduyate. Konig Levi sacerdote huairi ogkika'po 'uhuatay on'nigarakpo mimi huasi'dakakyo on'tokudika' konigti Jesusnayo 'uhua mimi tohuahue'ada kurudyo o'kuduyate. Jesucristonayo ke'nen mimiada o'tita'huarakondepo nogtia'ada kurudyo o'hua'po oro'omeytaj mo'manopo'yarea'po mo'noeanhuahuika'apone. 13 Be'api' judio aratbut dakhue' ee'nayo Diosen jak kurute a'tiona'pakya'po kudhue'dik ya'nika'. Moisesa o'mana'uyate. Kenomey dakhue' ee'nayo sacerdote 'uhua toropi' nigarakdik o'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuikhui'kika'dik o'ne. 'Uhua cabritopi' nigarakdik o'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuikhui'kika'dik o'ne. Kenpa'ti 'uhua becerra huaso' bakpaka'dik o'nepo ken parokupoa hue'eyere dakhue' ene'te tionhuikhui'kika'dik o'ne. Kenda ogka'depo Diosen jak kurute kuddik o'ne. Moisesa o'mana'uyate. 14 Jesucristo 'urua'da o'jka'uyate. Diostaj o'nigpeika'uyate. Dakhuea' kahue' o'jka'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Dios o'paknok mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokirega o'tihuapoknok mo'nigbuey'uyate. Cristo Diosen Huasi'po o'epo mimikon o'tita'huarakpo oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa nopo'uhueke'dik mo'ene. 'Urua'nanada okkahuea'dik mo'ene. Diosa 'urunopo'da e'magka'de'te Diostaj durugno'po'da nigpeika'dik o'eonhuahuika'apone.

15 Cristoa oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Moisesen hua'ataj nigpeehue' o'epo oro'omey dakhuea' o'kika'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Cristoa mo'nigbuey'uyate. Konigepo Diosen huabo

hua'a Cristo oro'omeytaj konig huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. Huabaktie'ea'eri Diosere kan'manoehuahuike'po Diosen huabo hua'a Cristo huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. ¹⁶⁻¹⁷ "Do e'bueyde'te huasi'potaj men'tabayoketi." Judío aratbuta on'madoya'ika'. Hua'oj e'tano'e'tednayo bayokhue'dik o'nika'. E'bueyde'teataj huasi'poa hua'ojen matog'dik o'neapo. Kena'po Jesucristoa mo'nigbueyde'uynok ke'nen huabo hua'a nigpee'dik o'epo. Cristotaj oknopoe'po Diosere o'noehuahuike'apone. ¹⁸ Konigepo a'ennada Moisésen hua'a nigpee'dik ka'ne'po huakkuru 'uhua on'nigarakpo mimi o'tasurukuyate. ¹⁹ A'ennada aya' judío aratbut egkupopakte Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Moisésenba' hua'a o'manmadika'po o'mana'uyate. 'Uhuataj on'darakdepo mimiere hue'eyere kosoyo on'tioктаoy'uyate. Ken Moisésa hisopo huakpitaj ovejahuij kutajbibedada o'tidukupo mimiere hue'eyyo o'ta'buta'depo Diosenba' hua'ataj o'tionhuihuika'uyate. Kenpa'ti aya' aratbuttaj o'mationhuihuika'uyate. ²⁰ Moisésen hua'ataj mimia o'tionhuihuika'depo, "Diosen hua'ataj mimia ijtionhuihuika'denok oy aya'ada nigpee'dik mo'ika'apo." Moisésa o'mana'uyate. ²¹ Moisésa Diosen huasi'dakaktaj mimia o'tionhuihuika'uyate. Kenpa'ti huakjey huabakpaka'taj pan huadope kutopataj 'uru'huieda huabakpaka' kutopataj manpotone'takon mimia o'tionhuihuika'uyate. ²² Aya'da Diostehuapa' 'uruda kamanigke'po Diostaj 'uhua nigarakdik mo'epo mimihua'dik ya'eapet. 'Uhuabueymimi mimihuahue' ee'nayo dakhuea' e'ka'taj Diosa okkahueahue'dik mo'eapone. E'mimihua'nayo okkahuea'dik mo'eapone. Ken konig Moisésenba'a o'mana'uyate.

Jesúsa oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uynok Diosa bakkahuea'dik mo'ene.

²³ Moisésa carpa si'dakak o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamae'kon o'nigka'uyate. Konig Diosenbayo o'ika'nig o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamaetaj mimia onhuihuika'uyate. 'Uhua mimia onhuihuikika'uy Diostehuapa' sue'da huadak o'uyate. Diosen 'urusipoda Jesucristoanayo 'urua'nanada mo'nigka'uyate. Dakhuea' e'ka'taj a'manopo'yareaya'po cruzte mo'nigbuey'uyate. Ke'nen 'urumimi mo'nigtitahuarakuyate. ²⁴ Diostaj huasi'dakaka' yan'nigka' Moisésa o'mana'uyate. Judío aratbuta on'nigka'uyate. Konigtiimon Diosen jak kurudyo o'uyate. Leví huag'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri Diostaj huasi'dakakyo on'nigkudika'uyate. Jesucristonayo huasi'dakakyo kudhue' o'uyate. Dios e'ika'yo kurudyo o'hua'uyate. Oro'omeyen sacerdote huairi a'nigikaya'po o'behuikuyate. Oro'tehuapa' a'manigtiona'pakhuaya'po o'hua'uyate. A'batihuapokhuaya'po o'behuikuyate. ²⁵ Leví sacerdote huairi aya' huabayok noga'tida 'uru'uhua o'nigbatiraka'depo 'uhua mimia huasi'dakakyo o'tokudika'po adkorepen manpotone' ojkute o'tionhuihuika'uy. Cristonayo onte'ti onte'ti oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj cruzte nigbueyhue' mo'uyate. Noga'tida cruzte mo'nigbueypo kurudyo Diosyo o'behuikuyate. ²⁶ Cristoa huadari o'ka'uyate. A'ennada e'ka'de'te Jesucristo nogok nogok aratbuten dakhuea' e'ka'taj kirigayo' nigbueyhue'dik mo'ika'uyate. Oynayo kene'huaya' huame'noete Jesucristo Diosya' noga'tida o'tiakuyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po noga'tida mo'nigbuey'uyate. ²⁷ Ken konig aya'ada noga'tida bueydik o'neapo, kenpa'ti Diosen castigataj pai'da nopoe'dik o'neapo. Huaknopoe'erinayo Diosere on'noehuahuike'apo. ²⁸ Diosa o'paknok Jesucristo o'manigbuey'uyate. Cruzte pai'da mo'nignopo'epo o'manigbuey'uyate. Huakka' aratbuten dakhuea' e'ka'taj noga'tida

o'manighbuey'uyate. A'bakkahueaya'po o'manighbuey'uyate. Onte'ti bo'huatiakapone. Onte'ti dakhuea' e'ka'taj nigbueyhue' o'maeapo. Cristotaj ekpoe' huanige'eritaj Diosyo o'batohua'apo. Durugnanada mo'noanhuahuika'apone.

10

¹ Ken konig judío aratbuttaj Diosa o'manigkika'apo Moisésen hua'a sue'da huadakmon o'epo sue'da o'manopoea'uyate. Nogbayok nogbayok 'uru'uhuatay sacerdote on'nigbatiarakika'po Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po on'nigbatiarakika'po huamationa'pakeritaj 'urunopo' magkahue'dik o'maika'. ² Moisésen hua'ataj on'nigpeepo 'urunopo' eka'nayo onte'ti Diostaj 'urunopo'da ijjeý on'nopoe'po 'uru'uhua nigbatiarakahue'dik ya'nika'apet. ³⁻⁴ Moisés'taj on'nigpeika'po nogbayok nogbayokok Leví sacerdote 'uru'uhuatay e'nigbatiaraka'de'te dakhuea' huaka'eri ijjeý onte'ti onte'ti okkahuehue' o'nika'. 'Uhuataj on'nigbatiaraka'po 'urunopo'da ehue' e'neada 'uhua'en mimianayo dakhuea' e'ka'taj bakkahueahue'dik o'nika'.

⁵ Jesucristoa huadariyo e'tiakte Diostaj ona'po:

Aratbutomeya ontaj mo'nigpeike' kenyo'da i'pakika'ne. 'Uhuataj e'nigbatiarakika'ta' pakhue' i'ene. Ontaj kanigpeike'po do'taj o'si'poea'uyne. ⁶ Judío aratbuta ontaj 'uru'uhua on'nigmahuigika' kenpa'ti dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po 'uru'uhuatay on'batiarakika'. Ken konig pakhue' i'ene, Dios. Cristoa ona'uyate. ⁷ Onte'ti, "On'taj a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy. Aratbuttaj ijbahuatiakuy, Dios. Konig o'nen hua'ate mentimadoya'uy, konigti a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate.

⁸ Judío aratbuta dakhuea' ogkika'nok 'uhua batiaraka'dik mo'ika'. Kenpa'ti nigmahuigdik mo'ika'. Moisésa e'manapi' Diosnayo ken konig pakhue' o'e. Kenpa' Cristoa ona'uyate. ⁹ Onte'ti "Ontaj a'nigpeikaya'po huadariyo ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate. Oynayo Jesucristoa oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate moknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Diosa kabakkahue'po onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o'ene. ¹⁰ Kenpa'ti Diosa o'paknok Jesús'a o'nigpeepo cruzte mo'nigbuey'uyate. Noga'tida mo'nigbuey'uyate. Mo'nigbuey'uyunok oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'po 'urunopoa' mogkika'ne. Onte'ti Dioseno'da 'urua'da o'kika'apone.

¹¹ Ken aya' judío sacerdotea 'uru'uhua on'nigbatiarakika'. Aya' huame'noeda on'nigbatiarakika'. Batikhue'da en'nigbatiarakika'tada dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dikda o'e. ¹²⁻¹⁴ Jesucristonayo aya'enda dakhuea' e'ka'taj noga'tida mo'nigbuey'uyate. Dakhuapada o'dakea'uy. Noga'tida mo'nigbuey'uyapo aya' huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'urunopoa'da o'magkika'. O'ka'depo Dioste kurudyo o'hua'uyate. Kurudyo Diosere o'ika'. Diosere o'nigunhuahua'apo. Jesucristotaj pakhue' huage'eri Diosen taka' o'nepo Diosa o'paknok Diosensi'po Jesucristo Huairitone'taj nigpeika'dik o'neapo. Kenokayo' Jesucristo Diosere o'nigunhuahua'apo. ¹⁵ Aya'enda dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Jesucristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokiregakon konigti mona'po:

¹⁶ Nogok Israel aratbuttaj huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoeapo. Huanopoya'da e'nigpeikata' on'pakika'apo. Diosen Nokirega o'mana'uyate.

¹⁷ Nogbayokkon mona'po:

Kenomeyen dakhuea' ogkika' uynig ijbakkahuea' apoy onte'ti castiga magkahue' ijjeapoy. Diosen Nokirega o' mana' uyate.

18 Oro'omeyen dakhuea' e'kika' Diosa bokkahuea'denok dakhuea' e'ka' onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o' eapone.

'Urunopo'da Diostaj daka' mo'noknopoi'ka'po mon'tiona'pakika'.

19 Konigepo Jesucristo oro'omeytaj a'bakkahueaya'po mo'nigbuey' uynok 'urunopo'ada daka' oknopoe'po kurudyo Diostaj tiona'pakika'dik o'ene, egomey, pogomey. 20 A'nennada Levi sacerdote huairiyo'da huabayok noga'tida huasidakayon yudtaj e'tiokpaka' adkorepen o' kudika'uy. Adkorepen Diosa o'huatiakika' oro'omeyanayo kudhue'dik o'ika'uyne. Oyedda Jesucristo mo'nigbueydepo, o'noyhuaddepo, kurudyo Dioste o'hua'denok oro'omeyakon Diostaj nigpeika'dik o'epo tiona'pakdik o'ene. 21-22 Aya' huanigpeika'erien sacerdote huairi Jesucristo o'epo oro'omeyen sacerdote huamanig'tiona'pakeri huairi o'enek 'urunopo'da Diostaj mo'noknopoi'ka', daka' oknopoi'ka'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Jesucristo mo'nigbuey' uypo, bokkahuea'po, oro'omeytaj 'urunopoa' mogka'uyne. Kenpa'ti hue'eyya' bautiza mogka'nok 'urunopo'da o'ene. 23 Do'taj e'nopo'korea'nayo eknopeonhuahuika'nayo kurudyo doere mo'nounhuahuika'apone. Diosa buttida o' mana'po dapita' mo'nigka'aponok sigpi' okbatikhue'da Diostaj daka' mo'noknopounhuahuika'. 24 Oro'omeyen huaknopoe'eri huama'buy huidpoere huayahuaya di'da kan'maike'po kenpa'ti huayahuaya daka' kan'batihuapokike'po oro'omey huakka' huayahuaya di' mon'maika' kenpa'ti huayahuaya daka' mon'mantihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya mon'maboroayika'. 25 Sue'da huaknopoe'eri a'batadi'keaya'po kupopakhua' e'nika'tada oro'omeynayo a'batadi'keaya'po mon'kupopakika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'mae'po daka' kan'batihuapokike'po Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaya mon'maboroay. A'ti onte'ti Jesús o'tiakdeaponok nogiti nogiti di' mon'maika'. Nogiti nogiti mon'mantihuapokika'. Huayahuaya mon'maboroayika'.

26 Cristoen huadak hua'a oknopoe'epo do'hued dakhuea' e'ka' Diosa bekkahuea'dene o'nope'epo oro'opakpo dakhuea' e'kika'nayo oro'tehuapa' Cristo mo'nigbuey' uynig'a Diosa okkahuehue' mo'eapone. 27 Kenpa'da Diosa huiyoknanada castiga mogkadhuahuika'apone. Kenpa'ti Diosen taka'taj ta'akyo o'mahuigapo. Oro'omeytere mo'mahuigapone. Cristotaj kenpa'da eknope'ebatiknayo mo'mahuigapone, ken. 28 A'nennada Moisésenba'taj be'api' nigpeehue' o'epo dakhuea' eka'nayo botta' papapi' on'tiahuaypo "dakhuea' o'ka'," en'huaa'nayo matinepahuihue'ada castiga ogka'po arakdik o'nika'uyate. 29 Be'api' Diosen Huasi'potaj daka' eknope'edeada kenpa'da e'nennayo Jesucristotaj onte'ti oknopoe'hue' ee'nayo dakhuea'da ogka'. Kenomeytaj Diosa diga'da castiga o'magka'apo. Jesucristoen mimia o'bakkahuea'depo, 'urunopo' o'magka'deme'. Kenomeya Jesús en mimitaj e'tidike'nayo dakhuea'da ogka'po kenpa'ti Diosen Nokireg huatinepahui'eritaj dakhuea' on'huaa'. Diosa nogiti diga'da castiga o'magka'apo. 30 "Do castiga huamagka'eri ijje'po dakhuea' huaka'eritaj castiga i'jmagka'apoy." Dios Huairia o' mana' uyate. Kenda o'nope'ene. "Diosa ke'nen aratbuttaj castiga o'magka'apo. Dakhuea' egka'nayo castiga o'magka'apo." Diosba'a oa'. 31 Dios o'noeonhuahuika'apo. Jesucristoen huadak hua'a huaknopoe'eri onte'ti huadak hua'a kenpa'da e'nennayo Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo. Diga'nanada me'pu'kdik o'ene. Konigepo 'urua'da Diosensi potaj mo'noknopoi'ka'. Enhue'da daka' mo'noknopoi'ka'.

³² A'nenda Jesucristoen huadak hua'ataj huaboa'da mo'peedepo o'pudomey mo'peedepo moknopoe'uy. Moknopodenok oknopoe'hue' huae'eriomeya dakhuea'da opudomeytaj mogkika uyne. Jesucristotaj moknopoe'po oknopoe'batikhue' mo'ika'uyne. Nogiti dakhuea'da egkika'uyte pai'da mo'nopo'ika'po Jesucristotaj oknopoe'batikhue' mo'ika'uy.

³³ Aratbutokpoteda opudomey huaknopoe'eritaj mo'tidi'kikame'ne kenpa'ti diga'da mogkikame'ne. Nogok nogomey huaknopoe'eritaj e'batidike'de'te e'magka'de'te mo'tinepahui'uy. Opudomeynayo moknopoe'edepo oknopoe'batikhue' mo'ika'uyne.

³⁴ Kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj on'bahuadiaypo huabakuda' jakyo en'bakudade'te me'pukhue'ada bo'ta'huademene. Mo'tinepahui'po bo'ta'huademene. Kenpa'ti moknopoenok katepi' e'tamae' e'bakkabayde'te mo'durugpakonme'po, kurudyo Diosere durugda o'unhuahuika'apoy mo'nopounhene.

³⁵ Okbatikhue'da Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'depo Diosere durugda mo'eunhuahuika'apone.

³⁶ Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'po Diostaj mo'nigpeonhuahuika'apone. Kenpa'ti kenda Diosa mona'uyate konigti mo'nigka'apone. ³⁷⁻³⁸ Kenpa'ti Apagba'a oa'po: A'ti Cristo onte'ti o'tiakapo. Idada o'tiakaponok daka' do'taj yanoknopounhuahuika'po yan'nigpeonhuahuika'. Daka' eknopoika'nayo "huadakda mo'ene," o'nona'apone. Do'taj eknopoe'batiknayo pakhue' o'neapone. Diosa o'mana'uyate.

³⁹ Sue'da Jesucristotaj e'noknopoeonhuahuika'ada pai'da on'nopo'edepo on'me'pukpo Jesucristoen hua'ataj o'nokbatiknok Diosa kenpa'da o'maenapo. Oro'omeynayo Jesucristoen hua'ataj huakka' o'pakika'ne. Okbatikhue' o'epo daka' moknopounhuahuika'po Diosere durugda o'unhuahuika'apone.

11

Diosen buttida hua'ataj moknopounhuahuika'po daka' Diostaj mo'nigpeonhuahuika'ne.

¹ Diostaj tiahuyhue'dik ee'pi' kennayo kenpa'da o'noika'. Diosa buttida mo'nika'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. "Opudomeytaj daka' on'tihuapokapone. On'manop'yarea'apone. Kurudyo do'te mo'behuikapone." Diosa buttida mona'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. Konig Diosa mona'uyne konigti mogka'apone. Mo'noknopounhuahuika'po o'nigunhuahuika'apone. ²⁻³ A'nennanada katepi' ehue' o'uyate. Diosyo'da o'ika'uyate. Huadari kae'. Niokpo puug siokpo duba huahue' kae'. Diosa o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo kenokda o'maea'uyate. Aya'da Diosa o'ka'uyate oknopene. Diosa buttida mona'uyne oro'omeyen adhuae'pane' huaknopoe'eriomey daka' o'noknopoi'ka'uyate. "Do'taj daka' me'noknopounhuahuika'nok, konigepo ijbatidurugpaki." Diosa oa'uyate.

⁴ A'nennada Abela 'uru'uhuatada Diostaj o'nigpeepo o'arakuyate. Oknopoe'po o'arakpo o'yokuyate. Diosa oe'uyate. Ca'innayo oknopoe'hue'ada ayo e'yoktada Diosa onba'pohue' o'uyate. "Abel huadakda menigpeene. Meknopoe'po 'uru'uhuatada menigarakne." Diosa oa'uyate. Abel a'nennada o'buey'uyate. Diostaj 'urua' oknopoe'uyate oro'omey'akon o'tipeedepo konigti 'urua'da mo'noknopoi'ka'.

⁵ Enoc judio adhuae'pane' o'epo Diostaj 'urua'da oknopoi'ka'uyate. 'Urua'da o'nigpeika'po Diostaj o'durugpaka'uyate. Apagba'a oa'. Diostaj o'durugpaka'nok bueyhued ee'ted kurudyo Diosa o'tohua'uyate. Onte'ti

Enoctaj huahuayhue' o'nuyate. ⁶ Kenpa'ti Diostaj oknopoehue' ee'nayo Diostaj durugpakahue'dik o'ene. Kena'po Diostaj a'tiona'pakya'po Dios o'noika' nopoe'dik o'ene kenpa'ti Diostaj huaeretpakeritaj Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'apo nopoe'dik o'ene.

⁷ Noe' adhuea'pane'kon nogoknada o'uyate. Diostaj 'urua'da oknopoika'uyate. "Dakhuea' huaka'eritaj castiga a'magkaya'po huekurutone' ijta'monapoy. Aya' huakupa ijtiokma'huayapoy. Aya'da dakhuea' huaka'eri on'bata'kotapo. Onere huabetere huabatokud kusi'petone' yakati." A'nennanada Noétaj Diosa ona'uyate. Noé huekuru tiahuayhued e'ada o'nigpeepo huaboro'nanada kusi'petone' o'ka'uyate. O'kuhuitdepo Noéere huabetere on'bakuduyate. Huekurutone' o'tiakpo aya'da on'bata'kotuyate. Noénayo huabetere ta'kothue' o'nuyate. Konigepo Diostaj oknopoika'po ta'kothue' o'nuyate. Dakhuea' huaka'erimeynayo oknopoehue' o'nepo on'mabuey'uyate. Kena'po Noé Diostaj daka' oknopoika'nok "Huadakda o'e." Noétaj Diosa o'huaa'uyate.

⁸ Nogoknanada Abrahamkon adhuea'pane' o'epo Diostaj 'uruda oknopoika'uyate. "Nogda huadari o'yokapone. Kendariyo yahuati." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diosen hua'ataj oknopoepo o'nigpee'uyate. O'nigpeedeipo kendariyo o'hua'uyate. Kendari tiahuayhued e'ada o'nigpeepo o'hua'uyate. ⁹ Diosa bo'yokaponok Abraham kendariyo Diosen hua'ataj oknopoepo o'ika'uyate. Abraham esoerionig nog aratbuten huadariyo o'ika'uyate. Yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. Konigti ke'nensi'po Isaac yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. Kenpa'ti ke'nen huayayo Jacob yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. "Isaactere Jacobtere kenpa'ti indariba bo'yokapone." Diosa ona'uyne. ¹⁰ Diosen jakyo ijjeapoy Abraham o'nopoepo huadak huid jak kahue' o'uyate. Diosen jak Diosa o'ka'po o'unhuahuika'apo.

¹¹ Sara Abrahamen huatoe' o'uyate. Abrahamereda Sara huatone'da o'nepo Sara si'popakhue'dik ee'pi' Diosen hua'ataj oknopoepok Sara kasi'popake'po Diosa o'tihuapokuyate. Sara isi'popakapo Diosa mename'nok ijsi'popakapoy Saraa oknopoepo Abrahamensi'po o'si'popakuyate. ¹² Abrahamkon huatone'nanada o'epo Sarataj onsi'pokahue'dik ee'pi' Diosa o'tihuapokuynok huasi'po o'toe'uyate. Isaacsipotaj o'toe'uyate. Kenpa'ti huayayo'en huayayo huakka'nanada o'nuyate. Konig siokpo huakka'nanada o'ika' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o'ne'uyate. Konig kuhuad huakka'nanada o'ika' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o'nuyate. Be'a dikkahue'dikda o'nuyate.

¹³ Abrahamomey, huasi'po, huayayo huayayo'ensi'po o'nepo Diosen buttida hua'ataj o'noknopoepo on'mabuey'uyate. Huadari on'yokapone, Diosa o'mana'uyate. Huadari toehue' o'nepo on'mabuey'uyate. Kenda Diosa bo'yokapone o'toeapoy huanopoya'da on'nopoepo on'durugpakuyate. Esoerionig o'ika'ne Abrahamen huayayomeya on'batia'pakika'uyate.

¹⁴ Esoerionig o'ika'ne on'batia'pakpo Diosere kurudyo huag'eri o'ika'apoy on'nopo'e'uyate. ¹⁵ Abrahamomey Abrahamen huaoen jakya' o'norokon'uyate. Onte'ti e'kumejta' pakhue' o'nuyate. ¹⁶ Uruda huadari on'pakuyate. Uruda jak on'pakuyate. Diosere e'noeunhuahuikata' on'pakuyate. "Doere e'ikata' on'paknok ijdurugpaki. Kenomeyen Dios ijjey." Birahue'ada Diosa o'mana'po 'urua'nanada huakka' jaka'da o'nigka'nede.

¹⁷⁻¹⁸ "O'nen huasi'po Isaac o'epo Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa Abrahamtaj enapi'nogek, menpa' Abrahamada do'taj buttia'da meknopoe' Diosa o'nopoepo. "O'nensi'po Isaactaj yaarak." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Ken Abraham buttia'da oknoupounpo

Diostaj o'nigpeunpo a'nigarakya'po Isaacsi'potaj ote'yo o'tobehuikuyate. ¹⁹ Dios teyda o'epo huakudaka'da e'bueytada manoyhuada'dik o'e. Abrahama buttia' oknopounpo Isaacsi'potaj a'arakya'po o'tobehuikuyate. Abrahama o'arakaynig'a konig e'arakayada onte'ti huasi'potaj oe'uyate.

²⁰ "Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa ona'uyate. Isaaca daka' oknopoe'po, "Diosa bo'tihuapokapone. Mo'itakapone." Ke'nen huasi'potaj Jacoberetaj Esaúeretaj ona'uyate. Diostaj daka' oknopoe'po Isaaca ona'uyate. ²¹ Diosen hua'a daka' oknopoe'po Jacob huabueydikte oteypte onta'deypo, "Diosa daka' megka'apone." Diostaj huakka' o'pakpo, ke'nen huayayo Joséensi'potaj nogti nogtita Jacoba o'nigtionapakuyate. ²² Diosen hua'a daka' oknopoe'po Josékon huabueydikte o'epo o'mana'po: "Egipto huadaribaya' opudomeyen adhuea' huayayo o'norokapo. Kendari Abrahamtaj Diosa o'yokuy keyo do'hueday kan'nigtohue'po." José Israelen huayayotaj o'mana'uyate.

²³ Nogoknanada Jacobed adhuea' huayayo huakka' o'nitakdepo Israel aratbut Egiptodaribayo o'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'po huabokerekyobedtaj arakdik o'nika'uyate. Kenda Egipto gobierno huairia o'mana'uyate. Kenoka' Moisés o'si'poe'uyate. Moisésen hua'oj huayeere Diostaj daka' o'noknopoe'uyate. 'Uruda huasi'po o'e, on'nopoe'po Diostaj o'noknopoe'po gobierno huairitaj me'pukhue' o'nepo jakyo bapa' puug o'nireganhuahua'uyate. Ken konig Moisésen hua'oj huayeere Diostaj o'noknopoe'uyate. ²⁴ Moisés o'kere'kdepo Diostaj daka' oknopoe'uyate. Israel aratbuttaj Egiptodaribaya' e'batōrokta' Diosa do'taj be'tipakne. Moisésa oknopoe'uyate. Huasi'poteda Egipto huairien huayobu Moisésaj e'tounhuahua'ika'uytada "Huairien huayobu'ensi'po ehue' ijje." Oa'uyate. ²⁵ "Egipto huairi ee'ta' pakhue' ijje. Egiptoeri ettone' pakhue' ijje. Egipto huairien 'uru aypota' pakhue' ijje. Do'hued aratbutere Israel aratbutere pai'da e'nopo'ikata' ijpaki." Moisésa Diostaj oknopoe'po oa'uyate. ²⁶ "Diosen Cristo o'tiakapo yoknopoe'po pai'da nopo'unhuahuika'dik ee'nayo kenpa'ti aratbuta do'taj tidike'dik e'ne'nayo Diosa me'durugpakanhuahuika'apone, yoknopoe'po. Do Egipto huadaribayo huairitone' ee'nayo sue'da durugda ijjeapet." Moisésa o'nopoe'uyate. ²⁷ Egipto huadaribaya' Moisésa o'hua'uyate. Diostaj oknopoe'po o'hua'uyate. Diostaj oknopoe'po Egipto huairia e'huadiayte okme'pukhue' o'epo okhua'uyate. Diostaj tiahuyahue' e'eada oknopoe'po nogdaribayo o'hua'uyate.

²⁸ Okkahuehue' o'nepo fiesta a'kaya'po "'Uru'uhua yabatiaraka', 'uhua mimia akboggpeta' yan'tionhuikhuikati'. Diosa mona'nok yan'nigpee'." Moisésa buttida oknopoe'po Israel aratbutomeytaj o'mana'uyate. Kenoka' Diosen huata'moneria Egipto aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj o'mabueya'uyate. Israel aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj mabueyahue' ka'ne'po Israel aratbuta Moisésaj on'nigpeepo, 'uru'uhuataj on'batiarakanpo mimia akboggpeta on'tionhuikhuika'uyate. ²⁹ Moisésere Israel aratbutere Diostaj o'noknopoe'po epog huabed Diosa ea'itandagte o'nokte'uyate. Dag sorokjayda o'uyate. Egipto huairien sorotataj e'batahuada on'bata'kotuyate.

³⁰ Nogoknanada Diosen buttida hua'ataj Israel aratbuta o'noknopoe'po Jericó huakka' jak huida ekbirik kurute huationpia' on'hua'epo on'pijkubere'uyate. Siete huame'noeyo'da on'pijkubere'uyate. O'noknopoenok e'pijkuberede'te Diosa huida ekbirik o'saka'uyate. E'sakde'te a'barakya'po on'kuduyate. ³¹ Jericó aratbut Israel aratbuten Diostaj pakhue' o'nepo nigpee'ehue' o'nika'uyate. Rahab ettone' Jericóyo

huae'eri o'epo huamune'boeri o'uyate. Rahabnayo Israel aratbuten Diostaj oknopoe'po botta' Israel huabatiahuayeritaj o'batioka'po o'makirega'uyate. Nogok Jericóyo Diostaj nigpeehue' huae'eriomeytaj Israel sorotataj on'barakpo Rahabtanayo arakhue' o'nuyate.

³² Katea' nogda o'nonapet. Huaknopoe'eritaj aya'tada nogiti nigmadoyahue'dik ijjeapoy. Gedeón Diostaj huadakda oknopōika'uyate. Barac Sansón Jefte David Samuel Diosen huamanbatia'pakerikon huadakda o'noknopōika'uyate. Kenomeytaj aya'tada nigmadoyahue'dik ijjeapoy.

³³ Kenomey huaknopoe'eri huairia Diostaj o'noknopoe'po sorotataere nogbayo huae'eri sorotataj on'barakonhua'po nogdari huairitaj gana ogka'uyate. Nogbayo huae'eritaj 'urua'da on'manika'uyate. "Do hua on'ta'ka'apone," Diosa o'mana'uy nok o'noknopoenok Diosa o'bata'ka'uyate. Diostaj huadakda o'noknopoenok leóna mabokhue'da o'uyate. ³⁴ Bapa' urunanada huaknopoe'eritaj huaboro' ta'akyo juknananada ee'yo on'ma'en'uy nig'a bueyhue' o'nuyate. Diostaj o'noknopoe'po meyhue' o'nuyate. Nogomeytaj oknopoe'hue' huae'aria siroenpia e'barakta' e'pakada Diosa o'batihuapoknok on'mon'uyate. Nogomey huaknopoe'eritaj so'arogtada o'maso'teypaka'uyate. O'maso'teypaka'denok kenomeyen taka'taj on'barakuyate. Diostaj o'noknopōika'po gana on'magka'uyate.

³⁵ Botta' ettone'a Diostaj daka' o'noknopōika'nok kenomeyensi'po e'bueyde'te Diosa o'matinepahui'po o'manignoyhuada'uyate.

Nogomey Diostaj daka' o'noknopōika'nok Diostaj eknopoe' kan'batike'po pai'da ee'tada huakupen on'tidukupo kenpa'ti hua'itakpipen on'tidukupo on'batotoke'po, pai'da ee'tada on'mabitbituyate. Kenomey huaknopoe'eri o'noknopoe'po okbatikhue' o'nuyate. Diosere durugnanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo o'noknopoe'po okbatikhue' o'nuyate. Pai'da on'nopo'epo on'buey'uyate. ³⁶ Nogomey Diostaj huaknopoe'eritaj on'tibirae'uyate. Kenpa'ti huiyokbiada o'batibitbituyate. Kenpa'ti sirobia huamata'koypita' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti hua'ita'pota' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ³⁷ Kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'bapa'ea'uyate. Kenpa'ti huanopota' on'bakteg'uyate. Menpa' yanokbatikapetpi' a'nopoe'ya'po siroenpia on'barakuyate.

Konig pai'da huae'eri yudtabayo' o'nepo 'uhuasi'dak on'otika'po nogyo nogyo on'huae'uyate. Pai'da on'nopo'epo on'huae'uyate. Kenpa'ti huaknopoe'eritaj dakhuea'da on'magka'uyate. ³⁸ Kenomey huaknopoe'eri 'urua'da ogkika'uy nok oknopoe'hue' huae'eri huaknopoe'eritaj dakhuea' on'bahuaa'ika'uyate. Diosanayo huadakda o'ne o'maknopōika'. Diostaj o'noknopōika'po aratbut ehue' e'ika'yo huae'dik o'nika'uyate. Ote' huakupate on'huae'ika'uyate. Sorokjeyyo on'tayika'uyate. ³⁹ "Doere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Kenomeyen adhuea'pane'taj Diosa o'mana'uyate. Kenomey aya'ada Diostaj buttida o'noknopōika'uyate. Kenomeynayo Diosyo huahued on'mabuey'uyate. ⁴⁰ Kenomeytere oro'omeytere Diosa 'urua'nanada mogka'apone o'nopoe'uyate. Oro'omeytaj kenomeytere 'urunopo'da mogka'apone. Onoktefeyo' dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yareapone.

12

Jesústayo'da daka' mo'noknopoeonhuahuika'.

¹ Ken a'nennanada nogok nogok noga noga Diostaj buttida o'noknopoe'po on'nigpeika'uyate. Kenomey 'urua'da o'noknopōika'uyate mon'matinopoe'. Oro'omey konigti huadakda aknopōikaya'po huakka'da kateta'pi' eretpakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopōikaya'po kateta'pi'

mepu'kehue' mo'nika'. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopoiikaya'po dakhuea' e'ka' mon'batik. Diostaj huakka' mon'deretpakpo huadakda mo'noknopoiika'. Nogok nogok mo'noknopoiika'. Batikhue'ada mo'noknopoiika'. ² Jesúsa huakkuru huamaknopoea'eri oro'omeytaj mo'manopoea'uyne. Kenpa'ti Jesúsa huamaknopoea' nogiti nogiti dakhuapa mo'manopoea'ika'ne. Dakhuea'da huaka'eritaj cruzte konig castiga ogka'po gobiernoen sorotataa o'darakika'uyate. Diosa o'paknok Jesús cruzte pai'da o'nopo'epo, cruzte o'betpo bira'dik ee'pi' mepu'kehue' o'uyate. Diosere durugda ijjeapoy Jesúsa o'nopoe'uyate. O'bueydepo kurudyo Diosyo o'behuikuyate. Diosere Huairitone' o'epo o'mata'mona'ika'.

³ Opu domey Jesucristotaj moknopoe'epo suhue'da pai'da mo'nopo'ika'. Jesúnayo diga'nanada pai'nananada o'nopo'uyate. Dakhuea' huaka'eriomeya diga'da on'huadiaypo cruzte on'beta'uyate. Kenda mo'tinopoiika'po Jesústaj oknopoebatikhue' ya'nika'. Pai'da mo'nopo'epo oknopoebatikhue' ya'nika'. Jesústaj daka' yanoknopoiika'. ⁴ Jesús Diostaj oknopoe'epo pai'nanada o'nopo'epo o'buey'uyate. Opu domeynayo Diostaj moknopoiika'po bueyhued mo'ene. ⁵ Oro'omey konig ke'nensi'potanig Diosa 'urua'da mo'boroay'uyne. Menpa' okkahuehue' moet.

Opu domey huaknopoe'eri konig do'huedsi'po on'taene. Do'taj men'nigpeike'po nama'da eka'nayo konig isi'potaj egkapa' castiga ogka'apone. Do'taj men'nigpeike'po castiga ogkika'apone. Kenpa'ti do'hua castiga egka'de'te do'taj oknopoebatikhue' ya'nika'. ⁶ Kena'po Huairi Dios di' mo'epo oro' nama'da e'ka'te 'urua'da mo'manmadikegka'ne. Oro'omeytaj konig ke'nensi'po mo'taene. Dakhue' e'ka'te konig isi'potaj castiga mogka'ne. Apagba'a'oa'.

⁷ Opu kan'nigpeike'po Diosa castiga egka'nayo okbatikhue'da Diostaj yanoknopoiika'. Konig huaoa isi'potaj 'urua'da o'manmadikika', konigti Apag Diosa opudomeytaj 'urua'da mo'manmadikegkika'ne. Isi'po huaojtaj kanigpeike'po huaoa daka' castiga o'magkika'. Konigti Diosa opudomeytaj mo'manmadikegkika'po daka' castiga o'magkika'. ⁸ Aya'tada Diosen isi'potaj Diosa 'urua'da o'manmadikegkika'po suhue'da castiga o'magkika'. Opu domeytaj Diosa castiga ogkahue' ee'nayo Diosensi'po hueretda ehue' mo'ene. ⁹ Kenpa'ti a'nennada oro'omey huasi'poted oro'omeyen huaoen jakyo o'ika'uyne. Huaoen hua'a ka'nigpee'po oro'omeyen huaoa suhue'da castiga mogkika'uyne. Oro'omeytaj castiga e'magka'de'te onte'ti daka' o'kika'uyne. Huaojtaj huadiayhue' o'uyne. Apag Diostanayo bo'eretpakpo nogiti nogiti mon'nigpeika'. Oro'omeytaj suhue'da castiga egka'nayo ida mon'nopo'korea'. Ida onte'ti Apag Diostaj mon'nigpeika'po Diosere mon'noehuahauika'.

¹⁰ Oro'omey huasi'poted, "Do'huedsi'potaj huadakda ijanmadikay." Oro'omeyen huaoa konig on'pakpo a'manigpee'aya'po suhue'da castiga mogkika'uyne. Suhue'da huabayok oro' e'kerekde'te castiga mogkika'uyne. Oro'omey huadakkanada kagkike'po Diosanayo huadakkanada bota'ka'ne. Konig Dios huadakkanada o'e, oro'omey konigti ka'nike'po Diosa suhue'da castiga mogkika'nok Diosen 'urua'nanada kika'dik o'ika'apone.

¹¹ Oro'omeytaj Diosa a'manmadikegkikaya'po suhue'da castiga e'magka'te oro'omey pakhue' o'epo pai'nanada o'nopo'etuyyo nogokda Diosa oro'omeytaj suhue'da castiga egka'de'te kirigayo' huadakkanada o'kika'apone, onte'ti Diostaj kirigayo' o'nigpeika'apone. Kenpa'ti Diostaj o'nopo'durugpakonhuahuika'apone.

Diosa ena'te kaqya' onahue' yanika'. Yanoknopoe'epo, yan'nigpeikati'.

12 Kenpa'ti Diostaj mo'nigpeonhuahuika'depo onte'ti huadakda kikahue'dik moet, suhue'da oknopoe'dik moetpi', Diostaj nogiti nogiti yan'nigpee'. Onte'ti daka' yanoknopoika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'. 13 Jesucristoen butukdag yan'dukpo yan'huati'. Jesucristoen hua'a daka' yag'kikati'. Opud Diosen hua'a 'urunanada bo'kika'nok nogomeya sigda eknopoeada opudtaj on'tiahuaydepo okbatikhue' o'nepo nogiti daka' o'noknopoeapo. Nogiti daka' on'nigpeika'apo.

14 Aya'tada bahuadiayahue' yanika'. Aya'tada e'maboyta' pakhue' yanika'. Aya'tada e'manoeya'ta' yan'pakika'. Diostayo'da e'nigpeikata' yan'deretpakikati' Diosenyo'da huadaknananada e'kikata' yan'deretpakikati'. Diosenyo'da huadaknananada kikahue' ee'nayo Huairi Jesucristoere noeonhuahuikahue' mo'eapone. 15 Opudomey huaknopoe'eritaj aya'tada Diosa e'tihuapokta' bo'tipakika'ne. Aya'tada 'urunopoa' egkata' bo'tipakika'ne. Opudomeyere sue'da huaknopoe'eri ekbatikta' on'pakpo nama'da ogkika'. Diostaj yan'nopo'korea' yan'maboroayika'. Kenpa'ti nogtipi' huaknopoe'eri nama'da e'kika'nayo nama'da e'manmadika'nayopi' ke'na konig pai'nada hueymeihue' o'e. Nog huaknopoe'eri on'tiahuaypo on'pepo onte'ti Diostaj oknopohue'dik yanikapet. Nama'da huamanmadika'eritaj yan'boroay. Onte'ti Diostaj ya'nigpeika'. Nama'da manmadikahue' yae' yan'maboroay. 16 Be'api' nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika' huayahuaya yan'maboroayti'. Kenpa'ti be'api' Diosen hua'ataj pakhue' ee'nayo nogiti nogiti Diosen hua'ataj yan'pakti', huayahuaya yan'manikati'. Konig Esaú Isaacen huakkuru huasi'po o'ka'uyate konigti kahue' yane'. Huayahuaya yan'manati'. Huakkurueri isi'potaj Diosa 'urua'da o'ta'kika'uyate. Esaú huama'buyen aypota' o'pakpo, Diosen e'ta'kika'ta' pakhue' o'epo huama'buytaj o'yokuyate. Aypotehuapa' o'yokuyate. Huama'buyen aypo o'bape'uyate. 17 Nogok Esaúen huama'buytaj Diosa huaboa'da huadaknanada o'ta'kika'uyate. Esaútanayo ta'kahue'da o'uyate. Diosa huadaknanada be'ta'ke'po e'eretpaktada ta'kahue' o'enek o'huikuynig'a, Esaú diga'da o'huikuyate.

18 Konig opudomeyen adhuea'pane'taj Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Konigti opudomeytaj manahue' mo'ene. A'nennada Egipto huadaribaya' o'norokondepo nog huadaribayo o'nedepo Dioste ote'yo on'huahua'uyate. Moisésayo'da Diosen hua'ataj a'eya'po ote'yo o'huabehaik'uyate. Dios o'te'te o'epo huiyoknanada o'uyate. Diga'nanada e'bakpak on'tiahuay'uyate. Sikkiregnanada ee' on'tiahuay'uyate, konig e'sihu' sikiyo on'tiahuay'uyate. Huiyoknanada o'epo, diga'nanada e'bapok on'tiahuay'uyate. 19 Trompeta 'utta'nanada ea'te on'pee'uyate. Kenoka' Diosen hua'a huiyokanana o'uynok adhuea'pane'a on'pepedepo, "Onte'ti onahue' moe'." Diostaj o'nona'uyate. 20 "Aratbut 'uhuapi' huatota'poya' ote'te e'behuiknayo kabueye'po huida yan'pa'ea'ti'." Diosa o'mana'uyatenok. Diosen hua'ataj nigpeehue'dik o'nuyate. 21 Diostaj o'tiahuaypo, "Ijme'pukpo ijirigamey." Moisésada oa'uyate.

22 Oro'omeynayo Jesucristotaj oknopoe'epo Diosen ote' Siónyo o'huahua'depo, kenpa'ti Dios huanoeonhuahuika'erien jakyo o'huahua'depo Diosen jak Jerusalem kurudyo o'huahua'depo. Diosen huata'moneri Diostaj a'batadi'keya'po egkupopakyo o'huahua'depo. 23 Kenpa'ti huakka'da huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo ogkupopakpo kenomeyendik Diosa kurudya' o'manigmadoya'uyate. Kurudyo on'hua'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Diosen 'uru huaknopoe'eritaj oro'omey konig o'bahuahua'depo. Kenpa'ti Diostaj oknopoe'epo konig o'huahua'depo. Dios huairi o'epo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da castiga

o'magka'apo. Huaknopoe'eritaj o'manoeahuahuika'apo. Kenpa'ti huaknopoe'erikudak kurudyo Diosere huadakda o'ne Diosa 'urunopoa'da o'magka'depo. Kenomeytaj oro'omey o'bahuahua'depo. ²⁴ Jesusa a'manopo'yareaya'po mo'nigbueypo mimia mo'nigtitahuarakuyate. Jesusa huabo hua'a konig dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea' hua'a o'mana'uyate. Jesustaj kenpa'ti Jesusen mimitaj oknopoe'po Jesusen mimia oro'en dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik o'e oknopoe'ne. A'neneri Abel Diostaj 'uhua o'nigarakpo o'mimihua'uyate. Ken mimianayo dakhuea' e'ka' okkahueahue'dik o'e o'nopo'ne. Ken konig oknopoe'po Diostaj meyohue'da o'tijikay.

²⁵ Konigepo Diosen e'mana' hua'ataj oknopoe'po nigpee'dik o'ika'ne. A'nennada ote'kupata' Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Israel aratbutnayo e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. Diosa castiga egka'te okmonhue'dik o'nuyate. Castiga o'magka'uyate. Oynayo kurudya' Diosa mona'ne. Oknopoe'po nigpee'dik o'ika'ne. Buttida o'nona'ne. Nigpeehue' ee'nayo dapita' castiga mogka'apone. Okmonhue'dik o'eapone. ²⁶ A'nennada ote'kupata' Diosa o'mana'uyate. Diosa e'mana'te huadari o'iyeg'uyate. "A'ti onte'ti huadaritaj ijijyega'apoy. Kurudtakon ijijyega'apoy." Oynayo Diosa o'manade'uyate. ²⁷ "Onte'ti ijijyega'apoy." Diosa oa'uyate. Konigepo aya'da Diosa o'ka'uyatenig o'iyega'apo. Nogtipi' yahuehue'da o'eapo. Dios, Jesucristoere, Diosen aratbutere Diosen huata'moneriere bafikhue'da on'noeonhuahuika'apo o'nopo'ne. ²⁸ Dios oro'omey huairia moknopoe'ayune. Oro'omey Diosensi'po o'maune. Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eonhuahuika'apone. Konigepo "Huadakda i'kika'. Huadakda i'ika'." Diostaj mo'nona'ika'. Diostaj mon'mepu'kepo mo'noknopoe'po mo'nigpeika'apo ²⁹ Dios konig huamahuij ta'akonig huiyokda o'epo oknopoe'hue' huae'erimeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

13

Diostaj a'durugpakaya'po 'urua'da nigkika'dik o'ene.

¹ Ken bakbatikhue'ada huayahuaya di' yan'maika'. Konig huama'buytaj di' mo'maika'nig konigti huayahuaya di' mon'maika'. ² Bepi' en'tiaknayo di' yan'maepo jakyo yan'bakudati'. Bakkahuehue' ya'nepo yan'bakudati'. Suhue'ada Diosen huata'moneritaj okiehue' e'eada on'bakuda'po on'tobape'uyate.

³ Jesucristotaj huaknopoe'eri huabakuda' jakyo e'ne'te kenomeytaj bakkahuehue' ya'nepo yan'matinepahui'po yan'tahuade'po aypopi' yan'bayokikati'. Nog huaknopoe'eritaj dakhuea' e'magka'nayo pai'da en'nope'nayo pai'da huae'eritaj yan'matinepahui'po kenpa'ti opudpi' pai'da nope'dik mo'eapet.

⁴ E'toepakde' ee'nayo daka' yan'toika'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogen huatoe'taj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone. Huatoebet e'eanayo huaboerepi' mune'yoerepi' bakdejhue' yanika'. Nogtaj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone.

⁵ Huakupeta' eretpakhue' yanika'. Katepi' mo'tamaenigyo'da kentaj yan'todurugpak. Huakka' e'tamaeta' pakhue' yanika'. Kena'po "Opudtaj on'matounhuahuika'apone. Opudere o'ika'apone. Okeyahue'dik o'ika'apone." Apag Diosa mona'uyate.

⁶ Be'api' huabokereka do'taj dakhueapi' ogka'dikpi' menet. Do me'pukhue' ijikay. Dios Huairia mentihuapokika'nok ijnopoe'y. Kenda daka' o'nopo'epo a'dik o'ika'ne.

7 Opudomeyen huakkuru huairikudak Jesucristotaj 'urua'nanada o'noknopoika'uy. Opudomeytaj Diosen hua'a mon'madikika'uyne. Diosen 'urua'da on'kika'uy. Konig kenomey ogkika'uy daka'yan'nopoika'po konigti yag'kikati'.

8 A'nennada Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ikame'uyate. Oytion Diosen Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ika'. Nogok nogok Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo konigti 'urua'nanada o'eonhuahuika'apo. 9 Jesucristo 'urua'nanada o'ika'nok Jesústaj 'urua'da e'manmadika' mo'pee'uyne konigti daka'yanoknopoika'. Nogda nogda huamanmadika'eri opudomeyere en'tiaknayo nogpa'da en'manmadika'nayo kenomeytaj nigpee'uyne yanika'. Nogda aypo bape'dik mo'ene. Nogdanayo bapehue'dik mo'ene. Nogda huaen bape'dik mo'ene. Nogda huaennayo bapehue'dik mo'ene. Suhue'ada huamanmadika'eri nama'da mona'apetpi'. Kenomeytaj e'nigpee'nayo Diostaj 'urunopo'da nighue'dik mo'epone. Diostanayo Jesucristoerentanayo oknopo'enok Diosa mo'tinepahui'po 'urunopoa' mogkika'apone.

10 Jesucristoa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'omeytaj huamanopo'yarea' cruzte mo'nigbuey'uyate. Cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoika'nok Diosa mo'nopo'yareadhuahuika'ne. Judío sacerdote huasi'dakak huakudika'erianayo 'uhua on'batiarakika'po on'mahujigika'. Aya' kenpayo'da o'noknopo'epo Jesús cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoehue' o'nenok Diosa dakhuea'e'ka' manopo'yareahue' o'maeapo. 11 Judío sacerdote huairi Moisésen hua'ataj on'peepo ogkika'. Jesucristotaj oknopoehued o'nepo 'uhuataj on'batiarakika'. Diosa dakhuea'e'ka' kabakkahue'po 'uhuataj on'batiarakika'po Diosen 'uru huid jakyo adkorepen mimi on'tohua'ika'. Diosen manpõtone'taj on'tionhuikhuijika'ika'. On'tionhuikhuijika'depo huakka' jakya' adteda 'uhua huaso' on'tohua'po adyoda on'mahujigika'. 12 Jesústaj kenpa'ti huakka' jakya' adyonda on'tohua'depo o'darakuyate. Jesús en mimianayo konig dakhuea'e'ka' kabakkahue'po Diostaj 'urunopoa' kamagke'po Jesús pa'i'da mo'nignopo'epo o'manigbuey'uyate. Huakka' jakya' adyenda o'manigbuey'uyate. 13 Konig judío aratbut nama'da ogkika'po Diosen kahue' o'nika'. Konig ogkika'nig'a konigti kahue' mo'ne. Jesucristotayo'da mo'noknopoika'. Jesústaj oknopoika'nok oro'omeytaj bo'tierikapet, bo'huadiaypo dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Konig Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate konigti oro'omeytaj dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Moisésen hua'a huakika'erite mo'nokhua'. Jesucristo en huaknopo'e'eri ijje'y huaa'eriere mo'nika'. 14 Indariyo aratbut noeonhuahuikahue' o'neapo. Diosen aratbutnayo kurudyo on'noeonhuahuika'apo. Kurudyo Diosen aratbutere e'noeonhuahuika'ta' o'pakne. Oro'omeytaj e'tieriknayo dakhuea' e'huaa'nayopi' kenpa'da kade'. 15 Jesucristotaj oknopo'epo, o'nigpeepo, "Dakiti Dios, 'urua'nanada mo'nigka'uyate, huadakda mogkika'ne. 'Uruda i'ika'ne Apag Dios," mon'tiona'pakika'. "Dios 'uruda o'ika'. Huadakda megkika'ne." Nogomeytaj mon'manbatia'pakika'. 16 Okkahuehue' ya'nepo huadakda yan'mantihuapokika' kenpa'ti okkahuehue' ya'nepo katepi' mo'tamaenig yan'mabayokika'. Pa'i'da huae'eritaj yan'mabayokika'. Kenda e'kika'nayo Dios durugda o'epapo. 17 Opudomeyere suhue'ada Jesucristotaj o'noknopo'epo Diosen 'urua'da ogkika'po huaknopo'e'eritaj huamatoe'eri huairi o'ne. Kenomeytaj yan'nigpeika'. Opudomeyen huabatihuapokeri o'nepo daka' moknopoike'po tihuapokika'dik mo'ene. Cristo onte'ti e'tiakte "Huaknopo'e'eritaj huadakda ijbatihuapokikamey." A'dik o'neapo. Opudomeytaj e'batihuapokte huadakda e'nigpee'nayo durugda o'neapo. Daka' nigpee'ue' ee'nayo suhue' o'neapo kenpa'ti pa'i'da o'neapo.

¹⁸ Do'taj men'nigtiona'pakika'. Huadakada ijkikaya', ijnopoyey. Aya'da katepi' 'urua'da e'kikata' ijipaki. ¹⁹ Opudomeytaj e'nigkumejta' e'pakada menpa' kumejhue'dik ijjedey. Ida kumejdikada ijjeapet mentiona'pakti'.

Huaknopoe'eritaj Diosa daka' kamagkike'po o'manigtiona'pakpo huadik on'manigdikta'mona'uyate.

²⁰ Opudomeytaj ijmanigtiona'pakpo, "Diosa huamanoeya'eria mo'matoene. Huabueya'da ee'tada Huairi Jesucristotaj i'noyhuada'uyate, Dios. Oro'omey huaknopoe'eri konig Jesús en oveja o'ene. Jesús oro'omeyen huamatoe'eri o'e. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po kenpa'ti a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Jesús a mo'nigbuey'uyatenok oro'omeytaj mo'nopo'yarea'apone daka' oknopoe'dik o'ene. ²¹ Ontaj kan'nigpeike'po 'urunopoa' Jesucristoen huaknopoe'eritaj yamagkikati'. Konig o'na yapakpo yamagkikati'. Jesucristo o'nen Huasi'potaj o'noknopoe'po 'urua'nanada kika'dik o'neonhuahuika'apo. Cristo 'urua'nanada o'ika'." Diostaj ijmanigtiona'paki.

²² Sue'da ijnigmadoya'depo opudomeytaj mo'maboroayne. Daka' yan'nigpeika', egomey, pogomey. ²³ Timoteo oro'omeyen huama'buytaj huabakuda' jakya' o'noroka'deme'te, yan'nopoe'. Ida e'tiaknayo opudyo ijtohua'apoy.

²⁴ Aya' huaknopoe'eri huairitaj oro'en huadik yan'madikta'mona'. Aya' huaknopoe'eri huama'buyretaj huaidpoeretaj huadik yan'madikta'mona'. Italiayo huag'eriomey huama'buyakon huadik on'madikta'mona'.

²⁵ Opudomey huaknopoe'eritaj Diosa daka' mo'nigkike'.

SANTIAGO

Santiagoa o'manigmadoya'uyate.

Judío huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate Santiagoa.

¹ Do Santiago ijjejey. Diosen Huairi Jesucristoenere huanaba' ijjejey. Opud Israel huaknopoe'eritaj o'nigmadoya'ne. Nog aratbutenbayo nogbayo nogbayo mo'ika'ne. Saludos on'dikta'mona'ne.

Diosa daka' mo'nopoea'nok huadakda kika'dik o'ene.

² Kenoka' pai'da e'nopo'epi' dakhue' ee'pi' pai'da ee'pi' mon'durugpakika'.

³ Oro' oknopoebatikdikpi' ka'ne'po e'dikdikpi' nogiti nogiti Diostaj daka' mo'noknopojika' Diostaj mo'noknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'nika'.

⁴ Nogiti nogiti eknopojika'nayo dakhuea' e'ka' kikhue'dik o'ene kenpa'ti kenda Diosa o'pakika'nig nogiti nogiti kika'dik o'eonhuahuika'apone. Dakhuapa Dios Huairitaj moknopoeonhuahuika'apone.

⁵ Opudomeytaj nogda nogda dakhuea' kagke'po e'dikdikpi' katapi' e'ka' nopoe'hue'da ee'nayo Diostaj yan'tiona'pakikati'. Do'taj konigyo'da daka' e'kika' menopoea', yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'tihuapokpo daka' e'kika' mo'nopoea'apone. Diosa sue'nopo ehue' o'epo e'tihuapokta' o'pakpo daka' e'kika' mo'nopoea'ika'apone. ⁶ "Daka' e'ka' menopoea', Dios." Yan'tiona'pak. Diosa mo'nopoea'apone. Daka' yan'nojika'. Diostaj daka' oknopoe'hue' ee'nayo tihuapokhue'dik mo'ika'apone. ⁷⁻⁸ Be'api' nogpa' nogpa' o'nopo'e konig oy Diostaj oknopoe'po eme'te oknopoe'hue' o'epo kentaj Diosa tihuapokhue' o'ika'apo. Daka' huakika' nopoeahue' o'eapo.

⁹ On pai'da huae'eri ee'pi', eg', Cristotaj iknopoe'po yan'durugpakika'po Diosensi'po i'ene. ¹⁰ Konig huakhuen ida o'aypo okhuenkahua'ika' konigti huakka'da huamatoe'eri a'ti on'mabueyikaponok konigepo Diostaj kanoknopoe'po kan'durugpakike'. ¹¹ Kenoka' niokpo o'behuikdepo diga'da o'ta'tepo huakhuen ida okhuenaya'ika' huehuela'da o'kotika'. Ona'ti 'uruda ehue' o'eapo. Huabokerek huakka' on'matojika' konig huakhuen o'nepo, e'baa'ika'pi' ida on'buey.

Kenoka' dakhuea' kagke'po e'dikdikte dakhuea' kahue' yanika'.

¹² Opuda dakhuea'da kagke'po e'dikdikte dakhuea' kahue' e'ika'nayo durugda mo'ika'apone. Nogok nogok dakhuea' kagkike'po e'dikdikte kahue' e'ika'nayo:

—“Huadakda bo'kika'po dakhuea' kagkike'po e'dikdikte dakhuea' kikhue' mo'ika'nok huairi mo'epo do'hued jakyo doere yan'noeonhuahuika'.” Do'hua o'nona'apone. —Kenda Diosa huadi' huae'eritaj o'mana'uyate. ¹³ Kenokapi' dakhuea' kake'po Diosa medikdikne nopoe'hue'dik yanika'. Dios kenpa'da huadaknopo'da o'ika'. Dakhuea' kake'po Diosa madikdikhue'dik o'e kenpa'ti dakhuea' kagke'po Diosa oro'taj dikdikhue'dik mo'ika'ne. ¹⁴ Huakkuru oro'en e'pakika'a dakhuea' e'ka' huanopoya'da o'eretpakpo ¹⁵ nogok diga'da o'eretpakpo huaboa'da dakhuea'nada o'kika'ne. Ken dakhuea'da e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosere ehue'dikda o'ika'apone.

¹⁶ Huata'da nama'da nopoeahue' mo'nika', huadi'da egomey pogomey.

¹⁷ Katapi' Diosa mo'nigkika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne kenpa'da huadakda o'ika'. Diosa' kurudya' kenpa'da huadaky'o'da bo'yokika'ne. Niokpo puugere aya'da siokpoere Diosa o'kuyate. Niokpo sikyo ta'tehue' o'ika'. Siokpo puugere huame'noe ta'tehue' o'ika'. Diosnayo huakjey

huaka'eri huadak o'ika'. Diosnayo nogok nogok konigti huadak o'ika' kenpa'ti nogok nogok konigti huadak o'kika'. Nogpa' nogpa' manahue'dik o'ika'.¹⁸ Dios o'pakpo ke'nen buttida hua'aa mo'nopo'noika'ne. Konig Diosen huakkururi huasi'po konig 'urusi'po Diosa e'bae'po mo'nopo'noeahuahuika'ne.

Nama'da Diostaj kakahue' mo'nepo 'urunopoda 'uru'ada mogkika'.

¹⁹ Konigepo do'hued huadi'da egomey pogomey Diosbata' e'peeta' yaderetpakika'. Daka' yan'nigpeika'. Daka' nopohue'ada ida e'manmadika'ta' pakhue' yane'. Daka'da e'peepi' diayhue' yanika'.

²⁰ Kena'po oro' o'diaypo kenda Diosa o'paknig kakahue'dik o'ene. O'diaypo Diostaj durugpakahue'dik o'ene. ²¹ Kenpa'ti aya'da dakhuea' e'nopo'e' aya' dakhuea' e'kika' kenpa'da mon'batik. Apagba' o'peedeme'ne kenpa'ti huaboa'da o'peepo huanopoya'da daka'da mon'nigpeika'. Apagba' 'uru'ada ogka'dik mo'ene. Oro'taj Diosere onte'ti noeahuahuika'dik mo'epone.

²² Diosenba'taj daka'da mon'nigpeika'po mogkika'. E'peeada kakahue' ee'nayo nama'da on'pee. ²³⁻²⁴ Be'api' huabokerek Apagba'taj o'peepo kate kika'dik ijyey huaboa'da o'nopo'enig'a kakahue' ee'nayo ken konig huabokerekpi' sigda o'kokiahuayatupo konig huakok o'enig huaboa'da o'nopo'enig'a ida okkahue'ika'. ²⁵ Diosen huadak hua'a 'urunanada o'enok e'nigpeikata' o'pakpo Diosen huadak hua'a okkahuehue' mo'nepo mon'nigpeika'po mogkika'. Diosen huadak hua'a o'nigpeika'po durugnanada o'ika'apone.

²⁶ Be'api' Diosen ijikay e'nopo'eada dakhue' o'adhuahuika'po batikhue'dik e'eada Diosen ijikay nama'da o'nopo'enig'a Diosen kahue'dik o'ika'. ²⁷ Diostaj e'batadi'kea'ta' e'paknayo Diosen e'kika'ta' e'paknayo kenpa'ti Apag Diostaj e'durugpaka'ta' e'paknayo pai'da ayhuayotaj ayhuaeretaj di' yan'maepo yan'tihuapokika'. Konig nog aratbut dakhuea'da on'kika'nig konig kakahue' yanika'. Kenda Diosa o'pakika'.

2

Huakka' huatamae'eritaj e'pakada pai'da huae'eritaj pakhue' ee' nopohue' mo'nika'.

¹ Do'hued huaknopoe'eri egomey pogomey, Jesucristo Huairitaj daka' mo'noknopoka'po be'edpi' huakka'da o'tamaenok huadakda o'e nopohue'dik mo'nika'. Noga pai'da ee'te kennayo dakhue'da o'e nopohue'dik mo'nika'. ² Opud e'kupopakya' Diostaj e'batadi'kea'yo huairi e'kudnayo oro huabapiokot o'matopepo 'uru'ada yudtaj o'otpo kenpa'ti pai'da huae'eri e'kudnayo yudtatone'da o'otpo. ³ 'Uru'ada yudtaj e'huattaj bo'tihuapokpo, "In 'uru huahuadte yahuaad." Ea'ada pai'da huae'eritaj "Ayopi' yabo'. Sorokte yahuaad," ena'nayo ⁴ dakhuea'da ka'dik mo'ene. Opudpi' aya'da konigti huadak mo'ene. Huairinayo huadak o'ne. Pai'da huae'eri dakhue'da o'ne. Nama'da mo'nopo'enig'a dakhuea'da mo'nopone. Ken konig dakhue' o'e.

⁵ Yan'pee', huadi'da egomey pogomey. Diosa huakka' pai'da huae'eritaj o'bae'ika'. Kenomeya Jesucristotaj daka'da o'noknopoka'po Diosere Jesucristo huairiere durugda on'noeahuahuika'apo. Aya'ada Diostaj huadi'da o'ne Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosa kenpa' oa'uyate. ⁶ Pai'da aratbuttaj dakhuea'da mo'manika' nok on'bira'ika'. Huairitaj huadakda bo'kika'nig'a huakka'da huamatoe'eria opudtaj dakhuea'da mo'nika'ne kenpa'ti opudtaj dakhuea' a'huaya'po gobierno huairite

bo'tohua'ika'ne. ⁷ Huairi huakka' huamatog'eria Jesucristoen huadiktaj dakhuea'da on'huaa'ika'. Ke'nen 'uru huadik opud mo'diktojika'ne.

⁸ Konig o'na huata'da huakka' i'pakiana'ig nog aratbuttakon konigti huakka' di' yan'maika'. Kenda Dios Huairia Apagba'te o'mana'ika'. Kenda e'kika'nayo huadaknada bo'kika'ne. ⁹ Huakka' huamatog'eritaj di'da e'maika'ada pai'da aratbuttaj dakhuea'da e'kika'nayo Diosen e'mana'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea'da bo'kika'. ¹⁰ Diosa huakka'da huadik oro'taj mona'uyate. Moisésenba'taj aya'da nigpeika'dik o'ene. Oro' nog aya'da e'nigpeada nogdiktida nigpeehue' ee'nayo Diostaj dakhue'da o'e. Konigti Diostaj nigpeehue' ee' o'e. Dakhuea'da o'e. ¹¹ "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'." Diosa o'mana'uyate. "Nogtaj yadiaypo arakhue' yanika'." Kenpa'ti nogdakon Diosa o'mana'uyate. Nogen huatoe'taj bakdejhue' e'ika'ada nogtaj e'araknayo aya' Moisésenba'taj nigpeehue'da i'ene. Dakhuea'da i'ka'ne. ¹² Jesús en huadak hua'a o'pakpo o'nigpeika'ne. Oro' e'nigpeika'nayo Diosa di' mo'epo, "Huadakda bo'kika'uy." Mona'apone. Konigepo nogomeytaj di' mon'maepo 'urua'da mo'da'ika' kenpa'ti huadakda mogkika'. ¹³ Oro'a pai'da huae'eritaj kan'matinepahuike' Diosa kenda o'pak. Oro' nogomeytaj matinepahuihue' ee'nayo Diosa oro'taj tinepahuihue' mo'epone. Oro' pai'da huae'eritaj e'matinepahui'nayo Diosa bo'tiahuaypo oro'taj mo'tinepahui'po dakhuea' bo'kika'ne onahue' mo'epone.

Diostaj eknopog'e'nayo 'urudayo' yag'kikati'.

¹⁴ Diostaj Jesús eretaj yoknopogey. Opuda ea'ada pai'da aratbuttaj tihuapokhue' e'ika'nayo "Diostaj yoknopogey," nama'da boa'nig'a Diostaj nama'da moknopoenig'a Diosa dakhuea' e'ka' nopo'yareahue' mo'epone. ¹⁵ Huaknopog'eri huama'buy huidpopi' pai'da ee'nayo yudtaj toehue' ee'nayo aypopi' toehue' ee'tada ¹⁶ "'Urua'da yahuati', yudtaj yatog'e, Diosa mebayoke'. Aypo yabape', Diosa mebayoke'." Opud Jesús en huaknopog'eria ea'ada yudtaj yokhue' ee'nayo aypo yokhue' ee'nayo kenda nama'da ea' dakhue'da o'e. ¹⁷ O'na Cristotaj yoknopog'e ea'nayo nogomeytaj daka'da tihuapokika'dik i'ene. Tihuapokhue' ee'nayo nama'da Cristotaj iknopogene, do'hued huama'buy.

¹⁸ Sue'dada Diostaj yoknopogey kenpa'da oda'ika'. Noga kenpa'da huadak ogkika'. Huadak kikhue' ee'nayo Cristoen huaknopog'eri o'e do oknopogehue'dik o'ene. Nogomeytaj doa e'tihuapokika'nayo Cristoen huaknopog'eri o'e nopog'dik mo'ene. ¹⁹ Nogtida Dios o'ika' mo'nopoika'ne. Kenda huadak ee'pi' huadak kikhue' ee'nayo onte'ti Diosere noehue' mo'ika'apone. Toto' kenpa'ti Diosen huadik eknopogada diga' o'nokme'pukika'. ²⁰ Diostaj ijnopogepoyo'da dakuapa o'e mo'nopogepo huadak kikhue' ee'nayo kenda Diostaj eknopog'e dakuapa ehue' o'e. ²¹ Menpa' bokkahue'de. A'nennada Diosa oro'en adhuea'pane' Abrahamkudaktaj "O'nensi'po menigarak," ona'uyatenig. Kenoka' Diosa Abrahamtaj enate Abraham Diostaj o'nigpeika'po huasi'po Isaactaj a'nigarakya'po ote'yo o'tohua'uyate. "Huadakda i'ene." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ²² Ken Abraham Diostaj oknopogepo Diostaj konig dakuapa o'nigpee'uyate nopog'dik mo'ene. Diostaj eknopoika' e'nigpeika'ere Diosa o'pakika'. ²³ Apagba' oa'uyatenigda Abraham o'nigka'uyate. Do'taj meknopoika'nok "Huadakda i'ene, Abraham." Diosa ona'uyate. Kenpa'ti Dios Abrahamtaj huadi'nada o'tajika'uyate.

²⁴ Diostaj moknopoenok kenpa'ti mo'nigpeika'nok "Huadakda mo'ene." Diosa ona'dik mo'epone. Ekнопogeyo'da dakuapa ehue' o'e. ²⁵ Konigti Rahab huakupete huabakdejeri e'e'ada botta' Diosen aratbuttaj

o'batihuapoknok, "Huadakda i'ene." Diosa ona'uyate. Judío aratbut huata'mona'eritaj Rahab ke'nen jakyo sorotatatataj a'batihuapokya'po o'bakuda'uy kenpa'ti nogdagpen o'mata'mona'uyate. ²⁶ Konig aratbut e'bueyde' huaso'yo huanokireg toehue' o'nika'. Konigti be'api' Diostaj eknopeada Diostaj daka' nigpeehue' o'nepo Diostaj oknopoeng'a konig e'bueyonig oknopoika'.

3

Huakitta'a konig oa'ika'.

¹ Huakka'da Diostaj huamanmadika'eri yahuehue' yanika', do'hued egomey. Diosa aya' huamanmadika'eritaj daka'da o'mapeika'. Nama'da e'manmadika'nayo diga' castiga mogka'apone. ² Oro'omey huakka'da nama'da o'kika'ne. Be'api' o'batia'pakpo nama'da ahue' e'ika'nayo huadaknada o'epo aya'da katepi' o'ka'po huadakda kika'dik o'ika'apo. ³ Caballo oro'taj me'nigpee'po tioroe'dik caballo huakitta'yo siropasi'po o'kudika'ne. Meyopi' ehuaata' o'paknok bo'tohua'ika'. Huakittaya' siropasi'po caballo huaso'eta' tioroika'dik o'ene. ⁴ Kenpa'ti huaboro' barcotone' o'nepo kuperinatone' e'oroa' bapoka' o'tohua'ika'. Huata'pobeta'eri huanokhuayaga'si'po o'bapadpo o'tionbahue'epo keyoda ehuaata' o'pakpo o'jpaendik o'ika'. ⁵ Kenpa'ti oro'en huaso' huaboro'da ee'pi' huakitta' suhuigda o'epo huiyokda ika'dik o'e. Huakitta'a a'dik o'e. Kenpa'ti oro'en huakitta' konig pai'pasi'ponig ee'pi' huaboro'da bakpakdik o'e. Konigti oro' nama'da ea'nayo huakka'da dakhuea' ka'dik o'ika'ne. ⁶ Oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig dakhuea'da ka'dik o'e. Oro' huata'da dakhuea' ogka'dik o'ene. Toto'a on'paknok aratbut dakhuea'da oda'pakika'. O'nepo oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig o'epo dakhuea'da kika'dik o'eonhuahuika'ne. ⁷ Aya'da dubayo huae'eri toyahue'dik o'ne. Aya'da bakoy, barakte huae'eri, huahueyo huae'eri toyahue'dik o'e. ⁸ Aratbutnayo huakitta' toyahuehue'dik o'ne. Daka' toehue'dik o'nika'. Konig bihui e'buey'uru huakitta' o'toepo mabueya'dikonig o'epo. Oro'en huakitta' dakhuea'da kika'dik o'e. ⁹ Oro'en Apag Diostaj "Huadakda i'ene," ona'ika'ne oro'en huakitta'a. Dios konig o'engida huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj dakhuea'da e'huaa'nayo oro'en huakitta'a, "Dios dakhue'da o'e," o'huaika'ne. ¹⁰ Nogtia'da huakitta' o'toepo Diostaj "Huadakda i'ene," oa'po kenpa'ti huabokerektaj dakhuea'da o'huaa'ne. Ken konig o'ika'ne dakhue'da o'e, do'hued egomey pogomey. ¹¹ Uruda hue'ey pai'ere nogtida jenuhupo' onyayo' orokhue'dik o'e. ¹² Menpa' mangote kumehui' dapakdik ya'e. Ehue' dapakhue'dik o'e. Apoarete menpa' jo dapakdik ya'e. Ehue' dapakhue'dik o'e. Kenpa'ti hue'eypai' jenuhupo' uruda hue'eyere orokhue'dik o'e. Huadakdikyo'da moda'ika'.

Diosa uruda e'kika' mo'nopoqa'ne.

¹³ Opuodomeyere huakka'mon uruda e'kika' daka' mo'nopoq. 'Urua'da ijikay nopoehue'ada huaknopo'e'eri kan'tiahuaye'po huadakda kagkike'. ¹⁴ On dig e'matioknopo'na' nayo kenpa'ti huakka'da huata' e'eretpaknayo "Huakka' ijnopo'epo huadaky' ijikay." Ahue' yae'. Dapi' a'dik i'et. ¹⁵ Dig e'matioknopo'na' kenpa'ti huata'da e'eretpak Diosa kenda nopo'eahue' mo'ene. Ken konig eka'nayo nama'da bo'kika'apone. Dakhue'nopo'da mo'enek kenda ka'dik mo'ene. Toto' huairia mo'nopo'ea'nok kenda bo'kika'apet. ¹⁶ Dig e'huahuayika'nayo kenpa'ti huata'da e'eretpakika'nayo diga'da e'maboyika'nayo nogtaj nogtaj dakhuea' on'mana'pakika'apo kenpa'ti nogda nogda dakhuea'da on'magkika'apo. ¹⁷ Diosa oro'tanayo

'urua'da e'ka' mo'nopo^{ea}'nok onte'ti dakhuea' kikhue' mo'ne. Diostaj 'urua'nada mogkika'. Nogomeytaj mon'noeynoeyika'. Huadiayhue' mo'nika'. Daka da mon'nopo^{eo} nog aratbuttaj daka' mon'batia'pakika'. Nogomeytaj huadakda mon'mapeika'. Nog aratbuttaj mon'matinepahui'po mon'tihuapokika'. Nogtaj nogtaj huadakda mogkika'. Daka' mon'nopo^{eo} mon'batihuapokika'. ¹⁸ Oro'nayo o'manoeya'po kenpa'ti nogomeytakon o'manoeynoeyika' nok nogomeykon huadakda yag'kika' apet.

4

Indariyo nogta' nogta' e'eretpakada mon'nopo'korea'po Diosenyo'da mon'eretpakika'.

¹ Noge opuda huayahuaya diga'da mo'bahuadiayika'ne kenpa'ti mo'magkika'ne. Huakka'da bo'eretpakika'ne. Nogpa' nogpa' dakhue'dikyo bo'eretpakika'. ² Katetapi' huakka'da bo'eretpakpo toehue' mo'epo noga o'toenok aktoeya'po kentaj bo'arakika'. "Beyok, Dios," onahue' mo'ika'po toehue' mo'ika'ne. ³ "Beyok," Diostaj ena'tada Dios ontaj yokhue' mo'enok Diostaj nama'da i'pakpo ina'nig'a o'nada i'pakpo nama'da Diostaj i'tiona'paknig'a konig Diosa o'paknig tiona'pakhue' mo'enok Diosa yokhue' mo'ika'ne. ⁴ Huatoe e'to^{ea}ada nogtaj nogtaj o'pakika'nig konig mo'ika'ne. Huakka'da bo'pakika'. Kenpa'da katetapi' e'eretpakika'nayo Diosen taka'onig mo'ene. ⁵ "Diosen Nokireg oro'taj mo'nopo'toepo huakka'nada bo'pakika'ne." Menpa' Apagba' kenpa' nama'da yaa'. ⁶ Diostaj men'nigpeike'po Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. "Huata'tada huapakeritaj Diosa pakhue' e'ea^{da} pai'da ijje^y huanopoe'eritaj o'matinepahui'po o'manopo'korea'ika." Apagba'te kenpa' oa'ika'. ⁷ "Ontaj me'nigpeike'po be'tihuapok, Dios," yan'tiona'pakika'po toto'taj nigpeehue' yanika'. Toto'taj nigpeehue' mo'ika' nok bokhua'apone. ⁸ Diostaj nogiti nogiti yan'pakika'po yan'tiona'pakika'. Diostaj e'tiona'pakika'te Dios oro'ere meyhue' o'epo bo'tihuapokika'apone. Nama'da e'kika'nayo Diostaj yan'nopo'korea'. Dioseretaj katetapi' e'eretpakika'nayo yan'nopo'korea'po Diostayo'da onte'ti yan'pakika'. ⁹ Diostaj dakhuea'da bo'kika'po pai'da ya'nepo yan'huik. Diostaj nigpeehue' mo'ika'po yan'erikbatik. Yan'durugpakbatikpo yan'huik. Nama'da ijikamey yan'nopo^{eo} yan'huik. Huadaritaj durugpakikahue' yanika'. ¹⁰ Dakhuea' ijikame'po Diosensi'po ehue'dik ijjeapet, Huairi. Yan'tiona'pakika'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosensi'po mo'yahuea'apone.

Cristotaj huaknopo^e'eri huama'buytaj dakhuea' huaahue' yanika'.

¹¹ Huayahuaya dakhuea' bahuahue' yanika', egomey pogomey. Huama'buytaj dakhuea' e'huaa'nayo di' ehue' mo'epo Cristoen hua'atakon dakhuea' bo'huaa'. Huanigpee'eri ehue' mo'epo dakhuea' huaa'eri mo'ene. ¹² Diosayo'da huadak huakika' hua'a o'mana'uyate kenpa'ti Diosayo'da aratbuttaj dakhuea'da ogka' huaa'dik o'e. Diosa oro'taj noeanhua^{huika}'dik mo'ea^{pet} kenpa'ti Dios oro'taj e'pogtone' ta'akyo en'dik mo'ea^{pet}.

Eme'te kate o'ka'apetnig Diosayo'da o'nopo^e.

¹³ "Oy eme'tepi' adyonda huakka' jakyo oro' o'hua'apone. Nogbayoktida o'ika'apone. Kenteda o'baadhua^{huapone}. Huakka' huakupe o'baeyapone." Opud kenda boa'nig e'batia'pakta' ijpaki. ¹⁴ Inpa' ia'nig'a monig eme'te o'ea^{petnig} nopo^{eo}ehue' o'ene. Eme'te menpa' noe'dik o'et nopo^{eo}ehue' o'ene. Menokpi' oro' bueydik o'ene. ¹⁵ "Dios oro'en Huairi e'paknayo oro' o'noeapone. Dios Huairi e'paknayo inpapi' nogpa'dapi' o'ka'apoy." Kenpa'

ika'dik o'ene. ¹⁶ Opudnayo do'huada ijpakpo ijka'apoy boa'ika'nig'a kenda dakhue'da o'e. ¹⁷ Kenda Diosa o'pakika' mo'nopoene. Opuda kenda kahue' e'ika'nayo dakhuea'da mo'ene.

5

Huakka'da huamatq'eritaj, ¡Keyoj! Santiagoa o'maboroay'uyate.

¹ Yan'pee', opud huakka'da e'matq'enayo huakka'da e'eretpaknayo pai'nada mo'nopo'epo huakka' bo'huikapone. Huakka'da basagkeae'dik mo'epone. Opud dakhuea'da mo'eonhuahua'apone. ² Huakka'da mo'matoenig'a o'barapade. Huithuit o'nen 'uru yudtataj o'bape'de. Dakhue'da o'ede. ³ O'nen oro huakupe o'nen plata huakupe huakka'da e'matojika'pi' ehue' mo'epone. Huakka'da e'to'eda pai'da aratbuttaj bayokhue' mo'ika'nok dakhuea'ogka' on'huaa'aponok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga mogka'apone. ⁴ O'nen ta'bate huakka'da aratbut on'baadhuahua'uyate. Huakka'da e'ta'etada dakhupa bayokhue' mo'mae'uynok "Oyda huakupe beyok," 'utta'da beyok e'nona'te Dios kurudyo sorotataj huairia o'mape'edepo castiga mogka'apone. ⁵ Indariyo mo'noepo huakka'da mo'matojika'po huakka'da mo'durugpakika'po konig'uhua huasihuada aradik mo'ika'nig konigti huaboa'da kenpa'da bueydik mo'epone. ⁶ Huadak ee'pi' "Bueydik o'ene," mona'ika'ne. Opud huakka' huamatq'eria mo'mana'po kenomeytaj mo'barakika'ne. Opudtaj be'a tiokahue'dik mo'enok bo'arakika'ne.

Cristo e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Dakhue' ee'taj yan'tiona'pakunhuahuikati'.

⁷ Konigepo Jesús Huairitaj e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Ta'ba huaka'eria daka'da on'nigepo on'batukepo e'takerekte on'nigunhuahua'. E'boyogtaj daka'da on'nigika'. Nogok nogok e'hui'te on'nigunhuahuika'. E'taboyogde'te 'uruda aypo jakyo on'totiakika'. ⁸ Konig ta'ba huaka'eri daka'da o'nigika' konigti Jesús Huairitaj daka'da yan'nigikati'. Daka'da yanoknopoika' Diostaj. Jesús Huairi ida o'tiakaponok batikhue' yanika'. ⁹ Huama'buytaj huayahua dakhuea'da huaahue' yanika', egomey pogomey. Kenpa' e'huaa'ika'nayo "Dakhuea'da boka'ne." Diosakon a'dik ya'epet. Jesús 'ibodteda o'ede a'timon o'tiakapo. ¹⁰ Sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri Dios Huairien hua'a on'manbatia'pakika'uynok dakhuea' huakeri kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'uyate. On'bahuadiaypo dakhuea'da on'magkika'uyng'a kenomey Diosen huamanbatia'pakeri batikhue'da onte'ti Dios Huairien hua'a o'manika'uyate. Kenda huadak ogkika'uyatenig yan'nopo'epo konigti yag'kika'. Diosen yag'kika'po batikhue' yanika', egomey pogomey. ¹¹ Kenomey Diosen huamanbatia'pakeri pai'da e'nopo'epi' Diosen e'ka' batikhue'da ogkika'uyate. Diosen ogkika'po durugda o'nika'uyate, oro' o'nopoene. Job o'basetpo dakhue'da ee'pi' Diostaj daka'da oknopo'epo'huahua'po oknopo'ebatikhue' o'uyate. Nogok Diosa Jobtaj ona'ti huadakda o'ea'uyate. Diosa o'tinepahui'uyate. Konigti Jesús en huaknopo'e'ritakon di'da o'maepo o'matinepahui'ika'.

¹² Daka' o'onay. Daka' men'pee', egomey pogomey. Kenpa'da buttida yada'ika'. Diosa castiga kahue' kae'po "ee', ijka'apoy," ea'nayo kenda yakati'. "Keje," ea'nayo kahue' yaeti'. "Ijka'apoy Diosapi' kurudya' be'tiahuayne." Ahue' yanika'. "Ijka'apoy huadariapi' kenda me'tinopoene." Ken konig ahue' yanika'.

¹³ Be'api' pai'da e'nopo'ete Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa be'tihuapokikapone. On durugda be'api' ya'nepo Diostaj yan'batadi'kea'ika'.

¹⁴ Be'api' dakhue' ee'nayo Diostaj huaknopoe'eri huamatoe'eri huairitone'taj kan'tiake'po yan'mata'monika'. Kenomey on'tiakdepo sue'da huasihuj e'kutioyde'te Diosa kayare'po kan'nigtiona'pakike'. ¹⁵ Diostaj daka' o'noknopoka'po on'tiona'paknok dakhue'taj Diosa o'yarea'apo. Ona'ti huadakda o'e'apo. Dakhuea' eka'nayo Diosa bekkahuea'apone.

¹⁶ Konigepo nogtaj dakhuea'da eka'nayo kentaj yahuahua'po, "Nama'da ogka'ne, bekkahuea'," ya'dika'. Ken konig huayahuaya ya'dika'. Kenpa'ti nogda dakhue' e'huae'taj nog dakhue' e'huae'taj yan'mationa'pakika'. Diosa ya'bayarea'apet Diosa o'pe'apo o'yarea'apo. ¹⁷ Diosen huamanbatia'pakeri Elias oronigtion o'uyate. "Huihue' kaunhuahue'." Kenoka' Diostaj diga'da enade'te bapa' huabayok seis puug e'pok huihue' o'unhuahua'uyate. ¹⁸ "Kahuie'." Nogok Elias enade'te ona'ti o'hui'ika'uyate. Ta'bayo aypo o'bakerekuyate.

¹⁹ Opud nogtiada Diosen buttida e'manmadika'taj eknopojika'ada dakhuea' eka'nayo nog huaknopoe'eria o'tihuapokpo onte'ti Diostaj e'nopo'korea'nayo huadakda o'ka'apo. ²⁰ Ke'na Diosen buttida e'manmadikataj ona'ti nigpeehue' o'edepo dakhuea'da o'ka'nok. Be'api' kentaj Diosba'te o'boroaypo dakhuea' e'ka'taj o'nopo'korea'po ona'ti dakhuea' kahue' o'e'apo. Kenpa'da Diosa enhue' o'e'apo. Diosere o'noeonhuahuika'apo. Huakka' dakhuea' e'kika'ta' Diosa o'bakkahuea'apo. Kenda yan'nopojika'.

1 PEDRO

Pedroa huakkuruda o'manigmadoya'ate.

Pedroa huaknopo'e eritaj nogyon nogyon o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pedro ijjepe on'nigmadoya'ne. Jesucristotaj a'manbatia'pakikaya'po Dios Jesucristoere me'ta mona'uyne. Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok o'nenbaya' mo'bakmon'uyate. Nogenbayo mo'ika'po Ponto huadaribayo Galacia huadaribayo Capadocia huadaribayo Asia huadaribayo Bitinia huadaribayo mo'ika'ne. ² A'nenda Apag Dios o'pakpo opudtaj bokbatie'ea'uyate. Oy Jesucristotaj moknopo'e kenda Dios o'nopoika'uyate. 'Urunopo' yan nopo'toika'po Jesucristoenyo'da yan'nigpeika'po Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne. Kenpa'ti opudomeytaj bokkahue'po Jesús mo'nigbueypo mimia mo'nopo'tihueke'po. Ken Dios 'urua'da botihuapokike' kenpa'ti mo'nopo'noeyike'po, ijtiona'paki ken.

Diosere 'uruda o'noeonhuahuika'apoy kenda oknopoikay.

³ Dios Jesucristoen Apag 'urunanada o'e mon'batia'pakika'. Oro'omeytaj mo'matinepahuie'po Diosen Nokirega mo'nopo'toedepo Diosensi'poa' o'yahuedepo kenpa'ti Dios Jesucristo e'bueytada o'noyhuada'uynok oro'takon mo'manoyhuada'apone Diosere o'noeonhuahuika'apone oknopounhuahuika'ne. ⁴ Kurudyo Dios 'urunanada mo'nigkadhuahuika'depo daka' mo'matounhuahuika'po kenda Dios o'ka' huadakda o'unhuahuika'apo batitikhue'dik o'ea'ponok durugda o'unhuahuika'apone. ⁵ Diostaj oknopo'enok teyda bo'tiokika'po mo'tounhuahuika'po nogok kene'huaya' huame'noete kurudyo bo'tohua'apone.

⁶ Konigepo durugnanada mo'ene. Oypi' ihue' ehue' pai'da e'nopo'epi'sue'da dakhuea' e'ka'ta' e'pakpi' daka' moknopo'epo durugnanada mo'ene. ⁷ Diostaj opuden eknopo'e Diosa huakka' o'pak. Eknopo'e konig huakka'teda o'unhuahuika'. Oro sirokupenayo huakka'teda ee'tada nogok ehue'da o'ea'po. Kenpa'ti oro menpa'ti oroyo' yaet a'nopo'eya'po huatihue' ta'aka e'ika'yo on'tihuepo. Opudomeynayo hueretda moknopounhuahuika' Diosa mo'tinopo'e'po pai'da mo'nopo'epo batikhue' moknopounhuahuika'po nogok Jesucristo e'tiakte "Uruda mo'ene." "Huadakda ogkika'." Diosa bo'huaa'apone. 'Uruda o'ne aya'ada mo'tinopo'ea'apone.

⁸ Jesucristotaj tiahuyhue'pi' e'ika'da di' mo'ene. Kenpa'ti oy tiahuyhue' e'ea'da moknopo'epo diga'da mo'madurugpak. ⁹ Moknopoeonhuahuika'nok dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'apopo mo'manopoyarea'apopo konig Diosensi'po Jesúsere kurudyo mo'noeandhuahuika'apone.

¹⁰ "Opudomeytaj mo'matinepahui'apone Diosa kenpa'ti dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone, onte'ti mo'noeandhuahuika'apone." A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria kenda o'mana'uyate. "Monig kenda Diosa mo'nigka'apone." E'nopo'e'ta' onpakpo on'batia'pakuyate.

¹¹ Cristo pai'da o'nopo'epo o'bueyapo o'noyhuadapo huairi o'epo Diosere onte'ti o'mana'apo, onte'ti huiyokda o'mana'apo. Ken Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada on'manigmadoya'uyate. Cristoen Nokirega o'manopoea'nok kenda on'manigmadoya'uyate. Jesús si'poehued on'manigmadoya'uyate. Nopoenkahue'ada on'manigmadoya'po be'a pai'da o'nopo'ea'po mo'nigbueyapo kenpa'ti menoka' o'manigbueyapo diga' e'nopo'e'ta' on'pakuyng'a. ¹² Ontehuapa'da madoyahue' e'ea'da

oro'omeytaj mo'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa o'manopo^{ea}'uyate mo'nigmadoya'uyate. Oy huabokerek Diosen Nokirega o'manopo'toenok huadak hua'a mon'batia'pakdepo oro'omeytaj dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare'po Jesús o'si'poe'po pa'ida o'nopo'epo mo'nigbueypo mo'nignoyhuadpo kenda on'manbatia'pakuyate. Kenda Diosen huata moneriakon kurudya' e'nopo^{ea}'ta' on'pak.

Dios kenyo'da huadakkanada o'ika'. Oro'omey konigti huadakkanada mogkika'ne.

¹³ Konigepo katepi' mogka'po daka' mon'nopo^{epo} mogkika'. Jesucristo e'tiakte Diosa mo'matinepahui'apone. 'Urua'nanada mogka'apone. Daka' mo'nonmaboika'po huadak mogkika'. ¹⁴ A'nenda Diostaj oknopo^{ehue}' e'e'te nogtaj nogtaj o'eretpakika'uyne. Dakhuea' e'ka' o'eretpakika'uyne. Oynayo Diosensi'po o'epo dakhuea' e'ka' pakhue' mo'ne. ¹⁵ Dios kenyo'da huadakda o'ika'po kenpa'da 'urua'nanada o'kika'nok oro'omeykon Diosensi'po o'epo 'urua'nanada mogkika'. ¹⁶ Apagba' o'mana'po, "Dios kenpa'da huadak o'kika'nok. Dioseny'o'da 'urua'da yag'kika'." Apagba'te kenpa' mo'nigmadoya'uyate.

¹⁷ Kenda katepi' o'kika'nok Apag Diosa aya'tada konigti diga' magka'dik mo'eapone. Dakhuea' eka'nayo diga' ogka'dik mo'eapone. Diostaj "Pag" be'api' ena'nayo okme'pukdik o'ika'pone. ¹⁸⁻¹⁹ Oro'omeyen adhuea'pane' Diostaj nigpeehue'ada nama'da ogkika'uyate. A'nen oro' konigti nama'da o'kika'uyng'a mo'nopo'yarepo Diosere mo'noeanhuahuika'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Jesús konig oveja 'uruso'da o'epo mo'nigbueypo mimi o'hua'uyate. Orokupe sirokupepi' oro'omeytaj kan'nopo'yare'po Diosa yokhue' o'uyate. ²⁰ Huadari niokpo siokpo aya' o'tiahuayika'nig Diosa kahued "Aratbuttaj kamanigbuey'epo huadariyo i'si'poe'apo." Diosa ona'uyate. Huaboa'da o'si'po^{edepo} bo'huahuaya'uyne oro'omeytaj. ²¹ Jesús e'bueytada Diosa o'noyhuada'po kurudyo o'tobehuikpo 'urunanada o'yahue'uyate. Jesucristotaj oknopo^{epo} Diostakon oknopo^{ene}. Diosa' mo'noeanhuahuika'apone oknopo^{ene}.

²² Kenpa'ti oy Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen buttida hua'a o'nigpeonhua'depo 'urunopo' o'nopo'to^{edepo} huama'buy huidpoeretaj di' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'po huanopoabeta' mon'eretpakpo di' mon'maika'. Diga' di' mon'maika'. ²³ Hua^oj huayeere on'mabueyika'nig ke'nanayo oro'taj noeanhuahuikahue'dik e'e'ada Diosba'taj oknopo^{enok} Diosa mo'si'poe^a'uyne. Diosba'a mo'noeanhuahuika'nok oro'omeya oknopo^{epo} o'noeonhuahuika'apone.

²⁴ Kenpa' Apagba'te o'manigmadoya'uyate oa'po, Toket huakpi ida o'ay. Aratbut konigti ida o'tone'pakpo o'buey. Kenpa'ti huakhuen 'urunanada e'e'ada ida o'kot. E'hue'da o'eapo. Aratbut konigti 'urunanada e'e'ada on'bueyapo. 'Urunanada katepi' e'ka'ada ehue'da o'neapo ²⁵ Dios Huairien hua'anayo o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Kenpa'da o'unhuahuika'apo. Kenda Apagba' oa'uyate.

Ken hua'a Jesucristoen huadak hua'a Cristoen huamata'mona'eria mon'batia'pakonhua'uyne opudomeytaj.

2

¹ Konigepo dakhuea' e'ka' kenpa'da ya'nenpo yan'batik. Onte'ti dakhuea' kahue' yane'. Nama'da onahue' yane'. Dakhue'da e'e'ada "huadakda ijjej," batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti dig bahuahuayhue' yane'. Kenpa'ti bahua'ehue' yane'. ² A'kerekyapo yobed diga'da e'mi'nogta

on'pak. Opud huaboa'da huaknopoe'eri mo'epo konig Diosen yobed mo'epo Diosensi'po mo'epo Diosen hua'a yaderetpakika'. Diostaj daka' aknopoikaya'po Diosen hua'a yan'nopoika'po yan'nigpeika'. Nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. ³ Jesús Huairia mo'matinepahui'nok nogiti bo'eretpakpo nogiti yanoknopoe'.

Jesucristo konig jak huaka' huid o'e. Oro' huaknopoe'eri konig jak huaka' huaisi'po o'ene. Konig Diosen jak o'epo Jesucristo mo'noeahuahuika'ne.

⁴ Jesucristo Huairi konig jak iddu enta'poeda' huid o'epo aya' jak huid onta'tihuedika'nig. Aratbutanayo Jesús Huairita' pakhue' ee'tada Diosnayo huakka' o'pakpo konig huamanoea' huid oktie'ea'uyate. Jesucristo Huairi huamanoeahuahuika'eritaj daka' yanoknopoe'. ⁵ Opudnayo konig Diosen huid huakpa mo'epo mo'nigpeika'po Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diostaj mo'noeahuahuika'po Diostayo'da yan'nigpeika'. Nogomey nogomeytaj yan'maknopoe'po Diosa kamanopo'yare'po yan'manigtiona'pakika'. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopoe'po huadakyo' yag'kikati'. Huayahuaya di' yan'maika'. Dakiti Dios ya'nona'ika'. Kenda Diosa o'pak. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Apagba' oa'po, Jesucristotaj o'batia'pakpo, Keyo Jerusalén jakyo, ken judío aratbutenbayo ijta'mona'apopo ke'na konig do'hued jak enta'poeda' huid ijhuada'apoy. Kentaj yoktie'ea'po huakka' ijpak. Aya'ada kentaj o'noknopoe'po durugda o'neapo. Bira'rahue' o'neapo.

⁷ Opudomey Jesucristotaj moknopoe'po huakka'da bo'pakika'ne. Oknopoehue' huae'eritaj Apagba' o'batia'pakpo, Jak huaka'eriomey 'uru jak enta'poeda' huid on'tiahuaypo pakhue' e'ne'tada ke'na konig Diosen 'uru jak enta'poeda' huid o'e. Apagba' oa'.

⁸ Kenpa'ti

Ke'na konig dagte huid e'huedte o'epo aratbut on'pakpo konig tiahuayhue' o'nepo on'tikudepo on'huedafo'.

Kenda Cristotaj o'batia'pakuy, aratbut huadak hua'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogka'po kenpa'da ehue'da o'neapo. Kenda a'nenda Diosa o'nopoe'uyate.

Diosen aratbut o'maene.

⁹ Oro'omeynayo Jesucristotaj o'pakpo oknopo'enok Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Dios Huairien huamanigtiona'pakeri o'ene. 'Urunopo' monopo'ka'po Diosenyo'da 'urua'nada kika'dik o'ene. Diosen aratbut o'maene. A'nenda oknopoehue' o'epo dakhuea' o'kika'uyne konig sikkiregyo o'ika'uyne oro'omey. Diosa mo'tinpahui'po mo'nopo'yarea'po konig Diosen huakjeyyo mo'bakud'a'uyne. "Urua'nanada Diosa mogka'ne. 'Urunanada Dios o'epo o'kika'. Dakiti Dios." Oy batia'pakdik o'ene. Kenda Diosa o'pak. ¹⁰ A'nennayo Diosen aratbut ehue' e'eda oynayo Diosen aratbut o'ene. A'nenda Dios mo'tinpahui'uyne oknopoehued o'uyng'a oynayo mo'tinpahui'ne oknopo'epo Diosensi'po o'ene oro'omey.

Diosenyo'da yag'kika'po 'urua'nanada yag'kikati'.

¹¹ Nogda e'mana'ta' ijjeretpaki, huadi'da egomey. Jesucristo huaknopoe'eri mo'epo Diosensi'po mo'epo iyo indariyo konig esoeri mo'enok konig huanopo'a nama'da o'eretpakika' kahue' yanika'. Dakhuea' kikhue' yane'. Toto' Diostaj e'baktiparatta' bo'eretpakika'ne. ¹² Huakka'ada Diostaj oknopoehue' o'ne. "Dakhue'da mo'ene," nama'da opudomeytaj e'huaa'pi' 'uruanada yag'kika'. Huadakda yag'kika'. Kenda bo'tiahuayapone. Kenme'noe Dios e'tiakte "Dakiti Dios." "Dios uruda o'ka'." On'huaa'pakapo.

¹³ Jesús Huairi o'paknok aya'ada gobierno huairitaj yan'nigpeika'. Presidente huairitaj yan'nigpeika'. ¹⁴ Kenpa'ti Presidenteen huairi ka'yahue' teniente gobernadortaj sorotatataj yan'nigpeika'. Ken huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga on magka'ika'. Huadak huaka'eritaj "Huadak ogkika'," on'bahuaa'ika'. ¹⁵ Huadakda e'kika'te oknopohue' huag'eri nama'da bahuaahue'dik o'ne. Kenda Diosa o'pak.

¹⁶ Jesucristotaj moknopopeo oy toto'en huanaba' ehue'da mo'epo katepi' bo'pakpo kika'dik mo'e. Katepi' huadak e'huag' kika'dik mo'e. "Katepi' ijpakpo ka'dik ijjej. Dakhuea' ka'dik ijjej." Nopohue'ada Diostaj yan'nigpeika'. ¹⁷ Aya'tada huadakda yan'maknopoika'. Jesucristoen huanoknopoe'eritaj di' yan'maika'. Diosa dakhuea' huaka'eritaj huiyoknanada o'magka'apo kenpa'ti huadaknanada o'ika'. Diostaj daka' yanoknopoika'. Gobierno huakhuairitaj huadakda yan'maknopoika'.

Jesucristo o'bueypo pai'da o'nopo'epo bahuadiayhue'ada o'bueyuyate. Oknopohue' huag'eria dakhuea' egka'te pai'da yan'nopo'epo Jesucristonig bahuadiayhue'yanika'.

¹⁸ Huanaba' ee'nayo o'nen huairitaj huadakda yanoknopoika'po yan'nigpeika'. Huadak e'huag'taj yan'nigpeika'. Dakhuea' huag'eri huairitakon yan'nigpeika'. ¹⁹ Diostaj mo'nigpeika'po huadakda e'kika'te ontaj noga nama'da dakhuea' egkayo bahuadiayhue' yane'. Bahuadiayhue' ee'nayo Diosa durugda mo'togapone. ²⁰ Opud dakhuea' eka'nayo kena'po castiga egka'te diayhue' ee'nayo "Huadak i'e," Diosa onahue'dik ee'tada huadak e'ka'tada huairia castiga egka'nayo, huadiayhue' ee'nayo "Huadak i'e," Diosa ona'apo. ²¹ Huadak e'kika'te dakhue' egka'nayo huadiayhue' yane'. Kenda Diosa o'pak. Jesucristoa mo'nigbueyuyate. Pai'da mo'nignopo'euyate. Kentaj monoknopopeo pai'da mon'nopo'epo huadiayhue' mo'neunhua'. ²² Jesús nayo dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Sigi' nama'da ahue' o'ika'uyate. ²³ Dakhuea' ena'tepi' madeahue' o'uyate. Pai'da e'nopo'ea'te bahuadiayhue' o'uyate. Apag Diosa daka' me'tojka'ne oknopoika'po Dios buttida o'nopoika'po daka' o'matinopopeo castiga o'magka'apo Jesús a oknopoeuyate. ²⁴ Oro'en dakhuea' e'ka' a'batikaya'po onte'ti huadakdakon akikaya'po huaso' oro'en dakhuea' e'ka' o'toepo hueypa cruzte mo'nigbueyuyate. Oro'taj mo'nopo'yarea'po mo'nigenhuaduyate. ²⁵ Oro' konig oveja o'ika'uyne. Ovejaomey ida o'yoyahue'. Dag meyon ya'e nopohue' o'ne. Oro' konigti Diosendagya' diga'da o'yoyahue'ika'po dakhuea' e'kika'tada oynayo Jesucristo oro'en huairitaj o'kumejdene. Oro'omeytaj bo'tiokika'ne.

3

In konig huatoe'taj kika'dik mo'ne.

¹⁻² Ettone' huatoe'taj yan'nigpeika'. Huakka'iti Jesucristoen huadak hua'a oknopohued ee'nayo kanoknopoe'popi' daka' yan'nigpeika'. Daka' yan'baa'ika'. Daka' yan'manhuada'ika'. Nogbokerektaj mune bohue' yane'. Madi'pakhue' yane'. Kenpa'da Diostaj yan'pakpo huadak yag'kika'. Huatoea bo'tiahuaypo apakhue'da Diostaj yanoknopoe'apetpi'. ³ Sue'ada ettone' huag'enda kenpa'da urunanada ee'ta' o'deretpakika'. Huakuhuij urunanada e'kika'ta' o'deretpak. Huakka' oro sakbij e'matihua'kta' o'deretpakika'. Huakka'teda e'huag' huaok e'baotta' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yane'. Ken konigti me'pukehue' yane'. ⁴ Kenyo'da urunopo'da yan'pakika'. Urunopo'da o'unhuahuika'apo. Batikhue' o'eapo. Daka' o'nopoika'po diayhue' o'e. Kenpa'ti yan'nopo'noey'. Kenda Diosa o'pak. ⁵ Konigti a'nenda

a'neneri ettone' Diostaj huaknopoe'eri ogkika'uyate. 'Urunopo'da Diosen huadakda ogkika'po huatoe'taj on'nigpeika'uyate. ⁶ Sarakon Abrahamen huatoe o'nigpeika'uyate. "Do'hued huairi" ona'po o'nigpeika'uyate. Konigti huadak e'kika'nayo kenpa'ti me'pukhue'da huatoe'taj e'nigpeika'nayo konig Sara i'epo. Diosa daka' bo'kika'apone.

⁷ Huabokerekkon huatoeere daka' yanikati'. Daka' yan'tinopoepo yan'toika'. Ettone' sue'da tey o'enok daka' yan'toika'. Huatoeere moknopoe'po Diosere mo'noonhuahuika'apo. E'tiona'pakte Diosa mo'pee'po huatoe'taj 'urua'da yan'toika'.

⁸ Kenpa'ti opudomeytaj ijmana'apoy. Konigti noga noga yan'nopoika'. Huayahuaya yan'matinepahuika'po huaknopoe'eri huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya daka' yan'matoika'. "Donayo huadakda ijje," huata'da tinopoehue' yane'. ⁹ Be'api' dakhuea' egka'nayo konigti e'ka'tino ehue' yane'. Kentaj dakhuea' kahue' yane'. Noga e'tidike'nayo kentaj dakhuea' huaahue' yaepo huadaka'da yanati'. Kenpa'ti kentaj daka' yationa'pakikati'. Diosa daka' yagka' yationa'pakikati'. Kenda Dios o'pakpo oro'takon huadak mogka'apone. ¹⁰ Konigti Apagba' oa'po, Durugda e'noika'ta' e'pknayo dakhuea' ahue' yane' kenpa'ti da ahue' yane'.

¹¹ Dakhuea' e'ka' yan'nopo'korea'po huadakda yag'kikati'. Aya'tada yan'manoeynoeypo huadiayhue' yane'. ¹² Jesús Huairi huadak huaka'eritaj daka' o'matoika'nok huadak huaka'erien e'tiona'paktaj o'peika'. Dakhuea' huaka'eritaj mapeehue' o'ika'. Kenda Apagba'a oa'.

Huadak ogkika'depo huaknopoe'eri o'nenok pai'da on'nopo'epo. Oknopoehue' huqe'eria on'huadiaypo dakhuea' o'magka'po pai'da on'manopo'ea'apo.

¹³ Huadakda e'kika'nayo dakhuea' ogkahue' mo'epetpi'. ¹⁴ Huadak i'ka'po Jesucristotaj iknopo'enok be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da e'nopo'ea'nayopi' durugda yane'. Mididhue' yane' kenpa'ti me'pukhue' yane'. ¹⁵ Jesucristo Huairitaj daka' yanoknopoe'po konig do'hued huakhuairi mo'taene huanopoya'da daka' yanoknopoika'. "¿Mena'po Jesucristotaj moknopoe'?" Be'api' ena'te daka' yan'nopoepo buttida huadik yan'madea'. Diostaj daka' yanoknopoe'po uruda yan'madea' kenpa'ti huata'da 'huadakda ijje' tinopoehue'ada yan'madea'. ¹⁶ Diayhue' mo'epo huadak yan'madea'po huadaky'o' yag'kika'po birahue'dik mo'epo. Jesucristotaj moknopo'enok en'tidike'nayo nama'da ijay on'nopoepo yan'bira'apetpi'. ¹⁷ Huadagnada e'ka'ada. Diosa e'pknayo pai'da nopo'e'dikpi' kenda huadakda o'e. Dakhue' i'ka'po pai'da e'nopo'enayo kennayo dakhue'nanada o'e.

¹⁸ Jesucristo kenpa'da huadakda e'ika'tada oro'nayo dakhuea'nanada o'kika'po Diostaj nigpeehue' o'ika'uyunig'a oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uy. Diosere a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Noga'tida o'buey'uyate. Huaso'nayo e'bueyada Jesús Nokireg o'noonhuahuika'apo. ¹⁹⁻²⁰ A'nenda Noé e'noe'oka' kusi'petone' e'kadhuahuika'te Diosa o'manigunhuahuika'po huakka'da Diosen hua'ataj en'peunhuahua'tada nigpeehue'da on'ba'takotpo on'mabuey'uyate. Nokiregomey huanokireg huakudbayo e'nika'yo Jesús Nokireg o'hua'depo huadak hua'a o'manbatia'pokonhua'uyate. Huanokiregtaj o'manbatia'pokonhua'uyate. Kusi'petone'yo Noéere ocho aratbut bata'kothue' o'nepo. Diosa o'mato'enok hue'eyya' bueyhue' o'nuyate. ²¹ Konigti oy Diosa oro'omeytaj mo'nopotoe'po mo'nopo'yarea'ne. Hue'eya bautiza egka'te Diosa 'urunopo' mogka'ne. Bautiza egka' so'koyohue' e'ea'da konig e'nopo'tihueke' o'e. Oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'yareaya'po

Jesucristo o'noyhuaduyate. ²² Kurudyo o'hua'depo Diosere o'jika'. Diosa Jesucristo huairi o'yahuea'nok aya'tada huiyoka o'mana'ika'. Aya'ada Jesucristotaj nigpejika'dik o'ne Diosen huata'moneri, nog huairiomey. Aya'da on'nigpejika' Jesucristotaj.

4

Konig Diosa mo'nopoqa'ne Diosen yag'kadhuahuikati'.

¹ Hueypa cruzte Jesucristo pai'da o'nopo'e'uyatenok Dios e'paknayo oro'omeykon pai'da nopo'e'dik o'ene. Pai'da e'nopo'ede' onte'ti dakhuea' kahue' o'ea'pone. ² In huadariyo e'noeonhuahuikade'te kenyo'da katepi' hua'enda bo'eretpakika'nig nopoehue'ada kenda Dios o'pak yan'nopoika'po yag'kikati'. ³ Konig Diostaj oknopoehue' hua'e'eri o'deretpakpo ogkika'po dakhuea' ogkika'nig opudomeykon konigti bo'kika'uy a'nenda. Nogen huatoe'taj nogtaj nogtaj mo'baktohuedika'po sinea mo'bakkuda'ika'po, mo'batuktukika'po kenpa'ti e'ketka' diostaj nama'de bo'eretpakika'uyate. Kenpa'da konig bo'kika'uyate. ⁴ Oynayo Diosen bo'kika'nok "Kenpihuay, mena'po inomey huaknopo'e'eri oro'ere mayhue' o'ne, mena'po oro'ere bokerekbohue' o'ne. Dakhue'da o'ne." Oknopoehue' hua'e'eria on'huaa'po opudtaj mo'batidike'po. ⁵ Kenomeytaj peehue' yane'. Nogok Diosa castiga o'magka'apo. Huanoe'eri e'bueytaeri katepi' dakhuea' ogka'uy. Nogda nogda ogka'uy. Buttida o'bahuua'depo Diosa castiga o'magka'apo. ⁶ Konigepo kan'manopo'kore'po Jesucristo huadak hua'a aya'tada on'manbatia'pakuyate. A'nen aratbutkudaktakon huadak hua'a o'manbatia'pakuyate Jesusa. E'bueya o'noknopo'edepo nokiregyo'da Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

⁷ Indariyo aya' Diosa katepi' e'ka'ta' o'pakpo o'kaynig'a a'ti o'dakea'apo. A'ti kene'huaya' huame'noe o'ea'po. Konigepo daka' yan'nopo'epo nogta nogta eretpakhue' ya'nika'po daka' Diostayo'da yan'tiona'pakika'. ⁸ Diga'da yan'pakpo huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa o'pak. Di' e'maika'nayo nogomeytaj mo'manoeya'apo. Nogen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'jika'apone. ⁹ Durugda huanopoya'da ya'nepo esoeri huaknopo'e'eritaj huayahuaya o'nen jakyo yan'batokudika'po aypo yan'batobapika'. ¹⁰ Nogpa' nogpa' ka'dik ka'ne'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diostaj moknopoika'po konig Diosen huadak huamanigtihuapokeri mo'matinepahui'po huayahuaya yan'batihuapoke'. ¹¹ Huaknopo'e'eritaj be'api' e'manmadika'nayo konig Apagba' o'ika'nig konigda kan'manmadikike'. Huaknopo'e'eritaj e'tihuapoknayo Diosa bo'teypaka'nok mon'batiahuapokika'. Ken konig'urunanada bo'kika'nok huakka'ada Jesucristotaj o'noknopo'epo on'batia'pakpo, "Urua'da o'e Dios." "Diga'da bo'tihuapokika'." "Teynanada Huairi o'e." Huakka'ada on'batia'pakika'apo.

Jesucristotaj moknopo'enek konig Jesucristo pai'da o'nopo'e'uy konigti pai'da mo'nopo'ea'po.

¹² Ken, diga'da mogka'aponig'a me'pukehue' mo'ne. Menpa'ti Jesucristotaj hueretda huaknopo'e'eri ya'neta'po diga' mogka'apone, huadi'da egomey. ¹³ Pai'da mo'nopo'edepo mepu'kehue' ya'nepo yan'durugpakti'. Jesucristo cruzte pai'nana'da o'nopo'e'uyate. Ken Jesucristoere pai'da e'nopo'enayo durugda mo'ea'po. Jesucristo urunanada o'epo teyanada o'epo o'tiakapo. E'tiakde'te durugnanada mo'ea'po. ¹⁴ Jesucristoen huanigpejika'eri mo'enok opudtaj en'tidike'nayo durugda mo'e, Diosen uru Nokirega mo'nopo'toenok

durugda mo'ne. Kenomey Jesucristotaj dakhuea'da en'batia'paktada opudnayo huadakda yan'batia'pakika'. ¹⁵ Yan'huadiaypo barakhue' yaneti'. Nogen en'tamae' berehue' yane'. Nogomeytaj dakhuea' kahue' yaneti'. Kenda dakhue'da o'e. Ken konig eka'nayo pai'da nopo'edik mo'ene. ¹⁶ Jesucristotaj moknopo'enok dakhuea' egka'nayo bakkira' ehue' ya'nepo, "Dakiti Dios, huadakda i'kika'." Yan'tiona'pakikati'.

¹⁷ Oyda Diosa castiga o'magka'depo huakkuruda Diosen huaknopoe'eritaj kan'nope'pake'po sue'da castiga o'magka'depo. Oro'omeytaj castiga e'magka'nayo oknopoe'hue' huae'eriataj diga'da castiga o'magka'apo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. ¹⁸ Huadak huakika'eri pai'da e'nopo'unhuahuika'pi' daka' oknopoika'po Diosere durugda on'noe'nhuahuika'apo. Dakhuea' huaka'erinayo kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. ¹⁹ Konigepo kenda Dios o'paknok pai'da e'nopo'unhua'nayo huadakyoda mogkika'po, "Daka' bo'tioka', huadak mo'nopo'toe'," Diostaj daka' monoknopoe' mon'tiona'pakika'. Diosa aya'da o'ka'uyate. Kenda katepi' oa' o'ka'apo daka' oknopoe'dik o'ene.

5

Pedroa huaknopoe'eri huairitaj aya' huaknopoe'eritakon o'maboroay'uy.

¹ Jesucristotaj huaknopoe'erien huairitaj o'maboroayne. Dokon huaknopoe'eri huairi ijje'po Jesucristo cruzte pai'da e'bueyte ijtiahuay'uy. Onte'ti 'urua'nana'da e'tiakde'te kenere huairi ijje'apoy. Kena'po huaknopoe'erien huairitaj ijmana'po, ² Diostaj huaknopoe'eri opudere egkupopakika'te daka' yan'matoika'po yan'manmadikika'po 'uruda yan'maboroayika'. Diosa huamaboroay bo'yokuyne. Kamatoike'po mo'bayokuyne. Manmadikahue' ahue'ada manmadikahue' yane'. Huanopoya'da yan'eretpakpo yan'manmadika'. Kenda Dios o'pak. Huakka' huakupe pakhue' ya'nepo yan'manmadika'. ³ Huiyokda manahue'ada huaknopoe'eritaj daka' yan'manmadika'. 'Urunanada Diosen bo'kika'nok huaknopoe'eri bo'tiahuayika'po konigti 'uruda kika'dik o'neapo. ⁴ Jesucristo oro' huaknopoe'erien huamatoe'eri Huairi e'tiakte opud Jesucristoen huaknopoe'erien huairitaj 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Batikhue'da mo'nigkadhuahuika'apone.

⁵ Jesucristoen huaknopoe'eri huairitaj yan'nigpeika'. Nogomey huadakda o'nepo donayo sue'da huadak ijje'y, huayahuaya yan'matinopoe'epo huayahuaya yan'batihuapokika'. Konigepo, 'Uruda ijje'y huanopoe'eritaj Dios pakhue' ee'tada. Sue'da huadak ijje'y huanopoe'eritaj Diosa o'matinepahui'ika'. Apagba'aa'.

⁶ Pai'da e'nopo'enayo Diostaj huadiayhue' yane'. Diosnayo teynanada o'ika'. Daka' yan'nigpeika'. Nogok 'uruda mo'nigka'apone. 'Urunanada mo'epo.

⁷ Katetapi' me'pukehue' ya'nepo Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokapone yanoknopoe'.

⁸ Daka' yanoknopojika'. Toto' oro'en taka' da ea'ta' bo'tipakika'ne. Engaña egka'ta' bo'eretpakika'ne. Konig huiyokda apetpet o'ika'. A'barakya'po o'hae'ika'a. Konigti toto'a aratbut huaknopoe'eritaj o'ka'po huaknopoe'eritaj e'batika'ta' bo'tipakika'ne. Konigepo Apagba' daka' yag'kikati'. Daka' yanonmaboika'po 'uruda yanoknopojika'. ⁹ Toto'taj nigpeehue' yanika'. Jesucristotayo'da yan'nigpeika'po daka' yanoknopojika'. Jesucristotaj moknopo'enok pai'da mo'nopo'epopi'. Do'tayo'da dakhuea' megka'ne. Doyo'da pai'da ijnopo'ey, nopoe'hue' yane'. Konigti nogbaya' nogbaya' huaknopoe'eritaj konigti diga'da on'magka'. Huaknopoe'eri pai'da on'nopo'ika' yan'nopoe'. ¹⁰ Oro'taj di'da mo'ene Diosa. O'matinepahui'nok

ijhue'mon pai'da o'nopo'eonhua'depo oro'taj mo'nopo'teypakapone. Daka' eknopōē' bo'tihuapokapone. Jesucristotaj oknopōenok kurudyō bo'tohua'apone. Jesucristoere mo'noeonhuahuika'apone. ¹¹ Diosyo'da teynanada o'ēpo aya'tada o'mana'onhuahuika'. Aya'ada Diostaj nigpeika'dik o'ne.

O'dikta'mona'po dakhuapa o'manigmadoya'uy.

¹² Silvano daka' huaknopōē'eri huama'buy o'e ijnopōey. Ke'na be'tihuapokpo in beroba'te mo'nigmadoya'ne. Opudomeytaj sue'da o'nigmadoya'ne. Diosen hua'a nogiti eknopōē' on'maboroayne. Kenpa'ti Dios diga' di' mo'maika'po mo'matinepahui'ne. Mo'matinepahui'po durugnanada mogka'ne. Buttida ijjay. Daka' mo'noknopōēpo batikhue' yaneti'.

¹³ Babilonia huakka' jakya' huaknopōē'eri Diosa o'baktie'ea'uyate. Opudere o'baktie'ea'uyate. Opudomeytaj di' o'nepo on'dikta'mona'ne. Marcos do'huedsi'ponig o'ēpo mo'dikta'mona'ne. ¹⁴ Di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj.

Daka' moknopōike'po me'pukehue'da daka' mo'manopo'noeynoeyike', ken.

2 PEDRO

Pedroa onte'ti o'manigmadoya'uyate.

Huaknopoe'eritaj Pedroa o'manigmadoya'uyate.

1 Do Simón Pedro ijjeпо on'nigmadoya'ne, huadi'da huaknopoe'eri huama'buy. Jesucristoen huanigpeika'eri ijjeпо. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opud konigti oro' Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj moknopoe'ne. Dios kenpa'da huadakda o'epo Jesucristotaj oknopoenok oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne mo'nopo'yarea'ne. Huadakda mo'ene mona'ne. 2 Diostaj Jesús Huairitaere nogiti nogiti moknopoenok Diosa nogiti mo'tinepahui'po 'urunopo'da mo manopo'tojke' kenpa'ti daka' mo'manoeye'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne.

Jesucristotaj huaknopoe'eri nogiti nogiti 'urua'nanada nopoika'dik mo'e.

3 Teynanada o'e Dios. Teyda o'epo 'urua'nanada e'ka'taj bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' kan'nigpeike'po bo'tihuapokika'ne. Diostaj oknopoenok nogiti nogiti 'urunanada Diosen kika'dik o'ene. Kenpa'ti Dios 'urunanada o'epo huadakanada o'kika'po oro'taj mo'baktie'ea'uyne konig ke'nensi'po huag' mo'baktie'ea'uyne. 4 Dios o'pakpo kenpa'ti teynanada o'epo, "Katetapi' bo'eretpakika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Dakhuea' bo'kika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Kenpa'ti konig Diosen 'urunopo' kan'nopo'tojke'po on'tihuapokapone." Diosa o'pakpo mona'uyne. 5 Konigepo Diostaj mo'noknopoeпо huakka' mo'deretpakpo 'urua'nanada mogkika'. Kenpa'ti Diosen nogiti nogiti mon'nopoika'. 6 Kenpa'ti katetapi' e'eretpakpi' keje' a'dik mo'nepo nogiti nogiti huadakyoda ijka'apoy mon'nopoeпо huadak mogkika'. Dakhuea' kahue' mo'ne. Kenpa'ti pai'da e'nopo'enayo diayhue'ada Diostaj daka' mo'noknopounhuahua'po batikhue' mo'ne. Kenpa'ti Diosda e'epa'tij huakka' mon'pakpo kenpa'da Diosenyo'da mon'pakpo mogkika'. 7 Diosenyo'da yag'kika'po konig huama'buytaj di' ee'pa' aya'tada di' mon'mae. Oknopohue' huag'eritakon di' mon'mae.

8 Kenda konig nogiti nogiti e'kika'nayo nama'da kikahue' o'eaпone kenpa'ti nogiti nogiti 'uruda Jesucristo Huairitaj oknopoeapone. 9 Ken konig kikahue' ee'nayo konig ikpobig konig ikpohuiok o'ene. Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne ida okkahuedene. 10 Diosa konig huasi'po a'matoeya'po mo'baktie'ea'uynok nogiti nogiti Diosen mogkika'po nogiti nogiti mo'noknopoiika'po mo'noknopoeпо batikhue' mo'eaпо. 11 Diosen 'urunanada o'kika'nok Jesucristo Huairi o'pakpo durugteda kurudyо bo'tohua'apone. Jesucristo huamanopo'yarea'eria mo'noeanhuahuika'apone. Diosensi'po o'noeонhuahuika'apone.

12 Kenda o'nona'dene mo'nopoe'et kenpa'ti buttida hua'a daka' moknopoiika'det okkahuehue' ka'ne'po onte'ti on'manopoea'ika'ne. 13-14 A'ti ijbueyapoy Jesucristo Huairia menopoea'dene. Do bueyhued ijjeпо ona'ti on'manopoea'ne. 'Urunopo'da daka' yan'nigpeika'. Diostaj 'urunanada yanigpeika'. Ona'ti on'manopoea'ne. 15 In on'nigmadoya'nig do e'bueyde'te yan'nopounhuahuika'apet.

Cristotaj Pedro nogomeyere on'tiahuay'uyate. 'Urua'nanada senogda o'uyate.

16 Jesucristo huaboro' huairi o'epo teynanada o'e. 'Urunanada o'epo o'tiakapo. 'Urunanada kenpa'ti senogda o'tiahuay'uy. Da onahue' o'nene.

Ijtiahuay'uyppo buttida o'nona'ne. ¹⁷⁻¹⁸ Ken Jesúsere ote'te o'epo, nog huanigpeika'eri doere o'epo, konig Dios o'ika' eynanada keregnada senognanada o'ea'nok Apag Diosa o'eypaka'uy. Kenpa'ti "In do'hued Huasi'po huadi'da me'taene. Kentaj ijtodurugpaki." Kurudya' hua'ayo'da o'pee'uy. Jeyya'da Diosya' o'pee'uy.

¹⁹ A'nennada Diosen huamanbatia'pakera Cristotaj on'timadoya'uyate. Apagba'te daka' on'timadoya'uyate. Apagba' mon'toepo buttida o'e mon'nopepo nigpeedik mo'ne. Huakjey o'bakpakpo jeyda o'enok'uruda tiahuaydik o'ene. Konigti Apagba' o'tiahuaypo Jesucristotaj moknopo'ea'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakte mo'nopo'toepo'urunanada moknopo'epo. Konig jeyda siokpo huanopo'taj e'ta'te huadaknada moknopo'epo. ²⁰⁻²¹ Diosen huamanbatia'pakera Apagba' on'manigmadoya'uyate. Cristotaj buttida on'timadoya'uyate. Hua'enda on'nopepo madoyahue'ada Diosen Nokirega o'manopo'toepo o'manopo'eanok Diosen hua'a on'batia'pakpo kenpa'ti on'manigmadoya'uyate. Kenda daka' yan'nope'ti', ijjay.

2

Nama'da huamanmadika'eritaj konig o'ne e'tia'pak. (Jud. 4-13)

¹ A'nennada Israel aratbuttaj Diosen hueretda huamanbatia'pakera'uruda on'mana'ika'uyate. Buttida on'manmadikika'uyate. Kenpa'ti nama'da huamanbatia'pakera nama'da on'manmadika'uyate. Oy konigti opudomeyere nama'da huamanmadika'eri o'neapo. "Diostaj buttida o'manmadikay," on'batia'pakpo da on'manmadika'apo. Kenomeytaj Cristo hueypa cruzte o'manigbuey'uyng'a "Jesucristotaj oknopo'ehue'dik mo'e." Nama'da on'batia'pakaponok Diosa ida castiga o'magka'apo. ² O'deretpakpo dakhuea'da ogkika'apo. Nama'da on'manmadika'po nama'da ogkika'apo. Huakka' huaknopoe'eria on'pe'edepo konigti dakhuea'da ogkika'apo. Jesucristoen buttida hua'ataj on'tierikapo. ³ Opuden huakupe on'pakpo nama'da mo'manmadika'apone. "Huakupe beyok," mona'apo. A'nenda "Dakhuea' huaka'eritaj kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga diga' ijpgmagka'apoy." Diosa oa'uyate. A'ti castiga o'magka'apo.

⁴ A'nennada sue'da Diosen huata'moneri kurudyo Diosere o'nepo Diostaj nigpeehue'da o'nepo dakhuea'da ogka'uyate. Diosa matinepahuihue'da castiga o'magka'po sikkiregyo' pai'da kan'nopo'unhuahuike'po o'maen'uyate. Diosen castiga diga' egka'te sikkiregyo' on'maunhuahua'.

⁵ Kenpa'ti a'nennada e'pogtone' tiakhued Noéere huakka'nanada aratbut o'nuyate. Aratbut dakhuea'nanada ogkika'uyate. "Yan'nopo'korea', yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika', onte'ti huadak yag'kika'." Noéa o'manahuahuike'uyng'a pe'ehue' o'nika'uyatenok Diosa matinepahuihue' o'epo e'pogtone' o'ta'mona'uyate. Aya'da on'bata'kot'uyate. Noétaj sietetakon kusi'petone'yo Diosa o'batioka'nok ta'kothue' o'nuyate. ⁶ Kenpa'ti a'nennanada Sodoma huakka' jak huae'eri kenpa'ti Gomorra huakka' jakyo huae'eri o'nepo dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'nenok Diosa castiga o'magka'po aya'tada jakbeta' o'bakpaka'uyate. Aya'da on'mabuey'uyate. Parokupoyo'da o'uyate. Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj diga' castiga o'magka'apo a'manopo'eyaya'po Sodoma Gomorraeritaj o'bakpaka'uyate.

⁷⁻⁸ Lotnayo huadaka'da o'uyate. Sodomayo o'ika'uyate. Jaktaj Diosa bakpakahued aratbut dakhuea'da ogkika'uyate. Aratbut dakhuea'nanada ogkika'nok Lot kenda o'batiahuayika'po suhue'da o'makepo kenpa'ti pai'da o'maknopo'unhuahua'uyate. Ken Sodoma jaktaj Diosa bakpakahued

ee'te Lottaj o'toepo o'torokuyate. ⁹ Ken oro'takon Diosa dakhuea' e'ka' nopo'tiokika'dik mo'ene. Diosenyo'da e'kika'ta' e'paknayo toto' engaña e'nika'tada Diosa bo'tiokika'apone. Dakhuea' huaka'eritanayo pai'da on'nopo'unhuahua'po Diosa o'matounhuahuika'po nogok kene'huaya' huame'noete "Dakhuea' boka'uy." Diosa o'mana'apo. Castiga o'magka'apo.

¹⁰ Kenomey nama'da huamanmadika'eri hua'enda o'deretpakpo Diostaj me'pukhue' o'nepo Jesús Huairitaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Diosen 'ururanada huairitaj dakhuea' on'bahuaa'po. Me'pukhue'da kenpa'ti huiyoka on'bahuaa'po. Diosa castiga o'magka'apo. ¹¹ Diosen huata'monerinayo teynanada ee'pi' ighua'da manahue'dik o'nepo Diosen 'ururanada huairi "dakhuea' ogka'," huaahue' o'ne Diostaj.

¹² Inomey nama'da huamanmadika'eri nopoehue'ada dakhuea' on'da'ika'. Diosa castiga o'magka'apo. On'mabueyapo. Konig 'uhuanig o'nepo. 'Uhuanayo nopoehue'ada o'pakpo o'ka'. Huape' on'batiaraka'ika'.

¹³ Nama'da huamanmadika'eri dakhuea' ogkika'nok pai'nanada on'nopo'eapo. Kenpa'da e'durugpakta' on'deretpakika'. "Hueretda huaknopoe'eri o'ey." Nama'da on'batia'pakpo opudere ogkupopakpo on'batadi'kea'po durugteda on'batobape'po. Engaña ijmagkay on'nopoepo durugda o'ne. Nama'da huamanmadika'eritaj bakbira'dik mo'ene.

¹⁴ Nama'da huamanmadika'eri ettone' on'tiahuaypo diga' o'deretpakika'po dakhuea' ogka'po sue'da huaknopoe'eritaj, "Durugteda dakhuea' mogka'." Nama'da on'manika'po kenpa'ti huakka'da katapi' e'tamaeta' o'deretpakika'. "Dakhue'da o'ne," Diosa oa'de. ¹⁵ Kenpa'ti inomey huamanmadika'eri buttida hua'ataj on'batikdepo konig Diosya' ekyoyahue' nama'da ogkika'po. Konig Balaam o'ka'uyate inomey ogkika'. A'nennada Balaam Diosen huamanbatia'pakeri o'epo Beorensi'po o'uyate. Huakka' huakupeta' o'eretpakpo Diostaj nigpeehue'da o'epo dakhuea'da o'ka'uyate. ¹⁶ Diostaj nigpeehue'ada e'hua'te Balaamen burra 'uhua'a aratbuten hua'a ona'po "Huakupeta' i'pakpo Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' i'ka'ne. Kenda kahue' yae'." Burra 'uhua'a ona'nok o'kore'uyate.

¹⁷ Konig hue'ey okposagyo ehue' ee'yo nama'da huamanmadika'eri konig o'ne. Hue'ey okposagyo ehue' ee'yo bohua'nig'a ehue' o'e. Nama'da huamanmadika'eriyohua'nig'a daka' manmadikahue' o'ne. Kenpa'ti konig e'sihui' huihued bapoka o'tohua' konigti kenomey o'ne. E'hui'ta' bo'paknig'a huihue' o'e. 'Uruda e'manmadika' e'peeta' bo'paknig'a peehue' mo'e. Nama'da on'manmadika'nok Diosa castiga o'magka'apo. Sikkiregyonanada on'noeonhuahuika'apo. ¹⁸ "Dakhuea' e'ka'tada. Katapi' o'pakpo e'kika'tada. Diosa castiga ogkahue' mo'ika'ne." Da on'mana'po, "Yan'tiak, oro'ere dakhuea' mogka'." Nama'da on'mana'po huabokerek huaboa'da e'noknopoede'te huaboa'da Diosta e'nigpeede' kenomeytaj nama'da on'mana'po. ¹⁹ "Katapi' bo'pakpo kika'dik mo'ene." Huaboa'da huaknopoe'eritaj nama'da e'mana'tada nama'da huamanmadika'eria huadak kikhue'dik o'nepo dakhuea' ogkika'. Konig toto'en huanaba' o'nepo dakhuea' ogkika'po batikhue'dik o'ne. ²⁰ Sue'da aratbut dakhuea' ogka'depo huaboa'da Jesucristo Huairitaj o'noknopoedepo, Jesucristo huamanopo'yarea'eritaj on'nopo'korea'depo onte'ti Diosenyo'da ogkika'depo nogok ona'ti dakhuea' egkika'nayo kenomeytaj ke'poda e'dik o'neapo. Dakhue'nanada e'dik o'neapo. ²¹ Oknopoehue' huag'erria sue'da dakhue'mon e'eada Diosen huadak hua'a on'peedepo o'noknopoedepo nogok eknopoedeada e'batiknayo onte'ti dakhuea' eka'nayo dakhue'nanada o'ne. ²² Eknopoede'te onte'ti dakhuea' egkika'nayo konig kuhua' o'ne kenpa'ti konig huakyari' o'ne. "Kuhua' hua'enda e'okpi' onte'ti on'manika'.

Huakyari' huaboa'da e'oo'deada onte'ti samibiyo o'huedika'." Kenda aratbut buttida oa'ika'.

3

Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakapo.

¹ A'nenda on'nigmadoya'uyne. Onte'ti on'nigmadoya'ne, huadi'. Onte'ti e'manopoëa'ta' on'tipakne. Onte'ti e'maboroay'ta' ijpaki. ² Diosen huamanbatia'pakeri on'mana'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo kenpa'ti konig o'eapo on'manbatia'pakuyate. Onte'ti onte'ti on'nopoeanhua'apone. Kenpa'ti Jesucristo oro'en huairi kenpa'ti oroen dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'erien e'mana' Cristoen huata'mona'eria mona'uyne. Onte'ti onte'ti on'nopoeanhua'apone.

³ In ijbata'pakaponig yan'nopoe'. Nogok Jesucristo tiakhued kene'huaya' huame'noete huakka' oknopoehue' huae'eri o'neapo. Katepi' dakhue'da hua'enda on'pakpo ogkika'apo. Diostaj on'tierikapo. ⁴ "Onte'ti ijti-akapoy." Jesusa oa'uyatenig'a, menpa' nama'da oa'uyate. Ehue' tiakhue' o'eapo. A'nenda huadari e'ka'te oro'en adhuea'pane' on'mabuey'uyate oy kenpa'ti huadari konigti o'e. Oknopoehue' huae'eria on'batia'pakaponig'a. ⁵ A'nennada Diosa oa'uynok huaboa'da kurud siokpoere niokpokon puug nog o'uyate. Kenpa'ti hue'ey o'uyate. Diosa onte'ti oa'uynok hue'eyya' huadari ote'ere o'oroka'uyate. Huadariere e'pog huahueere o'uyate. Kenda oknopoehue' huae'eria eknopoe'ta' pakhue' o'ne. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Noé e'noete aratbut dakhuea'da ogkika'uynok Diosa castiga a'magkaya'po e'pogtone' o'matita'mona'po aya'da on'mabuey'uyate. ⁷ "Kurud huadariere aya'da bo'tiahuayika'nig aya'da mahuigdik o'eapo." Diosa kenpa'ti oa'po oy ta'aka huamamey o'nigika'ne. Nogok "Dakhuea' boka'nok castiga ogka'dik o'nene." Diosa o'mana'depo castiga o'magka'apo kenpa'ti kurud huadariere o'mahuigapo.

⁸ Kenpa'ti mil huabayok ijhue'nananada o'pokonhuahua' oro'nayo o'nopoe'. Diosnayo konig oro' nopoehue' o'e. Mil huabayok ijhue'nanada o'unhuahua' nopoehue' o'epo idada o'pok o'nopoe Diosnayo. Mil huabayok ee'pi' nogme'noetida Diosanayo o'tonopika', huadi'da egomey. ⁹ Kenpa'ti "Ijtiakapoy." Jesús Huairi mona'uyne. Tiakhued o'epo ijhue'nada o'epo o'tiak sue'da huakka'a nama'da on'nopoenig'a aratbuttaj o'matinepahui'po castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo dakhuea' huaka'eritaj e'manopo'korea'ta' o'manigunhuahua'po castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo aya'tada e'manopo'korea'ta' o'pak.

¹⁰ Dapita' Jesús Huairi o'tiakapo. Kentaj ekpoe' nighue' ee'te o'tiakapo. Kenoka' aratbut nopoehue' ee'te huabereeri on'tiak. Konigti Jesús o'tiakapo. E'tiakte kurud 'utta'nanada oa'nig ehue'da o'eapo. Aya'da o'mamey'apo. Huadaritaj kenpa'ti aya'da katepi' o'ika'nig o'mahuigapo. Ehue'nanada o'eapo.

¹¹ Ken aya'da o'tiahuayika'nig o'mameydepo ehue'da o'eapo. Kenda mon'nopoe'po mon'nopo'korea'. Onte'ti dakhuea' kahue' mo'ne. Diosenyo'da mogkika'. 'Urua'nanada mogkika'. Diostayo'da mon'nigpeika'.

¹² Dios tiakdik o'enok mon'nigunhuahua'ika'. Kenpa'ti Dios Huairi e'tiakte daka' mo'nonmabodhuahua'. Ida katiake'po daka' Diosen mogkika'. E'tiakte kurudyo aya' o'tiahuayika'nig o'mahuigapo. Ehue'da o'eapo.

¹³ Huabo kurudyo huabo huadariere o'eapo. Diosa oa'uyatenok huabo kurud huabodaritakon o'nigunhuahuika'ne oro'omey. Huabokurudyo huabodariya' aya'da huadakda o'eapo. Aya'da huadak ogkika'apo.

¹⁴ Jesucristo o'tiakaponok huabo kurud huabodari o'eaponok Jesucristo e'tiakte huadak mogkika' kenpa'ti huayahuaya mo'manoeynoey'ika'. Kahuahua'ye'po kenpa'ti opudomeytaj kamadurugpake'po bo'eretpakpo diga'da Diosen yag'kika'. 'Urunanada yag'kika', huadi'da huama'buy.

¹⁵ Oro'omeytaj a'manopo'koreaya'po kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti nogomeytaj a'manopo'yareaya'po Jesús Huairia o'matinepahui'po mo'nigunhuahuika'ne yan'nopoe'. Konigti huadi'da huama'buy Pabloa mo'nigmadoya'uyate. Diosa Pablota'j o'nopoea'nok Pabloa mo'nigmadoya'uyate.

¹⁶ Jesucristo o'tiakdeapo kenpa'ti Diosen 'urua'nanada yag'kika' Pabloa o'manigmadoya'ika'. Pabloen hua'a nogdik nogdik e'manigmadoya' dakhuapa be'api' nopoekahue'dik o'ne. Nopoehue' huae'eri kenpa'ti e'nopoe'ta' pakhue' huae'eri nama'da nogpa'da Pabloen e'manigmadoya' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti Apagba'taj nama'da nogpa'da on'batia'paknok Diosa o'maenapo.

¹⁷ Inomey Diostaj nigpeehue' huae'eri inomey nama'da huaa'eri inomey Diostaj nopoekahue'da huae'eri konig o'ne, on'nokota'ne, huadi'da egomey. Nama'da manmadikahued e'ne'ted opudomeytaj on'nopoea'ne. Kenpa'ti moknopoe'po okbatikhue' ya'ne on'nokota'ne. ¹⁸ Jesucristo Huairi oro'en dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eritaj nogiti nogiti yanoknopoe'. Kenpa'ti konig Jesús di' mo'epo mo'nigbuey'uyate konigti nogiti nogiti di' yan'mae'ikati'. Jesucristo Huairi kenpa'da huadakkanada o'ika' mon'batia'pakika'. 'Urunanada o'e' mon'batia'pakika'. Ken.

1 JUAN

Juana huakkuruda o'nigmadoya'uyate.

Cristo Diosen Huasi'po oro'taj onte'ti o'manoeanhuahuika'apo.

¹ Opudomeytaj o'nigmadoya'ne. A'ennada Cristo o'noika'uyate. Huadari kurudere kahued ee'te o'uyate.

Ke'na e'manmadika'te o'pee'uy. Kentaj o'tiahuay'uy. Kentaj huaso'teda huaba'a oroa o'tibata'te e'uy. Ke'na oro'taj onte'ti mo'noeanhuahuika'apone.

² Cristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'si'poe'uyate. E'kerekte'te oroa o'tiahuay'uy. Ke'na Diosen Huasi'po o'e buttida o'nona'ne. O'noeanhuahuika'po Apag Diosere o'ika'uyate. Diosa Cristotaj bo'tiahuay'ea'uyne.

³ Oro' Diostaj Jesucristotaere oknopoika'nig oro'ere konigti Diostaj moknopoike'po kenpa'ti oro'ere konigti Diosen Huasi'po Jesustaj moknopoike'po kenda o'tiahuayika'uynig kenda o'peika'uynig o'nonbatia'pakne. ⁴ Kenpa' Jesustaj on'timadoya'ne doere huakka' mon'durugpakika'.

Dios jeynada o'ika'.

⁵ Dios jeynada o'epo huadakda o'e. Diosa sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda Diosen Huasi'po Jesucristoa monmadika'uyne o'peepo, opudomeytaj o'nonbatia'pakne.

⁶ Oro'omey dakhuea'da e'kika'nayo "Diostaj oknopoepo Jesusen huadi' o'ey," ea'nayo, da oa'po, dakhuea' o'kay. ⁷ Konig Dios huakjeyonig o'epo huadakda o'kika'nig oro' kenpa'ti Diosen huadakda e'kika'nayo nogere nogere durugnada Diostaj oro' oknopoika'po o'ene. Kenpa'ti Cristo Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uyatenok aya'da dakhuea'e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne oro'en dakhuea'e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne.

⁸ "Do dakhuea' kahue' ijje," oro' ea'nayo huata'da nama'da o'huaa'po oay. Cristotaj oknopoehue' o'ey. ⁹ "Dakhuea' ijkamey. Bekkahuea', Apag Dios." Oro' e'tiona'pakika'nayo Dios huadakda o'epo buttida huaa'eri o'epo mo'nopo'tihueke'apone oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. ¹⁰ "Do dakhuea' kahue' ijjemey." Oroapi' ea'nayo Dios da huaa'eri o'e o'huaa'po Diosen hua'a hueretda okiehued o'ene.

2

Cristo oro'en huamano'p'tihueke'eri mo'taqene.

¹ Dakhuea' kakahue' ka'nike'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne, sion. Dakhuea' eka'nayo Jesucristo huadakda o'epo Diostaj nigtona'pakdik mo'epo dakhuea' e'ka' yanopo'tihuekea' mo'nigtona'pakapone. ² Oro'en dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uypo mo'nopo'tihuekea'ne. Cristo oro'en dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aya'enda dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'tihuekea'ne.

³ Diosen hua'a oro' e'nigpeika'nayo Diostaj oknopoepo Diosensi'po o'ey daka' o'nopoene. ⁴ "Diostaj yoknopoey." Be'api' ea'nayo Cristoen hua'a nigpeehue' e'eada da huaa'eri o'epo Diosen hua'a nopoehue' o'e. ⁵ Be'api' Cristoen hua'a o'nigpeika'po, o'kika'po, Diostaj nogiti nogiti di' o'ene. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey o'nopoene. ⁶ "Diosensi'po ijje." Oro'omeya' ea'nayo konig Jesucristo o'kika'uynig konigti mog'kika'.

Di'yan maika' Juana huaboa'da o'mana'.

⁷ A'nenda di' yan'maika' Cristoa o'mana'uyatenok mo'pee'uy. Konig a'nenda o'mana'uyate konigti o'nona'po o'nigmadoya'ne, egomey, pogomey.

⁸ Huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne. Cristo aratbuttaj di' o'maika'uyate kenpa'ti oro'mey huayahuaya di' mon'maika'. A'nenda konig sikkiregya' nopohue' mo'epo dakhuea' bokika'uyatenig'a oynayo konig huakjeyyo huaboa'da Cristotaj moknopoe'po huadakda bokika'.

⁹ "Huakjeyyo ijje'po Cristotaj yoknopoe'po huadakda ijkikay," be'api' ea'pi' nog huaknopoe'eritaj o'diaypo nama'da oa'nig'a Cristotaj oknopohue' o'epo sikkiregyo o'e.

¹⁰ Be'api' nog huaknopoe'eritaj huadi'da o'epo huadak o'kika'. Nama'da kikhue' o'epo. Diostaj huadakda o'kika'apo.

¹¹ Be'api' huaknopoe'eritaj o'huadiaypo dakhue'da o'epo konig sikkiregya' dakhuea'da o'kika'. Nama'da o'kika'po konig ekpobigonig o'epo Diosen hua'a nopogkahu' o'e.

¹² Opu'd Cristoen huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uyyo mo'manopo'tihuekea'deme'nok opudtaj on'nigmadoya'ne.

¹³ Cristo a'nennada o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Opu'domey tone'bokerek Jesucristoen huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'ne. Toto'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea' kikhue' mo'ika'nok opudomey huabokerek ettone'eritaj on'nigmadoya'ne.

Apag Diostaj moknopoenok opudtaj on'nigmadoya'ne, sion. ¹⁴ Cristo huakkuru'eri huanoeonhuahuika'eritaj opud huaknopoe'eritone' moknopoe'ne, do'hued huajonigtaj on'nigmadoya'ne, pag. Opu'domey huabo huaknopoe'eri Diosen hua'a huanopoya' moknopoika'po teyda mo'epo toto'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Opu'domeytaj on'nigmadoya'ne.

¹⁵ Konig aratbut oknopohue' huag'eri dakhue'da o'nika'nig konigti ehue' yanika'. Konigti pakhue' yanika'. Konig nama'da ogkika'nig kahue' yanika'. Konig nama'da on'nopoika'nig nopohue' yanika'. Konig no-gomey katetapi' on'eretpakika'nig eretpakhue' yanika'. E'eretpakika'nayo

Apag Diostaj pakhue'dik mo'ene. ¹⁶ Kenda aratbut oknopohue' huag'eri on'nopoepo ogkika'nigtaj Dios kenpa' pakhue' o'e. Huakka' dakhuea' e'ka'ta' o'deretpakika'. Katetapi' huakpoa o'tiahuaypo o'deretpakika'. Hu-ata'da di'nada o'nika'. Ayada dakhuea'da on'nopoepo ogkika'. ¹⁷ Aya'da katetapi' nama'da ogkika'po, aya'da nama'da on'nopoepo ken konig ehue' o'epo. Aya'ada dakhuea' e'kata' o'deretpakika'nig ehue' o'neapo. Diostaj huanigpeika'erinayo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Okbatikhue' on'noeonhuahuika'apo.

Jesús hueretda huaknopoe'eri buttida hua'a on'nopoika'. Jesús ehue' o'e Diosen Cristo. Da huaa'eria kenda nama'da on'manmadikika'.

¹⁸ Kene'huaya' huame'noe o'edeapo. A'ti Cristo o'tiakapo. Cristoen taka' huairi o'tiakapo mo'tipeeme'ne. Ken Cristoen taka' huakka'da on'tiakdeme'. Kena'po kene'huaya' huame'noe o'epo a'ti Cristo o'tiakapo o'nopoene.

¹⁹ Cristoen taka' huamanmadika'eri a'nenda oro'omeyere e'nika'ada konig oro' Cristotaj oknopoe'po kenomey oknopohue' o'nika'po on'bakhuame'. A'nenda kenomey konig oro' eknopoika'nayo oro'ere o'nika'po bakhuahue' mo'eyamet. Kenomey on'bakhuame' kena'po konig Cristotaj o'nigpee'nig oro', kenomey nigpeehue' o'ne, o'nopoene, sion.

²⁰ Opu'domeytanayo Cristoa Diosen Nokireg bo'yokuynok Diosen buttida hua'a mo'nopoene. ²¹ Kena'po buttida hua'a nopohue' mo'enok onahue'dik ijje'. Buttida hua'a opud mo'nopoenok on'nigmadoya'ne. Be'api' da ea'nayo buttida hua'a ehue' o'e.

²² Konig da huaa'eri o'ne o'nona'apone. Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e ea'nayo da huaa'eri o'ne. Cristoen taka' o'ne. Apag Diostaj oknopohue'

o'ne. Diosen Huasi'potaj oknopoehue' o'ne. ²³ Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Aya'ada kenda ea'nayo Apag Diostaj oknopoehue' o'ne. Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada ea'nayo Diostaj o'noknopoe.

²⁴ Kenda a'nenda huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a mo'peonhua'uynigtaj daka' ya'noknopounhuahuika'. Kenda huakkuruda mo'peonhua'uyate eknopounhuahuika'nayo Diosen Huasi'potaj mo'nopo'toeonhuahuika'po kenpa'ti Apag Diostaj moknopoeonhuahuika'.

²⁵ Kenpa'ti Cristoa mo'noeahuahuika'apone Cristoa mona'uyne.

²⁶ Opudomeytaj da huamanmadika'eritaj on'nigmadoya'dene. ²⁷ Jesús^a Diosen Nokireg bo'yoke'uyunok mo'nopo'toepo buttida hua'a okie'dik mo'ika'ne. Diosen Nokirega aya'da mo'nopo'ea'ika'ne. Buttida hua'ayo'da mo'nopo'ea'po da nopo'eahue' mo'ene. Konig mo'nopo'ea'ika'nigtaj Cristotaj daka' ya'noknopoika'.

²⁸ Oy Cristotaj daka' yanoknopoika'po Cristo e'tiakte daka' moknopoe'po me'pukhue' mo'eapet kenpa'ti birahue' mo'eapet, sion. ²⁹ Cristo huadakda o'ika'po Diosen hua'a o'nigpeika'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda opud mo'nopo'ene. Kenpa'ti aya'ada huadakda ogkika'po Diosen hua'ataj on'nigpeika'po Diosensi'po o'nede mo'nopo'ene.

3

Diosensi'po o'ene.

¹ Apag Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'ene. Huakka' di' mo'epo, "do'huedsi'po mo'ene," mona'ne. Huakka'ada Diostaj oknopoehue' o'nepo oro' Diosensi'po o'enig sigpi' okiehue' mo'ene. ² Oyedda Diosensi'po o'ene. Monig o'eapet nopo'ehued o'ene. Jesucristo e'tiakde'te oro'a o'tiahuaydepo konigti o'eapone, huadi'da egomey. ³ Cristonigtion e'dik ijjeapoy, aya'ada kenda on'nopo'epo konig Cristo Diosen hua'a o'kika'uyunig, huadakyo' o'kika'uyunig dakhuea' kahue' o'ika'uyunig konigti kagkike'.

⁴ Aya'ada dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpeehue'da o'ne. Dakhuea' e'kika' konigti Diostaj nigpeehue' ee' o'e. ⁵ Aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo aratbutte o'tiakuyate, mo'nopo'ede. Diostaj o'nigpeika'uyate. Jesús^a sigpi' dakhuea' kahue' o'uyate mo'nopo'et. ⁶ Aya'ada Jesucristotaj o'noknopoe'po on'nigpeika'po Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Aya'da Diostaj nigpeehue' huae'erinayo Cristotaj okiehue' o'nepo kenpa'ti Cristotaj nopo'ehue'da o'ne. ⁷ Nama'da da huamanmadika'eritaj peehue' yanika', do'hued sionomey. Konig Cristo Diostehuapa' huadak o'enig konigti aya'ada Diostaj on'nigpeika'po Cristonigda huadakda o'ne. ⁸ A'nennada huakkurutedda toto' nama'da huamana'eri o'epo huaboa'dakon Diostaj nigpeehue' o'eonhuahuika'nok aya'da Diostaj nigpeehue' huae'eria toto' huairien huanaba' o'ne. Toto'a dakhuea' o'bakika nigtaj da o'manika'nigtaj a'batikaya'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate.

⁹ Aya'da Diosensi'po Diosa o'nopo'toika'nok Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Diosensi'po o'nepo nigpeehue' ehue'dik o'nika'. ¹⁰ Diostaj nigpeehue' huaika'eri Diosensi'po ehue'da o'ne. Nog aratbuttaj di' ehue' huae'eri Diosensi'po ehue'da o'ne. Kenda o'nopo'epo Diosensi'potaj makia'dik o'ene oro'. Aratbut toto' nama'da huaa'eriensi'po o'ne makia'dik o'ene oro'.

Huayahuaya di'da mon'maika'po huadak e'kika' mon'batihuapokika'.

¹¹ Huayahuaya di' mon'maika'. Kenda hua'a oro'a a'nennada o'peunhuahuika'uyne. ¹² Konig Caín kikhue'dik o'ene. Caín toto'en o'epo toto'taj o'nigpe'epo huama'buytaj o'huadiaypo o'arakuyate. Diostaj

nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Ke'nen huama'buy huadakda o'ka'po Diostaj o'nigpeenok Caina o'arakuyate. Konig Cain kikahue' mo'nika'.

¹³ Opuda Diostaj mo'nigpeika'nok Diostaj pakhue' huæ'eria opudtaj e'huadiaynayo mepukehue' yanika', do'hued egomey. ¹⁴ Oro' toto'en e'kika'tada Diosa mo'nopo'noeame'nok oy Diosen o'ene. Nog huaknopoe'eritaj di' o'epo kenda o'nopoene. Kenomey nog aratbuttaj di' maehue' o'nika'po toto'en ogkika'po Diosen ehue'da o'ne. ¹⁵ Aya'ada nog aratbuttaj huabahuadiayeri konig huabarakeri o'ne. Huabarakeri Diosere onte'ti noeonhuahuikahue'dik o'neapo. ¹⁶ Jesucristo huakka' oro'taj di'nanada mo'epo a'nopo'yareaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyne o'nopoene. Kena'po oro'en huama'buy huaknopoe'eritaj huakka' di' mo'nepo huadakyo' e'kika' mantihuapokika'dik o'ene. Konig Jesús huakka' di' mo'ene konigti huama'buytaj diga'da di'nada ika'dik o'ene. ¹⁷ Oro'omeyapi' aypo o'toepo nog huaknopoe'eri huama'buy aypobayo' ee'te e'tiahuayada sue'nopo'da o'epo sigpi' yokhue' ee'nayo Diostaj di' ehue'dikda o'ene. ¹⁸ "Nogtaj di' mon'mae," oro'a ea'nayo hueretda di' o'maepo mon'batihuapokika', aypopi' mon'bayokika'.

Diosen hua'a e'kika'nayo Diosensi'po o'ene daka' nopoika'dik o'ene.

¹⁹ Oro' nog aratbuttaj di' o'ika'po buttida hua'a o'nigpeika'po Diosensi'po o'ene nopoe'dik o'ene. ²⁰ Nama'da ijkay huanopoya'da oro' e'nopo'e'nayo Dios huahuakda o'epo aya'da o'nopo'epo okkahue'dik mo'ene. ²¹ Diostaj o'nigpeikay oro' huanopoya'da e'nopo'e'nayo Diosensi'po o'ey daka' nopoika'dik o'ene. ²² Diosen hua'a o'nigpeika'po kenpa'ti Dios o'paknigda o'kika'nok oro' e'tiona'pakte Diosa oro'taj mo'nigpeika'ne, huadi'da egomey pogomey. ²³ Jesucristo Diosen Huasi'po o'e. Kenda oknopoe'dik mo'ene. Diosen hua'a kenpa' oa'. Huayahuaya di' mae'dik mo'ene. Diosa kenpa' oa'. ²⁴ Diosen hua'a aya'ada ogkika'po Diosyo o'nika' kenpa'ti Diosa kenomeyennopo'yo o'ika'. Diosen Nokireg oro'taj bo'yokuypo Dios oro'ere o'ika' o'nopoene.

4

Nama'da huamanmadika'eri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri o'ne.

¹ Huakka'da nama'da huamanmadika'eri o'nepo buttida hua'a Diosa me'nopo'e'nok buttida hua'a ijanmadikikay onda'ika'nok menpa' buttida huamanmadika'eri yaneta'po yan'bata'huahuayti'. Menpa'ti Diosen Nokirega ya'manopo'toet yan'bata'huahuayti'. ² Jesús Diosen Huasi'po o'epo kurudya' o'tiakuyate. Huaso'da o'si'poe'uyate huabokerek. Aya' huamanmadika'eria kenda o'manmadikika'po Diosen Nokirega o'manopo'toepo kenpa'ti Diosen hueretda huamanmadika'eri o'ne nopoe'dik o'ene. ³ Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Kurudya' tiakhue' o'uyate. Aya'da huamanmadika'eri kenda on'manmadikika'po, Diostaj oknopoe'hue'ya o'ne. Diosen Nokireg toehue' o'ne. Cristoen taka' nokireg on'toe. Cristoen taka' nokireg o'tiakapo mo'tipeikame'nig, indariyo aratbutere o'eden, huadi'da egomey pogomey.

⁴ Diosensi'po mo'epo Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nama'da huamanmadika'eritaj manigpeehue' mo'ika'ne. Diosen Nokireg teyda o'epo huadak e'kika' huakka' tihuapokika'dik mo'ene. Cristoen taka' nokiregnayo teyhue'da o'enok nigpeikahue'dik mo'ene, huadi'da sionomey. ⁵ Nama'da huamanmadika'eri Cristotaj nigpeehue' o'nika'po aratbutada on'eretpakika'nig on'manbatia'pakika'. Aratbut Diostaj oknopoe'hue' o'nepo nama'da huamanmadika'eritaj on'pakpo on'mapeika'. ⁶ Oro'omeynayo Diosensi'po

o'ene. Diostaj huaknopoe'eri oro'taj daka' mo'nigpeika'ne. Nogomey Diostaj oknopohue' o'nepo oro'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Oro'taj huanigpee'eri Diosen Nokireg huanopo'toe'eritaj makie'dik o'ene kenpa'ti nama da huanmadika'eritaj makie'dik o'ene.

Dios oro'taj di' mo'enok oro'kon huayahuaya di' mon'maika'.

⁷ Dios oro'taj di' mo'enok oro' huayahuaya di' mon'maika'. Aya'tada di' huamae'eri Diosensi'po o'nepo Diostaj o'noknopoe. ⁸ Dios di'nada e'maika'tada be'api di' ehue' e'mae'nayo Diostaj oknopohue' o'ne. ⁹ Oro'omeytaj kamanoeanhua huaike'po Diosa di' mo'epo ke'nen nogsipotida indariyo o'ta'mona'uyatenok Dios di' mo'ene nopoe'dik o'ika'ne. ¹⁰ Dios oro'taj di' mo'epo ke'nensi'po oro'en dakhuea' e'ka' kamanopo'tihueke'po o'ta'mona'uyate. Kenda o'ka'uynig Diosa huakka'nada di' mo'ene o'nopoene. Oro'anayo Diostaj sue'da di' o'ene.

¹¹ Diosa huakka'da oro'taj di' mo'uynok huayahuaya di' ma'e'dik o'ika'ne. ¹² Oro' aratbuta be'api Diostaj tiahuahue' e'ika'ada huayahuaya di' e'maika'nayo Dios oro'omeytaj mo'nopo'tojka'ne. Diosa di' mo'ika'po mo'nopo'toenok huayahuaya nogitida di' o'maika'ne, huadi'da egomey pogomey. ¹³ Oro'ennopo'yo Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyok Diosere o'noika'ne kenpa'ti oro'yo Dios o'ika' daka' nopoe'dik o'ene. ¹⁴ Dakhuea' huaka'eritaj kamanopo'yare'po Apag Diosa Huasi'po o'ta'mona'uyate. Oro'ada Diosen Huasi'potaj o'tiahuayika'uy o'huaa'ikay. ¹⁵ "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Aya'ada o'noknopoe'po on'huaa'ika'po Dios kenomeyyo o'ika'ne. Kenpa'ti kenomey Diosyo o'nika'.

¹⁶ Oro'taj huakka' di' mo'ika'ne Diosa. Daka' o'nopoene. Dios di' mo'enok nogomeytaj di' o'maika'po Diosere o'noika'ne kenpa'ti Dios oro'omeyyo o'noika'. ¹⁷ Oro' Diosere o'noika'po oro'yo Dios o'noika'po nogiti nogiti huakka' Diostaj di' o'epo nogok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga e'magka'te oro' mididhue' o'eapone. Konig Diosen Huasi'po Jesús oro'omeykon di' o'maika'po me'pukhue'dik o'eapone. ¹⁸ Kenda huayahuaya di' o'maika'po me'pukhue'dik o'ene. Kenoka' di' o'maika'po huadakda o'kika'nig o'nopoepo castiga egka'taj okme'pukhue'dik o'ene. E'me'puknayo sigda di' o'maika'nig nokotdik o'ene.

¹⁹ Diosa huakkuruda oro'taj di' mo'uynok kenpa'ti Diostaj di' o'ene. ²⁰ "Diostaj di' ijjey." Oro'api' ea'ada nogomeytaj e'huadiaynayo da huaa'eri o'ey. Diostaj tiahuahue'dik o'epo huama'buytaj e'tiahuayada di' ehue' ee'nayo Diostaj sigpi' di' ehue'dik o'ey. ²¹ Diostaj di' mo'epo nog aratbutakon di' yan'maika'. Diosa mona'uyate.

5

Jesús Diosen Cristo o'etaj oknopoe'po Diosen Huasi'potaj di'da o'ika'po huama'buytaj di' o'maika'po katetapi' eretpakhue' o'ika'po dakhuea' kikhue' o'ika'ne.

¹ Jesús Diosen Huasi'po o'e, Jesús Diosen Cristo o'epo kurudya' o'tiakuyate. Aya'ada kenda o'noknopoe'po Apag Diosensi'po o'ne. Aya'ada Apag Diostaj di' o'nepo, Diosensi'potakon di' on'maika'. ² Oro' Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'po kenoka' Diosensi'po huaknopoe'eritaj di' o'maey o'nopoene. ³ Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'ne. Diostaj di' o'epo Diosen hua'a daka' nigkika'dik o'ene. ⁴ Aya'ada Jesústaj o'noknopoe'po Diosensi'po o'ne. Jesústaj o'noknopoe'po katetapi' eretpakhue' o'nika'po dakhuea' kikhue' o'nika'. Diosenyo'da on'pakpo ogkika'. ⁵ Jesús Diosen

Huasi'po o'e. Aya'ada o'noknopoe'po dakhuea' kikhue' o'ne. Huakpoa on'tiahuayo eretpakhue'dik o'ne. Diosenyo'da ogkika'.

Jesús Diosen Huasi'po o'e.

⁶ Jesústaj bautiza egka'te "In do'hued huadi'da huasi'po o'e." Diosa oa'uyatenok kenpa'ti Jesús e'bueyte mimi o'mimihua'uyatenok Jesús Diosya' o'tiakuy oknopoe'dik o'ene. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'epo "Jesús Diosya' o'tiakuyate," o'huaa'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoe'dik o'ene. ⁷ "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokirega huanopoya'da oa', Diosa oa', kenpa'ti Diosen hua'a oa'. Bapa'a konigti oa'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," oa'. ⁸ Kenpa'ti indariya' "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Diosa bautiza egka'te oa'uyate. Diosen Huasi'po o'epo Jesús o'buey'uy. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokirega oa'uyate. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Bapa'a konigti oa'uyate. ⁹ Bapa' huabokereka konigti en'huaa'nayo oro' pee'dik e'eada Diosa buttida o'manika'nok oro' nogiti pee'dik o'ika'ne. Jesús do'hued Huasi'po o'e. Diosa oa'nok oknopojika'dik o'ene. ¹⁰ Jesús Diosen Huasi'po o'e aya'ada o'noknopoe'po buttida hua'a o'e huanopoya'da daka' on'nope. "Jesús do'hued huasi'po o'e." Diosa oa'uyng aya'ada oknopoe'hue' huae'eria "Dios da huaa'eri o'e," on'huaa'ika'. ¹¹ Diosa ke'nen Huasi'po oro'taj bo'yokpo huadakda mo'noeahuahuika'ne. Onte'ti mo'noeahuahuika'apone. ¹² Aya'ada Diosen Huasi'potaj o'noknopoe'po Diosere on'noeahuahuika'apo. Aya'ada oknopoe'hue' o'nepo Diosere noe'hue' o'nika'apo.

Juana mo'nigmadoya' de'po mo'boroayne.

¹³ Diosen Huasi'potaj moknopoe'po onte'ti Jesúsere mo'noeahuahuika' kan'nope'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

¹⁴ Konig Diosa o'pakng oro'a konigti o'pakpo o'tiona'pakpo Diosa mo'peene daka' o'nopeene. ¹⁵ Diostaj o'tiona'pakpo oro'taj mo'peene daka' o'nopeene. Konig o'tiona'pakngida kenda Diosa mo'nigka'apone. Daka' o'nopeene.

¹⁶ Huaknopoe'eri huama'buya dakhuea' e'kika'nayo Diostaj kenpa'da oknopoe'batikhue'da e'kika'nayo kentaj mon'tiona'paknok Diosa o'noeahuahuika'apo. Huama'buy kenpa'da oknopoe'batikdepo kenpa'da o'bueyapo. Kentaj tiona'pakhue'dik o'ene, ijjay. ¹⁷ Dakhuea' e'ka' konig Diostaj nigpeehue' o'eng dakhuea'da o'e. Aratbut Diostaj nigpeehue' ee'nayo onte'ti e'nopo'korea'nayo kenpa'da bueyhue' o'neapo.

¹⁸ Aya'ada Jesucristotaj o'noknopoe'po Diosensi'po o'nepo dakhuea' kikhue' o'neonhuahuika'. Jesús Diosen Huasi'poa o'matinoea'ika'. Toto' huairia kenomeytaj engaña magkahue'dik o'e. Kenda oro'omey o'nopeene.

¹⁹ Oro' Diosensi'po o'ene o'nopeene. Aya'da Cristotaj oknopoe'hue' huae'eria toto' huairitaj on'nigpeika' o'nopeene.

²⁰ Dios kurudyo hueretda Dios o'e. Kenda oro'taj kanopoe'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate o'nopeene. Diosen Huasi'po Jesucristotaj oro' oknopojika'ne. Jesús hueretda Dios o'epo oro'taj mo'noeahuahuika'ne o'nopeene. ²¹ Katetapi' eretpakhue' yanika'. Konig dios e'ketkatapi' pakhue' yanikati', sionomey.

2 JUAN

Juana botta'a' o'manigmadoya'uyate.

Buttida hua'a oknopopeo huayahuaya di' mon'maika'.

¹ Do Juan huaknoppe'eritaj huamanmadika'eri ijjepe on'nigmadoya'ne. Huidpo Cristoen huaktie'ea'eritaj o'nigmadoya'ne. O'nen huasi'po huaknoppe'eritaj ijmanigmadoyay. Buttida hua'a yoknoppepo daka' di' on'maene. Aya' buttida hua'a huaknoppe'eria di'erea mo'ene. ² Kena'po Jesucristoen buttida hua'a oro'omeyen huanopoya' oknopika'ne. Buttida hua'a oknopounhuahuika'po di' o'nene. ³ Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po o'epo Apag Diosere oro'taj daka' kamatinooke'. Oro'taj kamatinepahuie'po kenpa'ti kanopo'noeye'. Diosa kenda mo'nigkikapone buttida hua'a oknoppepo huayahuaya di' mon'maika'.

⁴ Huakka'mon huaknoppe'eri huasi'potaj ijbatiahuaypo Apag Diosen buttida hua'a daka' on'nigpeika'po ogkika'nok ijdurugpakmey. ⁵ Oy ijjeretpakpo o'nona'ne, huayahuaya di' yan'maika'. A'ennada kenda Diosa o'mana'uyate. Onte'ti do'huakon o'nona'ne. ⁶ Diostaj di' o'epo ke'nen hua'a o'nigpeepo o'kika'ne. Huayahuaya di' yan'maika'. Ken Diosen hua'a a'ennada o'ppee'uyne.

⁷ Huakka'da da huamanmadika'eri aratbutere o'nika'. Oro'tehuapa' Diosya' Jesús tiakhue' o'uyate. Jesús hueretda huabokerek ehue' o'uyate. Nama'da on'manmadikika'. Jesucristotaj pakhue' o'ne. ⁸ Diosen 'uruda bo'kika'depo Diosya' huadakuapa a'baeya'po da huamanmadika'eritaj peehue' yanika'. Kenomeytaj peehue' mo'ika'po huadakuapa mo'bae'apone.

⁹ Cristoen e'manmadika'taj aya'ada e'peeunhua'de'ada on'batikpo Diostaj oknoppehue' o'ne. Cristoen e'manmadika'taj aya'ada on'nigpeonhuahuika'po Apag Diostaj Diosen Huasi'poeretaj daka' o'noknopika'. ¹⁰ Cristoen hueretda e'manmadika' manmadikahue' e'ika'nayo o'nen jakyo en'tiaknayo o'nen jakyo bakudahue' yan'maika'. "Bo'tiak," manahue' yanika'. ¹¹ "Bo'tiak," opuda e'mana'nayo nama'da huamanmadika'eriere dakhuea' bokika'apone.

Juana kene'huayq' hua'a o'nigmadoya'uyate.

¹² Huakka'da e'nona'ta' ijpaknig'a oy beroba'te nigmadoyahue'dik o'nene. A'ti opudte e'huata' ijpaki. Oro'omey huakka' a'durugpakya'po opudtaj e'ta'huadeta' ijpaki. ¹³ O'nen huama'bueyen huasi'po huabaktie'ea'eria saludos mo'nigta'mona'ne.

3 JUAN

Juana bapa'a' o'nigmadoya'uyate.

Gayotaj Juana huadak o'timadoya'uyate.

¹ Do Juan huaknopoe'eritaj huamanmadika'eri ijjepe Gayotaj o'nigmadoya'ne. Buttida hua'a iknopoenok di'da o'ene.

² Aya'da katepi' i'kika' huadakda kae'. Kenpa'ti huadaknopo' kae'. Onte-huapa' ijnigtiona'pakikay. Diostaj durugda o'nigpeika' ijnopoepo, huadi'da eg'. ³ Jesucristotaj huaknopoe'eri sue'da o'nokyepo iyo. "Gayo Jesucristoen buttida hua'a oknopoepo huadakyo' o'kika'." Bo'huaa'nok huakka' ijdurugpakmey. ⁴ Do'hued huaknopoe'eri huasi'po Cristoen buttida hua'a o'noknopoepo on'nigpeika'nigtaj ijtipoepo huakka'nada ijdurugpaki.

⁵ Cristoen huadak hua'a huamanmadika'eri en'tiakde'te daka' i'matoika'. Kenpa'ti sue'da huaknopoe'eritaj nogbaya' i'matoika'. Kenda i'ka'po Diosen hua'a daka' i'kika'po, huadi'da eg'. ⁶ Gayoa di' mo'ika'ne mo'matoika'ne. Cristotaj huaknopoe'eri egkupopakya' bo'tia'pakme'ne. Huadak huamanmadika'eri onte'ti en'hua'te yabatihuapok. Aypopi' yabayokti'. Diosa betiahuaypo o'durugpakapo. ⁷ Cristotaj on'nigpeika'po Cristoen hua'a a'manmadikaya'po on'hua'udhuahua'po oknopoe'hue' huae'eried katepi' bakehue'da o'nika'. ⁸ Kena'po oro' huaknopoe'eriayo'da bayokika'dik o'ene. Oro' o'batihuapoknok kenomey buttida hua'a manmadikika'dik o'nika'.

Diótfes dakhuea' o'kika'.

⁹ Cristoen huaknopoe'eri o'nenbayo egkupopakika'yo beroba' ijnigmadoya'po ijnigta'moname'nig'a Diótfes huabokerek opudya' o'nada huairi ee'ta' o'pakpo do'taj nigpeehue' o'eme'. ¹⁰ Do ijtiakdepo aya'da kenda dakhuea' o'kika'nig ijhuaa'apoy. Do'taj dakhue'dika'da be'huaa'po da be'huaame'ne. Nog kenpa'ti dakhue' o'ka'po Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj totayhue' o'ika'. Jakyō kenpa'ti nogomeya e'batotayta' en'pakte "keje'," o'manika'. Kenomeya on'batotaynok Cristoen huaknopoe'eri egkupopakya' o'maenika'.

¹¹ Konig dakhuea' huakika'eri ogkika'nig konigti kikhue' yaika'. Huadakda huakika'eri konig huadak ogkika'nig konigti yakika'. Kenomey huadak ogkika'po Diosensi'po o'ne. Kenomey nama'da ogkika'po Diostaj oknopoe'hue' o'ne, ontaj ona'ne, huadi'da eg'.

Demetrio huadaka'da o'kika'.

¹² Demetrio huadakbokerek o'e. Huadakda o'kika'. Aya'ada on'huaa', Diosen buttida hua'a o'kika'. Huadakda o'e oro'akon o'huaay. Buttida o'dika' opuda mo'no'poene.

Juana ta'pote kene'huaya'kon o'nigmadoya'uyate.

¹³ Huakka' nogiti enata' e'pakada e'nigmadoya'ta' pakhue' ijjej. ¹⁴ A'ti eta'huadeta' ijpaki. Kenoka' huaso'teda me'batia'pak.

¹⁵ Diosa menopo'noeye'. Huadi'da aratbut iya'da saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued huadi' keyoda saludos ijmadi'kta'monay.

SAN JUDAS

Judasa o'manigmadoya'uyate.

Diosen huabaktie'ea'eriomeytaj Judasa o'manigmadoya'uyate.

¹ Judas Jacoboen huama'buy ijje. Jesucristoen huanaba' ijjepon ijnigkikay. Diosa mo'baktie'ea'uynok Apag Diosensi'po mo'epo mo'nigpeika'ne. Apag Diosa di' mo'ika'ne. Jesucristoere mo'nounhuahuike'po, Apag Diosa daka' mo'matojka'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Opudomeytaj Diosa nogiti nogiti mo'matinepahui'po, nogiti nogiti mo'manoeye'po, nogiti nogiti di'da mo'maike'.

Opudomey noga nama'da huamanmadika'eri o'ne.

(2 Pe. 2.1-17)

³ Konig Diosa oro'omeytaj mo'bakkahuea'ne, mo'manopo'yarea'ne, mo'manoanhuauika'ne e'nigmadoya'ta' e'pakada Dios Jesucristotaere buttida hua'a aya'ada Diosen huaknopoe'eritaj kenyo'da oro'omey o'manmadikika'uyning daka' moknopojka'po manika'dik mo'ene. Opudomeytaj nigmadoya'dik o'nene. ⁴ Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da o'noknopoe. Hueretda huaknopoe'eri ijje nama'da e'ada Diostaj nigpeehue' o'nika'. Opudomeyere on'kudpo a'manmadikaya'po on'kudika' nok kenomeytaj sigpi' manpeehue' yanika'. Diostaj pakhue' o'nepo, nama'dayo' on'batia'pakika'. Diosa di'da o'epo dakhuea' eka'nayo bekkahuea'aponok ettone'taj diga'da bakdejdik mo'ene. Nama'da on'manmadikika'. Huairi Diostaj oknopoe'hue' o'nepo nigpeehue' o'nika'. Huairi Jesucristotaj oknopoe'hue' o'ne. Kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo a'nennada Diosba'te kenpa' o'madoya'uyate.

⁵ Diosa Israel aratbut oknopoe'hue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti Diosen huata'moneri nigpeehue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti huakka' jak Sodomataj Gomorraeretaj castiga o'magka'uyate. Kenda opud e'nopoepi' onte'ti on'nopoeanhua'ne. Diosen Israel aratbut Egipto huadaribayo o'neonhuahuika'uyate. Egipto aratbuten huanaba' o'neonhuahuika'po, pai'nanada o'neonhuahuika'po, pai'da on'nopo'eonhuahuika'po Diosa teyda o'epo o'batihuapokpo o'matorokuyate. Egipto huadaribaya' o'matorokuyate. Nogok Israel aratbut eknopoe' o'noknopoe'batikuyate. Onte'ti Diostaj pakhue' o'nepo huakka'ada oknopoe'hue' o'nyuate. Diosa castiga o'magka' nok oknopoe'hue' huae'eriy'o' on'mabuey'uyate. ⁶ Kenpa'ti a'nennada Diosen huata'moneri sue'da kurudyo Diosere o'nepo Diostaj on'nigpeika'depo konig huairi o'nedepo huata'da on'pakpo Diostaj o'nokbahua'uyate. Nogokda kene'huaya' castiga huamagka' huame'noete castiga o'magka'apo. Kenomey dakhue'da huata'moneritaj Diosa sikkiregyo' o'matoeonhuahuika'po keyoda huaunhuahuika'te bijteyanada o'matinuku'ika'. ⁷ Kenpa'ti jak Sodoma Gomorraere kenpa'ti meyhue'da huahueriomey dakhuea' ogkika'uyate. Konig sue'da Diosen huata'moneria dakhuea' ogka'uyatenig kenomeykon dakhue'da ogkika'uyate. Sodoma nog huabotbokrika' o'deretpakpo on'mabakdejpo dakhuea'nanada ogkika'uyatenok Sodoma jaktaj Gomorra jaktakon Diosa castiga o'magka'po o'bakpaka'uyate. Aya'ada nopoe'dik ya'neapet, Diosa dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po o'mabakpakanhuahuika'apo. Ken dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

⁸ Kenda nama'da huamanmadika'eri nama'da on'nopepo Diosa castiga magkahue' ya'eapet opudomeyere o'nepo nama'da e'yorokya' on'nopepo kenpa'ti ettone'taj on'bokereko'ika'po. Huairi Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nika'po. Diosen huata'moneritaj on'tidikkika'. ⁹ Miguel Diosen huata'moneri huairi huadakta o'epo huadakta o'ika'uyate. Toto' huairitaj o'batia'pakpo Moisesenso'bueytaj toto'a e'tohua'ta' o'pakuynok, "Dakhuea'da i'ka'." Miguela o'nada toto'taj huiyoka onahue' o'epo. "Dakhuea' i'ka'. Dios Huairia kae'po." Miguela ona'uyate. ¹⁰ Inomey nama'da huamanmadika'erinayo Diostaj kenpa'ti Diosen huata'moneritaj nopoghue'ada dakhuea'da on'bahuua'pakpo, dakhue'da on'batidikkika'po. Konig dubayo huae'eri katepi' on'pakpo ogkika' konigti nama'da huamanmadika'eriomey on'eretpakpo ogkika'. Dakhuea'da ogkika'. Konigepo Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.

¹¹ Konig Caína o'ka'uyate konigti ogkika'. Caín Diostaj nigpeehue' o'uyate. Inomey huamanmadika'erikon Diostaj nigpeehue' o'nika'po pai'da on'nopo'eonhuahuika'apo. Kenpa'ti Balaam huakupeta' o'eretpakpo Diosen aratbuttaj nama'da o'manmadika'uyate. Inomey konig Balaam huakupeta' o'eretpakpo huakupete nama'da on'manmadikika'. Pai'da on'nopo'eapo. Kenpa'ti a'ennada konig Coré Dios huairitaj nigpeehue' o'ikame'tepo o'buey'uyate. Konigti nama'da huamanmadika'eri nigpeehue' e'ika'te Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. ¹² Nogok nogok opudomey huaknopoe'eriomey a'bapeya'po bo'kupopakika'po huayahuaya di'da mo'maepo mo'bape'ika'. Ontatayo' mo'bape'po kenomey nama'da huamanmadika'eri opudomeyere ogkupopakika'. On'bape'po, huata'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Nama'da on'batia'pakpo, huata'da on'pakpo durugda onyo'da huakka' on'bape'po opudomeytaj yokhue' mo'ika'. Birahue'da ogkika'. Kenomey huamanmadika'eri huata'da daka' on'toika'po nama'da opudomeytaj bo'huatiakika'. Kenomey konig o'nika'nig ijbata'pakapoy. Kenomey konig e'sihui' o'nenigtaj iija'apoy. E'sihui' o'tiahuaypo o'hui'apo nama'da on'nopepo bapoka o'tohua'nok sigpi' huihue'dik o'e. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig hueymey o'nepo, huadapakok e'eada dapakhue' o'ika'. Nama'da huada o'nonmabo'ika'. Konigti nama'da huamanmadika'eri o'nepo 'uruda manmadikahue' o'nika'. Nama'da mo'peene. Konig hueymey o'aynok on'uruj. E'urujde'te kenpa'da o'para'apo. Konigti kenomey nama'da huamanmadika'eri o'nepo sigpi' huadaka' kahue' o'nika'. ¹³ Konig e'pogtone'te diga'da e'hapokte kuhuadbate huiyokda o'bosakika'po konig sorokda huekuru kutaj huidbate on'bosakika'. Inomey nama'da huamanmadika'eri konigti dakhuea'da ogkika'nok aya'ada batibira'dik o'nika'nig'a birahue' o'nika'. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig siokpo e'kotonig dakhue'da o'ne. Sikkiregyo o'neonhuahuika'apo. Kenomey huamanmadika'eriomey Diosen buttida hua'a manmadikahue' o'nika'po nama'da on'manmadikika'nok kenomeytaj manigpeehue' yanika'.

¹⁴⁻¹⁵ A'ennada Adánen huasi'po huayayo huayayoensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po sietea Enoc o'uyate. Enoca inomey nama'da huamanmadika'eritaj o'bahuua'po inomey nama'da huamanmadika'eritaj Diosa castiga o'magka'apo Enoca o'bahuua'uyate. Oa'po, "Kenpihuay, aya'tada dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo. Dakhuea'da ogkika'uyate. Dakhuea'da hua'a Diostaj on'huaa'ika'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosere Diosen huakka'ada huata'moneri on'batia'kapo. Castiga on'magka'apo." Enoca a'ennada o'mana'uyate. ¹⁶ Nama'da huamanmadika'eriomey dakhueyo' onda'ika'po huairitaj dakhuea' on'bahuua'ika'po gobierno huairitaj dakhuea' on'bahuua'ika'po

katetapi' nama'da on'eretpakika'po durugnopo' ehue' o'nika'. Katetapi' on'deretpakpo ogkika'. Kenpa'da on'deretpakpo ogkika'. Nama'da 'utta'da on'mana'ika'. Engaña e'magka'ta' on'pakpo "huadakda o'ika'ne," "di'da o'ika'ne," on'mana'ika'. Nama'da huamanmadika'eriomeya ken konig ogkika'.

Keyoj, huabatidike'eritaj keyoj ijay. Diostaj daka'yanoknopoe'po 'urua'da yag'kikati'. Judasa huaknopoe'eritaj daka' o'maboroay'uyate.

¹⁷⁻¹⁸ "Nogok huabokerek o'neapo. Diosen 'uruda hua'ataj on'tibira'eapo. Huaknopoe'eritaj on'batibira'eapo, dakhuea'da e'ka'ta' o'deretpakpo dakhuea'da ogkika'apo. Ken konigti o'neapo." Kenda Huairi Jesucristoen huata'mona'eriomeya on'mana'uyate, onte'ti kenda yanoknopoe'ika', huadi'da egomey pogomey. ¹⁹ Kenomey dakhuea'da huabokerek nama'da on'manmadika'po sue'da opudomey nogpa' nogpa' yan'nopoe'apetpi' onte'ti konigti hueretda oknopohue' mo'eapetpi', konigti pakhue' mo'eapetpi'. Nama'da on'manmadikika'nok. Kenomeykon konig on'pakpo ogkika'. Dakhuea'ogkika'. Diosen Nokirega manopo'toghue' o'mae. Konig kenomeya ogkika' konigti kikhue' mo'nika'. Kenomeytaj manigpeehue' yanika'.

²⁰ Opudomeynayo nogiti nogiti Diostaj 'urua'nanada yan'nigpeika'po ya'noknopoi'ka', huadi'da egomey. Diosen 'uruda hua'a daka' yanoknopoi'ka'. Diosen Nokirega teyda be'tihuapoke'po Diostaj yan'tiona'pakika'. ²¹ Diosen di' e'maika' 'urua'da yag'kika'. Onte'ti dakhuea' kahue' yanika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'. Diosa castiga ogkahue' me'e'po huadakda yag'kika'. Huairi Jesucristoa me'tinepahue'po ekpoe' mo'nigika'. Huairi Jesucristo mo'matinepahui'nok onte'ti Diosere durugda mo'noeonthuahuika'apone.

²² Nama'da huamanmadika'eritaj sue'da huaknopoe'eria on'peenig'a kenpa'ti nogomey yan'peeapetpi'. Opudtaj e'peeta' en'paknayo yan'matinepahui'po daka' kanoknopoe'po Diosen buttida hua'a daka' yan'manopoe'ati'. ²³ Nama'da huamanmadika'eritaj huaknopoe'eri sue'adamon yan'peeapetpi'. Oknopoe'batikhue' ka'ne'po daka' yan'mana'. Konig ta'ak e'bakpakyanig yan'batotokpo yan'manopo'korea'. Nogomey dakhuea' huakika'eri ke'poda ogkika'depo yudtakon dakhuea'da on'taika'. Kenomeytaj e'matinepahui'pi' konig ogkika', keyoj, konigti kikhue' yanika'.

'Urunanada o'ika' Dios teynanada o'ika'. Diostaj mon'huaa'ika'. Judasa mo'nigmadoya'uyate.

²⁴⁻²⁵ Dios nogtida o'ika'. Ke'nayo'da aya'da o'nopoi'ka'. Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. Mo'noeanthuahuika'ne. Dakhuea' kahue' ka'ne'po matoi'ka'dik mo'eapone. 'Urunopo'da konig dakhuea' kahue' kurudyo oro'omeytaj hua'enyayo a'matoye'po Diosa bae'dik mo'eapone. Bo'edenok diga'da o'nopo'durugpakapone. Dios 'urunanada konig eyda konig senogda kenere o'nopo'durugpakapone. Jesucristoere Dios 'urunanada o'ika', teynanada o'ika'po ighua' o'mana'ika', a'nennada, oyda, nogok batikhue'da Dios 'urunanada o'ika'apo.

EL APOCALIPSIS

Kenda Diosa o'ka'apo kurudya' huadaritere o'ka'apo. Diosa Juantaj o'nopoea'uyate.

Kenda Diosa o'ka'apo Jesucristoa o'nopoea'uyate.

¹ Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosa Jesucristotaj o'nopoea'uyate. Jesúsen huaknopoe'eritaj kenda kamanopoe'po Jesucristotaj o'nopoea'uyate. Do'taj Jesucristoa Diosen huata'moneri me'nigta'moname'ne. Do Juan Jesúsen huanigpeika'eri huanaba' ijjeý. Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosen huata'moneria me'nopoeame'ne. Kenda opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

² Diosa me'nopoeame'ne buttida ijjay. Aya' Jesucristoa me'nopoeame'ne buttida ijjay. Aya' da ijtiahuaymey buttida ijjay.

³ Kenda Diosa o'ka'apo me'nopoea'deme'ne. In beroba'te on'nigmadoya'ne. Ke'na on'mona'pakika'apo durugda o'nika'apo. Huaknopoe'eri egkupopakte in e'madoya'taj on'peepo on'nigpeika'po durugnada o'nika'apo. Kene'huaya' huame'noe meyo'hue'da o'e.

Siete huabata'dikea' jakeritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁴ Asia huadaribayo nogyo nogyo opudomey Cristoen huaknopoe'eri Apagba'taj a'peeya'po bo'kupopakika'. Siete huabata'dikea' jakeritaj on'nigmadoya'ne. Dios oy o'ika'. A'nennada o'ika'uy. Kenpa'ti nogok bo'huatiakapone. Diosa opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'tinepahui'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj mo'manopo'noeyike'. Siete Diosen Nokirega Diosyo o'nika'po konigti opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po kenpa'ti mo'manopo'noeyike'.

⁵ Opudomeytaj Jesucristoakon daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po mo'manopo'noeyike'. Jesucristoa Diostaj buttida o'huaa'ika'uyate. Konig huakkurueritaj Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Diosere o'eonhuahuika'po. Huakkurueri huairi o'ika'. Aya' huadaribaya'da gobierno huairia Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne. Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'ene. Oro'omeytaj mo'nigbueydepo ke'nen mimia oro'omeyennopo'taj mo'nopo'tihueke'po oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'bakkahuea'uyne. ⁶ Oro'omeytaj konig huairionig bo'yahuea'uyne. Konig Cristoen huamanigtona'pakika'erionig sacerdote bo'yahuea'uyne. "Dakiti Dios." "Diosnayo huadakda o'e." Tiona'pakika'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da nigpeika'dik o'ene. Dios Jesucristoen apag o'e. Jesucristo hueretda Huairi o'e. Kenpa'da huadakda o'ika'. Kenyo'da 'urua'da kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya'ada kenda kan'batia'pakike'. Aya'tada teyda kamanike'. Kenpa'ti aya'ada Jesucristotaj kan'nigpeike'. Kenyo'da kaike'.

⁷ Yan'tiahuayti', Cristo 'urunanada o'epo konig e'sihui'yo e'huarakte aya'ada bo'tiahuayapone. Kenomeyakon on'pidtuka'uyatenig'a Cristotaj on'tiahuayapo. Nogbaya' nogbaya' nog aratbut nog aratbut aya'bayoda huae'eri aya'ada yan'tiahuayapet. Pai'nanada o'nepo yan'bahuikapet. Huakka' on'me'pukpo yan'bahuikapet. Ken konigda o'epo.

⁸ "Do Dios ijjeý huakkuru huae'eri ijjeý. Konig la letra A huakkuru letra o'ika'nig do huakkuru huae'eri ijjeý. Ijjeonhuahuikay. Kenpa'ti kene'huaya' huae'eri ijjeý konig la letra Z kene'huaya' letra o'ika'nig do kene'huaya' huae'eri ijjeý, ijjeonhuahuika'apoy." Huairi Diosa oa'uyate. Kenyo'da teyda o'epo aya'da ka'dik o'e. Oy o'ika'. A'nennada o'ika'uyate. Nogok mo'nigtiakapone.

Cristo 'urunanada o' enig Diosa Juantaj o' tiahuy' ea' uyate.

⁹ Juan ijjeпо Cristotaj huaknopoe'eri ijjeпо opuden huama'buyonig ijjeпо. Opudomey Jesucristotaj moknopoeпо pai' da mo'nopo'ede. Opudomeyere dokon pai' da ijnopo'eonhuahuay. Opudomeyere Diosen Huairi Jesucristotaj oknopoika'po o'nigpeika'ne. Opudomeyere Cristo bo'tihuapoke'po Diostaj oknopoika'po o'nigpeika'po batikhue' o'ika'ne. Diosen Huadak Hua'a ijmanbatia'pakikame'nok kenpa'ti Jesucristotaj ijmanbatia'pakikame'nok huagkuta'mejyo Patmosyo huabokereka bo'tohua'uyne. ¹⁰ Patmosyo domingote, Huairi Jesucristotaj e'tiona'pakikame'noete Diosen Nokirega me'nopo'toeonhua'depo ta'poyen do'taj be'api' Jesucristoapi' 'utta' da menokoy'uyne. Konig trompetatone'a eapa' 'urua' da mena'uyne. Kentaj ijpee'uy.

¹¹—Do konig la letra A ijjeпо, huakkuru huae'eri ijjeпо ijnoeonhuahuikay. Kenpa'ti konig la letra Z kene'huaya' huae'eri ijjeпо. Kenda i'tiahuydenig beroba'te yamanigmadoya'. Asia huadariyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. Huakka' jakyo huaknopoe'erien jakyo ogkupopakika', Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona' kenpa'ti Pergamo huaknopoe'eritaj, Tiatira huaknopoe'eritaj, Sardis huaknopoe'eritaj, Filadelfia huaknopoe'eritaj, Laodiceaya' huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. —Mena'uyne.

¹² Be'api' ijnopoepo tanya' ijkorudpo oro huaka' siete huabid huakjey huakpaka' ij'tiahuy'uy. ¹³ Ke'na konig Diosen Huasi'po Diosa o'ta'mona'uyate, huabokerek hua'ite o'bopo oro huakjey huakpaka' nopoyo ij'tiahuy'uy. Huabokerek e'bo'te ij'tiahuy'uy. Konig huairitone' 'urua' da o'dot'ika'nig yudtaj huabidokda e'ot ij'tiahuy'uy. Huabidokda o'otpo, huakagkate e'tie' orobijtone' o'otuy. ¹⁴ Huakuhuij yerenanada konig kutajmenonig konig huakupakuno'te yerenanada o'ika' ken konig huakuhuij o'epo, huakpo konig ta'ak diga' da e'bakpakonig eyda o'epo, ¹⁵ hua'hikon 'urunanada o'epo konig siroeyonig eynanada konig senognada o'epo ken konig hua'i 'urunanada o'epo, 'utta'nanada oa'po konig huahuetone' eapa' 'utta'nanada o'ika' konigti ke'na 'utta'nanada oa'po. ¹⁶ Ke'nenba' huada'kopen siete siokpo o'eme'. Teyda o'epo o'toeme'. Diosen hua'a ighua' da o'mana'ika'nig konig ke'nen huakittaya' siro o'orokme'. Siro botpenpenda igku'etda o'epo, ke'nenkok konig niokpo eynanada o'ta'teika'. Ke'nenkok niokponig eynanada o'eme'. Kentaj ij'tiahuy'uy.

¹⁷ Huairi Jesucristotaj ij'tiahuyaydepo e'bueyonig ke'nen'ita'pote ijhu'ekon'uy. Konig huakka'nanada ijme'pukpo ijhu'ekon'uy. Huada'kopen be'tibata'tepo,

—Me'pukhue' yae'. Do huakkuruda huae'eri ijjeпо kenpa'ti kene'huaya' huae'eri ijjeпо. ¹⁸ Doyo'da ijnoeonhuahua'apoy. Do ij'buey'uy'nyig'a onte'ti ijnoyhuadpo batikhue'ada ijnoeonhuahuika'apoy. Aratbut bueydik o'neapo mana'dik ijjeпо kenpa'ti aratbutkudaktaj matoi'ka'dik ijjeпо. ¹⁹ Kenda i'tiahuydenig yamanigmadoya'. Kenda konig oyda o'e kenpa'ti konig o'eaпonig yamanigmadoya'. ²⁰ Siete siokponig ke'na o'ne. Kenpa'ti oro huaka' siete huakjey huakpaka' ke'na o'ne Diosa soata'yo o'nopoika'uyate. Diosa manopoeahue' o'unhuahuika'uy'nyig'a oyda ijmanopoea'apoy. Ken siete siokponig siete huakka' jakyo huaknopoe'erien huamatoe'eri huairi o'ne. Siete huakjey huakpaka' siete huakka' jak huaknopoe'erimey kenda o'ne. —Huairi Jesucristoa kurudya' mename'ne.

2

Huaknopoe'eri siete huakka' jakya' egkupopakika'yo yamanigmadoya' Cristoa ona'uyate. Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹ Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eri huamatoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nigda yamanigmadoya': "Do Huairi Jesucristo ijjepe do'hued huada'ko huaba' siete siokpo ijmatoiikay. Siete oro huaka' huakjey huakpaka'te ijhua'ikay. Huaknopoe'eriere ijikay. ² Aya'da huaknopoe'eri ogkika' ijmaknopoeey. Opudomey Efeso huaknopoe'eri diga'da Diosen bo'kika'nig kenda o'noknopoeene. Do'taj mo'nigpeika'po huakka'da bo'kika'depo batikhue'ada bo'kika'nig o'noknopoeene. Huabokerek opudomeyere o'nepo dakhuea' ogkika'nok onte'ti oro'omeyere kupopakhey'dik mo'ene, mo'mana'ika'uy. Kenda o'noknopoeene. Kenpa'ti nogomey huamanmadika'eri opudomeyere o'nepo, 'Diosa huata'mona'eri huamanmadika'eri o'ey.' Nama'da mona'uyne. Kenomeytaj daka' mo'batiahuaydepo mo'peepo da huaa'eri o'ne, mo'nokotuy. ³ Do'taj moknopoepe daka' moknopoepe pai'da mo'nopo'eonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po do'taj huakka'da bo'kika'po aroghue'ada bo'kika'uyate. ⁴ Huakkuruda do'taj o'noknopoepe do'taj huakka' di'da o'nika'uy. Kenpa'ti huayahuaya huakka' di' mo'maika'uy. Oynayo suhuigda di' on'maika'ne. Kenda dakhue'da o'enok konig pakhue' ijjeey. ⁵ Konig huakkuruda huayahuaya di'da mo'maika'uy kenpa'ti do'taj huakka'da di'da o'nuyne, kenda okkahuehue' yanika'. Yan nopo'korea'. Konig huakkuruda huakka'da di' o'nuyne onte'ti di'da me'nika'. Nopo'koreahue' ee'nayo opudomeytaj on'huahua'apone. Castiga a'magkaya'po on'huahua'apone. Nopo'koreahue' ee'nayo konig huakjey e'bakkay'onig opudenbaya' onte'ti do'taj oknopoehue' o'neapone. ⁶ Opudomeyanayo huadakda boka'po nicolaitas nama'da en'manmadika'taj bo'huadiayne. Dokon nicolaitas nama'da en'manmadika'taj ijbahuadiay. ⁷ Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj o'mana'nigda daka' aya'ada kan'pee': Opudomey daka' o'noknopoeika'ne on'nigpeika'po okbatikhue'ada on'nigpeika'po konig dakhuea' kikahue' mo'epo gana huaka'eri mo'epo. Kurudyo Apag Diosere durugnanada mo'eonhuahuika'apo. Efeso huaknopoe'eritaj yamanigmadoya'." Jesucristoa do'taj Juantaj kenpa'mename'ne.

Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁸ Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do huakkuruda huae'eri ijjeey. Do kene'huaya' huae'eri ijjeey. Ijbuey'uyning'a onte'ti kubarakya' ijnoyhuadpo onte'ti ijnoeonhuahuikay. Opudomey huaknopoe'eritaj o'nona'po: ⁹ Aya'da bo'kika'nig aya' pai'da mo'nopoika'nig kenda ijnopoeey. Opudomey katepi' matogehue' mo'epo pai'da mo'epo Diostaj moknopoeika'po Diosen huakka'da mo'matqika'ne. Kenda ijnopoeey. Judio aratbuta opudomeytaj mo'huamahui'ika'nig. Kenda ijnopoeey. Oro' judio huae'eri o'ey. Diosen aratbut o'ey. Nama'da mona'po toto'taj on'nigpeika'po toto'en o'nika'. ¹⁰ Opudomey huaknopoe'eritaj dakhuea'da mogka'aponig'a me'pukhue'da yane'ti. Toto'a kenda o'pakpo menpa'ti Diostaj oknopoebatikhue'da e'dik ya'eta'po a'nopoeya'po suhue'da opudomeytaj huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Diez huame'noe pai'da mo'nopo'epo. Pai'da huabueydikteda e'eada do'taj okbatikhue'da menoknopoepe menigpeika'nok dakhuapa bo'yokapone, Diosere

mo'noeonhuahuika'apo. ¹¹ Diosen Nokirega opudomey huaknopoe'eritaj mona'nig daka' aya'ada yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri okbatikhue'da eknopoeonhuahuika'nayo konig gana huaka'eri mo'epo e'bueyde'te ta'akyo maenhue' mo'eapat." Esmirna huaknopoe'eritaj kenpa' yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyné.

Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹² Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do Diosen hua'a huamana'eria o'nona'ne. Diosen hua'a konig siro botpenpenda igku'etda o'ika'nig o'nona'ne: ¹³ Aya'da bo'kika'nig ken do'a ijnopoe'y. Huakka' jakyo kente opudomey mo'noika' aya'ada toto'taj e'nigpeika'ta' on'pakika'. Opudomey huakka' jakyo toto' konig huairi ee'pi' opudomeynayo do'tayo'da e'nigpeeta' bo'pakika'. Do'taj moknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'ene. Keyo o'nen huakka' jakyo kente toto' o'ika' Antipasa hueretda huadik o'mana'ika'po, Jesucristotaj yanoknopoe' o'mana'ika'uy. Antipasa meknopoi'ka'nok nog huabokereka o'darakuyate. Kentaj e'darakde'te opudomey do'taj o'noknopoe'po batikhue'ada do'taj o'noknopoe'ne. ¹⁴ Opudomey huaknopoe'eri Pérgamoya' suhue'ada nama'da bo'kika'po opudomeyere suhue'ada nama'da huaknopoe' o'noknopoi'ka'. Konig a'ennada Balaam nama'da o'manmadika'uyate. Dios e'ketka'taj 'uhua on'arakpo e'nigmahugde' Israel aratbut ken huaen kan'bapike' kenpa'ti Israel aratbut nogen huato'taj nogtaj nogtaj kan'bakde'ike' Diostaj dakhuea' kagkike'. Kenda Israel aratbuttaj yamana'. Balaama Balac gobierno huairitaj nama'da kamanike'po ona'uyate. ¹⁵ Opudomeyerekon suhue'ada kenda nicolaitas aratbut nama'da on'manmadikika'uyate. Kenda o'noknopoe'po on'manmadikika'. Kenda nicolaitas on'manmadikika'uyatenigtaj pakhue'nada ijje'po ijdiayikay. ¹⁶ Konigepo yan'nopo'koreati'. Nama'da huaknopoe'eritaj yan'maenti'. Nopo'koreahue' ee'nayo castiga a'magkaya'po opudomeytaj ijhuatiakapoy. Konig siro huiyokda do'huedkittaya' o'orokpo nama'da huaknopoe'eritaj ijhua'da ijmana'apoy. ¹⁷ Diosen Nokirega me'nopo'toenok o'nona'ne. Opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri oknopoebatikhue' ee'nayo konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'epo. Konig Dios maná aypo Israel aratbuttaj o'bayokika'uyate opudtaj mo'noeanhuahuika'apone. Kenpa'ti huabodik on'dikka'apone. Huidyerete huabodik on'nigmadoya'ne. Ken huid huato'te'eriayo'da huabodik on'nope'apo." Kenda Pérgamo huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyné.

Tiatira huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹⁸ Tiatira huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Apag Diosen Huasi'po ijje'po do'hued huakpo konig ta'akonig o'epo aya'da bo'kika' kenda on'tiahuayika'ne. Kenpa'ti aya'da huanopoya' mo'nopoi'ka'nig kenda ijnopoi'kay. Do'hued'i konig siro jeynanada o'epo kenda Dios o'ika'. Dokon konigti ijikay. Konigti ijjai'kay. Nogpa' nogpa' ahue' ijikay. ¹⁹ Aya'da bo'kika'nig ijnopoe'y. Nogomeytaj di' mo'maika'ne. Diostaj doeretaj moknopoi'ka'ne, pai'da aratbut huae'eritaj bo'tihuapokika'. Kenoka' pai'da mo'nopo'eonhuahua'po oknopoebatikhue'ada moknopoeonhuahuika'. Kenda ijnopoe'y. Huakkuruda do'taj moknopoe'uyate. Oynayo huakka'da moknopoe'ne. ²⁰ Nogda nogtiada dakhuea' boka'po opudere ettone' Jezabel o'ika'po opudtaj monmadikika'ne. Nama'da monmadikika'nig'a keje', oro'omeytaj onmadikahue' yae', onahued mo'ene. Diosen huamanbatia'pakeri

ijjey, Jezabel ea'ada do'hued huanigpeika'eritaj engaña e'magka'ada nama'da o'manmadikika'. Nogen hua^{toe}taj bakdejdik mo'ene, nama'da o'manmadikika'. Kenpa'ti uhua dios e'ketka'taj o'nigarakdepo e'nigmahuigde' ken huaen bape'dik mo'ene, nama'da Jezabel do'hued huanigpeika'eriomeytaj o'manmadikika'. Kenda dakhuea'da o'kika'.²¹ Yanopo'korea', yanopo'korea'. Nogok nogok ijhue'da Jezabeltaj ena'ika'tada e'nopo'korea'ta' pakhue' o'uyate. Nogtaj nogtaj huabokerektaj e'bakdejta' o'eretpakpo e'batikta' pakhue' o'uyate.²² Oynayo Jezabeltaj castiga yogka'apoy. Huatai'yo dakhuee' onpahuedpo pai'da o'nopo'eapo. Kenpa'ti kenomeya Jezabeltaj on'nigpeika'po konigti dakhuea' ogkika'po nopo'koreahue' e'ne'nayo kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Huakka' pai'da on'nopo'eapo.²³ Kenomey konig Jezabelensi'ponig Jezabeltaj huanigpeika'eri o'nepo dakhuea' ogkika'nok, kenpa'da ijbarakapoy. Kenda huanopoya' mo'nopoika' kenpa'ti bo'pakika' doa ijnopoey. Kenpa'ti opudomey huadak e'kika'nayo huadakda o'nogka'apone. Dakhuea' eka'nayo castiga o'nogka'apone. Kenoka' huaknopoe'eri aya'ada do'taj yan'nopounapet.²⁴ Opudnayo suhue'da Tiatira huaknopoe'eri Jezabelen e'manmadika'taj nigpeehue' mo'e kenpa'ti toto'en e'ireg e'manmadika' konig Jezabela o'manmadikika'nig opudomey oknopoe'hue' mo'ene. Nogiti nogiti nogda kika'dik mo'ene. Onahue' ijjeapoy.²⁵ Opudomeyte do tiakhued ee'ted kenda oy huadakda bo'kika'po nogiti nogiti nogok nogok batikhue'da huadakda yag'kikati'.²⁶ Opudomey huaknopoe'eri konig huayakhue' huaka'eri mo'epo kenda do konig ijpaki e'kika'nayo kenpa'da bo'kadhuahuika'po nogok doere aya' aratbut aya' huadaribayo nogyo nogyo aya'tada ighua'da o'mana'apone.²⁷ Konig do'hued Apag Dios mena'po, be'teypaka'uyne, opudomeykon doere teyda o'eapone. Ighua'da mo'mana'apo. Diosen taka'taj barakdik mo'eapone. Konig siropa'a sorokkosotaj sakkik o'e konigti Diosen taka'taj magka'dik mo'eapone.²⁸ Kenpa'ti Diosa siokpo magkesionig jeyda o'enig konigti jeynanada iijenok do'taj 'urunanada o'noknopoe'apone.²⁹ Diosen Nokirega me'nopo'toepo opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nok aya' daka' yan'pee'." Kenda Tiatira huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

3

Sardis huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹ Sardis huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Diosen siete Nokirega me'nopo'togene. Kenpa'ti siete siokpo ijtoepo: Opudomey Sardis huaknopoe'eri aya'da bo'kika'nig kenda ijnopoey. Diostaj o'noknopoe'po Diostaj on'nignoe aratbata opudomeytaj nama'da bo'huaa'nig'a Diostaj e'bueyonig mo'epo Diostaj eknopoe' mo'batikay'uyinig'a.² Yan' nopo'korea'. Diostaj ya'nonmabo'ika'. Onte'ti nogiti nogiti do'taj menoknopoe'. Konig mo'bueyaypo konig Diosa o'paknok suhue'da bo'kadhu'uy. Ken konig bo'kika'nig Diosnayo pakhue' o'e, ijnopoey.³ Huakkuruedda Diosen huadak hua'a e'manmadikade'te mo'peedepo moknopoe'uyate kenpa'ti daka' mo'nigpeika'uyate. Konig a'ennada do'taj daka' moknopoika'uyatenig okkahuehue' yanika'. Oyda suhuigda moknopoe'depo onte'ti yan' nopo'korea', onte'ti daka' yanoknopoe'po yan'nigpeonhuahuika'. Nopo'koreahue' ee'nayo ekpoe' nighue' ee'te opudomeytaj on'huatiakapone. Castiga a'magkaya'po on'huatiakapone. Konig ekpoe' nighue' ee'te huabereeri on'tiakika'. Konigti do'taj ekpoe' nighue' ee'te on'huatiakapone.

4 Sardis huakka' jakyo opudomey huaknopoe'eria suhue'ada dakhuea' kahue' mo'ika'uy. Do'taj moknopoi'ka'depo okbatikhue'ada daka' mo'nigpeika'nok yerenanada bo'otika'po konig 'uru'nopo'da doere on'noeonhuahuika'apo. 5 Kenomey do'taj moknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po kenpa'ti okbatikhue'ada do'taj mo'nigpeonhuahuika'po konig huayakhue' huaka'eri mo'epo doere yereda yudtaj bo'otika'apo doere on'noeonhuahuika'apo. Opudomeyendik Diosen huanoeonhuahuika'ba'te e'timadoya'de' o'epo Diosa diktihuekehue' o'epo. Kenpa'ti Diosa e'peete Diosen huata'moneri en'peete 'Inomey do'hued huaknopoe'eri o'ne.' Ijbatia'pakapoy. 6 Diosen Nokirega me'nopo'toenok opudomey huaknopoe'eritaj do Cristoa o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Sardis huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

7 Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po, do Diosenyo'da ijnignokay. Diostayo'da ijnigpeikay. Hueretda Diosen Huasi'po ijje. Konig David huairi o'uyatenig konigti huairi ijje. Teyda mana'dik ijkay. Diosyo yagkud. Dios Huairiensi'po mo'ene. Suhue'tada ona'dik o'nene. Do'hua enade'te kudhue'dikda mo'epone. Nogomeytaj: Tokudhue'dik o'nene. Diosensi'po ehue' mo'ene. Ona'dik o'nene. Do'hua kenpa' enade'te kudhue'dikda o'neapo. 8 Aya'da opud bo'kika'nig ijnopoey. Do'taj menhuatiakpo do'taj me'noknopoe'po Diosensi'po yaneti'. Opudomeytaj o'nona'uyne. Diosyo kudhue' yane'. Be'api' opudomeytaj onahue'dik mo'ene. Suhue'da tey ee'pi' do'taj kenpa'ti do'hued huadak hua'ataj mo'nigpeika'. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoey. Mo'batia'pakika'ne. 9 Diosen aratbut o'ey. Suhue'ada nama'da oda'ika'. Diosen hueret huag'eri ehue' o'ne. Kenomey konig toto'en huanaba' o'nepo toto'taj on'nigpeika'po do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo opudomey huaknopoe'eritaj diga' on'tierikika'. Nogoknayo do ijpaknok kenomeya opudomeytaj konig huairitaj hua'ikudate bo'tihuadapone kenpa'ti opudomeytaj di' ijmaika'nig ijmanopoea'apoy. 10 Do'taj daka' men'nigepo mennigpeonhuahuika'. O'nona'uynok opudomey daka' mo'nigpeika'dene. Konigepo kenoka' aratbut huabada pai'nanada on'nope'eonhuahuika'apo opudomeytaj on'batioka'apone kenpa'ti on'tihuapokapone. Menpa'ti huereta'da huaknopoe'eri ya'neta'po huereta'da huaknopoe'eri ehuepi' ya'neta'po aya'tada pai'nanada on'nope'eanhuahua'apone. 11 Onte'ti idada ijtiakapoy. Buttida hua'a daka' oynayo moknopoe'po do'taj di' mo'epo mo'nigpeika'ne. Okbatikhue'ada daka' menoknopoe'. Do'taj o'noknopoe'po okbatikhue'ada do'taj di' menika'. Kenpa'ti okbatikhue'ada menigpeika'. Kenda e'kika'nayo be'api' o'nen e'noeonhuahuika'taj oktiparathue'dik me'neapone. 12 Aya'ada do'taj me'noknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada me'noknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'epone. Diosere ijmanoeonhuahuika'apoy. Kenpa'da durugnanada Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosya' be'api' okbatohuahue'dik o'neapo. Diosensi'po o'nika' aya'ada on'nope'apo. Huabo Jerusalen Diosen huakka' jak kurudya' o'huarakapo. Kenomey toto'taj huayakhue' huaka'eri Diosen huabo jakyo Jerusalenyo o'nika' aya'ada on'nope'apo. 13 Diosen Nokirega me'nopo'toe'po o'nona'po opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Filadelfia huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Laodicea huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹⁴ Laodicea huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Kenda ia'nig ijka'apoy. Diosen hua'a buttida ijmana'ikay. A'ennanada Diosere ijjedepo aya'da bo'tiahuayika'nig ijka'uy. Opudomeytaj kenda o'nona'apone. ¹⁵⁻¹⁶ Aya'da bo'kika'nig do'hua ijnopoe'y. Jesucristotaj daka'ijnigpeikay nama'da boa'ika'nig'a. Diostaj dakteynopo'ehue' mo'enok opudomeytaj be'api' matinepahui'dik o'nepo Diosen e'nopoika'nayo pai'nanada mo'ika'po opudomey ekpobigonig mo'epo Diostaj oknopoenkahue' mo'ika'ne. Kenpa'ti konig Diosa opudomeytaj e'nigkika'ta' o'pakika' kendakon oknopoenkahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj konig 'uruda yudtaj nigbaothue' e'ika'nig Diostaj 'urunopo'ehue' mo'ika'ne. ¹⁸ Do'taj daka' menoknopoe'po dakteynopo'da yag'kika'. Konig oroyeretaj diga'da e'tihuede'te 'uruda oroyo' o'ika'. Konigti opud do'taj yan'nopo'korea' onte'ti nama'da nopoe'hue' yanika'. Daknopo'da yag'kika'. Onte'ti daknopo'da do'taj menoknopoe'ika'. Do'taj durugnanada mo'epone. Konig yudtaj e'manbasa' keregda o'ika' konigti 'urunopo'da yag'kika'. 'Urunopo'da boka'po Diostaj okbirahue' mo'epone. Kenpa'ti konig ekpotasadapa' onte'ti Diosen daka' bo'tiahuayapone. Kenda Dios e'nigka'ta' o'pakpo 'urunanada moknopoe'epone. ¹⁹ 'Dakhuea' boka'ne,' aya'tada di' ijmaepo ijmanikay. Kenpa'ti kenomey kan'nopo'kore'po castiga ijmagkikay. Konigepo diga' yan'deretpakpo do'taj yan'nopo'korea'. ²⁰ Ken konig opudomey huanopoya'da do'taj e'dik o'nene ijbatiapakapoy. Men'pee'. Konig huabokerekapi' opudomeyen jakyo on'tiakdepo 'Ijtiaki,' eade'te kentaj mo'peepo mo'nigokhuike'po mo'bakuda'ika'. Ken konig e'nopo'toika'ta' ijpaknok do'taj me'de'ika'. Opudomeyere ijika'apoy. ²¹ Okbatikhue'ada opudomey do'taj moknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huagka'eri mo'epone. Doere kurudyo Diosen huahuadte bo'huadikapone. Keyo 'urua'nanada mo'epone. Do Diostaj ijnigpeika'uy toto'taj huayakhue' huagka'eri ijje'uynok Diosa kurudyo me'behuika'uyne. Kenere huairi ijje'po ijhuadikay. Konigti opudomey toto'taj huayakhue' huaka'eriomey doere huairi kurudyo bo'huadikapone. ²² Diosen Nokirega me'nopo'toenok opudomeytaj o'nona'po opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pee'ika'." Kenda Laodicea huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

4

Kurudya' Diostaj "Dios huadakda o'e. Aya'da o'ka'uyate." Huikudate on'tihuadpo veinticuatro huairitone'a on'batia'pakika'uyate. Kenda Juana o'pee'uyate.

¹ Nogoka' kurudyo do ijma'poyo akbogpe ekhuike' ijtiahuay'uy. A'ennada konig 'urua'nada trompeta Cristoa 'utta da do'taj Juantaj mena'uyne. Onte'ti konigti mena'po:

— Iyo do'te behuatiak. Nogoknanada konigti o'epo o'tiahuay'ea'apone. — Mena'uyne.

² Ijhuiti ehue' Diosen Nokirega me'nopo'toe'uyne. Kurudyo konig huairitone'en huahuad ijtiahuaymey. Apag Dios kenteda o'huadika'. ³ Apag Dios senogda konig jaspé 'uruda huid kenpa'ti konig cornalina huidbed senogda o'e, Apag Dios konig senognanada o'ika'. Nogyo nogyo huahuad huaneg 'urunanada togke' o'e. Togke' senognanada konig esmeralda

huid senognada o'e. ⁴ Kenpa'ti Dios huairien huahud huatiokpe huaneg veinticuatro huairitone' on'bahuadika'. Huairien huahudte huairitone' on'bahuadika'. Yereda yudtaj on'otika'po oro huakupetada e'ka' huakuot on'kuotika'. ⁵ Diosen huahuadya' ojbed o'hua'ika' kenpa'ti 'utta'da konig kurud ea' doa Juana ijpe'uy. Diosen huakkurupen Diosen siete Nokireg o'nika'po siete huakjeytone'onig o'nokpakika'. ⁶ Dios Huairien kuruteda konig huaduyda konig vidrionig irida ijtiahuay'uy.

Kenpa'ti Apag Dios huahud huaneg cuatro huanoeonhuahuika'eri o'nepo, huaso' huaneg huakpo on'toika'. ⁷ Huakkuruda huanoeonhuahuika'eri konig apetpetonig o'e'uy. Bottaa'te konig vacanig o'e'uy. Bapaa'te konig huabokerekkokonig o'e'uy. Onte'ti botta' bottaa'tea' konig huatoposig e'yorepa' o'e'uy. ⁸ Kenomey cuatro huanoeonhuahuika'eri okajpe on'toe. Nogtia nogtia huanoeonhuahuika'erien seis okajpe on'toika'. Huaso' huaneg huakpo on'toika'. Huanopo'yobeta' huakpo on'toika'. Apag Diostaj o'nona'ika'po:

Onnayo kenpa'da huadak i'ika', kenpa'da 'uruda i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da huadak i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da 'urunanada i'ika', Apag Dios. Dios Huairi i'e. Teynanada i'ika', Dios. Ayananada ka'dik i'e. A'nennada i'noeonhuahuika'uy. Kenpa'ti oy i'noeonhuahuika'po. Nogoknadakon i'noeonhuahuika'apo, Apag Dios. Kenda cuatro huanoeonhuahuika'eria o'nona'ika'po, batikhue'da huame'noe sikyoere o'nona'ika'.

⁹⁻¹⁰ 'Urunanada i'ene, Dios. Dakiti, Dios, o'na Dios Huairi i'ene, i'noeonhuahuika', Dios. Kenda onte'ti onte'ti onpayo' e'nonade'te veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo Dios Huairi huanegte huikudate on'tibahuadpo oro huakupetada e'ka' huakuot Diostaj on'yokpo, Diostaj on'batadi'kea'po,

¹¹ Dios Huairi i'epo kenpa'da huadakkanada kenpa'da 'urunanada i'epo, onyo'da teyananada i'e. Aya'ada kada'ike'. Konigepo aya'tada i'ka'uyate. Konigepo i'paknok aya'da o'ika', kenpa'ti i'pakpo aya'tada i'ka'uyate. Kenda veinticuatro huairitone' Huairi Diostaj o'nona'ika'.

5

Beroba' kenpa'ti ovejasi'po Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Kenoka' beroba' e'korig Dios Huairien huada'koba'pen o'toepo beroba'tiojpen kenpa'ti huakiregpen e'madoya' ee' ijtiahuay'uy. Beroba'te sieteta' e'tiondapike' o'enok okkujhue'dik o'uy. ² Diosen huata'moneritaj ijtiahuay'uy. Teynanada o'ika'po,

—¿Be'a huadagnopo'nada ya'e. Beroba' sieteta' e'tiondapike' okkujdik ya'ne? ¿Beroba'taj kan'tiahuaye'po be'a okkujdik ya'e? —Diosen huata'moneria 'utta'da o'mana'uy.

³ Ken beroba' be'api' nogtiapi' okkujhue'dikda o'nuy. Kuruderi, huadarieri soroktoeripi' en'uktada kan'tiahuaye'po be'api' okkujhue'dik o'nuy. Nogtiapi' okkujhue'dik o'nuy. ⁴ Konigepo be'api' huadagnopo'nada yanetpi' ijnopopepo beroba'taj okkujdikpi' tiahuaydikpi' bahuahuyhue'da ijjepo huakka'da ijhui'kuy.

⁵ —Nogiti huikhue' yae'. Judá aratbut nogtida teyda huairi o'epo konig León o'epo Huairi Daviden adhuea' huayayo o'epo cruzte huayakhue' mo'nigka'uyate. Kenpa'ti e'bueyada o'noyhuadpo huayakhue' mo'nigka'uyate. Konigepo sieteta' e'tiondapike' okkujdik o'e. Beroba'taj tikujdik o'e. —Nogtiada huairitone'a mena'uyne.

⁶ Onpapayo' Diosere kenpa'ti cuatro huanoeonhuahuika'eri eretnopoyoda kenpa'ti huairitone' eretnopoyo ovejasi'ponig Jesús hua'ite o'boika'. Kentaj ijtiahuay'uy. Oro'tehuapa' o'nigarakuyate. Siroa e'tukka'en e'en' okiogde' o'epo ovejasi'po huakute siete huakupi kenpa'ti siete huakpo o'ika'. Siete huakpo Diosen Nokireg o'ne. Diosen Nokireg huabada huadaribayo ohua'e'ika'. Keyo aya'tada Diosa o'tiahuaypo o'nopoika'.
⁷ Ovejasi'po Diostaj o'huahua'depo ken beroba' Diosen huada'koba'pen o'bae'uy. ⁸ Beroba' e'ma'toede'te cuatro huanoeonhuahuika'eri veinticuatro huairitone'ere Ovejasi'potaj huikudate on'tihuadpo aya'ada huairitone'a arpa on'beta'po oro siropu' copa on'toepo, copate kenda 'uru'huieda o'epo Diostaj huaknopoe'eria en'tiona'pakika' kenda Diostehuapa' huieda o'ika'.
⁹⁻¹⁰ Huabodikda on'batadi'kea'po:

Jesucristo i'e. Dakhuea' huaka'eria bo'arakuynok o'nen mimia o'nigrokpo huakka' aratbuttaj dakhuea' e'ka' i'manopo'yarea'po o'bae'uy. Nogda nogda aratbut, nogda nog hua'a huaa'eri, nogda nogda huakka' jak huag'eri, nogda nogda huadaribayo huag'eritaj o'baepo kenomeytaj Diosen huairi kenpa'ti Diosen sacerdote bo'yahuea'depo. Aya'tada huadariyo on'mana'ika'apo kenpa'ti on'ta'mona'ika'apo. On'batadi'kea'uy.

¹¹⁻¹² Dios e'huag'yo cuatro huanoeonhuahuika'eri, huairitone'ere huakka'nada millones Diosen huata'moneri ijbatiahuaypo kenpa'ti ijmapeemey,

Diosen Ovejasi'potaj on'nigarakuyatenok ke'na huairi teyda ka'e'po, aya'tada ta'mona'dik kaike'po, aya'da ke'nenyo'da kabae'po aya'da kanopoe'po, aya'tada teyda ka'dik ka'e'po, ke'nayo'da huadaknanada o'e kan'manbatia'pakike'po, 'urua'nanada o'e. Aya'ada batia'pakdik o'nika'apo. Aya'ada huata'moneria 'utta'da o'da'nok kenda ijpee'uy.

¹³ Dios Ovejasi'poere kenpa'da huadakda o'nika'. Dakiti. Ya'nona'ika'. 'Urunanada mo'ene. Teynanada mo'ene. Ya'nona'ika'.

Diostaj kenpa'ti Ovejasi'potaj nogok nogok yan'batia'pakonhuahuika'. Kenda aya'da en'da'te, aya' Diosa o'ka'uyatenig'a aya' kurudyo huag'eria en'da'te, aya' huadariyo huag'eria en'da'te, aya' soroktoyo huag'eria en'da'te, aya' huahueyo huag'eria en'da'te, do'hua ijpee'uy.

¹⁴—Kenda kaike'. —Cuatro huanoeonhuahuika'eria o'da'uy.

Kenpa'ti veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo, "Dios 'urua'nanada o'e. Kenpa'da huadaknanada o'kika'. Dios huanoeonhuahuika'eri o'e." O'da'uy. Kenda veinticuatro huairitone'a o'da'uy. Diostaj o'da'uy.

6

Sieteta' e'tiondapike' Ovejasi'poa okku'uy.

¹ Diosen Ovejasi'poa nogtida e'tiondapik ekkujtet ijtiahuay'uy. Kenpa'ti: —Yatiak. Yatiahuay'. Cuatro huanoeonhuahuika'eria onokteteyo' 'utta'da eda'te konig kurud eapa' 'utta'da ena'te ijpee'uy.

² Yereda caballotaj ijtiahuaypo ke'na caballote o'huadpo kumej o'toepo. Huayakhue' huaka'eri huakuot o'edepo huayakhue' e'ka'ta' o'pakpo nogtaj nogtaj Diosen taka'taj huayakhue' ya'magkadhuahuika'apet. Kenda ijtiahuay'uy.

³ Diosen Ovejasi'poa bottaa' e'tiondapik ekkujde'te

—Yatiak. Yatiahuay'. Bottaa' huanoeonhuahuika'eria e'te ijpee'uy.

⁴ Nogda caballo huabed o'hua'. Ke'na caballote on'huadpo huaboro' siroda o'epo huadariere aratbut huayahuaya en'manoeyanhuahuika'te

huayahuaya kan'barakike'po caballo huabedte huahuaderitaj Diosa teyda ya'ea'apet.

⁵ Diosen Ovejasi'poa bapaa' e'tiondapik ekkujde'te,

—Yatiak. Yatihua'y. Bapaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

Caballo huasik ijtiahuay'uy. Ke'na caballote on'huadpo huata'huahuay'ea' huaba'a e'to'e' ijtiahuay'uy. ⁶ Botta' botta' huanoeonhuahuika'eriomeyen huanopoya'ea'te ijpee'po,

—Nogok sue'da aypo o'eapo. Trigo nogkilotida huakka'teda ee'te nogme'noetida e'baa'huapa o'enok. Bapa' kilos cebadakid aypo huakka'teda ee'te nogme'noetida e'baa'huapa o'enok. Hueymey olivotaj okteghue' yane'. Kenpa'ti uva hueymeytaj okteghue' yane'. Ijpee'uy. Olivo huada konig huasihua'y huaka' o'e. Uva huada konig vino huaka' o'e.

⁷ Diosen Ovejasi'poa botta' bottaa' e'tiondapik ekkujde'te,

—Yatiak. Yatihua'y. Botta' bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

⁸ Caballo hualeykon ijtiahuay'uy. Ke'na caballote en'huadte on'dikka'uy Huamabueyika'apoeri. Ke'nenta'poyen konig kubarakonig ijtiahuay'uy. Ke'na o'paknok huakka'tada barakika'dik ya'neapet. Aratbut nogtaj nogtaj huayahuaya on'bahuadiaypo yan'barakonhuahua'po huakka da yan'mabueyikapet. Kenpa'ti aypota' yan'kusitokpo yan'mabueyikapet, huakka' on'madigpakpo huakka'nada yan'mabueyikapet. Kenpa'ti toyahuehue'dikda huae'eria huakka'tada ya'mabatiarakikapet.

⁹ Diosen Ovejasi'poa huabaniga' e'tiondapik ekkujde'te aratbutkudaken nokiregtaj ijbatiahuay'uy. Diostaj 'uhua e'nigbarakika' kutopa o'ika'. Kutopatoyo aratbut nokiregtaj ijbatiahuay'uy. Kenomeya Diosen hua'a on'manmadikika'uy nignig kenpa'ti Diosensi'po Jesucristotaj yoknopoe on'batia'pakika'nok kenomeytaj oknopoehue' huae'eria on'barakuyate. Kenomey huaknopoe'erien nokiregtaj ijbatiahuay'uy.

¹⁰ —Kenpa'da huadakanada i'ika', Dios Huairi. Kenda ijka'apoy ea'nayo i'kika'ne. ¿Huadariya' oknopoehue' huae'eria oro'omeytaj bo'arakuyne. Kenomeytaj menokata castiga magka'dik ya'eapo? —'Utta'da huaknopoe'erikudaken nokirega Diostaj o'nona'uy.

¹¹ Ken yereda yudtaj huaok Diosa o'bayokuy. Huaknopoe'erikudaktaj o'bayokuy. "Nogitimon yan'nigika'. Nogok nogomey huaknopoe'eri huama'buy Jesucristotaj huanigpeika'eritaj huehueva' dakhuapa kanakarakene' daka'da yan'nigunhua'." Diosa o'mana'uy.

¹² Diosen Ovejasi'poa nogba'yo e'ayhua' e'tiondapik ekkujte doa e'tiahuayde'te huadari diga'da o'iyegaponig, konig sikda yudtanig niokpo o'sikpakaponig, konig mimia'da puug o'bedpakaponig kenda ijtiahuaymey.

¹³ Kenpa'ti konig huakka'da e'bapokte higuera huada burada diga'da on'dakotika', huakka'da on'dakotika' ken konigti huakka' siokpo kurudya' huadariyo o'bakotapetnig kenda ijtiahuaymey. ¹⁴ Kenpa'ti beroba' o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik o'ika' konigti kurud'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik ya'eapetnig kenda ijtiahuaymey. Kenpa'ti aya' huakupa nogyondakon yan'hua'apetnig, aya' huagkuta'mej nogyondakon yan'hua'apetnig kenda ijtiahuaymey. ¹⁵ Aya'ada Diostaj on'me'pukpo huata' a'tiokaya'po huakogyo yan'iregapet kenpa'ti sipana'kupatoyo yan'iregapet. Gobierno huairi, huakupe huairi, sorotataj huairi, huamata' moneri huairi, huanaba'ere aya'ada yan'iregapet. Huakupataj huidtone'taj ona'po:

¹⁶ —Oro'omeytaj bo'tibuka' huidtone'. Diostaj mokirega'. Ovejasi'poa castiga e'magka' mokirega'. —Huakupataj huidtone'eretaj ya'nona'apet. Kenda ijpee'mey kenpa'ti ijtiahuaymey.

¹⁷ Oy aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa kenpa'da castiga ya'magka'apet. Diostaj be'api' okmonhue'dik o'ne.

7

Israel aratbuttaj o'batimadoya'uy. Diosen aratbut o'ne kan'matinopoike'po o'batimadoya'uy.

¹ Nogok botta' botta' Diosen huata'moneritaj do Juan ijbatiahuaymey. Huadariyo adyon nogyon nogyon en'bote ijbatiahuaymey. Bapoka huadarite bapokhue' yae', e'pogte bapokhue' yae', kenpa'ti ohueyte bapokhue' yae' Diosen huata'moneria e'bapoktaj ya'nona'apet. ² Nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Keya' niokpo orokika'yen o'tiakpo "In Diosensi'po o'e," huatimadoya' o'totiak. Huatimadoya' Dios huanoeonhuahuika'erien huadik huaka' o'e. Ke'na huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneri ene'te 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneritaj Diosa o'bateypaka'denok ke'poda ogka'dik ka'nike'po, huadaritaj e'pogeretaj ke'poda ogka'dik ka'nike'po, kenomeytaj 'utta'da o'mana'po,

³ —Huanoyte Diosen huanigpeika'eritaj "In Diosensi'po o'e," timadoyahued ee'ted ke'poda ogkahue' yane'. Huadaritaj e'pogtaj ohueytapi' ke'poda ogkahue' yane'. —Botta' botta' Diosen huata'moneritaj 'utta'da ya'mana'apet.

⁴ Huanoyte "In Diosensi'po o'e," e'timadoya'de' inega' o'batimadoya'e'uyatenig huadik ijpee'uy. Ciento cuarenta y cuatro mil aya'tada Israel aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁵ Doce mil Judá aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Rubén aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Gad aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁶ Doce mil Aser aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Neftalí aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Manasés aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁷ Doce mil Simeón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Leví aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Isacar aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁸ Doce mil Zabulón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil José aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Benjamín aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Kenda ijpee'uy.

Dios e'huaje' huanegte huakka'ada ogkupopakpo on'bopo yere yudtaj yan'otapet.

⁹ Nogok kurudyo Dios e'huaje' huanegte huakka'nada aratbuttaj ijbatiahuaymey. Kenomey aya' huadarierida huaje'eri o'neme', aya' aratbutda negerida o'neme', aya' nogpa'da huaa'pakeri o'neme', aya'ada Dioste Ovejasi'pote huakkurupen yan'batoboapetnig ijtiahuaymey. Huakka'nanada o'nenok madikahue'dik ya'neapet. Yudtaj yereyo' on'otpo konig yan'matogapet. ¹⁰ Aya'ada 'utta'da o'dapo:

Oro'omeyen Dios o'epo Dios Huairitaj aya'ada nigpeika'dik o'ne. Dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'epo Ovejasi'porea huamanoeanhuahuika'eri o'e. Ke'nayo'da dakhuea' huaka'eritaj o'manopo'yarea'ika'. 'Uta'da yada'apetnig.

¹¹ Dios Huairi e'huaje' huanegte cuatro huanoeonhuahuika'eri kenpa'ti huairitone' o'nika'po. Huairitone' e'nahuika' huaneg aya'ada Diosen huata'moneria on'tibopo Diostaj o'deretpakpo on'tihuedpo sorokyo ogkokbetpo yada'apet:

¹² Kenda, Dios huadakkanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo 'urua'nanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo aya'da i'nopoene. Ka'nonike'. Dakiti, Dios. Ka'nonike'. Diosnayo huadakkanada o'ika'. Kanonike'. Diosnayo teyda o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Ka'nonike'. Kenpa' ka'kike'. Yada'apetnig ijtiahuaymey.

13 —¿Inomey yudtaj yereda e'baot o'nenig be'a ya'ne? ¿Meya' yan'tiakpo ya'ne? Huairitone'a nogtiada do'taj mename'ne. Do'taj Juantaj mename'ne.

14—On i'nopogene, Huairi. —Yona'mey.

—Inomey Diostaj moknopoeppo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Moknopoeppo okbatikhue' o'nepo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Diosensi'po konig ovejasi'po o'manigbuey'uy nok kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'uyate. Dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'uyate. 'Urunopoa' o'magka'uyate. 15 Konigepo Diosyo o'nika'po, huame'noe sikyoere okbatikhue'ada on'nigpeika'po Diosen jakyo kente Dios o'ika' on'nigpeika'. Dios kenomeyere o'ika'po o'batioka'ika'. 16 Onte'ti pai'da kusitokhue'da o'neonhuahuika'apo. Onte'ti "Diga' maymaya' ijjay." Ahue' o'neonhuahuika'apo. Onte'ti niokpoa kenomeytaj diga'da batita'tehue' o'neonhuahuika'apo. Onte'ti diga'da 'ukpakhue' o'neonhuahuika'apo. 17 Diosen Ovejasi'po Jesusa Diosere onteteyo' kenomeytaj daka' o'batiokadhuhauika'po konig ovejasi'potaj o'matog'onhuahuika'po konig e'manoeanhuahuika' hue'ey sipajyo o'batohua'ika'. Kenpa'ti Diosa kenomeyen huakpotaj hue' o'baktihueyke'apo. Onte'ti suhue' ehue'da o'neonhuahuika'apo. —Huairitone'a nogtiada mename'ne.

8

Sietea' e'tiondapik ekkujde'te oro siropuya' e'bakpak 'uru'huijeda Diostaj o'tibehuikuyate.

1 Ovejasi'poa beroba' sietea' e'tiondapik ekkujde'te konig ijhue'mon konig una hora pokhue' sigpi' a'pakhue'da o'nepo kurudyo Diosya'. 2 Siete Diosen huata'moneri Diosere o'nepo Diosen huakkurute en'mabote ijbatahuaymey. Diosa siete trompeta ya'bayokapetnig. 3 Kenta' nogtida Diosen huata'moneri ya'tiakapet. 'Uhua Diostaj huanigmahuiga' kutopate o'tibopo oro sirobaeg huakka' 'uru'huijeda huasihuaj e'nigbakpaka' o'edepo ya'tohua'apet. Nog oro kutopate Dios huakkurute 'uru'huijeda Diostaj ya'nigbakpakapet. Diosen huaknopoe'eriomey e'nigtiona'pakte kenokti 'uru'huijeda ya'nigbakpakapet. 4 Ken oro sirobaeg Diosen huata'moneri o'bapadpo, 'uru'huijeda o'nigbakpaka'po 'uru'huijeda e'sihui' Diosyo ya'nigbehuikika'apet. Diosen huaknopoe'eri on'tiona'pakpo konig 'uru'huijeda Diosyo e'tiona'pakhue'kon ya'nigbehuikika'apet. 5 Nogok Diosen huata'moneri oro sirobaeg o'toeppo 'uhua huanigararak kutopaya' ta'ak e'nigbakpak o'etupo oro sirobaeg o'tihueda'po huadariyo keya' castiga huamagka' ta'ak ya'enapet. 'Utta'da kurud yaa'apet. 'Utta'da bapoka eapa'yaa'apet. Kenpa'ti diga'da ya'ojbedapet. Huadariakon ya'iyigapet. Kenda ijtiahuaymey.

Siete trompeta yaa'apet.

6 Ken siete Diosen huata'moneri siete trompeta on'bapadpo huabogte a'toka'deya'po on'toeppo.

7 Diosen nogtia'da huata'moneri trompetate e'mogde'te huadarite huabada ore'okda ya'batikotapet. Huadarite huabada ta'ak e'bakpak mimionokpared kurudya' ya'batikotapet. Huadaritaj huakka'tada ya'bakpakapet, huakhuaraka' huadari ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka'tion ohueytaj ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka' mirebakon ya'meyapet.

8 Diosen huata'moneri nogakon botaa' trompetate e'mogde'te huakupatone'a o'bakpakpo e'pogtone'taj e'tienpa'ya'tikotapet. E'tikotde'te bapaa'tea' e'pog hue'ey mimida ya'eapet. 9 E'pogyo huae'eri huakka'nanada bapaa'tea' ya'mabueyapet. Huakka'nanada bapaa'tea' barcotone' ya'batakotapet.

¹⁰ Diosen huata'moneri nogakon bapaa'tea' trompetate e'mogde'te huaboro' siokpoda kurudya' ya batikotapet. Diga'da o'bakpakpo huadarite ya'batikotapet. Nogyo nogyo nog huahue' nog huahueyo ya'batikotapet. Konig bapaa'tea' huahue'te hue'ey enhuipoika'yo ya'batikotapet. ¹¹ Kenda huaboro' siokpo o'dikka' Ajenjo. Ajenjo pai'nanada huae'an o'e. Huakka'da huahue' kenpa'ti poso hue'ey pai'da o'eandenok huakka'da aratbut yan'mabueyapet.

¹² Diosen huata'moneri nogakon botta' bottaa'kon trompetate e'mogde'te huakhuaraka' niokpotaj puugtaj siokpotaj dakhuea' ogka'nok huakhuaraka' puug huakhuaraka' siokpo huakhuaraka' niokpo yasikon'apet. Konigepo huame'noe sikkiregmon sue'da ya'ta'tika'apet. Sikkiregmon sikyokon ya'eapet. Kenda ijtiahuaymey.

¹³ Kurudyo eretnopoyo konig e'yore'te nog Diosen huata'moneritaj ijti-ahuaypo kenpa'ti ijpeemey. 'Utta'da oa'po:

—Ee'... dakhuea' huaka'eri pai'nanada ya'neapet. Dakhuea'da o'manigeapo. Nog bapa' Diosen huata'moneria a'ti trompetate e'mogde'te diga'da pai'nanada yan'nopo'eapet. Diosen huata'moneria 'utta'da oame'.

9

¹ Nogakon huabanigaa' Diosen huata'moneri trompetate e'mogde'te Diosen huata'moneri siokponig huadariyo e'kotte ijtiahuaymey. Sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuike' llave ya'eapet. ² Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudakenbayo yakhuike'apet. Ekhuikedete huakka' e'sihui'sikda o'orokika'po, konig huaboro'nanada ta'ak huakka'da e'sihui'sikda o'epo kurudtaj sikkiregnada ya'ea'apet. Niokpotakon sikkiregmon sue'da ya'ta'teapet. ³ E'sihuiya' tegkeresonig diga'da o'bahua'po huadaribayo nogyon nogyon yan'bahua'apet. Kenpa'ti tegkeres konig to'tid diga'da o'bahuekika' konigtikon tegkeres yan'bahuekapet. ⁴ "Huadarite miretaj huakpiburataj ohuey'tapi' dakhuea' ogkahue' yane'ti'. Diosen o'e e'timadoya' ehue' e'huae'tayo'da diga' yamagkati'." Tegkerestaj Diosen huata'moneria ya'mana'apet. ⁵ Huabaniga' puuga' tiriodhuahuika'dik ya'neonhuahuika'apet. Mabueyahue'dikada yaka'apet. Konig to'tid diga'da o'bahuekika' konigti kenomey tegkeresa diga'da yan'bahuekonhuahuika'apet. Kenda ijtiahuaymey. ⁶ Kenoka' tegkeresa konig to'tid diga' o'bahuekpo e'bahuekonhuahua'te aratbut e'bueyta' e'eretpakada bueyhue'dik o'neapo.

⁷ Tegkeresonigtaj ijtiahuaymey. Konig ya'eapetnig ijmanbatia'pakapoy. Konig caballos taka'taj a'bahuahua'deya'po daka' yabakka'apet. Konig a'barakya'po o'bahuahua'po ken huatioka' on'otpo konig oro huakuot o'kuotpo, tegkeres e'eada aratbutkokonig o'epo ⁸ tegkeresenkuhuij konig ettone'kuhuijonig o'epo, kenpa'ti hua'id apetpetidonig o'epo, ⁹ huaso'taj o'tiokka'po, siropeg o'beta'po okaa 'utta'da oa'. Konig carro caballoa o'oroapo o'totokpo taka'taj a'barakya'po idada o'huahua'po carro'i'a 'utta'da oa', konigti tegkeres okaa 'utta'da yaa'apet. ¹⁰ Konig to'tid huasig'a diga'da bahuekdik o'epo aratbuttaj diga may'a'dik o'epo huabaniga' puug diga mayanhuahua'dik ya'eapet. ¹¹ Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudaken huata'moneri huairi tegkeresen huairikon'epo, Hebreon hua'a o'dikka' Abadón. Griegoen hua'a o'dikka' Apolión. Ke'na huabarakeri o'ijka'.

¹² Huakkuruda dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'manopo'edepo, onte'ti botaa' pai'nanada yan'manopo'eapet. Ijtiahuaymey.

¹³ Ken, Diosen huata'moneri nogbayo e'ayhua' trompetate o'mog'uy. Oro kutopa Dios e'huag'yo o'huadpo botta' botta' huakupi ehua'nopoya' ea'pak ijpeemey.

¹⁴ —Huaboro'hueda Eufrateste botta' botta' Diosen huata'moneritaj e'matinukue'taj kan'hua'epo yabatikuj. —Nogbayo e'ayhua' huata'moneritaj Diosa ona'uy. Nogbayo e'ayhua'a huata'moneria trompeta o'tog'uy.

¹⁵ Ken botta' botta' Diosen huata'moneri huakka'tada huadariyo aratbuttaj huakhuaraka' kan'barake'po ya'batikujde'apet. E'barak horataj, e'barak huame'noetaj, e'barak puugtaj, e'barak huabayoktaj on'nige'onhuahua'de'uyate. ¹⁶ Botta' botta' Diosen huata'monerien sorotataj caballote on'bahuadpo huakka'nanada ya'neapet. Sorotataj caballote on'bahuadpo doscientos millones ya'neapet, kenda ijpeemey.

¹⁷ Huakka'nanada caballote sorotataj en'bahuadte ijbatiahuaymey. Konig o'eme'nig o'nonbatia'pakapone: Sorotataj caballote on'bahuadpo sirokusibega huakagkata' on'tiokika'po, sirokusibeg nogpa' nogpa' e'tihuit huabeda kihuea eyakon o'eme'. Caballoenku konig apetpetkuonig o'epo caballokittaya' ta'akonig ya'orokapet. E'sihui'ere ya'orokapet. Kenpa'ti a'matihuitog'onig juknanada ya'orokapet. ¹⁸ Konig castiga o'magka'po caballokittaya' ta'akonig o'orokpo o'mameypo, e'sihuiere a'matihuitog'ereanig aratbuttaj castiga o'magka'po huakka'nanada on'mameypo yan'mabueyapet. Aratbut huadariyo huakhuaraka' yan'mabueyapet. ¹⁹ Caballokittaa barakdik ya'neapet. Caballo huahuepaakon barakdik ya'neapet. Huahuepa bihuonig o'epo huakua huabueya'da diga' maboke'dik ya'neapet.

²⁰ Nogomeytajnayo caballoa barakhue' ee'tada Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue'da ya'neapet. Kenpa'da dakhuea'ogkika'po batikhue' ya'neapet. Toto'taj diga'da on'pakika'po batikhue' ya'neapet. Oro diosa' e'ketka' o'deretpakika'po batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti nog dios e'ketka' plata e'ka', siro eytada e'ka', 'uru huid dios e'ketka', hueymey'en dios e'ketka' nama'da o'deretpakika'nig'a dios e'ketka' noehue' ee'tada tiahuayhue'dik ee'tada peehue'dik ee'tada hua'ehue'dikpi' ee'tada yan'pakika'apet. ²¹ Kenpa'ti kenomeyakon on'huadiaypo on'barakika'po e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo. Kenpa'ti tidig e'magka'ta' o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Nogta nogta e'bakdejta' o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti yan'bereika'apet. Kenda ijtiahuaymey.

10

Diosen huata'moneria beroba'si'po ya'babadapet. Kenda Juana o'tiahuayuyate.

¹ Kenoka' nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Teynanada o'epo kurudya' o'huarakpo, konig 'uru e'sihui'a e'otonig o'epo kenpa'ti ke'nenkute togke' o'bopo. Konig niokpo ke'nenkok eynanada ya'apet. Kenpa'ti ke'nen huabopi konig ta'ak e'bakpak oknonig ya'apet. Ken konig Diosen huata'moneria ee'te ijtiahuaymey. ² Beroba'si'po e'bokhuike' o'babadpo, huada'ko'ipen e'pogte o'bopo, ope'to'ipen huadarite ya'boapet. ³ Diosen huata'moneria 'utta'nanada o'okoy'uy. Konig apetpet 'utta'nanada e'huikpa' ke'na ya'okoy'apet. E'okoyde'te sietea' kuruda 'utta'nanada yaa'apet. ⁴ Kenoka' sietea' kurud ea'te huaboa'da a'madoyay' e'nopoete kurudya' Diostaj ijpeemey:

—Kenda sietea' kuruda ea'te soatayo'yadiktog' madoyahue'yag'. —Diosa mename'ne.

⁵ Kenpa' enade'te ke'na Diosen huata'moneri e'pogte huadarite o'ibopo kurudyo Diostaj huada'kopen o'ba'tepo ⁶ buttida ijjay. Diosa do'taj me'peene. Dios o'noehuahauka'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e'pogtaj o'ka'uyate. Aya'da kurudyo huae' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huadariyo huae' Diosa o'ka'uyate. E'pogyo aya' huae' o'ka'uyate. Buttida ijjay. Diosa kenda o'nope.

—Nogiti ijhue' ngehue'dik mo'eapone. Ida o'eapo. ⁷ A'ti sietea' Diosen huata'moneri huaboa' trompetate e'mogde'te kenda ijka'apoy Diosen huanigpeika'eri e'eada huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mana'uyatenig kenda Diosa ijka'deapoy. Konig soatayo' Diosa e'nope' kenda noppehue' o'nika'uynig. Kenda a'ti Diosa o'ka'deapo. —Diosen huata'moneria mename'ne.

⁸ Kurudya' Diosa ena'te onte'ti ijpeepo,

—Diosen huata'moneri ken e'pogte huadaritere o'ibonigtaj yahuahua'. Ke'nenba'te beroba' e'bokhuike' o'toenig yabae'. —Mename'ne. ⁹ Diosen huata'moneritaj ijhuahua'po, "Beroba'si'po beyok," yona'mey.

—Ine yabape'. Huakittaya' setda konig ay'moro'noea' i'nounapone. Dakda o'ea' i'nopeapone. Hua'aypoya'nayo pai'da o'eapo. Diosen castigaba' o'e i'nopeapone. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ Ken, beroba'si'po ijba'epo ijbapemey. Huakittaya' setda konig ay'moro'noea' ijnounmey. Ijyekdepo hua'aypoya' pai'nada ijnoeatomey.

¹¹ —Huakka'nada aratbut, nogda nogda huadaribayo huae'eri, nogda nogda hua'a huaa'pakeri, huadaribayo gobierno huairikon konig o'eapo onte'ti manbatia'pakdik i'ene. —Diosen huata'moneria mename'ne.

11

Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Kenoka' jak huadik hueypi menpiyokme'.

—Yahuahua'. Diosen jakyo huahuahua'. Diosen jaktaj yadikti'. Kenpa'ti kutopataj yadikti'. Jakyo meniga' Diostaj on'nigtiona'pakika' yamadikati'.

² Jak kurute nog aratbut ika'dik o'neapo. Kenta' kurutenayo tidikahue' yae'. Esoeria Diosen huakka' jak Jerusalentaj on'barakonhuahua'apo. Dakhuea' on'magkadhuahua'apo. Cuarenta y dos puug aya' me'noeda on'magkadhuahua'apo. ³ Do'taj Diostaj mentia'pake'po botta' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy. Jerusalén huae'eritaj ijmata'mona'apoy. Mil doscientos sesenta huame'noe do'taj botta' huamanbatia'pakeria mentia'pakonhue'po ijmata'mona'apoy. Konig pai'da huae'erien yudtaj konig sacó yudtaj on'otonhuahua'apo. —Diosa mename'ne.

⁴ Inomey botta' huamanbatia'pakeri konig botta' olivo hueymey o'ne. Konig botta' huakjey Diosen on'manopoeanhuahauka'po. Inomey botta' huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'manopo'teopo Dios Huairitaj on'manbatia'pakonhuahauka'apo. ⁵ Kenomey Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj be'api' dakhuea' e'magka'ta' e'paknayo dahuea' a'magkaya'po huae'eritaj on'mahuigapo. Huamanbatia'pakeri huakittaya' ta'ak o'oro'ka'po kenomeyen taka'taj kenpa'da on'mahuigapo. Ken koniga yan'mabueyapet.

⁶ Kenoka' Diostaj on'manbatia'pakonhuahua'po, Diosa botta' huamanbatia'pakeritaj o'bateypaka'ika'apo Diostaj en'manbatia'pakonhuahua'te kurudtaj yakhuik ena'nayo huihue'dik o'unhuahua'apo. Kenpa'ti e'paknayo hue'eytaj mimiakon yahuea'dik o'nea'apo. Kenpa'ti huadrieri aratbuttaj nogda nogda pai'da manopoe'ika'dik o'nea'apo. Ke'poda castiga magka'dik o'neapo. Menokapi' on'pakpo magkika'dik o'neapo. ⁷ Ken on'manbatia'pakonhuahua'depo

en'kuhuitde'te. Ke'na toyahuugkahue' huae'erionig huiyokda o'epo sorokkoga' adteda dakhuea' huaka'erikudakenbaya' o'matiorokdepo. Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj a'barakya'po o'magka'po o'barakapo. ⁸ Jerusalényo huakka' jakyo dagte Diosen huamanbatia'pakeri e'bueyso' on'huedonhua'apo. Kenda huakka' jakyo aratbut dakhuea' huakka'eri o'nika'po, Diostaj pakhue' o'nepo konigti Sodoma huakka' jakyo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Kenpa'ti konigti Egiptobayo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Keyo Jerusalényo e'bueyso' on'huedonhua'apo. Ken konigti huakka' jakya'tion oro'omeyen Huairia cruzte mo'nigbuey'uyate. ⁹ Botta' huamanbatia'pakeritaj e'barakde'te bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete huakka'nanada aratbut e'bueyso'taj on'so'tiahuayonhua'po nogbayo nogbayo huae'eri nog hua'a nog hua'a huatoe'eri huakka'nanada on'so'tiahuayonhua'apo. "Bakubarakkahue' yane'." On'mana'apo. ¹⁰ Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj huakka' aratbut e'peeta' pakhue' o'nika'po. Botta'a bueyhued o'nepoed Diostaj on'manbatia'pakika'po aratbuttaj pai'da on'manopo'eagkika'nok nogok en'bueyde'te dakhuea' huakka'eria huakka'da on'durugpakatu'apo. Huayahuaya katetehue' on'bayokeapo. ¹¹ Bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete e'bueyso' en'huedonhua'de'te Diosen Nokirega o'manopo'toepo o'manoyhuada'apo. Hua'ite on'boapo. Kentaj huakka'nanada on'tiahuayapo. On'tiahuaydepo huakka'nanada on'mamididapo. ¹² Nogok kenomeya' botta' huamanbatia'pakeria kurudya' on'peepo,

—Iyo yan'tiak. Kutayo yan'behuik. Ena'te on'peepo.

Ken on'peedepo kurudyo e'sihuiyo en'behuikte kenomeyen taka'a yan'batiahuaya'apet. ¹³ En'behuikte huadari diga'da o'iyegapo. Jerusalényo huakka' judio aratbut sorok jakyo ene'te o'mahuekpo o'manbetapo. Sorok jak huakka' konig nog huakhuaraka' diez jaktion o'mahuekapo. E'iyegte siete mil aratbut huakka' jakyo huae'eri yan'mabueyapet. Nogomeya huakka'ada on'mepukpo "Dios kurudyo huae'eri huadakda o'e. Teynanada o'e." On'batia'pakapo.

¹⁴ Botta'tea' dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'nopo'ede a'timon bapaa'tea'kon pai'nanada on'nopo'epo.

Siete'a trompetate o'mogapo.

¹⁵ Siete'a Diosen huata'moneria trompetate e'moge'te ijpeemey. Utta'da kurudya' ea' ijpeepo:

Oro'omeyen Dios Huairi ke'nen Cristoere huakhuairi o'nedeпо Diosayo'da kenpa'da huairi o'eonhuahuika'po o'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijpeemey.

¹⁶ Diosen huakkurute huairi huahudte on'huadika'po veinticuatro huatone' huairia on'huadika'po Diostaj on'tihuedpo o'deretpakpo ¹⁷ o'nona'po, Dakiti Dios Huairi. Teyda i'ene, Dios. Aya'da ka'dik i'ene. Aya'enda huairi i'ika'. A'ennada i'ika'uyate. Oyda kenpa'ti i'ika'. Nogokkon i'ika'apo. Huaboa'da konig teynada i'epo aya'tada teyda i'manika'apo.

¹⁸ Ontaj diga' bo'huadiayika'uyne. Huakka'ada nogbaya' nogbaya' huae'eria diga' bo'huadiay'uyunig'a oynayo on Dios i'epo dakhuea' huaka'eriomeytaj diga' i'bahuadiaypo e'bueyomeyretaj castiga i'magka'apone. Kenpa'ti oynayo o'nen huanigpeika'eri, kenomey o'nen hua'a daka' on'manbatia'pakika'uy, kenomeytaj 'uruu'da dakuuapa i'bayokapone. Kenpa'ti kenomey ontayo'da aya'da on'nigpeepo ogkika'uy. Kenpa'ti o'nendiktaj huakka' on'pakuynok 'uruu'da dakuuapa i'bayokapone. Huasi'potaj huatone'eretaj huanaba'taj huairitaj 'uruu'da dakuuapa i'bayokapone. Kenpa'ti

huaboa'da aratbuttaj dakhuea'da huaka'eriomeytaj kenpa'da i'barakapone.

¹⁹ Kenoka' kurudyo Diosen jak okhuikepo, "Kenda do'hued Israel aratbut-taj ijka'apoy," Diosa o'mana'uynig kenda e'madoyade' huaenokteg caja'poyo Diosen jakyo on'tiahuaypo ken en'tiahuayde'te o'ojbedpo, kuruda ya'aapet kenokti huadari ya'iyegapet kenpa'ti ore' ya kotapet. Kenda ijtiahuaymey.

12

Ettone'taj kenpa'ti huamayuekeri bihuitone'taj kurudyo Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Kurudyo ka'tihuay: Ettone' eyda konig niokpo o'epo, konig puugte o'bopo, doce siokpo konig huakuot ya'kuotapet. ² Bogdakhue' o'epo o'si'popakpo pai'da o'nopo'epo ya'sagkia'eapet. ³ Kurudyo onte'ti ka'tihuay: Huabed huamayuekeri bihuitone' ya'eapet. Sieteku diez huakupi ya'eapet. Sietekute siete huairi huakuot ya'kuotapet. ⁴ Huahuepa'a kurudya' huakka'tada siokpotaj o'batotokpo siokpo huakhuaraka' o'batotokpo huadariyo ya'maenapet. Ettone'kokpen huamayuekeri bihuitonea yakboapet. E'yobedete yobedtaj a'yuekya'po yakboapet. ⁵ Ken ettone'a huabokereksi'po yasi'popakapet. Ke'na huasi'poa aratbuttaj nogba nogbayo aratbut huairitaj aya'tada teyda ya'mana'ika'apet. Konig siropa o'bapadpo teya'nanada ya'mananhuahuika'apet. Huasi'potaj o'etupo Diosyo ya'tobehuikapet. ⁶ Ta'ba bahue' ee'yo kenpa'ti aratbut bahue' ee'yo kenteyo ettone'a yakhua'apet. Keyo aypopi' hue'eypi' katepi' kabae'po Diosa huakkuruteda ya'nigka'apet. Keyo mil doscientos sesenta huame'noe aypo ya'beyokika'apet.

⁷ Kenoka' kurudya' on'barakpo, Diosen huata'moneri huairi Miguel o'epo Miguelen huata'moneriere digä'da on'barakpo huamayuekeri bihuitone'taj digä'da on'barakpo, huamayuekeri bihuitone'en huata'moneritakon yan'barakapetnig kenda ijtiahuaymey. ⁸ Huamayuekeri bihuitonea menpa' huayakhue' magkahue'dik o'maepo kurudya' okbahua'dik ya'neapet. ⁹ Ken konig huamayuekeri bihuitone'taj yan'maenapet. Kurudya' yan'maenapet. Ke'na a'neneri bihuitone' konogda o'dikka' toto' kenpa'ti Satanás. Ke'na huadairi aratbuttaj aya'tada dakhuea' kagke'po nama'da o'manika'. Ke'nen huata'moneritaj kenpa'ti kentaj huadariyo yan'maenapet. Kenda ijtiahuaymey.

¹⁰ A'timon kurudya' 'utta'da ea' ijpeemey:

—“Dakhuea'da ogkika'.” Oro'omeyen huama'buy noga huaknopoe'eritaj o'batia'pakpo toto'a Diostaj o'bahuaa'ika'. Huame'noe kenpa'ti sikyo o'bahuaa'ika'. Kurudya' kentaj o'nendenok oy aya'ada huaknopoe'erimoy Diostaj on'no'poyaredepo, oy Diosa teydanada o'epo ke'nen taka'tone'taj digä' o'magka'depo, oy Dios Huairiyo'da ke'nen Cristoere aya' huae'eritaj o'mana'ika'apo. Kenpa'ti oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene.

¹¹ Huakka'ada Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyta' me'pukhue' o'nika'. Diosa e'paknayo bueydik o'ey, on'no'poyepo kenpa'ti konigepo Jesucristo Diosen Ovejasi'poa o'manigbuey'uyate, ke'nen mimi mo'nighua'uy, o'noknopoe'nok kenpa'ti “Jesucristoen huaknopoe'eri o'ey.” On'batia'pakika'po nama'da huaa'eri toto'taj huayakhue' ogkika'.

¹² Kurud kenpa'ti kuruderu kan'durugpakike'. Huadariyo kenpa'ti e'pogyo huae'eri ke'poda pai'da mo'nopo'eonhuahuika'aponok toto'a opudomeytaj digä'da mogkadhuahua'apone. Opudomeytaj on'huahuarakdenok sue'da ijhue'mon magkadhua'dik ijjeapoy o'no'poyepo digä'nanada bo'huadiayapet. Kenda ijpeemey.

13 “Kurudya’ me’endene.” Huamayuekeri bihuitone’a o’nopoeđepo ettone’taj ya’tahua’apet. Ke’na ettone’ o’si’popakuynigtaj ya’tahua’apet. 14 Bihuitone’taj bidteda okmondik kae’ konig aratbut bahue’ e’ika’yo ta’ba ehue’ e’ika’yo kabode’po konig hua’dik kae’po ettone’taj sigtone’ botta’ okajpetone’ ya’yokapet. Keya’ aypo o’baudhuahua’apo. Bapa’ huabayok e’tionpok aypo o’baudhuahua’apo. 15 Huekurua ettone’taj kaoye’po kata’kotepo bihuitone’a konig huekurutone’ huakittaya’ ya’hue’oroka’apet. 16 Ettone’taj soroka o’tihuapokpo konig sorok okhuikepo ettone’taj ta’kotahue’ kae’po huekurutone’ sorokyo yakhuekudapet. 17 18 Konigepo huamayuekeri bihuitone’a ettone’taj diga’da o’huadiaypo nog huasi’po ettone’en huayayotaj ya’bahuahua’apet. A’barakya’po ya’bahuahua’apet. Kenomey ettone’en huayayo Diosen hua’a on’nigpeika’po kenpa’ti Jesucristotaj o’noknopoe’po, “Jesucristo Diosen Huasi’po o’e.” On’batia’pakika’. Kenomeytaj toto’a a’barakya’po ya’bahuahua’apet.

13

Botta’ monstuo huiyoknanada huae’eritone’taj ijtiahuaymey.

1 E’pog kuhuadte do Juan ijbopo huiyoknanada huae’eritone’ e’pogya’ e’orokte ijtiahuaymey. Siete huaku kenpa’ti diez huakupi o’epo, aya’ huakupi konig gobierno huairien huakuot o’otpo kenpa’ti huakute Diostaj tahuirigdika’da e’timadoya’ o’eme’. 2 Ke’na huiyoknanada huae’eritone’ konig apetpettone’onig o’epo hua’i konig ahuadtone’ionig o’epo kenpa’ti huakitta’ konig león teynanada o’eme’. Ijtiahuaymey. Huamayuekeri bihuitone’ toto’ o’epo ke’na huiyoknanada huae’eritone’taj o’teypaka’po kentaj gobierno huairitone’onig ya’ea’apet. Kenpa’ti huiyokda huamana’eri kaike’po huamayuekeria bihuitone’a ya’ea’apet. 3 Huiyoknanada huae’eritone’ nogkutida e’kuhuek o’eme’ e’bueyada ya’yareapet. Huiyoknanada huae’eritone’ o’yarenok “kenpihuay” aya’ada nogbaya’ nogbaya’ huae’eria yada’apet. Huiyoknanada huae’eritone’taj yan’nigpeika’apet. 4 Huamayuekeri bihuitone’a huiyoknanada huae’eritone’taj huairi kae’po o’teypaka’nok huadariyo huabada aya’ada huamayuekeri bihuitone’taj ya’deretpakapet. Kenpa’ti huiyoknanada huae’eritone’taj o’deretpakpo,

—In huiyoknanada huae’eritone’ bepi’ konigti ehue’dik o’epo teynanada o’e. Kentaj be’api’ huayakhue’ ogkahue’dik o’ne. —Kenda aya’ada ya’da’apet.

5 Huamayuekeri bihuitone’a o’paknok huiyoknanada huae’eritone’a Diostaj dakhuea’da ya’huaa’apet. Huakhuairida ijje, Diosda ijje, o’mana’po Diostaj ya’tidi’keapet. Kenpa’ti huamayuekeri bihuitone’a o’paknok cuarenta y dos puugte aya’tada teyda mana’dik ya’ika’apet.

6 Kenda yaa’apet kenpa’ti yaka’apet. Diostaj dakhuea’da o’huaa’po Diosen huadiktaj o’tidi’kepo Diosenba kurudyo ehue’da o’e, kenpa’ti Diosere aratbuttaj dakhue’da o’ne, ya’bahuaa’apet. 7 Diosen aratbut huaknopoe’eritaj diga’ magka’dik ya’epet. Huayakhue’ yamagka’apet. Kenpa’ti aya’tada aratbuttaj aya’tada huadaribayo huae’eritaj, aya’tada nogda nogda hua’a huaa’eritaj kenpa’ti aya’tada huadaribayo huairitaj teyda mana’dik ya’epet. 8 A’nennada Dios o’ika’uyate. Huadari kahued ee’te aya’ Diostaj huaknopoe’eri Diosere on’noeonhuahuika’apo. Dios o’manadopo’epo kenomeyendik Diosen huanoeonhuahuikaba’te o’manigmanoyo’uyate. Kenomey huanoeonhuahuika’eria Jesucristotaj huaknopoe’eria huiyoknanada huae’eritaj pakhue’ o’nepo. Kentaj

nigpeehue' ya'neapet. Nogomey, aya'ada nogyo nogyo huadariya' huiyoknanada huae'eritaj huakka'da on'pakpo yan'nigpeeapet.

⁹ Kenda opudomeytaj o'nona'apone, kenda daka' yan'pee'. ¹⁰ Be'api' a'bakudaya'po opudomeytaj e'batohua'nayo kenpa'ti nogok kentakon a'bakudaya'po on'batohua'apo. Nogok siroa opudomeytaj e'araknayo kenpa'ti nogok kentakon siroation on'barakika'apo. Konigepo opudomey Diostaj moknopoe'po, Diosen mo'epo, opudomeyen taka'taj Diosa castiga ya'magka'apet. Opudomeyanayo castiga magkahue'dik mo'ika'ne. Diostaj daka' ekpoe' yan'nigunhuahuika' kenpa'ti daka' yanoknopounhuahuika'.

¹¹ Nogok nog huiyoknanada huae'eritone'taj ijtiahuaymey. Sorokya' ya'orokapet. Konig ovejasi'po botta' huakupi o'ika'nig konig huamayuekeri bihuitone' huiyokada eapa'tion yaa'apet. ¹² Huakkuruda huiyoknanada huae'eritone' meyohue'da o'epo konig huakkuru huiyoknanada huae'eritone' huiyokda mana'dik ya'ika'apet. Ke'na konigti kenpa'ti huiyokda manika'dik ya'eapet. O'mana'po, "Ken huakkuru huiyoknanada huae'eritone' e'kuhuek o'epo bueydik e'eada ya'noyhuadapet. Kentaj eretpakdik ya'nepo yan'nigpeika'." Aya'tada huadari huae'eritaj huiyokda ya'mana'apet. ¹³ Kenpa'ti kenda konig aratbuta kahue'dik o'nika'nig yaka'apet. Aratbut kentaj kanoknopoe'po konig 'urua'da konig tiahuahue' o'nika'uy ya'manigkika'apet. Aratbut en'tiahuayte huiyoknanada huae'eritone'a kurudya' ta'ak e'bakpaktone' ya'manigkoteapet.

¹⁴ Huakkuru huiyoknanada huae'eritone' e'tiahuayada kenda aratbuta kahue'dik o'nika'nig 'urunanada o'ka'po aratbuttaj engaña ya'magka'apet. Huakkuru huiyoknanada huae'eritone'taj konigsoa'tion dios yagketka'. Ya'mana'apet. Kenda huakkuru huiyoknanada huae'eritone'taj siro e'kuhuek o'epo bueydik e'eada ya'noyhuadapet. ¹⁵ Huakkuru huiyoknanada huae'eritone'a nog huiyoknanada huae'eritone'taj yateypaka'apetnok e'ketka'taj ya'noea'apet. E'ketka'taj pakhue' huae'eritaj ke'nada ya'barakapet. ¹⁶ Huaba' da'kobapen huanoytapi' aratbut aya'tada ontojyo' ee'pi' huaboro' ee'pi' huakka' huamatoe'eri ee'pi' pai'da huae'eri ee'pi' huanaba' ee'pi' huanaba' ehue' ee'pi' aya'tada yabatidoyae'ti ya'mana'apet.

¹⁷ Aya'ada huaba'tapi' huanoytapi' huiyoknanada huae'eritone'endik en'tidoya'nayo katapi' bae'dik ya'neapet kenpa'ti katapi' bayokdik ya'neapet. Huiyoknanada huae'eritone'dik tidoyahue' ee'nayo katapi' baehue'dik ya'neapet kenpa'ti katapi' bayokhue'dik ya'neapet. ¹⁸ Daka' yan'nopoe'. E'nopoenka'ta' e'paknayo huiyoknanada huae'eritone'en numerodiktaj daka' yan'nopoe'po. Huabokerekdikonig o'e. Seiscientos sesenta y seis huadik o'ika'.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil aratbuta yan'batadi'kea'apet.

¹ Nogok onte'ti ijmabopo, ote' Sionte Diosen Ovejasi'po o'bopo kenere ciento cuarenta y cuatro mil aratbut Cristoen huaknopoe'eri o'nepo aya'ada huanoyte Ovejasi'poen huadik kenpa'ti Huoajendikere e'timadoya' kenda ya'eapetnig ijtiahuaymey. ² Kenoka' a'ti kurudya' konig ea' ijpeemey, Konig huakka' huahue' huekuru utta'da eapa', konig kurud' utta'da eapa' kenpa'ti 'urua'da konig huakka' arpas 'urua'da música egka' ijpeemey. ³ Dios eretnopote ee'te, cuatro huae'eri Dios e'ika' huanegte ene'te, veinticuatro huairitone' e'nika' huaneg huakkurute o'nepo huakkurute ciento cuarenta y cuatro mila aratbuta on'batadi'kea'po kenomeyayo'da kenda e'batadi'kea' nopoe'dik ya'neapet. Huadrieri aratbut e'ne'tada kenomeytaj Diosa dakhuea' e'ka' yamanopo'yarea'apet. ⁴ Inomey ciento

cuarenta y cuatro mil Jesucristoen 'uruyo' huaknopoe'eri o'nepo konig nogen huato'e'taj bakdejhue' huae'eri o'nepo konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika' konig kahue' o'nika'po huadaknanada o'nika'po katepi' Diosen Ovejasi'po o'manika' kenda on'nigpeika'po. Huakkuruda Diosa kenomeytaj o'baeapo, konig huakkurueri Diosen o'tamaeapo kenpa'ti Ovejasi'poen o'tamaeapo. Dakhuea' huaka'eriomey e'ne'tada o'manopo'yarea'uyate. ⁵ Da ahue' o'nika'uyate. Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj 'uru'nopo'da on'nigkika'uyate.

Diosen bapa' huata'monerien hua'a Juana o'mapee'uyate.

⁶ Kurudnopoyo nog Diosen huata'moneritaj okajte e'bodte ijtiahuaymey. Huadari nogyo nogyo huae'eritaj kenpa'ti nogbayo nogbayo gobierno huae'eritaj, nogda nogda aratbuttaj, nogda nogda hua'a huaa'pakeritaj, nogda nogda huakka' jakyo huae'eritaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yarea'po huadak hua'a a'manaya'po yabahuahua'apet.

⁷ —Diostaj yanokme'pukpo yan'nigpeika' "Hueretda Dios i'ene." "Teynanada Huairi i'ene, Dios." Ya'nona'ika'. Konigepo oy Diosa huadaka' huaka'eritaj o'baktie'ea'apo kenpa'ti castiga a'magkaya'po dakhuea' huaka'eritaj huata' o'baktie'ea'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e'pogtakon o'ka'uyate. 'Urua'da hue'ey sipataj sorokya' o'orokika'nig kenpa'ti 'uruda hue'ey o'ka'uyate. Kentaj Diostaj yaderetpakika' kenpa'ti dakiti yan'tiona'pakika'. —Ke'na huakkuruda Diosen huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet.

⁸ Nog huata'moneria kente'ti o'tatiakpo,

—Babilonia huakka' jakmon o'epo huakka'nanada aratbut o'nepo nog aratbut nogbayo nogbayo huabada aya'tada nama'da e'ka' yan'manopoea'ika'apet. Huaso'ada e'eretpak kika'dik mo'ene. Nogtaj nogtaj bakdeika'dik mo'ene. Nama'da kenda yan'manopoea'ika'apet. Konigepo huaboro' Babilonia kenpa'da o'mahuigde Diosen castiga e'magka' o'mahuigde. —Ke'na Diosen huata'moneria yaa'apet.

⁹ Konogadakon Diosen huata'moneri kente'ti o'tatiakdepo,

—Huiyoknanada huae'eritone'taj be'api' en'pakika'nayo huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj en'pakika'nayo huiyoknanada huae'eritone'dik huanoyte huaba'tepi' "be'tidoya," ena'nayo ¹⁰ Diosen huata'moneri on'tiahuaypo kenpa'ti Diosen Ovejasi'po o'tiahuaypo Diosa huiyoknanada huae'eritone'en huaeretpakeritaj diga' o'bahuadiaypo diga'da castiga o'magkadhuahuika'apo konig ta'ak azufreere o'mabakpakadhuahuika'apo. ¹¹ Nogok nogok batikhue'ada pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo. Sigi' yareatuhue' o'neonhuahuika'apo, kenpa'da pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo, huame'noe sikyoere pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenomey huiyoknanada huae'eritone'taj o'deretpakpo kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj o'deretpakpo kenpa'ti ke'wendik huanoyte huaba'tepi' e'tidoya'de' o'nepo pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. ¹² Konigepo Diosen aratbut Diostaj on'nigpeika'po Jesustaj o'noknopojika'po daka' kan'nigunhuahuike'po. —Bapa'tea' Diosen huata'moneria 'utta'da yaa'apet.

¹³ Ken kurudya' do'taj ena'te ijpeemey.

—“Oy kenpa'ti nogok aya'ada Huairi Jesucristotaj o'noknopopepo on'bueydepo durugda ya'neapet.” Yamadoya'. “Dapita' Diostaj huanigkadhuahuika'eriomey ya'nokmapie'onhuahuika'apet. Kenda Diostaj on'nigkadhuahuika'nigtaj Diosa okkahuehue' o'maeapo.” Diosen Nokirega ea'te ijpeemey.

Ta'bayā' aypo e'taboyogte on'totiakika' konigti huadariya' Diosa ke'nen huabaktie'ea'eritaj o'baeapo. Kenpa'ti konig aratbut uvas e'boyogte sirosi'poa o'nogkupoktegika' kenpa'ti uva huada on'sapaika' konigti huadariyo Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

¹⁴ Onte'ti ijtiahuaypo yereda e'sihuite ya'huadapetnig. Huabokerek konig Diosen Huasi'po ya'huadapet. Oro sirotaj e'ka' huairied huakuot e'kuotte kenpa'ti igku'etda siroenpi e'badapte ijtiahuaymey. ¹⁵ Dios huana'pak jakya' nog Diosen huata'moneri o'orokdepo "Siroenpia ta'bayo aypotaj yagkupoktega'po yamagkupaya'. Huadariyo aypo konig o'boyogdenok." Ken huata'moneria 'utta'da yana'apet. Diosen Huasi'po e'sihuite e'huadte yana'apet.

¹⁶ Ken Diosen Huasi'po konig siroenpia aypotaj ogkupoktega'po o'baea'po huadariyo ke'nen huabaktie'ea'eri e'huae'taj ya'bae'apet.

¹⁷ Ken, nog Diosen huata'moneri Dios huana'pak jakya' o'orokonpo ke'nakon igku'etda siroenpi o'toepo. ¹⁸ Diostaj e'nigmahuig kutopaya' noga Diosen huata'moneri o'orokonpo. Ke'na huamamey ta'ak huairia ona'po,

—Uva e'boyog o'енок siroenpia uvas huadariyo yamagkupoktega'. —'Utta'da yana'apet. Nog Diosen huata'moneria siroenpi e'toetaj yana'apet.

¹⁹ In konig huadari huae'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Uvas konig dakhuea' huaka'eri o'ne. Diosa huadariyo aya'da uvas o'magkupoktega'apo. O'magkupoktega'depo huaboro'kogyo on'togpo kenta' o'batuga'apo. Konig aratbuta uva on'tuga'ika' konigti dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga ya'magka'apet. ²⁰ Huakka' jak adpen ken konig ya'batuga'apet. Castiga o'magka'apo. Huakka'nanada on'mabueypo huakka'nanada mimi ya'eapet, odnanada konig caballo eakittae'te mimia odnanada ya'eapet. Kenpa'ti bidteda konig huahue' mimi ya'huehua'apet, konig trescientos kilómetros ya'huehua'apet.

15

Siete Diosen huata'moneria sietea kene'huaya' ke'poda castiga yan'magka'apetnig Juana o'tiahuayme'.

¹ Onte'ti kurudyo 'uruda o'енок ijtopepu'kepo ijtiahuaymey. Diosen huata'moneria kene'huaya' sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga e'magkapo'te ijtiahuaymey. Diosa diga' o'bahuadiaypo castiga o'magka'depo aya'da ya'dakea'apet.

² Nogdakon ijtiahuaymey. Konig 'urunanada e'pog irinada konig vidrionigere ta'akonigere ijtiahuaymey. Huiyoknanada huae'eritone'taj kenpa'ti ke'nen e'ketka'taj huakka'ada, nigpeehue' o'nika'po kenpa'ti ke'nendik timadoyahue' o'nepo irinada e'pog okta'bogpeirite on'mabopo arpas on'toepo Diostaj yan'batadi'kea'apet. Diosen arpas Diosa e'bayok yan'toepet. ³ Diosen huanigpeika'eri Moisésen e'batadi'kea' kenpa'ti Ovejasi'poen e'batadi'kea' on'batadi'kea'po:

Kenpihuay, 'urua'nanada i'ka'uyate, Dios. Konig huaboro'da i'ka'uyate. Aya'da i'ka'uyatenig 'urua'nanada o'e, Dios Huairi. Dios Huairia aya'da ka'dik i'epo teynanada i'e. O'nen hua'a buttida o'ika'. O'nen hua'a butukda o'ika', Dios Huairi. Nogbayo nogbayo huae'erien Huairi i'eonhuahuika'. ⁴ Dapita' aya'anada ontaj okme'pukdik mo'ene, Huairi. Dapi' Dios huadakkanada o'e aya'ada ontaj tia'pakdik mo'ene, Huairi. Onyo'da huadakkanada i'ika'ne. Onyo'da kenpa'da 'urunanada i'ika'ne. Konigepo nogba nogbayo huae'eri yan'batia'apet. Diostaj huikudate on'tibahuadpo o'deretpakpo

'uruda Dios i'unhuahuika', ya'nona'apet. Huakka'ada e'pog oktabogpete on'mabopo yan'batadi'kea'apetnig ijtiahuaymey.

⁵ Nogdakon ijtiahuaypo kurudyō Dios kente e'ika' konig Diosen jakyō adkorepen Moisésen huidpegta' diez hua'a e'mana' o'ika' konig ekhuike'te jakyoda ijtiahuaymey. ⁶ Keya' jakya' siete Diosen huata'moneri sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga yan'magka'deapet. 'Uru yudtaj on'otpo yereda kenpa'ti senogda yudtaj on'otpo kenpa'ti orobijso'daktone'tada e'ka' huakagkate e'tie' on'otpo. ⁷ Botta' botta' huanoe'eri Diosere onteteyo' o'nika' po nogtiada ya'bayokeapet. Siete Diosen huata'moneritaj copa orotada e'ka' ya'bayoke'apet. Siete copa orotada e'ka' ya'bayokeapet. Siete copa dakuupa dakhuea' ogka'deika'nigtaj Dios huanoeonhuahuika'eria diga'da o'bahuadiaypo castiga diga'da ya'magka'apet. ⁸ Dios eyanada o'epo senog-nanada o'epo teynanada o'epo Diosen jak kurudyō Dios o'ika'nok konig huakka' e'sihui' o'enok aratbutpi' be'api' kudhue'dik ya'neapet. Diosen sietea huata'moneri nogpa' nogpa' ke'poda castiga dakuupa magkahued e'ne'ted Diosen jakyō be'api' kudhue'dik ya'neapet.

16

Siete copa orotada e'ka' dakuupa dakhuea' ogka'deika'nigtaj Diosa diga'da o'bahuadiaynok sietea Diosen huata'moneria dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

¹ Diosen jakya' 'utta'da ea' ijpeemey. Diosen siete huata'moneritaj o'mana'po,

—Konig huadariyo siete copa dakuupa castiga e'magka' yanoypo do'hued hua'ate castiga yan'magka'. —Diosa ya'mana'apetnig ijpeemey.

² Diosen huata'moneri huakkuruda o'hua'po huadariyo copate yadoyapet. Huadariyo Diosen hua'ate castiga ya'magka'apet. Aratbut huiyoknanada huae'eritone'dik e'tidoya'de' kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj o'deretpakika'nok huasi'dak diga'da on'setpo, dignada yan'batiriapet kenpa'ti pagda ya'neapet.

³ Diosen huata'moneria kenta' nogakon e'pogyo copate odoypo, e'pogyo konig Diosen hua'ate castiga o'magka'po, e'pog hue'ey e'bueyen mimida yan'maeapanet. Aya'da e'pogyo huahueyo huanoe'eri yan'mabueyapet.

⁴ Diosen huata'moneri nogakon bapaa' huahueyo kenpa'ti kente hue'ey sorokya' enhuipoika'yo copate odoypo huahue' kenpa'ti hue'ey mimida yan'maeapanet. ⁵ Kenokati nog Diosen huata'moneritaj ijpeepo, ke'na huahue huamatog'eri o'ika'uyate.

—Castiga i'magka'po kenda castiga magka'dik i'ika'po, huadakda i'ka'ne, Huairi. Dios Huairi i'epo, kenpa'da huadakkanada i'epo, oy i'ika'po, kenpa'ti a'nennada i'ika'uyate. ⁶ O'nen huanigpeika'eritaj on'barakuyatenok kenpa'ti o'nen buttida hua'a huamanbatia'pakeritaj on'barakuyatenok kenomeytaj siroa yan'baarakapet. Dakhuea'da on'magka'nok mimi huakka' on'orokpo yan'mabueyapet. —Diosen huata'moneria kenda yaa'apetnig ijpeemey.

⁷ Diostaj huanigmahuig kutopaya' ea'te ijpeemey:

—Teynanada Dios i'ene. Aya'da ka'dik i'ene, Dios Huairi. Buttida i'mana'ika'po, butuknanada i'kika'po castiga i'magka'dene. Kenda Diosen huanigmahuig kutopaya' ea' ijpeemey.

⁸ Diosen huata'moneri nogakon botta' botta'a niokpote castiga copate odoypo niokpotaj Diosa ukda ya'eanapetnok aratbuttaj diga'da kabatita'te'po mameydik kajepo ⁹ aya'tada o'batita'tepo huaso' e'mameytada

nopo'koreahue' o'nepo, "Uruda j'ene." Diostaj onahue' ya'neapet. Diostaj yan'tidike'apet. Ken Diosa sietea'a' ke'poda castiga magka'dik ya'eapet.

¹⁰ Diosen huata'moneri nogadakon huabaniga'a' huiyoknanada huae'eritone'yo copate yan'doyapet. Dios Huairia ka'poda castiga o'magka'po, huiyoknanada huae'eritone'en huanigpeika'eriomey sikkiregyo o'nepo pai'nanada on'nopo'epo huakka'nanada diga'da e'tiriada ¹¹ nopo'koreahue' o'nepo huadig dakhuea'da yag'kika'apet. Diga'da on'tiripo kenpa'ti huasi'dak on'basetpo Diostaj on'huadiaypo yan'tidike'apet.

¹² Nog Diosen huata'moneriakon seisa Eufrates huaboro' huahueyo copate yandoyapet. Niokpo e'orokyen gobierno huairi yan'batiakapet. Sorotataere yan'batiakapet. Huaboro' huahue kanoktege'po ya'manigaitapet. Konig dag ee'te oktegdik ya'neapet.

¹³ Ken, huamayuekeri bihuitone' huakittaya' dakhue' nokiregda ya'orokapet. Huiyoknanada huae'eritone' huakittaya' nog dakhue' nokiregda ya'orokapet. Nama'da huamanbatia'pakerien huakittaya' dakhue' nokiregda ya'orokapet. Bapa' dakhue' nokireg konig huahuanig o'norokpo ke'na engaña huamagka' yan'huapet. Kenda ijtiahuaymey. ¹⁴ Dakhue' nokireg konig toto' nokireya engaña a'magkaya'po 'urua' yag'kika'apet yan'bayarea'apet. Nogyon nogyon on'bahua'po kan'batiarake'po gobierno huairi sorotataere yan'bakupopaka'apet. Diosnayo teynanada o'epo aya'da ka'dik o'jika'. Kenme'noe Diosenme'noete aya'nada yan'batiaraka'apet. ¹⁵ "Yan'pee'. Ekpoe' nighueh' ee'te huabereeri a'bereya'po on'tiakika'. Konigti aratbuta ekpoe' nighueh' ee'te ijtiakapoy. Ke'na ekpoe' on'nigika' durugnada ya'neapet. Kenpa'ti konig yudtaj daka'da mo'toika'nig konigti do'taj moknopoepo mo'nigpeika'po okbatikhue'da moknopoepo do'a e'huatiakte durugda mo'eapet. Do e'tiakde'te yudtaj othue' e'eonig mo'epo ehue' o'neapone. Kenpa'ti okbirahue'dik o'neapone." Jesucristoa o'uyate. ¹⁶ Ken Armagedónyo gobierno huairitaj yan'bakupopaka'apet. Kan'batiarake'po dakhue' nokirega yan'bakupopaka'apet. Armagedón hebreoen hua'adik o'e.

¹⁷ Kene'huaya' Diosen huata'moneri sietea' copate kurudya' yadoyapet.

—Aya'da kenda o'dakea'de. —Hua'enbaya'da Diosa 'utta'da yaa'apet.

¹⁸ Ken huakka' ojbed o'epo, 'utta'da o'adpo, kenpa'ti kurudakon yaa'apet. Menoka' huahuepa' huadari diga'da o'iyegpo, 'utta'da ya'iyegapet.

¹⁹ Huakka' jak huaboro'nanada ee'tada bapata' ya'posaka'apet. Nogyo nogyo nog huadaribayo nog huadaribayo huakka' jak o'mahuekpo ya'basakapet. Kenpa'ti huakka' jak Babilonia, huaboro'nanada Babilonia, huakka'da dakhuea' huaka'eri on'maetaj Diosa o'noponpo diga'da o'bahuadiaypo diga'da castiga ya'magka'apet. ²⁰ Kenpa'ti diga' castiga o'magka'po e'pogte huagkuta mej e'jikada ya'titikonapet. Kenpa'ti castiga egkade'te huakupa e'ikada yatitikonapet. ²¹ Kurudya' huaboro'da ore' ya'bakahua'apet. Orognanada o'epo nogtida cuaryenta kilos ya'eapet. Aratbut ee'yo o'batikotnok aratbuta Diostaj yan'tidike'apet. Ke'ponadakon Diosa castiga ya'magka'apetnig kenda ijtiahuaymey.

17

Ettone' huabakdejeri huairi ee'tada kentaj castiga ya'magka'apet.

¹ Diosen huata'moneri siete o'nepo, siete copa on'toepo, do'taj nogtiada behuatiakpo,

—Yatiak. Diosa ettone' huabakdejeri huairitaj castiga e'magka' o'tiahuayay'. Ettone' huabakdejeri huairi Babilonia huakka' jak konig

e'pogte e'huadonig konig huairitone' o'nika'. ² Ken ettone' huabakdejeri huairi huakka' huadaribayo gobiernō huairiere konig on'bakdejika'nig dakhuea' ogkika'po, konigti aya'ada huadaribayo huae'eria diga'da on'bakdejika'nig e'anig dakhuea'da ogkika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

³ Ken Diosen Nokirega me'nopo'toepo Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Aratbut bahue' e'ika'yo be'tohuame'ne. Diosen Nokirega ettone'taj be'tiahuayame'ne. Huiyoknanada huae'eritone' huabedte e'huadte ijtiahuaymey. Huabed huiyoknanada huae'eritone' sieteku o'epo diez huakupi o'epo Diostaj tahuirigdikyo' o'huaa'ika'. ⁴ Ayagda yudtaj kenpa'ti bedda yudtaj ettone'a o'otpo oro 'uru huidsipo kenpa'ti 'uru perlas sabbij yudtate o'mabetika'. Copa orotada e'ka' o'bapadpo, kenda dakhuea'da o'kika' eapa' Diostaj pagda o'nigepo konig copayo e'kika' hueda'da o'epo ke'na aya'tada diga'da dakhuea' o'kika'. ⁵ Ettone'noyta' huadik e'timadoya' ee'te kendik aya'ada nopohue'da o'nika'. Ken huadik: "Babilonia huakka' jak huairi ijje. Ettone' huabakdejeri nagonig ijje aya' huadariyo aratbuttaj dakhuea' huaka'eri ijje." Kenda ijtiahuaydepo ijnoupunmey. ⁶ Diostaj huaknopoe'eritaj ettone'a o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po kenpa'ti Jesustaj huamanbatia'pakeritaj o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po diga' o'pakpo o'magkika'. Kenda ijtiahuaydepo diga'da ijme'pu kemey.

⁷ —Me'pukhue' yae'. Ken huabed huiyoknanada huae'eritone' ke'na ettone'taj o'tohua'ika'. Sieteku kenpa'ti diez huakupi o'ika'. Ken be'a ya'e. E'tiokhue e'ika'tada ontaj o'nopoea'apone. ⁸ Ke'na huiyoknanada huae'eritone' i'tiahuaydenig o'noika'uy oynayo e'bueyonigti o'ede. Nogok soroktoya' dakhuea' huaka'erikudak nokiregbaya' o'orokpo kente pai'da o'nopo'unhuahuika'apopo o'bueyapo. Aratbut huadariyo huae'eri Diosen huanoonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nepo Jesusen huaknopoe'eri ehue' o'nepo a'ennada Dios huadari e'ka'te huanoonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nuyate kenomey huiyoknanada huae'eritone'taj on'tiahuaydepo on'mame'pu'kepo on'nigpeika'apo konigepo ke'na a'ennada o'noe'uyate, oynayo e'bueyonigti o'e, onte'ti a'ti o'orokapo.

⁹ In kenda e'nopoea'ta' ijpa'ki. Be'api' pee'dik ee'nayo men'pee': Huiyoknanada huae'eritone'en siete huaku o'oenig siete huakupa o'e. Kente siete huakupate huakka' jak Babilonia o'ika'. ¹⁰ Siete huaku o'oenig siete gobiernō huairi o'ne. Huabaniga' huairi a'nenda nogok nogok huairi o'nikame'te aratbuta on'nigpeikame'te. Kenomey on'bueyde'uyate. Nogtida oyedda gobiernō huairi o'edenok aratbuta on'nigpeika'. Nogakon gobiernō huairi ehued o'e. A'timon o'eapo aratbuta on'nigpeika'apet. Ke'na ijhuiti huairi ikahue' ya'eapet. ¹¹ Ke'na huabed huiyoknanada huae'eritone' o'noika'uyate. Oynayo e'bueyonig o'e. Siete gobiernō huairi e'eada ke'na oho gobiernō huairi ee'pi' ke'na huiyoknanada huae'eritone' kenpa'da ya'bueyapet.

¹² Kenpa'ti diez huakupi i'tiahuaynig diez gobiernō huairi ya'neapet. Konig gobiernō huairi teyda manahued o'ne. Sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. Huiyoknanada huae'eritone'ere sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. ¹³ Inomey diez gobiernō huairi konigti on'pakpo huiyoknanada huae'eritone'taj huiyoka'da kamane'po on'teypaka'apo. ¹⁴ Diosen Ovejasi'potaj dakhuea' o'nogka'aponig'a Ovejasi'ponayo huayakhue' ya'magka'apetnok Diosen Ovejasi'po aratbut huairien Huairi o'e kenpa'ti gobiernō huairien gobiernō Huairi o'e. Kenere Diosen e'baktie'ea'

huag'eri o'nepo okbatikhue' o'noknopoeonhuahuika'apo. —Kenda Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁵ —Ken huaboro' e'pogyonig ettone' huabakdejeri huairi o'huadika'nig. Kenda i'tiahueydenig o'nopoea'ne. Huaboro' e'pog konig huakka' jak o'ne, nogda nogda huadaribayo huag'eri, kenpa'ti nog hua'a nog hua'a huaa'pakeri konig e'pog o'ne. ¹⁶ Diez huakupi i'tiahuaydenig o'nopoeapone. Diez gobierno huairi o'nepo ettone' huabakdejeri huairitaj diga'da on'huadiaypo, ettone' huabakdejeri huairitaj diga'da castiga ya'nogka'po yan'biradapet. Ta'akyo yan'huigapet. ¹⁷ Diosa o'paknok diez gobierno huairia huiyoknana huag'eritone'taj yan'nigpeeapet. Huiyoknana huag'eritone'a ettone'taj castiga yagka'apet. ¹⁸ Kentaj ettone' huabakdejeri huairitaj i'tiahuaydenig ke'na huakka' jakda o'e. Ken jaktaj aya'ada gobierno huairi nogbaya' nogbaya' on'nigpeika'po. —Diosen huata'moneria kendakon mename'ne.

18

Huakka' jak Babiloniataj castiga Diosa o'magka'po o'mahuigapo.

¹ Kenta' a'timon nog Diosen huata'moneri kurudya' o'huarakpo teynanada ighuananada mana'dik o'epo aya'tata mana'dik o'epo eyanada o'epo kenpa'ti senognanada o'epo huadario nogbaya' nogbaya' huabada eyanada ee'te ijtiahuaymey. ² Utta'nanada o'okoypo,

—Huakka'nanada jak Babilonia ehue' o'ede oynayo toto'enbayo o'ika'po, keyoda aya' dakhue' nokireg o'nika'apo kenpa'ti aya' dakhue' bakoy huayore'eri' konig matuk paga'da e'huie' keyoti o'ika'apo. ³ Babilonia huag'eria huakka'nanada on'tamaika'nok aya'ada nogbayo nogbayo aratbuttaj huakka' katetapi' on'baeretpaka'uynok nogbaya' nogbaya' huag'eri huakka'tada on'baeretpakika'. Kenpa'ti aya' huadaribayo huairi Diostaj o'nokkahuepo Babiloniaen en'tamae diga'nanada o'deretpakika'po on'bae'ika'. Konig e'bakde'ikanig kenpa'da katetapi' o'deretpakika'. Kenpa'ti huadaribayo noga noga huabahuaya' eriomey Babilonia huag'erien huakka'da on'bae'ika'po huakka'nanada on'tamaika'nok. Kenda Diosen huata'moneria utta'da oa'uy. Kenda ijpeemey.

⁴ Ken kurudya' noga ea' ijpeedepo,

—Ken Babilonia huakka' jakyo huag'eritaj yan'bakhua', do'hued aratbut. Kenomeyere konigti dakhuea' kahue' a'eya'po kenomeytaj yan'bakhua'. Kenpa'ti castiga kenomeytaj Diosa o'magka'apo opudomeytaj castiga ogkahue' me'epo yan'bakhua'. ⁵ Kenomeya dakhuea'da ogkika'uy. Huakka'nanada dakhuea' e'ka' o'tihueddenok konig huakupanig kurudnejneja' o'edenok kenda dakhuea' ogkika'nok Diosa okkahuehue' o'epo castiga o'magka'apo. ⁶ Kenomey huakka' jak huag'eria nogomeytaj dakhuea'da on'bakika'uyatenok kenomeytaj castiga diga'da kamagke'. Botaa' castiga e'magkapa' kamagke'. Nogomeytaj huakka' pai'da on'manopo'ea'uyate. Nogomeytakon huakka'tada dakhuea'da on'batokika'uyatenok huakka' castiga konig botaa' ee'pa' pai'da kan'manopo'e'. ⁷ Urua'da ijjepeo ijkkikay nama'da on'nopoika'po kenpa'ti konig kenomeya huakka'nanada on'eretpakpo on'tamaika'nok kenomeyakon pai'nanada kan'manopo'ike'. “Iyo konig ettone' gobierno huairi ijjepe. Ayhua ehue' ijjepe. Pai'da ehue' ijjeapoy. Pai'da nopo'ehue' ijjeapoy,” huanopoya'da nama'da on'nopoika'. ⁸ Konigepo nogme'noetida Diosa castiga kenomeytaj ya'magka'apet. Huakka'nanada yan'mabueyapet. Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'ea'apet. Huakka'nada yan'bakusitokapet. Kenda Babilonia huakka' jaktaj ta'aka ya'mameyapet. Dios Huairi teynanada o'epo kenomeya dakhuea'

ogkika'uynok pai'da nopo'edik o'neapo. Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Kenda kurudya' ena'te ijpeemey.

⁹ Nog huadariyo nog huadariyo gobierno huairi nogyo nogyo huae'eri ken huakka' jak Babilonia huae'eri katetapi' huakka'tada o'deretpakika'uyate. Huakka'nanada on'tamae'ika'uyate. Diosa Babiloniataj castiga o'magka'depo o'mahuigpo. Gobierno huairia e'mahuigte on'tiahuaydepo yan'bahuikapet. Suhue'nada o'nepo yan'bahuikapet. ¹⁰ Diga'da on'mame'pukpo castiga e'magkade'te huakka' jak e'meyte adteda on'mabopo,

—Aaj, kenpihuay, pai'nanada mo'nopo'e, Babilonia huae'eri. Hueretnada huairi i'ika'nig'a teynanada i'ika'nig'a noghoratida ontaj Diosa castiga mogka'denok ehue'da mo'ene. —Huakka' gobierno huairia Babiloniataj ya'da'apet.

¹¹ Kenpa'ti huadarieri nogbaya' nogbaya' huabahuaya'eriomey on'bahuikonhuahua'po kenomeyen huabahuaya' e'tamaika' ken be'taj bahuayahue'dik o'nepo. ¹² Kenomeyen oro, kenomeyen 'uru siro plata, kenomeyen 'urulanada huidsipo huakka'teda kenomeyen perlas sakbij huaka', 'uru tela lino e'ka', 'uru tela seda e'ka', tela ayagda, tela bedda, kenomeyen 'uru'huajeda ohueyen, katepi' elefanteidtaj e'ka', nog 'uruda ohueyen huakka'teda, bronce siro, hierro siro, 'uru mármol huid, kenomey e'bahuaya'ta' en'paktada ¹³ kenpa'ti canela, huasihujaj 'uru'huajeda, 'uru'huajeda huabakpaka', kenpa'ti 'uru'huajeda mirra, 'uru'huajeda perfume, vino, huasihujaj aypo huamayaka', harina 'uruda, trigo, huabatohua'eri konig mula, oveja, caballo, konig carro caballo huatotok, aratbut huanaba'pi' e'bahuaya'ta' on'pakika'nig'a Babilonia huairi ehue'da o'nenok meyo bahuayahue'dikda o'ne. ¹⁴ Ken huakka' jak Babilonia huae'eritaj:

—Nogda nogda 'uruda e'huae' huada bo'eretpakika'nig oynayo ehue'nanada mo'taene. Onte'ti baehue'dikda mo'ene. Kenpa'ti katepi' 'uruda mo'tamae'ika'uyne. Katepi' huadakkanada mo'tamaika'uynig kenpa'da oynayo matogehue'da mo'eapone. Onte'ti maehue'da mo'taeapone. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

¹⁵ Nogy'a' nogy'a' huabahuaya'eria Babilonia huakka' jakya' huakka'nanada gana ogkika'uyate. Babiloniataj castiga e'magka'te on'tiahuaydepo on'mepukpo adta'da on'tiahuaypo, suhue'da o'nepo yan'bahuikapet.

¹⁶ —Aaj, kenpihuay, huakka' jak Babilonia huae'eria pai'nanada o'ne. Babilonia huakka' jak konig ettone' 'urua'da o'otika', 'uru lino tela yudtaj, 'uru ayagda yudtaj, 'uru huabed yudtaj, yudtaj oro sakbij o'betika', 'uru huidsipo o'betika', perla sakbijkon o'mabetika'. Ken konig Babilonia 'urulanada o'ika'uyate. ¹⁷ Ida konig nogminutotida aya'da ehue'nada on'tae'uy. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

Barco capitán, huabatohua'eri marinerore e'pogy'a' huakjene'eriomeyere huakka' jak Babilonia bidteda ya'neapet. ¹⁸ Huakka' jak e'bapakte on'tiahuaydepo,

—Ken jak huaboro' o'epo huakka'nanada on'matoika'po nog konigti huakka' jak ehue'da o'e. —Utta'nanada yada'apet.

¹⁹ Suhue'nada o'nepo soroka huata' ogkusorokka'po on'bahuikpo:

—Aaj, menpa' ken huaboro' huakka' jak pai'nanada o'nede. Ken huakka' jakya' huakka'da o'matoika'nok kusi'pe barco huata'e'erition gana ogkika'po ke'na huairionigton o'nika'po. Ijhuiti ehue' konig nogminutotida o'bakmamey'denok huakka' jak ehue'da o'ede. —Utta'da ya'da'apet.

²⁰ Kurudyo huae'eritaj, huaknopoe'eritaj, Cristoen huata'mona'eritaj kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj ken huaboro' jak huae'eriomeya

dakhuea'da on'magkika'uynok Diosa castiga o'magka'denok yan'durugpakti'.

²¹ Kenoka' Diosen huata'moneri nogtida o'epo teyda o'epo kate'kidpi' huatarua' huidtone'taj o'toepo e'pogtone'yo o'huideno, o'okoypo,

—Ken konig huaboro' huakka' jak Babiloniataj ke'poda ya'magka'apet. Ehue'da ya'eapet. Onte'ti tiahuahue'dikda ya'neapet. ²² Babilonia jak kuruete dagta' arpa música, flauta música, trompeta músicakon onte'ti peehue'da ya'neapet. Onte'ti Babiloniayo katepi' baahue' ya'nika'apet. Katekidpi' huatarua' huidtone'ya' e'tarua' onte'ti peehue' ya'nika'apet. ²³ Huakjeypi' onte'ti ey ikahue'dik ya'ika'apet. E'toepak fiestapi' onte'ti música peehue' ya'nika'apet. Babilonia huabahuaya'eriomeyo konig huabada huadaribayo adteda konig huairitone' o'nuynig'a. Nama'da tidig e'magkapa' engaña on'magkika'uyate. Diosen huata'moneria kenpa' ea'te ijpeemey.

²⁴ Ken, Diosen huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Diostaj huaknopoe'eritaj on'barakika'uyate. Nogbayo nogbayo on'barakika'uyate. Babilonia huae'eriomeya on'magka'uyatenok Dios Huairia castiga o'magka'apo. Kenda Diosen huata'moneria e'okoyte ijpeemey.

19

¹ Onte'ti kurudya' huakka'nanada 'utta'nanada ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadakkanada mo'taika'ne. Dios Huairiayo'da dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'. Huabatioka'eri mo'taika'ne. Dios Huairiyo'da 'urua'nanada i'ika'. Eynanada i'ika'. Teynanada i'ika'ne. ² Diosayo'da buttida o'maknokotpo castiga magka'dik ya'ika'apet. E'ttone' huabakdejeria nogda nogda huadariyo aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopoea'ika'uyate. Kenpa'ti huakka'tada e'eretpakika' o'manopoea'ika'uyate. Ke'nakon Diosen huanigpeika'eritaj o'barakika'uyate. Konigepo ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga ya'magka'apet. Kurudya' 'utta'nanada ea'te ijpee'mey.

³ Onte'ti ea'te ijpeepo,

—'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadakkanada o'ika'. E'ttone' huabakdejeritaj Diosa castiga o'magka'po o'mahuigika'. Eshihui'kon kurudyo ya'behuikonhuahuika'apet. Batikhue' ya'eonhuahuika'apet. Kenpa' kurudya' ijpeemey.

⁴ Ken Diosyo veinticuatro huairitone' cuatro huanoeonhuahuika'eriere Dios e'huahuadte on'eretpakpo okkubuka' on'tibahuedpo,

—Amén. 'Urunanada i'ene, Dios Huairi. —Diostaj ya'nona'apet.

⁵ Dios e'huahuadya' onte'ti ijpeemey:

Oro'en Apag Dios huaboro'da i'ene. Huadakkanada i'ene. Teynanada i'ene mo'nona'ika'. Diostaj huanigpeika'eri kenpa'ti Diostaj huakme'pukeriapi' huairiapi', huanaba'api' mo'nona'ika'. Kenda Dios e'huahuadya' ea'te ijpeemey.

Diosen Ovejasi'poen e'toepak fiesta ya'eapet.

⁶ Konig huakka'nanada aratbuta en'batia'pakte, konig huakka'nada huekuru eapa' 'utta'da ea', konig kurud 'utta'nanada eapa' ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Oro'en Dios Huairi teynanada o'epo o'mana'ika'de. Aya' huadarieria huairiapi' kentaj peika'dik o'nede.

⁷ Mon'madurugpak. Kentaj dakiti mo'nona'ika'. Huadakkanada i'ene, mo'nonika'. Jesúsa aya' huaknopoe'eritaj Diosen huabo jakyo o'matohua'depo Diosere Jesucristoere 'urua'nanada o'neonhuahuika'apo. Ken konig Diosen Ovejasi'po o'toepakdepo,

oro' ke'nen huatoe^oonig 'urunopo'nanada o'tedepo 'urunanada o'baotdene. ⁸ Yudtaj 'uru lino tela otdik o'ika'ne. Keregnanada senogda otdik o'ika'ne.

Oro'omey Diosen huaknopoe'eri huatoe^oonig o'taepo o'nigpeika'po huadakda o'kika'po ken konig 'uru lino yudtaj o'otika'ne. Kenda kurudya' eda'te ijpeemey.

⁹ Kenda inpa' Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—Do'hued jakyo yan'tiakpo yan'kudti'. Do'huedsi'poed e'toepak fiestate yan'tiakti'. Kenda yan'peepo durugada ya'neapet. Kenda yamadoya'. Kenda Diosa buttida mena'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ Kenta' Diosen huata'moneritaj a'eretpakya'po huikudate ijtihuadme'ng'a,

—Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. Onere Diosen huanigpeika'erition ijjej.

Kenpa'ti o'nen huaknopoe'eri huama'buyere Diosen huanigpeika'erition ijjej. Kenomey Jesústaj daka' o'noknopoika'po Jesúsen hua'ataj daka' o'noknopoika'. Kenomeyere huanigpeika'erition ijjej. Diostayo'da huikudate yatihuadpo Diostaj yaeretpakikati'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

Kenda Jesúsa buttida o'manmadika'onhuahua'uynig Diosen huamanbata'pakeritaj o'manopoe'ika'.

Yereda caballota'pite Cristo e'huadte Juana o'tiahuayme'te.

¹¹ Kenoka' kurud ekhuike'te yereda caballotaj ijtiahuaymey. Caballota'pite Cristo o'huadpo Diostaj okbatikhue'da daka' o'nigpeika'. Buttida huaa'ika'eri o'e. Ke'na huadakda o'ka'po, castiga o'magka'po konig Diosen taka'taj o'barakika'po huadakda o'kika'. ¹² Ke'nen huakpo konig ta'ak e'bakpakonig o'epo ken huakpoa aya'da tiahuaydik o'e. Huakute gobierno huairien huakka' 'uru huakuot o'ku'otpo aya' huadarien huairien huairi o'enok aya'ada kentaj nigpeika'dik o'ne. Ke'nen huadik e'timadoya'de' ee' ke'nayo'da o'nopoe. ¹³ Ke'nen yudtaj huaok o'otpo mimia e'tibahuidbahuid o'eme'. Jesúsen huadik "Diosen Hua'a" o'e. ¹⁴ Huakka'nanada kurudyo huaje'eria Diosen sorotataa on'ta'hua'po 'uruda lino yudtaj yereda on'baotpo yere caballota'pite on'bahuadpo on'ta'huame'. ¹⁵ Ke'nen ighua'da hua'a huakittaya' konig siroenpi igku'etda o'orokpo nogbayo nogbayo huakka' oknopoghue' huaje'eritaj e'batituktukapa' ke'nen taka'taj e'batituktukapa' huiyokda ya'manika'apet. Konig vino huaka'eria uvadataj e'basapaa'pa' Diosa o'mahuadiayondenok Cristoa huiyokda castiga ya'magka'apet. Diosnayo teynanada o'epo aya'da ka'dik o'ika'. ¹⁶ "Aratbuten huairien Huairi o'e. Gobiernomeyen huiri Huairi o'e." Kenda huaokte e'timadoya' o'eme'. Huakutipotekon e'timadoya' o'eme'. Kenda kurudyo ijtiahuaymey.

¹⁷ Diosen huata'moneri niokpote o'bopo kurudte huayorere'eritaj:

—Diosa castiga o'magka'po huakka'nanada on'mabueyapo. A'bapeya'po yan'batiak. ¹⁸ Dakhuea' huaka'eri on'mabueyapo. Gobierno huairi on'mabueyapo, capitán huairi on'mabueyapo. Nogda nogda huairi on'mabueyapo. Caballo on'mabueyapo. Caballota'pite huahuaderi on'mabueyapo. Diosa castiga o'magka'nok aya'da aratbut on'mabueyapo. Huanaba' kenpa'ti huanaba' ehuepi' on'mabueyapo. Kenpa'ti noyehuepi' tone'yahuepi' on'mabueyapo. Yan'kupopakpo e'bueyenso' yan'bape'. —Huayorere'eritaj Diosen huata'mona'eria 'utta'nada ya'manokoyapetnig. Kenda ijtiahuaymey.

¹⁹ Nogdakon ijtiahuaymey. Huiyoknanada huaje'eritone'ere huadaribayo nogyo nogyo gobierno huairi sorotataere a'barakya'po ogkupopakdepo kentaj yere caballota'pite o'huadnigtaj ke'nen sorotataaj a'barakya'po

yagkupopakapetnig ijtiahuaymey. ²⁰ Diosa huiyoknanada huae'eritone'taj teyda o'toepo, nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'matoepo, huaboro' e'pogtone' ta'akyo ya'maenapet. Huiyoknanada huae'eritone'a e'tiahuayteda kenda aratbuta tiahuayhued o'nika'nig nama'da huamanbatia'pakeria o'manigkika'uy. Engaña a'magkaya po 'urua'da nama'da o'manigkika'uy. Engaña o'magka'nok aratbuttaj huiyoknanada huae'eritone'endik huaso'ta' on'timadoya'uy kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone'en e'ketka'taj on'eretpakika'uy. Huae'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'matoepo nohuey huaboro' e'pogtone' ta'akyo ya'majenapet. Ta'ak azufreere diga'da o'bakpakika'. ²¹ Nogomey huiyoknanada huae'eritone'en huadaribayo huairitaj sorotatatero siro o'barakuy. Ken siro huakittaya' o'orokpo ke'na caballota'pite o'huadpo kenkittaya' siro o'orokpo aya'tada o'barakuy. Aya' e'barakde'te kenomeyen huaso'taj huayorere'eria dapoteya'da kenomeyen huaso' ya'bapeapet. Kenda ijtiahuaymey.

20

Mil añoſta o'tia'pak.

¹ Nogdakon ijtiahuaymey. Kurudya' Diosen huata'moneri nogtida o'huarakpo, sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuik llave o'toepo sirobi cadenatone' o'toepo, ² huamayuekeri bihuitone'taj teyda o'toepo sirobia o'tinukupo mil años tiokhuikehue' ya'unhuahuika'apet. Huamayuekeri bihuitone'taj o'dikka'uyate Satanás diablo toto'. ³ Kentaj sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo o'endepo o'tinokhuikpo teyda yatiokkasapet mil huabayok e'unhuahuika'te huadaribayo aratbuttaj engaña kahue'dik kaunhuahuike'po. Mil huabayok e'tipokde'te sue'da huabayok kaunhue'po hua'dik o'enok oroka'dik ya'eapet. Kenda ijtiahuaymey.

⁴ Kenokti huakka' huairi on'bahuadpo huaboa'da dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik ya'neapetnig ijtiahuaymey. Kenpa'ti huakka' aratbut Jesucristotaj on'tia'pakika'uyatenok kenpa'ti Apag Diosba' on'tia'pakika'uyatenok, oknopogehue' huae'eria on'bakuokeg'uyate. Kenomey huaknopog'eri huiyoknanada huae'eritone'taj eretpakhue' o'nika'uyate. Huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'ta' eretpakhue' o'nika'uyate. Huanoytapi' huaba'tapi' huiyoknanada huae'eritone'dik timadoyahue' mee' o'nona'ika'uyate. Kenomeytaj ijbatiahuaymey kenomey kubarakya' on'noyhuadpo Cristoere o'neonhuahuika'po mil huabayok Cristoere huairia yan'mana'onhuahuika'apet. ⁵ Kenomeya huakkuruda manoyhuaddik ya'neapet. Nog aratbutkudaknayo kubarakya' o'neonhuahua'po mil huabayok e'pokte yan'noyhuadapet. ⁶ Aratbut huakkuruda on'manoyhuadpo durugnanada o'neonhuahuika'apo. Diosenyoda o'neonhuahuika'apo. Kenpa'ti 'urunopo'nanada o'neonhuahuika'apo. Onte'ti mabueyhue'dik o'neonhuahuika'apo. Kenomeynayo Diosenere Cristoenere konig sacerdote huamanig-tionapakika'eri o'neonhuahuika'apo. Mil huabayok Cristo huairiere on'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijtiahuaymey.

⁷ Ken mil huabayok e'pokde'te Diosen huata'moneria Satanástaj yanokhuikeapet. Sorokkogyo' ya'orokapet. ⁸ Huadaribayo nogyo nogyo aya'tada engaña a'magkaya'po ya'orokdeapet. Gog aratbuttaj Magog aratbuttaj engaña a'magkaya'po ya'bahuahua'apet. (Diostat' pakhue' huae'eri o'nenok) Diosen aratbuttaj kan'barake'po Gog sorotataj Magog sorotataretaj ya'bakupopakapet. Huakka'nanada ya'neapet. Konig kuhuadonig huakka'nanada o'nepo sorotatayo' huakka'nanada ya'neapet.

9 Huadariya' aya'baya'da yan'batiakapet. Diosen huadi' aratbuttaj yan'bahuatiakapet. Diosen aratbuttaj kenpa'ti Diosen di' huakka' jak kurute yagkupopakapet. Diosa kurudya' ta'aka aya'tada ya'mahuigapet. 10 Diabla engaña huaka'eritaj huaboro' e'pog ta'akyo e'bakpakyo ya'enapet. Huaboro' ta'ak konig e'pogtone' uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet, azufreere uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet. Keyotion ta'akyo huiyoknanada huag'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretakon huakkuruda o'maendej. Keyo kenpa'da ya'neonhuahuika'apet. Keyo castiga o'magka'nok pai'da yan'nopo'eonhuahuika'apet. Huame'noeere sikyo'eta' pai nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.

Aya' e'bueykudak oknopohue' huag'eritaj Dios Huairia castiga o'magka'apo.

11 Huaboro' yereda huairien huahuadtaj ijtiahuaymey. Kente e'huadte Diostaj ijtiahuaymey. Diosya' huadari kurudere o'titikonme'. Onte'ti be'api' huahuayhue'da ya'neapet. 12 Dioste huakokpen e'bueykudaka on'tikupobopo aya'ada huairiere huanaba'ere aya'ada on'tikupobome'. Beroba' e'ba'korig a'batiahuaya'po o'ba'tikujme'. Nog beroba' e'neonhuahuika'ba'kon o'ba'tikujme'. E'bueykudak katepi' egkadhuahuika'uyde'te beroba'te e'timadoya'de' o'enok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' Diosa beroba'taj o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. 13 Aratbut huahueyapi' e'pogyapi' nogyo nogyo huadaritapi' on'mabueyika'uyatenig ke'na Dioste on'hua'depo on'tikupobonok beroba'te kenda egkadhuahuika'uyde'te e'timadoya'de' o'enok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. 14 E'bueyika' kenpa'da a'dakia'po a'batikaya'po kenpa'ti e'bueykudakba a'dakia'po a'batikaya'po huaboro' e'mahuig ta'akyo ya'maenapet. Ken huaboro' e'mahuig ta'ak bottaa'tea' kene'huaga'da huabuey o'e. 15 Ayo huaboro' ta'akyo a'mahuigikaya'po ya'maenapet. Huadik e'neonhuahuika' beroba'te timadoyahue' e'huag'tanayo ya'maenapet. Huaboro' e'pog ta'akyo ya'maenapet. Kenda aya'da ijtiahuaymey.

21

Huabo kurud huabo huadari Juana o'tiahuay'uyate.

1 Nogok huabo kurud huabo huadari ijtiahuaymey. Huakkuruda kurud a'nennada o'ika'uyng kennayo ehue'nada ee'te kenpa'ti huakkuruda huadari a'nennada o'ika'uyng kennayo ehue'da ee'te kenpa'ti e'pogpi' ehue'nada ee'te ijtiahuaymey. 2 Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya' Diosya' e'huarakte do Juana ijtiahuaymey. Jak 'urunanada ijtiahuaymey. Konig ettone' huaboa'da a'toepakya'po huatog'taj 'urunanada yudtaj onotika' konigti Diosen huabo jak 'urunanada ya'eapet. 3 Utta'da hua'a kurudya' Diosenbaya' ijpeemey:

—Yan'pee'. Oyda aratbutere Dios o'noika'. Aratbutere o'noika'apo. Ke'nen aratbut o'neapo. Aratbuten Dios a'eya'po aratbutere o'ika'apo.

4 Diosa o'manopo'yarea'denok onte'ti suhue' ikahue'dikda ya'neapet, onte'ti bueyhue'dikda ya'neapet, onte'ti huikhue'dikpi' ya'neapet onte'ti bahuikikahue'dik ya'neapet, onte'ti digpi' ikahue'dikda ya'neapet. Konig a'nen o'ika'uyng konigti oynayo ehue'da ya'eapet. Kenpa' kurudya' ea'te ijpeemey.

5 —Yan'pee'. Aya'da huaboa' ijka'nig. —Diosa kurudya' mename'ne. Kenpa'ti,

—In huadik ona'nig buttida huadik o'enok yamadoya'. In do'hued huadik oknopika'dik me'neapone. —Diosa mename'ne.

⁶ —Aya'da ijka'po ijkuhuitdey. Do huakkurueri ijikay. Kene'huaya' huae'eri ijikay. Konig la letra A huakkuruda letra o'e. Konigti do huakkurueri ijikay. Konig la letra Z kene'huaya' letra o'e. Konigti do kene'huaya' huae'eri ijikay. Maymaya' huaa'eria hu'e'ey huakka' on'pakika'. Konigti do'taj huakka' e'paknayo konig katetehue' mo'manounhuahuika'apone. ⁷ Aya'ada do'taj daka' moknopoika'po okbatikhue'ada o'nepo konig huayakhue' huaka'eri o'nepo aya'da do'hued yan'bae'apet kenpa'ti do'huedsi'po ya'neapet kenpa'ti kenomeyen Apag Dios ijjeapoy. ⁸ Dakhuea' huaka'eri kenpa'ti huamidideri Cristotaj eknopoe'taj huame'pukeri, oknopohue' huae'eri, dakhuea' huahuaa'eri, imahuadiaypo huabarakeri, ieretpakpo huabakdejeri, tidig huaka'eri, dios e'ketka'ta' huaeretpakeri, da huaa'eritakon huaboro' e'pog ta'ak huamahugyo yan'mahuigonhuahuika'apet. Azufreere yan'mahuigonhuahuika'apet. Pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenda bottaa'tea' huabuey o'e. Dios kurudya' ena'te ijjeemey.

Huabo Jerusalén Juana o'tiahuay'uyate.

⁹ Diosen huata'moneri siete copa huatoe'eria o'nepo Diosen castiga huamagka'eri siete e'eadada nogtiada do'taj mena'po,

—Yatiak. Diosen Huasi'poen huatoen jak ontaj o'totiahuayi'. Keyo huaknopoe'eri yan'noeonhuahuika'apet Diosere. —Do'taj mename'ne.

¹⁰ Diosen Nokirega do'taj a'tiahuayaya'po Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Huabidkupayoda be'tohuame'ne. Kurudya' Diosen Jerusalén huakka' jak e'huarakte be'totiahuayme'ne. ¹¹ Konig Dios eyanada o'epo konig senogda o'eme'. Diosen jakkon eyanada senogda o'epo konig 'uru huidsip'no senogda o'epo, konig huid jasje 'uruda o'epo, konig vidrionig irida o'epo Diosen jak 'urunanada o'eme'. ¹² Jak kuru huanigte huaboro'da ekbiriktone' o'epo, huabidda o'epo ekbirikyo doce akbogpe o'epo, Diosen huata'moneri nogti nogtia' aya' akbogpete o'bopo, doce Israel aratbutdik doce nogendik nogendik e'timadoyae' o'eme'. ¹³ Niokpo e'orokyen' bapa' akbogpea' o'epo, niokpo e'sikpen bapa' akbogpeation o'epo, kenpa'ti e'dea' norteyon bapa' akbogpeation o'epo, nog e'dea' suryon bapa' akbogpeation o'epo. ¹⁴ Jak kuru ekbiriktone' doce huid huaboro'a enhuada' o'epo Ovejasi'poen doce huamata'mona'eridik nogdik nogdikti doce huidtone' enhuada'te e'timadoya' o'eme'. Kenda ijtiahuaydepo nogdakon ijtiahuaymey.

¹⁵ Ken Diosen huata'moneria do'taj menbatia'pakpo orotada e'ka' siropi jak huatidika' o'toepo Diosen huakka' jaktaj a'tidikaya'po, ekbiriktaj a'tidikaya'po, ekbirik akbogpekon a'tidikaya'po oro siropi jak huatidika' o'toeme'. ¹⁶ Diosen huakka' jak huabidnanada o'epo huabidda konigti huabidda e'dea'. Diosen huata'moneria huakka' jaktaj o'tidika'po oro siropi huatidika' o'tidika'po, dos mil doscientos kilómetros huabidda o'eme', konigti huabidda e'dea', kutayo konigti o'eme'. ¹⁷ A'timon ekbiriktone'taj o'tidikame'. Ojkuya' e'dea' sesenta y cuatro metros Diosen huata'moneria o'tidikame'.

¹⁸ Huakka' jak ekbirik jasje 'uru'huidtada e'ka' o'eme'. Diosen huakka' jak oroyo' e'ka' o'eme'. 'Uruda konig vidrionig o'eme'. ¹⁹ Ekbirik huid huaboro'a enhuadhuate 'uru'huidsip'oa e'timabeta' o'eme'. Nogda nogda 'uru'huidsip'oa e'timabeta' o'eme'. Huakkuru enhuada'ta' jasje 'uru'huidsip'oa e'timabeta' o'eme'. Burada o'eme'. Bottaa' enhuada'ta' 'uru zafiro huidsip'oa burada e'timabeta' o'eme'. Bapaa'ta' enhuada'ta' 'uru ágata huidsip'oa e'timabeta' o'eme', botta' botta' enhuada'ta' 'uru esmeralda kihuey huidsip'oa e'timabeta' o'eme'. ²⁰ Huabaniga' enhuada'ta'

'uru ónice bedda huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Seista' enhuada'ta' 'uru cornalina bedda huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Sieteta' enhuada'ta' 'uru crisólito nog kihueyada huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Ochota' enhuada'ta' 'uru kihueyada berilo huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Nueveta' enhuada'ta' 'uru jeyda topacio huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Diezta' enhuada'ta' 'uru burada crisoprasa huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Onceta' enhuada'ta' 'uru bed jacinto huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Doceta' enhuada'ta' 'uru ayagda amatista huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. ²¹ Ekbirik doce akbogpete nogti nogtia e'beta' perla o'eme'. Huakka' jak dag eretnopoyo dagtaj 'uru orotada e'ka' o'epo 'urunanada o'eme'.

²² Diosen e'huai'ka' jak tiahuayhue' ijjemey. Teyda Dios Huairi kenpa'ti Diosen Ovejasi'po aya' jakyoda o'nika'. ²³ Niokpoa eyda nighue'dik mo'ene kenpa'ti puugapi' ey nighue'dik mo'ene. Dios keyoda o'ika'po eyda o'ika'nok. Kenpa'ti Diosen Ovejasi'poa aya' jakyoda huakjey o'e. ²⁴ Nog huadari nog huadari aratbut Diosen dakhuea' e'ka' huamanopo'korea'eri huaboda huakka' jak huakjeyyo on'noeonhuahuika'apo. Huadari gobierno huairia huakka' jaktaj 'urunanada o'e on'huai'ka'apo. Diostaj 'uru'ada on'nigkika'apo. ²⁵ Ekbirik akbogpe okhuikhue' o'ika'apo. Huame'noe okhuikhue' o'ika'apo. Sikhue'dik o'ika'apo. ²⁶ Kenda Diosen huakka' jak kenpa'da huadaknana o'e. 'Urunanada o'e. Huakka' aratbut nog huadariyo nog huadariya' huag'eria on'daika'apo. ²⁷ Aya' dakhuea' huaka'eri, aya' Diostaj pakhue' huag'eri, aya' nogtaj nogtaj huadiayeri aya' Diostaj nigpeehue' huag'eri aya'da nama'da huaa'erikon Diosen jakyo kudhue'dik ya'neapet. Ovejasi'poen huanoonhuahuika'ba'te kenomeyen huadik e'timadoya' o'nepo oro'omey huaknopoe'eri oro'omeyyo'da Diosen huakka' jakyo kuddik ya'neapet. Kenda ijtiahuaymey.

22

¹ Ken Diosen huata'moneria nogdakon be'totiahuayme'ne. 'Uru'hueyda be'totiahuayme'ne. Huejrida konig vidrionig o'epo. Kenhueya' Diosen aratbuttaj o'manoeanhuahuika'. Dios huahuadya' Ovejasi'po huahuadya' 'uru'hueyda o'orokonhuahuika'apo. ² Huakka' jak dagnopoyo o'huehua'ika'po, huahuete' botpenpenda akta'bogpepen huamanoeanhuahuika' huagemey o'bakerekika'po, ken huagemey nog huabayoktida aya' puugda o'dapakika'. Ken huaba'a aratbuttaj o'bayarea'ika'. ³ Katepi' dakhuea' e'ka' kenpa'ti dakhuea' huaka'eri keyo Diosen huakka' jakyo ehue'da ya'neapet. Dios Ovejasi'poere huakka' jakyo o'nika'aponok Diosen huanigpeika'eria Diostaj on'eretpakonhuahuika'po Diostaj on'nigpeika'. ⁴ Diosenkoktaj yan'tiahuayonhuahuika'apet. Diosendik huanoyte e'timadoya' ya'nunhuahuika'apet. ⁵ Huakka' jakya' sikhue'dikda ya'neapet. Jakyo huag'eria onte'ti huakjey huakpakata' pakhue' ya'neapet. Niokpoa e'nigta'teta pakhue' ya'neapet. Dios Huairiada huanigpeika'eritehuapa' huakjey o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eriomeya' Diosere konig gobierno huairi ya'neonhuahuika'apet.

Jesucristo ida o'tiakapo.

⁶ Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—In hua'a buttida o'e. Daka'da oknopoika'dik ka'nike'. Dios Huairien Nokirega Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopoea'ika'uyate. Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'de'uy. Diosen huanigpeika'eritaj kamane'po o'mata'mona'de'nok. Ken konigda o'eapo, kenda Diosa o'ka'aponig kamane'po mo'ta'mona'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

7—Idada ijtiakapoy. —Huairi Jesucristoa oa'uyate. In beroba'taj aya'ada e'nigpeika'nayo durugda ya'nika'apet.

8 Do Juan ijjepeo kenda aya'da ijpeemey aya'da ijtiahuaymey. E'peede'te e'tiahuayde'te Diosen huata'moneri'ite kentaj a'eretpakya'po huikudate e'tihuadtada⁹ kennayo do'taj

—Keje'. Kenda kahue' yae'. Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. On onigtion Diostaj huanigpeika'eri ijjeey. Kenpa'ti konig Diosen huamanbata'pakem o'nen huama'buy huanigpee'eri onigti ijjeey. Kenpa'ti in beroba'taj aya'ada huanigpeika'erionigti Diosen huanigpeika'erionigti ijjeey. Diostayo'da diga'da yaeretpakika'. Diostayo'da huikudate yatihuadika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

10—In beroba'te huabodik yamadoya'po konig iregireg matoehue' yaeti'. Ken i'tiahuaydepo i'madoya'denig a'ti kenda Diosa o'ka'apo. ¹¹ Oynayo kenpa'da dakhuea' huaka'eria nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. Kenpa'ti dakhuea' huaa'eri nogiti nogiti dakhuea' on'bahuaa'ika'nok Diosa castiga ya'magka'apet. Kenpa'ti huadaka' huaka'eriomeynayo batikhue'ada huadaka' kagkike'. Nogiti nogiti huadaknana kagkike'. Diosenyo'da huaka'eria Diosenyo'da nogiti nogiti kagkike'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

12—Yanpee'. Ida ijtiakapoy. Ijtiakdepo dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Huadak huaka'eritaj huadaka'nada ijanigkad-huahuika'apoy. Ijmanoeanhuahuika'apoy. ¹³ Do konig la letra A ijjepeo, huakkurueri ijjeey. Kenpa'ti konig la letra Z ijjepeo, huata'pote kene'huaya' huae'eri ijjeey. —Jesús Huairia oa'uy.

14 Aratbuta on'manopo'korea'po Cristotaj o'noknopoika'po Jesús a o'manigbueypo dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'po o'bakkahuea'nok Diosere on'noeonhuahuika'apo kenpa'ti huaboda jak Jerusalényo kuddik o'nika'apo. Durugnanada o'nika'apo. ¹⁵ Jak kurute o'nepo konig kudhue'dik o'nepo, dakhuea' huaka'eriomey, tidig huaka'eriomey, nogtaj nogtaj huabakdejeriomey, o'huadiaypo huabarakeriomey, dios e'ketka'taj huaretpakeriomey, kenpa'ti da huaa'eriomey Diosen huaboda Jerusalén jak kurute o'nepo, kudhue'dik ya'neapet.

16—Do Jesús ijjepeo Cristoen huaknopoe'eritaj aya'da Juan i'madoya'denig buttida o'e kamanopoeanhue'po do'hued huata'moneritaj o'nigta'mona'ne. Do Davidkudaken adhue'pane' ijjeey. Oyda do'huakon Daviden huayayo ijjeey. Konig siokpo magkesi eyda o'ika'nig ken eyda konig 'urunanada ijjenok do'taj 'urua'nanada o'noknopoika'pone. —Jesús a oa'uy.

17—Yan'tiak, Cristotaj yanoknopoe'. —Diosen Nokirega o'mana'. Kenpa'ti Ovejasi'poen huatoea, Cristoen huaknopoe'eria on'mana'. Be'api' kenda e'peenayo yan'tiak.

Kenomey Diostaj on'pakpo Jesucristotaj kanoknopoi'ke' Diosere yan'noeonhuahuika'apet. Konigti hue'eyta' maymaya' eapa' kada'po Cristotaj kan'huahue', kenpa'ti Cristotaj kanoknopoe'. Konig Diosen huanoanhuahuika' hue'ey kan'maye'. Katetehue' kan'maye'.

18-19 In beroba'te Diosen hua'a ijnigmadoya'denig be'omeyapi' in hua'a inberoba'te e'tiahuayika'ada nogpa'da on'mana'po nogda e'manmadika'nayo konigda Diosa castiga ya'magka'apet. In beroba'te oa'ika' konigda kenomeytaj Diosa castiga ya'magka'apet. In beroba'te Diosen hua'a be'omeyapi' e'tiahuayika'ada eknopoe' pakhue' o'nepo manmadikahue' o'nika'nok kenomeytaj Diosen e'manoonhuahuika'ba'yo kenomeyendik yabaktihuekeapet kenpa'ti Diosen huaboda huakka' jakyo kudhue'dikda ya'neapet. Diosen e'manoonhuahuika'ba'taj kenpa'ti Diosen

huabo huakka' jaktaj in beroba'te ijtimadoya'dey. Aya' Diosen hua'a in beroba'te huapee'eritaj daka' ijmaboroay.

²⁰ Kenda aya'da en'manade'te,

—Dapita' idada ijtiakapoy. —Huairi Jesús^a oa'uy.

Kenda ia'nig ida yatiak, Huairi Jesús. Do Juana yona'mey.

²¹ Opudomeytaj aya'tada oro'en Huairi Jesucristoa daka' mogkike', ken.